

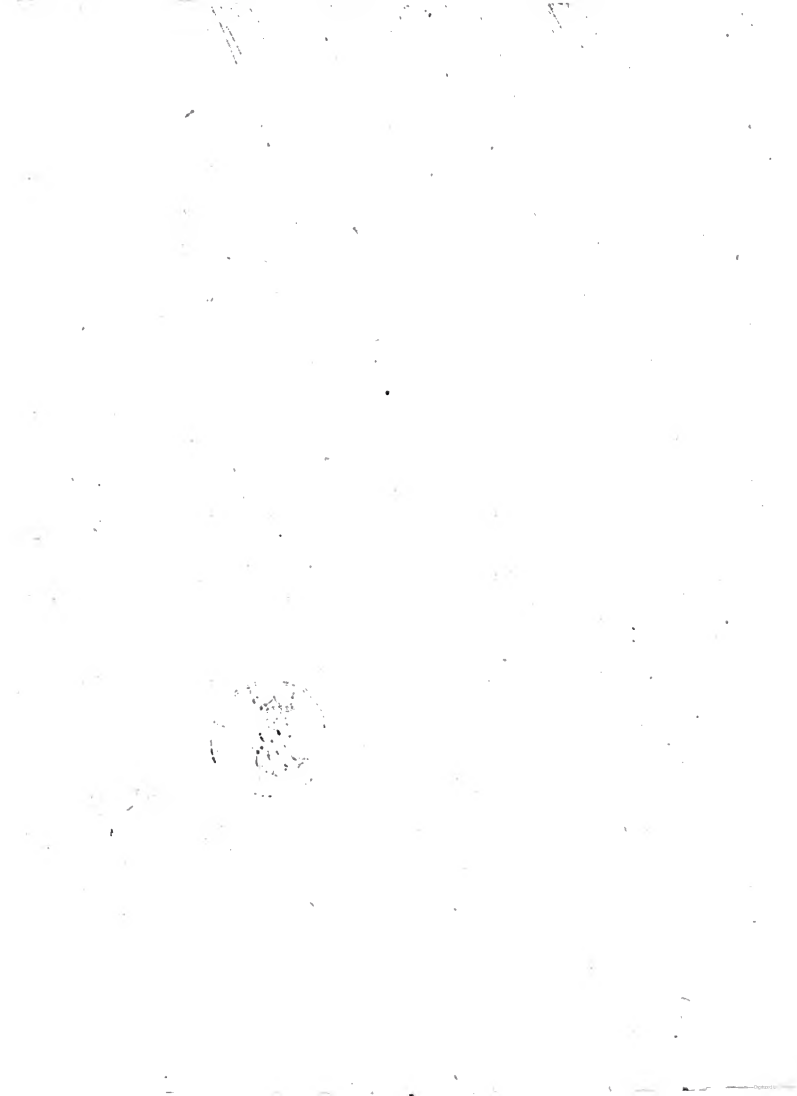

CIV.
D.
24

Handwritten text in black ink, likely a call number or classification, written vertically next to the label.

HIERARCHIA ECCLESIASTICA

IN VARIAS SUAS PARTES DISTRIBUTA
ET CANONICO THEOLOGICE EXPOSITA.

L I B E R I.

CONTINENS TRACTATUS DECEM, NEMPE

I. DE EPISCOPO TITULARI.	VII. DE TRIPLICI VICARIO, GENERALI, CAPITULARI, ET FORANEO.
II. DE PROTONOTARIIS PARTICIPANTIBUS.	VIII. DE EPISCOPI OFFICIO, ET POTESTATE.
III. DE EPISCOPIS CARDINALIBUS SUBURBICARIIS.	IX. DE OBSERVANDIS AB EPISCOPO IN AUTHENTICANDIS RELIQUIIS.
IV. DE CARDINALI REGULARI PROFESSO EX ORDINE MILITARI S. JOANNIS JEROSOLYMITANI.	X. DE TUENDA PACE, ET CONCORDIA INTER EPISCOPUM, ET CAPITULUM.
V. DE VICARIO APOSTOLICO.	
VI. DE VICARIIS BASILICARUM URBIS.	

AUCTORE

ANDREA HIERONYMO ANDREUCCI

E SOCIETATE JESU.

ROMÆ MDCCLXVI.

TYPIS, ET SUMPTIBUS GENEROSI SALOMONI.
SUPERIORUM PERMISSU.

AD LECTOREM.

Quæ olim diuifim edideram Opuscula, ut Congregationis Sacerdotum, quam dirigebam, utilitati seruirem; eadem nunc in unum collecta, typis iterum committo, ut Moderatorum meorum mandatis religiose obtemperem, & ipsiusmet fel. rec. Benedicti XIV. repetitis monitis sancte obsequar. Habes, amice Lector, suscepti hujus a me consilii causam; quæ honesta cum sit, non facile me argues, quasi superfluum quid ultro obtrudam. Et ne ignores, quænam Opuscula editurus sim, hoc ipso in limine totius hujus collectionis prospectum exhibeo. Ecce tibi illum.

Opuscula quamplura olim Latino sermone conscripta dumtaxat nunc dabo (quæ enim Italice loquuntur, alias, Deo dante, vel ipsemet, vel alius fortasse proferes): eadem Latina Opuscula tres in Libros distribuo. Primus continet Tractatus decem, nempe

I. De Episcopo Titulari.	VII. De triplici Vicario, Generali, Capitulari, & Foraneo.
II. De Protonotariis participantibus.	VIII. De Episcopi officio, & potestate.
III. De Episcopis Cardinalibus Suburbicariis.	IX. De observandis ab Episcopo in authenticandis Reliquiis.
IV. De Cardinali Regulari Professo ex Ordine Militari.	X. De tuenda pace, & concordia inter Episcopum, & Capitulum.
V. De Vicario Apostolico.	
VI. De Vicariis Basilicarum Urbis.	

ALTER LIBER

Complebitur Dissertationes decem, nempe

I. De Patriarchis in genere, & in specie de Patriarchatu Antiocheno.	corum, quo possunt abesse a Choro, & lucrari fructus.
II. De Cardinalibus in genere.	VII. De præcepto invocandi Sanctos, an sit, & quale.
III. De Ritu Ambrosiano.	VIII. De requisitis, & non requisitis ad lucrandas Indulgentias.
IV. De Patrimonio ad Sacros Ordines hypothecæ generali subiecto.	IX. Appendix Apologetica ad præcedens Opusculum.
V. De Matrimonio Conscientiæ.	X. De unione Beneficiorum.
VI. De privilegio aliquorum Canonico-	

LIBER TERTIUS,

Qui inscribitur Moralia, habebit nonnulla pertinentia ad Sacrosanctum Eucharistiæ, & Penitentia Sacramentum, videlicet

I. De cultu exhibendo Sacrosanctæ Eucharistiæ.	II. De usu Eucharistiæ, seu an crebrius, vel rarius sit ea danda laicis.
	III. De

IV

III. De quotidiana celebratione Missæ .
 IV. De uberiori fructu Sacrificii in loco sacro , quam in Cappella privata .

V. Memoriale Confessariorum :

VI. De Recidivis , seu an , & quatenus recidivis sit danda , vel neganda absolutio .

Hæc sunt, mi Lector, Opuscula, quorum editionem adorno: Superest, ut Opus hæc quaecumque gratum tibi acceptumque sit: nec mireris, si nova hæc editione, nova etiam me critica exponam; nam, ut optime agebat Doctor Maximus S. Hieronymus lib. 1. epist. 11. ad Desiderium; Audendum est, ut Charitas, quæ non querit, quæ sua sunt, sed quæ Proximi, reddat salutationis, inquit ipse, dicam ego, propensioris ad benefaciendum voluntatis, officia, quoniam locum implere non valet Præceptoris.

LAURENTIUS RICCI^v

Præpositus Generalis Societatis Jesu.

CUM Librum, cui titulus: *Hierarchia Ecclesiastica in varias suas partes distributa, & Canonico Theologice expōsitū &c. Liber I.* a P. Andrea Hieronymo Andreucci Societatis Jesu conscriptum, aliquot nostri Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, potestatem facimus, ut typis mandetur, si iis, ad quos pertinet, ita videbitur: cujus rei gratia has litteras manu nostra subscriptas, & Sigillo Officii nostri munitas dedimus. Romæ die 7. Augusti 1765.

Laurentius Ricci.

IMPRIMATUR;

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

D. J. Archiep. Nicomed. Vicesg.

DE mandato Rm̃i Patris Sacri Palatii Apostolici Magistri perlegi Librum; cui Titulus: *Hierarchy Ecclesiastica in varias suas partes distributa, & Canonico-Theologicè exposita*, continentem Tractatus decem: nempe I. De Episcopo Titulari. II. De Protonotariis participantibus. III. De Episcopis Cardinalibus Suburbicariis. IV. De Cardinali Regulari Professo ex Ordine Militari S. Joannis Hierosolymitani. V. De Vicario Apostolico. VI. De Vicariis Basilicarum Urbis. VII. De triplici Vicario, Generali, Capitulari, & Foraneo. VIII. De Episcopi officio, & potestate. IX. De observandis ab Episcopo in authenticandis Reliquiis. X. De tuenda pace, & concordia inter Episcopum, & Capitulum, auctore adm. Reverendo Patre Andrea Hieronymo Andreucci Societatis Jesu. In eonedum non inveni quod Ecclesiasticis legibus, bonis moribus adversaretur, sed admiratus sum clarissimi Auctoris eruditionem. Opus proinde alias impressum, novisque additionibus auctum, quod ego magnè judico utilitatis, ad commune bonum imprimendum censeo. Ex Monasterio S. Stephani supra Caccum Urbis die 21. Augusti 1765.

*D. Joseph Colocci Procurator Generalis Congregationis Silvestrinæ,
& Sacrorum Rituum Consultor.*

IMPRIMATUR.

Fr. Thomas Augustinus Ricchinius Ordinis Prædicatorum,
Sac. Pal. Apost. Magister.

I N D E X

TRACTATUUM, ET QUÆSTIONUM.

TRACTATUS I.

De Episcopo Titulari.

P A R S P R I M A

De Essentia, Causis, & Proprietatibus Episcopi Titularis.

- CAP. I. **E**xponitur essentia, origo, nomen &c. Episcopi Titularis. pag. 1.
 Qu. I. Quid nominis sit Episcopus Titularis. ibid.
 Qu. II. An Episcopi Titulares sint vere ac proprie Episcopi. 3.
 Qu. III. An Episcopi Titulares incurrant matrimonium spirituale cum sua Ecclesia. ibid.
 Qu. IV. An Episcopi Titulares fuerint in primitiva Ecclesia. 4.
 Qu. V. Quando, & qua occasione initium habuerint Episcopi Titulares. ibid.
 Qu. VI. An Episcopatus Titularis sit formaliter Beneficium. 5.
 CAP. II. Pertinentia ad Episcopos Titulares quæ ex diuinitate inferuntur. pag. 6.
 Qu. I. An possint transferri ad aliam Ecclesiam. ibid.
 Qu. II. An possint ad aliam Ecclesiam eligi, vel debeant postulari. ibid.
 Qu. III. An subsint Episcopo diocesano. ibid.
 Qu. IV. An, & cui acquirat Episcopus Titularis, & quid de eorum Episcoporum spolio. ibid.
 Qu. V. An qualibet dispositio loquens de Episcopo habeat locum in Episcopo Titulari. 7.
 Qu. VI. An per obtentionem Episcopatus Titularis vacent Beneficia prius obtenta. ibid.
 Qu. VII. An per talem obtentionem fiant reservata Beneficia obtenta. ibid.
 Qu. VIII. An valeat collatio Beneficii facta Episcopo Titulari. ibid.
 CAP. III. Utrum expediat in Ecclesia Dei usus talium Episcoporum. pag. 8.
 Qu. I. An absolute loquendo tales Episcopi expediant. ibid.
 Qu. II. An parce, & ex necessitate dumtaxat sint regulariter creandi. 11.
 Qu. III. An penes Rom. Pont. sit talium Episcoporum numerum præfinire. 12.
 CAP. IV. De causa efficiente talium Episcoporum. pag. 12.
 Qu. I. An Episcopatus Titulares provideantur ad liberam collationem Pontificis. 13.
 Qu. II. Qua ratione possit Rom. Pont. constituere Episcopos in partibus Infidelium. 15.
 CAP. V. De causa materiali talium Episcoporum. pag. 16.
 Expo-

Exponuntur qualitates in genere quas habere debeat promovendus ad talem Episcopatum. ibid.

Qu. I. *An debeat esse dignior cæteris.* 17.

Qu. II. *An in eo requirantur legitimi natales, ætas, Ordo sacer &c.* ibid.

Qu. III. *An eadem doctrina in eo requiratur, quæ in aliis Episcopis.* 18.

Qu. IV. *Quenam, & quanta determinate scientia sufficiens sit, & requiratur in Episcopo Titulari.* 19.

Qu. V. *An Religiosi sint ex jure communi capaces obtinendi Episcopatum Titularem.* 20.

Qu. VI. *An Religiosus dimissus e Soc. Jesu sit ubique capax Episcopatus Titularis.* 21.

Qu. VII. *An habens Episcopatum residentialem sit capax recipiendi Episcopatum Titularem.* 22.

CAP. VI. *De causa formali talium Episcoporum.* pag. 23.

Exponitur forma servanda in provisione talium Episcopatum. ibid.

Qu. I. *An sit simoniacum conferre talem Episcopatum adjcto onere erogandi certam elemosynam.* ibid.

Qu. II. *Quæ forma de stylo Curie observetur in promotione ad Episcopatum Titularem: & ejusmodi Bulla Episc.* 24. & 25.

Qu. III. *An, & ubi emittenda sit Professio Fidei a promovendo ad Episcopatum Titularem.* 27.

CAP. VII. *De causa finali.* pag. 27.

Qu. Unica. *Quot, & quæ sint motiva creandi Episcopos Titulares; ubi variæ incidenter quæstiones resolvuntur.* ibid.

P A R S S E C U N D A

De Potestate Episcopi Titularis.

CAP. I. *Quid competat Episcopo Titulari ratione Ordinis.* pag. 30.

§. I.

De exercitio valido coram quæ sunt Ordinis. ibid.

Qu. I. *An Episcopus Titularis extra suum Episcopatum sine Ordinarii licentia, vel speciali Apostolico Indulto, valide conferat Sacramentum Ord. & Confirmationis &c.* ibid.

Qu. II. *An Episcopus Titularis extra suam diocesim &c. valide conferat primam Tonsuram, & Ordines minores.* 31.

Qu. III. *An Episcopus Titularis extra diocesim &c. valide encipiat Confessiones alicujus non sibi subditi &c.* ibid.

Qu. IV. *An Episcopus Titularis eo ipso quod Titulum accipit, & Ecclesiæ præficiatur, censetur approbatus ad audiendas confessiones.* ibid.

Qu. V. *An Episcopus Titularis gaudeat privilegio Tridentini circa absolutiones & dispensationes.* 32.

§. II.

De exercitio licito eorum quæ sunt Ordinis.

pag. 33.

- Qu. I. An Episcopus Titularis licite conferat Ordines. ibid.
 Qu. II. An possit ordinare suum familiarem absque alio expresso titulo, quam suæ triennalis servitutis. ibid.
 Qu. III. An possit licite ordinare virum aliquem qui e civitate Infideli, cui ipse præest, venit in has nostras regiones. 34.
 Qu. IV. An peccet graviter ordinando subditos alienos sine licentia, aut dimissoriis proprii Episcopi. ibid.
 Qu. V. Quam penam incurreret Episcopus Titularis promovendo ad Ordines subditos alienos sine licentia proprii Episcopi. 35.
 CAP. II. De iis quæ jure Ecclesiastico sunt Ordini Episcopali annexa. pag. 35.

§. I.

Quo ad valorem.

- Qu. I. An Episcopus Titularis in aliena diœcesi valide consecrat Altaria &c. ibid.
 Qu. II. An valide benedicat Vestes &c. 36.
 Qu. III. An valide conferat Indulgentias. ibid.

§. II.

Quo ad usum licitum.

- Qu. I. An licite sine licentia Diœcesani consecrat Altaria, Tempa &c. 37.
 Qu. II. An graviter peccet, & quam penam incurrat Episcopus Titularis consecrans Tempa &c. sine Diœcesani licentia. ibid.
 Qu. III. An in Ecclesia sua jurisdictionali, veluti si esset Præpositus, possit Pontificalia exercere &c. 38.
 Qu. IV. An Missam privatam celebrans possit uti benedictione Episcopali. ibid.
 Qu. V. An rogatus a personis devotis licite possit in aliena diœcesi illis benedicere. ibid.
 Qu. VI. An licite possit benedicere Vestes sacras &c. 39.
 Qu. VII. An habita a Diœcesano licentia confirmandi possit confirmare subditos alterius Diœcesani illuc advenientes. 40.
 Qu. VIII. An possit ante Ordinationem confirmare eum qui ad se venit non confirmatus cum dimissoriis sui Episcopi. ibid.
 An hæc omnia patiantur exceptionem respectu Archiepiscopi Nazareni; & respectu illius qui esset Vicarius Apostolicus &c. 41.
 CAP. III. Quid competat Episcopo Titulari ratione jurisdictionis. pag. 41.
 Qu. I. An Episcopi Titulares habeant jurisdictionem. ibid.
 Qu. II. An habeant jurisdictionem completam in suos familiares &c. 43.
 Qu. III. An possit audire confessionem ejus Christiani, qui stabiliter habitans in civitate, cujus ipse habet Titulum, hospes advenit in has nostras regiones. 44.
 Qu. IV. An possit approbare Sacerdotem nostratam ad audiendas confessiones sui
 Tom. I. b subdi-

- subditi commorantis in nostris regionibus ad breve tempus :* ibid.
 Qu. V. *An possit valide & licite assistere Matrimonio ejusdem sui subditi &c.* ibid.
 Qu. VI. *An possit approbare Reliquias Sancti canonizati .* 45.
 Qu. VII. *An possit & debeat examinare eos quos de licentia proprii Episcopi promoturus est ad Ordines &c.* ibid.
 Qu. VIII. *An possit mittere Concionatores & Missionarios ad suam civitatem Infidelem &c.* 46.
 Qu. IX. *An possit conferre Indulgentias .* ibid.
 Qu. X. *An Episcopi Titulares possint ac debeant vocari ad Concilia Generalia .* ibid.
An, & quanam Titulares interfuerint Tridentino, & qua ratione. 47.

P A R S T E R T I A

De Præeminentialibus Episcopi Titularis .

C A P U T U N I C U M .

- Q**uid illis competat ratione Dignitatis. pag.49.
 Qu. I. *An emanantur a patria potestate .* ibid.
 Qu. II. *An fiant, & censeantur nobiles .* ibid.
 Qu. III. *An Episcopatus Titularis sit decore componibilis cum Cardinalatu .* 50.
 Qu. IV. *Quodnam sit forum competens eorum in causis criminalibus, & civilibus .* 49.
 Qu. V. *An possint se subicere Ordinario loci in iis quæ sunt jurisdictionis voluntariae .* 50.
 Qu. VI. *Quæ præeminentiæ competant Episcopo Titulari ubique .* 52.
 Qu. VII. *Quæ competant existentibus in Curia .* 54.
 Qu. VIII. *Quæ competant existentibus extra Urbem in aliena diocesi .* ibid.
 Qu. IX. *Quæ competant Episcopo Titulari Suffraganeo .* 57.
 Qu. X. *Quæ competant Episcopo Titulari Canonico .* 59.
 Qu. XI. *Quæ competant Episcopo Titulari Regulari .* 61.

P A R S Q U A R T A

De Obligationibus Episcopi Titularis.

C A P U T U N I C U M .

§. I.

De obligationibus positivis .

- A**N Episcopi Titulares teneantur habere perfectionem vite Christianæ. pag.68.
 Qu. II. *An teneantur intra trimestre a die confirmationis suscipere consecrationem .* 70.
 Qu. III. *An Archiepiscopus Titularis teneatur intra tres menses a die consecrationis petere Pallium .* 71.
 Qu. IV.

- Qu. IV. *An debeant emitte Professionem Fidei:* 72.
 Qu. V. *An teneantur residere in propria diœcesi in partibus Infidelium.* ibid.
 Qu. VI. *An teneantur pro suo populo orare, & Missæ Sacrificium offerre.* 74.
 Qu. VII. *An teneantur legibus ejus Diœcesani, in cujus diœcesi domicilium habent.* 75.
 Qu. VIII. *An teneantur visitare Limina Apostolorum juxta Constitutionem Simi V.* 76.

§. II.

De obligationibus negativis.

- Qu. I. *An Episcopi Titulares possint aliquid exigere ratione officii Pontificalis &c.* 77.
 Qu. II. *An possint emitte Votum Religionis sine licentia Summi Pontificis.* ibid.
 Qu. III. *An possint ingredi Religionem sine licentia Summi Pontificis.* 78.
 Qu. IV. *An possint gerere officium Advocati.* ibid.
 Qu. V. *An possint aliquam negotiationem exercere ad honestam sui sustentationem.* ibid.
 Qu. VI. *An possint retinere & legere libros prohibitos.* 79.
 Qu. VII. *An possint sine licentia Diœcesani accedere ad monasteria Monialium.* 80.
 Qu. VIII. *An Archiepiscopus, vel Patriarcha Titularis possit in aliena diœcesi de licentia Ordinarii facere sibi anteferri Crucem elatam.* ibid.
 Qu. IX. *An Episcopi Titulares &c. possint de consensu Ordinarii emergere Pontificalia extra proprias Ecclesias &c.* ibid.

PARS QUINTA

De Privilegiis Episcoporum Titularium.

CAPUT UNICUM.

- Qu. I. **A**n Episcopi Titulares gaudeant privilegio eligendi sibi Confessarium? pag. 81.
 Qu. II. *An gaudeant privilegio Canonis Conc. Viennensis, & Bullæ Cœnæ &c.* 82.
 Qu. III. *An gaudeant privilegio in Cap. Quia periculosum, in 6. &c.* 83.
 Qu. IV. *An Episcopi Titulares gaudeant privilegio fori, quo gaudent alii Episcopi.* ibid.
 Qu. V. *An familia Episcopi Titularis gaudeat privilegio fori.* 84.
 Qu. VI. *An palatium Episcopi Titularis gaudeat immunitate asyli.* ibid.
 Qu. VII. *An Episcopus Titularis sit exemptus a solutione decimarum.* ibid.
 Qu. VIII. *An gaudeat eo privilegio, quo conceditur Episcopis, ut soli eorum testimonio credatur.* 85.
 Qu. IX. *An Episcopi Titulares possint deputari in Judices in causis Canonizationum quo ad inquisitiones &c.* ibid.
 Qu. X. *An possint gaudere privilegio Curialium Urbis.* ibid.
 Qu. XI. *An Episcopi Titulares, si sint Regulares, possint esse patrini in Baptismo &c.* 86.
 Qu. XII.

- Qu. XII. *An Episcopo Titulari possint delegari causæ Episcopales ab Episcopo diocesano, & an causæ a Sede Apostolica &c.* ibid.
- Qu. XIII. *An Episcopi Titulares possint in proprio palatio habere Oratorium in quo Missam celebrent &c.* ibid.
- Qu. XIV. *An gaudeant privilegio Altaris portatilis.* 88.
- Qu. XV. *An possint secum dispensare quo ad horam Sacrificii.* 89.
- Qu. XVI. *An Episcopi Titulares decedentes extra propriam diocesim debeant sepeliri in Cathedrali loci, vel in Parochia &c.* 90.
- Aliquorum Episcoporum Titularium notitia, qui sanctitate, doctrina, aliisque dotibus a sæculo XIII. quando habuerunt initium, ad præsentem diem flo-
guerunt.* ibid.

TRACTATUS II

De Protonotariis Participantibus.

Epistola ad Illustrissimum & Reverendissimum Protonotariorum Collegium.
Proæmium. pag. 97.
99.

PARS PRIMA

De Protonotariorum Origine, Significatione
Nominis &c.

- CAP. I. **D**E voce & significatione nominis &c. 99.
- II. *De Protonotariorum origine, ac principio.* 100.
- III. *De Protonotariorum officio.* 101.
- IV. *De Protonotariorum officio Sede Apostolica vacante.* 102.
- V. *De facultate quam habent Secretarii Congreg. tempore Sedis vacantis.* 105.
- VI. *De Protonotariorum præminencia.* 106.
- VII. *De forma admissionis ad Collegium Protonotariorum.* 108.

PARS SECUNDA

De Obligationibus Protonotariorum, quatenus Romanæ Curie
Prælati sunt, & quatenus tales Prælati.

- CAP. I. **D**E morum integritate. 110.
- II. *De sacræ, & Ecclesiasticæ doctrinæ studio.* 112.
- III. *De fidelitate erga S. R. E. & Romanum Pontificem.* 114.
- IV. *De secreti tenacitate.* 116.
- V. *De abstinencia a munerum susceptione.* 118.
- VI. *De obligationibus Protonotariorum particularibus, quatenus tales Prælati sunt.* 119.
- VII. *Munus Consultoris Sac. Rituum quanti intersit.* 120.

PARS TERTIA

XIII

De Privilegiis Protonotariorum Participantium .

CAP. I. R eferuntur privilegia concessa a Sixto V.	122.
II. De privilegio doctorandi .	125.
III. De privilegio creandi Notarios .	130.
IV. De privilegio legitimandi .	132.
V. De privilegio, quo Familiares Papæ, & ejus Prælati Domestici declarantur .	136.
VI. De privilegio exemptionis a jurisdictione Ordinarii .	139.
VII. De privilegio creandi unum Protonotarium honorarium .	143.
VIII. De privilegio utendi Pontificalibus .	147.
IX. De privilegio Altaris portatilis .	151.
X. De privilegio condendi leges, & statuta pro Collegio .	159.
XI. De privilegio prorogandi ad quinquennium usum privilegiorum post dimissum Protonotariatum .	160.
XII. De Sanctis, ac Venerabilibus Dei Servis, qui ex hoc Collegio prodire .	162.
Elencbus Illustrissimorum & Reverendissimorum Protonotariorum præsens Collegium constituentium .	164.

TRACTATUS III.

De Episcopis Cardinalibus Suburbicariis .

E pistola ad Lectorem . pag. 166.

CAPUT I.

De ortu, & initio Episcoporum Cardinalium Suburbicariorum .	167.
Qu. I. Quinam sint, & quot Episcopi Cardinales Suburbicarii .	ibid.
Qu. II. An alii fuerint ex aliis Episcopatibus Episcopi Cardinales .	ibid.
Qu. III. Unde factum sit, ut sex, vel septem Episcopi Urbi finitimi appellentur, & sint S. R. E. Cardinales .	ibid.
Qu. IV. Quandoque tales Episcopi cæberint vocari Cardinales .	168.
Qu. V. Ad quæ ministeria olim adhiberentur a Romano Pontifice .	ibid.
Qu. VI. Quibus olim titulus ab aliis Episcopis distinguerentur .	169.
Qu. VII. An semper aliis Episcopis præverint .	ibid.
Qu. VIII. An aliquis sit præcedentiæ ordo inter ipsos Episcopos Cardinales Suburbicarios .	ibid.
Qu. IX. An singuli ex sex Episcopatibus Cardinalitatis habeant peculiarem aliquam prærogativam .	170.
Qu. X. Cur Episcopus Sabinen. appelletur a provincia, & non ab aliqua civitate .	171.

GA-

De electione, & optione ad tales Episcopatus.

pag. 172.

- Qu. I. An Episcopatus Cardinalitii acquirantur per liberam collationem, nulla prava electione, nominatione, vel optione. *ibid.*
- Qu. II. An modus acquirendi tales Episcopatus per optionem conveniens sit. 173.
- Qu. III. An Diaconus Cardinalis antiquior possit tales Episcopatus optare. 174.
- Qu. IV. An Presbyteri Cardinales absentes a Curia possint optare. 175.
- Qu. V. An possint optare Presbyteri Cardinales absentes ob assuetam residentiam in suo Episcopatu. *ibid.*
- Qu. VI. An Presbyteri Cardinales obtinentes aliquem Episcopatum, & presentes in Curia possint Suburbicarium Episcopatum optare cum retentione prioris Episcopatus. 176.
- Qu. VII. An Episcopi Cardinales possint, relicta quam obtinent Suburbicaria Ecclesia, aliam vacantem optare, & quatenus. 177.
- Qu. VIII. An quo ad optionem preferendus sit Cardinali antiquiori in Cardinalatu, antiquior in Episcopatu Suburbicario. *ibid.*
- Qu. IX. An licite & sine scrupulo possit Episcopus Card. Suburbicarius dimittere Ecclesiam quam obtinet, & aliam pro libito optare, vel pro maioribus redditibus. 178.
- Qu. X. An Card. Episcopus Suburbicarius possit suo Episcopatu renunciare; & quatenus affirmative, an intelligeretur hoc ipso renunciare Cardinalatu. 181.
- Qu. XI. An optans alium Episcopatum vacantem dimisso priori, teneatur ad restitutionem anticipate exaltorum ex redditibus prioris Episcopatus. 182.
- Qu. XII. An valide fieret optio a Cardinali occulte excommunicato, vel excommunicato tolerato. 183.

CAPUT III.

De officio, & potestate Episcoporum Card. Suburbicariorum. pag. 183.

- Qu. I. Quodnam sit officium proprium, & peculiare talium Episcoporum. *ibid.*
- Qu. II. Quodnam sit eorundem Episcoporum, prout tales sunt, officium, & speciale munus in Romana Curia. 184.
- Qu. III. Utrum tales Episcopi habeant in suis respective Episcopatibus potestatem civilem & temporalem. 185.
- Qu. IV. Utrum habeant integram potestatem Ordinis, & jurisdictionis, ordinariam ac diocesanam. *ibid.*
- Qu. V. Utrum possint suam potestatem tam Ordinis, quam jurisdictionis, exercere in ipsa Urbe Roma. 187.
- Qu. VI. Utrum Romæ existentes possint suo Vicario, vel alteri Sacerdoti in diocesi commoranti delegare facultatem benedicendi Paramenta sacra. 189.
- Qu. VII. Utrum possint pro suis subditis admittit ad Ordines concedere. 190.
- Qu. VIII. Utrum Episcopi Ostien. & Sabinen. comprehendantur in lege Constitutionis Alexandrinæ de non dirigendis dimissoriis, nisi ad Vicarium Urbis. *ibid.*
- Qu. IX. Utrum Episcopi hi Cardinales possint dimissorias pro prima Tonsura dirigere ad quemcumque Catholicum Episcopum. 191.

Qu. X.

- Qu. X. *An si ipsi immediate sacram Ordinationem habeant in sua respective diocesi . possint suos subditos ad Ordines promovere absque indulto , & independenter a Vicario V. bis .* ibid.
- Qu. XI. *An possint per alium Episcopum a se deputatum ordinare suos subditos in propria diocesi .* ibid.
- Qu. XII. *An possint immediate per se ipsos ordinare suos subditos in proprio palatio Romæ existente .* 193.
- Qu. XIII. *An possint legere libros prohibitos .* ibid.
- Qu. XIV. *An Romæ existentes possint sibi eligere Confessarium non approbatum ab Ordinario Romano .* 194.
- Qu. XV. *Ac satisfaciunt præcepto de audiendo Missam in die festo omnes etiam extranei eam audientes in Sacello talium Cardinalium Romæ existente .* 195.
- Qu. XVI. *An plures Missæ etiam in festis solemnioribus possint celebrari in Sacello eorum palatii Romæ existentis .* 200.
- Qu. XVII. *Quænam Beneficia ii possint in suis respective Episcopatibus conferre .* ibid.
- Qu. XVIII. *An possint ea Beneficia conferre , quando ipsi absunt a Curia Romana .* 201.
- Qu. XIX. *An existentes in Curia possint conferre sine concursu Ecclesiam Parochialem , quæ vacaverit in sua diocesi , & an possint examen pro concursu Romæ habere .* ibid.
- Qu. XX. *Utrum provisos de Beneficio ab Episcopo Cardinali in mense Apostolico , teneatur novum provisionem deinde impetrare a Sede Apostolica .* 202.
- Qu. XXI. *An ejusmodi Episcopi Card. possint subdelegare suis Vicariis , aliisque Sacerdotibus idoneis facultatem , quam habent a Tridentino , dispensandi in aliquibus irregularitatibus &c. absolventi a Censuris reservatis &c. ibid.*
- Qu. XXII. *An possint concedere licentiam offerendi SS. Eucharistiam in Oratorio , vel Ecclesia alicujus Conservatorii Puellarum , vel Confraternitatis &c. ibid.*

CAPUT IV.

De obligationibus talium Episcoporum Cardinalium .

pag. 204.

- Qu. I. *Utrum Episcopi Cardinales Suburbicarii teneantur ad personalem residentiam in suis respective Episcopatibus .* ibid.
- Qu. II. *An teneantur visitare suos respective dioceses .* 207.
- Qu. III. *An teneantur visitare Limina Apostolorum ad normam Simina Constitutionis .* 208.
- Qu. IV. *An teneantur constituere Vicarium Generalem in sua respective diocesi .* ibid.
- Qu. V. *An teneantur constituere in sua diocesi Suffraganeum , seu Vicarium in Pontificalibus .* 209.
- Qu. VI. *An teneantur singulis annis Synodum congregare ad præscriptum Tridentini .* 210.
- Qu. VII. *An teneantur suo populo prædicare .* 211.
- Qu. VIII. *An teneantur aliquando Sacramenta per se ipsos ministrare .* 212.
- Qu. IX.

- Qu. IX. *An teneantur congregationes sacrorum Rituum & Casuum in sua diœ-*
cesi constituere. 215.
 Qu. X. *An debeant uti ea intitutione: Dei, & Apostolicæ Sedis gratia*
Episcopos &c. ibid.

CAPUT V.

- De præeminentia talium Episcoporum.* pag. 214.
 Qu. I. *Quanta sit horum Episcoporum præeminentia, & an redundet in ipso-*
rum ministros. ibid.
 Qu. II. *An Episcopi Cardinales postulandi, vel potius eligendi sint ad Dignita-*
tes inferiores. 215.
 Qu. III. *An Episcopi Card. speciale jus habeant circa electionem Rom. Pon-*
tificis. ibid.
 Qu. IV. *An ipsi cæteris Cardinalibus præcellant in assistentia Summi Pon-*
tificis. ibid.
 Qu. V. *An ad ejusmodi Episcopos spectet privative Pontificem consecrare, & an*
Pontificis consecrator is debeat esse, qui est Decanus sacri Collegii. ibid.
 Qu. VI. *An specialibus vestium insignibus decorentur Episcopi Cardinales.* 216.
 Qu. VII. *An Decanatus sacri Collegii spectet privative ad cæterum Episcoporum*
Cardinalium. ibid.
 Brevis notitia Suburbicariarum diœcesum. 217.
 Sacri Episcopi ex talibus Episcopatibus. 218.

TRACTATUS IV.

De Cardinali Regulari Professo ex Ord. Militari S. Joannis
Hierosolymitani.

- I. **U**trum Equites S. Joannis Hierosolymitani sint stricte Religiosi. pag. 221.
 II. *Utrum finis hujus Ordinis Religiosi sit militia, & quatenus.* 222.
 III. *Quæ, & quot sint hujus Ordinis Religiosi potissimæ prærogativæ.* ibid.
 IV. *Quinam sit habitus, seu vestis propria, qua a cæteris distinguuntur.* ibid.
 V. *Utrum tales Religiosi promoveri possint ad sacros Ordines, imo etiam ad*
Cardinalatum. 223.
 VI. *Utrum Eques Hierosolymitanus sacris Ordinibus initiatus possit, imo te-*
neatur vacare militia. ibid.
 VII. *Proponitur de hoc casus resolvendus.* 224.
 VIII. *Resolutio questionis, & solutio objectionum.* 225.
 IX. *Illationes ex dictis, ac stabilitis.* 226.

TRACTATUS V.

De Vicario Apostolico.

- §. I. **Q**uamvis intelligatur nomine Vicarii Apostolici. 225.
 §. II. **Q**ue de qualitate personæ in Vicarium Apostolicum deputandæ. 226.
 §. III. 227.

§. III. De potestate Vicarii Apostolici.	237.
§. IV. De præeminentialibus Vicarii Apostolici.	239.
§. V. De obligationibus Vicarii Apostolici.	240.
§. VI. De provisione, & emolumentis Vicarii Apostolici.	242.
§. VII. De expiratione Vicariatus Apostolici.	244.

TRACTATUS VI.

De Vicariis Basilicarum Urbis.

§. I. Q uis sit, ac dicatur Vicarius Basilicarum Urbis.	247.
§. II. A quo, quomodo, & quales constituendi sint Vicarii Basilicarum.	248.
§. III. De officio, & obligatione Vicarii Basilicarum.	251.
§. IV. De potestate Vicarii Basilicarum.	255.
§. V. De præeminentia Vicarii Basilicarum.	263.
§. VI. De honorario stipendio Vicarii Basilicarum.	266.
§. VII. De expiratione talis Vicariatus.	267.
§. VIII. Elenchus Vicariorum Basilicæ Vaticanæ.	268.
Constitutio Alexandri VII. quo ad Vicarios Basilicarum.	270.

TRACTATUS VII.

De Triplici Vicario, Generali, Capitulari, & Foraneo.

De Vicario Generali.

§. I. D E nomine, & quidditate Vicarii.	272.
§. II. De constitutione, & creatione Vicarii.	274.
§. III. De quantitate jurisdictionis, & potestate Vicarii Generalis.	227.
Not. I. De causis matrimonialibus.	280.
Regulæ ad cognoscendos gradus consanguinitatis.	284.
Resolutio duplicis questionis circa duo impedimenta matrimonialia.	285.
Quomodo se geret Vicarius in casu, quo detegatur impedimentum dirimens post contractum matrimonium in facie Ecclesiæ.	288.
Quomodo se geret Vicarius circa libellos sine nomine auctoris, vulgo memoriali ciechi.	283.
Not. II. De spectantibus ad iudicia.	290.
De acceptione personarum.	ibid.
De munerum acceptione.	ibid.
De infligendis pœnis pecuniariis.	291.
De infligendis pœnis spiritualibus, seu censuris.	ibid.
Quando, & qualiter obedire oporteat Episcopo præcipienti.	292.
§. IV. De nonnullis pertinentiis ad rem beneficalem.	ibid.
§. V. De dignitate, & præeminentia Vicarii Generalis.	294.
§. VI. De expiratione potestatis Vicarii Generalis.	295.
An expiret potestas Vicarii per ejus promotionem ad Episcopatum.	296.
An compatibles sint in uno eodemque subiecto Episcopatus, & Vicariatus.	ibid.

De Vicario Capitulari .

- §. I. *Quisnam sit, & a quo eligendus Vicarius Capitularis .* 297.
 §. II. *Quomodo facienda sit electio Vicarii Capitularis .* 298.
 §. III. *Quis, & qualis debeat eligi a Capitulo in Vicarium Capitularem.* ibid.
 §. IV. *De potestate, & jurisdictione Vicarii Capitularis .* 300.
 §. V. *Vicarii Capitularis officium quando expiret .* 301.

De Vicario Foraneo .

- §. I. *Quisnam sit, & dicatur Vicarius Foraneus .* 303.
 §. II. *Quae, & quanta sit ejus potestas .* 304.
 §. III. *An Vicarius Foraneus possit alteri suam potestatem subdelegare .* ibid.
Potestas talis Vicarii quando, & quatenus cesset . ibid.
Paranesis ad Vicarios tum Generales, tum Capitulares, tum Foraneos respec-
tive . ibid.

TRACTATUS VIII.

De Episcopi Officio, & Potestate .

- §. I. **Q**uid sit, & veniat nomine Episcopi . 309.
 §. II. *Quodnam sit officium Episcopi, & quanam ejus obligationes.* 311.
 §. I. I. *Quid sit residentia, ad quam tenetur Episcopus .* 312.
 §. IV. *Quae & quotuplex sit potestas Episcopi .* 313.
 §. V. *Quenam sint Episcoporum privilegia ex sacris canonibus .* 315.

TRACTATUS IX.

De Sacris Authenticandis Reliquiis .

- I. **A**n cultus, & veneratio Reliquiarum antiquissimus sit . 319.
 II. *Quae, & qualis fuerit circa cultum Reliquiarum Ecclesiae tum Graecae, tum Latinae disciplina .* 320.
 III. *Quot, & quae sint ab Episcopo observanda in approbandis Reliquiis .* 322. & seq.
 IV. *An sigillum Episcopi sit unicus, & necessarius modus probandi veritatem Reliquiae .* 329.
 V. *An, & qualiter peccet, qui pro Reliquia unius Sancti supponit aliam Reliquiam alterius Sancti .* 330.
 VI. *An possint ad cultum exponi minutiae parvula Reliquiarum .* 331.
 VII. *An possint Reliquiae rite approbatæ deferri & collo appensæ .* ibid.

TRACTATUS X.

De Tuenda Pace, & Concordia inter Episcopum,
& Capitulum.P *Ratio ad Lectorem.*

Pag. 334.

P A R S P R I M A.

CAP. I. <i>Præmittuntur notiones aliquæ præliminares.</i>	335.
§. I. <i>Quid sit Capitulum, & quæ ejus dignitas.</i>	ibid.
§. II. <i>Qua lege, quæve disciplina uteretur Capitulum ante millenarium Ecclesiæ.</i>	337.
§. III. <i>Qua lege, quæve disciplina uti cæperit Capitulum post millenarium Ecclesiæ.</i>	338.
§. IV. <i>Unde, & quando cæperint dissensiones inter Capitulum & Episcopum.</i>	339.
§. V. <i>Quænam fuerint celebriores aliquot dissensiones inter Capitulum & Episcopum.</i>	341.
§. VI. <i>Proponitur analysi totius Operis, & methodus.</i>	342.
CAP. II. <i>De his quæ a Capitulo debentur Episcopo.</i>	344.
§. I. <i>De reverentia quæ illi debetur.</i>	ibid.
§. II. <i>De obedientia quæ illi debetur.</i>	348.
§. III. <i>Quænam culpa incurratur, & quænam pænæ a denegantibus Episcopo reverentiam & obedientiam.</i>	354.
CAP. III. <i>Proponitur & resolvitur casus de Episcopo introducente reformationem in Capitulum.</i>	356.
CAP. IV. <i>Proponitur Episcopo praxis ad tuendam pacem.</i>	360.

P A R S S E C U N D A.

<i>De his quæ Capitulo debentur ab Episcopo.</i>	364.
CAP. I. <i>Debet Episcopus curam habere honorum Capitali tum respectu animæ, tum respectu honoris, tum respectu fortunarum.</i>	ibid.
§. I. <i>De cura quo ad bona animæ.</i>	ibid.
§. II. <i>De cura quo ad bona honoris.</i>	366.
§. III. <i>De cura quo ad bona fortunarum.</i>	369.
CAP. II. <i>Proponitur ac resolvitur casus de eo, an Episcopo liceat litigare.</i>	370.
CAP. III. <i>Proponitur Capitulo praxis ad tuendam pacem.</i>	374.

P A R S T E R T I A.

CAP. I. <i>Quid possit Capitulum sine Episcopo.</i>	377.
§. I. <i>Quid possit Capitulum statuere sine Episcopo.</i>	ibid.
§. II. <i>De his quæ requæunt a Capitulo statui etiam cum consensu Episcopi.</i>	379.
§. III. <i>De requisitis ad validitatem statutorum Capitularium.</i>	380.
§. IV. <i>An possit Capitulum sine Episcopo revocare statuta Capitularia ab Episcopo, vel Pontifice olim confirmata.</i>	381.
	§. V.

§. V. <i>An possit Capitulum jurisdictionem Episcopalem exercere Episcopo excom-</i> <i>municato &c.</i>	383.
§. VI. <i>An Capitulum Episcopo vivo absente, vel negligente, possit Vicarium con-</i> <i>stituere.</i>	384.
CAP. II. <i>Quid possit Capitulum quo ad præminentias.</i>	386.
CAP. III. <i>Resolvitur casus de Capitulo quædam statuente circa redditus suos.</i>	389.
CAP. IV. <i>Proponitur Capitulo praxis ad tuendam pacem.</i>	391.

P A R S   Q U A R T A.

<i>Quid non possit Episcopus sine Capitulo.</i>	394.
CAP. I. <i>Doctrina generalis proponitur.</i>	ibid.
§. I. <i>Quibus in rebus exigatur consensus Capituli.</i>	ibid.
CAP. II. <i>Conflium Capituli in quibus exigatur.</i>	399.
CAP. III. <i>Notabilis exceptio proponitur.</i>	400.
CAP. IV. <i>Proponitur ac resolvitur casus de censuris latis sine consensu Ca-</i> <i>pituli.</i>	405.
CAP. V. <i>Proponitur praxis tum Episcopo, tum Capitulo ad tuendam pacem.</i>	409.
<i>Conclusio totius Operis.</i>	411.

SANCTO PATRIARCHÆ
IGNATIO DE LOYOLA
FUNDATORI SOC. JESU

MINIMUS ET INDIGNISSIMUS SERVUS ET FILIUS
ANDREAS HIERONYMUS ANDREUCCI.

Uderet me, PATER MI AMATISSIME,
Dux noster, Magister, & Legifer noster,
si me Tibi fisterem de paupertate mea
exiguum quid oblaturus, priusquam enixe a Te
veniam exposcerem, & gratias quammaximas pro
viribus agerem. Turpis quippe est, nec cuiquam

fatis accepta illius oblatio, qui Creditori suo non satisfecerit, & Personæ, cui fit oblatio, adhuc displiceat. Hinc optime ajunt sacræ paginæ (1): *Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblatione iniquorum.* Propterea antequam rem aggrediar, illud a Te primum etiam atque etiam rogo, ut pro ea qua es in Proximos charitate mihi ignoscas. Scio enim, terram, quæ super se sæpius venientem in se recipit imbrem, si fructum non fecerit, improbam esse, & proximam maledicto. Huic me similem agnosco, qui manantem jugiter Religionis imbrem ex tuis sanctis exemplis, præceptis, institutisque non exceperim, & maluerim in eadem domo ab iis pluribus abesse, qui inter hos fines Cælum meruerunt. Parcas idcirco, **PATER MI AMATISSIME**, & hæc qualiscumque veniæ expositulatio sit mei primum erga Te amoris, & venerationis argumentum. Superest deinde, ut gratias Tibi amplissimas referam, quippe qui per quinque & sexaginta circiter annos in tua Familia, & inter tuos fuerim enutritus ea cura, ac diligentia, ut nihil eorum defuerit, quæ me

vel

(1) Eccles. 34.23.

vel ad litteris informandum, vel ad solidis virtutibus instituendum, quammaxime conducebant; adeo ut ipse, octogenario jam major, sancte affirmare possim, in tua hac Religiosa Familia eo omnia collimare, ut unusquisque id totum sibi uni debeat adscribere, si nec pietate, nec litteris, quantum suæ ferebant vires, profecerit. Doleo sane, hanc nuper Familiam ærumnis, & calamitatibus bene magnis vexari: & ideo, si tempestas hæc propter me orta est, peto, ut quantocyus e vivis decedam, & sic mare conquiescat. *Melius est enim mori in bello, quam videre mala gentis nostræ* (1). Iterum proinde iterumque pro tot a Te acceptis beneficiis maximas, & bene cumulas gratias ago; & securus de tua charitate, qua & ignoscas, ut spero, & hanc publicam gratiarum actionem acceptam habebis, meas hæc lucubrationes, quas inter exercendum injunctum mihi munus informandi Ecclesiasticos Viros in re morali, & canonica olim conscripseram, Tibi offero, ut illis de Cœlo bene preceris, & sic virtutem des illis, qua universis profint, & Ecclesia-

stico-

(1) 1. Machab. 3. num. 59.

ficorum præsertim utilitati deserviant. Non po-
nitebit suscepti a me de hac nova editione con-
filii, si illius sub tutela fuero, qui novit non se-
mel liberos suos ab adversis tegere, vel saltem, ne
illa noceant, efficere.

D E
EPISCOPO
TITULARI.

AD LECTOREM.

*E*cclésiastica Hierarchia, quæ est ut castrorum acies ordinata, iis etiam Episcopis coalescit, qui Titulares nuncupantur. Horum gradus in Ecclesia Dei satis conspicuus præsentis Tractatus materies erit, cui pauca quædam præmittenda esse existimaui: primum de occasione ac fine scribendi: deinde de iis Auctoribus qui hac super re scripserunt: postremo de ratione & ordine quo præsens res omnis a nobis tractanda atque explicanda sit.

Et quidem illud me ad scribendum impulit, quod proximis superioribus temporibus nonnulli ex literaria etiam republica viri enixe ab amicis seiscitabantur, quosque tandem protenderetur, & quos intra limites coerceretur ejusmodi Episcoporum potestas. Quamobrem factum me operæ pretium censui, si libellum ederem, quo rem paucis conficerem, & pro viribus seiscitantium eruditioni consulerem. Hac igitur de causa Opus jamdiu aggressum nuper absolutum exhibeo; absolutum, inquam, non tanquam rem penitus assecutum me esse credam, sed tanquam assequi laboraverim: nec, ut spero, quisquam mihi vitio vertet, si minus fecerim, quam debeam, cum plus contenderim, quam possem.

Jam vero quo ad eos qui hac de re scripserunt, exploratum est, teste Barbosa in suo Elencho de Scriptoribus rerum Episcopaliū, ac tit. 1. cap. 6. de Potestate Episcopi, Illustrissimum Antistitem Hieronymum Wielmum ex Ordine Predicatorum unicum reperiri, qui de Episcopo Titulari integrum ac separatim librum ediderit. Verum is tam rarus est codex, ut mihi Bibliothecas quamplures indaganti diligenter numquam ad manus venerit. Non desunt tamen qui de eodem argumento in libris alio titulo inscriptis, aliæque materia refertis seorsum ab alia, & ex professo differuerint: iique, quos viderim, sunt Riccius l. 2. lucubræ. Ecclesiast. ac Thomassinus tom. 1. p. 1. c. 25. & 26. Ecclesiast. disc. Verum iidem parce, nec universa sunt prosecuti; ita ut sanem quidem acuant, sed, quantum assequor, minime expleant. Longe autem plures vidi, qui obiter, incidenter, & ex occasione de pertinentibus ad Titulares Episcopos nonnihil delibaverint. Ex iis paulo uberius & distinctius loquuntur Alvarez Guerrerus in spec. juris Pont. cap. 31. Squillant. de Privil. & Oblig. Episc. per totum, ac novissime Orsaya. Nec pauca sparsim de talibus Episcopis habent Fagnanus, Barbosa, Gonzalez, Riccius, Reiffenstuel, Wiesner, de Luca, Frances de Eccl. Cathedr. Suarez, Vasquez, de Lugo, Azor. Diana, Pignatelli, aliique tum Theologi, tum Canonistæ, ut præteream insignes aliquot & Catholicos Scriptores qui parum amice de his Episcopis judicarunt, nec meminerim contaminatum hominem M. Antonium de Dominis, qui lib. 4. de Rep. cap. 7. & lib. 7. cap. 3. quamplurima hosce Episcopos deformandi causa commentatus est. Usque adeo res eadem nec lau-

datoribus , nec suis caret detractoribus . Multi nimirum unam in urbem mercatores confluunt , alii ut merces illuc convehant , alii ut easdem illinc evehant .

Postremo , quod attinet ad ordinem , & dispositionem , quinque in partes Opusculum universum distribuam . In prima agam de quidditate , differentia , origine , proprietatibus , & requisitis talium Episcoporum : in secunda de eorundem potestate ordinis , ac jurisdictionis : in tertia de ipsorummet præminencia , seu potestate dignitatis : in quarta de obligationibus : in quinta de privilegiis . Utinam liber hic qualiscumque tibi , Lector , jucundus ac fructuosus accidat , isque , ut par est , in unius Dei honorem & gloriam cedat .

DE EPISCOPO TITULARI.

PARS PRIMA

DE ESSENTIA, CAUSIS, ET PROPRIETATIBUS EPISCOPI TITULARIS.

CAPUT I.

Exponuntur essentia, origo, nomen &c. Episcopi Titularis.

Episcopi Titulares, qui vulgo appellantur *Episcopi in partibus*, seu *Annulares*, seu *Nullatenfes*, juxta varia Scriptorum placita, sunt illi Episcopi Ecclesiarum, quæ existunt in partibus Infidelium, Clero carentes, & populo Christiano. Hi autem sunt in triplici differentia: alii nempe qui ab initio fuerunt promoti ad Ecclesiam in partibus Infidelium carentem Clero, & populo Christiano, & de

qua nulla est proxima spes eam recuperandi, nec ullo modo recuperatio tentatur: alii qui fuerunt promoti ad Ecclesiam in partibus Infidelium carentem quidem Clero, & populo Christiano, sed de qua est spes recuperationis, eaque recuperatio sive per arma, sive per sacram aliquam expeditionem intenditur: alii demum qui fuerunt promoti ad Ecclesiam ejusmodi, sed de qua licet sit spes recuperationis, hæc tamen nullo modo procuratur.

2. Jam vero omnes tales Episcopi, quamvis inter se in aliquibus differant, tamen in plerisque conveniunt: ac propterea licet ego dicturus sim de primadumtaxat specie Episcoporum Titularium; tamen, quæ dicam, etiam in alios Titulares Episcopos poterunt ex magna parte derivari. Cum autem rei cujuslibet scientia a nominis, ac rei definitione desumenda sit, ab eadem pariter hunc de Episcopo Titulari Tractatum instituiam.

3. Queritur igitur primo, quid nominis sit Episcopus Titularis? Respondeo. Est, ut dixi, Episcopus assumptus ad Titulum Ecclesiæ existentis in partibus Infidelium, carentis Clero, & populo Christiano, & de qua vel est, vel non est spes recuperationis, eaque de facto vel procuratur, vel non procuratur. Ita colligitur ex Tridentino sess. 14. cap. 2. de ref. Barbol. de Poteft. Episcopi part. 1. tit. 1. cap. 6. Ricciull. lib. 2. lucub. cap. 2. Azor. par. 2. lib. 5. cap. 11. Tria itaque requiruntur ad Episcopum Titularem. 1. Quod sit assumptus ad Titulum Ecclesiæ particularis certæ, ac determinatæ, ita ut in sua assumptione accipiat, saltem habitu potestatem jurisdictionis in certam aliquam Ecclesiam vel antea erectam in Cathedrali, vel nuper auctoritate Romani Pontificis sic erectam. 2. Quod talis Ecclesia sit in partibus Infidelium, idest in ditione hostium Christi.

ſiani nominis, ſive ſi ſint Ethnici, ſive Saraceni. 3. Quod talis Eccleſia careat copulative tum Clero, tum populo Chriſtiano. Adſeci in definitione illas particulas, de qua &c. ut triplicem Episcoporum Titularium claſſem unica definitione complecteret.

4. Habes proinde, non eſſe inter Episcopos Titulares cenſendos, cum Ricciullo, illos Episcopos, qui ab initio aſſumpti ad Eccleſiam habentem Clerum, & populum Chriſtianum, deinde fuerunt ab hoſtibus Chriſtiani nominis expulſi; nec qui renunciarunt Episcopatu, ſive renunciarint ſolum loco, ſive renunciarint loco, & dignitati. Item non cenſendos Episcopos Titulares, de quibus loquimur, Episcopos ordinatos ſine Titulo alicujus certæ Eccleſiæ, quales olim fuiſſe nonnullos in Eccleſia Dei teſtatur Vaſquez in 3. part. tom. 3. diſp. 41. cap. 1. & probabiliffimum eſſe docet Suarez tom. 3. de Relig. lib. 1. cap. 16. nec obſcure id colligitur ex Can. 43. Concilii Cabilon. apud Gonzalez lib. 5. decret. tit. 33. ſiquidem in eo canone agitur de Episcopis vagantibus ſine Titulo, & Sede, quos Patres ejus Concilii appellunt Episcopos *Scotos*, quia in Scotia eorum uſus magis invaluerat. Item nec inter Titulares adnumerandos eos, qui ordinati ſunt, non ad Titulum unius Eccleſiæ particularis, ſed indiſtincte ad Titulum omnium Eccleſiarum; quales fuiſſe Apoſtolos, judicavit Laynez in Concilio Tridentino apud Card. Pallavicinum lib. 21. cap. 6. Nec eos Episcopos, qui ordinati erant ad coadjuvandum tanquam ſecundarii Episcopi primario Episcopo ejuſdem Eccleſiæ: qualis olim fuit S. Bonifacius, donec per Zachariam Papam creatus fuit Moguntiaæ Præſul, & qualis fuit Gamphaldus ab eodem S. Bonifacio ſimiliter ordinatus, ut reſertur in *Metrop. Salisburg. tom. 2. ann. 732.* imo talem etiam fuiſſe ad aliquod tempus S. Auguſtinum crediderim, qui Valerio adhuc viventi Coepiscopus acceſſit, non ſolum ſucceſſit, aut Coadiutor eſt datus: uti obſervat cum Fagnano Wieſtner tit. de tranſlat. n. 13. Item nec in Titularium Episcoporum numerum eſſe referendos Chorepiscopos: nam hi vel erant meri Presbyteri gerentes curam animarum loco Episcoporum in pagis, aut oppidulis, vel, ſi eorum aliqui erant inſigniti Ordine Episcopali, aut non erant ordinati ad Titulum alicujus determinatæ Eccleſiæ, aut erant ex iis Episcopis, qui renunciaverant loco, ſed non dignitati, & per accidens exercebant munus Chorepiscoporum: Ricciull. lib. 2. lucubr. cap. 1. contra Panvin. in Addit. ad Platin. in Vit. S. Libii, & contra Horant. loc. cath. lib. 6. cap. 12. Bellarm. lib. 1. de Cler. cap. 17. Demum ex eadem definitione, ſeu potius deſcriptione a me data habes, non eſſe inter ejuſmodi Titulares Episcopos numerandos eos, qui præſicerentur a Romano Pontifice Eccleſiis exiſtentibus in partibus, ſeu in ditione Hæreticorum, ubi eſſent Chriſtiani quamvis hæreſi contaminati; nam Tridentinum loc. cit. Episcopos Titulares eos vocat, qui præſunt Eccleſiis in partibus Infidelium; per ly autem Infidelium, regulariter intelliguntur non baptizati, uti obſervat Pereyra in ſuo Elucidario verb. *Fides ſect. 3. &c.* item nec eos, qui licet carerent Clero, haberent tamen populum Chriſtianum ſibi ſubjectum, & in quem actualem exercere poſſent juridiſtictionem. Hos, inquam, omnes meminere non eſſe Episcopos Titulares, de quibus loquar, Quod ſi aliter ſentias, inſtitues quaſtionem de nomine, ac plane repo-

nam , me non de alio loqui , quam de Episcopo assumpto ad Titulum alicujus determinatæ Ecclesiæ , existentis in partibus Infidelium , Clero carentis , & populo Christiano .

5. Quæritur II. an Episcopi Titulares sint vere , ac proprie Episcopi ? Resp. affirmative ; ita ut contrarium asserere , hæreticum esse doceat Paulus Gryfaldus in *decis. Cath. Fid. v. Episcopus num.* 10. erroneum autem vocet Jacobus Laynez apud Pallavicinum in *hist. Conc. lib.* 21. *cap.* 6. Probatur primo ex auctoritate Concilii Tridentini *sess.* 14. *cap.* 2. *de reform.* nam ibi Concilium aperte supponit , ejusmodi Episcopos habere potestatem promovendi ad sacros Ordines : cum autem nullus alius , nisi verus Episcopus , possit sacros Ordines conferre , ex S. Thoma in 4. *dist.* 25. *art.* 1. Bellarm. *de Sacr. Ord. cap.* 7. *ad finem*, Vasquez *disp.* 243. *cap.* 3. Layman *tract.* 9. *cap.* 9. *num.* 2. aliisque communiter , sequitur &c. Deinde probatur ex praxi Fidelium , qui adorant Hostiam consecratam a Sacerdotibus ordinatis per tales Episcopos . Demum probatur a pari : quia sicuti Episcopus , qui ex auctoritate Romani Pontificis dimisit Ecclesiam , eam resignando , est verè Episcopus , etiamsi nullam actu habeat jurisdictionem , sed solum habeat cum potestate conficiendi Eucharistiam potestatem confirmandi , & ordinandi , ex *Cap. Inter corporalia , de translat.* ita Episcopus Titularis cum habeat eam potestatem ordinandi &c. etiamsi fortasse careat actuali jurisdictione , est vere ac proprie Episcopus .

6. Quare piget me eas cavillationes refellere , quibus ex Hæreticis nonnulli , ac præsertim Marcus Antonius de Dominis , Catholicæ Religionis desertor , *lib.* 4. *de Rep. cap.* 7. contendunt probare , Episcopos Titulares non esse vere ac proprie Episcopos , sed abusive : in quo quam egregie hallucinentur , satis ostendunt tum rationes adductæ , tum Auctores omnes Catholici ; inter quos Vasquez *tom.* 3. in 3. *part. disp.* 41. *cap.* 1. ait : *Episcopos Titulares esse vere Episcopos , nulla ratione licet dubitare .*

7. Quæritur III. an Episcopi Titulares ineant matrimonium spirituale cum sua Ecclesia ab Infidelibus occupata ? Resp. affirmative . Ita Vasquez in 3. *part. tom.* 3. *disp.* 241. Diana *coord. tom.* 4. *tract.* 8. *resol.* 51. & tradit Innocentius III. in *Cap. Inter corporalia , de translat. Episc.* atque ibi Gonzalez . Ratio est , quia ipsi sunt vere Episcopi , non utcumque , ac sine Titulo , sed ordinati ad illam determinatam Ecclesiam : cum autem inter verum Episcopum , & Ecclesiam , ad quam ordinatur , intercedat spirituale conjugium , ex *epist.* 2. Evaristi , ex Callixti quoque Pontificis *epist.* 2. ad omnes Galliarum Episcopos , & ex Innocentio III. in *Cap. Inter corporalia , de translat. Episc.* sequitur , inter Titularem Episcopum , & suam Ecclesiam dari verum conjugium , quod in electione initum , ratum in confirmatione , in consecratione intelligitur consummatum . Neque obstat , aut quod talis Ecclesia sit occupata ab Infidelibus ; aut quod careat Clero , & populo Christiano ; aut denique quod non videatur ea esse amplius Ecclesia , aut certe quod non sit sancta Ecclesia . Nam responderetur ad 1. Captivitas Sponsæ non impedit , per se loquendo , quominus possit quis cum ea matrimonium contrahere ; uti constat ex *tot. tit. de conj. servorum* , & ex Sanchez *lib.* 4. *de Matrim. disp.* 12. Ad 2. esto careat populo Christiano , ea tamen regio non ca-

ret simpliciter populo; & si careat actu, non caret habitu: unde adhuc possunt subsistere proprietates matrimonii spiritualis recensitæ ab Evaristo, nempe indissolubilitas vinculi, amor, & cura Pastoris erga talem populum qui actu est, vel potest esse, & subiectio populi erga Pastorem: tenetur enim ille Fidem Christi suscipere; & hac suscepta, statim sine ulla alia mutatione per se subest iurisdictioni spirituali talis Pastoris. Ad 3. ea Ecclesia, seu congregatio populi potest etiam nunc dici sancta, ex eo quod olim professæ est Fidem sanctam, & Sacramenta sancta; sicuti etiam potest dici nunc Ecclesia, ex eo quod olim Fidem Christi sub speciali Sacramentorum signo, & sub eodem Capite professæ sit: etenim, attentis prioribus meritis, non statim quis deturbatur a glorioso nomine quod præhabuit: sic ab Jeremia *Thren. 1. & 2. urbs Hierosolyma vocatur virgo: Torcular calcavit Dominus virgini filia Juda. Cui exequabo te, & consolabor te, virgo filia Sion?* quamvis eo tempore subacta, violata, & corrupta esset a Chaldeis; quia enim annis superioribus floruerat Hierosolyma sub Rege Josia, nec alium usquam agnoverat Regem, nisi proprium, ideo in statu etiam abiectionis, adversæque fortunæ, compellat illam Propheta honorifico antiquo nomine virginis. Caveas tamen, ne inde inferas, populum non baptizatum ejus urbis, seu regionis, esse intra Ecclesiam, aliud siquidem est, quod habito respectu ad præterita adhuc possit denominari Ecclesia sancta; aliud, ac valde diversum est, quod actu sit intra sanctam Ecclesiam.

8. Quæritur IV. an Episcopi Titulares fuerint in primitiva Ecclesia? Resp. negative. Probatur ex eruditissimo Papebrochio; qui *tom. 1. respons. de Primatu, & Unit. Capit. 1.*, hæc litteris consignavit: *Primis decem, aut duodecim sæculis Ecclesiæ id in usu fuisse haudquaquam reperi.* Idem in Concilio Tridentino publice testatus est Archiepiscopus Granatenfis, dicens: *Titulares Episcopos incognitos omnino fuisse in primis Ecclesiæ temporibus*; ex Cardinali Pallavicino *lib. 20. cap. 16.* Idem a Romanæ Curia Advocatis in Congregatione Consistoriali testatum refert Fagnanus in *Cap. Episcopalia, num. 39. §. Antiquitus &c. de privileg.* Hinc, si quos reperias Auctores, qui antiquitus Titulares Episcopos fuisse doceant, eos scias non loqui de Episcopis his Titularibus, quos descripsi, sed vel de Episcopis ordinatis sine ullo Titulo, vel de Episcopis expulsi a sua Cathedrali Sede, vel de Episcopis, qui renunciaverunt Episcopatu, vel de Episcopis ordinatis ad coadjuvandum primario unius ejusdem urbis Episcopo &c. Quos fuisse in primitiva Ecclesia, aut probabile, aut certum respective est.

9. Quæritur V. quando, & qua occasione initium habuerint Episcopi Titulares? *Bl. 1.* Videntur initium habuisse sub tempus, quo Orientales regiones magna ex parte in Infidelium venerunt potestatem, id est sub finem sæculi decim tertii. Ita observat Daniel Papebrochius *tom. 3. Maji in Hist. Chronolog. Patriarchar. Hierosolym.* ubi ait: *Tempore amissi Orientis Apostolica Sedes jux, quod semel assumpserat, providendi Ecclesiis ibidem constitutis tam Patriarchalibus, quam Archiepiscopalibus, & Episcopalibus, perrexit usurpare; & sicubi vel Chorepiscopo opus erat, vel Episcopo Apostolico ad Infidelium conversionem ordinando, eidem conferre Titulum alicujus Ecclesiæ in partibus Infidelium*

delium

delium constituta, donec hi sibi ipsis Sedem certam constituerent in iis ad quas mittuntur nationibus &c.

10. Resp. 2. Occasio, ex qua emanavit usus ordinandi Episcopos Titulares, fortasse est illa, quam insinuat Thomassinus *part. 1. lib. 1. cap. 28.* videlicet quod Episcopi, qui Ecclesias suas cum aliquandiu rexisserent, & iisdem ab Infidelium invasione fuerant deinde expoliati, incardinabantur aliis Ecclesiis; idest, teste Gonzalez, retinentes Titulum priorum Ecclesiarum, præficiebantur gubernationi alterius Ecclesiæ, donec, hostilitate cessante, possent redire ad pristinam respectivè Sedem: postquam vero ipsi e vivis decessissent, cum spes aliqua assulgeret recuperandarum earum urbium, consuetudo invaluit successores semper in eas vacuas Sedes subrogandi, præsertim cum nonnulla adhuc eardem diœcesum oppida extarent immunia ab Infidelium servitute, nec paucitiam Christiani, imo & Clerus aliquando inter Infideles occupatores degerent; sicuti post captam Hierosolymam evenisse, ac factum esse testatur *loc. cit.* Papebrochius. Processu deinde temporis, etiam si spes recuperandarum talium urbium pene evanuerit, ac Religio Christiana iis in locis deserit; adhuc tamen Romana Ecclesia persistit suum jus retinere, & ad earum Ecclesiarum Titulum Episcopos pro temporum, ac negotiorum opportunitate ordinare. Ex occasione igitur substituendi Episcopos successores in eas Sedes Episcopales, de quibus spes erat, ut ex brevi assererentur, & quæ adhuc non carebant omnino Clero, & populo Christiano; factum est, ut consequentibus temporibus constitui sint Episcopi ad Titulum ipsarum Sedium, seu urbium, etiam si nulla sit spes proxima eas recuperandi, & etiam si Clero careant, & populo Christiano.

11. Queritur VI. an Episcopatus Titularis sit formaliter Beneficium Ecclesiasticum? Resp. affirmative. Ratio est, quia Beneficium Ecclesiasticum formaliter & essentialiter consistit in iure, seu facultate percipiendi fructus temporales ex bonis Ecclesiasticis propter ministerium sacrum, cui auctoritas Ecclesiæ adnexuit tale jus percipiendi eos fructus, & sic erexit in Beneficium ex Leuren. *For. Benef. part. 1. q. 2. Pichler de Benef. lib. 3. tit. 5. num. 3.* alii que. Atqui in Episcopatu Titulari est verum jus percipiendi fructus temporales ex bonis Ecclesiasticis talis Episcopatus (ut constat ex Bulla, qua instituntur) propter ministerium sacrum. Ergo &c.

12. Hæc minor propositio, in qua totus rei cardo versatur, nullam patitur difficultatem, nisi ex eo, quod fructus temporales illius Ecclesiæ in præsentia vel nulli sint, vel aliunde impediuntur, ne a Titulari recipiantur. Verum hæc difficultas nihil officit; nam potest consistere verum jus ad percipiendos alicujus Ecclesiæ fructus in aliqua persona, etiam si vel ea Ecclesiæ fundos hic & nunc amiserit, unde fructus proveniant, vel talis persona impediatur, ne tales fructus percipiat. De facto Canonicus, qui vel ob sterilitatem terræ, vel ob censuram, vel ob aliam causam impeditus sit percipere fructus Præbendæ, vere dicitur, & est, eo non obstante, Beneficiarius; atque idcirco a Theologis instituitur questio, an teneatur recitare Horas Canonicas, quando impeditur a receptione fructuum. Horum autem ratio a priori est, quia non est de ratione juris

juris ad aliquam rem possidere illam, aut posse proxime, & expedite ea uti nam dominus equi v. g. habet verum jus ad illum, etiamsi iste sit apud furem, nec eodem possit dominus proxime uti: sed de ratione juris est, quod resideat in persona facultas non quidem remotissima, sed nec necessario proxima, & expedita utendi re sine injuria alterius pro casu quo non impediatur. Hoc autem est in Episcopo Titulari relate ad fructus sui Episcopatus: nam in eo est vera facultas percipiendi fructus talis Episcopatus sine ullius injuria pro omni eo casu, quo vel pateat aditus ad talem Episcopatum, vel a consecutione fructuum, per vim, aut per aliam causam, non impediatur.

13. Accedit, quod Pontifex respectu talium Episcoporum supplet plenamque alia via defectum fructuum, a quorum consecutione illi impediuntur. Accedit etiam, quod, licet Doctores communiter cum Garcia de Benef. 3. part. cap. 1. num. 42. Suarez tom. 3. de Rel. lib. 4. cap. 19. num. 6. asserant, Beneficium nullos habens fructus, non esse vere Beneficium, id intelligendum est de eo Beneficio, cui ab initio foundationis nulli assignati fuerint stabiles redditus, non autem de eo, cui fuerint assignati, ac deinde impediti; nam de hoc verificatur, esse jus ad percipiendos redditus &c. Demum accedit, quod Urbanus VIII. suo facto, ut extat apud Cardinalem de Lugo in Respons. moral. lib. 5. dub. 15. comprobavit, Episcopatum Titularem non solum esse Beneficium, sed Beneficium habens curam animarum; siquidem supposuit, per assecutionem talis Episcopatus censeri quemvis approbatum ad Confessiones, tanquam obtinentem Parochiale Beneficium, juxta Tridentinam sanctionem. Verum quidem est, quod ex vi precise talis Beneficii non teneretur quis ad Horas probabiliter &c. ex Diana coord. tom. 3. tract. 5. resol. 1. &c.

CAPUT II.

Pertinentia ad Episcopos Titulares, quæ ex dictis inferuntur.

14. **E**X eo, quod Episcopi Titulares sint vere ac proprie Episcopi, & quidem non vagi, nec sine Titulo, sed habentes vinculum, ac matrimonium spirituale cum sua Ecclesia occupata ab Infidelibus, inferitur primo, quod non possint transferri ad aliam Ecclesiam existentem in partibus Fidelium, nisi eos Pontifex prius absolvat a vinculo prioris Ecclesie, cujus Titulum habent: ex Vasquez, de Lugo in Respons. moral. lib. 5. dub. 15. aliisque. Inferitur 2. quod non possint ad aliam Ecclesiam eligi, sed debeant postulari: ex Reiffenstuel tit. de postulat. Prælat. Pichler eod. tit. num. 5. Wiestner eod. tit. num. 11. Limites, nisi obtinuerint Breve, vel Indultum eligibilitatis, quod solet eis a Sede Apostolica concedi. Inferitur 3. quod jure ordinario non subsint Episcopo Diocesano, in cujus diocesi commorantur, quoad Ecclesiasticam jurisdictionem, sed sint immediate subiecti Summo Pontifici: ex Suarez tom. 4. de Relig. lib. 3. cap. 17. num. 5. imo, si fuerit Religiosus, Episcopus Titularis non subsit suis Prælati Regularibus: ex Suarez ibid. Ricciul. lucub. lib. 2. cap. 17. ubi hoc firmat ex Auth. Sed Episcopalis, C. de Episc. & Cler. Inferitur 4. quod Episcopus Titularis, si fuerit Religiosus, per se, & ex vi juris acquirat illi

li Ecclesiæ, cuius titulum habet, sed per accidens, quia non possunt illi applicari cum effectu talia bona, acquirat suo Ordini, juxta Sotum *lib. 10. de iust. quæst. ult. art. ult. ad 1. Manuel. tom. 3. qu. Regular. qu. 69. art. 4. Sa v. Religio num. 52.* quamvis aliter sentiant Azor. *part. 1. lib. 2. cap. 10. qu. 7. Card. de Lugo de iust. disp. 3. sect. 11.* censentes, eum acquirere Summo Pontifici. Verum de hoc fuse in Parte Tertia dicemus. Si vero talis Episcopus fuerit Sæcularis, cum ejus bona non præsumantur acquisita intuitu Episcopatus, utpote non habentis redditus, ex Ricciul. *lib. 2. lucubr. cap. 10.* & consequenter, ut suppono, omnia ejus bona vel sint patrimonialia, vel quasi patrimonialia, idest acquisita titulo aliquo conditionis, aut exercitii personalis a sacris Canonibus non interdicto, sibi acquirat, ac libere de iis possit disponere: ex Filliuc. *de Spol. Eccles. cap. 3.* Navarr. *de Spoliis §. 8.* Quod si talis Episcopus habuerit Ecclesiastica Beneficia cum annuo reddito, tunc videndum erit, quid circa talia Beneficia doceant Auctores, quidve statuunt Constitutiones Spoliorum, quæ diversimode se habent, inspecta locorum diversitate: ex Ricciul. *lib. 2. lucubr. cap. 10.* citante decisionem in facti contingentia 401. coram sanctæ memoriæ Gregorio XV.

15. Demum infertur, quod quælibet dispositio loquens de Episcopo, præsertim respiciens Ordinem, & dignitatem Episcopalem, habeat locum in Episcopo Titulari, dummodo ob identitatem rationis adæquatæ credibile sit, Legislatorem etiam eos comprehendere voluisse: ex Ricciul. *lib. 2. lucubr. cap. 10.* aliisque.

16. Dixi, præsertim respiciens Ordinem, & dignitatem; quia Episcopi Titulares, ut dicemus, in his adæquate conveniunt cum aliis Episcopis, non ita tamen conveniunt quoad exercitium jurisdictionis.

17. Limitavi, dummodo &c. nam si aliqua solida ratio disparitatis assignari possit, tunc non præsumitur, Legislatorem eos voluisse comprehendere; siquidem in tali casu valet illud Innocentii III. *Cap. 2. de translat. Episc. Si idem fieri voluisset, poterat expressisse.* Hinc est 1. quod, licet per adaptionem Episcopatus Clerum, & populum Christianum habentis, statim a confirmatione vacent Beneficia prius obtenta, ex *Cap. Cum in civitatibus, de elect. &c.* ea tamen dispositio nullam Beneficii præhabiti vacationem inducat respectu Episcopi Titularis, ex Azor. *lib. 7. cap. 16. qu. 2.* Castrop. *de Benef. disp. 3. part. 6.* Navarr. *conf. 14. de elect.* Barbol. *alleg. 57. num. 54.* siquidem translatio ad talem Episcopatum non est fructifera, uti *loc. cit.* observat Palaus: sicuti autem promotio ad talem Episcopatum non infert Beneficiorum obtentorum vacationem, ita nec reservationem, ex Leuren. *de Benef. part. 2. sect. 3. cap. 1.* Hinc 2. etiam in Concordatis Germaniæ reserventur Dignitates, & Officia, quæ obtinent promoti per Papam ad Episcopatum, id tamen non est intelligendum de promotis per Papam ad Episcopatum Titularem, ex Pichler *tit. 5. de Prab. & Dignit. num. 67.* An vero valeat collatio Beneficii facta Episcopo Titulari? Resp. Et si olim Burfatus censuerit, Episcopum Titularem fieri inhabilem ad alia Beneficia in futurum obtinenda sine Indulto Papæ, *conf. 351. lib. 4. num. 23.* melius tamen censent Navarr. *conf. 14. & 15. de elect.* & Garcias

cias *num. 45.* valide conferri Episcopo Titulari Beneficia Ecclesiastica; præsertim si sint simplicia: quibus Auctoribus adhæreo, sicuti adherent Layman *trakt. de Benef. cap. 8. Azor. tom. 2. lib. 16. qu. 12. aliique.* Siquidem lex *Cum in cunctis, §. Cum vero*, non extenditur ad tales Episcopos, sicuti probabiliter neque ad Episcopos pauperes, ac debitis gravatos, ex Layman *ibid.* & ex Lessio *lib. 2. cap. 34. num. 135.*

CAPUT III.

An expediat in Ecclesia Dei usus talium Episcoporum.

18. **H**ÆC quæstio gravissimis olim sententiis fuit agitata in Concilio Tridentino sub Pio IV. ut constat ex Cardinali Pallavicino *lib. 21. cap. 6. hist.* unde primum est ex ibi dictis, & ex rei ipsius exitu, hæc statuere: videlicet 1. absolute loquendo, expediens esse, ut in Ecclesia Dei creentur Episcopi Titulares: 2. parce, & ex necessitate dumtaxat regulariter creandos esse: 3. pertinere ad Romanum Pontificem hic & nunc expendere causas, ob quas plures, vel pauciores pro temporum, aliisque rerum circumstantiis expediat creare Episcopos Titulares.

19. Dico igitur 1. Absolute loquendo expediens est, ut in Ecclesia Dei creentur Episcopi Titulares. Probo hoc 1. ex Tridentino *sess. 14. cap. 2. de ref. ubi sancta Synodus Episcoporum Titularium potestatem intra certos limites coercuisse contenta*, eos, nonnullis Patribus frustra id contententibus, abolere nequaquam voluit: nam, ut optime notat Cardinalis Pallavicinus *lib. 21. cap. 8. hist.* sicuti in ædificiis, ita in republica multa videntur ad pompam, ac luxum constituta, quæ si amovere velis, ea usui esse, ac publico bono quammaxime accommodata deprehendes. Probo idem etiam ratione; tum quia expediat, eos esse; in quorum persona Ecclesiarum ab hostibus occupatarum memoriam contemplari possimus, ne illas habentes pro derelictis, hostium violentiæ acquiescere videamur, quod certe cautum voluit sexta Synodus Constantinopolitana *can. 37.* ubi Patres subrogandos censescentes Episcopos in Ecclesias ab Infidelibus captas pronunciarunt: *Nos honorem, ac venerationem Sacerdotio servantes, & gentilem injuriam nequaquam ad Ecclesiasticorum jurium perniciem exerceri volentes &c.* tum quia expediat, esse Episcopos, qui sine propriarum diocesium incommodum suis aliis Episcopis habentibus dioceses amplissimas suffragentur; vel Pontificii Nuncii apud Reges, ac Principes munus obeant, vel in Curia Romana Episcoporum negotiis, ac causis auctoritative præsent. Adde, quod consecratus in Ecclesiam occupatam, corpore absens, præsens autem spiritu, orationibus suis multum illi prodesse possit; imo non desuerint, qui annuos redditus pro sacris Missionibus ibidem habendis decreverint, sicuti nuper Illmus, atque eruditissimus Archiepiscopus Emissenus fecit: nec sane parvi æstimandum est, non deesse, qui iis in locis, ubi olim floruit Catholica Fides, ejusdem Fidei vestigia conservent, caveantque, ne penitus obliterentur. Ita Vasquez *tom. 3. in 3. part. disp. 241.* Jacobus Laynez in Concilio Tridentino apud Pallavicinum *lib. 21. cap. 6. Ricciulli. loc. cit. cap. 7. Barbosa de Potest. Episcopi part. 1. tit. 1. cap. 6. aliique.*

20. Oppones 1. Talium Episcoporum usus fuit a viris gravibus & doctis sæpe improbat; siquidem acriter tali usui reititerunt in Concilio Tridentino Cardinalis a Lotharingia Gallus, Archiepiscopus Granatenſis Hiſpanus, Melchior Canus *de loc. Theol. lib. 5. cap. 2.* & præ cæteris Melchior de Voſmediano Episcopus Guadixen. 2. *Ex Clement. In plerisque, de elect.* habetur, per tales Episcopos obnubilari Pontificiam dignitatem tum inabilitate vagationis, tum opprobrio mendicitatis: in Tridentino autem *ſeſſ. 14. de ref. cap. 2.* aſſeritur, eos eſſe vagabundos, nec habere permanentem Sedem, ac quærere, non quæ ſunt Jeſu Chriſti, ſed alienas oves, inſcio proprio Paſtore. 3. *In Cap. Episcopalia, de privileg.* prohibetur tanquam minus expediens, imo etiam noxium, conſtituere Episcopos in parvis civitatibus, ac locis non populosis; ex quo inferſt Fagnanus, nec eſſe expediens, quod creentur Episcopi in locis carentibus Clero, & populo Chriſtiano. 4. Ex tali uſu non raro contingit, ut duo ſint ejuſdem urbis Episcopi, alter Latinus, alter Græcus: eſt autem manifeſte contrà ſacros Canones, duos eidem urbi Episcopos præficere, imo, ut bene obſervat Gonzalez in *Cap. Quoniam, de offic. judic. ordinar.* quamvis prohibitio de non præficiendo eidem urbi duplici Episcopo ſit tantum juris poſitivi, eadem tamen juri naturali valde conſonat: adde ex Fagnano in *cit. Cap. Episcopalia*, contigiſſe ex tali uſu, ut duo eſſent Latini Episcopi ejuſdem urbis, quin etiam ut quidam eſſet ordinatus ad Titulum, qui non erat in rerum natura, nec patere poterat per Provincialem, ideſt per librum, in quo ſcriptæ ſunt Provinciæ. 5. Per creationem talium Episcoporum injuria irrogatur ſæpius Eccleſiæ Græcæ: hæc enim ſive ex privilegio, ſive ex conſuetudine, habet jus dandi Episcopos Eccleſiis Orientalibus, contra quod jus ſit creando Episcopos per ea loca. 6. Demum tales Episcopi videntur in ſua conſecratione mentiri Spiritui Sancto; ſiquidem jurant ſe ituros ad paſcendum gregem ſibi commiſſum, cum aliam prorsus habeant voluntatem.

21. Pro reſponſione præmoneo, me in hac prima aſſertione dixiſſe, expedientem eſſe uſum Titularium Episcoporum, absolute loquendo, ideſt præſcindendo ab eorum numero, qualitatibus perſonalibus, aliisque temporum, ac loci circumſtantiis. Hoc præmonito, ad 1. reſp. graviffimos eos viros in ſuo ſenſu abundaſſe, ac fortaiſſe, quæ mortalium eſt conditio, modum in ſentiendo ac dicendo hac ſuper re exceſſiſſe: cæterum illis omnibus in contrarium ſentientibus unum oppono Concillium Tridentinum, quod, auditis eorum ſententiis, noluit tales Episcopos ex Eccleſiaſtica hierarchia exturbare, ſed eorum dumtaxat poteſtatem certos intra fines coercere; unde perſpicuum ſit, uſum talium Episcoporum a Concilio judicatum fuiſſe, absolute loquendo, expedientem, vel etiam neceſſarium. Ad 2. *In ea Clementin.* aperte comprobatur tanquam expediens uſus talium Episcoporum; ſiquidem Pontifex eos ab Eccleſia Dei non removet; ſed eorum nimiam frequentiam, a qua illa duo incommoda mendicitatis, & vagationis emanare ſolent, reſervata ſibi talium Episcopatum proviſione, coarctat. Enimvero moderatus talium Episcoporum numerus non eſt, per ſe loquendo, obnoxius vagationis poſſunt enim omnes vel in aliquo Suffraganeatu, vel in obeundis Nunciaturis, vel in aliqua Ro-

manz Curia Praefectura sedem stabilem habere : item nec est obnoxius mendicitati ; in aliquo enim moderato numero facile ii possunt censerī , qui vel patrimonio satis amplo sunt instructi , vel pingui Sacerdotio sunt ornati , vel saltem iis animi dotibus pollent , ut per easdem honestissimos sibi redditus comparant : unde *ex ea Clementina* , non usus absolute talium Episcoporum , sed usus nimis frequens , ac determinatarum personarum videtur improbat : quod autem Concilium Tridentinum in *ea cit. sess. & cap.* dicat , tales Episcopos fere esse vagabundos , nec permanentem sedem habere &c. jam per *ly fere* insinuat , se non loqui simpliciter , & absolute , sed in aliqua suppositione , v. g. vel numeri excedentis , vel personarum minus idonearum &c. unde illa inconvenientia deriventur . Certe illa dictio *fere* , est diminutiva , nec firmat in omnibus : *L. In omni ff. de adopt. util. §. Vendentibus* , Rot. apud Marches. *de commiss. p. 2. pag. 536. n. 9.* Ad 3. Ex eo quod sanctiones Pontificiae caveant , ne dentur Episcopi parvis urbibus , & oppidis , minus recte deducit Fagnanus , nec dandos esse Episcopos Titulares in partibus Infidelium . Rationes enim , ob quas non dandi sunt Episcopi parvis urbibus , sunt 1. ne vilescat Episcopalis dignitas propter locorum ignobilitatem ; 2. ne Episcopus in negotiis gravibus expediendis destituatur opportunis , & idoneis consiliariis &c. sicuti notat in *Cap. Episcopalia , de privil.* eruditissimus Gonzalez . Hæ autem rationes non militant respectu Episcoporum Titularium , qui habent Titulum urbis conspicuæ , & olim jam erectæ in Cathedralem , quique non indigent consiliariis ad expedienda ardua negotia suæ Ecclesiæ , cuius actualem curam gerere nequeunt , utpote carentis Clero , & populo Christiano . Addo , quod sicuti , non obstante ea sanctione Pontificia , frequenter necessitas regionum , ac diocesium postulavit , ut constituerentur Episcopi in parvis urbibus , uti pluribus adductis exemplis ostendit Gonzalez *loc. cit.* ita necessitas vel dandi Suffraganeos , vel mittendi Nuncios ad Reges , exigit , ut aliqui creentur Titulares Episcopi .

22. Ad 4. Usus olim obtinuit , ut duo in quibusdam urbibus constituerentur Episcopi , alter Græcus , qui præesset Græcis , alter Latinus , qui præesset Latinis , sicuti de facto est in Cephalene , & Zacyntho , & forsan alibi ; nec per hoc contravenitur sacris Canonibus : nam non datur eidem Ecclesiæ duplex Caput , sed duæ cum sint Ecclesiæ intra eandem urbem , altera Græca , altera Latina , suum unicuique Caput assignatur . Jam vero , quando dantur Episcopi Titulares Latini urbibus habentibus Episcopum Græcum , nihil aliud fit , quam quod olim fiebat ; nempe assignatur , seu constituitur Episcopus Latinus Ecclesiæ Latinæ illius ejusdem urbis , in qua , per accidens est , quod nunc amplius non sint Latini , & sic non videtur fieri contra sacros Canones . Accedit , quod ex dispensatione Pontificia possunt duo esse Episcopi ejusdem urbis , uti firmant Gonzalez in *Cap. Quoniam , de offic. Jud. ord. Diana tom. 12. tract. 1. resol. 73.* & illustrat Theophylus Raynaudus *tom. 10. tract. de bicipit. Eccles.* non esset proinde , cur quis miraretur , si pro aliquo casu Pontifex in hoc dispensaret : siquidem iustissima adest causa , cum Orientales Episcopi a Romanæ Ecclesiæ communione defecerint . Illud quod addit Fagnanus , non videtur esse magni momenti ;

genti ; nam illud inconueniens omnino per accidens euenit , nec rem ideocir
quis arguet , quod per accidens ex ea incommodum aliquod contigerit . Certe
non semel collata sunt Beneficia Ecclesiastica , uivente adhuc priore possessore :
namquid propterea Beneficiorum Ecclesiasticorum usus id vitio vertas ?

23. Ad 5. Non irrogatur injuria Ecclesie Orientali . Nam in primis Pon-
tifex , si uti velit plenitudine potestatis sue , potest , non obstante quolibet privi-
legio , vel consuetudine , conferre quaecumque Beneficia , & providere quas-
cumque Ecclesias sine ullius injuria ; quia Pontifex summam suam & absolu-
tam potestatem , quam accepit a Christo , disponendi de rebus , officiis , & Be-
neficiis Ecclesiasticis , a se abdicare non potuit . Ita ex *Cap. 2. de prebend. in 6.*
& *Clement. 1. Ut lite pendente , & Cap. Cuncta per mundum 9. qu. 1. 3. Gon-*
zalez ad reg. mens. §. 1. & 2. Barbosa 3. part. de Potest. Episc. alleg. 57. alique.
Deinde , si quod privilegium , vel consuetudo fuit respectu Ecclesie Orientalis
providendi tales Orientales Episcopatus , nunc vel non habet vim per reser-
vationem factam a Clemente V. de provisione Episcopatum carentium Clero,
& populo Christiano ; vel certe potest tum privilegio , tum consuetudini de-
rogari propter recessum Orientalium a communione Sedis Apostolicæ . Tertio
non est , cur Ecclesia Orientalis in hac materia conqueratur de Latina : siqui-
dem etiam ipsa Orientalis Ecclesia , quando Latini potiti sunt Constantinopoli,
ac per annos sexaginta Orientale Imperium tenuerunt , quamvis tum
Constantinopoli , tum alibi Latini Episcopi legitime sederent , non destitit suos
Episcopos ibidem constituere , ac toto eo temporis spatio Patriarcham Con-
stantinopolitanum diversum a Latino , ac ferme Titularem , Niceæ eligere , ac
recognoscere , uti ex Raynaldo observat Thomassinus *de Benef. part. 1. lib. 1.*
cap. 26. num. 6. & seq.

24. Ad 6. Non mentiuntur Spiritui Sancto in tali suo juramento Episcopi
Titulares : nam juramentum restringitur , juxta naturam actus , super quem ca-
dit , ex Layman , Sanchez , Castropalao , aliisque ; quia accessorium sequitur
naturam principalis , ex *regula juris 42. in 6.* nec jurans præsumitur se alio mo-
do obligare velle : cum autem talium Episcoporum juramentum cadat supra
promissionem de eundo in eas Infidelium partes , habet omnes eas restrictio-
nes , quas de jure , vel consuetudine habet talis promissio . Jam vero cum
talis promissio habeat has restrictiones : *Si potero , nisi obligatio tollatur &c.*
etiam juramentum easdem habet : ac propterea illi jurant se ituros , *Si pote-*
rant , vel nisi obligatio de eundo tollatur a Superiore , & hanc voluntatem im-
plicitè , vel explicitè habent ; adeoque non mentiuntur , nec pejerant . Porro
notat Corradus , quod Pontifex eam illis obligationem de eundo admittit , &
concedit , ut , quousque ab Infidelibus eorum respectu Ecclesia detinebitur ,
ad illam accedere , & apud eam personaliter residere minime teneantur , *lib. 5.*
cap. 8. in prax. dispensat.

25. Dico 2. Parce , & ex necessitate dumtaxat sunt regulariter creandi
Episcopi Titulares . Ratio est 1. Quia ita sentiunt communiter tum Theologi ,
tum Canonistæ , ut videre est apud Fagnanum *in cir. Cap. Episcopalia , de pri-*
vilieg. & apud Pallavicinum in Hist. Conc. lib. 21. cap. 6. num. 12. 2. Quia ita

sæpius sensit Sacra Congregatio Consistorialis, & Sacra Concilii Congregatio apud eundem Fagnanum *loc. cit.* 3. Quia Concilium Viennense in *Clement. In plerisque, de elect.* videtur obitare frequentia Titularium Episcoporum: item videtur obitare Concilium Lateranense sub Leone X. nam *sess. 9. de Cardinal.* statuit, ne Episcopi Titulares creentur, nec Suffraganei dentur, nisi Episcopis Cardinalibus &c. 4. Quia S. Pius V. ut fertur, post Concilii Tridentini publicationem decreto suo Consistoriali sancivit, non esse hujusmodi Episcopos creandos, nec in Suffraganeos dando, nisi Episcopis Cardinalibus, & illis aliis Episcopis, qui eos consueverunt habere. 5. Quia ex frequentia, & ex facilitate nimia creandorum talium Episcoporum possunt evenire illa incommoda mendicitatis, vagationis, invasionis alienarum ovium, depressionis Pontificæ dignitatis, quæ per nonnullos Titulares Episcopos evenisse referunt Concilia Viennense, ac Tridentinum. *Multitudo enim numerosa nihil habet honestum: Authent. de ref. §. Volumus.*

26. Dico 3. Pertinet ad Romanum Pontificem expendere causas, ob quas hic & nunc expediat, vel oporteat plures, aut pauciores creare Episcopos Titulares. Ratio est, quia non solum penes Pontificem est summa rerum Ecclesiasticarum potestas, sed etiam quia, ut bene observat Cardinalis Pallavicinus in *Vindic. Soc. cap. 19.* sæpe, quod cogitanti pravum appareat, idem experiienti necessarium, atque adeo eligendum se probat: cum itaque Summus Pontifex experimento compertum habeat, quomodo, & quatenus unaquæque res bono Ecclesiæ conducatur, ad ipsum spectat videre, an hic & nunc expediat plures, vel pauciores hujusmodi Episcopos creare. Hinc, si aliquando Summus Pontifex judicet hunc, vel illum, multos, vel paucos ad Titulares Episcopatus promovere, id caveat unusquisque ne vituperet, quia, ut docet Cardinalis de Lugo de *just. disp. 21. sect. 7. contra id, quod Summus Pontifex facit, non est facile judicandum de defectu causæ, & proportionis, nisi id luce clarius constet.*

CAPUT IV.

*De causa efficiente, seu ad quem spectet provisio
Episcopatum Titularium.*

27. Quidquid olim in usu fuerit circa provisionem Episcopatum, de qua re fuse agunt Azor. *part. 2. lib. 3. cap. 17.* ac Barbosa de *jure Eccles. lib. 1. cap. 8.* hodie provisio omnium Episcopatum, exceptis aliquibus Orientalibus, & exceptis aliquibus Germaniæ, in quibus adhuc viget antiquus mos eligendi, sit per collationem Romani Pontificis; cum hac tamen differentia, quod aliqui Episcopatus providentur ad collationem liberam Romani Pontificis, nulla prævia nominatione, aut præsentatione; aliqui providentur ad collationem necessariam, seu institutionem Romani Pontificis, prævia nominatione, seu præsentatione, seu requisitione Regum, Principum, ac Rerumpublicarum. Jam vero, loquendo de Episcopatibus Titularibus, inquiri potest, an provideantur per collationem liberam Summi Pontificis, vel per necessariam, seu ad nominationem Regum &c. Pro qua re distinguendum puto inter

inter Episcopatus Titulares, quorum spes proxima nulla est recuperationis, seu reductionis ad Fidem, quales sunt plerique existentes tum in Asia, tum in Africa sub dominio Turcico, nec eorum Titulus adnexus est alicui Præposituræ, aut officio in regionibus Catholicis; & inter Episcopatus Titulares, quorum vel est spes proxima recuperationis, vel eorum Titulus adnexus est alicui Præposituræ, vel officio Ecclesiastico inter Catholicas regiones. Hac posita distinctione

28. Dico 1. Episcopatus Titulares, quorum nulla est spes proxima recuperationis, & quorum Titulus non est adnexus alicui Præposituræ, aut officio &c. providentur ad liberam collationem Romani Pontificis. Ita constat ex praxi Romanæ Curiae, de qua testatur Eñus Cardinalis de Luca in *Relat. Cur. disc. g. n. 16.* per hæc verba: *Prima species provisionum* (nempe Episcopatum Titularium) *fit solo nutu, & placito Papæ*: constat etiam ex auctoritate Fagnani in *Cap. A nobis, il 1. de sent. excomm.* ubi hæc extant: *Provisiones Episcopatum Titularium Clero, & populo carentium, sunt ad liberam provisionem Romani Pontificis.* Id autem fundatur in textu *Clement. In plerisque, de elect.* ubi Pontifex ait: *De consilio Fratrum nostrorum statuimus, ut nullus de cetero quantacumque dignitate præpollens (nisi speciali super hoc auctoritate Sedis Apostolica fulciatur) de Pastore provideat Cathedrali Ecclesiæ sibi qualitercumque subiecta, quæ Clero careat, & subditis Christianis.* Neque obstat, quod aliquibus Regibus, ac Principibus ex Indulto Pontificio competeret jus nominandi ad eas Ecclesias ante earam captivitatem; nam vel tale jus suppressum est per dictam Clementinam, vel nullus adhuc extat Catholicus Princeps, qui jus nominandi ad eas Ecclesias a Pontifice olim obtinuerit, vel si aliquis Princeps extet, jusque ipsius vigeat, is eidem non reclamando, ultro renunciat saltem durante eo rerum statu. Item neque obstat, quod anno Christi 1588. ut refert Possevinus, datus sit Japoniæ Episcopus Sebastianus Morales ad nominationem, seu præsentationem Philippi II. tunc Hispani, ac Lusitani Regis; nam Japonicus Episcopatus tunc non erat Christiano populo carens, sed quamplures Christiani, atque ex iis Reges ipsi ea in Insula vivebant: unde non veniebat nomine Episcopatus Titularis.

29. Dico 2. Episcopatus Titulares, quorum Titulus adnexus ex legitima auctoritate est alicui Præposituræ, vel officio, v. g. Suffraganeatui, providentur ad nominationem Regum, vel Principum habentium a Sede Apostolica jus nominandi ad talem Episcopatum, si qui sunt tales Reges, ac Principes: si vero ejusmodi privilegiati Principes non fuerint, providentur ad liberam collationem Papæ, ita ut, facta collatione Episcopatus, intelligatur etiam collata Præpositura, vel officium eidem accessorie unitum. Prima pars constat ex Episcopatu Tunisen. qui sub S. Pio V. instante Cardinali Pacecho, fuit adnexus officio exercendi Pontificalia in locis nullius diocesis Militiæ S. Jacobi de Spatha, quamdiu talis Episcopatus esset sub Infidelium potestate, & ni fallar, ejus nominatio fuit concessa Hispaniarum Regi; ex Fagnan. in *Cap. Episcopalia, de privileg.* quare talis Episcopatus fuit collatus ad nominationem Regiam. Altera pars ostenditur; quia, exceptis aliquibus Germaniæ Cathedralibus, in quibus

quibus viget mos eligendi Episcopum, ut dixi, quando Episcopatus non confertur ad nominationem, seu presentationem Regum, confertur ad liberam collationem Papæ. Quod autem, facta collatione Episcopatus, intelligatur etiam collata Præposituræ, vel officium eidem accessorie adnexum, probatur tum ex jure, tum ex facto: ex jure, quia magis dignum trahit ad se minus dignum, ex *Cap. Quod in dubiis, de consecr. Eccles. vel Altaris*, & docent Gloss. §. 7. num. 6. Barbosa alleg. 66. num. 39. Garcias 12. part. cap. 2. num. 21. & 22. Castropalaus disp. 6. de Benef. part. 2. §. 1. num. 6. ex facto, quia Archiepiscopatus Nazarenus cum habeat sibi adnexos duos vel Episcopatus, vel Præposituras in Regno Neapolitano, ut videre est apud Ughellium tom. 7. Ital. Sac. eo ipso quod confertur alicui Archiepiscopatus Nazarenus, censentur etiam collati illi duo sive Episcopatus, sive Præposituræ &c.

30. Dico 3. Episcopatus Titulares, quorum est spes proxima recuperationis, vel quorum reductio ad Fidem procuratur per sacram aliquam Christianorum expeditionem, plerumque non conferuntur in Titulum; sed, si in his opus sit exercitio jurisdictionis, vel datur illis Vicarius aliquis Apostolicus, vel Episcopus ordinatus ad Titulum alterius Ecclesiæ in partibus, eisdem præficitur cum potestate jurisdictionis. Quod si necessitas exigit, ut ejusmodi Episcopatus conferantur in Titulum; tunc vel adest Princeps, qui præhabuerit jus nominandi ad ejusmodi Episcopatus, vel non adest: si adest, videtur ad ipsum adhuc spectare jus nominandi; quia jus semel quæsitum non expirat per injuriam sibi illatam in direptione suorum bonorum, imo neque ob cessationem causæ, ob quam fuit concessum, uti optime aliis relatis docet Menochius lib. 4. præsumpt. 189. num. 197. præsertim quia beneficium Principis, quod meram continet gratiam, alicui impertitum, decet esse mansurum, ex *Cap. 16. de reg. jur. in 6.* Accedit huc doctrina tradita a Frances de Eccl. Cathedr. cap. 16. num. 189. ubi habetur, iuspatronatus, seu jus præsentandi non cessare per mutationem Ecclesiæ, v. g. per hoc, quod Ecclesia ex libera evaserit captiva, sed sola ejusdem destructione, idest suppressione facta auctoritate Papæ. Neque huic assertioni obstat reservatio in cit. Clement. In plerisque &c. nam Episcopatus Titularis, de quo est proxima spes reductionis, censendus est actualis, ut in simili judicat Azor. part. 2. lib. 9. cap. 23. qu. 15. & consequenter non comprehensus in tali reservatione. Cæterum dixi, videtur; nam, si aliter ferat stylus Curia, de quo mihi non constat, huic standum est in ejusmodi provisione.

31. Si vero non adest Princeps, qui ante ejus urbis captivitatem habuerit jus nominandi, tunc provisio regulariter pertinet ad liberam collationem Pontificis, nec servandum est jus eligendi, etiam si essent Canonici, ac reliquis Clerus, qui tali olim jure potiti fuerint. Ita in Clement. cit. In plerisque, de elect. & ex Benedicto XI. Extravag. Sancta Rom. de elect. inter comm. Quod etiam suadet ex facto; nam Cælestinus V. inter primas sui Pontificatus curas assumens recuperationem Terræ sanctæ, ipse Patriarcham Hierosolymitanum renunciavit Rodolphum de Grandivilla Ordinis Prædicatorum, qui comitaretur novas Christianorum copias illuc mittendas; deinde Clemens V. anno 1305. Antonium Dunchmensem Episcopum cum Cruce signatis militiam sacram professum

festum, Patriarcham Hierosolymitanum creavit, & tam ipsius, quam sociorum bona, interim dum abesset, in clientelam Apostolicam suscepit: præterea *anno Christi 1463.* Pius II. dedit Constantinopoli Patriarcham Cardinalem Bessarionem, qui sacrum fœdus contra Turcas ad eam Metropolim recuperandam inter Christianos Principes strenue promovit.

32. Dubitabis, qua ratione Summus Pontifex possit constituere Episcopos in partibus Infidelium, ubi non est populus Christianus, & consequenter non est qui talibus Episcopis obediat, vel Ecclesiasticæ jurisdictioni subsit? Resp. posse Pontificem id facere, quia omnes populi, etiam Infideles, subjacent potestati absolutæ, & universali, quam habet Pontifex, annunciandi Evangelium, seu mittendi Prædicatores Evangelii per totum Orbem, & consequenter potest his populis Infidelibus constituere Pontifex Episcopos ad talem effectum, idest ad annunciandum ipsis Evangelium. Ita ex Suarez *disp. 18. sect. 1. de Fid.* Barbosa *de Potest. Episc. part. 1. tit. 3. cap. 2.* Neque est absolute verum, quod in illis partibus nullus subsit, saltem in lato sensu, jurisdictioni Ecclesiasticæ; nam omnes etiam Infideles subsunt huic jurisdictioni Ecclesiasticæ, seu juri annunciandi Evangelium, ita ut injuste illi vel prædicationem impedirent, vel Prædicatoribus ingressum propter hunc finem negarent, ex Suarez *ibid.* Accedit, quod illæ Ecclesiæ, seu urbes, quibus præficiuntur Episcopi Titulares, olim plene fuerint sub jurisdictione spirituali Romani Pontificis, qui propterea poterat in ipsis Episcopos constituere, & illæ dioceses plene pertinebant ad ipsius supremam Apostolicam sollicitudinem: ex quo sequitur, quod etiam nunc possit de illis diocesis disponere, easque aliis in Titulum dare; sufficit enim ad hunc effectum sola spes postliminii, etiamsi non sit moralis, sed metaphysica, ex *Can. Pastoralis 7. quest. 1.* Ricciulli *lib. 2. lucubr. cap. 5. num. 5.* Neque obstat, quod nullus in iis civitatibus sit, qui tali Episcopo obediat; nam vel sermo est de jure constituendi tales Episcopos, vel sermo est de rationabilitate constituendi eosdem Episcopos? Si sermo sit de jure, non est novum, quod habens supremam potestatem, possit alicui conferre jus, & potestatem regendi aliquam provinciam, etiamsi actu non sint qui ab eo regantur, dummodo possint esse: si vero sermo sit de rationabilitate constituendi Episcopos in locis, ubi nullus iis obediat, ea etiam non deest; siquidem, ad rationabiliter in hoc procedendum, satis hoc unum videtur, aliquos videlicet in iis regionibus, seu civitatibus esse; qui talem Episcopum audirent, si prædicandi causa Evangelium, prout ipsi incumbit, se illuc conferret: & quidem, quod aliqui ipsum audituri essent in tali hypothesi, moraliter loquendo, videtur certum: præterea rationabilitas etiam habetur ex spe quamvis metaphysica postliminii.

CAPUT V.

*De causa materiali, seu de qualitatibus requisitis ad Episcopatum
Titularem ex parte suscipientium.*

33. **P**romovendus ad Episcopatum in genere, iis qualitatibus debet esse præditus, quæ in simplici quoque Presbytero requiruntur: ac propterea debet esse 1. ex legitimo matrimonio natus; diceretur autem juris fictione natus ex legitimo matrimonio, qui esset legitimus per subsequens matrimonium: ex Barbof. *jur. Eccles. lib. 1. cap. 8. Suarez tom. 5. de cens. disp. 5. sect. 5. Azor. Instit. mor. part. 3. lib. 2. cap. 14. quest. 14.* 2. debet insuper explevisse trigessimum ætatis annum, ex Cap. *Cum in cunctis, de elect.* & ex Bulla Gregorii XIV. *Onus Apostolicæ servitutis*: quamquam in Regno Galliarum ex Concordatis inter Leonem X. & Regem affirmet Rebuff. sufficere, ut promovendus sit constitutus in anno ætatis vigesimo septimo: 3. debet esse initiatus sacris Ordinibus, saltem sex mensium spatio, antequam consecratur Episcopus: & licet ex dispositione Tridentini *sess. 23. de refor. cap. 2.* utentis numero singulari, videatur sufficere, si in Subdiaconatus Ordine per sex menses antea versatus fuerit, & ita sentiant quamplures Doctores, Lessius *lib. 2. cap. 34. dub. 19. Azor. 2. part. lib. 6. cap. 8. Castropalaus disp. 4. de Benef. part. 7.* aliique, tamen ex Bulla Gregorii XIV. utentis plurali numero censet probabiliter Barbosa *de Potestate Episcopi 2. part. alleg. 1.* debere esse omnibus sacris Ordinibus usque ad Presbyteratum inclusive per sex antea menses initiatum: 4. debet esse in Ecclesiasticis functionibus diu versatus, & a parentibus catholicis genitus, ex dicta Constit. Greg. XIV. notat tamen Barbosa *lib. 1. juris Eccl. cap. 8.* posse dispensari cum neophytis propter merita personarum, & Ecclesiæ utilitatem, vel necessitatem, ex Cap. *Cum nobis, in fin. de elect.* 5. debet ea scientia esse instructus, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere, ideoque antea in Universitate Studiorum Magister, sive Doctor, aut Licentiatius in sacra Theologia, vel Jure Canonico, merito sit promotus, aut publico alicujus Academicæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur: quod si Regularis fuerit, a Superioribus suæ Religionis similem fidem habeat, ex Trident. *sess. 22. de refor. cap. 2. 6.* debet esse morum probitate præcipue commendatus, ex Cap. *Cum in cunctis, de elect. Cap. Grave nimis, de Præben. Clement. 1. de etat. & qualitat. Trident. sess. 24. cap. 18. de reform. &c.* ita ut collatio Episcopatus facta criminoso, seu infami, licet non sit ipso jure irrita, modo crimen non habeat adnexam excommunicationem, vel irregularitatem, ex Navar. Gomez, & aliis apud Garciam *cap. 8. num. 47.* tamen sit irritanda ab eo, qui ad id habet potestatem; ut colligi potest ex Cap. *Inter dilectas, de excess. Prælat.*

34. Hæc igitur cum requirantur in promovendo ad Episcopatum, & quidem taliter requirantur, ut ex iis quædam faciendam impediunt, quædam irritam faciant promotionem, quædam saltem attendenda sint in ipsa promotione Episcopi facienda, dubium esse potest, an eadem omnino requirantur in promo-

promovendo ad Episcopatum Titularem : siquidem ex una parte jura videntur generaliter loqui de omnibus Episcopis sine distinctione Episcopi Titularis ab aliis Episcopis : ex alia parte Episcopus Titularis cum careat Clero , & populo Christiano , & insuper , ut talis , careat etiam spe proxima Clerum , & populum Christianum habendi , non videntur jura de eodem tam stricte intelligenda , præsertim ubi sermo sit de doctrina . Huic dubio ut satisfaciam , visum est subsequentes instituire , ac resolvere quæstiones .

35. Quæres 1. an promovendus ad Episcopatum Titularem debeat esse simpliciter , ac , pensatis omnibus , dignior cæteris ? Resp. Non est necesse , quod promovendus ad Episcopatum Titularem sit simpliciter dignior . Ita Card. de Lugo *Resp. mor. lib. 5. dub. 15. num. 4.* Ratio est ; quia promotio alicujus in Episcopum Titularem , omisso digniori , neque est in præjudicium Ecclesiæ , cui ille præesse debeat , neque ullius animæ , cujus curam debeat gerere : siquidem nec Ecclesiam Episcopus Titularis actualiter gubernat , nec est in spe proxima illam gubernandi : neque etiam est in præjudicium aliorum digniorum , qui prætermittuntur ; nam electio hujus non impedit ullius alterius electionem , seu promotionem : etenim sunt tot alii Tituli similes vacantes in partibus Infidelium , ut quemcumque alium digniorem velit Papa in Episcopum Titularem promovere , numquam timeri possit , quod ob defectum Tituli vacantis illum alium digniorem non promoveat . Neque obstat , quod Tridentinum *sess. 24. de reform. cap. 1.* supponat esse præceptum de promovendo ad Episcopatum eos , qui , post factam diligentiam competentem , digniores reperiantur ; nam tale præceptum , quod supponitur a Tridentino , cessat respectu Episcopi Titularis per cessationem totius causæ finalis , ob quam fuit latum tale præceptum . Adverto tamen , quod si aliquis promovendus esset ad Episcopatum Titularem , de quo esset spes proxima recuperationis , ac multo magis si ejusdem recuperatio procuraretur ; tunc dignior esset promovendus : siquidem in tali casu non cessaret simpliciter , & adæquate causa finalis præcepti de eligendo digniori ; nam , ut in simili loquitur Azor. *part. 2. lib. 9. cap. 3. quæst. 15.* in tali casu Episcopatus Titularis censeretur actualis . Adde , quod Provisor exponeretur periculo proximo præficiendi Ecclesiæ habenti populum , & Clerum , personam non digniorem , contra id , quod sancte statutum est .

36. Quæres 2. an legitimæ natales , ætas , Ordo sacer sex ante menses habitus &c. requirantur in promovendo ad Episcopatum Titularem , sicuti requiruntur in aliis Episcopis ? Resp. affirmative . Ratio est ; quia tum legitimæ natalium , tum ætas , tum morum honestas requiruntur a Conciliis , & Constitutionibus Pontificiis , non solum habito respectu ad actuale regimen populorum , sed etiam habito respectu ad dignitatem , & Ordinem Episcopalem ; ut constat ex *Cap. Cum in cunctis , de electi. & ex Cap. 1. de filiis Presbyterorum &c.* in quibus expresse habetur , propter respectum ad sacros Ordines requiri in subjecto legitimitatem , ætatem &c. Præterea ex nova lege Tridentini *sess. 22. cap. 2. de refor.* sancta Synodus Ordinem sacrum ante sex menses præhabitu exigit in quocumque , qui assumendus sit ad Ecclesias Cathedrales , non distinguens , nec limitans , nec ponens ullam exceptionem . Cum

itaque in Episcopis Titularibus sit dignitas, atque Ordo Episcopalis, & cum ipsi vere assumantur ad Ecclesias Cathedralis; sequitur, quod etiam in ipsis requirantur legitimis natalium, ætas 30. annorum, morum honestas, & Ordo sacer præhabitus ante sex menses, sicuti requiruntur in aliis Episcopis: quæ tamen intelligas de jure ordinario; nam Summus Pontifex posset sicuti in aliis Episcopis, ita in Titularibus aliter extraordinarie disponere.

37. Quæres 3. an eadem doctrina in Episcopo Titulari requiratur, quæ in aliis Episcopis? R. præsupponendo, aliam in Episcopis scientiam requiri jure naturali, aliam requiri jure Ecclesiastico: jure quidem naturali illa scientia in iis requiritur, quæ est necessaria obeundo officio, & munda Episcopali; nam generatim singuli tenentur ea scire, quæ ad eorum statum, vel officium spectant, S. Th. 1. 2. *quest.* 76. *art.* 2. jure autem Ecclesiastico tanta in iis scientia requiritur ex *Can. Omnes 6. dist.* 38. ex Synodo septima, ut in promptu habeant legere scrutabiliter, & non transitorie tam sacros Canones, & sanctum Evangelium, quam omnem Divinam scripturam: adeoque debent omnes Episcopi, spectato hoc Canone, esse digni laurea doctorali tam Theologiæ, quam Juris Canonici, Gobat *trakt.* 8. n. 374. imo Concilium Tridentinum *sess.* 22. de *ref. c.* 2. ut dixi, disponit, quod promovendus ad Episcopatum, sit Doctor, aut Licentiat in sacra Theologia, vel jure Canonico, aut saltem publico alicujus Academix testimonio idoneus ad alios edocendos ostendatur: præterea ex Constitutione Gregorii XIV. debet specialis fieri inquisitio circa doctrinam promovendi ad Episcopatum, nisi ex aliqua publica functione illa esset notoria: demum ex decreto Clementis VIII. debent assumendi ad Episcopatus Italix subijcere se examini coram SSmo Domino, & Congregatione Cardinalium, Prælatorum, aliorumque peritorum virorum: assumendi vero ad Episcopatus ultra montes debent subijcere se examini coram Cardinalibus Sedis Apostolicæ Legatis, si ibi fuerint, iisque deficientibus, coram Nunciis Apostolicis, Primatibus, Archiepiscopis &c. ut videre est apud Barbosam de *jure Ecclesiastico lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 111. ac de *Potest. Episcopi alleg.* 1.

38. Hoc itaque præsupposito, dico 1. Non eadem prorsus scientia, quæ jure Ecclesiastico requiritur in aliis Episcopis, requiritur etiam in Episcopis Titularibus. Ita colligitur ex Card. de Lugo in *Resp. moral. lib.* 5. *dub.* 15. colligitur etiam ex praxi Curix Romanæ, ubi promovendi ad alios Episcopatus subijciuntur examini circa doctrinam; at promovendi ad Episcopatus Titulares non subijciuntur tali examini: demum suadetur; quia Episcopi Titulares, de quibus non est moralis spes, quod aliquam jurisdictionem debeant unquam exercere, vel ullam actualem animarum curam gerere, non videntur iis legibus teneri, quæ latæ sunt ab Ecclesia ad finem recte administrandi jurisdictionem, & ad finem recte animas gubernandi per doctrinam & predicationem &c. etenim, cessante tota causa finali, ob quam res præcipitur, cessat lex, & obligatio illius, ex communi, & ex *Cap. Cum esset, de testam.*

39. Dico 2. Scientia, quæ jure naturali requiritur in Episcopo Titulari, non est tanta, quanta in aliis Episcopis. Ratio est, quia jure naturali ea sola scientia requiritur in Episcopo Titulari, quæ sit sufficiens ad suum munus & officium rite peragendum: cum autem munus & officium Episcopi Titularis mino-

minorem doctrinam exigit, quam munus & officium Episcopi actualis, ut patet, & notat Card. de Lugo *loc. cit.* sequitur, quod in Titulari Episcopo minor scientia de jure naturæ requiratur, quam in aliis Episcopis.

40. Oppones. Tam in Episcopo Titulari, quam in Episcopo actuali requiritur gradus Doctoratus, seu Licentiatuſ, aut ſaltem teſtimonium publicum alicujus Academiae de idoneitate ad alios docendos, *ex ſeſſ. 22. Tridentini de reſ. cap. 2.* conſequenter eadem ſcientia in Titularibus Episcopis requiritur, quæ in actualibus. Reſp. Verum quidem eſt, gradum Doctoratus, ſeu Licentiatuſ &c. requiri in promovendo etiam ad Episcopatum Titularem, ut conſtat ex praxi Romanæ Curia, in qua opus eſt diſpenſatione Pontificia, ut promoveatur ad Eccleſias in partibus Infidelium non habens talem gradum; ſiquidem Concilium Tridentinum requirit *loc. cit.* pro forma ejuſmodi gradum in quolibet aſſumendo ad Eccleſias Cathedralis, ut iſ conſtituatur capax obtinendi Episcopatum; & incapax eſt, dum eo gradu non inſignitur, Mend. *de jure Acad. lib. 2. quaſt. 23.* attamen non inde inferitur, quod eadem ſcientia tam in Titulari, quam in actuali Episcopo requiratur; nam ſcientia, quam præſupponit gradus litterarius, non conſiſtit in indiviſibili, ſed habet inſimum, medium, & ſummum: ac proinde poteſt idem gradus litterarius eſſe in pluribus, quin in iſdem ſit eadem ſcientia.

41. Quæres 4. quænam, & quanta determinate ſcientia ſufficiens ſit, & requiratur in promovendo ad Episcopatum Titularem? Reſp. rem hanc fuiſſe olim docte reſolutam ab Eminentiſſimo Cardinali de Lugo in *Reſp. Moralib. lib. 5. dub. 15. num. 6.* ubi citatus Auctor docet ſic: *In rigore loquendo, doctrina ſufficiens ad Ordinem Sacerdotalem, videtur etiam ſufficiens ad Episcopatum Titularem.*

42. Dicendum proinde eſt, per ſe loquendo, eam doctrinam in Episcopo Titulari requiri, quæ in aliis Episcopis: per acciſſens vero, quia non eſt moralis ſpes, quod ille debeat iuriſdictionem exercere, aut alicui generali Concilio intereſſe, eam ſufficere in rigore doctrinam, quæ requiritur ad Sacerdotium, & ad Pontificalia exercenda. Prima pars probatur; quia eſt vere Episcopus, & ordinatur ad prædicandum Evangelium &c. Secunda pars probatur; quia in Beneficiis ea doctrina requiritur, & ſufficit, quæ eſt neceſſaria ad ſatiſfaciendum officio adnexo tali Beneficio: cum autem juxta præſentes circumſtantias Episcopatuſ Titulari ſit dumtaxat adnexum officium exercendi Pontificalia ultra officium Sacerdotis, ſequitur &c. Vid. S. Thomas 3. *part. q. 7. art. 7. ad 3.* Neque obſtat, quod, ut diximus, requiratur in promovendo ad Episcopatum Titularem Doctoratus, vel Licentiatuſ &c. nam ſcientia requiſita ad Sacerdotium, non eſt ita tenuis, ut non ſufficiat ad obtinendum ejuſmodi gradum litterarium in aliqua Academia; ſiquidem ex Tridentino *ſeſſ. 23. c. 14. de reſ.* Sacerdos debet præcedenti examine comprobari idoneus ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac ad miniſtranda Sacramenta &c. Deinde Concilium Tridentinum requirit gradum litterarium in Episcopo ad hoc, ut habeat ſcientiam talem, qua muneri ſibi injungendi neceſſitati poſſit ſatiſfacere, ut patet ex textu Concilii *ſeſſ. 22. cap. 2. de reſ.*

Cum itaque habens scientiam sufficientem ad Sacerdotium, habeat sufficientem ad peragenda munera Episcopi Titularis, qua talis; sequitur, quod, non obstante requisito de habendo gradum litterarium, sufficiat in rigore scientia, quæ exigitur ad Ordinem Sacerdotalem. Item neque obstat, quod in Ordinatione interrogetur, *an sciat novum, & vetus Testamentum*? nam, ut cum veritate respondeat affirmative, sufficit, si sciat quantum requiritur ad suum munus exercendum. Ita Sa, Mendo, Richardus, Angelus, & alii.

43. Dixi cum Card. de Lugo, *in rigore*, seu ex stricta obligatione; nam ex congruentia, & ex quadam decencia longe major scientia requiritur in Episcopo Titulari, quam in simplici Sacerdote. Ratio est, quia vere is est Episcopus, & consequenter inter majores Ecclesiæ Prælatos, ac Doctores censetur: decet autem, majores Ecclesiæ Prælatos majorem Fidei, ac rerum ad Ecclesiæ statum pertinentium cognitionem habere: ipsis enim Salvator dixit *Matth. 5. Vos estis lux mundi*: & quamvis habentes scientiam sufficientem ad simplicem Sacerdotem sint sufficienter instructi ad ea munera peragenda, quæ præstari solent ab Episcopo Titulari, assistente præsertim Magistro Cæremoniarum; tamen eorum dignitati, ac statui major scientia videtur congruere: siquidem de gradu in gradum in Ecclesia Dei ita quisque debet ascendere, ut cum ætate major etiam in eo doctrina accrescat, Trident. *de ref. sess. 23. cap. 11.* & Episcopi cum sint Magistri in Israel ratione Ordinis ac dignitatis, æquum est, ut quovis tempore parati sint ad *rationem Fidei reddendam omni poscenti*, ex 1. S. Petri *cap. 3.* præsertim cum possunt vocari ad Concilium generale, ut infra dicam.

44. Ubi etiam adverto, quod quamvis ad simplicem Sacerdotem non requiratur tanta scientia, quanta requiritur ad Sacerdotem Confessarium, ut firman-
 Layman *de Ord. cap. 7. num. 1.* & Coninch *disp. 20. dub. 10.* tamen ad Episcopum Titularem fortasse requiritur scientia necessaria ad Sacerdotem Confessarium; nam fortasse Episcopus Titularis per ipsam assumptionem ad tale Episcopatum intelligitur approbatus ad Confessiones audiendas, tanquam obtinens Beneficium Parochiale, ut observat Cardinalis de Lugo *in cit. Respons. Moral.* & fusius infra ipse discutiam.

45. Quæres 5. an Religiosus ex jure communi sit capax obtinendi Episcopatum Titularem? Resp. Certum est ex jure communi, Religiosum esse capacem Episcopatus actualis, uti aperte habetur *Cap. Nullus Religiosus, de elect. in 6.* At dubium esse potest, an ipse sit capax Episcopatus Titularis? tum quia respectu talis Episcopatus cessat ratio curæ animarum, & doctrinæ, ob quam promotio Regularium ad Ecclesiam sæcularem est concessa, ut notat Panor-
 mit. *in Cap. Quod Dei timorem, de stat. Monachor.* tum quia per assumptionem ad tales Episcopatus datur ipsis occasio otii, & mollioris vite contra Professionem Regularem. Dicendum tamen est, posse ex jure ordinario, & sine ulla dispensatione quo ad hoc Religiosum promoveri ad Episcopatum Titularem. Ratio est; quia licet non possit Regularis ex jure ordinario promoveri ad Beneficium sæculare, tamen hæc regula limitatur in Episcopatu etiam Titulari; siquidem cum sit verus Episcopatus, habet latum discrimen a quocumque alio
 sæcu-

ſeculari Beneficio propter dignitatem, ob quam dicitur Epifcopus religioſior Monacho, ut tradit Gloſſa in *Cap. Nullus Religioſus, de elect. in 6.* & colligitur ex *Cap. Ex multa, de Voto*. Inſuper Epifcopatus ex ſe a Beneficio regulari, & ſeculari abſtrahit, ideoque non comprehenditur ſub ea regula, qua cavetur, ne Beneficia ſecularia conferantur Regularibus, ex Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 3. cap. 19.* Accedit praxis Romanæ Curiz, in qua Regulares ad ejuſmodi Epifcopatus promoventur ſine ſpeciali diſpenſatione. Sic olim ex Ordine Prædicatorum renunciatus eſt Archiepiſcopus Armeniæ B. Fr. Bartholomæus Bononiensis, qui floruit anno Domini 1335. Sic poſterioribus temporibus ex Societate Jeſu Andreas Oviedus Hierapolitanus Antistes fuit confecratus, qui floruit anno Domini 1555. Neque obſtant rationes in contrarium adductæ. Non prima; quia licet reſpectu Epifcopi Titularis ceſſet ratio actualis curæ animarum; tamen hæc ratio curæ animarum, licet eſſet unica (quod non admitto), licet, inquam, eſſet unica cur illi poſſit conferri alia ſecularis Prælatūra, Epifcopatus tamen ea eſt perfectione, ac dignitate, ut Epifcopus dicatur religioſior Monacho, ex Gloſſa in *cit. Cap. Nullus, de elect. in 6.* & conſequentè, ſi debitus modus ſervetur, poteſt Religioſus &c. ex S. Thoma 2. 2. *quæſt. 189. art. 8. ad 2.* Non ſecunda; quia Regulares ad ejuſmodi Epifcopatus promoventur, vel ut fructuoſius laborent in Miſſionibus apud Infideles, vel ut in aliena ſatis ampla diœceſi ex proprii Epifcopi commiſſione animarum bono inſerviant, vel alia ſimili de cauſa: ac propterea aſſumptio ad talem Epifcopatum non eſt per ſe loquendo occaſio otii, ac mollioris vitæ in Regulari: fateor tamen, non eſſe Regulares ad ejuſmodi Epifcopatus facile promovendos, niſi neceſſitas, vel magna Eccleſiæ utilitas id exigat, ne videlicet & monaſteria præcipuis viris ſpolientur, & ne ambitioni porta aperiatur, ex Leſſ. *de juſt. lib. 2. cap. 41. dub. 12.* præſertim cum *Clementina In plerisque, de elect.* de Regularibus videatur præcipue loqui, quando prohibet promotionem Titularium Epifcoporum factam ab aliis, quam a Romano Pontifice.

46. Quæres 6. an Religioſus dimiſſus e Societate Jeſu poſt vota biennii, ſit ubique capax Epifcopatus Titularis? Reſp. Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia alicubi, v. g. in Regno Poloniæ, cautum eſt conſtitutione municipali, ne dimiſſus e Societate Jeſu promoveatur ad Cathedralium Eccleſiarum Prælaturas ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ gratia, ex Fagnan. in *Cap. A nobis, il 1. de ſent. excomm.* Dicendum tamen eſt, dimiſſum e Societate, eſſe capacem Epifcopatus Titularis, non obſtante eo, vel ſimili decreto, quod alicubi vigeat. Ita Sacra Conſiſtorialis Congregatio die 1. Aprilis anno 1652. reſolvit. Et ratio eſt; quia tale, aut ſimile ſtatutum non poteſt reddere ſubjectum inhabile ad eas Prælaturas, quæ ſunt extra territorium ſtatuentium, ex *cit. Cap. A nobis, & ex Cap. Animarum, de conſtit.* Cum autem Epifcopatus Titulares ſint in partibus Infidelium, & ſic extra provinciam, & territorium ſtatuentium, ſequitur, quod illud ſtatutum nequeat reddere ſubjectum inhabile ad tales Epifcopatus. Adde, quod ea conſtitutio municipalis in Regno Poloniæ dum excludit dimiſſos e Societate Jeſu a Prælaturis Cathedralium Eccleſiarum, non debet intelligi de ipſis Cathedralibus, argumento *Cap. final. de Præbend.* ſed de Dignitatibus

tatibus in Cathedrali, v. g. de Præposituris, Archidiaconatibus &c. quæ appellantur Prælaturæ tam ex consuetudine Regni Poloniæ, quam ex jure communi, ut est textus in *Cap. 1. de atat. & qualit. ordinand.* Vide plura apud Fagnanum *loc. cit.* unde sequitur &c.

47. Quæres 7. an habens Episcopatum residentialem sit capax recipiendi Episcopatum Titularem, v. g. Patriarchatum Antiochenum &c? Resp. Vel sermo est de receptione Episcopatus Titularis cum dimissione prioris Episcopatus residentialis, seu actualis; vel sermo est de receptione Episcopatus Titularis cum retentione prioris Episcopatus actualis. Si sermo sit de primo, certum est, non posse Episcopum actuale recipere Episcopatum Titularem sine consensu, & solutione Apostolica: siquidem ipse est post confirmationem conjunctus spiritali matrimonio cum sua Ecclesia, quam proinde nequit sine legitima vinculi solutione dimittere, ut patet *ex tot. tit. de translat.* Si vero sermo sit de secundo, certum est, Episcopum actuale posse sine dispensatione Apostolica recipere Episcopatum Titularem. Nam nulla obstat deformitas ex iis quæ impediunt pluralitatem Beneficiorum in eodem subjecto. Non obstat superfluitas reddituum Ecclesiasticorum; siquidem ex Episcopatu Titulari nulli redditus proveniunt: non inæqualitas distributionis; nam collato uni Episcopatu Titulari, non privatur alter capacitate proxima recipiendi eandem moraliter prærogativam; non Ecclesiæ damnum; nam Episcopus Titularis actu cum nequeat residere in Episcopatu Titulari, potest sine illius detrimento, ac teneretur residere in Episcopatu actuali; unde neutra Ecclesia sentit incommodum ex conjunctione horum Episcopatum: non cultus Divini diminutio; nam Episcopus actualis conjunctim cum Episcopatu Titulari potest ea omnia ad Divinum cultum pertinentia præstare, quæ præstaret divisim, ut consideranti patet. Rursus non obstat Concilium Tridentinum *sess. 7. cap. 2. de ref.* ubi prohibetur, ne recipiantur, & simul retineantur duæ Cathedrales Ecclesiæ, & *sess. 24. cap. 17. de ref.* ubi prohibetur, ne plura Beneficia ad congruam sustentationem Clerici eidem conferantur: nam finis intentus a Concilio in primo decreto est, ne actuale regimen Ecclesiæ detrimentum patiatur; in secundo autem, ne aliis indigentibus subtrahantur Beneficia, quæ tamen ipsis deberentur, ut patet ex contextu Synodali: cum autem talis finis cesset respectu Episcopatus Titularis, sequitur, quod talis Episcopatus conferri possit sine dispensatione habenti Episcopatum actuale. De facto nuperis temporibus, videlicet *die 23. Martii 1729.* Archiepiscopus Capuanus renunciatus est a Benedicto XIII. Patriarcha Constantinopolitanus sine dispensatione, ut mihi viri periti dixerunt. Imo notat tanquam certum Leuren. *de Benef. part. 3. cap. 2. sect. 1. quæst. 116.* quod Beneficium actu Curatum incompatibilitatem non habeat cum alio Beneficio habitu tantum Curato. Limites tamen assertionem, ut non habeat locum, quando esset spes probabilis recuperandi Episcopatum Titularem, nec essent elapsi quadraginta anni ab ejus captivitate: ut in simili firmat Leuren. *lib. 1. de Benef. quæst. 32.* ex sententia Gregorii XIII. & Sacræ Congregationis Concilii in *cap. 17. sess. 24. Tridentini de ref.*

48. Limites etiam positam assertionem, ne locum habeat in Episcopatu Titu-

Titulari, qui habeat adnexam Præposituram, aut Beneficium aliud fructiferum; nam in tali casu Episcopo actuali post ejus confirmationem, & pacificam possessionem nequiret conferri Episcopatus Titularis taliter adnexus; siquidem talis Episcopatus Titularis licet fortasse de se non esset incompatibilis neque ratione residentiae, neque ratione servitii præstandi, cum Episcopatu actuali; nihilominus esset incompatibilis cum eodem ratione sustentationis congruæ præhabitæ, ut suppono, ab Episcopo actuali: unde nequiret illi conferri sine dispensatione Pontificia: Layman de Benef. cap.8. num.7. Garcias de Benef. tom.2. part.11. cap.6. num.44. & Cap. Cum in cunctis §. Cum vero, de elect.

C A P U T V I .

*De causa formali, seu de forma, & conditionibus servandis
in Titularium Episcopatum provisione.*

49. **I**N provisione Episcopatum Titularium hæc præcipue servanda sunt.
1. Ut talis provisio fiat pure, hoc est sine pacto, conditione, modo &c. alioquin esset provisio simoniaca, Cap. ult. de pactis, ex Azorio tom.2. cap.26. quæst.2. 2. Ut fiat juxta stylum Romanæ Curiae; non est enim ab eo recedendum, cum faciat legem. 3. Ut fiat ad præscriptum Pontificalis Romani, & sacrorum Canonum quo ad consecrationem &c. His positis

50. Quæres 1. an committeretur simonia, si Pontifex conferret alicui minus apto Episcopatum Titularem, adjecto onere, ut ille certam aliquam summam in pios usus, v. g. in Missiones ad convertendos Infideles, erogaret? Resp. rationem dubitandi esse, quia pro pecunia ad pios usus concederetur dignitas Episcopalis, quæ spiritualis est: nec prodest, quod a Pontifice id fieret; nam in tali simonia Pontifex dispensare non posset, nec simoniae labem auferre, quia esset juris Divini, cum jure Divino sit dignitas Episcopalis invendibilis: nec posset Pontifex in hoc casu separare temporale a spirituali, ut facit in aliis Beneficiis, quando admittit resignationes Beneficiorum cum pensionibus, vel etiam cum obligatione redimendi pensiones pecunia numerata præsentī; quia in casu nullum prorsus esset emolumentum temporale in Episcopatu, qui confertur, nec ulli redditus, vel fructus, sed mera dignitas & Titulus Episcopalis: quare quidquid temporale a promovendo exigeretur, vel acciperetur, videretur id totum exigi pro solo Titulo & dignitate Episcopali, quæ invendibilis est.

51. Nihilominus dicendum, in tali casu non committi simoniam. Ita Card. de Lugo in cit. Resp. mor. Ratio est; quia illa certa summa non exigeretur tanquam pretium promotionis ad Episcopatum, sed tanquam conditio justificans hic & nunc talem promotionem. V. G. si ex eo quod promovendus non habeat aliquod ex requisitis jure Ecclesiastico, vel ex eo quod non detur causa alia urgens talis promotionis, Pontifex injungat, ut promovendus eroget summam aliquam in pios usus, hæc erogatio erit conditio justificans promotionem, non autem pretium promotionis. Sic aliqua summa pecuniaria exigitur pro dispensatione matrimoniali, qui est actus jurisdictionis; & aliqua erogatio pecu-
niz

niz in eleemosynam exigitur pro lucrandis Indulgentiis in Jubilæo, quin committatur simonia: siquidem utrobique exigitur pecunia, non in pretium, sed ut conditio iustificans causam dispensationis, & iustificans concessionem Indulgentiæ, quæ sine sufficienti causa licite concedi non possunt. Quamobrem, etiamsi Pontifex nequeat in Episcopatu Titulari separare temporale a spirituali; tamen conferendo Episcopatum Titularem alicui vel minus apto, vel extra urgentem necessitatem talis promotionis, adjecto onere, ut promovendus erogat summam aliquam in pios usus, non committeret simoniam; nam exigeret, non in pretium, non ex pacto sive implicito, sive explicito conferendi Episcopatum, non tanquam motivum conferendi Episcopatum, sed tanquam conditionem iustificantem causam talis promotionis; ut qui v. g. non erat satis idoneus ad receptionem talis Episcopatus, evadat, si velit, per tale opus pietatis, seu per talem erogationem eleemosynæ, idoneus, & dignus qui promoveatur. Vid. Azor. & Diana *part. 11. tract. 6. resol. 31.* ex aliis capitibus excusantes hunc casum a simonia.

52. Quæres 2. quæ forma de stylo Curix observetur in promotione ad Episcopatum Titularem? Resp. Hæc a peritissimo Romanæ Curix accepi. Ubi primum Pontifex aperuit suam mentem de promovendo personam aliquam ad Episcopatum Titularem vel per litteras Secretarii Status, vel per Rescriptum Pontificium in supplici libello, significatur id ipsum exhibito alterutro instrumento Auditori Sanctissimi Domini Papæ, qui suis ministris, seu substitutis, negotium dat, ut ea disponant, quæ requiruntur ad præconium habendum, quando fiet propositio talis Ecclesiæ in Consistorio. Deinde instituitur Processus de vita, & moribus promovendi coram Notario Processuum: examini duo Testes adhibentur, qui deponant 1. de legitimitate natalium, & hoc insuper constare debet productis testimonialibus Baptismi litteris; 2. de gradu litterario in Theologiæ, vel Canonum facultate; 3. de tali vita & morum honestate, ut judicetur vir gravis & prudens, dignusque qui ad Ecclesiam promoveatur.

53. Post absolutum ejusmodi Processum instituendus esset alter Processus super statu talis Ecclesiæ. Verum huic oneri satisfit per unicam hanc expressionem; videlicet, Ecclesiam esse in partibus Infidelium, & ideo statum illius potius esse deplorandum, quam exprimendum &c.

54. Ex Processu antedicto extrahitur summarium, & fit præconium, quo in Consistorio talis Ecclesiæ proponatur: proponitur autem a Sanctissimo Domino, nisi hæc provincia alicui ex Emis Cardinalibus demandata fuerit.

55. Juxta Gregorii XIV. & Clementis VIII. Constitutiones, examen ab aliis promovendis ad Episcopatum est subeundum super doctrina ac litteratura; sed ab hac lege eximuntur promovendi ad Episcopatum Titularem: iidem tamen post promotionem ad Episcopatum, si contingat, ut promoveantur, vel transferantur ad Episcopatum actualem, debent subijci ejusmodi examini, nisi Pontifex dispense; sicuti de facto propter notorietatem doctrinæ Benedictus XIII. dispensavit cum Episcopis Perusino, Anconitano, & Tiburtino, aliisque, qui ex Episcopatu Titulari ad tales respective Episcopatus residentiales fuerunt assumpti.

56. Proposita in Consistorio Ecclesia, promovendus, si extet in Curia, recipit a Sanctissimo Domino Rochetum; si autem sit extra Curiam, alteri Episcopo committitur facultas, ut illud eidem impertiat, & jam tunc promovendus inter Prælatos connumeratur, ac dicitur Episcopus confirmatus.

57. Post hæc expeditur a Cancellaria Apostolica Scheda Consistorialis, vi cuius a Dataria expeditur Bulla: hæc autem expeditio fit per viam, quæ dicitur secreta, diversam a communi, quæque minores sumptus exigit: nam in ejusmodi casibus supplicatur Pontifici, ut dignetur concedere Litteras Apostolicas gratis, & Darius libello supplici apponit decretum, vi cuius Officiales Curie modicum quid pro rata accipiunt, juxta taxas provisionis talium Ecclesiarum: ac res tota unius Bullæ expeditione peragitur.

58. Sumptus omnes qui requiruntur, iis etiam comprehensis, quos exigit propina, modica prædicta taxa, merces Scriptorum, Processus confectio, transcriptio præconii pro Consistorio, ejusque distributio, ac munerum largitio, quæ dirigitur ex elencho Illustrissimi Auditoris Causarum Sacri Palatii Apostolici, regulariter summam implent 300. circiter scutorum Romanorum. Do litteras ipsas Apostolicas, quæ expediuntur in provisione talium Episcopatum, suntque ejusmodi:

B E N E D I C T U S E P I S C O P U S

S E R V U S S E R V O R U M D E I

Dilecto Filio N. N. Electo Nicomediens. salutem,
& Apostolicam benedictionem.

Onerosa Pastoralis officii, dispositione summi Pastoris, qui pro suis oribus animam posuit, Nobis licet immerito cura commissa, sollicita Nos pulsat instantia, ut inter cetera, quæ undique conflunt, negotia, quibus noster animus redditur multiplici varietate distractus, ad provisionem Ecclesiarum quarumlibet, præsertim Metropolitanarum, quæ vacationis incommoda deplorare noscuntur, solerter intendamus, earumque incommodis mediante celeri novorum provisione Pastorum, per quos Ecclesiæ ipse in spiritualibus, & temporalibus continua suscipere possint incrementa, salubriter succurramus. Dudum siquidem provisiones Ecclesiarum omnium apud Sedem Apostolicam tunc vacantium, & in posterum vacaturarum, ordinationi, & dispositioni nostræ reservavimus, decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingeret attentari. Postmodum vero Ecclesia Metropolitana Nicomediens. quæ in partibus Infidelium consistit, & cui bo. mem. N. N. illius ultimus Archiepiscopus, dum viveret, præsidebat, per obitum ipsius N. N. Archiepiscopi, qui apud dictam Sedem debitum naturæ persolvit, apud Sedem eandem Pastoris solatio destituta, Nos ad provisionem dictæ Ecclesiæ Nicomediens. celerem & felicem, in qua nullus, præter Nos, hac vice se intromittere potuit, sive potest, reservatione & decreto obstantibus supradictis,

Tom. I. D ne

ne illa longæ vacationis exponatur incommodis, post deliberationem, quam de præficiendo eidem Ecclesiæ Nicomedien. personam utilem, ac etiam fructuosam cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus habuimus diligentem; demum ad te in utraque Signatura nostra Referendarium, & Cameræ Apostolicæ Clericum, ac Cancellariæ Apostolicæ Regentem, Fidem Catholicam expresse professum, omniaque alia requisita habentem, direximus oculos nostræ mentis: quibus omnibus debita meditatione pensatis, te a quibusvis excommunicationis &c. absolventes, & absolutum fore censes, dictæ Ecclesiæ Nicomedien. de persona tua Nobis, & eisdem Fratribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de Fratrum eorundem consilio, Apostolica auctoritate providemus, teque illi in Archiepiscopum præficimus & Pastorem, curam, regimen, & administrationem ipsius Ecclesiæ tibi in spiritualibus, & temporalibus plenarie committendo, firma spe, fiduciaque conceptis, quod, dextera Domini tibi assistente propitia, prædicta Ecclesia Nicomedien. sub tuo felici regimine regetur utiliter, & prospere dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus, & temporalibus suscipiet incrementa. Jugum igitur Domini tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens, curam & administrationem præscriptas sic exercere studeas sollicitè, fideliter, & prudenter, quod Ecclesia ipsa gubernatori provido, & fructuoso administratori gaudeat se commissam, tuque præter eterne retributionis præmium, nostram, & dictæ Sedis benedictionem & gratiam uberius consequi merearis. Nos enim tibi &c. Et insuper tibi, quod, donec dicta Ecclesia ab Infidelibus detinebitur, ad illum accedere, & apud eam personaliter residere minime tenearis, dicta Apostolica auctoritate indulgemus. Datum Romæ &c.

59. Quæres 3. quæ forma observanda sit ex præscripto Pontificalis Romani, & sacrorum Canonum quoad consecrationem &c? Resp. ex eruditissimo Gobatto qui in compendium talem formam redegit sic. Quando Episcopus consecratur, adstant tres Episcopi, quorum unus vocatur Consecrator, duo alii dicuntur Assistentes. Exercentur vero hæc ceremoniæ. 1. Consecrator, accepto libro Evangeliorum, illum apertum, adjuvantibus Episcopis Assistentibus, nihil dicens, imponit super cervicem, & scapulas electi. 2. Consecrator, & Assistentes Episcopi ambabus manibus caput consecrandi tangunt, dicentes: *Accipe Spiritum Sanctum*. 3. Consecrator pollicem dextrum intingit in sacrum Chrismum, & caput electi inungit, formans signum Crucis, & dicens: *Ungetur, & consecratur caput tuum celesti benedictione in Ordine Pontificali*. 4. Consecrator Chrismate inungit ambas manus simul junctas electi, dicens: *Ungetur manus istæ &c.* 5. Consecrator benedicit Baculum Pastoralem, & benedictum tradit electo in manus, dicens: *Accipe Baculum Pastoralis officii, ut sis in corrigendis vitiis pie serviens &c.* 6. Idem Consecrator benedicit Anulum, aspersumque aqua lustrali immittit in digitum anularem manus dextere, dicens: *Accipe Anulum, fidei scilicet signaculum, quatenus Sponsam Dei, sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus illibate custodias. Amen*. 7. Consecrator accipit librum Evangeliorum de scapulis consecrati, & adjuvantibus Episcopis Assistentibus, tradit eum clausum consecrato, tangenti illum sine apertione manuum, dicens: *Accipe Evangelium, & vade, prædica Evangelium*

gelium populo tibi commissio &c. 8. Denique Consecrator recipit consecratum ad osculum pacis, ut & Assistentes Episcopi, dicentes ipsi consecrato, *Pax tibi: & ipse respondet singulis, Et cum spiritu tuo.*

60. Ex his inferes, quod Episcopi Titulares, cum iisdem tam multis, & tam augustis caeremoniis consecrentur, ac alii Episcopi, eandem sibi jure ab omnibus vendicant reverentiam: indignum namque est, ait Barbosa, quod accidens reddituum pluris, quam substantia Ordinis Episcopalis, habeatur, *de Potestate Episcopi part. 1. tit. 1. cap. 6.* siquidem, ut recte observat S. Hieronymus in *Cap. Legimus in Isaia dist. 93. Ubicumque fuerit Episcopus, sive Roma, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandria, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est & Sacerdotii. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas vel sublimiorem, vel inferiorem Episcopum non facit.* Unde nimia licentia jure arguitur a Diana insignis quidam Theologus, qui parum honorifice de his Episcopis præsumpsit loqui: uti videre est *tom. 4. coord. tract. 2. resol. 9.*

61. Advertas etiam, quod, ut infra in *Cap. de Obligationibus* dicam, promovendus, antequam ejus Ecclesia in Consistorio proponatur, debet, si Romæ existat, emitte professionem Fidei coram Auditore Sanctissimi; & antequam expediatur Bulla, debet præstare juramentum fidelitatis in manibus R. P. Prosummistæ. Quod si extiterit extra Curiam, debet ante consecrationem eandem Fidei professionem emitte coram Episcopo consecrante, in ejusque manibus juramentum fidelitatis præstare: insuper tam professionis Fidei, quam præstiti juramenti documentum authenticum debet Romam transmittere, sua, & Episcopi consecrantis manu subscriptum.

C A P U T V I I .

De causa finali, seu motivo promovendi ad tales Episcopatus.

62. CUM ferme fiat, ut inique omnia de Romana Ecclesia interpretentur Hæretici, iidem non dubitarunt asserere, idcirco a Romano Pontifice creari ejusmodi Titulares Episcopos, ut plures in Concilio ad sua vota propugnanda adsint. Verum eos hallucinari satis ostendit Paulus Grisaldus *v. Episc. num. 10.* & re ipsa contrarium evincitur: siquidem nec ad Concilium Tridentinum, ut infra dicam, nec ad novissimum Romanum Concilium sub Benedicto XIII. vocati sunt Titulares Episcopi, esto eorum nonnulli tanquam aliorum Episcoporum Procuratores; vel Officiales interfuerint. Longe igitur alia, eaque multiplex est ratio promovendi personas idoneas ad tales Episcopatus. Prima itaque est ex Barbosa *de Potestate Episcopi part. 1. tit. 1. cap. 6.* ut provisi eo, ubi sunt provisi, proficiantur, & experiantur, si ex grege Dominico oves aliquas, vel unam pristinae salutis restituant, vel eos qui ibi sunt Fideles, in Fide, & Religione sollicitè conservent, & nutriant. Sic olim sancte, nec sine fructu fecit B. Bartholomæus Bononiensis ex Ordine Prædicatorum, declaratus Episcopus Armeniæ. Sic facere intendebat Andreas Oviedus Episcopus Hierapolitanus e Societate Jesu, qui Ætiopico Patriarchæ datus Coadjutor, cum

intelligeret, se per Coadiutoris non posse munus credito sibi Hierapolitano gregi suis oculis imminere, juxtaque residere, omni animi inductione statuerat, nisi se Pontifex vel eo Titulo, vel Coadiutoris & Successoris sollicitudine liberaret, suam ei Cathedram resignare, delatisque se se titulis abdicare: ex Sacchino lib. 15. hist. Soc. Jesu.

63. Secunda est, ut dentur a Romano Pontifice velut Coadjutores Episcopis infirmis, senibus, aut alia simili ratione impeditis: ut deducitur ex textu in *Cap. Pastoralis*, apud Barbosam *loc. cit.*

64. Tertia, ut in promptu sint, quos Pontifex cum sui Nuncii potestate ad Reges, ac Principes mittat sine propriarum Ecclesiarum detrimento, & in Romana Curia adsint, qui Episcopis cum potestate præsint; hos enim decet Episcopali caractere esse insignitos: ex Ricciullo *loc. cit.*

65. Quarta, ut Cardinalibus, aliisque habentibus amplas dioceses, dentur Suffraganei. Sic datur Cardinali Episcopo Ostiensi, Cardinali Episcopo Sabinesi, sic pluribus per Germaniam Episcopis; ubi jamdiu viguit Episcoporum Titularium creatio pro explendis functionibus Episcopalibus, teste Thomassino de *Benefic. part. 1. lib. 1. cap. 27.* & Monacello in *Formular. part. 2. tit. 13. num. 16.* Sic anno 1711. creatus est Episcopus Titularis Illius Martinenghi Præpositus Ecclesiæ Collegiæ SS. Nazarii, & Celsi, ut Eñi Badoerū in Brixiensi satis ampla diocesi Suffraganeum gereret.

66. Præterea possunt aliæ hic & nunc justæ occurrere rationes, ob quas moveatur Pontifex ad ejusmodi Episcopos creandos. Justam censuit causam Cardinalis de Lugo in *Resp. moral.* ad talem creationem, ne videlicet vir insignis familiæ nobilitate, ac de ipso Pontifice benemeritis, maneret in Ordine Religioso cum multis privilegiis & exemptionibus, quæ observantiam religiosam non parum lædere, ac pacem Religiosorum internam perturbare poterant, nec eorum usum ob splendorem familiæ facile erat impedire. Imo Paulus V, anno 1613. justam censuit causam conferendi Archiepiscopatum Titularem cui-dam Prælato, ut controversias componeret inter ipsum, & alterum Prælatum super officio Decanatus Rotæ: ex Ricciull. lib. 2. lucubr. cap. 7. Accedunt aliæ omnes rationes, ob quas supra jam dixi esse absolute expediens, ut in Ecclesia Dei ejusmodi Titulares Episcopi creentur, ac præsertim ne, habendo pro derelictis ejusmodi Ecclesiis, hostium violentiæ acquiescere videamur.

67. Oppones 1. Si finis præcipuus creandi tales Episcopos est, ut provisi eo proficiantur, ubi sunt provisi, sequitur, quod illi ea doctrina, atque iis dotibus pollere debeant, quæ ad tale Apostolicum munus requiruntur, contra id quod supra diximus, ubi statuimus, eam doctrinam sufficere, quæ est necessaria ad Sacerdotium. Oppones 2. S. Pius V. post Concilium Tridentinum decreto suo Consistoriali sancivit, non esse ejusmodi Episcopos creandos, neque in Suffraganeos dando, nisi Ecclesiis Cardinalium, & illis quæ solitæ sint habere Suffraganeos, ex Fagnan. in *Cap. Episcopalia, num. 48. de privileg.* non igitur creandi sunt propter alios fines, sed præcisè ut dentur Suffraganei Ecclesiis Cardinalium, aliisque habere solitis Suffraganeos.

68. Ad primum resp. Ex eo quod finis præcipuus creandi tales Episcopos sit,

fit, ut eo proficiantur, ubi sunt provisi, sequitur quidem, quod promovendus deberet per se iis dotibus, ac scientia pollere, quæ ad tale munus Apostolicum requiruntur; quia tamen hic & nunc nulla est spes moralis, ut illuc possint cum fructu accedere, & idcirco a Summo Pontifice in Litteris Apostolicis illis indulgetur, ne, donec Ecclesia ab Infidelibus detinebitur, ad illam accedere, & apud eam personaliter residere teneantur; sequitur, quod per accedens hic & nunc non sit in eis necessaria major scientia, quam quæ ad Sacerdotium, & Pontificalia exercenda requiritur. Sic Exorcista, quamvis promoveatur ad talem Ordinem primario, ut manus super energumenos imponat, & dæmones per sacros exorcismos expellat, uti constat ex forma talis Ordinis, & idcirco ea per se in promovendo requiretur doctrina, prudentia, ac maturitas, quæ tam arduo muneri par esset; quia tamen ejusmodi actuale ministerium non solet in præsentia Ecclesia committere, nisi solis Sacerdotibus, hinc est, quod in promovendis ad Exorcistatum non requiritur a Tridentino major ætas, ac scientia, quam quæ in promovendis ad Ostiariatum &c. nempe ut sciat legere & scribere, & Fidei rudimenta, ac linguam Latinam intelligat: *sess. 23. cap. 11. 13. & 14. de ref.* Ad 2. Tale decretum S. Pii citatum a Fagnano, & a Ricciullo, in primis non reperitur in Actibus Consistorialibus, sicuti testatur bon. mem. R. P. D. Favoritus olim Sac. Consistorialis Congregationis Secretarius in Relatione emissâ anno 1692. super Albanen. unde non potest recognosci in quibus fere terminis loquatur: deinde esto ita Sanctus Pontifex iustis tunc urgentibus causis id statuerit; tamen id non prohibet, quominus alii Successores Pontifices iustis aliis urgentibus causis aliter decernant: nam, ut idem S. Pius V. in quadam sua Constitutione asserit, *Providentia Romani Pontificis plurimum circumspecta nunquam ea, quæ certis suadentibus causis per suos Prædecessores gesta sunt, ex aliis non minus rationabilibus causis alterat, & ad pristinum statum reducit, prout æquitas suadet, & in Domino conspicit expedire.*

FINIS PRIMÆ PARTIS.

P A R S   S E C U N D A

DE POTESTATE EPISCOPORUM TITULARIUM.

69. piscopolis potestas in universum reducitur ad tria membra: quædam enim Episcopo competunt ratione Ordinis: quædam ratione jurisdictionis: quædam ratione dignitatis: ex Phæbeo in *Instit. Canon.* Hoc posito, videndum erit 1. quid competat Episcopo Titulari ratione Ordinis: 2. quid competat ratione jurisdictionis. 3. quid competat ratione dignitatis. Verum in hac Parte solum inquiram prima duo: tertium autem in tertia Parte erit discutiendum.

C A P I T U L U M

Quid competat Episcopo Titulari ratione Ordinis.

70. **P**otestas Ordinis Episcopalis cum habeat quædam ex jure Divino sibi adnexa, v. g. ministrare Sacramenta Confirmationis, & Ordinis &c. quædam autem sibi habeat adnexa ex institutione Canonica, v. g. Tempa consecrare, Vasa, Vestes &c. pariter benedicere, & consecrare &c. sequitur, ut divisim de his loqui oporteat: ac primum videndum sit, an Episcopus Titularis valide, ac licite possit extra suum Episcopatum ea quæ Ordini Episcopali sunt adnexa de jure Divino, deinde an valide, ac licite possit quæ Ordini Episcopali de jure Canonico sunt reservata, peragere.

§. I.

Quoad valorem.

71. **Q**uæres igitur primo, an Episcopus Titularis extra suum Episcopatum, & sine Ordinarii licentia, vel speciali Apostolico Indulto, valide conferat Sacramentum Ordinis, & Confirmationis: item an valide Chrisma conficiat, & facret Oleum Infirmorum? Resp. affirmative, supponendo, talem Episcopum rite fuisse consecratum. Ratio est; quia, posita consecratione, eadem potestas Ordinis est in Episcopo Titulari, ac in aliis Episcopis: ex communi apud Dianam *coörd. tom. 4. resol. 51. tract. 8.* & Phæbeum *Instit. can. lib. 1. tit. 3. num. 5.* Hæc autem potestas Ordinis cum competit Episcopis jure Divino, nec relate ad Ordinationem, ac consecrationem &c. postulet necessario jurisdictionem ex parte ministri; sequitur, quod nequeant prædicti effectus ejusdem, nempe consecratio, & Ordinatio &c. impediri ob defectum alicujus humani requisiti; ac proinde valide quis ordinetur ab Episcopo Titulari etiam sine licentia Ordinarii &c. dummodo Episcopus, juxta ritum quem Catholica servat Ecclesia, & cum debita intentione eos ordinet: ex Vasquez, aliisque apud eum *disp. 243. num. 21. tom. 2. in 3. partem.*

tem . Hinc extra diœcesim , & sine licentia Ordinarii , valida est Ordinatio , valida Confirmatio , valida consecratio Chrismatis &c. facta ab Episcopo Titulari .

72. Quæres 2. an Episcopus Titularis extra diœcesim , & sine licentia Ordinarii , vel Indulto Apostolico (has circumstantias semper intelligas in sequentibus quæsitis) valide conferat primam Tonsuram , & Ordines minores ? Resp. videri posse , quod non . Ratio est ; quia nec prima Tonsura , nec Ordines minores sunt Sacramentum , sed sunt jure Ecclesiastico introducti , ac jure Ecclesiastico Ordini Episcopali sunt adnexi : propterea videntur non esse valide collati , quando conferuntur aliter , ac præcipit Ecclesia . Nihilominus , etiam admissio , quod Ordines minores non sint Sacramentum , de quo est controversia inter Auctores Catholicos , & partem affirmativam cum Bellarmino alibi docui , dicendum est , quod tam prima Tonsura , quam Ordines minores valide conferuntur ab Episcopo Titulari in dictis circumstantiis . Ratio est , quia Ecclesia hætenus non declaravit irritam talem collationem sive Tonsuræ , sive Ordinum minorum , etiamsi id facere posset , supposito quod ex ipsius institutione Episcopus esset eorum minister : ex Vasquez tom. 3. in 3. part. disp. 243. num. 21. Neque obstat , quod Episcopus ordinans ad tales Ordines in prædictis circumstantiis faciat aliter , ac præcipit Ecclesia : hoc enim solum probat , quod ipse peccet , non autem quod Ordinatio sit irrita ; nam *nisi fieri prohibentur , que si fuerint facta , obtinent firmitatem* , ait Papa Innocentius III. in Cap. Ad Apostolicam , de Regul. nec ex eo quod Ecclesia prohibeat Episcopo Titulari in talibus circumstantiis conferre Tonsuram , & Ordines minores , infertur , quod etiam infirmet collationem : siquidem actum prohibere , eumque infirmare , valde diversa sunt , & inter se separabilia ; ac proinde unum ex altero colligi non debet : Gloss. marg. in l. Pacta C. de pactis Suarez lib. 5. de leg. cap. 25. & 29. &c.

73. Quæres 3. an Episcopus Titularis extra suam diœcesim &c. valide excipiat Confessiones , seu valide ministret Sacramentum Pœnitentiæ ? Resp. Episcopus Titularis invalide excipit Confessiones alicujus non sibi subditi sine debita Ordinarii licentia , vel Indulto Apostolico . Ratio est ; quia Absolutio , quæ est forma Sacramenti Pœnitentiæ , non potest valide dari , nisi ab eo qui potestatem absolvendi a Christo habet , & jurisdictionem completam in ipsum pœnitentem : ex communi apud Vasquez loc. cit. Cum autem Episcopus Titularis in talibus circumstantiis non habeat jurisdictionem completam in pœnitentem , uti constat , sequitur , quod invalide &c. Dixi , alicujus non sibi subditi ; ut innuerem , controversiam esse posse de homine Christiano , ac cive ejus urbis , cujus Episcopus habet Titulum , qui forte in has nostras regiones peregrinus advenisset : de hoc enim alibi dicam , an Episcopus Titularis habeat erga illum jurisdictionem completam .

74. Quæres 4. an Episcopus Titularis eo ipso , quod Titulum accipit , & Ecclesiæ præficitur , sit censendus approbatus ad audiendas Confessiones , unde illi qui facultatem habent eligendi Confessarium , possint sibi in Confessarium eligere Episcopum Titularem ? Resp. Censendus est approbatus . Ita probabiliter opinatur Card. de Lugo in Resp. mor. lib. 5. dub. 15. Ratio est ; quia Concilium

cilium Tridentinum *sess. 23. cap. 15. de ref.* censet, approbatos ad Confessiones eos, qui Parochiale Beneficium obtinent: cum autem Episcopus Titularis obtineat Parochiale Beneficium, siquidem nomine Beneficii Parochialis in hoc loco, teste Card. de Lugo, omnes intelligunt comprehendere etiam Episcopatum, sequitur, quod Episcopus Titularis, approbatus censendus sit &c.

75. Oppones 1. Decretum Tridentini eo loco non comprehendit Episcopos Titulares, quia Episcopatus Titularis non est Beneficium, cum nullos habeat redditus. 2. Quia ad talem effectum non est Beneficium Parochiale; nam, quando jura aliquid decernunt de Ecclesiis Parochialibus, non sunt intelligenda de illis Ecclesiis, quæ habitu tantum, non autem actu habent parochianos, ex Glossa in *Cap. Licet canon, in verb. Parochialis, de elect. in 6.* ergo similiter, quando aliquid decernunt de Beneficio Parochiali.

76. Sed contra est. Ad 1. enim dico, Episcopatum Titularem, ut jam exposui, esse vere Beneficium, quia est jus percipiendi fructus ex speciali titulo &c. Per accidens autem est, quod obtinens tale Beneficium, hic & nunc impediatur a consecutione fructuum, nec spem habeat sibi esse aliquando attribuendos. Ad 2. Non est certum, quod in objectione assumitur; nam contrarium expresse docent Innocentius, & Joannes Calderinus in *Cap. De multa, de Præbend. item Speculator tit. de leg. §. Videndum*. Deinde, esto ita sit, ut in jure appellatione Ecclesiæ Parochialis non veniat ea, quæ habitu tantum habet parochianos; tamen in casu præsentis, & ad effectum de quo agimus, propter identitatem rationis idem censendum est de obtinente Parochiale Beneficium actu, ac de Episcopo Titulari obtinente Parochiale Beneficium habitu: nam ideo Concilium noluit, actuales Parochos indigere alia approbatione, quia quando Parochi sunt facti, judicati jam sunt idonei ad Confessiones suarum ovium audiendas: cum autem hæc eadem ratio cum proportionem procedat in Episcopo Titulari, siquidem si civitas illa, cujus ipse habet Titulum, recuperaretur a Fidelibus, ipse esset eorum Episcopus, & absque alia approbatione posset eorum Confessiones audire, sequitur &c. Et quidem nostræ huic assertioni pondus non leve accedit ex facto Urbani VIII. qui ad Episcopatum Titularem iustis de causis cum promovere vellet virum insigni quidem nobilitate, sed non insigni doctrina, eum suspendit, seu inhabilitavit ad audiendas Confessiones, donec specialiter ad hoc munus examinaretur, & approbaretur: ex Cardinali de Lugo in *Resp. mor. cit. dub. 15. &c.*

77. Quæres 5. an Episcopus Titularis habeat privilegium Concilii Tridentini *sess. 24. cap. 6. de reformat.* circa absolutiones, & dispensationes &c. ita ut pro casu, quo eligeretur in Confessarium ab habente facultatem, posset eum absolvere a quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis? *Resp. negative*. Ita Diana *cord. tom. 4. tract. 8. resol. 104.* Sanchez *lib. 2. Sum. cap. 11.* alique. Ratio est; quia ex contextu Conciliaris decreti constat, non concedi dictam facultatem Episcopo respectu omnium Fidelium, sed respectu suorum subditorum in propria diocesi.

§. II.

De exercitio licito eorum, quæ sunt Ordinis, ex jure Divino.

78. **Q**UÆRES 1. an Episcopus Titularis licite conferat Ordines? Resp. cum licentia expressa Ordinarii, affirmative; sine autem tali expressa licentia, negative. Prima pars probatur 1. ex Tridentino *sess. 6. cap. 5. de reformat. & sess. 14. cap. 2. de ref.* ubi Episcopo Titulari prohibetur, ne Ordines conferat, nisi de loci Ordinarii expressa licentia: unde inferitur, quod cum tali expressa licentia possit; siquidem particula *nisi*, talis naturæ est, ut contradicatur præcedentibus; ideoque si oratio affirmativa præcessit, neget; si vero præcessit oratio negativa, affirmet & includat: ex Sanchez de *Matrim. lib. 1. disp. 19. n. 1. & seqq.* Barbosa in *Dist. 217.* aliisque apud ipsum. Probatur 2. ex praxi: nam Suffraganei Episcopi Titulares cum expressa Ordinarii licentia, qui eos tali muneri præfecit, Ordines conferunt; & id ipsum passim fit Romæ ab Episcopis Titularibus de licentia Eminentissimi Vicarii.

79. Altera pars probatur 1. quia jure naturali, & Divino vetitum est ordinare quempiam, nisi de licentia Episcopi loci: nam sicuti nemo potest baptizare alium in aliena Parochia, nisi de licentia Pastoris, eo quod jure Divino naturali ad Pastorem pertinet in Ecclesiæ numerum Cathecumenum recipere, licet ipsa actio baptizandi non sit actio jurisdictionis; ita quoque eodem jure naturali Divino, orto ex institutione hujus Sacramenti, & Episcoporum, ad Episcopum ipsum pertinet ex suis subditis, non autem ex alienis, pro ministerio Ecclesiæ ministros sibi eligere, ex Vasquez *tom. 3. in 3. part. disp. 143. 2.* quia Tridentinum *loc. cit.* nempe *sess. 6. cap. 5. & sess. 14. cap. 2. de ref.* prohibet, ne Episcopi Titulares, etiam si resideant in loco exempto, aut nullius diocesis, aut in monasterio, aut ibi moram traxerint, vigore cujusvis privilegii de promovendo quoscumque ad se venientes, pro tempore concessi, subditum alterius Episcopi etiam prætextu familiaritatis, & continuæ commensalitatæ suæ, absque sui proprii Prælati expresso consensu, aut litteris dimissoriis ad aliquos Ordines majores, aut minores, vel primam etiam Tonsuram promovere, seu ordinare audeant. Notat autem Barbosa, quod, cum Concilium requirat licentiam expressam, non sufficit licentia tacita, in *collect. ad sess. 6. cap. 5. Concilii*, ex Vega in *Relect. ad Cap. Significasti, num. 31. de foro competent.* sicuti etiam, cum requirat licentiam Ordinarii, intelligendum est de Episcopo, in cujus diocesi locus est constitutus, & non de Prælato inferiori etiam exempto, ut per Galet. in *Margarita casuum conscientie verb. Verba &c.*

80. QUÆRES 2. an Episcopus Titularis possit de licentia expressa Ordinarii loci ordinare suum familiarem absque alio titulo, quam suæ triennalis servitutis? Resp. esse sententiam Vasquez *disp. 243. cap. 5. num. 49.* quam non improbabilem judicat Castropalaus de *Sacr. Ord. punct. 15.* scilicet, posse Episcopum ordinare suum familiarem absque ullo titulo vel Patrimoni, vel Beneficii; quia hic est favor factus Episcopo, ut familiaris ei commodius inserviat; & ratione Beneficii conferendi, quod moraliter deesse non potest, censetur ille

familiaris habere titulum sufficientem. Verum, quidquid sit de hac Vasquezii opinione, quam non admittit Barbosa *alleg. 5. num. 12.* & quæ post Bullam Innocentii XII. *Speculatores*, non videtur subsistere, nisi melius explicetur, certe ea non habet locum respectu Episcopi Titularis; tum quia Episcopo Titulari non est concessa, imo interdicta promotio sui familiaris, ex Concilio Tridentino *loc. cit.* & Castropalao, Tamburino, aliisque ita interpretantibus verba Concilii; tum quia Episcopus Titularis, quæ talis, non potest statim conferre Beneficium ordinato, ut exigit Tridentinum *sess. 23. cap. 9. de ref.* & supponebat Vasquez in sua assertionis probatione.

81. Quæres 3. an Episcopus Titularis possit licite ordinare, habita licentia exercendi Pontificalia, virum aliquem, quæ civitate Infideli, cujus ipse habet Titulum Episcopalem, venit in has nostras regiones, & in his Christianam Religionem amplexus est? Resp. videri, quod possit. Ita Hallier de *Sac. Ord. sect. 4. cap. 5. art. 4. §. 2.* ubi hæc habet: *Probabile est, quæ de Episcopis expulsi, & ad aliquam Ecclesiam cum cura eis demandata ordinatis, nec tamen receptis dicta sunt, eadem Episcopis nostri temporis Titularibus, qui sine cura videntur, ex quadam saltem, eaque vetusta Ecclesiæ consuetudine, locorum a quibus denominantur Antistites creati convenire, adeo ut possint illi in iis partibus, in quibus Episcopatum receperunt, ordinare Clericos, & ad eas provincias si quos nacti fuerint ex ipsis oriundos, destinare, atque mittere. Hoc enim ipsorum Bullæ præferre videntur, ut quamvis curam ipsorum populorum non assument, & ab ea, sicuti & a residentia in iisdem locis absoluti sint, potestatem tamen, seu meram facultatem obtineant, quæ, si occasio se obtulerit, eisque libuerit, uti possint.* Hactenus Hallier.

82. Nihilominus censeo, quod non possit. Ratio est; quia talis advena, qui in nostris regionibus Fidem Catholicam amplexus est, in iisque baptizatus, efficitur post Baptismum subditus, ratione originis, ejus Episcopi, in cujus diœcesi baptizatus est, & ratione domicilii, ejus Episcopi, in cujus diœcesi domicilium figit, juxta formam Bullæ Innocentianæ *Speculatores &c.* Ita Card. de Luca in *annot. ad Conc. disc. 14. num. 14.* Pax Jordan. *tom. 1. lib. 3. tit. 6. Gobattus tract. 8. num. 280.* la Croix *lib. 6. part. 2. num. 2181.* & colligitur ex *Cap. ult. 98. dist. Concilii Carthaginensis tertii can. 44.* Cum igitur Episcopus Titularis, stante hac doctrina, non sit ejusmodi advenæ proprius Episcopus ratione originis, neque sit, ut patet, ratione Beneficii, neque, ut suppono, ratione domicilii, siquidem suppono ejusmodi advenam figere domicilium in nostris regionibus; sequitur &c.

83. Quid autem dicendum sit, si originarius urbis Infidelis baptizatus esset in ea urbe Infideli, aut si post Baptismum in nostris regionibus, figeret domicilium in sua patria Infideli, videbimus infra *Cap. 3.*

84. Quæres 4. an peccet graviter Episcopus Titularis ordinando subditos alienos sine licentia, aut dimissoriis proprii Episcopi? Resp. affirmative; tum quia non paret præcepto Ecclesiæ in re gravi; tum quia injuriam gravem irrogat Episcopo proprio, usurpando ejus jurisdictionem: quamvis enim Ordinatio ipsa non sit actus jurisdictionis, hoc est actus jus dicendi, tamen electio ad Ord-

Ordines, hoc est, ut quis ordinetur, pertinet ad habentem jurisdictionem in ordinandum, ex Vasquez *tom. 3. in 3. p. disp. 243.* tum quia gravis adjecta est pœna transgredientibus tale præceptum, ut infra dicam: pœna autem gravis adjecta, qualis est suspensio totalis, vel partialis a gravi aliquo munere, seu officio, signum est gravis obligationis, & sub mortali, ex Suarez *de leg. lib. 4. cap. 18. num. 19.* aliisque communiter.

85. Quæres 5. quam pœnam incurreret Episcopus Titularis promovendo ad Ordines subditos alienos sine licentia expressa proprii Prælati? Resp. quod incurreret ipso jure suspensionem ab exercitio Pontificalium per annum. Ita ex Tridentino *sess. 14. cap. 2. de reform.* Amplius, ut eam pœnam incurreret etiam promovendo ad minores Ordines, vel primam Tonsuram, ex eodem Concilio *ibidem*. Amplius item, ut eandem pœnam incurreret, etiam si resideret, aut moram traheret in loco exempto, aut nullius diœcesis, aut in monasterio, ex eodem *ibidem*. Ilbi notes cum Vasquez, majorem pœnam incurrere Episcopos Titulares ordinando non subditos sine debita licentia, quam alios Episcopos: alii enim Episcopi propter tale delictum, tam in *Cap. Eos qui, de temp. Ordin. in 6.* quam in Concilio Tridentino, solum suspenduntur ab officio ordinandi per annum, cætera vero Pontificalia officia exercere possunt: at Episcopi Titulares suspenduntur ab officio Pontificalium, quod sine ad plura se extendit. Notes etiam, quod ad incurrendam hanc pœnam necessarium est, ut Episcopus vel scienter, vel affectata ignorantia id faciat, seu, quod idem est, quocumque alio figmento quæsito id facere præsumat, ut expresse dixit Gregorius X. in *Cap. Eos qui, de temp. Ordin.* quod cum in Concilio Tridentino non extendatur, sed absolute etiam prohibeatur, eodem modo prohibitum esse, quod attinet ad pœnam, intelligendum est: ex Vasquez *tom. 3. in 3. p. disp. 243. cap. 5. etc.* De licito autem exercitio Confirmationis erit infra sermo.

C A P U T II.

De iis quæ jure Ecclesiastico sunt Ordini Episcopali adnexa.

§. I.

Quoad valorem.

86. P OStquam vidimus Episcoporum Titularium potestatem circa ea, quæ jure Divino sunt Episcopali Ordini adnexa, superest, ut eorumdem potestatem videamus relate ad ea, quæ jure Ecclesiastico sunt Ordini Episcopali reservata: & quidem primo quo ad valorem; deinde quo ad licitum.

87. Quæres igitur primo, an Episcopus Titularis in aliena diœcesi valide consecret Tempia, Altaria, Vasa, Virgines &c. sine Episcopi diœcesani licentia? R. Episcopo Titulari, ratione Ordinis, competunt hæc omnia, sicut aliis Episcopis, ita ut valide ea exercent in aliena diœcesi sine prædicta licentia. Prima pars probatur. Nam Episcopus Titularis habet verum Ordinem, & characterem Episcopalem, ut supra firmatum est: consequenter habet ea omnia,

quæ Ordini Episcopali de jure Divino, & de jure Ecclesiastico sunt adnexa, nisi constet, aliquod ex his esse illis ab Ecclesia sublatum: cum autem id non constet, imo oppositum potius firmant Auctores, ut infra dicam, sequitur, quod Episcopus Titularis possit quoad consecrationem Templi, Altarium &c. quicquid possunt alii Episcopi. Altera pars probatur. Nam licet Ecclesia, ob tale delictum exercendi tales consecrationes in aliena diœcesi sine debita licentia, possit eas irritare, tamen id non solet; ex Layman *trakt. 9. cap. 9. de Sacr. Ord.* ubi duplicem hujus rei rationem affert: 1. quia sicuti quicquid adnexum est potestati Ordinis ex institutione Christi, independens est quo ad valorem a dispositione ministri; ita congruum est, ut independens pariter sit quicquid eidem Ordini adnexum est ex institutione Ecclesiastica: 2. quia ita necesse est ad evitandas multas dubitationes, & alia non parva incommoda. Hinc ex S. Thoma 2. 2. q. 39. art. 3. colligit Gonzalez in *Cap. Tua Fraternitas, de consecr. Eccles.* quod consecratio alieni Episcopi tenet in hoc, ut, manente suo subiecto, numquam deleri possit.

88. Quæres 2. an Episcopus Titularis valide benedicat Vestes Sacerdotales ad usum Sacrificii in aliena diœcesi? Resp. affirmative. Ratio est; quia talium Vestium benedictio de jure est Ordini Episcopali adnexa, nec Episcopis Titularibus per Ecclesiam sublata. Et quidem, quod sit Ordini Episcopali adnexa, firmant Barbosa de *Potestate Episcopi alleg. 27.* Tamburinus in *meth. exp. Sacrificii lib. 1. cap. 5.* alique omnes, qui docent, non posse ab Episcopo hanc potestatem delegari simplici Sacerdoti. Quod vero non sit eadem Episcopis Titularibus sublata, probatur; quia, ut diximus ex S. Thoma 2. 2. q. 39. & ex Layman *loc. cit.* potestas Ordinis ab Episcopo per consecrationem adepti remanet in Episcopo quamdiu vivit, nec limitari solet quo ad valorem ab Ecclesia. Idem ferme dicas de benedictione Campanarum, reconciliatione Ecclesiæ &c.

89. Quæres 3. an Episcopus Titularis valide conferat Indulgentias? Respond. potestatem conferendi Indulgentias esse jurisdictionis, non autem Ordinis, eamque competere Episcopis jure ordinario ex concessione Summi Pontificis, qui eam limitavit, decernendo, ne in die dedicationis Ecclesiæ Indulgentiam extenderent ultra annum, in die vero anniversario dedicationis ultra 40 dies, & pariter quod possint 40. dierum Indulgentias ex justa causa concedere: Suarez *tom. 4. in 3. p. sect. 1.* Bellarm. *lib. 4. de Pont. cap. 24.* Barbosa de *Potestate Episcopi part. 3. alleg. 88.* alique apud ipsos. Hoc posito, vel sermo est de Episcopo Titulari relate ad subditos alienos, vel sermo est relate ad subditos proprios, si quos habeat. Jam vero, si sermo est relate ad subditos alienos, non potest concedere nomine proprio, seu ex propria & ordinaria facultate, quia Indulgentiæ concessæ a Prælati alienis subditis, nullæ sunt, ex *Cap. Quod autem, de panit.* ubi ratio redditur; quia qui non potest ligare, nec potest absolovere: potest tamen eas concedere ex commissione Episcopi diœcesani; nam Episcopus diœcesanus potest hanc facultatem concedendi Indulgentias illi committere, sive delegare, ex Layman de *Indulg. cap. 4. num. 1.* siquidem hæc facultas competit Episcopis jure ordinario, seu ratione muneris ac dignitatis suæ. Hinc quando Episcopus diœcesanus committit Titulari consecrationem Ecclesiæ, solet etiam commit-

committere facultatem concedendi solitam Indulgentiam . Si vero sermo sit re- late ad subditos proprios , quos forte habeat , dicendum est cum distinctione sic : vel tales subditi sunt in ea civitate ac diœcesi Infideli , cuius ipse habet Titulum Episcopalem ; vel sunt extra talem civitatem ac diœcesim : si primum ; potest nomine proprio dictas determinatas Indulgentias illis concedere , etiamsi ipse extra diœcesim existat , pro opere tamen præstando intra eam civitatem , vel diœcesim : Barbof. *de Potestate Episcopi alleg.* 88. Navar. *de Jubil. no- tab.* 31. si secundum, non est improbable, quod etiam possit eas concedere pro opere quod fiat extra propriam diœcesim , & quidem etiam sine licentia Ordina- rii illius loci : uti apud Barbofam *loc.cit.* resolvit Alzedo *par.2. cap.3. &c.* An vero actualiter habeat subditos Episcopus Titularis , videbitur infra , ubi de iurisdictione agetur .

§. II.

Quo ad licitum exercitium.

90. **Q**Uæres 1. an licite Episcopus Titularis absque diœcesani licentia con- fecret Ecclesias , Altaria , Vasa &c. Resp. negative : tum quia Altarium , ac Templorum inaugurationes &c. solis licet aggredi Pontificibus , in quorum diœcesi consecrantur , ex *Can. Nemo* , *Can. His ergo* , 14. *Can. Nullus* 25. *de Consecrat.* & ex Concil. Arausic. *can. 100.* ubi ha- betur : *Dedicatio illi omni modo reservatur , in cuius territorio Ecclesia assurgit* ; item ex Concil. Aurel. 1. *can. 1. 3. 8.* apud Gonzalez *Cap.2. de Consecrat.* tum quia Trident. *sess.6. cap.5. de refor.* mandat , ne ulli Episcopo liceat , cuiusvis privilegii prætextu , Pontificalia in alterius diœcesi exercere , nisi de Ordinarii loci expressa licentia ; cum enim usus Pontificalium , nempe Baculi , Mitræ , Pallii &c. constituat exercitium Pontificalium , ex Sayro *lib.4. de cens. cap.4.* aliisque , isque debeat ac soleat adhiberi in consecratione Templorum , Alta- rium &c. sit , quod prohibitus exercere Pontificalia in alterius diœcesi sine expressa licentia Diœcesani , sit etiam consecutive prohibitus consecrare Tem- pla , Vasa &c. sine ejusmodi licentia . Imo refert Rodolphus Glaber , Ec- clesiam monasterii Lucanensis in Pago Turonico fuisse ventis ac tempestate disiectam , & everfam , cum eam Petrus quidam Cardinalis contra voluntatem Hugonis Turonensis Archiepiscopi consecrare meditaretur : quod cum multi per regionem factum comperissent , nulli venit in dubium , ne Divinitus id evenisset in talis præsumptionis pœnam , & ad posterorum exemplum .

91. QUæres 2. an graviter peccet , & quam pœnam incurrat Episcopus Titularis consecrans Tempia , Vasa &c. sine licentia &c. Resp. peccare gravi- ter , & juxta Concilii Antiocheni antiquam severitatem in *Cap. Nullum* 9. *quæst. 2.* incurere ipso facto pœnam depositionis , juxta vero Tridentinum *sess.6. de ref. cap.5.* pœnam suspensionis ab exercitio Pontificalium per annum . Prima pars constat tum ex gravitate materiae , tum ex gravitate pœnæ adjectæ . Altera pars constat ex ipso textu Conciliari . Imo notat Barbofa *alleg.6. ex Zerola* , & Leone , non excusari Episcopum ab hac suspensionis pœna ob inadventen- tiam , idest non excusari per quamlibet ignorantiam etiam inculpabilem sive iuris

juris, siue facti; uti probabiliter quis excusatur ab incurſu cenſuræ, quando verba legis habent hos terminos, *ausus fuerit, præſumpſerit &c.* ex Sanchez *lib. 3. de mat. disp. 48.* aliisque: ſiquidem lex Tridentini *loc. cit.* non habet ejuſmodi terminos, ſed ſimpliciter: *Si ſecus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium ſit ipſo jure ſuſpenſus*: contra Vaquez ſupra.

92. Hinc inferes 1. non poſſe licite ſine debita licentia Episcopum Titularem miniſtrare in aliena diœceſi Sacramentum Confirmationis, conſicere Chriſma, ſacrare Oleum Infirmorum &c. Item 2. nec licite poſſe Miſſam cum Baculo, & Mitra cantare; nec in Miſſa benedictionem ſolemnnem dare, ideſt cum verſu *Sit nomen Domini &c.* & cantu, ex Pace Jordano, qui *tom. 3. part. 2.* putat, tantum in benedictione eſſe requiſitum eſſentiale ad ejuſdem ſolemnnitatem. Ratio horum eſt; quia ex Tridentino *loc. cit.* Episcopo eſt prohibitum exercere Pontificalia in aliena diœceſi ſine expreſſa Diœceſani licentia: prædicta autem ſi exerceret Episcopus, cum in iis requiratur uſus ornamentorum Pontificalium, nempe Baculi & Mitræ &c. exerceret Pontificalia: unde &c.

93. Quæres 3. an Episcopus Titularis in Eccleſia ſua juridiſſionali, veluti ſi eſſet Præpoſitus, poſſit Pontificalia exercere, v. g. Chriſma conferre &c. ? Reſp. non poſſe, niſi de expreſſa licentia Episcopi, intra cujus diœceſis fines Præpoſitura exiſtit. Ita refert deciſum Aldan. in *Compend. Can. reſolut. lib. 1. tit. 8. num. 10.* apud Barboſam in *Conc. cap. 5. num. 14.* Immo talis Episcopus nec poſſet vocari a Commendatario Abbatiz exiſtentis intra fines alicujus diœceſis, etiam exemptæ, & habentis jura quaſi Episcopalia, ad miniſtrandum Sacramentum Confirmationis ſuis populis, niſi de conſenſu, & licentia Episcopi, in cujus diœceſi eſt Abbatia: uti deciſum fuiſſe in una *Veronen.* refert idem Aldanus *d. tit. 8. num. 15.* apud eundem Barboſam *loc. cit. & de Poſteſtate Episcopi alleg. 6. num. 12.*

94. Quæres 4. an poſſit licite Miſſam privatim celebrans uti benedictione Episcopali cum verbis *Sit nomen Domini &c.* Reſp. poſſe, dummodo id fiat ſine cantu. Ita Piaſec. in *Praxi nova Episc. part. 1. cap. 2.* Zerola in *ſimili Prax. part. 1. verb. Episcopus*, Barboſ. *part. 2. de Poſteſtate Episcopi alleg. 26. num. 64.* Campanil. *Div. Jur. rub. 9. cap. 5.* Ratio eſt; quia Episcopus Titularis poteſt de jure Miſſam privatim celebrare in aliena diœceſi ſine licentia Ordinarii; uti firmant Zerola, Alzed. apud Barboſ. *loc. cit.* & conſequenter abſque eadem licentia poteſt uti benedictione Episcopali tanquam acceſſorio, & conſequenti ad illam celebrationem. Limitavi, dummodo &c. nam cum cantu benedictio eſſet ſolemnnis, & exigeret uſum Pontificalium, ex Campanil. *loc. cit. num. 2.* Pac. Jordan. &c.

95. Quæres 5. an poſſit licite rogatus a perſonis devotis in aliena diœceſi, illis benedicere ſine ſolemnnitate, & abſque animo exercendi juridiſſionem? Reſp. non debere talem benedictionem dare; quia id eum non poſſe docent Campanil. *rub. 9. cap. 5.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 467.* Ugolin. *de Offic. Episc. part. 2. cap. 32.* Vener. in *Examin. Episcop. lib. 4. cap. 17.* Poſſe tamen abſque peccato talem ſimplicem benedictionem dare, videtur probari ex eo, quod talis actus ſine ſolemnnitate fieret: & quamvis non ſit actus ſolius Ordinis

dinis , sed sapiat jurisdictionem , tamen in talibus circumstantiis non præferret invasionem , seu violationem alieni territorii ; siquidem ut sic & materialiter consideratus , posset etiam fieri a simplici Sacerdote . Limites , dummodo non fieret passim , & cum tanta frequentia , ut ea ratione videretur Episcopus auctoritative in alieno territorio procedere , & sic iustam præberet querelæ occasionem Ordinario . Illud pro certo habendum , non posse publice per vias Episcopum Titularem personis se se obviam dantibus benedictionem impetiri ; uti constat ex Cæremoniali Episcoporum *cap.4.* favetque textus in *Cap. Ab-bates* , adducto *tit. in 6.*

96. Quæres 6. an licite possit Paramenta , & Vestes sacras , in quibus non requiritur Unctio , benedicere ? Resp. præmittendo 1. quod ejusmodi benedictio pertinet ad Ordinem Episcopalem , licet vel ex consuetudine , vel ex privilegio competat aliquibus Sacerdotibus , v. g. Abbatibus &c. ut videre est apud Suarez *tom.4. de Relig. Sylvest. in Summa v. Benedictio* , aliosque communiter : præmittendo 2. quod ea , quæ sunt Ordinis Episcopalis , debent exerceri ab Episcopo cum usu Pontificalium ; nam Pontificale Romanum ita præscribit per hæc verba : *Quandocumque Episcopalia agit , Episcopalibus , non Sacerdotalibus , debet esse paramentis ornatus* . His præmissis , dico 1. non posse licite eas Vestes benedicere sine licentia Ordinarii . Ratio est ; quia eas benedicendo deberet esse ornatus Episcopalibus paramentis , & consequenter eas benedicendo exerceret Pontificalia : hoc autem ex Tridentino *loc.cit.* est prohibitum Episcopis in aliena diœcesi sine Diœcesani licentia : & ita docent Zerola in *Prax. Episc. part.2. verb. Episc. vers.2.* Francisc. Leo in *Thesaur. Fori Eccles. part.3. cap.8. num.15.* alique . Dico 2. si Episcopus Titularis benediceret istas Vestes privatim , sine solemnitate , & cum paramentis Sacerdotalibus , delinquere quidem contra Rubricam Pontificalis , non autem contra legem Tridentini , nec incurrere pœnam ab eo statutam . Prima pars probatur ; quia in Pontificali Romano expresse decernitur , ut Episcopus sit Episcopalibus vestibus indutus , quandocumque Episcopalia agit . Altera pars suadetur ; quia in tali hypothese non exerceret Pontificalia , quod est prohibitum a Tridentino , in aliena diœcesi sine licentia , & consequenter non incurreret pœnam ab eo statutam . Et quidem , quod non exerceret Pontificalia , mihi probatur ex eo , quia actus benedicendi Vestes , & alia quæ Unctione non indigent , cum possit fieri a simplici Sacerdote privilegiato , non videtur esse exercitium Pontificalium , nisi quando fiat cum apparatu Pontificali ; ab hoc enim apparatu determinatur , ut sit exercitium Pontificalium : sicuti actus baptizandi , cum possit fieri a quocumque habente usum rationis , determinatur a solemnitate actui conjuncta , ut sit actus , seu exercitium Ordinis Sacerdotalis . Verum de hac re melius cogitent Sapientes . Illud sane advertendum , non inde inferri , quod similiter possent Episcopi in aliena diœcesi Ordines minores , primam Tonfuram conferre , Tempia consecrare &c. nam latum est discrimen . Siquidem Ordines conferre , Tempia consecrare , & generaliter benedicere alia quæcumque Unctione benedicuntur , pertinent striete ac proprie ad Ordinem Episcopalem ita & taliter , ut nullo jure , aut consuetudine communi , aliis concessum sit

fit, quam habentibus Ordinem Episcopalem, vel dignitatem quasi Episcopalem: at vero Vestes benedicere, solum reductive, ut ait Sylveſter *v. Benedictio*, pertinet ad Ordinem Episcopalem; ita ut etiam nonnullis simplicibus Sacerdotibus vel ex privilegio, vel ex consuetudine id competat. Unde sequitur, quod actus primi generis, siue fiant cum apparatu Pontificali, siue absque illo, semper sint exercitium Pontificalium; secus autem actus secundi generis. Adde, quod Ordines conferre, etiam minores, etiam primam Tonsuram, directe, & non dumtaxat consecutive ratione Pontificalium, vetitum est Episcopis Titularibus in aliena diœcesi a Tridentino *sess. 24. cap. 2. de ref.* sicuti etiam directe vetitum est Episcopis in aliena diœcesi Tempia consecrare, Chrisma consecrere &c. ut colligitur ex *Cap. Quod Sedem, de offic. Ordin. & Cap. penult. de præscript. §. Chrisma*: at vero benedicere privatim Vestes &c. nullo alio jure videtur prohibitum, quam jure prohibente Pontificalia in aliena diœcesi, ne turberetur alterius diœcesis, ac jurisdictionis: unde, seposita tali solemnitate Pontificalium, cum cesset hæc ratio, videtur etiam cessare prohibitio: quod sane non contingeret, etiam seposita tali solemnitate, in aliis memoratis actibus. Expendas in hac re Sayrum *de censur. lib. 4. cap. 4. & cap. 16.* Bonacin. *de censur. particul. susp. disp. 3. quæst. 1. part. 12. & quæst. 2. part. 12.* Henriquez *lib. 3. cap. 6. num. 6.* Sanchez *de matr. lib. 3. d. 19.*

97. Quæres 7. an Episcopus Titularis, habita licentia a Diœcesano confirmandi subditos ejusdem Diœcesani in ipsius diœcesi, possit confirmare etiam alienos subditos; & pariter, habita licentia ordinandi eosdem subditos, possit etiam alienos? Resp. videri, quod non: quia Tridentinum *sess. 14. cap. 2. de refor.* prohibet Episcopis Titularibus Pontificalia officia exercere in aliena diœcesi, nisi de loci Ordinarii *expressa licentia*, & *in personas eidem Ordinario subjectas tantum* &c. Nihilominus dicendum est, quod in tali circumstantia posset Sacramentum Confirmationis ministrare etiam alienis subditis, non posset autem Ordines conferre alienis subditis sine expresso consensu, aut litteris dimissoriis Episcopi proprii ejus, qui ad Ordines est promovendus. Ratio primæ partis est; quia in tali casu præsumitur, gratum id fore Episcopo, ad cujus diœcesim illi pertinent, præsertim si id consuetudine receptum sit: hæc autem præsumptio sufficit pro licita administratione talis Sacramenti. Ita Layman *de Confir. cap. 6.* Henriquez *cap. 6. n. 6.* aliique. Ratio secundæ partis est; quia Tridentinum *loc. cit.* pro collatione Ordinum requirit licentiam expressam, aut litteras dimissorias proprii Episcopi.

98. Quæres 8. an Episcopus Titularis possit ante Ordinationem confirmare eum, qui ad se venit non confirmatus cum litteris dimissoriis Episcopi diœcesani pro obtinenda Ordinatione? Resp. posse, quia in tali etiam casu rationabiliter præsumitur licentia ejusdem Diœcesani; siquidem, concessio uno, censentur etiam concessa reliqua, sine quibus ad illud convenienter perveniri non potest: cum autem ad Ordines admitti non debeant, qui confirmati non sunt, sequitur &c. Ita Layman *loc. cit.* Zambran. *de Confirm. dub. 2. num. 1.* Henriquez *cit. cap. 6. num. 6.* aliique.

99. Quæ diximus non licere Episcopis Titularibus in aliena diœcesi etiam in locis exemptis &c. patiuntur exceptionem respectu Archiepiscopi Nazareni, qui

qui in territorio Barolitano habet ex Constitutione S. Pii V. Sedem fixam, in qua potest Pontificalia exercere &c. Vid. de Luca in *Annot. ad Concil. discurs. 6.*

100. Item patiuntur exceptionem Episcopi Titulares, qui constituti sint Vicarii Apostolici in aliena diœcesi; ibi enim possunt exercere Pontificalia &c. At notes, quod constituti Suffraganei in aliqua diœcesi cum facultate exercendi Pontificalia de expresso consensu & licentia moderni ac pro tempore existentis Episcopi, non possunt eadem Pontificalia exercere post mortem Episcopi, Sede vacante, Capitulo non contradicente, ex decisione Sacr. Congreg. in *Vilnen. 22. Februarii 1631. apud Aldan. tit. 8. num. 9. & Barbof. in Collect. ad Conc. sess. 6. cap. 5. de reform.* Ratio fortasse est; quia Suffraganeus non datur Ecclesiæ, sed Episcopo, ex iure ordinario: Gloss. in *Cap. Quoniam, verb. Vicarium, de off. jud. ord.* ideoque secundum aliquos, mortuo Episcopo expirat Suffraganeatus, ex adductis a Fagnano in *Cap. Episcopalia, de privil. num. 58.*

C A P U T I I I .

*Quid competat Episcopo Titulari ratione jurisdictionis :
seu de jurisdictione Episcopi Titularis .*

101. **P**otes tas jurisdictionis nihil aliud est, quam potestas jus dicendi, hoc est sententiam ferendi; ut docet cum aliis Vasquez *tom. 3. in 3. part. disp. 240. cap. 4.* & fufius *tom. 4.* Est autem duplex: quædam in foro interiori animæ, ad absolvendum a peccatis, ad relaxandum voti, & jurisjurandi vinculum, ad dispensandum &c. quædam autem in exteriori, ad excommunicandum, ad Synodum cogendam, & ad alia judicia quæ pertinent ad gubernationem subditorum. Jam vero gravis est controversia inter Auctores, an, & quæ potestas jurisdictionis competat Episcopis Titularibus? Non defunt qui negent, ullam his jurisdictionem competere. Ita Michael Medina, qui inde infert, Episcopos differre a Sacerdotibus, non potestate jurisdictionis, sed tantum Ordinis. Sunt etiam qui putent, ejusmodi Episcopis competere jurisdictionem proximam, non remotam, super illas civitates, super quas constituuntur Episcopi; siquidem habent potestatem ad gubernandas illas, si convertantur ad Fidem, eaque in tali casu poneretur in executione, nulla facta mutatione ex parte ipsius Episcopi. Ita Diana *coord. tom. 4. tr. 8. resol. 77.* Demum quamplures citati, at innominati a de Lugo in *Resp. mor. sapius cit.* docent, Episcopos Titulares habere jurisdictionem habitu, non autem actu; idest, ut ipse Cardinalis explicat, eos habere potentiam ad habendam jurisdictionem, si dentur subditi; quorum defectu, eam actu non habent. Rem totam per varias quæstiones expediam.

102. Quæres 1. an Episcopus Titularis habeat jurisdictionem in suo Episcopatu? Resp. habere; deesse tamen materiam habilem, & idoneam applicatam, in quam eam exerceat. Ita Vasquez *tom. 3. in 3. p. disp. 240. cap. 4.* Ut hoc probem, sciendum est, in qualibet jurisdictione in aliquem duo reperiri: alterum est ipsa potestas activa jus dicendi: alterum est applicatio materiæ, & subditi, in quem hæc potestas activa possit dicere sententiam. Prius convenit

cuiuslibet Episcopo jure Divino ratione suæ Ordinationis : posterius convenit etiam illis jure Divino, sed dependenter ab Ecclesiæ Summo Pastore, cujus nutu dividuntur diœceses, & subditi designantur, ex Vasquez *ibidem*. Hinc fit, quod, quando aliquis habet solam potestatem activam jus dicendi, dicitur habere jurisdictionem, sed incompletam : quando vero habet tum potestatem activam jus dicendi, tum applicationem materiæ, & subditos in quos jus dicat, dicitur habere jurisdictionem completam.

103. Hoc posito, probò, Episcopos Titulares habere jurisdictionem : nam ipsi, ut supra diximus, sunt vere Episcopi, & habent verum Ordinem, & characterem Episcopalem: ergo habent eam potestatem activam jus dicendi, quæ cuiuslibet Episcopo competit jure Divino ratione suæ Ordinationis & characteris : cum autem hæc potestas sit jurisdictio ; sequitur, quod vere habeant jurisdictionem. Esto autem, ut sic præcisè talis potestas, sit jurisdictio incompleta, tamen est vere substantialis jurisdictio.

104. Probo deinde, Episcopis Titularibus deesse materiamabilem applicationem, & subditos in quos jus dicant : nam quamvis illi habeant populum & diœcesim sibi à Romano Pontifice assignatam ; tamen vel talis populus est totus non baptizatus, & sic non est subjectum capax, in quod potestas Ecclesiastica jus dicat, siquidem talis populus non esset membrum Ecclesiæ ut Ecclesia est, nec haberet fundamentum subjectionis strictæ ad Ecclesiasticam jurisdictionem, ex *Cap. Gaudemus, de divortiiis*, Suarez de *leg. lib. 4. cap. 19. Castropalao de leg. punct. 14. §. 2.* aliisque : vel talis populus est totus Christianus schismaticus, aut hæreticus (in quo casu non datur illi regulariter Episcopus Titularis juxta praxim Romanæ Curiae) ; & sic quamvis talis populus retineat characterem Baptismi, quod est fundamentum subjectionis ad Ecclesiasticam jurisdictionem, quamvis secundum præsentem statum non sit absolute membrum Ecclesiæ, tamen est subjectum capax, in quod potestas Ecclesiastica jus dicat; atque in hypothese quod illi daretur Episcopus Titularis, & simul, ut fieri solet, eximeretur talis Episcopus ab obligatione residendi, crederem, quod Romanus Pontifex sibi actuale curam, & immediatam in illum gubernationem spirituales referret : unde non haberet Episcopus Titularis materiamabilem applicationem, & actuales subditos, in quos jus diceret : vel demum talis populus est secundum aliquam sui partem Catholicus, ex eo v. g. quod in ea civitate Infideles commorentur aliqui Catholici, uti contingit v. g. Constantinopoli &c. & tunc vel essent ritus Græci, aut Maronitici &c. tales Catholici, vel essent ritus Latini : si primum, subessent suis respective Patriarchis, vel Episcopis, nec in eos Episcopus Latinus Titularis, aut residentialis, posset jus dicere, ex Constitutione Leonis X. & Clementis VII. *Provisionis &c.* si secundum, censuere nonnulli, quod possit Episcopus Titularis in eos jus dicere, seu actuale jurisdictionem exercere. Ita Hallier loco supra citato *cap. 2.* ac de Lugo in *Resp. moral. lib. 5. quæst. 15. num. 2.* ubi ait : *Episcopus Titularis licet de facto non habeat subditos, quia in civitate sui Tituli omnes sunt Infideles, re tamen ipsa jus habet ad exercendam jurisdictionem in illos, si fiant Fideles, vel in alios Fideles, qui illuc de novo venerint.*

105. Verum existimo, non posse Episcopum Titularem in eos Catholicos actuali jurisdictionem exercere; quia, quamdiu ea civitas est sub potestate Infidelium, nec habet Episcopum residentialem, actualis cura Catholicorum Latinorum ibi degentium reservata est Sedi Apostolica, quæ mediate, vel immediate eos regit. Ita colligitur ex *Cap. Quam sit laudabile, de Judæis, ex Constitutione Gregorii XV. Inscrutabili &c. & ex praxi.*

106. Ex dictis habes 1. quod Episcopi Titulares habent veram potestatem activam v. g. ad excommunicandum, ad dispensandum &c. ideo autem excommunicare, aut dispensare &c. non possunt, quia subditam materiam, & idoneam nondum habent. Cæterum simul atque in suam civitatem, ad quam sunt ordinati, admitterentur, & delegatus Apostolicus ab ejus gubernatione removeretur, possent absque ulla alia concessione Pontificis, & nulla facta mutatione ex parte ipsorum Episcoporum, Christianos subditos excommunicare, & judicare. Atque idcirco non improprie fortasse dixit Diana *loc. cit.* eos non solum habere jurisdictionem, sed jurisdictionem proximam. Habes 2. quod Episcopi Titulares differunt ab aliis Sacerdotibus non solum potestate Ordinis, sed etiam potestate jurisdictionis: item eos habere populum, & diocesim, quam si adirent Evangelium prædicaturi, id facerent ex officio; & dummodo ibi non præesset delegatus aliquis Apostolicus, nec Sedes Apostolica actualem curam retineret, possent Pontificalia, & alia jurisdictionalia ibidem exercere.

107. Quæres 2. an Episcopi Titulares habeant jurisdictionem completam in suis familiares saltem in foro interiori animæ, ita ut possint eos a peccatis absolvere, vel eorum Confessarium approbare? Resp. videri, quod sic: quia sicuti Cardinales, ex Diana *p. 11. tract. 4. res. 13.* sunt veluti Episcopi, & Parochi suæ familiæ, ideoque possunt dare licentiam suo familiari, ut is eligat sibi in Confessarium Sacerdotem etiam non approbatum ab Ordinario; ita videntur Episcopi Titulares esse veluti proprii Episcopi suorum familiarium, & consequenter posse approbare eorum Confessarium. Nihilominus dicendum est, quod non. Ita colligitur ex Suarez *de Penit. disp. 26. sect. 2.* Ratio est; quia, juxta talem Auctorem, ex una parte familiares Episcoporum habent proprium Sacerdotem ordinarium juxta jus commune; ex alia vero parte Episcopi Titulares non possunt, sicuti Episcopi residentiales, eximere familiam suam ab ordinaria Parochorum cura, nec ullibi reperitur in jure, quod ipsi sint Parochi, & Pastores suorum familiarium. Neque obstat, quod Cardinales id possint, ex Diana *loc. cit.* & de Lugo *de Penit. disp. 19. sect. 1.* Pasqualigo, Hurtado &c. nam pro Cardinalibus stat consuetudo, quæ non stat pro Episcopis Titularibus. Quod autem pro Cardinalibus stet consuetudo, asseritur a Cajetano, de Lugo, Diana, aliisque. Quo ad forum vero exterius, quamvis familiares Episcopi Titularis pertineant ad forum Ecclesiasticum (gaudent enim privilegio fori, ut infra dicam), tamen non sunt conveniendi coram Episcopo Titulari, sed coram illo Judice Ecclesiastico, cui subjiciuntur ratione vel domicili, vel delicti, vel contractus, vel rei sitæ: nullum enim in jure extat privilegium, quo tales familiares eximantur a jurisdictione ejus Judicis Ecclesiastici, in cujus alias territorio existunt, vel delinquant, vel contrahunt &c.

108. Quæres 3. an Episcopus Titularis possit audire Confessionem ejus Christiani, qui stabiliter habitans in civitate, cujus ipse habet Titulum, v. g. Constantinopoli, hospes advenit in has nostras regiones? Resp. per se loquendo, posse; per accidens autem non posse. Prima pars probatur; quia in hypothesi, quod talis Christianus sit vere hic hospes, & brevi rediturus sit Constantinopolim, est per se subditus Episcopi Constantinopolitani quo ad forum animæ; ex textu in *Cap. Is qui, de sepulturis, in 6. & late Sanchez lib. 3. de matr. num. 23.* Tamburin. *de Penit. lib. 5. cap. 4. §. 3. num. 10.* Episcopus autem potest audire Confessionem sui subditi, non solum in sua diœcesi, sed ubique terrarum, ex Suarez, Coninch, aliisque apud Mendum in *Epit. v. Confessio num. 23.* Secunda pars probatur; quia Catholici degentes inter Infideles, nec habentes Episcopum residentialem, si sint ritus Latini, subsunt actualiter & privative in Divinis curæ vel immediate, vel mediatæ Sedis Apostolicæ, quæ vel per se, vel per suos delegatos sive temporaneos, sive perpetuos, eos regit; unde solum cura habitualis est apud Episcopum Titularem: & consequenter Episcopi Titulares non possunt super tales Christianos exercere jurisdictionem, juxta superius dicta *quest. 1.* neque illos absolvere; siquidem non sunt actualiter, sed solum habitualiter proprii eorum Pastores. Vid. Layman *cap. 3. de Vicar. num. 2.* Azor. *tom. 2. lib. 3. cap. 6. quest. 2.* Rebuffus in *Prax. part. 1. tit. de Vicar. perpet. num. 1.*

109. Quæres 4. an idem Episcopus possit approbare Sacerdotem aliquem nostratem ad audiendas Confessiones ejus Christiani sui subditi, commorantis in his nostris regionibus ad breve tempus? Resp. non posse, etiam in hypothesi quod, nullo existente Constantinopoli Vicario Apostolico, vel alio delegato Apostolico exercente actualem jurisdictionem, vere ille Christianus esset actualis subditus Episcopi Titularis. Ita ex Card. de Lugo *disp. 21. de Penit. num. 37. & in Resp. moral. lib. 1. dub. 17.* Ratio est; quia Confessarius debet esse approbatus ab Ordinario loci, ex de Lugo, Navarro, & Barbosa: in casu autem Sacerdos non approbaretur ab Ordinario loci. Non desunt tamen, qui contrarium sentiant; ut videre est apud Tamburinum *de Penit. cap. 5.* quorum sententiam non habere locum crediderim post Constitutionem Clementis X. *Superna*: hæc siquidem Constitutio licet expresse solum loquatur de Confessariis Regularibus, tamen notat Cardenas *num. 271.* quod cum hæc declaret, approbationem Ordinarii loci necessariam esse pro Regulari, facile a paritate rationis idem colligendum sit pro seculari.

110. Quæres 5. an possit valide, & licite assistere matrimonio ejusdem sui subditi commorantis ad breve tempus in nostris regionibus, ac redituri ad civitatem Infidelem? Resp. 1. posse valide. Ratio est; quia ipse est per se ac directe proprius Pastor, ac supremus Parochus diœcesanus unius ex contrahentibus (esto non habeat illius curam actualem); unde per ejus præsentiam satisfaceret Tridentino exigenti præsentiam Parochi. Neque obstat, quod talis Episcopus esset extra suum Episcopatum; nam hoc non tollit, quod ipse in casu sit illius contrahentis proprius Episcopus: Sanchez *lib. 3. disp. 21.* Item neque obstat, quod fortasse vel ob existentiam Vicarii Apostolici in sua civitate,

vel ob aliam causam nequeat exercere jurisdictionem : nam adhuc est , ac retinet Titulum Episcopi talis loci , & assistere matrimonio non est actus jurisdictionis . Vid. Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 21.* Castrop. *disp. 2. part. 13. §. 9.* Leand. *disp. 7. de matrim. quest. 16.* item Sanchez *lib. 3. disp. 19.* contra Navarrum , Pontium , aliosque . Resp. 2. non posse licite matrimonio assistere . Ita colligitur ex Sanchez *loc. cit. lib. 3. disp. 27. quest. 3. num. 10.* Ratio est ; quia sicuti , existente in Parochia Vicario perpetuo , constituto ab Episcopo , nequit licite Parochus assistere matrimonio sui parochiani , siquidem , cura actuali Vicario commissa , non debet principalis se in Divinorum administrationem ingerere , ex Layman , Azorio , aliisque supra citatis ; ita , cum penes Sedem Apostolicam , ejusque delegatos reservata sit cura actualis talium Catholicorum existentium inter Infideles , sequitur , non posse Episcopum Titularem licite matrimonio assistere .

111. Hinc etiam inferes , non posse propter eandem rationem ordinare , vel dare litteras dimissorias pro ordinando illum , qui natus ac baptizatus esset , vel haberet domicilium in civitate sui Tituli .

112. Quæres 6. an possit approbare Reliquias Sancti canonizati ? Resp. posse , si vel scriptura , vel instrumento publico , vel aliunde certo moraliter constet , eas esse Sancti canonizati , vel beatificati : & quidem censeo , posse , quamvis extra suam diocesim existat , absque aliqua Episcopi diocesani licentia , eam approbationem facere . Ratio est ; quia ipse est vere Episcopus , cujus auctoritatem in hac re exigit Tridentinum *sess. 25.* & talis actus approbandi non pertinet ad jurisdictionem contentiosam , sed voluntariam , quæ exerceri potest in alieno territorio , ex Barbosa *alleg. 97.* ubi citat Sanchez , aliosque , & constat ex praxi ; nam Romæ Episcopi Titulares approbant Reliquias Sanctorum canonizatorum , quamvis ob reverentiam debitam Summo Pontifici non subscribant *Datum Romæ* , nisi cum addito *extra Portam Flaminiam* , vel *Aureliam* &c. Notes tamen , quod ex Reliquiæ approbatæ per litteras authenticas hujus , vel alterius Episcopi , non possunt publicæ venerationi exponi , nisi fuerint recognitæ ab Episcopo loci , ubi debent exponi , ex Sanchez. *l. 2. mor. cap. 43. num. 18.* aliisque .

113. Quæres 7. an possit , ac debeat examinare eos , quos de licentia Episcopi diocesani , ejusque commissione , ad sacros Ordines promoturus est ? Resp. cum distinctione : vel promovendus , fuit a proprio Episcopo examinatus , vel non . Si fuit examinatus , habet quidem Episcopus Titularis jus integrum iterum illum examinandi , quia potest velle cognoscere , cuinam Ordines conferat ; non tamen habet obligationem examinandi (quidquid in contrarium censeat Barbosa) , quia Tridentinum dicens , neminem esse ab alieno ordinandum , nisi prævio examine , non tollit , examen posse fieri per alium , nec tollit , Episcopum ordinantem , approbando examen ab alio factum , censeri examinasse per illum alium Episcopum tanquam per suum Examinatorem . Ita Tamburin. *de Ord. cap. 9.* Si vero non fuit examinatus , debet Episcopus Titularis promovendum examinare , nisi notorie constet de qualitatibus requisitis . Ratio est ; quia Trident. *sess. 23. de ref. cap. 5. & 7.* præcipit tale examina-

men, & Episcopus peccaret mortaliter, si ordinaret scienter indignum, idest non habentem sufficientiam scientiæ, & bonitatis, quia infideliter in re gravissima ageret officium dispensatoris: S. Thomas in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 3. quæstionc. 4. Sanchez in opusc. mor. lib. 7. cap. 1. dub. 46. Limitavi, nisi notorie constet &c. nam examen in notorie litterato non requiritur, ut multis probat Aloysius Riccius resol. 191. apud Barbosa part. 3. de Potestate Episcopi alleg. 72. Limites etiam, nisi Summus Pontifex alicui concesserit post Tridentini decretum, ut absque examine promoveatur.

114. Dices: Episcopus Titularis non est in suo territorio, & consequenter nequit exercere actum jurisdictionis, qualis est actus examinandi; unde, nisi illi detur ad hoc specialis facultas ab Episcopo diocesano, nequit ipse examinare promovendos ad Ordines? Resp. actum examinandi pro exploranda scientia, & qualitatibus requisitis ad sacros Ordines, vel non esse actum jurisdictionis, vel certe, cum nullum ordinarium juris processum, neque Judicem pro tribunali sedentem requirat, esse actum meræ jurisdictionis voluntariæ, quæ præsertim si privatim exerceatur in alieno territorio, nullam inferit injuriam Episcopo diocesano. Vid. Layman de leg. cap. 5. num. 4. &c.

115. Quæres 8. an possit mittere Concionatores, & Missionarios ad suam civitatem Infidelem, ut loco ipsius annuncient ibi Evangelium? R. per se loquendo, posse; per accidens autem non posse. Prima pars probatur; quia, cum ipse sit verus Episcopus ac Pastor illius determinati territorii, seu diocesis, ad illum pertinet cura disseminandi & plantandi Fidem intra limites talis diocesis, seu territorii; ac proinde ipse per se potest illuc mittere Prædicatores, & Doctores. Vid. Suarez de Fide disp. 18. sect. 1. num. 6. aliosque, & Bullam talium Episcoporum.

116. Altera pars probatur; quia, uti extat apud Ricciullum lib. 5. Incubrat. Eccles. cap. 8. num. 1. missio Prædicatorum Apostolicorum ad gentes a Religione aberrantes sit tantum auctoritate Sedis Apostolicæ, ex Cap. Quam sit laudabile, de Judeis, aliisque juribus recentioribus; imo existimat idem Ricciullus, dispositionem in Cap. Quam sit laudabile, procedere, etiam si ipsi Episcopi ad prædicandum gentibus velint accedere; ut inferat ex verbis ejusdem Capituli: Tuis Frater Episcopo petitionibus &c. unde neque ipsi Episcopi sine facultate Sedis Apostolicæ possent ire. Videatur hac de re, si lubet, Verricelli de Sac. Apost. Mission. quæst. 94. &c.

117. Quæres 9. an Episcopus Titularis possit conferre Indulgentias? R. remissive ad superius dicta.

118. Quæres 10. an Episcopi Titulares possint, ac debeant vocari ad Concilia generalia, & an habeant in illis suffragium decisivum? R. Gravissima, & valde implexa est hæc quæstio; unde nihil ferme de meo proferam; imo quidquid dixerò, hypothetice potius, quam cathgorice, dictum velim; graves enim undique me circumstant difficultates, quas certe non sum enodando. Propterea referendo quasi historice probationum mihi Auctorum sententias, ajo, posse vocari ad Concilia, & in casu quo vocentur, habere suffragium decisivum, non tamen esse per se necessarium ut vocentur. Ita eximius

mius Suarez de *Fid. disp. 11. sect. 1. num. 18.* quem sequuntur Plettemberg *cap. 13. num. 5.* Schmalzgrueber de *Conc. quest. 6.* alique . Prima pars probatur ; quia omnes illi & soli a Conciliis generalibus de jure excluduntur tanquam Judices , qui vel sunt laici , vel , si sint Ecclesiastici , non sunt tamen nec Episcopi , nec privilegio ullo sive a jure scripto , sive a consuetudine muniti : ut constat ex *Act. 1.* Concilii Chalcedonenfis , Patribus , & rationibus apud Bellarm. de *Conc. lib. 1. cap. 15.* Cum autem Episcopi Titulares sint veri Episcopi , sequitur , quod de jure non excludantur ab interessendo Conciliis tanquam Judices , ideoque possint ad ea vocari a Pontifice sine dispensatione .

119. Altera pars probatur ; quia in casu quo Episcopi Titulares vocarentur a Pontifice ad Concilia , ipsi interessent uti veri Episcopi Ordine , & dignitate , ac præterea interessent ut habentes subditos omnes Christifideles , quos illis simul cum aliis congregatis tanquam Conjudicibus subjeceret Pontifex : uti docet Jacobat. de *Conc. lib. 2. art. 2. §. Sed de prædict. conclus.* Atqui omnes Episcopi habentes actualiter subditos , in quos jus dicant , habent suffragium decisivum in Conciliis , ut fusc probant Bellarm. *loc. cit.* & Suarez de *Fide loc. pariter cit.* Ergo &c.

120. Hinc non assentior Cano *lib. 5. de loc. cap. 2.* qui putat , Episcopos Titulares non esse vocandos ad Concilia , nec habere jus decisivum , quia carent subditis , in quos jus dicant præcipiendo , judicando , definiendo &c. seu , ut ipsius verbis utar , quia *jurisdictionis potestate , Concilii negotium transigitur , qua ipsi actualiter carent* : nam , admissio hoc , quod negotium præcipiendi &c. in Conciliis transigatur potestate jurisdictionis , non proinde deducitur , Episcopos Titulares non habere jus præcipiendi &c. quasi careant potestate jurisdictionis ; siquidem ratione suæ Ordinationis , ut supra diximus , habent jure Divino potestatem activam jus dicendi , præcipiendi , definiendi , excommunicandi &c. & solum illis deest applicatio materiæ , & subditorum , in quos talem potestatem exercent . Hæc autem applicatio respectu ipsorum fieret a Romano Pontifice , quando ipsius jussu in Concilium convenirent ; tunc enim illis simul cum aliis congregatis Romanus Pontifex subjeceret tanquam Judices Fidei , & morum , omnes Christifideles : & ita docet Jacobat. de *Conc. loco supra citato* .

121. Jam vero tertia pars , nempe quod non sit per se necessarium , ut tales Episcopi ad Concilia vocentur , probatur ex consuetudine Ecclesiæ ; nam ex Suarez de *Fide disp. 11. sect. 1. usus Ecclesiæ habet , ut tales Episcopi non vocentur ad Concilia generalia* : & Cardinalis de Lugo *lib. 5. Resp. moral. dub. 15.* idem confirmat per hæc verba : *Usus videtur esse , ut non vocentur* . Profecto nec in Lateranensi ultimo , nec in Tridentino , quamvis tunc temporis plures essent ejusmodi Episcopi Titulares , ullus eorum interfuit nomine proprio ac solo sui Titularis Episcopatus ; nam Antonius Helius Patriarcha Hierosolymitanus erat simul Episcopus Polen. in Istria : unde scripsit Cardinalis de Lugo *loc. cit. In serie Episcoporum , qui interfuerunt Concilio Tridentino , que habetur post idem Concilium , non invenio nomina ullorum Episcoporum Titularium* . Quamvis autem tum Canus ; tum Azorius , tum Riccius affirmant , aliquan-

do admissos esse ad Concilia, imo solere admitti Patriarchas Titulares, nihil officit: nam, quod unus, vel alter fuerit admissus a Romano Pontifice, & quod soleant Patriarchæ admitti, probat quidem, posse Episcopos Titulares vocari; at non probat, usum Ecclesiæ esse, ut absolute ejusmodi Episcopi ad Concilia vocentur: siquidem, exceptis paucis, in quibus fortasse est specialis ratio, cæteri omnes non vocantur.

122. Deinde confirmatur id ipsum argumento. Nam omnes illi, & soli Episcopi per se necessario vocandi sunt ad Concilium generale, qui habent populum Christianum sibi subiectum, & qui sunt actualiter Judices Fidei, & morum: ex Suarez *loc. cit. sect. 2. Azor. tit. 2. lib. 5. cap. 11*. Cum autem Episcopi Titulares propter defectum actualium subditorum (nisi isti dentur illis a Pontifice) non sint actuales Judices Fidei, & morum, sequitur, quod non sint per se necessario vocandi. Assumptum in majori propositione suadet; quia omnes & soli Episcopi habentes subditos, seu populum Christianum sibi subiectum, possunt suam potestatem præcipiendi, judicandi, anathematizandi &c. exercere per se, & independentem a privilegio: unde, cum generale Concilium requirat actualiter potentes præcipere, prohibere, judicare &c. & quidem taliter, ut decreta, præcepta, judicia &c. afficiant totum Christianum orbem, sit, ut omnes & soli Episcopi habentes actuales subditos, per se necessario vocandi sint ad Concilium generale, esto non omnes opus sit ut de facto intersint; uti videre est apud Bellarminum, & Suarez *loc. cit.* Ex quibus omnibus habes, non oportere, tales Episcopos ad Concilia vocari, quamvis ex auctoritate Romani Pontificis possint vocari. Vid. hac super questione Ricciull. *de Episcopo Tit. par. 2. cap. 6.* ubi refutat M. Antonium de Dominis. Vid. etiam Hieronym. Willelm. *par. 2. de Episcopo Tit.* Jacobat. *de Conc. lib. 2. art. 2. Azor. par. 2. lib. 5. cap. 11.* Suarez *de Fide loc. cit. &c.*

FINIS SECUNDÆ PARTIS.

PARS TERTIA

DE PRÆEMINENTIALIBUS EPISCOPORUM TITULARIUM : SEU QUID ILLIS COMPETAT RATIONE DIGNITATIS.

CAPUT UNICUM.

§. I.

123.

Atione dignitatis Episcopo convenire dicuntur ea, in quibus nec Episcopalis Ordo, nec ulla proprie jurisdictionis exercetur, sed sunt potius quædam signa honoris, aut præeminentialia dignitatis Episcopalis. Hæc autem competunt etiam Episcopis Titularibus, quamvis aliquam in iis patiantur limitationem ratione loci, temporum &c. Proinde sicut alii Episcopi, ita etiam Titulares, statim ac sunt electi, eximuntur a patria potestate ex Lege Canonica, & Civili: *Cap. Per venerabilem, Qui filii sint legit. Auth. Sed Episcopalis dignitas, Cod. de Episc. & Cler. lib. 14. tit. 8. par. 4.* apud Barbosa de *Jure Eccl. lib. 1. cap. 12.* Squillant. de *Privil. Episcop. par. 3. cap. 11.* Hoc autem intelligendum est, sicuti in aliis Episcopis, habito respectu ad commodum, & non ad incommodum, & sic ad sui utilitatem, non in præjudicium: Naldus *verb. Episc. Genuens. in Pract. Eccles. quest. 37.* Barbosa de *Jure Eccl. loc. cit.* Item efficiuntur nobiles, & dicuntur personæ illustres: Abbas in *Cap. Cum causam, de juram. calum. Genuens. in Praxi cap. 57.* Barbosa de *Potestate Episcopi part. 1. tit. 1. cap. 2. num. 12.* Item, ut jam supra diximus, non subsunt Episcopo diocesano, in cujus diocesi commorantur, quo ad Ecclesiasticam voluntariam jurisdictionem, sed immediate Summo Pontifici.

124. Quo ad jurisdictionem vero contentiosam, seu quo ad forum competens, dicendum est, ejusmodi Titulares Episcopos in causis criminalibus majoribus, quæ depositionem merentur, aut privationem, & aliis magis arduis, si conveniantur, conveniendos esse coram Summo Pontifice, juxta Tridentinum *sess. 24. de ref. cap. 5.* Hæc siquidem Synodalis constitutio habet locum etiam respectu Episcopi Titularis, ex Ricciulli. *Incub. 2. cap. 10.* Simanca de *Cathol. Instit. tit. 25. num. 12.*

125. Dubium tamen esse potest in causis minoribus criminalibus; nam Tridentinum *loc. cit.* vult, ut ejusmodi Episcoporum causæ cognoscantur, & terminentur tantum a Concilio Provinciali, vel a deputandis per Concilium Provinciale: cum autem Episcopi Titulares nequeant ob Infidelium tyrannidem habere Concilia Provincialia apud suos respective Archiepiscopos, qui

plerumque sunt etiam ipsi mere Titulares, videntur non habere de facto forum competens in his causis.

126. Pro quo dicendum est, idem juris procedere cum his Episcopis, ac cum aliis Episcopis residentialibus, quorum causæ minores possunt quidem cognosci a Concilio Provinciali, sed aliam etiam habent provisionem a Summo Pontifice. Unde sicuti relate ad alios Episcopos in his causis fit recursus ad Sacram Congregationem Episcoporum & Regularium, quæ post receptas informationes, & si res postulet iudicium, facto verbo cum Sanctissimo, vel causam committit Episcopo viciniore; vel Auditori Cameræ v. g. injungit, ut Commissarium deputet, ex de Luca in *Relat. Cur. disc.* 16. &c. ita relate ad Episcopos Titulares recurrendum est ad eandem Sacram Congregationem, quæ pariformiter rem conficiet.

127. Notetur autem, quod Tridentinum *sess. 7. cap. 14. de ref.* vult, ut *quomodolibet exempti in civilibus causis mercedum, & miserabilium personarum* &c. coram locorum Ordinariis tanquam a Sede Apostolica delegatis conveniantur &c. Hæc autem dispositio fortasse habet locum etiam respectu Episcoporum Titularium: nam licet id videatur negare Anna in *suis Observ. observ.* 17. ex eo quod Episcopi non comprehenduntur in generali dispositione; tamen, cum ejusmodi causæ sint civiles, & modici momenti, censerem, de iis posse conveniri Episcopos Titulares apud Ordinarium, propter allegata a Riccio *part. 4. ref. 496.*

128. Notetur etiam, quod in iis, quæ pertinent ad jurisdictionem voluntariam, possunt probabiliter Episcopi Titulares ex tacita licentia Summi Pontificis se subicere Ordinario ejus diocesis, in qua degunt. Ita colligitur ex Sylvestro v. *Absolut.* 5. Sanchez *lib. 4. mor. cap. 39. num. 32.* Layman in *Cap. Significasti, de for. comp.* Pirh. *de for. comp. num. 197.* Wiestner n. 218. &c. Unde possunt ad eum recurrere pro petenda dispensatione in votis, juramentis, irregularitatibus, legibus juniorum &c. Ratio est; quia exemptionis privilegium, seu immediata eorum subiectio Summo Pontifici, cum sit in favorem talium Episcoporum, non videtur æquum, nec conforme intentioni Summorum Pontificum, ut ea in eorumdem dispendium cedat, contra regulam juris 61. in 6. Id autem fieret, si propter immediatam subjectionem Summo Pontifici, quam habent tales Episcopi, non possent ipsi in locis, ubi degunt, recurrere ad Diocesana pro ejusmodi dispensationibus, absolutionibus &c. Nam licet, ut infra dicam, possint in multis secum dispensare; tamen alicui, ad tollendos scrupulos, opportunum erit habere talem recursum.

129. Notetur etiam, quod Episcopus Titularis Canonicus subest vilitationi Ordinarii, ut infra dicam, ex decreto Sacræ Congregationis, sicuti etiam infra de causis Fidei relate ad jurisdictionem Episcopi actualis &c.

130. Dubitabis, an Episcopus Titularis sit talis præminentia, ut decore possit componi cum Cardinalatu; ita ut assumptus ad Cardinalatum, decore retineat Episcopatum Titularem, vel etiam de novo suscipiat Episcopatum Titularem? Resp. Hæc quæstio alibi locum habebat, nempe *Part. 1. cap. 5. sed*, quia de hac nuper interrogatus fui, idcirco hic eam propono. Et quidem

dem videtur , quod non : 1. ex praxi , quia assumpti ad Cardinalatum , solent dimittere Ecclesiam Titularem , quam præhabuerant , nec facile est reperire Cardinalem qui post Cardinalatum susceperit Episcopatum Titularem : 2. ex ratione ; quia Cardinalatus dignitati & gradui ex Constitutione Sixti V. incipiente *Sanctissimus* , sub die 16. Martii 1588. videntur repugnare quædam dignitates etiam perhonorificæ , quales sunt Archipresbyteratus , Archidiaconatus , Decanatus &c. ergo etiam Episcopatus Titularis , qui licet ratione Ordinis sit amplissimus , tamen ratione aliarum prærogativarum videtur nonnullis ex prædictis dignitatibus inferior : 3. quia , esto olim Cardinalatus esset gradus ad Episcopatum , nunc tamen Episcopatus est gradus ad Cardinalatum , ex Bellarmino de *Cleric. lib. 1. cap. 16.* unde videtur minus decorum ex Cardinalatum gradum facere ad Episcopatum Titularem : 4. quia Episcopi Titulares sunt , ut suffragentur aliis Episcopis : dedecet autem , Cardinalem suffragari Episcopis.

131. Nihilominus , salvo omni meliori iudicio , crediderim , Cardinalatum decore , ac sine Eminentissimi ejus gradus diminutione , posse componi cum tali Episcopatu . Probo hoc a posteriori , & a priori . Et primo a posteriori ; quia de facto per assumptionem Episcopi Titularis ad Cardinalatum non vacat ipso jure Episcopatus Titularis , sed Papa interponit decretum de vacatione talis Episcopatus ; ut superioribus temporibus observavi factum in assumptione ad Cardinalatum Patriarchæ Constantinopolitani . Si autem talis Episcopatus repugnaret dignitati & gradui Cardinalatus , ipso jure vacaret ex Constitutione , seu Decreto Consistoriali Sixti V. incipiente *Sanctissimus* , sub die 16. Martii 1588. Deinde a priori ; quia repugnantia esset ex parte vel Ordinis , vel dignitatis , vel officii : non est autem ex parte Ordinis ; siquidem Ordo Episcopalis amplissimus est ; ita ut ratione Ordinis major sit Episcopus Presbytero , vel Diacono Cardinali , ex communi apud Bellarmin. de *Clericis cap. 16.* non ex parte dignitatis ; nam licet hodie major sit dignitas Cardinalitia , quam Episcopalis , ex epistola Eugenii IV. ad Archiepiscopum Cantuariensem quam Diam *part. 4. tr. 2. resol. 1.* aliisque juribus , ita ut , teste Plato de *Card. cap. 4.* Episcopi assumpti ad Cardinalatum , quibusdam temporibus deponerent nomen Episcopi , & perpetuos se talium Ecclesiarum Administratores appellarent , tamen hodie passim videmus , conjungi has duas dignitates , ac Presbyteros Cardinales vocari etiam Episcopos sive Anconitanos , sive Viterbienses &c. imo videmus , Archiepiscopos Titulares , assumptos ad Cardinalatum , retinere dignitatem ac nomen Archiepiscopi , licet rennuciaverint loco ac Titulo : non demum ex parte officii ; nam exercere Pontificalia (quod videtur hodie officium talium Episcoporum) est de se res maxime perhonorifica , exigens personam & locum augustiorem : exercere vero Pontificalia pro altero , seu vice alterius , aut de illius licentia , neque hoc videtur simpliciter & absolute minus decorum Cardinalibus ; nam ille alter , pro quo , & de cujus licentia exercentur Pontificalia , posset esse ipse Summus Pontifex .

132. Neque obstant rationes in contrarium . Non 1. quia licet praxis doceat , assumptos ad Cardinalatum dimittere Titulum Ecclesiæ in partibus , quam præhabuerant ; tamen ex hoc non colligitur , talem Titulum esse illis

minus decorum, sed ad summum esse superfluum: siquidem omnis cohonestatio ex illo proveniens, abunde habetur per ipsum Cardinalatum. Addas, reperiri, qui in Cardinalatu Titulum Ecclesiæ in partibus sibi delatum acceptarint; nam, uti extat apud Spondanum *ad ann.* 1463. Isidorus Ruthenus Card. Episcopus Sabinen. & Sacri Collegii Decanus, gerebat Titulum Patriarchæ Constantinopolitani, cui defuncto Pius II. in eodem Titulo Bessarionem Cardinalem Tusculanum suffecit*. Non 2. quia licet ex præcitato Decreto Sixti V. non congruant Cardinalatui quædam dignitates, quæ, attenta prærogativa reddituum, & actuali exercitio jurisdictionis, videntur quo ad hoc majores Episcopatu Titulari; tamen ideo hoc est, quia constitutus in talibus dignitatibus, v. g. in aliquo Archipresbyteratu alicujus Cathedralis, debet residere in Choro, & habere locum post Episcopum, Cardinali non convenientem: cum autem talis inconvenientia non sit in Episcopatu Titulari, non est, cur dedecet: & de facto Archipresbyteratus Basilicarum Urbis, qui non importat tale incommodum, componuntur cum Cardinalatu. Non 3. quia in hypothesi non fieret gradus a Cardinalatu ad Episcopatum Titularem, sed Cardinalitæ dignitati superadderetur dignitas Episcopatus Titularis, seu cum illa conjungeretur; sicuti quando Cardinalis sit Archipresbyter Basilicæ, non sit gradus a Cardinalatu ad Archipresbyteratum. Non 4. quia diximus, plures esse causas finales, ob quas fiunt, & possunt fieri Episcopi Titulares: unde non est necesse, quod fiant ad suffragandum aliis, sed possent fieri, ut haberent characterem, & dignitatem Episcopalem requisitam ad exercendum munus aliquod apud Summum Pontificem.

133. Demum iisdem Titularibus Episcopis competunt præminentia quædam, seu caremonialia quo ad vestem, sessionem, associationem, titulos &c. quæ cum aliæ aliis in locis sint, & aliæ aliis in officiis, ac personis talium Episcoporum, dispiciam, quænam illis competant ex his

134. I. ubique: II. quæ Romæ, seu in Curia: III. quæ in aliena diocesi: IV. quæ Episcopo Suffraganeo: V. quæ Episcopo Canonico: VI. quæ tandem Episcopo Titulari Regulari.

§. II.

Quænam præminentia competant ubique Episcopis Titularibus.

135. **U** Bicumque terrarum extiterit Episcopus Titularis, jus habet quo ad vestitum, & ornatum, deferendi galerum nigrum lancum viridi serico ornatum cum cordulis, ac floccis coloris viridis: item induendi vestes talaris violaceas cum Rocheto, & Mantelletto pariter violaceo, non autem Mozzettam, quæ jurisdictionem ordinariam præferat, nisi fuerit Regularis

---

* Videatur Epistola Benedicti XIV. data ad Cardinalem Carolum Victorem Amadeum delle Lanze anno 1747. ubi alia plura habentur exempla de Episcopatu Titulari collato Cardinalibus: imo nuperis temporibus eundem vidimus collatum Cardinalibus Erba, & Columna, in Vicarios Urbis institutis.

laris ex Ordine non Clericali ; ejusmodi enim Episcopi retinentes in vestibus Prælatiis colorem habitus suæ Religionis, nec utentes Rocheto, deferunt ubique Mozzettam ejusdem coloris : ex Cæremoniali Episcoporum *cap. 1.* Item jus habent Titulares Episcopi deferendi anulum in signum dignitatis & spiritualis matrimonii cum sua Ecclesia . Præterea in sacris functionibus Mitra, ac aliis Episcopalibus ornamentis, & insigniis decorantur, ubi, & quando Pontificalia exercere possint de licentia Ordinarii, ex Barbosa *de Jure Eccl. lib. 1. cap. 12.* & ex praxi . An vero extra sacras functiones jus habeant deferendi Crucem Episcopalem pendentem ante pectus, non reperio : crediderim tamen ex multorum praxi, deferre eam posse ; cum ea sit potius signum Ordinis, quam jurisdictionis ordinariæ . Notes etiam, quod Archiepiscopi Titulares possent ac deberent in sacris functionibus, ac statis temporibus uti Pallio Archiepiscopali de jure : cum tamen ex consuetudine legitime introducta non stent ejusmodi Archiepiscopi Pallium a Sede Apostolica exposcere ; possunt ex benignitate Apostolica omnia, quæ sunt Ordinis, sine Pallio exercere : uti constat ex Pontificali Romano, & ex Baldassar. *in Tract. de Pallio cap. 9.* Cappam vero Pontificalem non possunt Episcopi Titulares ubique ferre, sed solum in Romana Curia, cum in Divinis, Pontifice Maximo, vel Sacro Cardinalium Collegio præsentem, assistunt, ex Campanil. *Rub. 9. cap. 5.*

136. Quo ad sessionem, associationem, & alia honoris signa, non est facile certam regulam statuere relate ad tales Episcopos . Illud universim videtur dicendum cum Tridentino *sess. 25. de ref. cap. 6.* Episcopis (quales certe sunt etiam Titulares) eum esse honorem triouendum, qui eorum dignitati par est . Nec ejusmodi Episcopi propterea sunt minus honorandi, quod redditibus, & populo Christiano careant ; nam, hoc non obstante, retinent characterem Episcopalem, atque Episcopalis dignitatis maximam præminentiam : uti bene observat Barbosa *de Jur. Ecclesiastico lib. 1. cap. 8. num. 24.* ex S. Hieronymo ad Evagrium alibi a nobis relato : unde inferunt Diana *coord. tom. 4. tract. 2. resol. 9.* & Ricciullus *in cit. luc. cap. 5.* Episcopo Titulari deberi locum inter ceteros Episcopos tam in Cappellis, quam in Consistoriis publicis, & semipublicis, aliisque sessionibus, juxta ordinem suæ promotionis, cæteris paribus, ad instar Comitum expulsi, qui post expulsionem sedere debet in loco, qui inter Comites sibi antea debebatur . Bald. & Card. Alexan. *in cap. 1. Quis dicatur Dux*, Jacob. de S. Georgio *de Feudis v. Comes*, Cassianus *de Glor. Mund. conf. 49.* & ita passim ubique servatur .

137. Quo ad titulos honorificos in Jure Ecclesiastico vocantur ejusmodi Episcopi, quemadmodum ceteri, nomine *Reverendissimi, & Religiosissimi* : Gloss. *verb. Religiosiss.* *in Can. 1. dist. 23.* item ex Cæremoniali recentiori, præsertim post Decretum Congregationis Cæremoniarum approbatum ab Urbano VIII. quo Cardinales *Eminentissimi* appellatione nuncupantur, ipsis Titulus *Illustissimi* competit . Item dicuntur *Præsules* ; quoniam ipsorum est populis præsidere, ex Barbosa *de Jur. Ecclesiast. lib. 1. cap. 8.* ubi etiam reperies, quibus aliis nominibus, & titulis, honoris causa appellentur .

§. III.

Quanam præminentia competant existentibus in Curia.

138. **H**OC habent peculiare Episcopi Titulares existentes in Curia Romana, ut in præminentialibus æqualiter omnino cum Episcopis residentialibus, seu actualibus, ibidem existentibus, habeantur. Nam Romæ cum sit Summus Pontifex, cæteri omnes Episcopi non habent neque actu, neque habitu jurisdictionem completam, & omnes censentur in loco omnino tertio, ac propterea omnes æqualiter gerunt personam Episcopi: Card. de Luca *disc. 16. de præem. Pignatell. tom. 6. consult. 58.* Hinc Titulares Episcopi quo ad vestem; quo ad præminentias, quo ad titulos conveniunt ibi cum Episcopis actualibus; ita ut solus promotionis antiquior ordo præcedentiam in eadem linea Archiepiscopi, vel Episcopi conferat: unde Archiepiscopus Titularis antiquior præcedit omnibus Archiepiscopis, & Episcopis etiam actualibus recentioribus: item Episcopus Titularis antiquior præcedit aliis Episcopis etiam actualibus recentioribus, ex citatis Doctoribus, & praxi.

139. Excipe, nisi Episcopus aliquis recentior, sit Episcopus Assistens Soglio Pontificio; nam in tali casu hic in Cappella Pontificia præcederet aliis omnibus Archiepiscopis, & Episcopis etiam antiquioribus, qui non essent Assistentes. Quod si concurrant duo Episcopi, quorum uterque sit Assistens, ratio habebitur antiquioris promotionis quo ad præcedentiam in eadem Cappella inter ipsos, ex citatis Doctoribus.

§. IV.

Existentibus extra Urbem in aliena diœcesi.

140. **S**Ciendum, quod Episcopus diœcesanus in sua diœcesi præcedit omnes etiam majores in dignitate, etiam Patriarchas, Archiepiscopos &c. Limites, nisi Patriarcha, vel Archiepiscopus, vel alius, v. g. Legatus, habeat hic & nunc ea in diœcesi jurisdictionem. Ita Card. de Luca *disc. 16. de præem. Pignatell. tom. 4. consult. 22.* Barbosa *de jure Ecclesiastico cap. 13. num. 11.* firmanr 1. ex variis decisionibus Rotæ, ac præsertim in *Pampilonen. Præminentiarum 22. Martii 1604. coram Litta*: 2. ex paritate Parochi, qui in sua Parochia præcedit omnes sive Dignitates, sive Canonicos, quando capitulariter non incedunt: 3. ex ratione; quia Episcopus diœcesanus est in sua diœcesi Caput, unde debet cæteris antecire: rursus ibi habet actualiter jurisdictionem completam, & juxta firmata per Cardinalem de Luca, habens talem jurisdictionem, præfertur cæteris omnibus eam non habentibus, *loc. cit. disc. 16. de præeminen.* Hoc posito, Episcopus Titularis, vel Archiepiscopus Titularis, existens in aliena diœcesi sive hospes, sive domiciliaris, debet ex jure primas cedere Episcopo diœcesano non solum relate ad functiones jurisdictionales, sed etiam relate ad functiones indifferentes, v. g. relate ad sessionem in mensa,

mensa, ad incessus in deambulando &c. quamquam in aliquibus, ex lege urbanitatis, quæ actus habet mere voluntarios, posset Episcopus diœcesanus Titulari Episcopo præsertim hospiti nonnihil concedere. Et quidem hæc ex citatis Doctoribus, & ex praxi videntur certa: unde hæc tria dimtaxat supersunt inspicienda: I. quænam vestes competant, vel non, Episcopo Titulari in aliena diœcesi? II. quæ honoris signa possint, vel debeant ipsi exhiberi? III. quoniam præcedentiarum modus illi in concursu alterius Episcopi non diœcesani servandus sit?

141. Ac primo quo ad vestes, nequit Episcopus Titularis in aliena diœcesi deferre Mozzettam, nisi fuerit Regularis ex Ordine non Clericali, nec Cappam, aut Rochetum discoopertum; sunt enim signum jurisdictionis actualis: potest tamen cæteris vestibus Prælatiis uti. Notes autem, quod Archiepiscopus Nazarenus ob speciale privilegium, eo quod sit Episcopus Patriæ Domini nostri Jesu Christi, potest Mozzettam in diœcesi Tranen. ubi Sedem fixam habet, & ubique induere, imo & Crucem Archiepiscopalem ubique præferre, ex Constitutione S. Pii V. relata ab Ughellio in *Ital. Sac. tom. 7. & a Card. de Luca pluribus in locis*. Præterea nequit Episcopus Titularis sine licentia Diœcesani uti Mitra, etiamsi non exerceat officia Pontificalia, sed solum vel celebret, vel processionaliter incedat, ex *Ricc. part. 4. decis. 433. Barbosa de Potestate Episcopi part. 3. alleg. 80. Diana coord. tom. 3. tract. 3. resol. 37. contra Layman in tract. de leg. cap. 5. Covarruviam, aliosque videndos apud Dianam loc. cit.* Item nequit uti Baculo Pastoralis, nisi quando consecrationes, aut Ordinationes, vel benedictiones personales facere ei Apostolica auctoritate concedatur, ex *Cærem. Episc. lib. 1. cap. 17.* Hinc non desunt qui putent, Episcopum diœcesanum non posse concedere Episcopo Titulari usum Baculi, nisi in his, in quibus dicta verba Cæremialis ex præscripto ordine requirunt Baculum, ex *Diana coord. loc. cit. Campanil. in div. jur. can. rub. 9. cap. 5. aliisque*. Amplius, ut hæc verificentur etiam in locis exemptis intra diœcesim; ibi enim non potest talis Episcopus uti Pontificalibus insigniis sine licentia Ordinarii; siquidem loca exempta non desinunt per exemptionem esse in diœcesi: *Gonzalez in reg. 8. Canc. gloss. 43. num. 187.* Cæterum cum licentia Ordinarii posse cum insigniis Pontificalibus uti, diximus supra.

142. Deinde quo ad honoris signa Episcopo Titulari in diœcesi aliena deferenda notandum est, hujusmodi honoris signa esse in duplici differentia. Alia quippe consistunt in actibus redolentibus jurisdictionem, quales sunt v. g. parare illi Baldacchinum, seu Thronum elatum, sternere eidem pannum coloris violacei, ac pulvinar, tradere eidem deosculandum textum Evangelii &c. Alia consistunt in actibus mere honorificis, quales sunt v. g. excipere illum cum aliquo occurfu, vel as sociatione, præbere illi sedem aliquam honorificam, cum qua a reliquo populo distinguatur, item genuflexorium cum pulvinaribus &c. Jam vero signa honoris ex primo genere non possunt, nec debent in aliena diœcesi exhiberi Episcopo Titulari, nisi de expreso consensu Episcopi diœcesani, ex *Card. de Luca de Jurisdic. disc. 98. Pignatell. tom. 3. consult. 54. ubi refert*

refert aliquas declarationes Sacræ Rituum Congregationis, ac præsertim unam *Policastræ*. 21. *Augusti* 1604. nempe: *Episcopo extra suam diocesim, & in loco, in quo non habet jurisdictionem, non conveniant ea, quæ proprio Episcopo in sua Ecclesia, & diœcesi debentur*. Limites respectu Archiepiscopi Nazarenæ in diœcesi Tranensî, juxta *disc. 20. de Jurisd. Card. de Luca num. 30.*

143. Signa autem honoris ex secundo genere possunt exhiberi Episcopo Titulari, nisi id prohibeat Episcopus diœcesanus, qui valet pro arbitrio id prohibere in locis sibi omnino subiectis, & ex aliqua justa ac rationabili causâ etiam in locis exemptis. Suadetur, quod ea possint exhiberi, tum auctoritate Card. de Luca in *disc. 98. de Jurisd.* tum quia nulla de hoc est in jure prohibitio, tum quia congruum est, ut Episcopalis dignitatis etiam in aliena diœcesi specialis ratio habeatur. Quod vero Episcopus diœcesanus pro arbitrio id valeat prohibere, constat; nam, præscindendo ab inurbanitate, cujus fortasse merito argueretur, ipse in sua diœcesi, ac veluti domi suæ cum sit dominus, & jus habeat, hoc, vel illud subditis interdicens, poterit interdicare &c. Rursus, quod ex rationabili causâ idem valeat prohibere in locis exemptis, quando nimirum prohibitio æmulationi, seu inurbanitati referenda non sit, firmat in *disc. cit. 98. de Jurisd.* Card. de Luca. Ex quo animadvertendum, plurimum in his præminentialibus deferendum esse consuetudini: Gregor. & Ad. dit. *decis. 224. & decis. 322. part. 6. Recens. &c.*

144. Postremo quo ad præcedentias in concursu alterius Episcopi non diœcesani &c. notandum, talem alterum Episcopum esse posse 1. Titularem: 2. actualem, seu residentialem alterius Christianæ diœcesis: 3. actualem, & insuper provinciale alicujus Archiepiscopatus. Hoc prænotato, dico primo. Episcopus Titularis concurrens cum alio Episcopo Titulari in aliena, seu tertia diœcesi, servabit in præcedentiis ordinem promotionis; ita ut Archiepiscopus Titularis antiquior præcedat Archiepiscopum Titularem recentiorum, & Episcopus Titularis antiquior præcedat Episcopum Titularem recentiorum, ex praxi Romanæ Curia. Dico 2. Episcopus Titularis concurrens cum Episcopo actuali, seu residentiali, in aliena tertia diœcesi, videtur debere primas cedere Episcopo actuali etiam recentiori; tum quia ita firmat Jacobat. *de Conc. lib. 1. art. 2. num. 72.* tum quia habens dignitatem cum actuali possessione & exercitio jurisdictionis, præferendus est alteri habenti eandem dignitatem cum solo Titulo, sicuti Rex possidens Regnum præferendus est Regi carenti actuali possessione, ex *Mastril. de Magistrat. lib. 4. cap. 73. Pignatell. tom. 6. conf. 58.* tum quia praxis Germaniæ ita est, teste de Luca, ut Episcopi actuales præcedant Titulares. Nihilominus contraria sententia placet, & servandum in tali casu ordinem promotionis inter utrumque Episcopum censeo; tum quia ita fert praxis Romanæ Curia; tum quia ita fuisse decisum a Sacra Rituum Congregatione testatur de Luca *disc. 16. de præm.* Neque obstant adducta in oppositum: nam praxis Curia Romanæ, & decretum Sacræ Rituum Congregationis tanti sunt, ut illis prævalcant. Quamvis autem consuetudo allegata Germaniæ improbetur a Card. de Luca *disc. 16. de præm. num. 11.* ex deductis per Gregor. *decis. 310. n. 5.* tamen eam quidem non extendendam arbitror ad alias regiones ex eo principio, quod

quod consuetudo strictæ interpretationis sit , at tolerandam esse ubi viget , ex eo quod , ut diximus , in præeminentialibus consuetudini plurimum defertur . Dico 3. Episcopus Titularis concurrens cum Episcopo actuali , & insuper provinciali alicujus Archiepiscopatus in eo Archiepiscopatu , vel ejusdem Metropoli , debet primas cedere Episcopo provinciali quo ad functiones publicas , & jurisdictionales , quæ sunt ratione Episcopatus , & Prælaturæ actualis , v.g. in Synodo Provinciali , in consecratione Episcopi comprovincialis , in diæta Regni , in coronatione Regis , vel Reginæ &c. Ita ex Pignatello , Card. de Luca *loc.cit.* & decreto Sacræ Rituum Congregationis . Non vero debet primas eidem cedere , si ipse fuerit antiquior in promotione , vel fuerit Archiepiscopus quo ad functiones privatas , & indifferentes . Ita ex Sacra Rituum Congregatione apud de Luca , qui contrarium ex suis ibi adductis rationibus judicandum sentiebat . Videatur citatus de Luca *loc.cit.* & Pignatellus *tom.6. consul. 58.*

§. V.

Episcopus Titularis Suffraganeus .

145. CUM sæpe contingat , ut Episcopus Titularis sit Suffraganeus , idest Vicarius in Pontificalibus alterius Episcopi , vel Archiepiscopi actualis , siquidem idcirco , uti supra retulimus , Episcopi Titulares instituantur , ne videlicet desint qui Episcopis habentibus amplas dioceses , vel infirmis , senibus , aut alias impeditis opitulentur ; operæ pretium est inspicere , quænam præeminentiæ , seu prærogativæ conveniant Episcopo Titulari gerenti tale munus Suffraganei . Pro quo illud in primis sciendum , Episcopum Titularem non esse deputandum in Suffraganeum alicujus Prælati inferioris , v.g. Abbatis ; quia hoc videretur cedere in opprobrium dignitatis Episcopalis , uti notarunt DD. apud Fagnanum *in Cap. Episcopalia , de privilegiis* . Limites , nisi ille Abbas talibus fulgeret prærogativis , aut taliter res componeretur , ut non adesset tale periculum . Hinc Abbatibus Fuldensibus nuper accepti concessos a Benedicto XIII. in perpetuum Episcopos Titulares Suffraganeos . Quamvis autem possit deputari in Suffraganeum aliquorum Episcoporum , imo in aliquibus Episcopatibus omnino deputandus sit , sicuti in Ostien. ac Velitern. deputandum omnino esse constituit Urbanus VIII. tamen in casu deputationis assignandus est illi annuus census , quo possit honorifice sustentari : ex Fagnano *in cit. Cap. Episcopalia* . Notat autem Corradus *in prax. dispens. lib.5. cap.8.* talem annum censum , seu pensionem eatenus deberi Episcopo Suffraganeo , quatenus inserviat . Hinc quidam Titularis Episcopus Suffraganeus cum olim post assignatam sibi pensionem nollet inservire , re delata ad Sacram Concilii Congregationem , eadem decrevit *sub die 11. Junii 1592.* illam tali Episcopo deberi , quatenus inserviat , alias assignandam esse successoribus , ex Barbosa *in suis Collect. v. Episc. Suffraganeus cap.3.* Porro Episcopus Suffraganeus habet facultatem exercendi Pontificalia officia in diocesi , & civitate illius Episcopi , cui est datus Suffraganeus , de expresso tamen consensu , & licentiâ pro tempore existentis Episcopi , ex Barbosa *in Collect. Com. sess.6. cap.5.*

unde post mortem Episcopi, Sede vacante, & Capitulo non contradicente, nequiret eadem Pontificalia exercere, sicuti exercuit vivente Episcopo, ex eodem Barbosa, qui id refert decisum in *Vilnen. 22. Februarii 1631*. Cum autem ipse, ut suppono, non sit de corpore Beneficiatorum, neque deputatus ad servitium Chori, sed tantum ad exercitium Pontificalium, debet esse contentus sua congrua jam constituta, nec exigere distributiones Chorales, argument. ex de Luca apud Leuren. in *For. Benef. quest. 133*.

146. Siquando vero Episcopus Suffraganeus Choro interfuit, non debet quidem sedere in Sede Episcopali, at in illo digniori super omnes Canonicos, sive in Sede Camerali, ex Cæremoniali Episcoporum *cap. 13*. Quaranta in *Addit. v. Archiep.* Eidem ad Ecclesiam venienti pro celebrandis Pontificalibus nomine diocesani Episcopi non tenentur Canonici obviam ire usque ad cubiculum &c. sed satis est, quod aliqui Canonici obviam procedant usque ad portam Ecclesiæ, ex Sacra Rituum Congregatione in *Bracharen. 1. Septembris 1607*. In ipso actu exercendi Pontificalia nomine Episcopi diocesani, v.g. in actu Ordinationum, Canonici debent assistere, in habitu tamen ordinario Canonicali, exceptis illis qui juxta necessitatem officii debent accipere paramenta, ex Sacra Rituum Congregatione apud Barbosa.

147. Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet sedere, nisi in Faldistorio: & quamvis præter Diaconum, & Subdiaconum, debeat habere Canonicum assistentem pro libro; tamen non debet habere assistentiam duorum Canonicorum, sicut haberet proprius Episcopus, nec Canonici debent assistere cum paramentis, sicut assisterent proprio Episcopo, sed cum habitu ordinario, & Canonicali: sicuti etiam in tali casu non debet poni in Altari septimum candelabrum, nec debent Canonici accedere ad circulos ante eum, qui pariter nequit inter celebrandum uti Baculo Pontificali. Decet autem, ut in fine Missæ benedicat populo. Ita ex Barbosa *Collect. 286*. Gavanto *v. Coadjutor Episcopi*, Quaranta in *Addit. v. Archiep.* qui hæc colligunt ex variis decretis Sacræ Rituum Congregationis.

148. Rursus cum Episcopus Suffraganeus non habeat exercitium jurisdictionis, sed tantum usum Pontificalium, non potest absque speciali commissione & mandato Episcopi visitare clausuram Monialium &c. ex Sacra Concilii Congregatione in *Vilnen. 22. Februarii 1631*. nec idem potest sine licentia Episcopi diocesani benedicere populum, dum per civitatem incedit: ex eadem Sacra Congregatione apud Gavantum *v. Coadjut.*

149. Vide etiam apud Monacellum aliquot decreta edita a Sacra Congregatione anno 1698. 6. *Septembris*, quæ concernunt præeminentialia & facultatem Episcopi Suffraganei Titularis in Civitate Veliterna.

150. Fuit olim in controversiam vocatum in Romana Curia, an Archiepiscopus Titularis Suffraganeus deberet ratione Archiepiscopatus præcedere Episcopo provinciali Suffraganeo in propria provincia, de qua controversia egit Card. de Luca in *disc. 16. de præeminentiis*, & Pignatellus *tom. 6. conf. 58*. quos, si lubet, videas. Nec te prætereant, Suffraganeatum non esse Titulum perpetuum, ex decreto Sacræ Conc. Congregationis apud Fagnanum in *cit. Cap. Episco-*

Episcopalia, ideoque, secundum aliquos, mortuo Episcopo, expirare. Verum consideranda est forma litterarum, quibus Suffraganeatus confertur, & juxta illam sentiendum.

§. VI.

Episcopus Titularis Canonicus.

151. **E**piscopi Titulares aliquando sunt Canonici in aliqua Cathedrali, vel Patriarchali, sicuti videre est Romæ in Basilica Vaticana, Lateranensi &c. In tali autem circumstantia Episcopus Titularis, assistens Choro, debet uti habitu ordinario, quo utuntur Episcopi in Romana Curia, idest Rocheto supra Subtanam, & Mantelletto violacei coloris, & debet præcedere omnibus aliis Canonici ejusdem Ecclesiæ, & sedere in primo stallo supra omnes. Ita ex Sacra Rituum Congregatione in una Compostell. 2. Junii 1617. decisum refert Barbosa in *Collectan.* Corradus lib. 5. cap. 8. dispens. Squillant. de *Oblig. Episc.* part. 1. cap. 1. & ita fert praxis Romana in calu occurrente: quamvis eum non præcedere, sed sedere cum aliis Canonici in suo loco, ut Canonicum; asserant Donat. Anton. de Marinis *quotid. resolut.* c. 202. num. 20 & Riccius in *praxi fori Eccles.* part. 3. resol. 274. Amplius ex Barbosa de Canon. cap. 36. Episcopo Titulari competere præcedentiam in Capitulo, Processionibus, aliisque actibus, & functionibus.

152. Et quidem in Capitulo habet jus suffragii, sicut alter quilibet de Capitulo, sed magis ponderativum, ut ajunt, propter ejus auctoritatem; ita ut in casu paritatis ea pars præponderaret, pro qua staret Episcopus: ex Alzed. part. 2. cap. 1. num. 57. quamquam ea in re spectanda sit ac servanda consuetudo cujusque Ecclesiæ: ex Barbof. *ibidem de Canon.* Addas, quod licet in Capitulo debeat proponere rem discutiendam Decanus, vel alius, qui sit caput Capituli, etiam existente Episcopo Titulari, tamen æquum est, ut id ipse faciat, petita cum debita urbanitate licentia ab Episcopo, eum salutando: ex Barbofa *ibidem*.

153. Cum autem proposita fuerint Sacræ Rituum Congregationi in una *Afculan.* infrascripta dubia, videlicet

I. An post delatam per Archidiaconum, sive Presbyterum assistentem pacem Episcopo locali, debeat illa referri per Archidiaconum, vel Presbyterum assistentem Episcopo Titulari, antequam Canonici assistentes in Throno illam recipiant ab Episcopo locali &c.

II. An Canonicus Episcopus Titularis in Missis, & Vesperis cantatis cum assistentia Episcopi localis teneatur discedere e stallo una cum reliquis Canonici pro faciendis consuetis circulis præscriptis a Cæremoniali Episcoporum &c.

III. An, exercente Pontificalia Episcopo locali, liceat Episcopo Titulari assistenti in stallo cum reliquis Canonici deferre Pluviale, vel potius incedere debeat cum Rocheto, Mantelletto, & habitu violaceo; & quatenus affirmative quo ad primam partem &c.

IV. An una cum Pluviali possit quoque deferre Mitram Episcopalem absque consensu Episcopi localis; & quatenus affirmative &c.

V. An, & cuius qualitatis debeat esse Mitra gestanda per dictum Episcopum Titularem in casu &c.

VI. An in casu concessionis usus Mitrae, ut supra, debeat Episcopus Titularis illam per se ipsum imponere, & amovere ex capite, vel potius ad hunc effectum liceat uti opera alterius in casu &c.

VII. An liceat Episcopo Titulari canenti Missas, & Vesperas tanquam Canonico in propria hebdomada, uti Faldistorio, & indumentis Pontificalibus, seu potius illas canere debeat sedendo in scamno, prout practicatur cum reliquis Canoniciis, & absque Pontificalibus indumentis; & quatenus affirmative quo ad primam partem &c.

VIII. An tali casu teneatur petere licentiam ab Episcopo locali &c.

Sacra Congregatio ad relationem Eminentissimi ac Reverendissimi Domini Cardinalis Pico Ponentis, Procuratore Capituli tantum in scriptis, & in voce informante audito, & Episcopo Titulari quamvis intimato, & nequaquam comparente, tam super praedictis dubiis, quam etiam super jure ab ipso Episcopo Titulari praetentio recipiendi thurificationem ante Archidiaconum, exercentem officium Presbyteri assistentis, ac etiam ante Canonicos Throno assistentes Episcopo in Missis cantatis, aliisque functionibus Ecclesiasticis, referendum censuit

Ad primum *Negative*.

Ad secundum *Affirmative*.

Ad tertium *Affirmative, exercente Episcopo Pontificalia, & assistente Capitulo cum paramentis sacris*.

Ad quartum *Posse, accedente consensu Episcopi*.

Ad quintum *Mitram debere esse lineam, &*

Ad sextum *Per se ipsum in casu, ut supra*.

Ad septimum *Ad mentem*: & mens est, ut in Missis de turno abstineat, & subroget alium: in solemnioribus vero non posse, nisi *de licentia Episcopi*.

Ad octavum *Jam provisum*.

Et quo ad thurificationem, Episcopum Titularem esse thurificandum post Archidiaconum, & Canonicos assistentes Throno: & ita declaravit, ac servari mandavit die 10. Aprilis 1728.

154. Jam vero dubitabis 1. an Episcopus Titularis Canoniciis subist cum aliis Canoniciis visitationi sui Episcopi? Resp. affirmative: & ita refert decisum Barbosa a Sacra Conc. Congregatione in una Florentin. 24. Julii 1632. in *Tract. de Canon. cap. 36. num. 5. ad finem*.

155. Dubitabis 2. an Episcopus Titularis Canoniciis lucretur distributiones, si absit a Choro occupatus in exercendis Pontificalibus, v. g. in tradendis Ordinibus loco Episcopi dioecetani? Resp. negative, nisi vel privilegio Pontificis, vel consuetudine legitime praescripta, vel statuto a Pontifice confirmato, eidem concedantur. Ratio est; quia non esset occupatus in servitio propriae Ecclesiae, sed Episcopi, & Ecclesiae in communi. Sic in simili, relatu

lato Alex. Moneta, docuit *Garcias de Benefic. 3. part. cap. 2. num. 354.* Castropal. *disp. 3. de Hor. Can. part. 9. §. 7.* alique. Deberentur tamen illi fructus Beneficii, quia legitimam haberet causam absentiae a Choro. Ita iidem Doctores citati, quos videas apud Castrop. *loc. cit.*

156. Dubitabis 3. an talis Episcopus possit exigere pulvinar in Choro ante suum stallum? Item an in Processionibus incedens cum Rocheto, & Mantelletto coloris violacei, debeat praecedere Canonicos incedentes cum Pluviali? *Re.* Ad primum jam supra resolutum est in §. 4. non tamen pigeat etiam legere *disc. 41. de Praem.* apud Card. de Luca, ubi reperies a Sacra Rit. Congregatione decisum in una *Neapolit. 1673.* retentionem pulvinaris Episcopo Canonico sedenti in Choro de jure non competere. Ad 2. negative; quia, ut pluribus in locis firmat idem Card. de Luca, indutus paramentis semper praecedit alios non ita indutos, adeo ut Protonotarii in Curia Romana & Cappella Pontificia, ex eo quod incedant in habitu, praecedant Episcopos non ita incedentes.

157. Dubitabis 4. an sicuti Episcopo Titulari Canonico competit primus locus in Choro; ita etiam ipsi competat major thurificatio, cum uno scilicet ductu super alios: item an ipsi competat exercere primarias, ac Pontificales functiones, absente, vel impedito Episcopo, vel alias functiones, quae praesente Episcopo ad primum ac digniorem de Capitulo spectarent? *Re.* ad utrumque quaesitum negative, ex Sacra Rit. Congregatione in *Neapolit. sub die 12. Augusti 1673.* apud Card. de Luca in *cit. disc. 41. de Praem.*

158. Dubitabis 5. an idem Episcopus lucratur fructus, & distributiones, quando velit sedere in scamno diverso cum aliis Episcopis extra Chorum, sive extra aliorum Canonicoꝝ cœtum, vel circulum? *Re.* lucrari fructus, non vero distributiones. Ita Card. de Luca in *cit. disc.* Ratio primi est; quia, ut suppono, legitimam causam haberet absentiae a loco Canonicoꝝ, nempe ut obsequium praestaret cum aliis Episcopis Episcopo diocesano, vel Principi in Cappella &c. Ratio secundi est; quia ad effectum lucrandi distributiones requiritur praesentia in Choro cum aliis Canonicis, faciendo id, quod alii faciunt.

§. VII.

Episcopus Titularis Regularis :

159. **D**E Episcopo Titulari Regulari egit Ricciullus in *sn̄s lucubrationibus lib. 2. cap. 11.* sed pauca dumtaxat expendit: unde, ut plenius res explicetur, dicam 1. de habitu, seu veste talis Episcopi: 2. de exemptione ejusdem ab obedientia & observantia Regulari: 3. de praeserminentia inter alios suos Regulares, casu quo cum ipsis convivret.

160. Et primo quo ad habitum, seu vestem, vel est Regularis ex Ordine Clericali, vel Regularis ex Ordine non Clericali. Si primum, utetur veste Episcopali, sicuti ceteri Episcopi non Regulares, quamvis deceat, ut in iis, quo ad fieri potest, Religiosa paupertas, & simplicitas elucescat. Ita ex

xi, & ex eo quod ipse, cum sit Clericus, Clericorum habitum deferre debet. Si secundum, utetur veste Episcopali quo ad formam, sed retinendo colorem habitus suæ Religionis cum Mozzetta sine Rocheto: item utetur galero nigro laneo, viridi serico ornato cum cordulis, ac floccis coloris viridis, ex Cæremoniali Episcoporum. Et quidem, quod debeat uti habitu suæ Religionis quo ad colorem, evincitur ex ipso jure communi in *Cap. Clerici, de vit. & honest. Clericorum &c.* & firmanr passim Doctores cum S. Thoma. Quod autem formam consimilem aliis Episcopis in habitu deferre queat, concessit Clemens VIII.

161. Quo ad exemptionem ab obedientia, & observantia Regulari, eum non eximi ab obedientia Superiorum, existimat Hostien. in *Cap. Quod Dei timorem, num. 9. de statu Monachor.* quem sequitur Joann. Andreas *ibid. num. 15. Card. num. 5. in 2. quæst.* tum quia cæteri Episcopi eximuntur ab obedientia Superiorum, non ratione dignitatis, sed propter bonum animarum, cui vacare debent, quæ ratio cessat in Episcopo Titulari; tum quia, cum ipse teneatur ex voto obedire suis Superioribus, non est justa causâ exemptionis ipse Ordo, seu dignitas Episcopalis sine administratione: unde vel Episcopatus eum non eximit ab obedientia Prælatorum, vel ipse peccat acceptando talem Episcopatum, ob quem sine justâ causâ eximitur ab observantia & obedientia Prælatorum. Ita ex Ricciullo *loc. cit.*

162. Nihilominus distinguendum est inter exemptionem ab obedientia Prælatorum Religionis, & exemptionem ab obedientia, seu observantia Regularæ. Quia posita distinctione, dico 1. Episcopus Titularis Regularis exemptus est ab obedientia Prælatorum Religionis. Ita Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 3. cap. 17. Azor. tom. 1. lib. 12. ubi dicit, eum esse a Religione solutum & liberum, Sanchez tom. 2. in decal. lib. 6. cap. 6. num. 27. Ricciullus loc. cit. alique.* Ratio est; quia Ecclesia ita ab initio instituit, ut Religiosus eo ipso, quod consecratur Episcopus, licet revera non possideat proprium Episcopatum, sit tamen liber ab obedientia omnium Prælatorum suæ Religionis. Hæc autem Ecclesiæ institutio, inquit Suarez *loc. cit.* nobis satis constat ex traditione. Neque obstant adducta in contrarium. Non 1. quia cæteri Episcopi, non præcise ob bonum animarum eximuntur ab obedientia Prælatorum Regularium, sed maxime quia non decet dignitatem Episcopalis consecrationis, ut Episcopus maneat subditus inferioribus Prælati Regularibus. Non 2. quia talis exemptio fundatur in Ecclesiæ institutione, quæ utique justa est, ac censeri debet: nec peccat Religiosus acceptans talem Episcopatum, per se loquendo; tum quia Episcopatus non destruit statum Religiosum, quem ille promissit; tum quia votum obedientiæ non postulat essentialiter actualem subjectionem ad aliquem Prælatum talis Religionis, ex Suarez *ibid.* unde acceptans Episcopatum annectum cum tali exemptione, non facit contra id quod promissit, nec per se loquendo delinquit.

163. Dico 2. Episcopus Titularis Regularis subest omnibus & singulis suæ Regularæ officiis, & obligationibus, quæ Pontificale officium minime impediunt. Ita novissime in sua Constitutione *Custodes super muros*, edita 1726. Benedi-

ctus

Ætus XIII. Cum vero in prædicta Constitutione non exprimatur, an sublit ex lege coactiva, obligante sub gravi, vel solum ex lege honestatis ac decentiæ, videtur intelligendum, quod sublit omnibus & singulis obligationibus suæ Regulæ &c. ex lege dumtaxat honestatis, ac decentiæ, sicuti olim docuerunt Cajetanus in *Opusc. tom. 1. tract. 25. quæst. 2.* & Luccarinus de *Episcopo Regul. cap. 2. num. 342.* Siquidem, cum simus in lege odiosa, & pœnali, ea non extendenda est ultra casum expressum, ut constat ex *regula 49. in 6.* præsertim quia aliter haberetur manifesta correctio Canonis *Statutum 18. quæst. 1.* Glossæ ibi adjectæ, & omnium ferme Canonistarum, qui juxta citatum Canonem docent, Episcopum Regularem absolvi a jugo Regulæ, idest, ut cum aliis novissime interpretatus est Rotharius, absolvi ab obligatione observandi omnes, & singulas regulas sub culpa saltem gravi: correctio autem legum non facile præsumenda est, ex *Cap. Ecclesia &c. de elect.*

164. Hinc inferes 1. Episcopum Regularem Titularem ex quadam decentia & honestate in pluribus debere servare præscripta Regulæ, quam debeat alter Episcopus Regularis actualis; siquidem Episcopi Titularis munus & officium in pluribus compossibile est cum observantia Regulari, quam sit munus Episcopi actualis.

165. Hinc 2. peccaret graviter Episcopus Titularis Regularis non Clericus, qui non deserret habitum suæ Religionis, & rasilem, atque ad cutis planitiem in summo vertice coronam &c. ex præcepto Benedicti XIII. in *prædicta Constitutione*, & ex *Cap. Clerici, de vit. & honest. Cler.* imo ipso facto incurreret pœnam suspensionis ab exercitio Pontificalium, si hoc agere contempnerit, vel neglexerit, ex dicta Constitutione Benedicti XIII. Tunc autem verificaretur, quod contemneret, quando formaliter nollet hoc agere, in quantum renueret subijci huic ordinationi, ex S. Thoma 2. 2. *quæst. 186. ad 3.* Tunc verificaretur, quod negligeret, quando ex incuria, & remissione animi, sine ullo justo titulo nollet hoc agere, quia putaret id superfluum, vel impertinens &c.

166. Hinc 3. Episcopus Regularis Titularis non peccaret saltem graviter, nec incurreret pœnam a Regula taxatam, si non observaret alias regulas suæ Religionis, quamvis Regula obligaret ad culpam. Ita expresse de Episcopo Titulari Castrop. *disp. 4. de Relig. pag. 24.* Sotus *lib. 10. quæst. 5.* Azor. *tom. 1. lib. 12. cap. 10. quæst. 7.* Ratio est; quia constitutus cum sit in culmine magisterii, absolutus est a jugo Regulæ, ex *Can. un. 18. quæst. 1.* juxta superius positam explicationem; idest, ita ut a culpa, & pœna immunis sit, si eam non servet, quamvis secundum moralem honestatem servare debeat regulas, quæ eum decent, & cum Episcopali munere bene conveniunt.

167. Dubitabis 1. an Episcopus Titularis ex vi voti obedientiæ emissi in Religione teneatur obedire Papæ? R. affirmative. Ita Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 3. cap. 17.* Ratio est; quia Pontifex est vere Prælatus Religionis, & semper manet tali Episcopo Superior, & obedientia ad illum non repugnat, imo maxime congruit cum statu Episcopali. Advertas tamen, non teneri ex vi sui voti obedire in omnibus Summo Pontifici, sed in his tantum, quæ directe,

recte, vel indirecte ad Regulam pertinent; siquidem votum obedientiæ mutatum non est in se, sed tantum usus ejus quo ad respectum ad hunc, vel illum Prælatum: unde Episcopus Regularis sicuti antea non tenebatur ex vi voti obedire, nisi secundum Regulam, ita post assumptionem ad Episcopatum.

168. Dubitabis 2. an talis Episcopus teneatur ex vi voti obedire Episcopo diocesano, in cujus diœcesi stabile domicilium habet? *R.* Videtur, quod sic; quia videtur ipse perinde se habere, ac Religiosus separatus omnino a sua Religione quo ad habitationem, & subjectionem, de quo docet Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 3. cap. 6.* manere subiectum obedientiæ Episcopi. Nihilominus dicendum est, talem Episcopum soli Pontifici debere obedientiam religiosam. Nam vel est Religiosus e Religione exempta, vel ex Religione non exempta. Si primum, sicuti antea non suberat obedientiæ Episcopi loci, ita nec postea; siquidem per consecrationem Episcopalem neque amisit exemptionem, nec denuo factus est Diœcesano subiectus. Si secundum, ex vi consecrationis factus est exemptus a jugo Episcopi sub ea ratione, quia ille Prælatus est talis Religionis: siquidem, quemadmodum Religiosus exemptus per consecrationem eximitur ab obedientia omnium Prælatorum, præter Pontificis, ita Religiosus non exemptus: eadem est enim utriusque ratio. Ita expresse Suarez *loc. cit.* Neque obstat ratio in contrarium; nam disparitas est ipse status, seu consecratio Episcopalis, eximens subiectum ab obedientia omnium Prælatorum &c. quæ non reperitur in illo alio Religioso: quamquam Layman valde dubitet *tract. 5. de Relig. cap. 1.* de illa sententia Suarezii relata in objectione.

169. Dubitabis 3. cuinam acquirat Regularis Episcopus Titularis, non habens Ecclesiam cui acquirat? *R.* Jam de hoc diximus *Par. 1. cap. 2. illat. 4.* Addam tamen hic I. praxim esse, ut tales Episcopi Titulares Regulares possint, quamdiu vivunt, disponere de redditibus, quos obtinent, absque licentia Superioris Regularis, in sui sustentationem, & in opera pia &c. Ita ex communi apud Vasquez *de redd. dub. 7.* aliosque. II. quod in morte non possint de iisdem disponere sine speciali privilegio Papæ, quia Regularis nec potest testari, nec donare causâ mortis, ex communi apud Sanchez *lib. 6. in decal. cap. 6. num. 10. & seqq.* III. demum, quod post mortem bona talium Regularium Episcoporum, undecumque, vel quomodocumque fuerint acquisita, sive ex testamento, sive ex Beneficiis, sive ex industria &c. spectent, saltem in Italia, ad Cameram Apostolicam, ex Constitutione Pii IV. *Decret. &c.* & Gregorii XIII. *Officii nostri &c.* apud Fill. *de spol. cap. 6.* Limites, nisi ejusmodi Episcopus decesserit in Curia: tunc enim ipsius bona non capiuntur a Camera Apostolica, sed illi cedunt, cui jure communi debentur ab intestato, ex limitatione S. Pii V. apud Fill. *loc. cit.* item nisi ex speciali privilegio testamentum condiderit.

170. Dubitabis 4. an talis Episcopus teneatur recitare Officium juxta ritum suæ Religionis? Resp. Videtur, quod sic; nam alii Episcopi Regulares ideo non tenentur taliter recitare, ut se conforment suæ diœcesi: cum autem hæc ratio non militet respectu Episcopi Titularis, iste tenebitur taliter recitare. Nihilominus cenfeo, non teneri recitare juxta ritum suæ Religionis, posse tam

men

men probabiliter recitare . Prima pars probatur ; quia ipse est ab Ordine separatus , sicuti alius quilibet Episcopus : unde non sibi est in rigore , juxta dicta , obligationibus , ac ritibus talis Ordinis : & sic docent de Episcopo actuali Azorius , Sanchez , alique cum Barbosa *de Potestate Episcopi tit. 1. cap. 4.* Altera pars probatur ; tum quia sine inconvenientia discordandi a sua diocesi posset id facere ; tum quia Episcopis ex Ordine Minorum conceditur privatim recitare , & celebrare de Sanctis sui Ordinis , ex Sacra Rituum Congregatione apud Barbosam *in Collect. Apost. v. Episcopus Regularis* . Hoc autem sive sit privilegium , sive declaratio juris , fortasse probabiliter extenditur ad alios etiam Episcopos Regulares , præsertim Titulares .

171. Advertas autem , quod prædicta declaratio Sacre Congregationis procedit in casu , quo retineatur Breviarium Romanum : unde si quis vellet non solum sequi ritum suæ Religionis in recitando , quo ad Festa Sanctorum , sub ritu vel duplici , vel semiduplici &c. sed etiam vellet sequi quo ad usum alterius Breviarii , v. g. Monastici , non bene procederet , per se loquendo ; nam usus talis Breviarii permittitur illis dumtaxat , quos astringit consuetudo ducentorum annorum ante S. Pium V. ita recitandi : hæc autem consuetudo astringit solum viventes in tali communitate , ut ex variis Doctoribus firmat Castropalaus *loc. cit.* ac proinde Episcopus Titularis , cum non vivat in ea communitate , nec sit pars illius , non videtur habere talem permissionem , utpote qui non astringitur tali consuetudine .

172. Dixi , per se loquendo : ut præcinderem a privilegio , vel indulto , vel mandato Apostolico , quod nonnullis Regularibus Episcopis factum fuisse scio a Summo Pontifice Benedicto XIII.

173. Quo ad præminentias inter alios suos Regulares , casu quo &c. sciendum est , Episcopos Titulares Regulares , quamdiu non resederint in suis diocesis , aut siero alicui muneri , quod cum vita Clausurali exerceri non possit , ex peculiari voluntate Romani Pontificis non fuerint addicti , aut facultatem expressam vivendi extra claustra ab eodem Romano Pontifice non obtinuerint , teneri in pristinis suorum Ordinum claustris cum reliquis suis Religiosis sub eodem Instituto religiosam vitam agere ; & quidem , si Episcopatu se abdicaverint , adeo teneri , ut contrafacientes omni usu Pontificalium , etiam cum facultate & permissione cujuscumque Episcopi exercendorum , penitus & undequaque interdicantur ; sique perseveraverint in contumacia non redeundi ad claustra post annum , sint eo ipso suspensi a Divinis , ex Constitutione Benedicti XIII. anno 1726. & Alexandri VII. die 20. Julii anno 1662. & Clementi XL die 11. Junii 1715. unde caute legas nunc Ricciullum *lib. 2. c. 13.*

174. Hoc posito , Episcopus Titularis sic rediens ad claustrum , atque in eo vivens , tenebitur quidem religiosam vitam agere sub pristino Instituto , at non reincident in Regularium Prælatorum subjectionem ; quia ex una parte adhuc retinet consecrationem & dignitatem Episcopalem , ratione cujus exemptio concessa est ; ex alia vero parte nec Pontifex *in citata Constitutione* illum de novo subijcit obedientiæ Regularium Prælatorum , nec ipse novo aliquo se voto obediendi talibus Prælatibus obstringit . Excipe , nisi realiter degradaretur ;

quia per actualem degradationem omnia privilegia, & exemptiones auferuntur. Sic Callrop. *de Rel. disp. 4. p. 24.* Sanchez *lib. 6. Summe cap. 6.* Laymann *lib. 4. tract. 5. cap. 1.* Barbosa *de Potestate Episcopi tit. 1. cap. 4.* Ricciulli. *lib. 2. lucub. cap. 13.*

175. Provide etiam in citata Constitutione sancitum est, ut ejusmodi Regulares Episcopi possint sibi pro libito eligere in sua provincia quodcumque Ordinis sui cœnobium & monasterium, ubi commode & religiose degere possint: imo ex eadem Constitutione Benedicti XIII. tenentur Præsides & Superiores Regulares talibus Episcopis congruas & honestas cellulas in cœnobiis & monasteriis ab eisdem electis assignare. Utrum vero eadem Religio teneatur ejusmodi Episcopos alere? Crediderim negative; tum quia id non exprimitur in citata Constitutione; tum quia, cum sint a Religione separati, nec sint amplius pars illius, separati etiam sunt a Religionis cura. Neque obstat, quod in citata Benedicti XIII. Constitutione Superiores Regulares vocentur Præsides talis Episcopi, & Ordo, a quo fuit assumptus talis Episcopus, vocetur ipsius Ordo, unde videatur ille esse adhuc pars talis Ordinis; nam usurpantur tales termini, quia Religiosus Episcopus, etiam si non sit in cœnobio pars actualis illius Religionis, & communitatis, nec actu subiectus ejus Regularibus Prælati, tamen potius dicendus est Religiosus talis Religionis, quam alterius; tum quia in substantialibus & habitu manet adhuc illius Religionis; tum quia quo ad vinculum præcipue Obedientiæ semper manet ita ligatus habitualiter, ut, si a Pontifice privetur munere & exemptione Episcopali, futurus sit subiectus tali Religioni, & non alteri. Ita Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 3. cap. 17.*

176. At, esto ita sit, ut Religio in rigore non teneatur alere hujusmodi Episcopos manentes in clauistro, tamen ex quadam æquitate possent Superiores majores sine scrupulo illis alimenta, sicut cæteris Religiosis, suppeditare, præsertim quando aliunde illi non haberent unde viverent. Ratio est; quia habitualiter cum pertineant adhuc ad eam Religionem, æquum videtur, ut in casu præsertim necessitatis eadem Religio eorum curam habeat. De facto, cum nonnulli e Societate olim sive Æthiopiarum, sive Japoniarum, sive aliis Infidelium regionibus dati fuerint Episcopi, nec suarum respective Ecclesiarum liberam administrationem obtinerent, de expresso Præpositi Generalis consensu in nostris Collegiis sunt excepti, ibique sustentati. Vid. Suarez *tom. 4. de Rel. tr. 8. lib. 3. cap. 18.*

177. Illud diligenter observandum, quod Episcopus Regularis ad Religionem rediens dimisso Episcopatu, vel eo retento in Religione convivens, non potest dignitates & officia illius Religionis obtinere. Ita ex Pauli IV. Constitutione 21. incip. *In Sacra*, 19. Julii 1559. Barbosa in *Collect. Apost. decis. Squillant. de Priv. Episc. part. 2. cap. 22.* Et quidem, si retineat Episcopatum, videtur manifestum ex jure; nam, cum dignitates & officia Religionis solita sint conferri Religiosis actualiter de illa communitate Religiosa, nequeunt ipsi jure habito ad tales dignitates & officia privari per collationem factam alteri qui non est actualiter de ea communitate: in *Cap. Cum singula*, de *Præbend.*

bend. in 6. & Clement. 1. de supplenda neglig. Prælator. & testatur Gonzalez super regul. 8. Cancellariæ gloss. 8. num. 108. esse communem omnium sensum. Vid. apud Suarez loc. cit. declarationem hac super re Sixti IV. qui expresse meminit Episcoporum Titularium Regularium &c.

178. Quamvis autem dignitates Religionis, ejusmodi Episcopi, retinentes Episcopatum, nequeant obtinere, tamen ea honoris signa jure sibi vendicant, quæ Episcopalem dignitatem decent, nec Religiosam simplicitatem de-
decent: ex Trid. *sess. 25. de ref. cap. 6.* Hinc in actibus publicis deberetur illis prima sedes, & locus, honestior suppellex &c. Possent etiam uti illis Indulgentiis, gratiis, & privilegiis, quæ ita Ordini conceduntur, ut singulis etiam concessa sint, quorumque usus absque ullo onere & gravamine Religionis esse potest, ex Castrop. *disp. 4. de Relig. punct. 24.* Suarez *loc. cit.* aliisque.

F I N I S T E R T I Æ P A R T I S .

P A R S   Q U A R T A

DE OBLIGATIONIBUS EPISCOPI TITULARIS.

C A P U T   U N I C U M .

179.

Onor, & præminentia Episcopis etiam Titularibus debita, suis non caret oneribus, quæ in hac Parte breviter exponam. Cum autem ex his aliqua consistant in positivo, aliqua in negativo; primum de obligationibus positivis agam, deinde de negativis.

§. I.

De obligationibus positivis.

180. **Q**uæres 1. an Episcopus Titularis teneatur habere perfectionem vitæ Christianæ? *R.* præmittendo 1. Episcopos Titulares esse in statu perfectionis, sicuti sunt ceteri Episcopi. Ratio est; quia omnes illi sunt in statu perfectionis, qui obligarunt se perpetuo cum aliqua solemnitate ad ea quæ sunt perfectionis, ex S. Thoma 2.2. *quæst.* 184. *art.* 4. Cum autem Episcopi etiam Titulares obligarint se ad ea quæ sunt perfectionis, nempe ad curam animarum perpetuam, & adhibita solemnitate consecrationis; sequitur &c. Neque obstat, quod ab Infidelibus impediuntur, ne actualem animarum curam exercent: nam in primis non omnino impediuntur; siquidem adhuc possunt orationibus, Sacrificiis &c. suæ diocesis populo consulere: deinde status perfectionis, ex S. Thoma 2. 2. *quæst.* 184. *art.* 4; non exigit actum dilectionis, ita ut ille dumtaxat dicatur esse in statu perfectionis, qui actu perfecte diligit, sed exigit obligationem perpetuam cum aliqua solemnitate ad ea quæ sunt perfectionis, ita ut dicatur esse in statu perfectionis etiam qui habens talem obligationem, non habet actualem perfectam dilectionem. Neque replices, obligationem, quam assumunt Episcopi Titulares, esse de re impossibili, adeoque nullam; nam obligatio inserviendi salutis sui gregis in partibus Infidelium, esto sit valde ardua, impedita &c. ac propterea hic & nunc ab ejus executione Episcopi Titulares excusentur, non tamen est absolute impossibilis, seu de objecto impossibilis.

181. Item præmittendo 2. aliquos esse in statu perfectionis, qui tamen non sunt perfecti, ex S. Thoma *ibidem*; unde potest contingere, quod Episcopus sit quidem in statu perfectionis propter dicta, & tamen non habeat perfectionem. Queritur proinde, an teneatur habere perfectionem, quæ juxta S. Thomam *quæst. cit. art.* 3. consistit in his duobus: primo, & quidem essen-

tialit.

tialiter, in observatione præceptorum; secundo, & instrumentaliter, in observatione consiliorum?

182. His præmissis, dico, Episcopum Titularem teneri habere perfectionem vitæ Christianæ. Ita, loquendo de Episcopis in genere, docent omnes Scriptores, teste Cardinali Bellarmino in Opusculo ad Nepotem *controv. 4.* ac præsertim S. Thomas 2. 2. *quest. 184. art. 7.* Probatur 1. auctoritate; nam Dominus *Matth. 5.* ait: *Vos estis sal terræ, & lux mundi:* & Apostolus ad Titum 2. *In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum &c.* unde concludit Bellarminus *loc. cit.* *Hæc igitur est veritas [nempe Episcopos debere esse perfectos]; sed non omnes capiunt verbum istud.* Probatur 2. ratione; quia, ex Lefcio de *just. lib. 2. cap. 40. dub. 11.* aliisque, status Episcopalis secundum rectum ordinem perfectionem supponit; tum ex eo quod talis status postulet charitatem adeo intensam, ut quis paratus sit animam suam ponere pro ovibus suis, & eas ad perfectionem nitatur adducere; tum ex eo quod munus Episcopi sit conferre Sacramentum Confirmationis, & Ordinis, quibus efficitur perfecti Christiani, & ministri Ecclesiæ: unde habentes tale munus, utpote perfectiores, debent secundum rectum ordinem esse perfecti. Porro has rationes in Episcopos etiam Titulares cadere, ac propterea etiam in ipsis perfectionem supponi, pronum est cuilibet animadvertere.

183. Hinc inferes 1. Episcopos inter, ac Religiosos hoc esse discrimen, quod Religiosi sunt in statu perfectionis acquirendæ; Episcopi sunt in statu perfectionis acquisitæ.

184. Inferes 2. Episcopis etiam Titularibus incumbere, non solum præcepta omnibus communia, & propria sui status, sancte custodire, sed etiam eam charitatem Dei, & proximi habere I. ut omnia sua pro honore Dei, & salute sui gregis contemnunt, cum opus fuerit, vel pauperibus sui gregis largiendo, vel rapinam bonorum suorum cum gaudio sustinendo, ex S. Thoma *loc. cit. art. 7.* & Bellarmino *loc. cit. II.* ut Angelica puritate Deo ministrent, & nullam unquam suspensionem incontinentiæ præbeant: proinde, inquit Bellarminus, non habeant domi personam ullam vel ob adolescentiam, vel ob ornatum, ad quam carnali affectione propensi credantur: foris autem cum nulla unquam muliere sine testibus loquantur, atque id potissimum erga Sanctimonialia observent; incredibile enim est, quam contemptibilis reddatur Episcopus, si aut verbis, aut factis ullam incontinentiæ signum dederit: Bellarm. ad Nepotem *cont. 4. III.* ut humiliter obediant Dei, & superiorum mandatis non solum gravibus, sed etiam levibus, juxta Tridentinum *sess. 22. cap. 1. de reform.* & præcipue obtemperent illi præcepto a S. Joanne Evangelista in 1. *Epistola* promulgato, quo jubentur non solum pro fratribus animam ponere, sed multo magis divitias, quietem, delicias, & commoda omnia.

185. Oppones. Episcopus Titularis, ut supra diximus, non tenetur per accidens eam habere doctrinam, quam tenentur habere ceteri Episcopi: ergo similiter per accidens, ex eo quod actualiter non exerceat curam animarum, non tenebitur habere perfectionem, quam tenentur habere ceteri Episcopi. Sed contra est. Nam status Episcopalis exigit doctrinam commensuram officio, quod

quod Episcopus exercere debet : perfectionem vero non solum commensuratum officio , quod exercere debet , sed etiam characteri , dignitati , ac sponsoni , quam Episcopus facit in sua consecratione . Cum itaque officium Episcopi Titularis per accidens non extendatur , nisi ad Sacerdotalia , & Pontificalia peragenda , sequitur , quod doctrina his muneribus peragendis sufficiens , sit etiam per accidens sufficiens Episcopo Titulari . At character , dignitas , sponsio , quam facit Episcopus in sua consecratione , cum sit æqualis in omnibus Episcopis ; sequitur , quod sicut in aliis requirit perfectionem acquisitam , ita etiam in Titularibus . Non negaverim tamen , ob defectum actualis ac liberæ curæ animarum , eum vel paucioribus præceptis obstringi , vel facilius excusari : ut patebit ex infra dicendis .

186. Quares 2. an Episcopi Titulares teneantur intra trimestre a die confirmationis suscipere consecrationem ? Resp. præceptum esse Episcopis suscipere consecrationem intra tres menses a die confirmationis , nisi forte inexcusabilis necessitas cogeret Ordinationis tempus amplius prorogari , ut ex Concilio Chalcedonensi decernitur in *Can. Quoniam* , 2. *dist. 75.* & recentius a Tridentino *sess. 23. cap. 2. de ref.* ubi insuper in pœnam adjicitur , ut , si electus & confirmatus munus consecrationis intra illud tempus non suscepit , ad fructuum perceptorum restitutionem teneatur ; & , si intra totidem menses postea id facere neglexerit , sit ipso jure privatus Ecclesia . Jam vero tale præceptum afficit Episcopos etiam Titulares , & consequenter hi tenentur intra trimestre a die confirmationis suscipere consecrationem . Ita Squillant. *de Obligat. Episc. part. 1. cap. 1. num. 38.* Ratio est ; quia etiam respectu Episcopi Titularis inconveniens est , ut conjugium spirituale cum sua Ecclesia jam ratum per confirmationem , ultra tale tempus non consummetur per consecrationem : siquidem etiam respectu ipsius verificaretur , quod Ecclesia esset provisa de Pastore , & simul indigeret alieno Pastore ad ea quæ sunt Ordinis , & quidem per longum tempus , ac sine justa causa , ut suppono .

187. Quamquam vero non teneretur in tali casu ad restitutionem fructuum , ex eo quod nullos perceperit , si tamen aliquos ex Episcopatu Titulari percepisset , v. g. ex Episcopatu Nazareno , vel Atheniensi &c. habente annuos redditus (sunt enim nonnulli Episcopatus Titulares , qui in nostris regionibus habent assignationem quamdam reddituum) , clarum est , quod ad talem restitutionem teneretur : sicuti etiam incurreret pœnam privationis Episcopatus , si in contumacia persisteret tempore præfixo ad privationem : ubi non te lateat , hanc pœnam privationis Episcopatus , & fructuum , probabiliter non ligare , quousque sententia declaratoria negligentiae Episcopi non accesserit : ex Lessio *lib. 2. cap. 34. num. 103.* Castropal. *de Benef. disp. 5. p. 6.* Neque obstat , damnatam esse ab Alexandro VII. propositionem 20. asserentem , non deberi a Beneficiariis non recitantibus Horas Canonicas restitutionem fructuum ante sententiam declaratoriam &c. etenim in casu de Beneficiariis non recitantibus , clare apparet ex Bulla S. Pii V. legislatorem velle , eam restitutionem fieri ante Judicis sententiam ; dicuntur siquidem in ea Bulla fructus injuste retineri post omissionem recitationis : at in casu præsentis non clare apparet hæc legislatoris volum.

voluntas ; uti expendit Lessius adducens *loc. cit.* verba Tridentini : unde est disparitas .

188. At sciscitaberis duo : 1. an Episcopus Titularis nullos habens redditus ex Episcopatu in partibus, multam aliquam incurreret, si absque iusta causa ultra tres menses differret consecrationem ? 2. quomodo ipse privabitur Episcopatu, cujus nunquam possessionem inivit ? R. ad 1. Si esset Suffraganeus, vel Vicarius Apostolicus quo ad Pontificalia, privaretur redditibus Suffraganeatus, vel Vicariatus ; nam, ut diximus, Suffraganeus iis frui debet, quatenus inferviat ; non autem inferviret, quousque careret consecratione . Si autem neque esset Suffraganeus, neque Vicarius Apostolicus, unde nullos haberet fructus neque ex Episcopatu, neque ex huiusmodi officio ; puto, quod tunc esset puniendus aliis prenis ob talem negligentiam, ex adductis ab Engel *tit. de penis num. 5.* R. ad 2. Privaretur jure in re, quod habet ad takem Ecclesiam in partibus Infidelium : nam post confirmationem electus acquirit jus in re, & perfectum quasi dominium in Prælatura respectu talis Ecclesiæ, *Cap. fin. de translut. Episcopi.*

189. Quæres 3. an Archiepiscopus Titularis teneatur petere Pallium intra tres menses a die consecrationis, vel confirmationis ? R. per se loquendo, ac de jure ordinario, teneri ; per accidens autem, ac de stylo præsentis Curia Romanæ, non teneri . Prima pars probatur ; tum quia de jure communi in *Cap. Quoniam dist. 100.* iungitur omnibus Archiepiscopis, ne ultra tres menses a die consecrationis, vel confirmationis, si antea erant consecrati, differant a S. Sede Pallium exposcere : cum autem etiam Titulares Archiepiscopi sint vere Archiepiscopi ac Metropolitani, sequitur &c. tum quia etiam Titulares Archiepiscopi debent nominari Archiepiscopi ; item debent, per se loquendo, conficere Chrisma, ordinare Clericos, &c. hæc autem munera nequeunt obire ante Pallium acceptum, nec ante talem acceptionem possunt se Archiepiscopos nominare, ex *Cap. Nisi, de auctorit. & usu Pallii, & ex Cap. Quod sicut §. Præterea, de electi.* unde sequitur, quod etiam ipsi debeant Pallium exposcere, saltem si velint ita nominari, & ea munera obire .

190. Altera pars probatur ; quia juxta præsentem Curia styllum, de quo testatur Baldassari. in *Opusc. de Pallio*, non solent ejusmodi Archiepiscopi, seu Metropolitani, Pallium exposcere, nec accipere (limites in Archiepiscopo Nazareno) : & hoc non obstante, ex speciali Sedis Apostolicæ Indulto, seu concessione, vocantur Archiepiscopi, ordinant Clericos, consecrant Episcopos &c.

191. Dubitabis, an Patriarchæ Titulares possint conferre Pallium suis respectivè Archiepiscopis, sicuti olim poterant ex privilegio, Patriarchæ scilicet Constantinopolitanus, Antiochenus &c. ? Resp. negative . Ita Wiestner, Pikler, Schmalzgrueber, alique *hoc tit. de Pallio* . Ratio est ; quia vel tales Sedes Patriarchales hodie amiserunt tale privilegium, vel certe ejus usus non permittitur Patriarchis Titularibus, præsertim cum tales Patriarchæ Titulares non accipiant Pallium ; & privilegium erat, ut, post acceptum a Sede Apostolica Pallium, possent ipsi aliis conferre .

192. Quæ-

192. Quæres 4. an Episcopi Titulares debeant emittere professionem Fidei? Resp. affirmative. Ratio est; quia ex duplici lege Episcopi tenentur ad talem professionem Fidei: altera nempe ex Constitutione Gregorii XIV. incipiente *Onus Apostolica servitutis*, qua omnes Episcopi ad talem professionem, & ad juramentum arctantur, cujus professionis & juramenti forma traditur in Pontificali Romano auctoritate Clementis VIII. edito *fol. 79.* altera ex decreto Tridentini *sess. 26. cap. 2. de reform.* ubi statuitur, omnes Episcopi &c. teneri ad hanc professionem emittendam in prima Synodo Provinciali, in qua ipsi interfuerint. Jam vero Titulares Episcopi obligantur ad hujusmodi professionem, ac juramentum, ex Constitutione illa Gregorii XIV. ut constat ex praxi Romanæ Curie. Obligantur etiam ex Tridentini sanctione in Provinciali Concilio eam emittere, siquando in partibus Infidelium tale Concilium haberetur, & ipsi eidem interessent, ut notat Squillant. in *part. 1. cap. 11. de oblig. Episcop.* Verum, cum talia Concilia in iis partibus non habeantur, iidem ab ea Tridentinæ sanctionis observatione actuali excusantur.

193. Quæres 5. an teneantur residere in propria diœcesi in partibus Infidelium? Resp. Gravissima est hæc questio, quam respectu Episcoporum Titularium tractaverunt Corradus *dispensat. Apost. lib. 5. cap. 8.* Barbosa *de Potestate Episcopi part. 1. tit. 1. cap. 6.* Anton. Pagan. *Ord. Min. in Tract. de Resident. Episcop.* alique. Hanc ut resolvam, sciendum est 1. residentiam describi a Leurenio in *foro Beneficiali part. 1. sect. 3. quest. 363. sic: Est presentia personæ, seu commoratio assidua in loco Beneficii, seu apud Ecclesiam, ad effectum illi personaliter deservendi, sive ad servitium Ecclesiasticum personaliter præstandum.* Sciendum est 2. obligationem residendi respectu Episcoporum &c. saltem in thesi, idest in genere, & prout abstrahitur a casibus particularibus, certis circumstantiis, & conditionibus, esse de jure Divino: ex communi DD. contra Catharinum, & ex Tridentino *sess. 23. cap. 1. de reform.* ubi sancta Synodus obligationem residendi probat ex sacris litteris, & declarat, alias munus Pastorale obiri debito modo, uti sacre litteræ præcipiunt, & res ipsa postulat, non posse, licet hanc suam doctrinam non posuerit inter canones, & dogmata Fidei, sed solum inter decreta reformationis. Sciendum est 3. eandem residendi obligationem in certis casibus, & circumstantiis loci, temporis, personæ &c. desinere secundum jus Divinum, & manere tantum obligationem juris Ecclesiastici, in quo Papa dispensare potest, & sæpe solet, idque vel in casibus specialibus, vel generali lege: ex Layman *de Benef. cap. 6.* juxta doctrinam S. Thomæ, & Cajetani 2. 2. *quest. 185. art. 5.*

194. His præmissis, dico 1. Episcopos etiam Titulares in thesi, & abstrahendo a circumstantiis, teneri jure Divino ad residendum personaliter in propria diœcesi in partibus Infidelium; adeo ut, si salus animarum exigeret eorum præsentiam in illis partibus, non possent iis abesse propter aliquod suum commodum temporale, imo nec propter propriæ personæ periculum declinandum. Ita Corradus *loc. cit.* Layman *loc. cit.* alique. Ratio est; quia omnes Episcopi cum debeant jure Divino attendere sibi, & gregi sibi commisso, procurando, ut oves aliquas, saltem unam pristinæ salutis reituant, vel Chri-

no adjungant &c. nec id debite præstare possint, ex Tridentino *loc. cit.* nisi personaliter resideant, sequitur, quod jure Divino omnes Episcopi teneantur residere: cum autem etiam Titulares sint vere Episcopi, & etiam illis incumbat attendere sibi, & universo gregi, sequitur, quod etiam illi eodem jure teneantur &c. adeo ut, si necessaria absolute esset eorum præsentia ad unam earum animarum salvandam, non possent a residentia se eximere, neque ob periculum vite; siquidem bonus Pastor animam suam pro ovibus dare debet, *Joan. 10.*

195. Dico secundo Episcopi Titulares in hypothesi, idest in præsentia circumstantia, in qua nulla, vel exigua spes est eorum præsentiam fore utilem in illis partibus, & in qua illis populis vel utilius, vel æque utile est, ut actualis cura reducendi eos ad Fidem &c. administretur a Summo Pontifice per Missionarios Apostolicos &c. non tenentur ex jure Divino, sed solum ex jure Ecclesiastico ad residentiam. Ab hac tamen obligatione juris Ecclesiastici solet Papa cum iis dispensare, quousque ab Infidelibus eorum respectu Ecclesia detinebitur. Et quidem, quod non teneantur jure Divino in tali circumstantia, suadet; quia talis ac tanta obligatio est propter salutem animarum, ex S. Thoma 2. 2. *quæst. 185. art. 5.* unde, cum in tali circumstantia cesset necessitas eorum præsentia ad finem salutis animarum, cessat etiam ea obligatio, ex Layman *de Benef. cap. 6.* Quod teneantur jure Ecclesiastico, constat; nam, quando ipsi præsciuntur in partibus Infidelium, Summus Pontifex iis inter cetera præcipit, ut, postquam Litteras super provisione, & præfectione hujusmodi ipsi habebunt expeditas, ad suam Ecclesiam se conferant, & personaliter in ea resideant. Vid. Corrad. *loc. cit.* Quod vero soleat Pontifex cum iis dispensare in hac obligatione, constat ex Litteris Apostolicis; nam ibi ait Pontifex: *Insuper tibi, quod, donec dicta Ecclesia ab Infidelibus detinebitur, ad illam accedere, & apud eam personaliter residere, minime tenearis, dicta Apostolica auctoritate indulgemus.*

196. Hinc 1. Episcopis Titularibus incumbit, ut animum retineant residendi in sua Ecclesia, si opportunitas adsit, & necessitas animarum requirat, ex S. Thoma *quæst. 185. art. 5. ad 3. item*, ut animum habeant eo se conferendi, quando contingeret, ut talis civitas, seu Ecclesia in Christianorum Principum veniret potestatem. De facto refert Flechier *in Hist. Card. Ximenes lib. 3. a pag. 454.* Ludovicum Guillelmum Franciscanum Episcopum in partibus, titulo de Oran. statim ac ea civitas in Hispanorum ditionem redacta fuit, ad eam se contulisse, ut ibidem resideret, & quamquam id ei Hispani nollent permittere, tamen Romanus Pontifex acriter pro Episcopo stetit, donec idem Episcopus ad alium Episcopatum translatus est.

197. Hinc 2. laudabile esset, atque opus zelo Apostolico dignum, ut ejusmodi Titulares Episcopi, habita a Romano Pontifice venia, ad suam Ecclesiam proficiscerentur, ut ad Evangelii agnitionem eos populos sibi commissos reducerent, vel, qui ibi sunt Fideles, in Fide & Religione sollicitè conservarent. Sic olim sancte, nec sine fructu, fecit B. Bartholomæus Bononiensis, declaratus Armeniæ Archiepiscopus, ex Ordine Prædicatorum; ut refert ex Turriano Bollus apud Barbofam *de Potestate Episcopi part. 1. tit. 1. cap. 6.*

198. Quæres 6. an Episcopi Titulares absentes a suis Ecclesiis teneantur pro suo populo orare, & Missæ Sacrificium offerre? Resp. præmittendo, Romanum Pontificem ejusmodi Episcopis, ut conlat ex Litteris Apostolicis, committere curam, regimen, & administrationem suarum respective Ecclesiarum: quamvis autem ob varias circumstantias actualitatem talis curæ, regiminis, & administrationis idem Romanus Pontifex vel Vicarius Apostolicus, vel aliis a se deputatis idoneis viris demandet, non proinde eos ab omni prorsus earundem Ecclesiarum spiritali cura absolvit. Probo hoc; quia quando cura habitualis animarum est penes certam personam, cura vero actualis, seu exercitium est penes alteram, tunc sponsus & Pastor Ecclesiæ dicitur & est ille qui habet curam habitualem, ex Leuren. *part. 1. quæst. 68. in foro beneficii*: unde in casu nostro Episcopus Titularis est sponsus & Pastor Ecclesiæ in partibus. Sicuti autem sponsus non omni prorsus cura solvitur erga sponsam, quando ista sine sua culpa separatur a sponso, ut docet Bonacina cum Sanchez *lib. 9. disp. 4. num. 25. siquidem quod culpa caret, in damnum vocari non debet, text. in Cap. 2. de constit.* ita nec Episcopus est immunis ab omni cura erga suam Ecclesiam, quando ista sine sua culpa redacta est in Infidelium captivitatem, & ab alio administratur &c. perseverante vinculo spiritualis matrimonii.

199. Hoc posito, dico 1. Episcopi Titulares tenentur aliquoties pro suo populo, seu pro sua Ecclesia orare. Ratio est; quia ex una parte certum est, Episcopos in genere teneri orare pro populo sibi commissio: uti conlat tum ex jure Canonico *dist. 36. Can. Si quis vult*, ubi habetur: *Oret ergo & Sacerdos indefinenter, ut vincat populus, qui sub ipso est, hostes invisibiles &c.* tum ex jure Civili *L. Omnes, C. de Episc.* ubi sic declaratur: *Ob id ordinari Sacerdotes, ut suis precibus benignitatem humanissimi Dei rebus acquirant communibus*: tum ex Tridentino *sess. 23. de reform. cap. 1.*

200. Ex altera vero parte certum est, habentem plures obligationes, & excusatum ab una earum parte ob varia impedimenta, debere servare eam partem quam potest; siquidem *ex regul. 37. in 6. utile non debet per inutile vitiari*. Cum igitur Episcopi Titulares impediuntur propter varias circumstantias ab executione plurium obligationum Episcopaliū erga suum populum, & possint commode servare hanc obligationem orandi pro illo, eam servare omnino debent.

201. Neque obstat, quod nullos fructus percipiant ex sua Ecclesia: nam sicuti sponsus ducens pauperem indotatam, tenetur eam alere, præstando ea quæ potest, ex Sanchez *lib. 9. de matrim. disp. 5. num. 8.* ita Episcopus ducens Ecclesiam pauperem, ac nullos habentem redditus, tenetur, hoc non obstante, ea illi exhibere quæ potest commode, & ad quæ alias teneretur.

202. Dico 2. non teneri Missæ Sacrificium applicare pro suo populo saltem sub mortali. Ratio est; quia incertum est, an Episcopi in genere teneantur vel quotidie, vel certis diebus, applicare Missam pro suo populo: nam talis obligatio non colligitur neque ex fine institutionis Episcopatum; instituti enim sunt ad finem pascendi animas; & ad pabulum spirituale animarum non pertinet oblatio, seu applicatio Sacrificii: neque ex precepto aliquo positivo ex-tendente se ad Episcopos; quale videtur extare relate ad Parochos, ex plu-
ribus

bus declarationibus Sacrae Congregationis *: neque ex eo quod Episcopi habeant redditus a populo, nam habent etiam alia pastoralia munera, ratione quorum redditus Ecclesiasticos recipiunt: neque demum ex consuetudine, quae non probatur. Rursus incertum est, an Episcopi Titulares, etiam admissa tali obligatione in aliis Episcopis, eadem comprehendantur; quandoquidem in iis est dispar ratio, tum propter defectum reddituum, tum ex eo quod probabilius est, pro Infidelibus (quales supponuntur populi Episcopi Titularis) non posse Missae Sacrificium applicari nomine Christi, & Ecclesiae. Sic Sotus *lib. 9. de iust. q. 2. art. 2. ad 3.* Vasquez *disp. 227. cap. 3.* aliique apud Castropalaum. Unde cum non sit apponenda gravis obligatio, si de illa non constet, sequitur, quod, stante tali incertitudine huius gravis obligationis, ea non sit apponenda Episcopis Titularibus.

203. Quæres 7. an Episcopi Titulares teneantur legibus ejus Diœcesani, in cujus diœcesi domicilium habent ratione originis, vel patrimonii, vel officii &c. ? Resp. Supponendum est primo, Episcopos Titulares non habere extra propriam diœcesim fixum ac stabile domicilium: cum enim debeant ex dictis retinere animum personaliter accedendi ad propriam diœcesim, quando-cumque animarum salus id exigit &c. nequeunt habere animum perpetuo manendi in eo loco, in quo manent, saltem absolute loquendo; unde censentur quidem habere quasi domicilium in loco quem eligunt pro sua ordinaria habitatione, non vero proprium domicilium. Vid. Sanchez *lib. 8. de matr. disp. 18. quest. 1.* Supponendum est 2. sermonem esse de legibus particularibus Episcopi diœcesani, quæ habent rationem, & materiam de se universalem, & communem ipsi Episcopo Titulari, ut est lex de aliquo jejunio, de observatione alicujus festi &c. nam, si materia, vel ratio legis non sit communis, aut Episcopali dignitati minime accommodata, clarum est, Titularem Episcopum ea non teneri. V. G. non teneretur ea lege, qua præciperetur Clericis interesse alicui Processioni, vel Synodo diœcesanae &c. vel præciperetur dari præcedentiam alicui Præposito, vel Decano &c.

204. His suppositis, dico, Episcopum Titularem teneri legibus Episcopi diœcesani, in cujus diœcesi commoratur ad longum tempus, quo ad vim directivam, non autem quo ad vim coactivam, nisi ipse fuerit in ea diœcesi Parochus, vel Canonicus &c. nam tunc in concernentibus officium Parochi, vel Canonici &c. teneretur etiam quo ad vim coactivam.

205. Prima pars probatur; quia Episcopus Titularis cum habeat in ea diœcesi quasi domicilium, consideratur veluti pars illius diœcesis; ideoque naturali ratione æquum est, ut servet ea quæ a tota diœcesi servantur: *turpis enim omnis pars est, suo universo non congruens*: ait S. Augustin. *Confess. lib. 3. cap. 8.* Accedit, quod Episcopus loci habet potestatem necessariam ad rectam gubernationem suæ diœcesis, & ad ejus bonos mores tuendos: ergo

K 2

habet

* Nota, quod hujusmodi præceptum relate ad Parochos jam certo extare constat ex recenti Constitutione Bened. XIV. *Cum semper &c.* sub die 19. Augusti 1744. ubi præcipitur applicatio Missæ Parochialis pro populo diebus festis &c. *Bullar. tom. 1. pag. 366.*

habet potestatem ad ferendas leges, quas omnes ibi commorantes saltem ad longum tempus servare teneantur: & consequenter, si eas ferat, iis tenebitur Episcopus Titularis ibidem commorans. Sic ex Suarez *de leg. lib. 3. cap. 33.* Neque obstat, quod juxta communem sententiam Canonistarum Legatus non teneatur in provincia legibus Episcopi diocesalibus; nam est dispar ratio: siquidem Legatus est superior jurisdictione respectu Episcopi; leges autem latae ab inferiore nullam vim habent erga superiorem: quod porro non verificatur respectu Episcopi Titularis.

206. Hinc, si Episcopus diocesanus prohibeat universaliter accessum ad Moniales, non poterit vel directe, vel indirecte, ex vi talis legis, Episcopus Titularis ad eas accedere sine licentia vel tacita, vel praesumpta Episcopi diocesani. Ita de Alexand. in *Conf. Mon. Pellizz. de Claus. Monial. cap. 5. sect. 5. quest. 10.* Sac. Congregatio in *Jannu. 10. Maji 1631.* apud Barbof. *Jur. Eccl. lib. 1. cap. 44. num. 169.*

207. Altera pars probatur; nam Episcopus Titularis cum ratione dignitatis sit exemptus a jurisdictione Episcopi diocesani, nequit per habitationem in ipsius diocesi eidem subdici quo ad vim coactivam. Ita Suarez *de leg. lib. 3. cap. 33. num. 10.* Hinc, lata ab Episcopo poena excommunicationis contra indebite accedentes ad Moniales, eam non incurreret Episcopus Titularis indebite accedens; uti probat Pellizz. *loc. cit. de Claus. Mon. cap. 5. sect. 5. quest. 10.* ubi recte & ad rem explicat quamdam declarationem Sacrae Congregationis re-latam a Tamburino *disp. 25. quest. 2. num. 4.*

208. Tertia pars suadetur; quia Episcopi Titulares censentur voluntarie suae exemptionis cedere in concurrentibus talia officia per hoc, quod tale officium suscipiunt: unde sicut Regulares quamvis exempti subsunt, ex Tridentino *sess. 25. cap. 11. de reform.* si sint Parochi, visitationi, & correctioni Episcopi diocesani in iis quae ad curam animarum, & Sacramentorum administrationem pertinent; ita Episcopi Titulares, si sint Parochi, vel Canonici, in iis &c. & ita declaratum a Sacra Congregatione testatur Barbof. *tract. de Can. c. 36.* Non negaverim tamen, quod in infligenda poena ratio dignitatis habenda esset.

209. Quæres 8. an Episcopi Titulares teneantur visitare Limina SS. Apostolorum juxta veterem sanctionem S. Gregorii Magni, & recentem Constitutionem Sixti V. incipientem *Romanus Pontifex*, editam 20. Decembris 1585? R. Vel tales Episcopi resident in propria diocesi in partibus Infidelium, vel non? Si non resident, sed manent, ut solent, in aliqua Christiana civitate sine actuali jurisdictione, non tenentur visitare Limina. Ratio est; quia in qualibet obligatione, inquit S. Thomas, attendendus est obligationis finis: cum autem finis ejusmodi obligationis visitandi Limina sit ad recognitionem Sedis Apostolicæ, & ad consultanda dubia, negotia, & difficultates, quæ in diocesi se obtulerunt, ex citata Constitutione Sixti V. sequitur, quod talis obligatio Episcopos Titulares non afficiat utpote non habentes suæ diocesis negotia quæ exponant, nec habentes actuale regimen, & curam populorum, unde eorum recognitio erga Supremum Pontificem videatur ab eodem speciali-

ter exigi in dicta Constitutione. Si vero resideant in partibus Infidelium, declaratum est per Sacram Congregationem de Propaganda Fide coram Urbano VIII. die 28. Julii 1626. impleri præfatam Constitutionem Sixti V. per Episcopos in partibus Infidelium residentes, si id præstiterint medio ipsorum Procuratore in Curia existente, ut testatur ex Navarro Squillant.

§. II.

De obligationibus negativis, seu de prohibitionibus.

210. **Q**UÆ Titularibus Episcopis a sacro Concilio Tridentino sunt prohibita quo ad usum Pontificalium in aliena diœcesi, & quo ad collationem Ordinum alienis subditis, jam supra recensuimus, nec opus est, ut iterum ea referamus. Solum innuo, posse lectorem in secunda & tertia hujus Operis Parte ea reperire, & si textum ipsum velit consulere, posse *cap. 5. sess. 6. de reform. & cap. 2. sess. 14. de reform.* Concilii Tridentini legere. Unde hic

211. Quæres 1. an Episcopi Titulares possint aliquid exigere ratione officii Pontificalis ultra id, quod de jure eis permittitur? R. negative. Ita ex textu in *Cap. Conquerentes, de officio Ordin.* Genuens. in *Maunal. cap. 77.* Naldus v. *Episcopus num. 14.* Squillant. *part. 2. cap. 19.* alique. Ratio est; quia exigere ultra id, quod eis jure taxatur, & permittitur, est injustum, & aliquando etiam simoniacum.

212. Hinc nequeunt quidquam accipere tanquam pretium pro consecratione Templi, Altaris, Calicis &c. quia talis acceptio esset simoniaca; siquidem tales actiones sunt spirituales, & actus potestatis Ordinis. Ita Suarez, & alii cum Pyrh. *num. 34.* Hinc pariter nequeunt aliquid etiam sponte oblatum admittere pro Ordinibus, vel pro testimonialibus, vel pro sigillo &c. præter eandem, juxta Pontificale. Ita ex Barbosa *de jure Ecclesiastico lib. 1. c. 33.* & habetur expresse in Tridentino *sess. 21. cap. 1. de reform.* Hinc demum occasione consecrationis Ecclesiæ censent Franc. Leo *part. 1. cap. 5. num. 16.* & Riccius in *praxi p. 1. resol. 495.* posse Episcopos prandium aliaque victualia eundo, & redeundo, ab iis accipere, qui eorum ministerium requisiverunt, quando Ecclesia consecranda esset extra civitatem, & commode ad proprias ædes ipsi non possent redire pro sumendo prandio &c. in tali enim casu æquitas, & urbanitas exigit, ut Episcopus ab iis sustentetur, in quorum gratiam laboravit. Ubi noto, quod, si post peractam aliquam functionem Pontificalem vellet aliquis titulo gratitudinis munus exhibere Episcopo, posset illud ab eo accipi, dummodo scandalum abesset, nec specialis aliqua esset prohibitio.

213. Quæres 2. an Episcopi Titulares possint emitteere votum Religionis sine licentia Summi Pontificis? R. Tale votum potest considerari in duplici differentia, nempe absolute emissum, & conditionate emissum, scilicet sub conditione, si Pontifex consenserit. Jam vero Episcopus Titularis nequit emitteere votum ingrediendi Religionem absolute. Ratio est; quia Episcopus etiam Titularis tenetur conjugio cum sua Ecclesia, quod nequit dissolvi sine consensu Pontificis,

Cap.

cap. Nisi cum pridem, de renunciatione: unde nequit vovere ingressum in Religionem absolute. Idem vero Episcopus potest emittere tale votum sub conditione &c. Ratio est; quia sub tali conditione ingressus in Religionem est actio bona, honesta, nec impeditiva majoris boni; nam Pontifex expenderet, an hic & nunc talis ingressus obitaret bono communi, necne? Quod si Episcopus emitteret votum ingrediendi Religionem cum præcisione, an emitteret absolute, vel conditionate, tunc intelligeretur emisisse conditionate. Ita cum Sancto Thoma Layman *cap. 7. de voto*. Ratio est; quia votum ita potius interpretandum est, ut valeat, quam ut non valeat: atqui ejusmodi votum invalidum esset, nisi subintelligeretur conditio, si Pontifex consenserit: ergo &c.

214. Quæres 3. an Episcopus Titularis possit ingredi Religionem sine licentia Papæ? R. Videtur, quod sic; quia Ecclesia in partibus nullum patetur detrimentum propter ingressum in Religionem sui Episcopi. Nihilominus dicendum est, quod non. Ratio est; quia Episcopus etiam Titularis est substitutus suæ Ecclesiæ, sicut maritus suæ uxori, & animam suam pro ea Ecclesia ponere tenetur, sicut Christus posuit pro Ecclesia, *ex cit. cap. Nisi cum pridem, de renunciatione*: quare, sicut maritus non potest deferere uxorem sine ejus consensu, ita nec Episcopus etiam Titularis potest deferere suam Ecclesiam sine ejus consensu, quem Pontifex Romanus, qui omnium Ecclesiarum curam habet, sibi reservavit. Vid. Lessius *de just. lib. 2. cap. 41. dub. 3*. Neque obstat ratio in contrarium adducta; nam ea solum probat, posse Pontificem facilius dare ejusmodi Episcopis licentiam ingrediendi Religionem, siquidem difficilius propter talem ingressum respublica detrimentum caperet.

215. Dices. Ex ratione conclusionis ideo non posset Episcopus ingredi Religionem sine consensu Papæ, quia nequit sine tali consensu deferere Ecclesiam: ergo in casu, quo non deferat, sed retineat Titulum & vinculum suæ Ecclesiæ, poterit ingredi Religionem: Accedit, quod Episcopus Titularis non deserit Ecclesiam, nec potest eam deferere; siquidem supponimus, nunquam ejus possessionem inivisse. Sed contra est: nam nullus Episcopus potest ingredi Religionem, absque eo quod deferat Episcopatum, ex Innocentio III. *in cap. Post translationem, de renunc.* Deinde Episcopus Titularis quamvis non iniverit possessionem suæ Ecclesiæ, tamen per confirmationem acquisivit jus in re respectu talis Ecclesiæ, & habet cum eadem spirituale matrimonium ratum per confirmationem, consummatum per consecrationem: unde deberet tali Ecclesiæ renunciare, ut ingrederetur Religionem, & sic eam deferret.

216. Quæres 4. an possit Episcopus Titularis Advocati officium gerere? R. non posse. Ratio est; quia omnibus Episcopis id vetitum est *in Can. Pervenit ad sanctam Synodum, dist. 86. Squillant. de prohib. Episc. part. 2. cap. 22. Franciscus Ansalduus de jurisd. Ecclesiast. par. 2. tit. 11. cap. 30. num. 5*. Excipe officium Advocati Consistorialis; nam, ex Card. de Luca *in Relat. Curiae disc. 46. num. 52*, hoc habent speciale Episcopi Titulares, ut possint esse simul Advocati Consistoriales.

217. Quæres 5. an Episcopi Titulares possint aliquam negotiationem exercere ad honestam sui sustentationem? R. Vel manent in partibus Catholicorum, vel

vel resident in partibus Infidelium ? Si manent in partibus Catholicorum , certum videtur , eos non posse ; quia vel non dabitur necessitas gravis eos excusans a prohibitionem in *Cap. Negotiatorum* , & *Cap. fin. de vit. & honestate Clericorum* , vel in sensu composito talis necessitatis dabitur commoditas recurrendi pro opportuna licentia ad Summum Pontificem : unde nunquam regulariter dabitur necessitas gravis permittens negotiari sine expressa licentia ; quia non est vera gravis necessitas , quando adest tempus , & opportunitas recurrendi ad Superiorem , ut multis citatis docet Verricelli *quest. 104. num. 10*. Si vero resideant in partibus Infidelium , poterit dari casus , in quo ob sui sustentationem necessariam excusentur in tali prohibitionem . Sic ex Castropal. *de Stat. Relig. disp. 4. par. 13. §. 4*. Molin. *tr. 2. de Just. disp. 342*. Non enim lex Ecclesiastica , quæ solum ob decentiam status constituta est , ita rigide obligat , ut vetet medium hic & nunc necessarium ad sui sustentationem . Notes tamen ex Bulla Urbani VIII. in ordine *la 126*. prohibitum esse omnibus & singulis Religiosis sub pena excommunicationis latæ sententiæ , ne mercature , seu negotiationibus se immisceant sive directe , sive indirecte , aut quovis alio prætextu , seu colore &c. *

218. Quæres 6. an Episcopi Titulares possint retinere , ac legere libros prohibitos ? R. libros alios esse prohibitos in Bulla Cœnæ sub excommunicatione reservata , quales sunt Hæreticorum libri de hæresi , aut de Religione tractantes ; & ad hanc classẽ reduci possunt libri astrologiæ judiciariæ &c. alios esse prohibitos in Indice sub excommunicatione non reservata , quales sunt libri Catholicorum hæresim continentes , vel suspectam de hæresi doctrinam : alios in Indice pariter prohibitos sine excommunicatione , sed sub peccato mortali , quales sunt libri prohibiti neque ob hæresim , neque ob hæresis suspicionem , sed ob aliam causam : Bonac. *de cens. in part. disp. 1. quest. 2. punct. 4*.

219. Jam vero dico 1. Episcopi Titulares , sive degant in partibus Catholicis , sive resideant in partibus Infidelium , nequeunt sine licentia retinere , aut legere libros prohibitos in prima classe . Et quidem conclusio certa est , si ipsi maneant inter Catholicos : nam licet olim Episcopi actuales possent tales libros legere ad confutandos errores , ex Conc. Carth. IV. *can. 10*. Hormisdæ Papa *epist. 56. ad Possessorem Episcopum* ; hodie tamen non possunt eos retinere , vel legere , ex Pontificia Constitutione Julii III. Pauli IV. & Pii IV. apud Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 16. quest. 13*. & docent Penia in *Direct. part. 2. comm. 3. vers. Falluntur ergo Episcopi* , Suarez de *Fide disp. 20. sect. 2. num. 26*. alique . Cum igitur eos non possint legere Episcopi habentes actuale regimen suæ Ecclesiæ , a fortiori non poterunt Episcopi Titulares . Si vero ejusmodi Episcopi resideant in partibus Infidelium , videri posset , quod licite eos legant ad eorum confutationem tum ex privilegio , concessõ a Clemente VIII. Missionariis Apostolicis in partibus Infidelium apud Verricelli *quest. 98. §. 28*. tum ex necessitate . Tamen sentiendum est , quod illicite id facerent ; tum quia privilegium illud Clementis VIII. revocatum esse ostendit Verricelli *qu. 299. de Apost. Missiõ*. tum quia , si est necessitas eos legendi , non est ne-

* Notes etiam a Bened. XIV. in Constit. *Apostolica Servitutis &c.* edita die 25. Febr. 1741. quamlibet negotiationem Clericis interdici , etiam sub alieno laici nomine &c. Bullar. *tom. 1. pag. 321*.

cessitas eos legendi sine licentia, quam possunt obtinere, antequam in eas partes se conferant ejusmodi Episcopi.

220. Dico 2. Episcopi Titulares sive in partibus Catholicis, sive in partibus Infidelium existentes, nequeunt legere, aut retinere libros prohibitos in secunda, & tertia classe. Ratio est; quia a tali lege prohibente eos libros comprehenduntur etiam Episcopi habentes actuale regimen, ut docet Carena *part. 2. tit. 10. n. 43.* Squillant. *de Prohib. Episcop. p. 2. cap. 13.* Unde valet discursus in superioribus factus, quod a fortiori comprehendantur Titulares.

221. Quæres 7. an Episcopi Titulares sine licentia possint in aliena diœcesi accedere ad Moniales, quando nulla adsit Episcopi diœcesani prohibitio? R. Diana *part. 3. tract. 2. resol. 48.* cum Grassio affirmat; quia, inquit, experientia docet, Episcopos sine scrupulo cum Monialibus loqui in aliena diœcesi absque Ordinariorum licentia. Nihilominus respondendum cenfeo negative cum Gratiano *tom. 2. cap. 393.* de Alexandris &c. quia non solum frequens, sed etiam simplex accessus sine licentia ad Moniales prohibetur ex variis iuribus apud Pelliz. *de Monial. cap. 5. num. 194.* Relate tamen ad Episcopos benignius aliquot jura interpretatur Bonacin. *de Claus. quest. 3. part. 2. num. 3.*

222. Quæres 8. an Archiepiscopus, vel Patriarcha Titularis possit in aliena diœcesi, extra suum Patriarchatum &c. de licentia Episcopi diœcesani præferri facere Crucem elatam in aliqua Pontificali functione, quam ibi exerceat? Resp. distinguendum esse inter Patriarchas majores, nempe Constantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, Hierosolymitanum, & Archiepiscopos. Ac de illis Patriarchis etiam Titularibus dico, eos posse Crucem elatam ante se deferre, dummodo adsit licentia Ordinarii. Ratio est; quia illis ex speciali privilegio competit Crucem elatam præferre ubique, excepta Roma, & ubi Summus Pontifex, vel ejus Legatus extiterit: *ex Cap. Antiqua, de privilegiis,* Gonzalez *ibidem*, Azor. *part. 2. cap. 36. quest. 2.* &c. Limitavi, dummodo adsit licentia Ordinarii. Ratio est; quia *sess. 14. de ref. cap. 2.* videtur Tridentini Concilii mens esse, ne ejusmodi Titulares sive Patriarchæ, sive Episcopi, quidquam redolens superioritatem attentent in aliena diœcesi sine licentia Ordinarii.

223. De Archiepiscopis autem dico, eos id non posse neque de licentia Ordinarii. Ratio est; quia facultas eis jure communi concessa deferendi ante se Crucem, est restricta intra fines sui Archiepiscopatus, seu provinciae, *ex Gonzalez in Cap. 1. ne lit. pendent. & in cit. Cap. Antiqua &c.* ergo nequit sine auctoritate Papæ talis facultas extendi ultra eos fines: nam privilegium pro certo loco concessum a Summo Pontifice, nequit per inferiorem extendi ad alium locum, *ex Cap. Sane, de priv. & Glossa ibi: Speciale non debet trahi ad generale.* Excipe Archiepiscopum Nazarenum, qui ubique Crucem fert ex privilegio.

224. Quæres 8. an Episcopi subordinati Congregationi de Propaganda Fide possint extra proprias Ecclesias de consensu Ordinarii exercere Pontificalia? Resp. non posse, ex decreto ejusdem Sacre Congregationis *die 28. Martii 1651.* apud Verricelli *quest. 229.* & quidem sub pœna suspensionis reservatæ Pontifici. Limites, dummodo non fuerint a Sacra Congregatione deputati Vicarii Apostolici, seu Administratores in aliquo certo loco: Verricelli *ibidem.*

FINIS QUARTÆ PARTIS.

PARS

PARS QUINTA

DE PRIVILEGIIS EPISCOPORUM TITULARIUM.

CAPUT UNICUM.

225-

Ignitas Episcopalis multis ornata est privilegiis, ut videre est apud Squillant. qui in Opere satis erudito ea disposite refert, explicatque. Cum autem ex iis alia requirant jurisdictionem completam in diocesim; alia possessionem, & administrationem actualem ejusdem; alia demum respiciant solam dignitatem Episcopalem:

sequitur, quod per accidens eorum aliqua non competant Episcopis Titularibus; aliqua vero etiam ipsis, licet non habentibus jurisdictionem completam, nec actualem possessionem, administrationemque diocesis, tamen ob Episcopalis dignitatis prerogativam jure conveniant. Unde in hac ultima Parte videndum erit, quanam sint ejusmodi privilegia Episcopis Titularibus competentia.

226. Quæres igitur 1. an Episcopi Titulares gaudeant privilegio eligendi sibi Confessarium, juxta textum in *Cap. final. de penit. & remiss.* Resp. supponendo, tale privilegium consistere in eo, quod possit Episcopus eligere Sacerdotem idoneum, a quo in foro interno absolvatur tum a peccatis, tum a censuris &c. juxta formam talis privilegii. Hoc supposito, videtur, quod Episcopi Titulares non gaudeant tali privilegio. Ratio est; quia Episcopi Titulares non habent, ut hic supponimus, Sacerdotes sibi actualiter subditos, adeoque non habent Sacerdotes, quibus per electionem a se factam tribuant jurisdictionem necessariam ad absolvendum. Nihilominus dicendum est, Episcopos Titulares gaudere tali privilegio. Ita Suarez de *pæn. disp. 27. sect. 2. n. 5.* Henriquez *lib. 6. cap. 13. num. 3.* Squillant. *part. 3. de privil. Episc. cap. 6.* alique. Ratio est; quia ejusmodi privilegium conceditur Episcopis, non intuitu actualis regiminis, sed intuitu dignitatis, quæ est in Episcopis Titularibus æque, ac in Episcopis residentialibus.

227. Neque obstat ratio in contrarium adducta; nam in casu electionis Sacerdos non acciperet jurisdictionem ab Episcopo Titulari eligente, sed ab ipso Summo Pontifice concedente privilegium.

228. Dubitabis 1. an Episcopus Titularis per tale privilegium possit eligere quemcumque Sacerdotem, vel debeat eligere approbatum ab Ordinario? R. Debet eligere approbatum ab Ordinario. Ita Vasquez *quest. 93. art. 1. dub. 5.* Suarez *disp. 28. de pæn. sect. 4.* Bonacina de *pæn. quest. 7. p. 3.* alique quamplures agentes de Episcopis actualibus, qui etiam intelligendi sunt de Episcopis Titularibus. Ratio pro utraque Episcoporum classe est; quia Tri-

dentinum *sess. 23. cap. 15. de ref. decrevit*, nullum Sacerdotem reputari idoneum ad excipiendas Confessiones secularium etiam Sacerdotum, nisi aut Parochiale Beneficium, aut Episcopalem approbationem obtineat. Hoc autem decreto comprehendunt etiam Episcopos, ita ut nequeant simplicem Sacerdotem non subditum, extra propriam diocesim, non approbatum ab Ordinario, sibi eligere, iudicavit Gregorius XIII. teste Suarez *disp. 28. de pan. sect. 4. Diana*, aliisque apud Vivam *in prop. 16. Alex. VII.*

229. Oppones. Tale privilegium erit frustraneum, ac nullius momenti, siquidem omnes Christifideles seculares possunt sibi eligere in Confessarium Sacerdotem approbatum. Contra est: nam licet omnes Christifideles seculares possint eligere Confessarium approbatum, & habentem jurisdictionem, non tamen iidem omnes possunt sibi eligere Sacerdotem approbatum quidem, at carentem jurisdictione. Episcopi autem ex vi talis privilegii possunt sibi eligere Sacerdotem approbatum, etiam si non præhabuerit jurisdictionem; hæc siquidem conferretur illi a Pontifice per ipsam electionem factam ab Episcopo non suo extra suam diocesim &c. unde tale privilegium non est frustraneum.

230. Dubitabis 2. an Sacerdos, qui eligitur, debeat esse approbatus ab Episcopo loci, vel sufficiat, quod sit approbatus ab aliquo Episcopo? R. Vel talis Sacerdos est Regularis, vel est secularis. Si est Regularis, debet esse approbatus ab Episcopo loci: talem enim approbationem ad idoneitatem audiendi Confessiones requirit in Regulari Clemens X. in Bulla *Superna* &c. Si est autem secularis, videtur res dubia, & adhuc in questione. Nihilominus cum de Lugo, & la Croix *lib. 6. part. 2. num. 1516.* probabilius censeo, Sacerdotem etiam secularem debere esse approbatum ab Ordinario loci, ut possit eligi ab Episcopo non suo extra propriam diocesim &c. propter rationes ab Eminentissimo de Lugo adductas *de pan. disp. 21. sect. 2.*

231. Quæres 2. an Episcopi Titulares gaudeant privilegio Canonis Concilii Viennensis, & Bullæ Cœnæ? R. Sciendum est, in Clementina *Si quis suadente* &c. extare excommunicationem contra percutientes, capientes, & bannientes Episcopos, & contra mandantes ejusmodi actiones: item in Bulla Cœnæ *can. 11.* extare excommunicationem contra vulnerantes, capientes, carcerantes, detinentes, hostiliter insequentes &c. Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos &c. Jam vero Episcopi Titulares gaudent utroque hoc privilegio; ita ut eos percutientes, vulnerantes, mutilantes, carcerantes &c. sine iusta causa, & cum lethali culpa contra hos canones, incurrant excommunicationem Papæ reservatam in his decretis. Ratio est; quia tales canones, ut videre est apud Bonacinam *de cens. in part. disp. 1. quest. 12.* Duardum *quest. 8.* Alterium *de cens. cap. 6.* editi sunt intuitu consecrationis, & Ordinis Episcopalis, non ratione jurisdictionis, & actualis regiminis. Cum itaque Episcopi Titulares sint consecrati, & habeant Ordinem Episcopalem, sequitur &c.

232. Dubitabis, an ejicientes Episcopum Titularem ab illa civitate, vel terra, in qua nullam habet jurisdictionem, sed in qua vivit, & domicilium habet titulo patrimonii, originis &c. incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ? ed. tam in hoc canone contra ejicientes Episcopos a suis terris? R. affirmati-

native . Ita Bonacina cum aliis, *de censur. in p artic. disp. 1. quest. 12. num. 17.* Ratio est ; quia in hoc casu verificarentur verb a canonis excommunicantis absolute ejicientes Episcopos a suis terris : terra enim , quæ alicui, titulo vel domicilii , vel patrimonii , vel originis competit , juxta communem & vulgarem dicendi modum , dicitur sua . Vid. Alter ium *de cens. cap. 3. dub. 2.*

233. Quæres 3. an Episcopi Titulares gaudeant privilegio in *Cap. Quia periculosum, de sent. excom. in 6.* in quo cavetur, ne Episcopi incidant in suspensionem, vel interdictum sive a jure , sive ab homine , nisi eorum specialis , & expressa mentio fiat ? Resp. affirmative . Ita in terminis Squillant. *de Privil. Episc. part. 3. cap. 7. num. 8.* Ratio est ; quia tale privilegium dirigitur universaliter ad Episcopos : Titulares autem sunt vere Episcopi, & comprehenduntur sub nomine Episcoporum , juxta tradita per Pasqualigum *dec. 87.* Notes tamen , in privilegio sermonem esse de suspensione, vel interdicto , non autem de excommunicatione : unde Episcopi ligantur excommunicatione lata generaliter a Summo Pontifice, etiamsi de ipsis non fiat expressa mentio , dummodo illorum non fiat exceptio . Ita Suarez *disp. 5. sect. 4. num. 3. de cens. Bonacin. disp. 1. quest. 1. de censur. in part. num. 111.* alique apud ipsum .

234. Quæres 4. an Episcopi Titulares gaudeant privilegio fori , quo gaudent alii Episcopi ; ita ut speciali reservatione eorum causæ, & ipsi, Summo Pontifici immediate subiciantur, juxta *Can. Quamvis 3. quest. 6. & Can. Frater 16. quest. 1* ? Resp. remissive ad dicta superius *Part. 3. cap. 1. num. 4.*

235. Dubitabis tamen, an ipsi in causis Fidei subiciantur Inquisitoribus utpote habentibus potestatem procedendi contra omnes quavis dignitate illustres, nisi expresse a jure reperiantur excepti , ex Diana p. 3. *tr. 8. ref. 24. & 25.* ? Resp. Episcopos excipi a potestate Inquisitorum , ita ut hi nequeant contra illos procedere , nisi de expressa Sedis Apostolicæ facultate , firmant cum aliis Carena *de Offic. Sanctæ Inquisitionis part. 1. tit. 5. §. 9. num. 75.* Squillant. *de Privil. Episc. part. 2. cap. 30.* ex textu in *Cap. Inquisitores, de heret. in 6.* Namine autem Episcoporum , contra quos nequeunt Inquisitores procedere , docet expresse Castropalaus *de Fid. disp. 8. punct. 12. §. 2. num. 6.* venire etiam Episcopos Titulares; quia sunt vere Episcopi: unde propositæ dubitationi satis fit.

236. Notes autem , quod sicut respectu aliorum Episcoporum , ita respectu Titularium , prædictum privilegium limitatur ita , ut non habeat locum , si Episcopus sit hæreticus manifestus , & suspectus de fuga , vel graviora alia mala ex dilatione comprehensionis timeantur , ex Carena *loc. cit.* & Castropal. *loc. cit.* qui etiam ajunt, non prohiberi Inquisitores secreto accipere informationes contra Episcopum , ut eas ad supremum Inquisitionis Tribunal transmittant : prout etiam docet Diana *part. 4. tr. 8. resol. 21.*

237. Notes pariter , Episcopum diœcesanum , in cujus diœcesi existit Episcopus Titularis , posse contra eundem procedere , quando hic sit hæresis suspectus, vel crimen pertinens ad Inquisitionem committat; quia tunc Episcopus diœcesanus videtur habere in ipsum jurisdictionem ex delegatione Apostolica , juxta *Cap. Ad abolendam, de heret.* Sic tradunt Farinaccius *quest. 186. num. 122.*

Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 21.* Castropalaus de *Fide disp. 8. punct. 12. §. 2. sub finem.*

238. Quæres 5. an familia laica Episcopi Titularis gaudeat privilegio fori; ita ut nequeat conveniri apud Judicem laicum? Resp. affirmative, ex decreto Sacræ Congregationis Immunitatis, de quo testatur Diana *coord. tom. 4. tr. 1. resol. 9. & tom. 9. tract. 2. ref. 184.* ita tamen, ut ejusmodi familiares conveniri debeant, & sint puniendi ab Ordinario loci, ubi degunt, non autem ab ipso Episcopo, seu Archiepiscopo Titulari; uti pariter decrevit Sacra eadem Congregatio die 3. *Januarii 1620.* Ratio autem assertionis est; quia Episcopi Titulares retinent Episcopalem dignitatem, ut patet: sed in Episcopalis dignitatis privilegium familia Episcopi gaudet privilegio fori, ut pluribus relatis firmat Diana *coord. loc. cit. resol. 183.* contra Cutellium in *Patrocin. reg. jur. cap. 1. num. 21.* ergo &c. Hinc refert Ciarlinius *controv. forens. cap. 20. n. 19.* Serenissimum Duceum Mantuæ sub die 6. *Aprilis 1629.* remississe ad Episcopum Regionensem familiarem Archiepiscopi Titularis, qui scelopum contra quemdam exploserat.

239. Quæres 6. an palatium Episcopi Titularis gaudeat immunitate asyli? Resp. videri, quod non; quia privilegium asyli conceditur palatio Episcopi, habita relatione ad Ecclesiam ejus sponsam; ne domus sponsi sit minus privilegiata, quam domus sponsæ. Cum autem hoc non militet respectu Episcopi Titularis, siquidem ejus sponsa Ecclesia non est in his nostris partibus, ubi sunt ejus ædes; sequitur &c. Ita Ciarlinius *controv. forens. lib. 1. cap. 10. num. 10.* qui etiam conatur id confirmare ex *Can. Id constituimus 17. quest. 4.* & ex Peregrino in *tr. de Imm. cap. 4. num. 69.* Nihilominus dicendum est, palatium Episcopi Titularis gaudere immunitate asyli. Ita in terminis Diana *coord. tom. 9. tract. 1. resol. 16.* Probatum primo ex decreto Sac. Congregationis Immunitatis apud Riccium: deinde ex ratione; quia in *Can. Id constituimus*, absolute dicitur, *domum Episcopi gaudere privilegio immunitatis*: sed, ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; ut patet ex *l. De pretio ff. de public. in rem action. &c.* & aliis juribus: ergo etiam palatium Episcopi Titularis, cum sit iste vere & proprie Episcopus, gaudet immunitate asyli. Neque obstat ratio in contrarium adducta; nam privilegium concessum palatio Episcopi, non est concessum habita relatione ad Ecclesiam, nec quia illi adhæret, nec quia habet Oratorium sacrum &c. ut fuisse ostendit Castropalaus de *Imm. disp. 1. punct. 6.* sed est concessum in reverentiam & decorem dignitatis Episcopalis, ut *ibid.* idem Auctor docet; adeoque habet locum etiam in Episcopo Titulari: nec contrarium eruitur ex textu citato a Ciarlin. uti expendit Diana *loc. cit.* Ex quo notes, quod Episcopus dicecephanus, non autem ipse Episcopus Titularis, judicabit de reis confugientibus in tale palatium quo ad immunitatem.

240. Quæres 7. an Episcopus Titularis sit exemptus a solutione decimarum? Resp. distinguendo inter decimas personales, ac decimas reales, seu prædiales: item distinguendo inter obligationem personalem, & obligationem realem. Qua posita distinctione, certum est, Episcopos Titulares non teneri solvere

solvere decimas personales , nam decimæ personales fere nusquam solvantur amplius , teste Card. de Luca *disc. 18. de decimis num. 16.* unde sola quæstio est de decimis prædialibus : ac proinde de his

241. Dico 1. Episcopi Titulares non tenentur ad decimas prædiales obligatione personali . Ratio est ; quia debitum personale decimarum fundatur in receptione spiritualium ab aliquo Pastore , qui ad hoc ex officio teneatur : sed Episcopi Titulares non habent proprium Pastorem , nisi Pontificem , qui decimas non exigit : ergo &c.

242. Dico 2. Episcopi Titulares non tenentur ad decimas ex obligatione reali ex prædiis sibi spirituali titulo assignatis in sui sustentationem , nisi prædia essent extra eorum diocesim , & eadem jam essent oneri decimarum obnoxia , priusquam titulo spiritali destinarentur in eorum sustentationem . Ratio est ; quia ex bonis quæ Clerici titulo spiritali possident in sui sustentationem , non sunt debita decimæ : voluit enim Ecclesia , eorum redditus absque diminutione Clericis provenire . Ita Layman *de decim. cap. 3.* citans Halensem , S. Thomam , & *Cap. 2. de decimis &c.* Limitavi , nisi prædia constituta extra eorum diocesim essent antea obnoxia solutioni decimarum . Ratio est ; quia in tali casu Episcopi tenerentur onere reali ad decimas , etiamsi ea prædia essent assignata in eorum sustentationem : nam res transit cum suo onere , & nequit præjudicari Parocho , intra cujus fines sita est , per hoc quod assignetur Episcopo in sustentationem . Ita , teste Pichler , habent plures contra S. Thomam & Cajet. *ex Can. 42. & seqq. caus. 16. qu. 1.*

243. Dico 3. Episcopi Titulares tenentur obligatione reali solvere decimas ex bonis , quæ possident titulo patrimoniali , vel alio modo non spiritali . Ratio est ; quia illa prædia , seu bona , per se tali oneri subiecta sunt : res autem cum suo onere transit ; præsertim cum per accidens sit , quod hic & nunc ab Episcopo possideantur . Ita Lessius *de just. lib. 2. cap. 39. dub. 5.* citans S. Thomam , Layman *loc. cit.* alique communiter .

244. Quæres 8. an Episcopi Titulares gaudeant eo privilegio Episcoporum , quo cavetur , ut soli eorum testimonio credatur in foro seculari ? Resp. affirmative . Ratio est ; quia tale privilegium concessum est ab Imperatore Theodosio , ut constat *ex Can. Omnes 11. qu. 1.* ob sanctitatem gradus Episcopalis ; ibi enim dicitur : *Illud incorruptum habeatur , quod a sacrosancto homine secundum scientiam mentis illibata fuerit prolatum .* Cum autem sanctitas gradus Episcopalis sit etiam in Episcopo Titulari , sequitur &c. Quamvis vero Spectator *tit. de test. §. Restat &c.* censcat , tale privilegium respectu omnium Episcoporum esse correctum per *Cap. Cum a nobis , de testibus* ; nihilominus contrarium est verius : ut fatetur Genuenf. *in præf. Eccl. qu. 180.* cum aliis .

245. Quæres 9. an Episcopi Titulares possint deputari in Iudices in causis Canonizationum quo ad inquisitiones &c. ? Resp. affirmative . Ita in terminis Pignatellus *tóm. 5. consult. 22.* quia sunt vere Episcopi . Monet tamen idem Auctor , ut id fiat solum in iis locis , ubi ipsi sunt Coadjutores , vel Suffraganei ; quamquam praxis contraria sit huic monitioni , ut mihi testati sunt periti .

246. Quæres 10. an Episcopi Titulares possint gaudere privilegiis Curialium

lium Urbis? Resp. affirmative. Ita in terminis Eminentissimus Card. Petrus in suo eruditissimo Opere super Bullas Pontificias, ubi *tom. 5. Const. Apostolicar. in Const. Sixti IV. Const. 8.* ait: *At Titulares Episcopi Curiam sequentes frui possunt hoc privilegio &c.*

247. Quæres 11. an iidem Episcopi, si sint Regulares, possint esse patrini in Baptismo, & Confirmatione? Resp. affirmative: nam quamvis tale munus prohibeatur Monachis, & Religiosis Claustralibus per textum in *Can. Non licet, & Can. Monachi, de Consecrat. dist. 4.* & constat ex Rituali Romano; nihilominus, quando tales personæ fuerint assumptæ ad Episcopatum etiam Titularem, cessat respectu eorum talis prohibitio. Ita Sanchez in *Summ. tom. 2. lib. 6. cap. 6. num. 34.* Diana *part. 3. tract. 4. de Sacram. resol. 21.* & censuit Sacra Congregatio, ut testatur Riccius *part. 9. collect. 3894.*

248. Quæres 12. an eidem possint delegari causæ Episcopales ab Episcopo diocesano? item an iidem possint delegari causæ a Sede Apostolica? Resp. ad 1. affirmative. Ratio est; quia causæ Episcopales non exceptæ possunt cuilibet delegari, qui non prohibeatur esse Iudex ordinarius, etiam si non sit subditus delegantis. Ita ex textu, & DD. in *Cap. 11. de rescript. in 6.* Notes tamen, quod Episcopus Titularis, cum non sit subditus Episcopo diocesani, nequit ab ipso cogi ad acceptandam delegationem, per *Cap. 2. de Constit. in 6.* Resp. ad 2. pariter affirmative; quia de jure ille est capax delegationis Apostolicæ, qui habet Dignitatem, vel Personatum, vel Canonicatum in Cathedralibus &c. ex *Cap. 11. de rescript. in 6.* Cum autem Titulares Episcopi habeant dignitatem Episcopalem, quæ est culmen dignitatum, sequitur &c.

249. Quæres 13. an Episcopi Titulares possint in proprio palatio habere Oratorium, in quo Missæ celebrentur? Resp. distinguendo inter Oratorium, & Altare portatile; nam Oratorium est locus permanens, permanentiter deputatus ad celebrationem Sacrificii, ex Card. de Lugo *Resp. mor. lib. 1. dub. 13.* Altare portatile est lapis consecratus, super quo possunt privilegiati jam in uno, jam in alio loco decenti Sacrificium celebrare: unde seorsim loquendum est de Oratorio, & de Altari portatili. Hoc posito

250. Dico. Episcopi etiam Titulares possunt in suo palatio habere Oratorium, seu locum stabiliter deputatum ad Missas celebrandas. Ratio est; quia Episcopi etiam Titulares, uti expresse tradunt Gobatus in *method. Sacrif. cas. 8. n. 148.* Tamburinus de *Sacrif. lib. 1. cap. 4. §. 2. num. 12.* Card. de Lugo de *Euch. disp. 20. sect. 2.* Diana, Portel. Squillant. aliique contra Riccium *part. 4. decis. 74.* possunt in suo palatio deputare locum stabilem, in quo indifferenter ab omnibus Missa celebretur. Hæc autem doctrina innititur tum praxi Episcoporum, qui eam in usum sine scrupulo deducunt; tum ea ratione, quod palatium Episcopi etiam Titularis non est domus privata, ut docent Gavanti in *Rubr. Missal. part. 1. tit. 20.* & Pax Jordan. *tom. 1. lib. 4. tit. 1. num. 132.* cum aliis; tum demum quia hæc facultas ex una parte competit Episcopis in jure, *Can. Missarum, de Consecrat. dist. 1.* & *Can. Concedimus, ibidem &c.* ex alia parte nec per Tridentinum, nec per Pontificem aliquem, ut infra dicam, revocata est: & videri potest Cardinalis Petrus *tom. 4. Const. Apost. Const. 2. Urban. V. num. 15.*

251. Dubitabis tamen 1. an Episcopi Titulares possint hoc privilegio uti in ipsa Urbe Roma? Resp. videri, quod non, sine speciali facultate Papæ; tum quia communiter DD. cum Navarro *conf. 5. de privil. & Diana loc. cit. resol. 5.* docent, Episcopos Romæ commorantes non posse in proprio palatio habere Oratorium, in quo Missam audiant, vel celebrent, ob reverentiam Summo Pontifici debitam; tum quia Episcopis Assistentibus Solio Pontificio hoc specialiter conceditur, ut possint etiam in Urbe Oratorium habere: ex Constitut. Gregorii XV.

252. Nihilominus, stando in rigore juris, & præcindendo a consuetudine, vel a modestia qua privilegiati nolint in Curia uti suis privilegiis sine facultate speciali, ob reverentiam Summi Pontificis, & ob facilem ad ipsum recursum, dicendum est, posse Episcopos etiam Romæ uti eo privilegio habendi Oratorium. Ita Fagnanus aperte contradicens Navarro in questione facti: nam ille asserbat, Cardinales non uti eo privilegio Episcopali sine speciali facultate in Urbe Roma; iste vero aperte docet, quod, statim ac creati sunt Cardinales, celebrant, & audiunt Missas in suis Cappellis, nec super hoc ullæ expediuntur litteræ a Secretaria Brevium: unde concludit, Cardinales frui hoc privilegio Episcopali, eoque posse uti etiam Romæ: Fagnan. in *Cap. Quod nonnullis, de privileg.* Et quidem idem concludendum est relate ad Episcopos. Ratio est; quia expressè, & sine ulla limitatione conceditur Episcopis in iure tale privilegium: ergo limitandum non est, cum favorabile sit, & pium: argument. ex *Cap. In his quæ ad cultum Divinum &c. de privil.* Favet Card. Petra, qui in *Const. 2. Urban. V. num. 32.* non negat, tale privilegium Romæ competere Episcopis; sed solum ait, eos sive ob reverentiam Summi Pontificis, sive ob facilitatem recursum, optime abstinere ab usu suarum facultatum.

253. Neque obstant rationes in contrarium adductæ. Nam ad primam dic, Doctores fortasse ita communiter docere, non quia Episcopi commorantes Romæ debeant necessario se abstinere ab usu talis privilegii; sed quia debent convenienter se ab eodem abstinere, propter reverentiam Summi Pontificis. Hæc tamen convenientia intelligenda est, prout id velle Summum Pontificem petiores Curie judicaverint. Ad 2. dic, Episcopis Assistentibus Solio concedi tale privilegium cum ea expressiore, *etiam Romæ*, fortasse ad tollendam convenientiæ obligationem, quæ est in aliis: vel quia talem novam concessionem ita voluit limitatam Pontifex, præcindendo ab alia antiquiori concessione facta Episcopis in iure, nec eidem derogando.

254. Dubitabis 2. an in tali Oratorio palatii Episcopalis possint plures Missæ eadem die celebrari sive ab Episcopi familiaribus, sive ab exteris; & an Fideles omnes, si ibidem intersint Sacro, satisfaciant præcepto in quolibet die festo? R. affirmative quo ad utrumque: nam Oratoria Episcoporum etiam Titularium non sunt Oratoria privata, nec comprehenduntur prohibitione celebrandi eadem die plures Missas in Oratoriis privatis, aut prohibitione ibidem satisfaciendi præcepto vel relate ad certos dies, vel relate ad certas personas. Ita communiter Theologi, & Canonistæ: Gobat de *Sacr. cas. 3. n. 148.* Pellizz. Diana, Tamburinus, la Croix, de Lugo, & alii: pariterque Barbosa, Nicolius, Gallemart, alique apud Monacellum in *Form. tit. 13. num. 39.*
ubi

ubi refertur decretum Sac. Concilii Congregationis declarantis, omnes in Oratorio Episcopali audientes Missam diebus festis satisfacere præcepto Ecclesiæ.

255. Oppones contra principalem assertionem I. Privilegium concessum Episcopis in jure deputandi Oratorium, fuit sublatum per Tridentinum *sess. 22. de cr. de evitandis in celebratione Missarum*, ubi sancta Synodus præcipit, ne Episcopi patiantur, sacrosanctum Sacrificium peragi in privatis domibus, atque omnino extra Ecclesiam &c. II. Admissio etiam, quod ejusmodi privilegium non sit sublatum per Tridentinum, adhuc eo nequeunt uti Episcopi Titulares, qui utpote existentes extra suam diocesim, non possunt exercere hanc jurisdictionem deputandi locum aliquem ad Divinum cultum.

256. Sed contra est. Nam ad primum dic, Tridentinum loqui de Oratoriis in privatis domibus: palatium autem Episcopi etiam Titularis non est privata domus: unde per Tridentinum non est revocatum privilegium concessum Episcopis in jure. Sic cum aliis Quartus in *Rubr. part. 3. tit. 10. Tamburinus de Sacrif. lib. 1. cap. 4. §. 4. Gobat loc. cit. Ilfing. tract. 5. num. 163. &c.* Ad 2. dic, talem deputationem non esse actum jurisdictionis contentiosæ, sed voluntariæ, ac fieri sine usu Pontificalium, ideoque posse exerceri ab Episcopo in aliena diocesi: ex Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 9. Campanil. rubr. 9. cap. 5. Fagn. in Cap. Quod nonnullis, de privil.*

257. Quæres 14. an Episcopi Titulares habeant privilegium Altaris portatilis; idest, an possint super lapide consecrato in quacumque parte suæ domus, & tam domi suæ, quam domi alienæ, vel celebrare, vel ab aliis coram se celebrari facere? R. distinguendo inter jus antiquum, & jus novum; & ea posita distinctione dico 1. Ex jure antiquo possunt Episcopi etiam Titulares uti Altari portatili. Ratio est; quia tale privilegium conceditur Episcopis in *Cap. fin. de privil. in 6.* nec revocatum est respective ad Episcopos per Concilium Tridentinum, sicuti resolvunt Azor. *tom. 1. lib. 10. cap. 26. quest. 4. Barbosa. aliis relatis alleg. 23. num. 5. Vasquez disp. 233. cap. 1. num. 7.* Nominem autem Episcoporum, quibus conceditur tale privilegium, venire etiam Episcopos Titulares, firmat cum aliis Squillant. *part. 3. cap. 4. num. 16.* & praxis: unde Episcopi Titulares possunt ex jure antiquo celebrare, vel celebrari coram se facere in quocumque loco decenti suæ domus, vel alienæ &c.

258. Dico 2. Ex jure recentiori aliquorum summorum Pontificum possunt quidem Episcopi uti hoc privilegio Altaris portatilis, sed cum his restrictionibus: 1. ut non celebrent, nec celebrari coram se faciant in cubiculo, ubi dormire solet; ex Concilio Romano *tit. 15. cap. 2.* 2. ut non id faciant extra domum propriæ habitationis in domibus laicis, etiam in propria diocesi; quod fortius intelligitur in aliena, etiam si Diocesani consensus adhiberetur, ex decreto Clementis XI. 15. Decembris 1703. Huic tamen decreto addenda est declaratio facta a Benedicto XIII. in Concilio Romano *tit. 15. cap. 3.* tenoris sequentis, videlicet: *Declaramus, quod cum in prædicto decreto statuatur, non licere Episcopis extra domum propriæ habitationis, in domibus laicis erigere Altare, ibique sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrare, sive celebrari facere, hujusmodi prohibitio intelligenda non sit de domibus etiam laicis, in quibus*

bus ipsi Episcopi forte, occasione Visitationis, vel itineris, hospitio excipiantur, & nec etiam quando Episcopi in casibus a jure permissis, vel de speciali Apostolica Sedis licentia, absentes a domo propriæ ordinariæ habitationis, moram idcirco faciant in aliena diœcesi per modum similis habitationis; his enim casibus licita iis erit erectio Altaris ad effectum &c. Unde habes, in quibus casibus ex jure recentiori possint Episcopi Titulares erigere Altare portatile &c.

259. Dubitabis, an in casu, quo Episcopus juxta facultatem, quam habet, Altare erigat, ibique celebret, vel celebrari faciat coram se, Fideles qui non sunt de ejusdem familia, satisfaciant præcepto diei festivi? *Re.* affirmative; quia in textu concedente tale privilegium non fit hæc limitatio, seu prohibitio, sicuti fieri solet in Brevibus pro Oratoriis privatis, & in Brevibus Episcoporum Assistentium: nec ex alia parte nunc viget aliqua limitatio, seu prohibitio. Ita ex Azorio, Suarez, Toletio, Barbosa, habet Diana *part. 6. tract. 8. resol. ult. §. Quod autem &c.* Alia vide apud Tamburin. in *method. sacr. lib. 1. cap. 6.*

260. Quæres 15. an possint Episcopi Titulares secum dispensare quo ad horam Sacrificii? *Re.* præmittendo, posse Episcopum dispensare, seu facultatem concedere ex rationabili causa celebrandi post meridiem, vel ante auroram, contra legem ex consuetudine jam recepta, & a S. Pio V. sub pœna suspensionis ferendæ approbata in Bulla *Santissimus &c.* statuentem, Missas celebrandas esse ab aurora usque ad meridiem, ut firmant cum Suarez Castropalaus, alique: item præmittendo, legislatorem, vel alium cui commissi est potestas dispensandi in lege Superioris, posse dispensare secum ipso in materia non ambitiosa, nec obnoxia fraudibus, ac damno tertii; quia Deus dans potestatem dispensandi in voto v. g. vel Superior dans alicui privilegium, vel jurisdictionem ad dispensandum, non præsumendus est velle talem facere deterioris conditionis, quam illius subditos, quibuscum dispensandi potestatem largitus est, ex Pikler, aliisque apud Castropalaum *disp. 5. de legib. punct. 7. §. 1.* Dixi, in materia non ambitiosa, nec fraudibus obnoxia &c. quia *Cap. 26. de jure patronat.* Patronus Ecclesiæ nequit secum ipso exercere actum jurisdictionis voluntariæ præsentando ad Beneficium se ipsum: item *l. 1. ff. de auth. & consensu tutoris*, tutor prohibetur contrahere cum pupillo, & pro regula ponitur, in rem suam tutorem auctorem fieri non posse.

261. His præmissis, dico, Episcopos Titulares posse dispensare secum ipsis quo ad horam Sacrificii, ita ut illud valeant celebrare ante auroram, & post meridiem. Ratio est; quia Episcopi Titulares habent jurisdictionem & facultatem ex vi sui muneris, seu Episcopalis officii, dispensandi in hac re cum suis subditis, si existerent actualiter, & per accidens ex eorum defectu nequeunt actu cum iisdem dispensare: ut fuse diximus cum Vasquez in *Part. 2. hujus tract.* ubi de jurisdictione talium Episcoporum. Ergo possunt ex doctrina præmissa dispensare secum ipsis: siquidem facultas dispensandi, quæ relate ad alios non potest ab ipsis reduci in actum propter defectum subditorum, potest ab iisdem reduci in actum secum ipsis; nam relate ad se ipsos non obstat ratio deducta ex defectu subditorum.

262. Oppones. Episcopi Titulares manent in aliena diœcesi: sed non potest quis exercere jurisdictionem in aliena diœcesi: ergo non possunt Episcopi Titulares exercere hunc actum jurisdictionis dispensandi secum ipsis. R. Contra est; quia actus dispensandi, est actus jurisdictionis mere voluntariæ, non autem contentiosæ: unde potest exerceri ab Episcopis Titularibus non solum sine distinctione personarum secum ipsis, sed etiam in aliena diœcesi, ex Sanchez supra citato, aliisque.

263. Ubi notes, traditam doctrinam extendendam esse in iisdem Episcopis ad alias dispensationes, quæ non exigunt jurisdictionem aut contentiosam, aut absolutivam, aut condemnativam.

264. Quæres 16. an Episcopi Titulares decedentes, ut solet, extra propriam diœcesim, debeant sepeliri in Cathedrali loci, vel in Parochia, vel in alia certa Ecclesia? R. certum esse, Episcopos, si moriantur quin elegerint sepulturam, in sua Ecclesia Cathedrali sepeliendos esse, ex communi apud Mendo in *Epit. v. Sepultura*. At quia Episcopi Titulares communiter decedunt extra diœcesim, nec commode ad eam deferri possunt, vel in eadem respectivæ aut non extat locus sacer, aut aliud adest impedimentum; hinc distinguendum est sic: vel ubi decedunt, contraxerunt quasi domicilium, vel non contraxerunt. Si contraxerunt, nec elegerint sepulturam, nec habeant electam a majoribus, sepeliendi sunt in ea Parochia, in qua contraxerunt quasi domicilium, & e qua receperunt, vel recipere debuerunt ultima Sacramenta, ex *Cap. 1. & 10. de sepultur.* & sic est praxis Romæ. Si vero non contraxerunt quasi domicilium, nec commode deferri possint ad eam Parochiam, in qua contraxerunt; tunc de rigore sepeliendi sunt in Parochia loci ubi decedunt, non obstant quod in tali loco sit Ecclesia Cathedralis, ubi nonnulli eos existimant sepeliendos: ex *Pikler tit. 28. de sepult. num. 7.* citante Abb. & Molin. Limites, nisi aliud habeat consuetudo: limites etiam, nisi in Cathedrali obtineant Canonici &c.

265. Hæc dixerim, ut aliquid pro viribus in publicam utilitatem conferrem: quod si minus id fuerim assequutus, non voluntati id quisquam adscribat, sed vel rerum difficultati, vel virium infirmitati, quarum neutra prohibere me potuit, ne qualicumque hoc studio aliis deservire contenderem. Cæterum omnia, ac singula, quæ scripsi, tum Sapientum censuræ, tum S. Romanæ Ecclesiæ judicio filius ejusdem obsequentissimus corrigenda subijcio.

266. Placet huic Tractatui annexere brevem aliquorum Episcoporum Titularium notitiam, qui a seculo XIII. quando diximus eos habuisse initium, singulis consequentibus sæculis sanctitate, doctrina, rebusque præclare actis floruerunt. Ex multis paucos dumtaxat proferam, quos ad manus habeo, quique præ cæteris in promptu sunt.

267. Primus omnium sit ex sæculo XIV. B. Bartholomæus Bononiensis ex Ordine Prædicatorum Archiepiscopus Armeniæ. Is inter Titulares Episcopos annumeratur a Barbosa de *Potestate Episcopi part. 1. tit. 1. cap. 6. num. 16.* citante Turrian. Bollum &c. Verum, si res æstimetur juxta a me dicta in descriptione Titularium Episcoporum, beatus hic vir non videtur fuisse in ea prima dis-

differentia Episcoporum Titularium, de quibus præcipue in hoc Tractatu sermonem habui: siquidem ipse tali dignitate, ac Titulo fuit insignitus, quando de proxima Armenia reductione ad Fidem Catholicam non omnis prorsus spes evanuerat: imo, quamvis ea regio tunc temporis in Infidelium esset potestatem redacta, tamen non omnino carebat Clero, & populo Christiano, ac propterea non videtur in rigore dicendus Episcopus Titularis. Nihilominus, quia inter illos a viris gravibus censetur, & quia Archiepiscopatum obtinuit, quando Armenia jam magna ex parte parebat Saracenis, & Christiani habitatores plerique per schisma, & hæresim a Romana Ecclesia defecerant; idcirco Beatum hunc Titularibus Episcopis saltem lato modo, & in secunda, vel tertia eorum differentia lubens etiam ipse adscribam. De hoc igitur ita scribit in suo *Sacro Theatro Domihicanorum* Fr. Vincentius Maria Fontana ejusdem Ordinis: *B. Bartholomæus Parvus, quem de Piscialis nostri Scriptores vocant, ex Torcellano Episcopo Armenia Archiepiscopus creatus fuit a Joanne XXIII. anno 1333. ultimo sui Pontificatus anno . . . . . Perrexit in Armeniam, ut oves sibi commissas Rom. Ecclesia, a qua per schisma recesserant, reconciliaret; quod ut facilius consequi posset, duos ex nostris socios secum adduxit P. Fr. Angelum Bononien. cum Fr. Jacobo Converso, qui necessarios Latinos libros in Armenum idioma verteret. Ibi Armenos Monachos Schismaticos non solum ad Apostolicæ Sedis venerationem, verum etiam ad emittendam Dominicanam Professionem inflammavit. Unitis igitur Monachis cum nostris Dominicanis innumeri filii Ecclesiæ accessere: quod ut facilius evenire posset, ex Latino idiomate in Armenicam linguam Biblia, Missale, Regulam S. Augustini, Rubricas Ordinis, Breviarium, & Opera S. Thomæ contra gentes transtulit Bartholomæus cum Socio: quibus permoti Turcæ Sanctum Pontificem crudeli morte peremerunt manibus lento igne combustis: quo in martyrio evolavit in Cælum maximo cum dolore Fidelium: cujus Corpus miraculis & prodigiis venerabile usque in præsentem diem ibidem summa veneratione colitur in Oppido Charna prope Abataner, in Ordinis Ecclesiæ B. Virginis in Cælum assumptæ dicata conditum, ubi maximo Fidelium, Schismaticorum, atque etiam Turcarum concursu die Assumptionis B. V. duobusque aliis sequentibus, quibus ejus festum colitur, veneratur. Hactenus citatus P. Fontana de beato hoc Episcopo, qui promotis ad Ecclesias in partibus Infidelium, sanctitatis, ac fortitudinis Apostolicæ exemplum præclarissimum reliquit.*

268. Sæculo XV. se se offert Archiepiscopus Nazarenus Fr. Augustinus de Favoronibus Romanus, ex Priore Generali Eremitarum S. Augustini ad ejusmodi Archiepiscopatum evectus anno 1431. ac simul renunciatus Cæsariensis Episcopatus Commendatarius; de quo sic testatur Ughellius: *Fuit vir eximia scientia doctus, ingenio subtilis, moribus, & sanctimonia vitæ celebris, cujus monumenta illustra recenset Anastasis Augustiniana. Post annos duodecim [totidem in sui Ordinis Magisterio Generali consumpsit] in magna humilitate, & zelo Ecclesiastica disciplinæ, in Archiepiscopali honore vita traducta, bonorum fruge ditatus, in senectute bona virgo & humilis ad æternæ salutis tramitem feliciter Prati in Hetruria properavit anno 1443. ubi*

summa veneratione in Templo S. Augustini humatus colitur, titulum viri beati a suis adeptus, pluraque memorantur gloriose suæ sanctitatis argumenta. Hætenus Ughellius tom. 7. Ital. Sac. inter Archiepiscopos Nazarenos.

269. Sæculo XVI. pietate ac doctrina spectatissimus fuit Episcopus Hierapolitanus Andreas Oviedo Hispanus e Societate Jesu, qui deinde Ætiopicum Patriarchatum obtinuit. Is a S. Ignatio, cum Joannes III. Lusitanæ Rex a Pontifice Julio III. aliquot Societatis Patres postulare, qui in Ætiopiam ad stabiliendam Catholicam Fidem mitterentur, inter ceteros ejusmodi expeditioni designatus est, datisque a Pontifice socius adjutorque Patriarchæ Ætiopico Joanni Barretto cum futura successione, siquando ejusmodi tempus incideret. Expavit Oviedo ad delati honoris nuncium, ita ut non induxerit animum acquiescere, donec pro imperio Pontifex cogeret. Deinde anno 1554. Roma in Lusitaniam se contulit, ubi 3. nonas Maji anni 1555. Episcopus Hierapolitanus consecratus est. *Ab ea consecratione, inquit Scriptor Biblioth. Soc. stetit in Ordine, nec a muneribus prædicandi, consentibus assidendi, aut ullis etiam domesticis vel abjectissimis discessit: in triclinio cibos accumbentibus apponebat, ut reliqui, coquinæ officia obibat, sternebat ægrotis lectum, verberabat domum, peregre adventantium pedes, idque singulari affectu, exemplo Christi abluere. Rogatus ab Henrico Cardinali Archiepiscopo Eborensi eam diocesim prisco more pedes, ipse sibi minister & famulus, inspexit: qua in vilitatione, siquando alias, dedit omnis sanctitatis exempla &c.* Addit Sacchini lib. 15. hist. Soc. in animo illi fuisse Hierapolim se conferre, ut credito sibi gregi consuleret, juxtaque immineret; quod per coadjutoris munus cum sibi impediri conspiceret, statuerat, nisi se Pontifex vel eo Titulo, vel coadjutoris sollicitudine liberaret, suam ei Cathedram resignare, delatisque se titulis abdicare. Tandem in Indiam profectus, ac Patriarchæ Barretto in Ætiopiam præcurrens, institit Romanæ Ecclesiæ mortalium quamplures ibi reconciliare, gravissimas ubique perpeßus ærumnas, donec per obitum Patriarchæ cum Titulum jure suo occupavit. Et quamvis a S. Pio V. facultatem accepisset, ut, relicta Ætiopia, ad Ecclesiam Japoniæ transiret; tamen ipse in laboribus multis, vigiliis, ac periculis Ætiopiam tenuit, utpote laborum, ac pœnarum feraciorem, usque ad annum 1580. quando oppressus calculi doloribus migravit ad Dominum tantæ cum opinione apud Abyssinos sanctitatis, ut Ætiopes Catholici anniversarium transitus ejus diem, quantum fas est, pietate privata colerent, & domum, quam vivens incoluerat, post ejus mortem in Sacrum converterint: ex Bibliotheca Societatis Jesu.

270. Eodem sæculo XVI. floruit Episcopus Argolicensis Fr. Hieronymus Wielom Ordinis Prædicatorum, qui locum hic sibi vindicat non solum ob insignem pietatem ac doctrinam, sed etiam quia ipse primus de Episcopo Titulari Librum conscripsit, ac fortasse unicuique extitit inter Titulares Episcopos, qui Concilio Tridentino interfuerint, eo a Pontifice missus, nullius alterius qualitatis superaddita habita ratione, nisi solius specialis litteraturæ. Etenim, ut dixi supra in hoc Tractatu, & confirmavi ex Card. de Lugo, Episcopi Titulares quamvis nonnulli interfuerint Concilio Tridentino, nullus tamen, quem sciam, inter-

interfuit nomine proprio ac solo solius Episcopatus Titularis. Do exemplum. Interfuit Patriarcha Hierosolymitanus, sed simul erat Episcopus Polanus: interfuit Episcopus Philadelphæ, sed erat Procurator & Suffraganeus Eichestensis: Episcopus Nazianzen. sed erat Coadjutor Famagustanus: Episcopus Hipponen. sed erat Coadjutor Bovini: Episcopus Theodosien. sed erat Procurator (ut conjicio ex Procuratorum numero apud Azor. *part. 2. lib. 5. cap. 17.* & apud Pallavic. *hisl. lib. 24. cap. 8.*) alicujus Poloni Episcopi. Antibaren. vero, Nicien. item Rapoten. Agaden. aliosque Hibernos, perperam aliquis vocet Titulares. Quocirca Titulares omnes cum alii alia ratione superaddita in eo Concilio sederint, unus Wielmus, quantum ipse assequor, interfuit ratione superaddita specialis literaturæ in facultate Theologica; nam de eo sic scribit eruditissimus Papadopoli in sua Historia Gymnasii Patavini: *Claruit maxime ab hac exedra (nempe Patavinæ Theologicæ Facultatis); quamobrem Pius IV. Romam accitum eamdem scientiam in Archiliceo Romano Sapientia profiteri publice jussit. Eum inter paucos S. Cardinalis Carolus Borromæus dilexit, qui, ne Wielmus rediret Patavium, quo Senatusconsulto ad sacrarum Paginarum interpretationem evocabatur, apud Avunculum egit, ut Argolicensis Episcopus renunciaretur titulo tenus, ac ad Synodum Tridentinam dimitteretur. Interfuit aëlis Synodi ejusdem postremis, ut ex Nomenclatore eorum constat qui Concilio interfuere. Rediit deinde Patavium, fuitque Patavini Antistitis, uti dicimus, Suffraganeus. Incertum esse Thomæ scribit, an prelegerit publice ea dignitate ornatus &c. Is fuit origine Rhætus, Ferusæ natus, ac Veneta Civitate donatus. Edidit plura Opera: nempe 1. de D. Thomæ doctrina libros duos: 2. *Opusculum de sex diebus Orbis conditi*: 3. *Orationem Apologeticam adversus obrectatores Theologiæ*: 4. *de optimi Episcopi munere libellum*: 5. *Elucubrationes de Episcopis Titularibus*: 6. *Librum de Residentia Episcoporum*. Tandem ad Æmoniensem Ecclesiam in Istria evectus, decessit Venetiis anno Domini 1582. Utinam ejus de Episcopo Titulari Opus mihi ad manus venisset, uberius fortasse ac solidius de jure præsertim Episcoporum Titularium ad Concilia scripsissem; etenim accepi a viro erudito, de eo argumento ipsum fuscè tractare, fortasse idcirco quia tale jus fuit ipsi in controversiam vocatum.*

271. Sæculo XVII. probavit se quammaxime Archiepiscopus Myrensis Fr. Bonaventura Teuli Ord. Minor. Conventual. Is natus est Velitris, atque ab Alexandro VII. ad Titulum ac dignitatem Archiepiscopalem promotus anno 1655. ob insignem ejus pietatem ac doctrinam, idemque Constantinopoli Suffraganeus Patriarchalis & Vicarius Apostolicus constitutus. Ad eam urbem quantocyus a consecratione se contulit, ibique optimi Antistitis partes tam sancte sapienterque implevit, ut apud ipsos Turcas sibi existimationem, benevolentiam, venerationemque conciliavit. Extat ejus Vita recte appositæque scripta ab Illustissimo Petro Antonio Teocrito Borgia, in qua susceptas ab eo curas, & res gestas amplissimas æstimantes, virum pietate, doctrina, magnisque in rempublicam Christianam meritis clarissimum intelligunt. Plura edidit suæ doctrinæ monumenta: nam ipse commentariis Okami Philosophiam illustravit: quæstiones morales Doctoris subtilis collegit in libro quem inscripsit

Scatus.

Scotus Moralis : quæstiones selectas Sac. Scripturæ in altero colligavit , qui dicitur *Scotus Scripturalis* : item Librum typis mandavit , cui titulus *Decachordum Scoticum* , in honorem B. V. sine labe conceptæ : præterea de historia Veliterna , de natalibus Veliternis Octaviani Cæsaris , de Collegio S. Bonaventuræ de Urbe &c. aliasque de aliis rebus elucubrationes reliquit . Tandem Constantinopoli in patriam rediens , ibique Deo , studiis , ac sibi vacans , cum animum jamdiu per solidas , ac religiosas virtutes morti composuisset , e vita discessit *pridie idus Novembris anno 1670. ætatis suæ 74. ex Illustrissimo Borgia in Vita ejusdem .*

271. Jam vero sæculo XVIII. quod elabitur , agnoscebam , dum primam hujus Tractatus editionem adornarem, Illum , ac Rmum Episcopum Herropolitanum D. Ludovicum Valdina Cremona non solum gravitate morum modestique , sed pietate in Deum , & charitate in proximum insignem : vidiſſes illum totum in eo esse , ut animarum bono consuleret , sive in sacris Confessionibus jugiter excipiendis , sive in excolendis per spiritualia Exercitia sacrarum Virginum asceteriis , sive in retrahendis e vitiorum cæno per secretas eleemosynas flagitiosis hominibus : donec vir plane Ecclesiasticus , & Præsul omni ex parte spectatissimus Romæ e vivis piissime decessit *anno 1758.* Labente eodem sæculo XVIII. imo nuperis temporibus duo extitere Episcopi Titulares ex Ordine Prædicatorum apud Indos zelo , & Fidei constantia conspicui , de quibus late , & præclare admodum alloquutus est Cardinales Summus Pontifex Bened. XIV. in Consistoriis secretis a se habitis *die 16. Septembris 1748. & die 24. Januarii 1752.* quas Allocutiones , si lubet , legas , ac discas profecto , Dei beneficio fieri , ut , senescente mundo , non in cunctis , nec ubique senescat Christiana virtus.

F I N I S .

**DE PROTONOTARIIS
APOSTOLICIS
E NUMERO PARTICIPANTIUM.**

Illustrissimo ac Reverendissimo

PROTONOTARIORUM

E NUMERO PARTICIPANTIUM

COLLEGIO

AUCTOR FELICITATEM.

Irabuntur fortasse Dominationes Vestrae Illustrissimae & Reverendissimae, quid causa fuerit, quare ipse has mihi partes receperim, ut de amplissima Collegii vestri dignitate, obligationibus, ac privilegiis hac litteris consignarem. Verum mirari, ut confido, desinent, ubi primum occasionem scribendi, ac finem cognoverint. Occasio quidem haec fuit. Nobilissimus juvenis, Collega nunc vester spectatissimus, Antonius Maria

Erba, Venerabilis Innocentii XI. Pontificis Optimi Maximi ex Sorore Pronepos, ac virtutum haeres, vestro se adscribere cœtui cogitabat. Huic ego, quem, pro ea qua est humanitate, mei cognovi amantissimum, gratificari, ac perenni aliqua gratulatione primum ejus ad rempublicam accessum proficui statueram. At quid præstare tenuis ipse, unusque de multis? Quid instituerem litterarum studio roquin homo, ac Religiosus? Id erat in promptu. Librum conscribere, quo nobilis candidatus suscipiendi a se muneris dignitatem, obligationes, ac privilegia, strictim & facili methodo plane intelligeret. Nihil enim est quod nos magis delectet, quam earum rerum notitia, qua propius ad nos pertinent: idcirco nationis, patriæ, familiæque suæ decora unusquisque avidius cognoscit, & inter philosophica ipsa instituta ea maxime auditione ducimur, quæ animæ naturam, corporisque nostri structuram, coagmentationemque nos docet. Nec mora. Id consilii suscipio, quod in mentem venerat, amplector, ac non levi profecto labore Opus hoc qualecunque absolvo. Itaque electissima in vestrum ordinem nobilissimi juvenis cooptatio scribendi occasionem dedit. Honestæ hæc quidem, & omnium judicio commodissima existimabitur, utpote quæ ex eo fonte dimanat, unde in vestrum Ordinem amplitudinis non exiguum derivatur incrementum. Quid igitur mirum, si hanc ipse nactus occasionem eo animum induxerim, ut opus mihi sumerem, quod nullus quidem deferret, gratulatio tamen, & observantia quodammodo postularet?

Accedit occasione finis, quem ipsemet mihi proposui, isque alius non est, quam vobis omnibus obsequium exhibere, atque Illustrissimi ac Reverendissimi Collegii vestri commodo deservire, & gloriæ. Huc enim studia referri oportet, ut secundum Deum, cui nostra omnis uni impendenda est industria, de universis quidem, sed de iis præcipue, qui reipublica dant operam, optime mereamur. Stat quippe illud ex Angelico Doctore 2.2. quæst. 102. art. 2. ad 2. & art. 3. in

corp. teneri unumquemque iis, qui sunt in dignitate constituti, ita cultum, & honorem tribuere, ut aliquid pertinens specialiter ad eorum utilitatem, vel gloriam, libenter ac studiose conferat. At sciscitabitur quispiam, quid tandem commodi, quid gloriæ afferat nobilissimo Protonotariorum Collegio exilis hæc Opella? Respondebo: exiguum sane, ac fortasse nihil. Ast ego ea illam mente, ea voluntate conscripsi, ac si futura esset toti Collegio perhonorifica, nec mediocriter fructuosa. Enimvero id satis superque erit, ut bene de Illustrissimi Collegii nomine, ac dignitate meritis a vobis existimer. Nihil enim, ut optime agebat Cicero, sapientum virorum tam proprium est, quam non modo re ipsa, sed voluntate etiam, nec beneficio dumtaxat, sed benevolentiae solius, observantiaque significatione alligari. Opportune in hanc rem cadit, quod de Plinio juniore accepimus. Versiculos de illo composuerat M. Valerius Martialis. Huic propterea se devinctum sentiebat, ac fatebatur Plinius lib. 3. epist. 21. Dedit enim, agebat ille, quantum maximum potuit, daturus amplius si potuisset. Tamen si quid homini potest dari majus, quam gloria, & laus, & aternitas? At non erunt aeterna quæ scripsit. Non erunt fortasse. Ille tamen scripsit, tanquam essent futura. Hactenus Plinius. Quidni idem futurum credam, ut de me dicant Illustrissimi Domini Protonotarii? Dedit nempe hic quantum maximum potuit, daturus amplius si potuisset. Nihil utilitatis, gloriæ nihil afferit Opella: at ille scripsit, tanquam esset allatura. Profecto ubi par Plinianæ inest benignitas, nefas est suspicari, ut illic dispar futura sit gratia. Ex occasione igitur, quam habui, ex fine quem mihi proposui, mirari unumquisque desinet, quid cause fuerit, quare huic Libro conscribendo animum adiecerim.

Supereſt jam illud, ut Dominationes Vestrae Illustrissimæ ac Reverendissimæ huic meum laborem æqui bonique faciant, nec, antequam vestris fidelibus oculis fuerit res tota subiecta, de illa sententiam ferant. Non desunt enim quamplures, qui, ut agebat S. Hieronymus, vel in laude, vel in vituperatione nimii sunt, non meritum styli, sed suum stomachum sequentes: quibus si faciles præbeatis aures, alterum ex his eveniat necesse est, ut aut in iis accuser, sicuti expertus jam sum, in quibus omnino culpa vacem, aut ea in me probentur, in quibus fortasse peccem. Vos igitur appello, ad vestrum tribunal sto. Adnixus enim vero sum, ut gravissime, diligentissimeque rem hanc omnem tractarem; magnopere scilicet verendum mihi esse intellexi, ne iis rebus vestram in me invidiam concitarem, quibus ipse apud vos gratiam aucupari constitueram. Vtrum satis necne caverim, haud scio. Profecto sic habetote, me nihil detrahende, spoliandæque dignitatis gratia dixisse: imo id unum ubique spectasse, ut vestri ordinis decora, atque ornamenta aliqua ex parte [quod salva fide possim] auferem, eaque ipse si minus facunde, splendideque, certe quo ad ejus fieri potuit, sincere, atque accurate explicarem. Quod si aliquid, me imprudente & invito, ex calamo exciderit, unde quisquam possit offendi, jam nunc demum, profiteorque, me fuisse emendaturum, si habuissem opportune qui commoneret. Valete.

DE PROTONOTARIIS

APOSTOLICIS

E NUMERO PARTICIPANTIUM

PROOEMIUM.

Mplissimum, ac magnæ existimationis est in Romana Curia Protonotariorum Collegium ex eorum numero, qui Participantes dicuntur. Spectat autem ad Ecclesiasticarum rerum doctrinam, cui maxime in hac sacrorum Canonum, & casuum Congregatione vacamus, scientiam aliquam de his & cognitionem tenere, ut canonicas videlicet, ac morales inde nascentes quæstiones possimus enodare. Paucis itaque rem omnem complectar; ac primo de Protonotariorum origine dicam, significatione nominis, officio, & præeminentia: deinde de eorum obligationibus, tum qua Romanæ Curie Prælati sunt, tum qua tales Prælati: postremo de eorum privilegiis in genere & in specie, quibus observationes quasdam ex probatis Auctoribus annectam.

P A R S P R I M A

DE PROTONOTARIORUM ORIGINE,
SIGNIFICATIONE NOMINIS &c.

CAPUT I.

De nominis significatione.

1. **R**EI cujuslibet cognitio a nominis significatione initium capit. Ut hanc igitur in re præsentem explicem, sciendum est, a notis dici Notarios, qui, teste Suetonio in *Galba cap. 5.* notis quibusdam, & compendiis dictionum, syllabarum, & litterarum aliquid breviter perscribere solent. Hinc in *L. Lucius ff. de milit. testam.* hæc habentur: *Titius miles Notario suo testamentum scribendum notis distavit*: hoc est per litterarum compendia, seu breviaturas. Hujusmodi autem notatores, qui ita res scribunt, ab utroque jure appellati sunt Notarii; & quidem mira erat eorundem in scribendo celeritas, ut erudite ostendit Baronius ad annum Christi 238. adeo ut ex eo inferat fieri potuisse, ut orationes Martyrum satis longas brevissimo tempore exscriberent.

berent. Usus talium Notariorum, qui in foro erat antiquissimus, introductus est, ut infra dicam, apud Christianos primo nascentis Ecclesiæ tempore ad Sanctorum Martyrum dicta, ac gesta perquirenda, & posterorum memoriæ mandanda. Progressu vero temporis eisdem Ecclesiæ, & Curia Pontificia adhibuit ad ea annotanda, quæ in publicis Consistoriis geruntur, & ad conficienda, cum rogantur, publica instrumenta, expediendasque Bullas Apostolicas; ita tamen, ut eorum numerus septenarium non excederet, prout ab initio, cum Martyrum acta describerent, institutum fuerat.

2. Porro ejusmodi Ecclesiæ Notarii appellati sunt Protonotarii, idest primi Notarii, ob excellentiam, ut innuit Pius II. in sua Constitutione, quam habent & a Principe cui inserviunt, & a rebus quibus annotandis vacant.

3. Dicuntur Participantes, quia sunt ex iis, qui Romæ in Curia officium obtinent cum dignitate, unde participant de ejusdem officii emolumentis, & sic non solum discriminantur a communibus Notariis, sed ab alijs etiam Protonotariis, qui vocantur non participantes, seu titulares, vel honorarii; quippe qui nullum speciale officium obtinent in Curia Romana, nec dignitatem habent, nisi eatenus ut ipsis causæ Papales delegari possint, quando tamen doctrinæ, & idoneitatis qualitas non desit, ex nupera Sanctissimi Domini Nostri Monitione ad Episcopos.

C A P U T II.

De Protonotariorum origine, ac principio.

4. **Q**Uando vero Protonotariorum Participantium Collegium initium habuerit, constans est Historicorum, quos viderim, sententia, tunc fuisse, cum in fine primi sæculi Clemens PP. I. viros quosdam graves constituit, qui divisi per septem Urbis regiones, septem ipsi gesta Martyrum scriberent. Quod etiam satis aperte in sua Constitutione XII. Sixtus V. insinuat, dum ait: *Collegium Notariorum Sedis Apostolicæ de numero Participantium, quod per felicis recordationis Clementem I. Autherum etiam I. & Julium similiter I. prædecessores nostros ad res Martyrum, & quæcumque ad Ecclesiam pertinerent, fideliter describenda, & descripta scriniis Ecclesiæ recondenda institutum, ordinatum, ac destinatum fuit.*

5. Nihilominus Cardinalis Jacobatius, qui prior Sixto hac de re scripserat, videtur huic opinioni multum fidere; siquidem lib. 1. art. 5. de Conciliis ita loquitur: *Sunt qui dicant, Protonotarios ortum habuisse, sive institutos fuisse per Clementem I. ac deinde per Fabianum Pontificem, ut etiam dixit Brix. Clemens enim divisit regiones septem Notariis, qui diligenter Martyrum res gestas conscriberent, & Fabianus septem Diaconibus regiones divisit, qui Martyrum res gestas summa diligentia investigarent, & scripto mandarent. Ita legitur in eorum vita. His enarratis hæc subdit: Quod autem hi fuerint Protonotarii, aliter non reperio: convenit tamen vocabuli allusio &c.* Hætenus Jacobatius.

6. Equidem hanc qualemcumque eruditi cæteroquin viri subdubitationem, non tanti fecerim, ut a communi sententia recedendum existimem. Propterea
eidem

eidem communi sententiæ inhærens , eam per plures propositiones sic statuo .

Ac primo ajo , Notarios Sedis Apostolicæ ab initio nascentis Ecclesiæ fuisse institutos numero septem ad acta Martyrum conscribenda . Constat id ex Baronio , Pagio , aliisque .

II. Sedis ejusdem Notarios perseverasse etiam reddita Ecclesiæ pace , ac Summis Pontificibus suam gravioribus in rebus operam præstasse . Id constat ex Baronio *ad annum Christi 449.* ubi ipse narrat , S. Leonem misisse suas Constantinopolim epistolas , per certos fidosque Sedis Apostolicæ Nuncios , nimirum Epiphanium , atque Dionysium S. R. E. Notarios .

III. Hos eisdem , progressu temporis , magno in honore apud Romanam Curiam habitos , Protonotariorum nomen sibi ex consuetudine ascivisse . Id constat ex Constitutione Pii II. ubi dicitur : *Notariorum nostrorum , quos vulgo Protonotarios , quasi per excellentiam quamdam , non abs re consuetudo vocitat .*

IV. Non plane constare , quo ipsi demum tempore cœperint Protonotarii nomen usurpare , inter Prælatos censeri , & usque ad Pii II. Pontificatum eam sibi præminentiam arrogare , ut Episcopis , atque Archiepiscopis in publicis functionibus anteirent , ut notat Thomassinus *part. 1. lib. 2. cap. 114.*

V. Demum Sixtum IV. horum Notariorum officium venale fecisse , ex Oldoyno *in Vita Sixti IV.* Sixtum autem V. septenarium eorum numerum ad duodenarium produxisse , & magnis pluribusque Illustrissimum hoc Collegium privilegiis ornasse , ex Bulla *Romanus Pontifex , & ex Bulla Laudabilis .*

Ex hæcenus dictis habes , unde , & ob quam causam hi Prælati dicantur Protonotarii Participantes ; item quam a remoto principio antiquissimi hujus Collegii institutio derivetur . Illud ad extremum advertas , in Constitutionibus , & Bullis Pontificiis non subscribi nomen *Protonotarii* , sed *Notarii* dumtaxat : Curia enim sic eos appellat in litteris Pontificiis , ex Jacobatio *loc. cit.* & Gloss. *in Cap. Cupientes , in principio , de electione in 6.*

C A P U T III.

De officio Protonotariorum Participantium .

7. **O**fficium Protonotariorum Participantium est in duplici differentia . Alterum scilicet est proprium & ordinarium ; alterum accessorium , & veluti privilegium . Proprium & ordinarium est , scribere acta , & gesta Papæ , ex Jacobat. *loc. cit.* Hinc ipsi intersunt Consistoriis publicis ad rogandum de actis : & olim adnotabant decreta , quæ fiebant in ipso sacro Consistorio : nunc vero ad Secretarium Consistorii res hæc delata est . Præterea unus ex ipsis semper intervenit in Congregationibus de Propaganda Fide , ac Sacrorum Rituum , & in confectione Processuum Canonizationis , seu Beatificationis Servorum Dei , ex Eminentissimo Petra , ac Eminentissimo de Luca : imo docet Eminentissimus Lambertini , hodie Sanctissimus Dominus Noster Benedictus XIV. *in suo erudito de Beatificatione , & Canonizatione Sanctorum Opere*

Opere tom. 1. cap. 17. quod in Sacra Congregatione Rituum Protonotarii electio olim pertinebat ad ipsam Sacram Congregationem, nunc vero ad Summum Pontificem. Is vero, qui fuerit a Pontifice electus, est ipsius Congregationis Consultor, atque intervenire debet examinibus testium, adeo ut examen non esset authenticum, nisi esset a Protonotario subscriptum, prout exigunt decreta generalia Urbani VIII. Addit prælaudatus Doctor, quod, quando contingeret deesse Secretarium Congregationis, tunc praxis invaluit ex quadam congruentia, ut ejus vices suppleantur, annuente tamen Pontifice, a Protonotario; idque ipse pluribus exemplis in Rituum Congregatione factum confirmat, & nos in Congregatione etiam de Propaganda Fide id ipsum novissimè in usum redactum conspeximus. Hoc porro Protonotariorum officium conjunctum est cum dignitate, atque idcirco censentur hi Protonotarii in dignitate constituti, quia Notarii sunt Principis, *ex l. p.* ubi Bartolus *C. de mandatis Principum*, apud Jacobat. Dicuntur etiam Illustres propter assistentiam Papæ, ex eodem *ibidem*. Præterea idem officium conjunctum est cum jurisdictione aliqua, non quidem contentiosa, sed voluntaria, ex de Luca *disc. 44. Rel. Cur.* nam, ut infra dicam, competunt ejusmodi Protonotariis aliquæ facultates, nempe creandi, seu declarandi Doctores &c. & alia id genus, quæ spectatissimum ordinem valde commendant.

8. Jam vero officium eorundem accessorium, & veluti privilegium, est officium Referendariorum Signaturæ; sunt enim ipsi ex Constitutione Sixti V. Referendarii utriusque Signaturæ. Quare ad ipsos spectat etiam, prout ordo postulaverit, tribunali utriusque Signaturæ interesse: primo quidem, ac veluti in limine Prælaturæ, nullam peragentes functionem, sed ad solum effectum ut instruantur ad munus suum recte obeundum; deinde singulas sibi distributas commissiones proponentes, & Latino sermone referentes facti seriem, oratoris petitionem, & oppositoris exceptiones, absque tamen sententiæ prolatione, si res agatur in Signatura Gratiæ coram SSmo: si vero agatur in Signatura Justitiæ coram Cardinali Præfecto, ipsi post relationem status, ac meriti causæ, suam etiam proferre debent sententiam, priusquam Votantes suum dent suffragium, ex de Luca *in Relat. Cur.* Illud tamen notandum est, non patere iis accessum ad Signaturam Gratiæ, nisi prius per triennium fuerint laudabiliter versati in Signatura Justitiæ, ex Plettemberg.

9. Notandum etiam est, debere eos, antecederet ad exercendum munus Referendarii, præstare juramentum coram Cardinali Præfecto, prout sancivit in sua Constitutione *Inter cæteras* Alexander VII.

C A P U T IV.

De officio Protonotariorum Sede Apostolica vacante.

10. **U**Sus olim obtinuit, ut Sede Apostolica vacante perhonorificas Protonotariorum Collegium partes sustineret. Primicerius quippe, seu Decanus hujusce Collegii, una cum Archidiacono, & Archipresbytero Romanæ Ecclesiæ, Romanam eandem Ecclesiam, durante toto ipso Interpontificii tem-

tempore, regebat. Habetur id ex Pagio ad annum Christi 652. & constat ex epistola S. Martini Papæ ad Theodorum, in qua Sanctus Pontifex, cum, se vivente, alium electum Pontificem quereretur, ait: *Subrogato in loco meo Episcopo, quod necdum aliquando factum est, & spero, quod nec aliquando fieri habet; quia in absentia Pontificis Archidiaconus, & Archipresbyter, & Primicerius locum præstant Pontificis.* Hinc citatus Pagius existimat, penes hunc triumviratum Ecclesiæ regimen fuisse a tempore, quo S. Martinus fuit iussu Constantis Imperatoris Roma abductus, usque ad electionem Eugenii I. En ejus verba: *Durante Interpontificio, a die 19. mensis Junii anni 653. quo Martinus Romam reliquit, computando, Archidiaconum, Archipresbyterum, & Primicerium Notariorum Ecclesiam Romanam gubernasse laudata S. Martini verba nos dubitare non patiuntur.* Unde primum est colligere, quanta prisca temporibus Protonotariorum Collegio esset auctoritas, ac dignitas.

11. Nunc vero alius est rerum ordo. Etenim Sede Apostolica vacante administratio nulla pertinet ad Protonotarios, qua tales. Imo ipsum eorum officium Referendariorum, sicuti in cæteris Prælati, ita in ipsis cessare ad tempus intelligitur, ex Pii IV. Constitutione §. *Prohibentes.*

12. Nihilominus tum ipsis, tum aliis Prælati cumulative gravis per id tempus cura & sollicitudo incumbit. Siquidem ad Prælatos pertinet assistere ad Rotas Conclavis, ac diligenter providere, ne quid a Pontificis Constitutionibus vetitum in Conclave intromittatur, vel ex eodem efferatur.

13. Jus hæc disponens ex præfati Pii IV. Constitutione est ejusmodi: *Prælati quoque ad custodiam Conclavis deputati sub pœna perjurii, & suspensionis a Divinis, maxima & exquisita diligentia utantur in inspiciendis, ac perscrutandis epulis, & aliis rebus, ac personis in Conclave intrantibus, & de eo exeuntibus, ne sub earum rerum velamine litteræ, aut notæ, vel signa aliqua transmittantur.*

14. Nequis vero contraria consuetudine hæc penitus exolevisse existimet, nuper felices recordationis Clemens Papa XII. in sua peculiari Constitutione edita quarto nonas Octobris 1732. confirmavit, approbavit, innovavit, ac inconcussæ & inviolabiliter observari præcepit & mandavit quæcumque & singula ab suo Prædecessore Pio IV. aliisque constituta & disposita hæcenus constant. Hinc infertur, Prælatos deputatos ad custodiam Rotarum teneri, quantum est ex vi verborum dictæ Constitutionis, adhibere sub gravi diligentiam moralem summam, imo plusquam moralem in perscrutandis rebus, & personis Conclave intrantibus; nam illa verba, *maxima & exquisita diligentia*, important, teste Diana p. 12. ref. 15. de Conclavi, vel diligentiam moralem summam, vel plusquam moralem. Cæterum Passerinus de elect. Pontificis q. 14. sedulo expendit hanc Prælatorum in re præfati obligationem, & hæc habet: *Dubitabis, quanta, & qualis diligentia adhibenda sit in hujusmodi perscrutatione? Videtur enim, quod maxima sit adhibenda; quia dicitur, quod Prælati maxima & exquisita diligentia utantur. Et, si dicatur esse impossibile impedire, ne in Conclave penetrent litteræ, vel notæ, aut signa, quia possunt apponi intra panem, & intra fundum artocrearum, vulgo Passicci, vel in fundo*

cornutarum, vel in fundo suberis frigidarii, vulgo Cantemplora, o Rinfrescatore, ex hoc concluditur, diligentiam debere esse maximam, talem tamen, qualis moraliter possibilis est. Sed in individuo non potest decerni, quanta diligentia sit necessaria, & quanta sufficiat; sed duplici regula utendum est. Prima, ut tacta adhibeatur, quanta ad arbitrium docti, boni, & prudentis viri censetur sufficere; quales supponuntur esse Prælati, qui ad Conclavis custodiam deputantur. Secunda est, ut attendatur rationabilis praxis & consuetudo perscrutandi. Nam consuetudo rationabilis est optima legis interpret, & magistra. Hactenus Passerinus, cui præixerat Cajetanus in Summa v. Excommunicatio, cap. 54. ubi ait: Forte excusantur ex usu &c.

15. Verum, quia hæc ultima regula petita ex consuetudine, seu usu; difficultatem habere potest, ut dixi, ex recenti Clementis XII. Constitutione innovante, & confirmante antiquas Pii IV. leges, ideo, ne quisquam ejusmodi assilientiam, immoderatum veluti onus, recuset, duo in primis meminisse oportet. Alterum est, legem quamlibet positivam humanam regulariter intelligendam esse juxta æquum & bonum; nam, ex reg. 90. in omnibus, maxime tamen in jure, æquitas spectanda est. Hinc illud enatum adagium: *Summum jus, summa injuria*. Quare obsequi nos quidem & obtemperare legibus par est; at, juxta Apostoli monitum ad Rom. 12. rationabile esse debet obsequium nostrum; idest, ex explicatione S. Thomæ, nimietas cavenda est, & curandum, ne per excessum in legem quis committat, dum legi justus nimis parere intendit. Nam, ut bene inquit S. Bernardus serm. 40. in Cantica, discretio est moderatrix, & auriga virtutum, & morum: omni virtuti ordinem ponit: ordo modum tribuit, & decorem, & perpetuitatem. Tolle hanc, virtus vitium erit.

16. Alterum etiam, quod innuebat Passerinus, sedandis scrupulis proderit; videlicet aptum esse ad efformandam sibi conscientiam rectam, & ad judicandum hic & nunc, hanc, vel illam rem esse licitam, factum plurium virorum piorum & gravium absque scrupulo rem illam operantium. Ita ex Sa. v. Dubium in edit. Rom. & Complut. Castropalao disp. 2. p. 1. n. 6. & ratio esse potest; quia in tali casu prudenter præsumitur, rem illam licere: siquidem plures viri graves & pii non solent absque scrupulo agere, quod illicitum est. Hinc Prælati plus æquo timentes, ac solliciti circa observantiam præfatarum legum, & præsertim circa diligentiam in perscrutandis rebus, quæ debet esse maxima & exquisita, notent, qualiter, & quatenus in his se gerant sine scrupulo plures alii ex Prælatiis magis pii, magis graves, & magis docti, atque iis se se accommodent. Dixi, plures; nam factum unius, vel alterius etiam gravis & pii, non sufficit ad recte judicandum, aliquid hic & nunc sibi licere: ut fuse docet Joannes Sanchez in select. disp. 44. n. 7. Siquidem unus, vel alter vir pius & doctus causas occultas habere potest, quibus illi sit licitum operari, quod alteri est vetitum, non præexistentibus similibus causis. Addas, quod unus, vel alter, quamvis habitu sit pius & gravis, poterit actu ex passione, aut inadvertentia operari aliquid illicitum: etenim quandoque bonus dormitat Homerus. Non igitur unius, vel alterius viri pro-

bi ac docti facti Prælati acquiescant, sed plurium & piorum & doctorum. Nam, ut aiebat S. Prosper l. 2. de *vocat. gentium cap. 2. magna fortitudo est consensionis*, cui ad *sequendam veritatem auctoritas sufficit*, etiam *latente ratione*.

17. Demum incurritur quidem censura per transgressionem talis Constitutionis; at censura non est excommunicationis, prout ex textu legis inferunt Diana *loc. cit.* & Passerinus de *elect. Summ. Pontific.* sed est suspensionis, & quidem non latæ, sed ferendæ sententiæ. Ubi notetur, esse multorum DD. opinionem, legem latam sub pœnâ suspensionis ferendæ sententiæ, non facere reum peccati mortalis transgressorem: quamquam, propter materiæ gravitatem, non facile huic ego opinioni adhærerem.

C A P U T V.

De facultate quam habent Prælati Secretarii Congregationum tempore Sedis vacantis.

18. **S**upponendum est 1. Secretarios Congregationum, vivente Pontifice, aliqua leviora spectantia ad negotia suarum respective Congregationum expedire per solam suam subscriptionem, idque facere ex potestate sibi collata vel a consuetudine, vel a tacito, aut etiam expresso consensu Congregationis. Supponendum est 2. Secretarios aliquando obtinere a Papa vivente specialem facultatem ad exequenda per se ipsos quædam alia graviora pertinentia ad easdem suas respective Congregationes.

19. His suppositis, tempore ultimi Interpontificii interrogatus fui de casu occurrente in utraque prædicta suppositione: an videlicet Secretarius eo tempore posset ea leviora exequi, quæ antea exequebatur? & an posset exequi, quæ per specialem sibi a Papa delegatam potestatem, vivente Pontifice, exercebat? Ad quæ

20. Dixi, ac dico 1. Secretarium posse ea leviora exequi mortuo Pontifice, quæ vel ex consuetudine approbata a sua respective Congregatione, vel ex expresso illius consensu exercebat antea per se ipsum; modo ipsius officium ob aliquam causam non expiraverit. Ratio est; quia potestas in delegato perseverat, quamdiu perseverat ordinarius delegans, nec iste illam revocat, nec elapsus sit tempus pro quo illa fuerit concessa; ut constat *ex tot. tit. de off. deleg.* Atqui tempore Sedis vacantis perseverant in sua ordinaria potestate Congregationes Cardinalium delegantes illam potestatem suo Secretario, ut fuisse ac solide pluribus firmat Fagnanus in *Cap. Cum olim, de major. & obed. pag. mibi 518.* nec eadem Congregationes illam revocant, nec elapsus est tempus, pro quo ea potestas fuit concessa, ut suppono. Ergo &c. Limitavi, modo ipsius officium ob aliquam causam non expiraverit; nam, si in ipso cessaverit officium Secretarii, cum potestas illi fuerit delegata ratione officii, hoc cessante, cessabit etiam illa; siquidem cessat conditio,

sub qua fuit facta talis potestas; & constat ex Glossa *v. Principalis*, in *Clement. 2. de rescriptis*.

21. Dico 2. Secretarium posse per se ipsum ea graviora exercere, de quibus habuit a Papa specialem delegationem. Ratio est; quia talis delegata potestas est in casu gratia & favor factus præcipue ipsi Secretario potius, quam recurrentibus ad Congregationem; siquidem ad istius, & non ad illorum petitionem, facta est. Gratia autem facta non perit concedentis morte, ex *Cap. Si super gratia, de off. delegati*, in 6. aliisque apud Sanchez l. 8. de *matr. Limites*, dummodo delegatio non fuerit ad litteras iustitiæ exequendas; nam hæc expirat morte concedentis, re integra; idest antequam delegatus cœperit iurisdictione uti, ex Sanchez *ibidem disp. 28. n. 30.* & habetur expresse in *Cap. Gratum*, *Cap. Relatum*, *Cap. Licet undique, de offic. delegat.* Si ipsa tamen hæc delegatio fuerit facta nomine dignitatis, seu Sedis Apostolicæ, etiam ipsa perseverat. Raro autem sic Pontifex delegat, ex Hostien. Abb. aliisque.

CAPUT VI.

De Protonotariorum Participantium præeminentia.

22. **P**ræeminentiam hujus Collegii paucis, sed gravissimis verbis expressit Erius Card. Petra in *Constit. v. Pii II.* ibi enim eruditus Auctor sic habet: *Hujusmodi Protonotariorum Collegium .... semper fuit in maxima veneratione; tum quia ut plurimum nobiliores ex familiis Italia, dum Prælatitium gradum assumunt, in illud ingredi solebant; tum quia ex eo ingens numerus Cardinalium, & multi Summi Pontifices assumpti fuerunt; tum denum ex honorabili loco, quem obtinent super omnes Prælatos Curie.*

23. Et quidem, ut in alium rejiciam locum, quæ huic Collegio accedit, præeminentiam sive ab illustrium familiarum viris, qui eidem adscribuntur, sive ex eorum copia qui e tali Collegio ad Cardinalatum promoventur, satis superque elucet singularis ejusdem prærogativa ac splendor ex honorabili loco quem obtinet super omnes alios Prælatorum cœtus. Nam per plura sæcula usque ad tempus Pii II. Protonotarii præcedebant Episcopis, & Archiepiscopis, ex Eminentissimo Jacobatio, Petra, aliisque: quamvis testetur Brix. contrarium se vidisse servari in Concilio generali. Dixi, usque ad tempus Pii II. nam hic Pontifex altitudinem Episcopalis eminentiæ animo volvens, per litteras Mantuæ datas 1. Junii 1459. statuit, ut Episcopi etiam electi super Protonotarios præcedentiam haberent.

24. Quamquam post ipsam hanc Pii Constitutionem, quam a toto fere Orbe collaudatam refert Eminentissimus Petra, post, inquam, hanc Constitutionem, honorificentia bene magna remanet huic Collegio. Etenim ipsemet Pius eodem diplomate decrevit, ut in Consistoriis publicis quatuor ex antiquioribus Protonotariis assistere debeant super gradum Solii Pontificii in loco honorabiliori. Deinde Protonotarii locum habent in Cappella, & ex consuetu-

suetudine ac praxi jam recepta ipsi in Cappella Pontificia, aliisque actibus præcedunt quoscunque alios Prælatos Curie, præter Episcopos: addit Eminentissimus Petra, etiam præter Gubernatorem Urbis, Auditorem Camera Apostolicæ, & Thesaurarium Generalem. Præterea iidem præcedunt Sacristam Papæ, dummodo non sit Episcopus, Præceptorem Hospitalis S. Spiritus, Archimandritam Messanensem, Abbates usum Mitre habentes, & Canonicos tam in Ecclesiis Cathedralibus extra Urbem, quam in Ecclesiis Patriarchalibus Urbis: ex variis decisionibus S.Rit. Congregationis apud Eminentissimum Petram *loc. cit.*

25. Hæc honorificentia in ipsis augetur a satis conspicuo vestium ornatu. Etenim Protonotarii induunt vestem, & Mantelletum, ut vocant, violaceum cum usu Rocheti in publicis functionibus, & habent in pileo, privato quo ad omnes alios Prælatos, floccum rosei coloris. Insuper iidem utuntur in pileo usuali vitta coloris rosei cum tintinnabulis in cingulo, ex decisione Sac. Cong. die 6. Augusti 1674. apud Eminentissimum Petram.

26. In Cappella vero Pontificia utuntur Cappis juxta morem aliorum Prælatorum, nunquam tamen Cotta super Rochetum, uti consuevere Auditores Rotæ &c. nam Protonotarii, inquit laudatus Petra, semper incedunt cum Cappis; & hæc est ratio, ut expendit Card. de Luca in *Relat. Curie disc. 44.* cur aliquando præcedant ipsi etiam nostro tempore Episcopis, puta in equitatu solempni, qui fiat in ingressu magni Principis; siquidem in eo primum locum occupant Episcopi Assistentes, deinde Protonotarii, post istos veniunt Archiepiscopi, & Episcopi. Id vero, ait, propterea fit sine inconvenientia; quia Protonotarii incedunt in Cappis, ut dici solet, parati: receptum autem est, quod parati præcedant non paratis, etiamsi non parati sint superiores, atque illis debeatur præcedentia: ex Card. de Luca *ibidem*.

27. Locus sedendi in publicis functionibus congruit tam præcellenti Prælaturæ: etenim non solum in Cappella Pontificia, sed in ipsis Conciliis, uti affirmat Jacobatius, Protonotarii post Episcopos immediate sunt ponendi; quia hi, inquit ille, succedunt loco Evangelistarum, unde immediate post Apostolos representatos ab Episcopis sedere debent.

28. Dixi, in ipsis Conciliis habere hanc præcedentiam: quod intelligas in casu, quo ipsi vel tanquam ipsius Concilii administri, vel tanquam familiares Papæ in comitatu ipsius Papæ Concilio interessent, prout novissime contigit in nupero Concilio sub Benedicto XIII. ubi duo interfuere Protonotarii Apostolici, qui ejusdem Concilii actis subscripserunt, & olim contigerat in antiquissimo Romano Concilio sub Gelasio, in quo hæc extat apud Baronium Notarii testificatio: *Sixtus Notarius S.R.E. jussu Domini mei Beatissimi Pape Gelasii ex scrinio edidi.* Cæterum ipsis non competit jus suffragii, & decisionum in Conciliis, nec sunt necessario ad eadem vocandi, ex Jacobat. *lib. 2. art. 2. §. De Personis &c.* Aliquando tamen factum est, ut Pontifices Romani

ad Concilium miserint unum ex Protonotariis, qui suo nomine, & Pontificia vice interesset; uti testatur Thomassin. *p. 1. l. 2. cap. 104. ex epist. 10. S. Leonis I. Papæ.*

CAPUT VII.

*De forma admissionis ad Collegium Protonotariorum
Participantium.*

29. **D**uplex est aditus ad nobilissimum hoc Protonotariorum Collegium: alter per obitum alterius Protonotarii; alter per resignationem. In utroque casu porrigitur a candidato supplex libellus per viam Datarie Sanctissimo Domino Papæ, in eoque exponitur sive completa vacatio Protonotariatus per obitum, sive imminens vacatio per resignationem intentam ab aliquo ex duodecim Protonotariis, & supplicatur Sanctitati suæ, ut velit in defuncti locum oratorem admittere, aut, si res agatur per resignationem, velit Protonotario veterano resignandi potestatem facere, & in resignantis locum oratorem substituere cum omnibus emolumentis, indultis &c.

30. Antequam vero ejusmodi supplicatio fiat, tractatum præcessisse oportet vel immediate cum Dataria, si per obitum alterius Protonotariatus obtinendus est, vel cum Protonotario meditante resignationem, si per resignationem ejusdem assecutio procuratur; & in utroque casu, sive cum Dataria, sive cum resignante respective, de pretio erogando convenisse, teste Card. de Luca *de offic. venal. cap. 2.* non est fixum, sed varium, juxta temporum contingentiam, nec solvitur pro assecutione Prælaturæ, sed pro notabilibus emolumentis, quæ officio Protonotariatus affixa sunt. Quare apud rerum peritos, & Romanæ Curie non detractores, ejusmodi emptio, ac venditio longe abest ab omni specie simoniæ. Vid. Card. de Luca *loc. cit. cap. 2.*

31. Postquam Pontifex supplicationi annuerit, & juxta petita rescriptum dederit, per consuetos Datarie ministros recognitum, ac firmatum, tunc mittitur id ipsum Secretario Collegii Protonotariorum, qui Illustrissimum Collegii Decanum commonefacit, ac de ipsius mandato stata die Collegium indicit pro admissione novi Protonotarii; qui interea temporis convenit in propria uniuscujusque domo singulos Protonotarios in Curia existentes,isque significat suum desiderium, ut in Illustrissimum eorum Collegium cooptetur.

32. Ubi præstituta dies advenerit, ad locum Collegii, qui solet esse in ædibus Decani, se confert novus Protonotarius indutus vestibus Prælatitis, nempe talari toga violacea cum Mantelletto, & zona ejusdem coloris; & pileo cordulis violaceis circumdato cum floccis rosæci coloris, deferente uno ex servis involutum in panno serico coloris pariter violacei Rochetum, Biretum, & Pileum Pontificalem.

33. Is locum Collegii, seu ædes Decani ingressus, aulam subit, ibique depo-

deposito pileo Biretum induit, moxque a domesticis Decani in interiorem aliquam ædium partem introductus, dum Collegas prætolatur, scribit manu propria juramentum de observando omnia & singula Collegii statuta, reformationes, constitutiones &c. prout ab aliis Protonotariis observata sunt, atque hæcenus observantur, abdicatis omnibus & quibuscumque exemptionibus, ac privilegiis sibi quomodocumque competentibus, quæ ejusmodi statutis, reformationibus, & constitutionibus adversentur.

34. Coacto jam Collegio, & confidentibus singulis juxta ordinem Protonotariis, introducitur a Secretario in totius Collegii conspectum candidatus, qui Mantelletum exuens, ac manu Biretum tenens, primum toti Collegio reverentiæ signa exhibet, deinde genuflexus in pulvinari existente ante Illustrissimum Decanum emittit professionem Fidei, ac supra expositum juramentum. Quibus absolutis accipit ab Illustrissimo Decano insignia Protonotariatus, Rochetum videlicet, Mantelletum, Biretum, & Pileum Pontificalem, atque ad amplexum Decani, cæterorumque Protonotariorum admittitur; sicque Collegio Protonotariorum intelligitur adscriptus: non participat tamen de redditibus massæ, nisi elapso sexto a sua admissione mense: quamvis minutorum reddituum statim fiat particeps.

E I N I S P R I M Æ P A R T I S .

P A R S

P A R S S E C U N D A

DE PROTONOTARIORUM OBLIGATIONIBUS GENERALIBUS,
QUATENUS ROMANÆ CURIÆ PRÆLATI SUNT.

35.

Onorem quemlibet peculiare ac proprium comitatur onus. Hinc Prælatura omnis, ac præsertim hæc amplissima, suis non destituitur obligationibus. Has in hac Parte paucis perstringam, easque tum ex Pontificum Constitutionibus, tum ex juramento ipso, quod Prælati emittunt, in medium proferam; ut appareat, jure iis ad dignitates aditum patere, qui pluribus in Romana Curia legibus obstricti ad hanc legum Ecclesiasticarum normam vitam moreisque suos componunt: ut sane faciunt quotquot e Collegio nunc sunt, quibus cum S. Cypriano l. 3. ep. 3. jure dixerim: *Vos estis, qui quod nos verbis conscripsimus, factis impletis.*

36. Porro obligationes, quæ Prælatos generaliter afficiunt, in quinque ferme classes distribuuntur. Nam imprimis ab iis exigitur morum integritas; deinde solidæ doctrinæ excellentia; tertio fidelitas in Principem; quarto secreti tenacitas; postremo severa a munerum susceptione abstinentia.

CAPUT I.

De morum integritate.

37.

QUæ de vita, & honestate Clericorum a sacris Canonibus recte contesteque sunt instituta, ea vel maxime ad Romanæ Curie Prælatos pertinere, nemo unus est qui ignoret. Certe hanc in primis qualitatem, integritatem videlicet morum, nobilissimo Prælatorum cœtui inesse oportere, censet S. Bernardus lib. 4. de consideratione ad Eugenium: Nam Clerum hunc, ait, ordinatissimum esse decet, ex quo præcipue in omnem Ecclesiam Cleri forma processit: ac paulo post ad ea descendens, quibus potissimum ornari debeant, qui de Pontificis domo, ac mensa sunt: Inveniantur, inquit, præ cæteris expediti ad officia, idonei ad Sacramenta, ad plebes erudiendas solliciti, circumspècti ad se se custodiendos in omni castitate. Ad Pontificem deinde se convertens, addit: In talibus, ut opinor, requiescet spiritus tuus, qui non sint attrita frontis, sed verecundi, sed timorati, qui præter Dominum timeant nihil, nihil sperent, nisi a Deo. Qui adventantium, non manus attendant, sed necessitates. Qui sicut viriliter pro afflictis, & judicent in æquitate pro mansuetis terræ &c. Horum vero optima redditur ratio; nam ille subdit: Interest gloriæ Sanctitatis Tuae, ut, quos præ oculis habes, ita ordinati, ita sint informati, quatenus totius honestatis, & ordinis ipsi speculum, ipsi sint forma.

38. Qua-

38. Quare, ne multis rem exploratissimam urgere videar, post limatissimum S. Bernardi iudicium, nihil aliud proferam, quam Pontificiam Alexandri VII. sanctionem, ex qua satis apparet, Romanorum Pontificum mentem eam esse, ut qui huic ordini adscribuntur, morum integritate, atque Ecclesiastica litteratura præ cæteris commendentur. *Prælati*, inquit citatus Pontifex, *Prælati Romanæ Curie, qui tanquam stellæ in firmamento militantis Ecclesiæ refulcent, ac in arduis quibusque negotiis Apostolicæ Sedi opera, & consilio præsto esse debent, ii demum deligantur, qui optima indole, moribus, ac litteris præstantiores, cæteris veræ virtutis exemplar se ipsos præferunt.* Ubi illud notandum, hæc morum ac litteraturæ præstantiam requiri a Pontifice in ipso veluti limine, ac primo ad Prælaturam ingressu; unde consicere pronum est, quousque se porrigere debeat Prælati illius virtus ac sanctitas, qui plures in Prælatura annos expleverit.

39. Intellexit hæc olim integerrimus S. Damasi eo nomine Primi administrator, atque inter Ecclesiæ Doctores maximus S. Hieronymus, qui in Romana Curia Pontifici cum esset ab epistolis, ea sanctitate sibi vivendum duxit, ut in detractores deinde suos potuerit confidenter hæc contorquere: *Dicant, quid unquam in me aliter senserint, quam Christianum decebat? Pecuniam cuiusquam accepi? Mimera vel magna, vel parva non sprevi? In manus meas ex alienis insonuit? Obliquus sermo, oculus petulans fuit?* Hæc profecto S. Doctor cum vel præstiterit, vel abhorruerit respectively, eam vitæ integritatem exhibuit, ut spectatissimum se Romanæ Curie Prælaturæ probaverit, & calumniatorum, cæterorumque os loquentium iniqua obstruxerit.

40. Ne tamen vetera hæc inopportunos tractasse proponam, adest nuperis temporibus (ut cæteros quamplures omittam) qui imitationi deservire possit, celeberrimus ille vir Joannes Franciscus Cardinalis Commendonus, cujus amplissima extiterunt Ecclesiasticæ virtutis monumenta in octo illis nobilissimis Legationibus, quibus functus est, quarumque immortalis erit memoria. Hic quippe tantus vir inter Prælatos a Julio III. collocatus, illud sibi proposuit, ut in sacrorum disciplina, atque institutis Christianæ religionis pietatem diligenter, ac studiose, non pure solum, & caste coleret: dedit propterea operam, ut qui essent in Urbe docti viri, ac probi, eorum consuetudine maxime uteretur, intelligens, quale cuiusque sit ingenium, ex eorum maxime moribus æstimari solere, in quorum quis amicitiam se contulerit. Ab adulatione semper abhorruit, atque idcirco Innocentium Montium, quem alii omnibus colebant officiis, quia tamen moribus viveret nova fortuna minus dignis, ipse nec proprie observavit unquam, & penitus se domo ejus abstinuit. Secundis in rebus ita sibi temperabat, ut cum ei ab universis ob res præclare in Anglia gestas magna gratulatio fieret, in sua se vitæ morumque modestia diligentius etiam quam antea contineret. Adversas vero res tam elato animo ferebat, ut a Pauli IV. gratia per calumniam cum deciderit, animum non desponderit, sed vacuus publicis muneribus per gravia ac seria studia optimum se reipublicæ administrum efformare perrexerit. Erat præterea intactus ab avaritiæ sordibus, & a lucri cupiditate vehementer alienus: quod cum alias, tum maxime ex reje-
cta

ita cuiusdam Germanici Dynastæ opulentissima largitione significavit ; adeo ut ex iis unum dixeris , quos S. Bernardus pluribus commendat , nempe qui ad Pontificem ex provinciis , ac Legationibus redeunt fatigati quidem , sed non suffarcinati , simul & gloriantes , non quod curiosa , seu pretiosa quæque terrarum attulerint , sed quod reliquerint pacem regnis , legem barbaris , quietem monasteriis , Ecclesiis ordinem , Clericis disciplinam , Deo populum acceptabilem , sectatorem bonorum operum . Hæc ex Illustrissimo Episcopo Gratiano , Latino Commendoni hystorographo sive accepi , sive exscripti ; ut quæ Prælati morum vitæque integritas convenit , in uno hoc terfo vivoque veluti speculo elucescat . Certe obmutescerent Romanæ Curiaæ hostes , si ad ejusmodi virtutis exemplar Curiales omnes se componant ; & , ut optime agebat S. Hieronymus in epist. ad Nepotianum , *Judex sæculi plus deferet Clerico continenti , quam diviti , & magis ; sanctitatem venerabitur , quam opes .*

CAPUT II.

De sacræ & Ecclesiasticæ doctrinæ studio .

41. **A**ltera Prælatorum obligatio est in id sedulo incumbere , ut sacrarum ipsi & Ecclesiasticarum rerum studio vacent , atque exquisitissimam , quo ad fieri potest , penitioris literaturæ sibi doctrinam comparent . Etenim unusquisque jure naturæ tenetur curare , ut sit idoneus ad munus quod suscipit : cum autem munus Prælatorum sit in arduis quibusque negotiis Apostolicæ Sedi opera , & consilio præsto esse , plane consequitur , sacrarum rerum studio iis quamdiligentissime esse vacandum . *Sancta quippe rusticitas* , ut ait S. Hieronymus , *solum sibi prodest , & quantum adificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi , tantum nocet , si destruentibus non resistat* . Accedit , quod imperiti , & illitterati , judices esse non possint , & munus judicandi scientia destitutis non sit credendum , ex Baldo in *L. ultima quæst. 16. C. de hered. instit.* Cum autem Prælati sæpenumero judicandi officium demandetur , eos litterarum scientia , & cognitione præstantes esse oportere , exploratissimum est . Hinc Alexander VII. in *sua citata Constitutione* sancivit , ut inter Prælatos ii sint adscribendi , qui non solum moribus , sed litteris etiam fuerint præstantiores .

42. Dixi , Ecclesiasticarum rerum studio &c. nam docet S. Thom. 2. 2. q. 188. art. 1. quod Religiosis (& a fortiori Clericis , ac talibus Clericis) competit principaliter intendere studiis litterarum pertinentium ad doctrinam , quæ secundum pietatem est : & maximus inter Doctores S. Hieronymus orat Paulinum Presbyterum , ut inter Scripturas sanctas vivat , istas meditetur , nihil aliud noscat , nihil quærat , subjungens illud Clericorum menti alte inferendum : *Discamus in terris , quorum scientia nobis perseveret in Cælo* . Profecto prælaudatus Joannes Franciscus Card. Commendonus cum poësi ante Prælaturam indulsisset , ubi primum inter Prælatos est cooptatus , rem totam prorsus abiecit , nec postea per omnem vitam attigit amplius . His quippe , ac similibus artibus fatis decoratur adolescentia . Virum gravem , & Ecclesiasticis obsequiis mancipatum , alia , & graviora decent studia .

43. Materiem proinde Prælatorum studiis uberem satis, & honestissimam præbebit primo sacra ipsa Scriptura, deinde Jurisprudentia tum Civilis, tum Canonica, postremo Historia sacra, atque omnis antiquitatis, Patrum, & Ecclesiasticæ disciplinæ cognitio. Nec ab iisdem negligenda est Theologia, tum ea quæ dicitur Scholastica, tum Dogmatica, tum Moralis. Nam licet per hæc tempora quamplures sint, qui per summam injuriam in invidiam illam vocent, meminisse tamen oportet, sacram Theologiam plurimi semper æstimatam fuisse a Summis Pontificibus, & Conciliis generalibus, præsertim Lugdunensi, Viennensi, Florentino, ac Tridentino, in quibus Theologorum discussio ac diligens consultatio, morum ac Fidei decretis semper aut fere semper anteivit, ea Christianæ reipublicæ utilitate, quam abunde ostendunt tot veteres hæreses, illis cooperantibus, profligatæ, & novæ hæcenus subnascentes depressæ. Certe Romanus Pontifex Sixtus V. in sua Constitutione 76. tam aliter sensit, ac moderni isti Theologiæ contemptores, ut expresse pronunciaverit, Scholasticam Theologiam maximum semper Ecclesiæ adjumentum attulisse, ac multum eam valere *sive ad Scripturas vere, & sane intelligendas & interpretandas, sive ad Patres securius, & utilius perlegendos, & explicandos, sive ad varios errores, & hæreses detegendas, & refellendas*. Scio, scholasticas illius subtilitates reprehendi, spinosum ratiocinium traduci: sed, si quis diligentius rem intropexerit, deprehendet fortasse, ab iis plerumque hæc fieri, qui vel sui erroris retinentissimi eam machinam oderint, per quam putant se libertatem docendæ hæreseos perdere, vel laborem exosi, toti in eo sunt, ut reipublica viris quidem eruditis abundet, doctis vero careat omnino. Cæterum, si quis in ea tempora oculos converterit, quibus Theologiæ studium apud summos & inos in pretio erat, intelliget, eos Christianæ reipublicæ athletas tunc floruisse, quos nostra fortasse desiderat, ac futura omnis admirabitur extolletque in Cælum atas. Quare Romanæ Ecclesiæ utilitati qui servit, in hoc etiam studio versari non abhorreat, ac sacræ Theologiæ præceptis institutisque animum excolat.

44. Ratio vero inter cujuslibet facultatis studium adhibenda est. Ac primo, si quis in Scripturis sanctis, & universâ scientiâ sacra velit erudiri, ductore aliquo prævio ac monstrante semitam ingrediatur; nam, ut sapienter de more docet S. Hieronymus *ep. ad Paulinum, habet nescio quid latentis energie viva vox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat*. Profecto agricolæ ipsi, inquit citatus S. Hieronymus, *absque doctore non possunt esse, quod cupiunt*. Quanto igitur difficilius sine magistro scientiam sacram assequemur, quam requirimus? Deinde sedulo cavendum est, ne perturbentur ac permisceantur studia; etenim varietas, ac multitudo rerum tum intelligentiæ tenebras, tum memoriæ confusionem asferet. Ordo proinde, certusque & constans sit studendi tenor, ac quibusdam veluti gradibus ab uno ad aliud scientiarum genus pateat accessus: qui enim simul profequitur omnia, nihil propemodum adipiscitur; & qui huc illucque discurrit, metas novissimus attingit.

45. Postremum illud valde observandum superest, ut habeatur liberam
 Tom. I. P dele-

delectus. Nam statim ad manus ii sunt, qui novo, & adhuc inexploratæ fidei Auctore prodierint: imo qui ex regionibus venerint occulto morbo laborantibus, suspicionem faciant. Quod si ea celebris habeatur in fronte libri promissio tradendi doctrinam ex sacra Scriptura, Conciliis, & Patribus &c. is liber suspicionem augeat; nam, teste Balthassarre Francolino in suo *Clerico Rom.* ea non, ut olim, promissio nunc est in recentibus quibusdam compendariis dogmaticis, moralibus, ac textualibus Theologiis, sed est protestatio quædam, qua Auctor significat, se scholasticam viam in probando confirmandoque assertiones suas non insistere, non speculari, non rimari; sed textus congerere veterum Doctorum, recentiorum nunquam, seque solum proinde velle esse veterum Scriptorum, & Canonum interpretem. Ex hujus observationis defectu reuens quædam lues in dies serpit, & ex vana novorum atque exterorum librorum lectione nonnulli doctrinæ sibi famam aucupantes, venenum miro cum artificio, & sub obscura quadam ambage verborum involutum & ipsi bibunt, & aliis propinant. Propterea univérse statuendum sic censeo, ut unaquaque in arte, qui duces habentur, ii primum & plurimum legantur: S. Thomas videlicet in Scholastica Theologia, Card. Bellarminus in Dogmatica, Laymanni Summa, aut Sylvestri in Morali, Card. Baronius in Ecclesiastica Historia, Abbas Panormitanus, Felinus, Fagnanus in Jure Canonico &c. nec unquam pruritus ille subrepat, ut, nostratibus, ac probatissimis neglectis, recentes & externos Auctores avidè sectemur: præsens enim nostrorum temporum calamitas timori locum facit, ne Auctores aliqui antequam sapientum ac proborum judicium præfertim in Romana Curia subierint, ex eorum numero sint, qui, ut aiebat apud S. Hieronymum Epiphanius, *non contenti perditione sua volunt plures mortis habere participes.* Quamobrem omnium mentibus alte insitum optarim, quod sapienter idem Hieronymus monebat in *epist. ad Furiam*: *Post Scripturas sanctas, doctorum hominum tractatus lege, eorum dumtaxat, quorum fides nota est. Non necesse habes aurum in luto quærere.* Hæc intelligenti satis.

C A P U T III.

De fidelitate erga S. R. E. & Romanum Pontificem.

46. **Q**UAMVIS Christiani omnes teneantur fidelitatem exhibere Romano Pontifici, tanquam visibili Ecclesiæ Capiti, & Jesu Christi in terris Vicario, specialissime tamen ad eam tenentur Romanæ Curia Prælati tum ex officio, tum ex jurata promissione. Ex officio quidem; quia sunt domestici & familiares ipsius Pontificis; constat autem, familiares ac domesticos præcipue erga dominum fidelitatis vinculo obstringi, siquidem eorum fidei se Princeps industriæque committit. Hinc in *Psal. 54.* postquam conquestus est Rex David de tota civitate & populo, specialiter conqueritur de prodicione consilarii & familiaris sui Achitophel per ea verba: *Tu vero, homo inanimis, dux meus, & notus meus &c.* quasi dicat, ut doctè explicat Bellarminus, nunquam a te ejusmodi infidelitatem expectassem, quoniam tu homo

homo unanimis videbaris, dux meus, idest consiliarius meus primarius, cujus ego sententiam in rebus agendis sequebar.

47. Ex jurata promissione; nam expressis verbis sic jurant Prælati: *Ex hac hora in antea fidelis ero Beato Petro, sanctæque Ecclesiæ, & Domino meo Domino Papæ, ejusque Successoribus canonice intrantibus.*

48. Porro hæc fidelitas in tribus potissimum sita est: I. in observanda, atque, ubi opus fuerit, defendenda persona ipsius Principis: II. in manutene-
nendo ejusdem jura, regalia, leges, & mandata: III. in adimplendo exacte id, ad quod unusquisque est constitutus. Ac primo quidem Principis persona observanda, atque, ubi opus fuerit, defendenda est. Nam, ex S. Thoma 2.2. q.26. art.3. in corp. exploratum est, subditum quemlibet, ac præsertim constitutum in ministerio, teneri vitam ipsam exponere pro salute reipublicæ, adeoque pro capite, seu Principe, a quo multum pendent reipublicæ com-
moda. Hinc summa apud omnes laude ac prædicatione effertur Hugo ille Cardinalis de Alatro, qui adversis in rebus ad Tiberina ostia cum fugeret Pontifex Gelasius II. cumque nihil esset propius, quam ut aut caderetur, aut raperetur ab hostibus, ipse sanctissimum Senem suis humeris impositum Ardeam detulit, atque in Castro S. Pauli incolumem deposuit. Nescias, an commendabili-
or, quod Principem in eo etiam rerum anfractu senserit, aut quod adversam ejus fortunam non declinaverit.

49. Deinde manutenenda sunt ipsius Principis jura, regalia, leges, & man-
data. Nam, ex S. Thoma 2.2. q.103. domestici ac familiares peccant, si do-
mino iusta præcipienti non pareant, aut grave illi damnum inferant, vel inferri permittant, cum possint impedire. Intellexit hæc celeberrimus ille ac prima-
rius S. Gregorii VII. administer, S. Anselmus Episcopus Lucensis, qui nihil inquam habuit antiquius, quam sui Principis mandata reverenter suscipere, prompte exequi, atque alacriter tueri; adeo ut de illo pronunciaverit Card. Ba-
ronius: *Anselmus Gregorio fuit in omnibus certaminibus manus dextera: nec quidquam in eo magis Schismatici reprehenderint, nisi quod fuerit Gregorio addictissimus; quæ sane reprehensio in sancti hujus ministri gloriam cedit quam-
maximam, dum enim de ea re arguitur, de singulari fidelis administri vir-
tute commendatur.*

50. Notandum tamen est, a debita fidelitate non aberrare, qui ab impe-
ratis faciendis aliquando supersedeat, ut Principem interea temporis de re tota commonefaciat. Præstat enim quandoque e re ac tempore voluntatem Prin-
cipis ulterius explorare. Hinc Pontifex Alexander III. Ravennati Archiepi-
scopo rescripsit: *Qualitatem negotii, pro quo tibi scribitur, diligenter conside-
rans, aut mandatum nostrum reverenter adimpleas, aut per litteras tuas, qua-
re adimplere non possis, rationabilem causam prætendas; quia patienter susli-
nebimus, si non feceris, quod prava nobis fuerit insinuatione suggestum: Cap.
Si quando, de rescr.*

51. Non facile tamen mandata interpretabitur; nam, ut recte monet
Cardinalis Pallavicinus lib.13. cap.18. Concil. Trid. Historiæ, fideli ministro eu-
randum plerumque est, ut ad verbum Principi obediat: etenim interpretatione

in iis uti nequaquam par est, quorum præcisum ac strictum habetur a Principe mandatum, præsertim quando huius nulla appareat ratio, quam mediæ cum administer non possit, valida ac fortasse maxima ut ab eodem existimetur, necesse est. Nec quemquam decipiat Illustrissimi Spondani in suo Auctario enarratio, qua vehementer laudatur Legati Pontificii prudentia, propterea quod iterata S. Pii V. iussa is reipublicæ tunc temporis incommoda censuerit, atque idcirco eadem exequi consulo prætermiserit, cujus deinde facti Pontifex ipse laudator extiterit, & ministro suo gratias habuerit. Non, inquam, hæc quemquam decipiat narratio; ea quippe veritati non omnino conformis ostenditur a Laderchio in *Continuatione Baroniana*, ubi, non absolute, sed conditionate fuisse a Pontifice Legato suo ea data mandata, nec unquam conditionem advenisse, firmissimis monumentis comprobatur. Quare ex tali facto exemplum peti non potest, quo quisquam sibi persuadeat, licere aliquando ministris ab expressa, nec manifeste illicita Principis voluntate discedere, vel eam ad id, quod ex circumstantiis intelligi potest, facili arbitrari detorquere.

52. Postremo fidelitas in eo præcipue demonstrabitur, si injuncto sibi muneri unusquisque pro viribus satisfaciatur. Etenim fidelitas est quædam virtus moralis, quæ præbet constantiam in servandis promissis: & quia in quocumque munere recte præstando invenitur quædam moralis obligatio, & quasi implicita pactio, ideo qui satisfacit suo muneri, solet fidelis appellari, juxta illud Evangelii *Matth. 25. & Lucæ 19. Euge serve bone, & fidelis*. Ita ex Suarez de *Fide disp. 1.* aliisque.

53. Hoc posito, fidelis est, qui demandatum sibi munus recte sancteque obit. Puta, Prælatus, qui Judex a Principe constituitur, fidelis erit Principi, si optimi Judicis partes omnes expleat, si in expendendis causis diligens sit, si faciles litigantibus aures præbeat, si unicuique jus suum tribuat, nec diu unquam sine iusta causa sententiam protrahat. Prælatus, qui urbibus præficiatur, fidelis erit Principi, si propriam gubernantis personam induat, videlicet si publico omnium ac privato singulorum bono prospiciat, ac pro viribus det operam, ut legibus reverentiam, moribus addat probitatem. Similiter de cæteris peræqua proportionem dixeris.

54. Hæc igitur tria, quæ hæcenus paucis ac strictim recensui, fidelem administrum constituent; iisdemque Prælatus juramento, quo obstringitur, rite satisfaciet.

C A P U T I V.

De secreti tenacitate.

55. **A**ppendix quædam rei præcedentis est quarta præfens obligatio: etenim fidelitatem vel subsequitur, vel facit commissi secreti perquam exacta custodia ac tenacitas. Nam infidelis diceretur, & esset, qui secretum sibi conceditum aperiret. Hinc tritum est apud sacras litteras Proverbia cap. 11. *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum*. Et quidem peccaret graviter consiliarius, aut minister,

ster, qui in materia gravi illud læderet, ut firman Navarr. in *Manuali cap. 25. num. 4.* Sanchez in *consil. tom. 2. lib. 6. cap. 6.* Card. de Lugo de *just. disp. 14. num. 135.* alique communiter. Ratio est; quia eo ipso quod ii suscipiunt a Principe ministerium, censentur ex sua parte suscipere onus servandi secretum, & non manifestandi res sibi propositas, quæ illo indigent.

56. Quod autem obligatio hæc gravis sit, quando materia secreti talis est, constat argum. l. 1. §. *Qui deposita*, ff. *Ad Leg. Cornel. de falsis*, ubi frangens secretum commissum punitur juxta rei gravitatem pœna falsi, prout explicat Decian. *lib. 7. cap. 17. num. 8.* pœna autem gravis non imponitur, nisi ob culpam gravem.

57. Advertas, id procedere attenta solius ministerii natura, etiamsi nullum specialiter de secreto servando emissum fuerit juramentum, prout in variis Romanis Congregationibus fieri consuevit. Gravius autem tale vinculum obstringere, quando naturali huic obligationi adjicitur ex juramento religionis obligatio, nemo est qui non intelligat.

58. Dixi, quando materia secreti gravis est; nam rata est communis Theologorum doctrina, quod qui ex officio suscipiunt onus servandi secretum, eatenus teneantur illud servare, quatenus materia illud possidet; atque idcirco non peccent graviter illud lædendo, si non magni inter sit secretum servari; lethalius vero peccent, si multum inter sit (ut sane sæpissime) servari secretum.

59. Hæc porro doctrina cum grano, ut ajunt, salis intelligenda est: etenim non de facili sibi quisquam perluadere debet, non magni hic & nunc interesse servare secretum; tum quia ex parva sæpe re gravissima pendent negotia; tum quia ex unius dumtaxat secreti detectione, quod parvi æstimatur, maxima non raro, & magni momenti arcana acuti homines introspiciunt. Stat enim illud ex sacris litteris *Prov. 20. Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri, sed homo sapiens exhauriet illud*, idest per sapientiam & solertiam ex parvis rimulis secreta expiscabitur, ut bene hic notat Cornelius a Lapide.

60. Imitanda proinde est S. Ambrosii fidelitas, qui ita tacitus apud se secretum servabat quodcumque sibi commissum, ut ne fratri quidem dilectissimo Satyro illud vel leviter communicaret, unde de obitu Satyri: *Cum omnia, inquit, nobis essent nostra communia, individui spiritus, individui affectus, solum tamen commune non erat secretum amicorum, non quod conferendi periculum vereremur, sed tenendi servaremus fidem . . . . .* Erat enim fidele indicium, extraneo non esse proditum, quod non esset cum fratre collatum.

61. Profecto tanti semper apud omnes gentes commissi secreti tenacitas fuit, ut Ægyptii, teste Diodoro Siculo *lib. 2. cap. 2.* linguam abscindi juberent illi, qui secreta revelasset; Romani autem hujusmodi hominem aut vivum comburendum, aut furca suspendendum existimarent. Ita Paulus *L. Si quis aliquid ex metallo*, ff. *de penis*. Quamobrem & honestas, & conscientia, & pœnæ formido ministerium Principis obtinentem commonefaciunt, ut secretum custodiat, & a revelando quod celandum est, omnino, & cum omnibus caveat.

CAPUT V.

De abstinendo a munerum susceptione.

62. **H**oc postremum spondent in suo jurejurando Prælati per hæc verba : *A donis, muneribusque, & xeniis abstinēbo, & meos familiares abstinere omni diligentia qua potero procurabo [exculentis, & poculentis non fraudulenter dumtaxat exceptis]; ita quod per me, vel alium in quocumque casu nihil recipiam, nec a meis familiaribus recipi permittam, sine Domini Papæ, vel ejus Camerarii licentia speciali.*

63. Quousque se extendat hæc jurata promissio, ex recepta ac præscripta consuetudine metiri oportet: nam juramentum promissorium eandem habet conditionem, eodemque modo explicandum est, quo promissio, cui est annexum; siquidem accessorium sequitur principale: ideoque, quando & quatenus non obligat promissio, nec obligat juramentum appositum, ex Bonacina, Lessio, aliisque. Cum autem hæc promissio abstinendi ab accipiendis muneribus non extendatur ultra limites, quos hic & nunc dederit recepta & præscripta consuetudo, siquidem promittens non intendit ad id se obligare, nisi quatenus id sit in usu, & observetur a majori parte suæ communis; sequitur &c.

64. Excipe, nisi jurans intendat eos fines transilire, & ultra præscriptam consuetudinem obligationem extendere; nam obligatio juramenti cum ex intentione jurantis maxime pendeat, manifestum est, quod si jurans voluerit jurare strictam ac severam abstinēntiam ab omni munerum susceptione, ad eam tenebitur.

65. Porro, qualis sit hujuscemodi consuetudo, & qualem ipsa susceptionem munerum permittat, non ausim definire. Est enim alex plenum opus. Unusquisque consulat timoratorum ac proborum præxim, & meminerit, *non putandum, peccatum esse, quod boni facere solent, ex Sa v. Peccatum.* Meminerit etiam, nihil ita animum seducere ac pervertere, ut munera: quod ostendit Scriptura tum sæpe alibi, tum exemplo filiorum Samuelis, de quibus 1. Reg. 8. ita scriptum est: *Declinarunt post avaritiam, acceperuntque munera, & perverterunt judicium.* Videantur etiam late hac re differentes Constantinus ad Statutum Urbis adnot. 5. num. 228. Eminētissimus Petra ad Constitut. III. Pauli II. & Castropalaus de just. disp. 2. p. 2. §. 3. alique quamplures apud ipsos, & SS. Patres.

66. Duo tamen observare non prætermittam. Alterum est, quod, spectato præcise jure naturali, receptio munerum non est judicibus illicita, nisi eo in eventu, quo fuerit periculum justitiam indebite ministrandi, prout tradit Vasquez *Opusc. de rebus cap. 7. dub. 7.* atque idcirco contingere cum possit, etsi raro, nullum adesse periculum, sed liberum aliquem & expeditum esse ad ferendum judicium, æque ac si munera non accepisset, nequaquam esse eo in eventu, si spectetur præcise jus naturale, recipiendo munera peccabit. Dixi, si spectetur præcise jus naturale; nam aliter dicendum est attento jure positivo tum

tum Civili, tum Canonico, ac præsertim attenta Pauli II. Constitutione, quæ incipit *Munera &c.* & Innocentii XII. quæ incipit *Sacerdotalem &c.* contra dantes, promittentes, acceptantes munera pro gratia, vel iustitia obtinenda apud Sedem Apostolicam.

67. Alterum est, peccari, per se loquendo, graviter, & crimen admitti, quod dicitur concussionis, quando quis in officio, vel ministerio constitutus, non vult facere id ad quod tenetur, nisi data pecunia, aut oblatiis muneribus, ex Sylvestro v. *Concussio*, & colligitur ex *L. Jubeamus, Cod. ad L. Jul.* imo accipiens restituere tenetur, ex Armilla v. *Concussio &c.*

68. Cæterum abstinere ab omni munere recipiendo, res est commendatione dignissima, præsertim in viro Ecclesiastico, in quo veritas esse debet, atque odium avaritiæ, *Exod. 18.* & cujus manus ex Hugone Card. in *Psalm. 25.* non decet tinctas esse pice cupiditatis ad retinendum, & attrahendum, sed inunctasunctione charitatis ad largiendum. Hinc S. Abbas Claravallensis lib. 4. ad Eug. summopere laudat Martinum Presbyterum Cardinalem, qui vere post aurum non abiit, nec quidquam ad se unquam de aliorum redditibus passus est pervenire. En ejus verba: *Is Cardinalis Presbyter functus aliquando legatione in Dacia, tam pauper remeavit, ut pene expensis, & equis deficientibus vix perveniret Florentiam. Ibi Episcopus loci donavit ei equum, quo Pisas usque, ubi eramus, tunc pervectus est. Postridie vero sequutus Episcopus [erat enim illi causa cum adversario, & agendi aderat dies] cepit requirere suffragia amicorum: cumque per singulos sollicitaretur, ventum est ad Martinum. Fiducia erat major in illo, qui non posset immemor esse recentis beneficii. Tum Martinus: Decepisti me, inquit: nesciebam tibi imminere negotium. Tolle equum tuum: ecce in stabulo est: & hora eadem resignavit illi. Quid dicis mi Eugeni? Nonne alterius sæculi res est rediisse Legatum de terra auri sine auro? transisse per terram argenti, & nescisse argentum? donum insuper, quod poterat esse susceptum, illico rejecisse?*

69. Alia ibidem habet S. Abbas rei hujusce præclarissima exempla, & ex quibus tandem conficit, nullum fore eo sæculo felicium, quo talium virorum numerus bene magnus in Ecclesia Dei conspiceretur.

C A P U T VI.

De obligationibus particularibus Protonotariorum, quatenus tales Prælati sunt.

70. **H**Aftenus enumeratæ obligationes Prælatos Romanæ Curiae quoscunque afficiunt. Reliquum jam est, ut proprias & peculiare quasdam Protonotariorum, quatenus tales Prælati sunt, obligationes ex ipso eorum officio, ac juramento erutas, breviter strictimque exponam. Ac primo quidem, cum Protonotariorum officium sit de actibus a Summo Pontifice in Consistorio publico ad perpetuam rei memoriam Instrumenta conficere, manumque & sigillum suum apponere, adeo ut sine testibus ea in judicio, & extra, ubique lo-

corum

corum plene probent, prout constat ex Sixti Constitutione §. 16. cum, inquam; hoc sit eorum officium, nemini dubium est, ipsis specialiter incumbere, illud docte, fideliter, julleque exercere: docte quidem, ne quid videlicet ex inscitia, vel negligentia in Instrumento omittant, unde privata, vel publica res detrimentum patiatur: fideliter, ne a veritate aberrant, nec verbis minus sinceris, aut minus puris utantur: julle, ne contra libertatem Ecclesiæ, aut contra Pontificis voluntatem quidquam conscribant: imo, quandoquidem in Sacra Rituum Congregatione Protonotario subordinatur Notarius, teste Eminentiſſimo Card. Lambertino, justitia exigit, ut ipse Protonotarius invigilet, ne ab illo aut accipiatur pretium rei, pro qua nullum est pretium exhibendum; aut pro qua potest accipi, non excedatur pretium a lege taxatum aut præscriptum; etenim ad Superiorem pertinet cura, ut subordinatus & inferior ab omni injustitia se contineat, &, quæ sui sunt muneris, rite exequatur.

71. Deinde cum unus e Protonotariis interesse debeat Congregationibus tum de Propaganda Fide, tum Sacrorum Rituum, & in ea, quæ est Rituum, sit ipse Consultor, tenetur in hujus Congregationis negotiis veritatem sincere aperire; ideoque ad illam indagandam, diligentiam studiumque adhibere. Gravitas autem hujus obligationis regulari debet non solum per rationem communem officii, sed etiam per gravitatem materiæ; ita ut quo gravius ponderis est materia consilii, eo gravius obligetur Consultor non solum ad aperiendam veritatem, sed etiam ad illam exactius diligentiusque investigandam ac perscrutandam. Quare, cum valde grave sit, quod in Congregatione Sacrorum Rituum tractatur, & in deliberationem adducitur, siquidem vel de sacris cæremoniis, vel de cultu erga res sacras qua retinendo, qua amplificando, vel de referendis in Beatorum, ac Sanctorum album Dei Servis, ardua profecto & operosa res examinetur, sequitur, quod valde gravis diligentia, ac studium valde grave adhibendum sit, ut veritas ad liquidum consilet, & pro veritate consilium detur, aut suffragium feratur. Hinc non solum peccaret Consultor, si aliter, ac ipse sentiat, sententiam diceret, sed etiam veritatem si aut impense assequi negligeret, aut quam assequutus fuerit, pudens prave occultaret.

72. Sciscitabitur hic fortasse nonnemo, an liceat Consultori, quando aliter ipse sentiat, in suffragio ferendo aliorum omnium, vel fere omnium sententia se accommodare? R. procedendum esse cum distinctione; nam vel certe ipse scit, sententiam suam veram esse, ac præ cæteris expedire; vel dumtaxat probabiliter id existimat? Si primum, neutiquam ipse potest se aliis conformare; non enim est unquam veritas derelinquenda, & consiliarius cum interrogetur, ut, quod sentit, fideliter explicet, non potest ille, salva fide, officioque suo, diversum aliquid, atque ipse sentiat, pronunciare. Si secundum, poterit suam opinionem deponere, atque aliorum plurium oppositam, ob eorum auctoritatem, veram, aut probabiliorem judicare, ac sub tali judicio, seu exilimatione, ad proferendam sententiam juxta talem opinionem devenire. Non enim in hoc casu loqueretur secus ac sentiat, sed ex aliorum auctoritate sibi conscientiam efformaret, & eorum sententiæ se adjungeret; quod

P A R S S E C U N D A .

121

Quod facile erit intelligenti reflexe suum iudicium esse mere probabile , adeoque falli posse , nec esse normam , aut regulam veritatis , quare non necessario illi standum .

73. Ad extremum considerare debet Consultor , nihil sibi esse committendum , quamobrem negotium , de quo agitur , paribus hinc inde ponderibus non examinet , & in ipsius merita sedulo non inquirat : unde Cardinalis Dosfat *ep.* 110. gravis homo , & certus , aiebat , ejusmodi officia non tam esse gradus honoris , & dignitatis , quam curæ , assiduitatis , diligentiae , ac laboris . Meminisse hæc olim juvabit .

74. Tertio tandem , Collegium cum constituent Protonotarii , atque ejusdem Collegii leges ac statuta ipsi jurent , ea præstare debent , ad quæ tali se nexu devinxerunt ; ita tamen , ut adjectum juramentum intelligatur secundum differentiam statutorum , intentionem Collegii , communemque collegarum interpretationem : si enim , ut docet Layman , gravis momenti statutum fuerit , & ita accipiat quasi sub mortali obliget , tunc juramentum novam mortalem sacrilegii malitiam adjiciet ; si vero levioris momenti statutum fuerit , vel si ita accipi solitum sit , ut sub veniali tantum culpa obliget , vel solum ad poenam subeundam , tunc juramenti obligatio similiter intelligenda erit .

75. Statutorum materies potissima est circa redditus obvenientes Collegio , qui sunt in triplici differentia : alii enim percipiuntur ex fructibus Dohanæ , & Thesaurariæ Patrimonii ob assignationem factam a Sixto V. alii ex emolumentis Cancellariæ Apostolicæ derivatis e causis Consistorialibus : alii demum ex minutis servitiis , quibus quædam pecuniaria præstatio correspondet . Circa hoc triplex reddituum genus universalis quædam lex ac regula prodiit *die 21. Septembris anno 1661.* eaque hætenus est in viridi observantia . Quare huic debent Protonotarii , eorumque Collegii Secretarius obtemperare , præsertim justum illud ratum atque firmum habendo , ut si quis a die possessionis Protonotariatus sextum elabi mensem permiserit , quin habitum Protonotarii induerit , vel si quis per ejusmodi temporis spatium a Curia ob aliam quam reipublicæ causam abfuerit , quintam sibi obvenientium reddituum partem amittat , eaque aliis accrescat . Huc enim appositè referri potest , quod dicitur extra *de Const. Cap. Cum omnes* : *Quod quisque juris in alterum statuit , ipse eodem jure uti debet .* Quod nempe universi statuerunt , singuli observare non graventur .

FINIS SECUNDÆ PARTIS .

P A R S T E R T I A

DE PRIVILEGIIS PROTONOTARIORUM IN COMMUNI,
ET IN PARTICULARI.

76.

Lura, & amplissima Protonotariis Participantibus Romani Pontifices concessere privilegia, præsertim vero Sixtus V. in sua Constitutione *Landabilis*, sub datum nonis Februarii anno Domini 1586. Quinimo nonnullæ cum ortæ fuerint controversiæ circa ejusmodi privilegiorum vel usum, vel intelligentiam, plerumque in Protonotariorum favorem decreverunt sacre Cardinalium Congregationes; ut videre est apud Barbosam *de jure Ecclesiast. lib. 1. cap. 23*. Conspirantur videlicet tum Romani Pontifices, tum sacre Cardinalium Congregationes, ut Illustrissimi hujus Collegii ornameto & amplitudini plurimum studerent. Id ipsum equidem pro mea tenuitate intendens, primo universa quæ Sixtus impertivit privilegia acervatim enumerabo; quod a pluribus, scilicet Barbosa, Cohellio, aliisque factum reperio. Deinde eorum aliqua singulatim explicare institui; quod neminem hæcenus suscepisse cognovi. Methodus hæc erit, ut primo textum ipsum Constitutionis Pontificiæ, quo privilegium confertur, ad litteram proferam; deinde notas quasdam eidem annexam; postremo quæstionibus, quæ super eo privilegio fieri possint, pro viribus satisfaciam.

C A P U T I.

Referuntur privilegia a Sixto V. concessa.

77. **H**ÆC ex citata Constitutione *Landabilis* desumpta sic recenset Cohellius, cujus ipse verba exscribam. Sixtus V. antiqua hujus Illustrissimi Collegii nedum confirmavit privilegia, sed alia nova addidit, & omnia insimul oculis legenda obtulit; statim enim a dictæ Constitutionis initio quæcumque privilegia, exemptiones, & immunitates antiquitus huic Collegio impertitas, quatenus sunt in usu, & Concilii Tridentini decretis minime contraria, nec sub ullis revocationibus comprehensa, jura quoque, emolumenta quæcumque percipi solita, confirmavit, ac denuo concessit. Præterea facultatem fecit I. creandi Doctores, Notarios, ac Tabelliones.

II. Cum spuris, bastardis, manseribus, incestuosis, & aliis ex quovis illicito & damnato coitu procreatis, ut ad quæcumque bona etiam Ecclesiastica succedant, dispensandi, cum derogatione etiam Constitutionis S. Pii V. in illegitimos emanatæ.

III. Statuta ad prosperum statum ipsius Collegii condendi, cum applicatione pœnarum ad commodum ejusdem Collegii.

IV. Sum-

IV. Summi Pontificis familiares & domestici Prælati ad instar, & æque principaliter ut illi, qui actu personæ ipsius Pontificis continue assunt, ab eodem Sixto declarantur.

V. Panem honoris (partem vocant) ut intimi familiares, & Cameræ Apostolicæ Clerici, vestes lugubres in obitu, violaceas vero in Coronatione Pontificum habent: si Pontifex solemnè pompa equitet, ipsis paludatis (cum Mantellonis dicunt) immediate post Episcopos Assistentes equitare permittum est.

VI. Litterarum Apostolicarum expeditiones cujusvis generis Beneficiorum, gratis habent.

VII. Emolumenta, quæ pro expeditionibus Ecclesiarum in Consistoriis fieri solitis recipiunt, & quarum ratione taxa huic Collegio solvi solet, nullo unquam tempore diminuuntur, sed integra semper accipiunt.

VIII. Consanguinei, affines, familiares antiquorum septem Protonotariorum arma, non tamen brevioris mensuræ, per Urbem, totamque Ecclesiasticam ditionem deferre valeant.

IX. Pro summa duorum millium ducatorum auri de Camera (etiam dimisso Protonotariatus officio) de bonis quoque Ecclesiasticis tam inter vivos, quam in mortis articulo disponere permittitur.

X. Ab Ordinariorum jurisdictione (prout etiam a Leone X. sancitum fuerat) exempti, Summi Pontificis, & Sedis Apostolicæ duntaxat dominium ac potestatem agnoscunt.

XI. Collegialiter congregati Protonotarium unum extraordinarium, absque tamen emolumentorum perceptione, quolibet anno creare possunt.

XII. Qui ex septem Protonotariis J. U. Doctores fuerint, utriusque Signaturæ etiam Referendariorum numero adscribuntur, & ex ipsis unus antiquior in Signaturæ Gratia semper locum habet.

XIII. In quibuscumque actibus in Consistorio publico pro tempore faciendis unus ex ipsis vocetur, qui ad perpetuam rei memoriam, aliis etiam cum Protonotariis intervenientibus, si publica conficiant instrumenta, manum & sigillum suum apponant, absque testibus in judicio, & extra, ubique locorum plene probent.

XIV. In memoriam antiqui instituti a Clemente I. ad Sanctorum gesta conscribenda ordinati, unus ex ipsis Protonotariis, & unus Sacri Palatii Apostolici causarum Auditor, in Canonizatione Sanctorum, & desuper Processu fabricando conjunctim interfunt.

XV. Consistoria, & Cappellæ a S. D. N. Papæ Cursoribus (ut Cardinalibus) illis insinuandæ sunt. Candelas, Palmas, Agnus Dei ejusdem qualitatis, prout Episcopi Assistentes, aureas argenteasque monetas in Coronatione Pontificis, ut Cameræ Apostolicæ Clerici, recipiunt.

XVI. Si Principes, vel eorum Oratores, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi Assistentes non adsint, postpositis Baronibus, aliisque Prælatibus, unus ex Protonotariis caudam Pontificis sustinet. Præsente vero ex prædictis aliquo, duo ex ipsis Protonotariis antiquioribus fimbrias ipsius Pontificis in publicis actibus incedentis deferunt ex antiquo Romanæ Ecclesiæ ritu.

XVII. In sacro Presbyteratus Ordine constituti, Mitra, & quibuscumque aliis Pontificalibus ornamentis etiam in Cathedralibus Ecclesiis, de illorum tamen Præsulum, si præsentibus sint, si vero absentes, absque illorum consensu, ac illis irrequisitis, in Missis solemnibus extra Curiam uti possunt.

XVIII. Altare portatile in locis non sacris ex quavis causa interdictis, etiam tempore cessationis a Divinis, dummodo ipsi causam interdicti huiusmodi non dederint, erigere possunt, ibique ante diluculum, & circa meridiem, in ipsorum, ac familiarium domesticorumque præsentia celebrari facere, ac celebrare valent.

XIX. Si per decennium septem prædicti officium Protonotariatus obtinuerint, etiam illo postea resignato, iisdem gaudent privilegiis: Rochetum tamen in Urbe non deferunt, locum in Cappella non habent, post Auditores Sacri Palatii, & Cameræ Apostolicæ Clericos incedunt.

XX. Ut privilegia prædicta inviolabili lege servantur, Vicecancellarius, Camerarius, Summator, alique Sedis Apostolicæ ministri de mandato Pontificis invigilare debent.

XXI. A solutione vestigalis, seu gabellæ pro dolis sex vini, septem Protonotarios idem Sixtus exemit, & speciali Diplomate liberavit, Laertio Cherubino teste, asserente, se consulto prætermisisse inter alias Constitutiones illud inferere.

78. Acervatim, ut dixi, omnia hæc recensui, & ferme exscripsi ex Coehelio in *Notit. Card. cap. 18*. Singulatim nunc eorum aliqua considerabo, & ad rectam juris normam perpendam, non quod (absit) ea privilegia in dubium revocare velim, ut nonnemo arbitratus est, qui consorias parum amice sibi sumpsit atque arrogavit partes, sed quod eadem doctrinaliter interpretari, stabilire, & si quæ sint obscura, apertius explanare instituiam: sicque opus intactum hactenus, & a nemine, quod sciam, vel inceptum, vel absolutum, primus omnium ad Illustrissimi Collegii commodum & obsequium aggreddiar, ac Deo adjuvante perficiam.

79. Quod vero statum quæstionis proponam per verbum Dubitabis, id non significat, absolute dubitationi locum esse, aut verum in re dubium supponi, sed illud fingi, ut eo tandem rejecto veritas magis eluceat. Ita passim fieri videmus a Canonistis, passim a Theologis, quibus nemo sanus judicaverit in dubium venire existentiam Dei, propterea quod ponant quæstionem, utrum Deus sit? & illi respondeant: videtur, quod non &c. deinde contrarium stabiliunt.

80. Quare vehementer miratus sum, quod reus nuper a quodam viro fierem apud Illustrissimos Protonotarios, quasi male de eorum privilegiis mereretur, eo quod inter eadem enarranda & explicanda sæpius hoc verbo uterer, Dubitabis. Ego ut rem ingenue fatear, cum sapientibus, & insipientibus debitores simus, jam necum statueram eo verbo abstinere, illique substituere verbum Quæres. Verum, re melius considerata, non putavi, injuste huic accusationi adeo deferendum, ut illius intuitu ab usitatissimo Canonistarum, ac Theologorum loquendi modo recederem. Male enimvero sentirem de sapientum iudicio, si accusatores ejusmodi formidarem, Propterea censurarum harum securus, viæ quam tenebam insulam, CA.

C A P I T U L U M .

De privilegio in particulari creandi Doctores .

T E X T U S .

81. **T**extus Sixtinæ Constitutionis quo ad hoc privilegium sic habet : *Ac nunc , & pro tempore existentibus Notariis de dicto numero , & eorum cuilibet , quoscunque , qui in Jure Canonico , & Civili , seu altero eorum per diligentem examinationem per se adhibitam , & assumptis secum duobus , aut tribus illius scientiæ & facultatis Doctoribus , scientia , & moribus idonei , & sufficientes fuerint , in utroque , seu altero Jurium hujusmodi , quos vero in Theologia [non tamen alicujus Ordinis Regulares] , seu artibus , vel Medicina , aut alia licita facultate studuisse , & similem examinationem duorum , aut trium , & per eos eligendorum Doctorum , seu Magistrorum facultatis , in qua studuerunt , coram eis , aut aliquo eorum habendam , ad Magistrorum &c.*

N O T A .

82. Facultatum , ac bonarum artium studiosis certi sunt honorum gradus constituti , qui antonomastice idcirco gradus vocantur , quod gradatim , & cum progressionem doctrinæ conferendi sunt . Triplex horum est differentia . Primus dicitur Baccalaureatus , alter Licentiatius , tertius Doctoratus , seu Magisterium . Quando vero hi gradus , certusque promotionum ordo , & nomina , atque leges introductæ fuerint , non satis inter Auctores convenit , teste Middendorpio de *Academ.* ac Mendo de *Jure Acad.* Sunt enim qui putent , tempore Lotharii Imperatoris , Bononiæ ; sunt qui , Parisiis initium habuisse , velint : quidquid autem id fuerit , illud satis liquet , ejusmodi gradus Pontifices , & Imperatores non solum probasse , sed pluribus etiam exornasse prærogativis : quinimo sacrosancta Tridentina Synodus tanti eos fecit , ut Doctoratus gradum ad plures ex Ecclesiasticis Dignitates , ac præsertim ad Vicariatum Capitularem , & ad Episcopatum , præmittendum sanciverit .

83. Auctoritas conferendi hos gradus residet penes supremum Principem , ac præsertim Romanum Pontificem , ex Mendo in *Epitom. v. Gradus* . A Principe derivatur hæc potestas in publicas Academias , Gymnasia , & Collegia , ubi , præmissis examine , & servatis aliis ex lege servandis ; idoneæ doctæque personæ graduum horum insignibus exornantur . Factum etiam est decursu temporis , ut eadem potestas a Principe fieret quibusdam nobilioribus Familiis , ac sæcularibus Collegiis , quæ per diploma , vel rescriptum Doctores declarant , atque hi propterea Doctores Codicillares , Bullati , seu Honorarii nuncupantur , ex Mendo .

84. Jam vero Sixtus V. in sua Constitutione *Laudabilis* , de anno 1585. eandem auctoritatem conferendi ejusmodi gradus Illustrissimo Protonotario-
rum.

rum Participantium Collegio impertivit, & quidem non ita, ut id fieret per merum Diploma, sed *per diligentem examinationem per se adhibitam, & assumptis secum duobus, aut tribus illius scientia, & facultatis Doctoribus*, cum expressa declaratione, ut taliter promoti, omnibus plane prærogativis potirentur, ac si hujusmodi gradus in aliqua etiam famosa Universitate suscepissent.

85. Hac porro auctoritate usi sunt Illustrissimi Protonotarii ab eo tempore usque ad præsentem diem non solum in Italia, sed in Germania etiam, Polonia, Hispania, aliisque regionibus, per commissiones personis in Ecclesiastica dignitate constitutis directas. Et quamvis in Urbe, & ejus districtu, ex Motu proprio Clementis VIII. ab ejusdem auctoritatis usu ad tempus desisterint, ut infra dicam, tamen deinde, ex Urbani VIII. Indulto, etiam in Urbe, limitatam tamen, prout infra, doctorandi auctoritatem resumpserunt.

86. Et sane, quod plurimi faciendum est, magno semper in pretio Doctores ab hoc Collegio creati ubique gentium habiti sunt, nec quisquam repertus est, qui datis ab hoc Collegio doctorandi commissionibus obstitit, aut eas, ne executioni darentur, impedire attentaverit: quod certe & privilegii firmitatem, & rectum ejusdem usum confirmat.

87. Ut vero privilegii hujusce vis & intelligentia magis appareat, quæstiones aliquas instituiam: quibus dum satisfecero, ejusmodi cognitionem ac potestatem, ut spero, magis aperiam.

88. Dubitabis igitur 1. an facultas doctorandi sit penes Collegium Protonotariorum, vel apud singulos? R. distinguendum esse; nam, attenta Constitutione Sixti, atque extra Curiam, & Urbem, est tum apud Collegium, tum apud singulos: attenta vero Constitutione Urbani VIII. & in Curia, vel Urbe, est penes Collegium. Patet id omne ex verbis utriusque Constitutionis: Sixtus enim sic habet: *Nunc, & pro tempore existentibus Notariis de dicto numero, & eorum cuilibet*. Urbanus vero VIII. sic loquitur: *Ac insuper Collegio Notariorum de numero hujusmodi &c.* Unde liquido constat, Sixtum privilegiare tum Collegium, tum singulos; Urbanum vero privilegiare Collegium. Notandum tamen est, quod, licet singuli habeant facultatem doctorandi extra Curiam, & Urbem; nihilominus commissiones, quæ ad eum effectum mittuntur, solent mitti nomine totius Collegii.

89. Dubitabis 2. an, & quæ forma servanda sit ab ipsis in promotione ad Doctoratum? R. Extra Urbem, & Curiam, servandam esse formam, quam Sixtus præscribit: in Urbe, & Curia servandam esse quam præscribit Urbanus. Forma autem, quam Sixtus præscribit, hæc est: I. ut promovendus constituatur vel coram Collegio Protonotariorum, vel coram aliquo ex Protonotariis: II. ut examinetur idem ibidem a duobus, vel tribus Doctoribus, qui scientia, ac moribus idonei & sufficientes sint, ac per eosdem Protonotarios, vel eorum aliquem electi: III. ut examinatio hæc diligens sit, & de materia, in qua quis est doctorandus: IV. ut attendatur horum Doctorum attestatio de peritia, scientia, & moribus promovendi, & ad horum attestacionem fiat promotio; quæ tamen nequit cadere in personas Regularium. Ita ex

Con-

Constitut. cit. Sixti V. Formā, quam præscribit Urbanus, habet præterea, ut id fiat *prævio rigoroſo examine, collegialiter &c.*

90. Dubitabis 3. an validus ſit Doctoratus collatus a Protonotariis, non obſervata hac forma a Sixto præſcripta? *Re. Negative.* Ratio eſt; quia, quando lex alicui, qui prius non habuit poteſtatem agendi, eam conſert ſub certa ratione, conditione, ac modo, iſte modus ſpectat ad ſubſtantiam actus: prout ſignat Pikler in *Jus Canonicum tit. de conſt. num. 61.* & conſtat exemplo in *Cap. 22. de reſcript.* ubi irritus pronuntiatur actus delegati, niſi obſervet formam in delegatione poteſtatis præſcriptam: cum autem Protonotarii non habeant antecederet poteſtatem doctorandi, & eam ipsis conferat lex ſub hac determinata ratione, hæc ratio pertinet ad ſubſtantiam actus; atque idcirco, ea deſiciente, actus invalidus eſt, quamvis de invaliditate ipſius nihil expreſſe lex dicat. Accedit, quod id ſatis confirmetur a Conſtitutione Urbani habente expreſſas clauſulas irritantes: *Quidquid ſecus, contra, aut præter formam fuerit attentatum &c.*

91. Dubitabis 4. an peccarent doctorantes imperitos, & inidoneos? *Re. affirmative.* Ita Cajetanus v. *Doctorare*, Reginaldus in *Praxi lib. 25. num. 668.* S. Antoninus in *Summa p. 2. tit. 3. cap. 5. §. 6.* Clericus in *Miſcellan. deciſ. 156. num. 13.* & Gloſſa in *Clement. 2. v. Honorem.* Ratio eſt; quia ſciti peccaret, & quidem graviter, qui diceret mendacium pernicioſum populo, teſtificando, hunc eſſe ſufficientem ad medendum, ad lites defendendas &c. quando is non eſt; ita hunc doctorando: ſiquidem per talem actum ferret mendax teſtimonium de idoneitate ſubjecti, quæ ipſi non ineſt. Quamquam a gravi peccato forte excuſarentur ex eo, quia ex tali mendacio raro videtur oriri periculum proximum damni gravis in rempublicam; ſiquidem regulariter homines non ſidunt Doctoratus atteſtationi; & niſi aliunde ſciant, aliquem eſſe doctum, non ſolent Doctori vel ſuas cauſas, vel ſuam ſanitatē committere. Quare mentirentur quidem per talem atteſtationem doctorantes imperitum, & idcirco peccarent; at non ſemper, & raro mentirentur pernicioſe, quia non ſemper, ſed raro daretur ex Doctoratu damnum, vel periculum proximum damni gravis in rempublicam: unde non peccarent graviter. Quamquam non inſiciat, rem eſſe ſcrupulis obnoxiam, præter alia quæ inde oriri poſſunt inconvenientia.

92. Dubitabis 5. an doctorantes imperitum, & perſpicientes, exinde damnum proventurum eſſe alicui propter ejuſdem ſimplicitatem, qui utetur opera talis imperiti ad lites forenſes, medicinam &c. peccent contra juſtitiam, & ad compenſationem obligentur ante Judicis condemnationem? *Re. diſtinguendum eſſe:* vel enim, ſpectatis omnibus circumſtantiis, Doctoratus in ea regione vere eſt res ambigua, vel eſt determinata ad denotandum virum doctum ac peritum. Si primum, non peccarent contra juſtitiam, nec tenerentur ad reſtitutionem doctorantes imperitum; quia tunc deceptio ac damnum non ipsis doctorantibus, tanquam propriæ cauſæ, ſed potius utentis ejus Doctoris opera ſimplicitati adſcriberetur. Si ſecundum, committerent mendacium pernicioſum, ex quo oriretur obligatio damni compenſandi. Vid. *Laym. de Juram. cap. 13.*

93. Dubitabis 6. an Doctoratus collatus a Protonotariis suffragetur pro illis officiis, vel dignitatibus, pro quibus requisitus est Doctoratus? *Re.* pro Episcopatu non suffragari. Ratio est; quia Sixtus V. conferens tale privilegium, expresse excepit Ecclesias Cathedrales: sic enim habet, postquam dixerat §. 3. *sua Constitutionis* ejusmodi Doctores censendos esse, ac si gradum in aliqua etiam famosa Universitate suscepissent, *preterquam quo ad habilitatem ad Cathedrales Ecclesias*. Pro aliis vero muneribus, ac dignitatibus, ajo, de jure suffragari. Ratio est; quia Sixtus Pontifex habilitat ejusmodi Doctores *cit.* §. 3. ac si gradum suscepissent in aliqua etiam famosa Universitate. Quare sic discuro. Omnis & quævis auctoritas doctorandi residet penes supremum Principem, ex Mendo de *Jure Acad.* disp. 1. qu. 15. Ergo sicuti hæc derivata in Academias constituit verum Doctorem habilem ad ejusmodi munera; ita eadem derivata in Protonotarios constituit verum Doctorem habilem ad eadem munera: ubi enim est eadem forma, ibi idem est effectus formalis.

94. Neque obstat, quod S. Pius V. de anno 1566. 1. Junii per suam Constitutionem 60. privilegia doctorandi quibusvis Officialibus, & Collegiis Curia Romanæ cassaverit, ac declaraverit, a præfatis promotos nulla gradus prærogativa frui ad Dignitates, ac Beneficia Ecclesiastica; nam ea Constitutio videtur loqui de Doctoribus bullatis, seu codicillaribus: deinde Constitutio Sixtina est posterior, & hæc confert talem prærogativam Protonotariis Doctoribus: quare, quidquid sit de promotis ab aliis, non videtur ambigendum de promotis a Protonotariis; siquidem privilegium posterius concessum in perpetuum, tacite derogat legi antecedenti in contrarium; cum enim ex matura consideratione concedatur, præsumi debet consideratum etiam jus, cui opponitur, illique derogatum: Castrop. de *Privil.* p. 21. §. 3. Salas disp. 17. sect. 14. alique. Hinc de anno 1737. 23. Novembris cum emanasset a Sacra Congregatione Concilii decretum in una Matheranen. Participationis, quo statuebatur, ut quidam Canonicus promotus ad lauream doctoralem a delegato Protonotariorum Urbis, *reportaret iterum lauream doctoralem juxta consuetudinem &c.* ad effectum participandi, & computandi quinquennium, quo operam dederat studii &c. deinde eadem Sacra Congregatio die 14. Decembris, re iterum proposita, ac discussa, censuit, standum esse in decisis, *dempta conditione reportandi novam lauream doctoralem*. Unde videntur Eminentissimi Patres in nova causæ propositione firmasse, Doctoratum a Protonotariis collatum valere ad effectus, ad quos sacri Canones lauream doctoralem requirunt, excepto ad Cathedrales.

95. Multo minus obstat, quod videantur contrarium sentire Lotter. lib. 3. q. 7. n. 123. Leuren. in *for. Benef.* q. 253. Mendo de *Jure Acad.* & in *Epitome v. Gradus*; nam isti Auctores vel non loquuntur de promotis a Protonotariis, sed de bullatis; vel nituntur in falsa præsumptione, quod apud Protonotarios non satis exploretur, scientia promovendi ad Doctoratum, quod omnino falsum est; vel tandem loquuntur de facto, non de jure. Etenim de facto, ut docet Card. de Luca in *Relat. Cur. disc.* 44. nonnulli de rerum statu non satis edocti, & nodum, ut ajunt, in scirpo quærentes, sine ullo jure, ac mere
de

de facto, exploratam in rem suspensionem commovent. En citati Doctoris verba: *Quamvis agatur de Collegio, ideoque sit gradus magis qualificatus, quam ille, qui confertur per singulos, qui eandem ex Papali, vel Imperiali concessione habeant facultatem; attamen, cum non agatur de publica Universitate, vel Academia studiorum, idcirco (apud nonnullos) aliqua dubitandi ratio subesse videtur.* Notes ly apud nonnullos, scilicet non informatos.

96. Dubitabis 7. an Protonotarii possint Doctoratum conferre indefinite quibuslibet personis idoneis, servatis servandis? R. Vel sermo est extra Curiam, Urbem, & districtum; vel in Curia, Urbe, & districtu. Si primum, Protonotarii possunt sive collegialiter, sive particulariter promovere ad Doctoratum quascumque personas habiles & idoneas, exceptis Regularibus, servatis servandis. Patet hoc ex citata Constitutione Sixti V. *Landabilis*. Si vero sermo sit in Curia, Urbe, & ejus districtu, Clemens VIII. in Constitutione relata per extensum a Chartario in *Syllabo Advocatorum Consistorialium* ejusmodi Protonotarii privilegium restrinxit, statuitque, ut illud private penes Advocatorum Consistorialium Collegium ibidem resideret. En ejus verba: *Necnon quibusvis aliis personis, & Collegiis etiam Notariorum de numero Participantium hujusmodi, ne de cetero personas quascumque, etiam quomolibet optime qualificatas, in eisdem Curia, Urbe, & districtu ad Doctoratus, seu Licentiarum gradus assumere audeant, vel presument, districtius inhibemus.*

97. Nihilominus consequentibus temporibus Urbanus VIII. iisdem Protonotariis indulgit, ut in Curia, Urbe, ac districtu possint singulis annis quatuor personas habiles Doctoratu insignire, dummodo sint personæ pauperes, nec quidquam ab iis pro ejusmodi promotione recipiatur. Ita apud Hieron. Fabri de Protonot. Quare privilegium doctorandi respectu Protonotariorum extra Curiam, Urbem, & districtum, est illimitatum. In Curia vero, Urbe, & districtu limitatur ad quatuor personas pauperes. Post primam hujus Tractatus editionem Romanus SS. Dominus Benedictus XIV. decretum edidit, quo statuit, ne Protonotarii Participantes ad Doctoratum promoveant absentes, presentes vero in Urbe non nisi sex singulis annis, servatis servandis, & cum conditionibus, quas vide in ipsius Bullarii tom. 1. *Const.* 106. En nonnulla verba Pontificis:

Eisdem vero Notariis de numero prædicto nullatenus licuisse, aut licere statuimus, & declaramus, obtentu, & vigore litterarum sel. rec. Sixti PP. V. ... examinationem cujusquam Doctoratus gradum in altero, vel utroque Jure suscipere cupientis, ad partes, & extra Urbem committere, nec sub aliena fide, & relationibus examinationis hujusmodi absentem quemquam cum clausula, ac si esset præsens, prout sæpius hæcenus factum fuisse intelligimus, ad hujusmodi Doctoratus gradum in Urbe promovere; sed tantummodo Notarios nostros prædictos, eorumque Collegium, quatuor personas singulis annis, easque in Urbe prædicta vere & realiter præsentem, prævio riguroso examine, personaliter, & collegialiter per ipsosmet Notarios faciendo, & non aliter, nec alio modo, ad normam Indulti Apostolici a recolenda memo-

riæ Urbano PP. VIII. etiam Prædecessore nostro, eidem Collegio concessi ... ad Doctoratus gradum huiusmodi promovere libere & licite posse, præsentis nostræ declarationis oraculo definimus &c.

Quia vero illustre, & perantiquum eorumdem Notariorum Collegium huiusmodi ob grata devotionis & familiaritatis obsequia, quæ Nobis & Apostolicæ Sedî incessanter impendit, aliaque illius, & Notariorum prædictorum merita, speciali benevolentia prosequimur, volentes aliquam propense nostræ erga illud voluntatis significationem exhibere, ejusdem Notariis, eorumque Collegio plenam liberamque licentiam, facultatem, & potestatem per easdem præsentibus tribuimus, & impertimus, ut ipsi de cætero in perpetuum singulis annis, non quatuor dumtaxat personas, easque familiares & pauperes, prout in dictis Urbani Prædecessoris litteris præscriptum reperitur, sed, vigore præsentium, sex quidem personas, etiam si non familiares, nec pauperes (dummodo tamen in Urbem præsentibus existant, aliaque necessaria requisita illis suffragentur) ad prædictum gradum Doctoratus ... promovere possint & valeant &c.

CAPUT III.

De altero privilegio creandi Notarios.

TEXTUS.

98. **S**ixtina Constitutio hæc habet: Notariosque, & Tabelliones publicos creandi, ac creatos de Tabellionatus, & Notariatus officiis huiusmodi per penam & calamare, ut moris est, recepto prius ab eis solito juramento, investiendi.

NOTÆ.

99. Non solum Doctoratus lauream possunt impertire Profonotarii, sed etiam possunt creare Notarios, idest publicos scriuarios, & publicorum instrumentorum exceptores, de quibus eleganter pronuntiavit Cassiodorus lib. 12. ep. 21. Scribarum officium securitas solet esse cunctorum; quoniam jus omnium ejus sollicitudine custoditur. Hinc

100. Dubitabis 1. quoniam sint proprie Notarii, de quibus agitur in hoc privilegio Sixtinæ Constitutionis? R. Sunt ii, qui dicuntur Tabelliones, idest, ut dixi, personæ publicæ habentes publicum officium scribendi instrumenta ad faciendam fidem. Usus talis officii, teste Gonzalez de fide instrumentorum, cæpit sub Imperatoribus Christianis in utroque Imperio, illudque exercentes dicebantur etiam publici negotiorum, ac testamentorum scriptores, ex L. Contractus Cod. de fide instrument. Puccinellus edidit Opusculum inscriptum de fide, & nobilitate Notarii. Late etiam de iis Tiraquel. de Nob. cap. 27.

101. Dubitabis 2. quæ, & qualis persona debeat creari Notarius? R. Persona deputanda in Notarium debet I. esse de legitimo matrimonio: II. de-

II. debet esse libera : III. debet esse perita , ac scire summam eorum , quæ pertinent ad ætem Notarii : ex communi apud Sylvest. *v. Tabellio* . Hinc Tridentinum *sess. 22. de ref. cap. 10. Cum ex Notariorum* , inquit , *imperitia plurima damna , & multarum occasio litium oritur , possit Episcopus quoscunque Notarios , etiam Apostolica , Imperiali , aut Regia auctoritate creati fuerint , etiam tanquam delegatus Sedis Apostolicæ , ex aminatione adhibita , eorum sufficientiam scrutari &c.*

102. Dubitabis 3. an Protonotarii vi hujus privilegii possint in Notarium deputare Religiosum , vel Clericum ? R. non posse deputare , seu promovere Religiosum ad Notariatum ; quia tale officium est omnibus Religiosis expresse prohibitum ita , ut ii non possint illud suscipere , neque ex Superioris sui licentia , ex *Cap. Sicut &c. ne Clerici , vel Monachi* , apud Castrop. item non posse promovere Clericum in Sacris constitutum , ex *eod. Cap. Sicut* , apud Sylvest. in *Summa v. Tabellio* , ubi ait : *Nullo casu Clericus potest licite post Sacros Ordines susceptos effici Tabellio* : intelligas , nisi Pontifex tacite , aut expresse dispenset . Cum itaque vi hujus privilegii concedatur quidem Protonotariis facultas creandi Notarios , non autem facultas dispensandi cum inhabilibus ad Notariatum ; hinc est , quod ipsi vi hujus privilegii nequeunt creare Notarium personam Religiosam , vel constitutam in Sacris . Dixi , vi hujus privilegii ; nam , supposito hoc privilegio , fortasse alicubi id poterunt cum Clericis in Sacris , & cum Religiosis , sive ex vi consuetudinis , sive ex vi causæ , aut loci , nempe in causa Fidei , aut in Curia Romana , prout observat Fagnan. in *cit. Cap. Sicut* : videtur enim in Romana Curia Pontifex tacite dispensare , ut Clerici in Sacris tale officium exercean , teste eodem Fagnano *ibid.*

103. Dubitabis 4. quam formam servare debeant Protonotarii in promovendo ad Notariatum ? R. Attenta Sixti Constitutione , debent auctoritate sibi a Summo Pontifice impertita (solius enim Papæ , vel Imperatoris , aut alterius Principis superiorem non recognoscentis , aut alicujus Magistratus jurisdictionem habentis , respectu suæ jurisdictionis , est creare Notarios , ex Augustino de Ancona , & Sylvestro *l. c. q. 2.*) debent , inquam , auctoritate sibi a Summo Pontifice impertita Notarios creare , deinde creatos per pennam & calamare , ut moris est , recepto ab eis solito juramento , investire . Observat autem Eminentissimus Petra ad *Const. Benedicti XII.* Notarios in Urbe ex decreto Innoc. XI. creari non posse , nisi prævio examine , & approbatione , cum interventu duorum de Collegio Procuratorum . An sit in usu , haud scio .

104. Dubitabis 5. quodnam juramentum præstare debeat investiendus de Notariatu ? R. Jurare is debet I. de his , quæ videbit , & audiet , & rogatus fuerit , sine diminutione veritatis , & commixtione falsitatis confecturum instrumentum : II. celaturum quæ injuncta sibi fuerint secreta : III. super contractu usurario , vel in fraudem usurarum , into , non confecturum instrumentum scienter : IV. de omnibus instrumentis , quæ reddet , se retenturum protocolia : V. fidelem se futurum Principi , a quo constituitur ,

&, si sciverit damnum ejus tractari, per se, vel per nuntium revelaturum = VI. injunctum sibi officium, remotis cupiditate, odio, timore, & amore, rite secundum bonam conscientiam executurum.

105. Dubitabis 7. an creatus Notarius a Protonotariis possit statim suum officium exercere? *R.* Videtur fortasse, non posse, saltem in Urbe Romana, nisi prius fuerit in Archivo Romano descriptus, juxta formam Bullæ Julii II. ut constat ex Rota *decis. 408. part. 4. Recent. tom. 2.* apud Hieronymum Fabri. Nihilominus dicendum, quod sic: quia ita per specialia Collegii privilegia, & praxim præscriptam, constitutum esse, viri fide digni, & rerum ejusmodi valde periti mihi pro certo affirmarunt.

106. Dubitabis 7. quæ, & quali scientia pollere debeat promovendus ad Notariatum? *R.* Pollere debet scientia saltem mediocri eorum, quæ ad ipsius officium pertinent, ut sunt clausulæ, quæ in contractibus apponi consueverunt, aliæque solemnitates, quæ servari & adhiberi solent. Ratio est; quia quilibet ea scire tenetur, quæ ad proprium officium pertinent, ut rite suo munere fungi possit, ex Bonac. *disp. 10. q. 3. p. ult.* cum communi: ex quo fit, ut, si ob Notarii negligentiam, vel ignorantiam prætermissa sit aliqua solemnitas, ejus omissione alter damnum patiatur, Notarius teneatur ad restitutionem, ex eodem *ibidem*.

107. Dubitabis 8. an creantes, seu promoventes Notarium imperitum, teneantur rescarcere damna, quæ ab ipso in alterum proveniunt? *R.* Si adverterint ad damnum, quod ex ea promotione poterat provenire, prout de facto provenit, debuissent illud præcavere vel non promovendo, vel prohibendo exercitium Notariatus, vel alio modo; ex qua omissione possunt incurrere obligationem restituendi. Si vero non adverterint, quia putarunt illum, ante exercitium, daturum operam studio &c. non tenentur ad restitutionem; quia damnum præter, aut contra eorum intentionem secutum est.

CAPUT IV.

De tertio privilegio legitimandi.

TEXTUS.

108. **C**UM spuris, bastardis, manseribus, incestuosis, & aliis ex quovis illicito, & damnato coitu procreatis, ut in parentum, & aliorum bonis tam ex testamento, quam ab intestato, sine tamen præjudicio venientium ab intestato, aut ex fideicommisso, vel alia de jure valida dispositione, & citra bona emphyteutica, & feudalìa Ecclesiastica, aut ex fructibus, aliisque rebus Ecclesiasticis confecta, vel per Ecclesiam acquisita, necnon derogationem Constitutionis sel. record. Pii Papæ V. similiter Prædecessoris nostri in illegitimos emanata succedere, & quoscunque actus legitimos exercere, & ad quosvis honores, dignitates, & officia publica, vel privata assumi, illaque gerere & exercere

in omnibus, ac si de legitimo matrimonio procreati essent, libere & licite valeant, dispensandi.

NOTÆ.

109. Ut privilegii hujusce vis percipiatur, illud meminisse oportet, filios illegitimos, idest procreatos, non ex matrimonio vere, vel putative valido, privari jure positivo tum Civili, tum Canonico, variis favoribus, ut status paterni, officiorum, dignitatum, successione in bona parentum, ascensionis ad sacros Ordines, ad Ecclesiastica Beneficia &c. hanc porro talium filiorum ad ejusmodi favores inhabilitatem dupliciter tolli, per legitimationem nempe, & per juris relaxationem, seu dispensationem. Conceditur autem in hoc privilegio, ut Protonotarii possint per juris relaxationem, seu dispensationem, habilitare illegitimos ad varios effectus. Hinc

110. Dubitabis 1. in quo differat legitimitas a dispensatione? R. cum Azorio *p.2. lib.2. cap.14.* & Covarruvia apud eundem, differre in hoc, quod per legitimationem quis omnia legitimorum jura adipiscitur; unde non fit ex parte tantum legitimus, sed ex toto, ut ait Glossa in *Cap. ult. de clandest. desponsat.* per dispensationem vero non fit quis habilis ad omnia jura, quæ legitimis conveniunt, sed solum ad certa quædam jura. Calropalaus autem *tract.13. de Benef. disp.4. p.1. §.4.* aliter assignat legitimationem inter, ac dispensationem discrimen; nam docet, dispensationem esse concessionem aliquis effectus illegitimi denegati; legitimationem autem esse sublationem incapacitatis, quam habet ex jure illegitimus ad tales effectus. Uterque ex his Auctoribus in eo conveniunt, quod legitimatus per omnia legitimis adæquetur, nisi ei expresse interdicitur; dispensatus vero eam dumtaxat habilitatem habeat, quæ ex verbis dispensationis strictè intellectis colligitur? siquidem dispensatio stricti juris est, nec ad plura trahi potest, quam verba significant.

111. Dubitabis 2. an privilegium hoc Protonotariorum sit legitimandi, vel dispensandi? R. proprie & in rigore esse dispensandi; tum quia Pontifex Sixtus expresse utitur hoc verbo *dispensandi*; tum quia facultas, quæ illis conceditur in ordine ad illegitimos, est dumtaxat ad concedendos iisdem aliquos effectus, a quibus jure positivo arcantur. Hinc habilitas per ejusmodi privilegium ad effectus, qui conceduntur, non est absolute ac simpliciter legitimatus, sed dispensatus, & secundum quid legitimatus, ac multum differt ab eo, qui fuerit legitimatus cum aliqua restrictione; nam legitimatus cum restrictione, habet capacitatem ad omnia jura legitimorum, & solum impeditur, ne hic & nunc in tali, vel tali casu ea capacitate utatur; at dispensatus non habet capacitatem ad omnia jura legitimorum, sed solum habet concessionem aliquorum effectuum, qui illegitimis denegantur.

112. Dubitabis 3. cum quibus illegitimis possint dispensare Protonotarii? R. supposito, quod illegitimi, attento jure Canonico, sint in duplici differentia: alii, qui dicuntur naturales, idest qui ortum habent ex parentibus solutis, inter quos tamen vel tempore conceptionis, vel nativitatis, vel inter-

intermedio potuit validum consistere matrimonium propter absentiam impedi-
menti dirimentis: alii, qui dicuntur spurii, idest qui ortum habent ex pa-
rentibus, inter quos nec tempore conceptionis, nec intermedio validum po-
terat matrimonium consistere propter impedimentum dirimens. Hoc, inquam,
supposito, ajo, posse eos dispensare cum illegitimis tum primæ, tum secundæ
speciei. Patet hoc ex verbis expressis privilegii; nam ibi conceditur fa-
cultas dispensandi cum *spuriis, bastardis, manseribus, incestuosis, & aliis ex
quovis illicito, & damnato coitu procreatis*. Ubi quamvis mentio non fiat de
filiis naturalibus, includuntur tamen ipsi a privilegio; siquidem trita est ea
regula, in privilegio concedente quod est plus, concedi etiam quod est minus,
si istud sub re concessa ut pars, vel ut particulare sub genere universali con-
cesso comprehendere possit, ex communi apud Poncium *lib. 8. de matr. tit. 21.*
Sanchez de matr. lib. 8. disp. 1. num. 31. Cardinalem de Lugo *Resp. moral. lib. 1.*
dub. 39. Perspicuum autem est, filios naturales comprehendere sub illo gene-
re universali concessio, nempe ex quocumque illicito coitu procreatos. Animad-
vertendum etiam hic est, Pontificem in concessione talis privilegii inhæsi-
se juri Civili dividendi illegitimos, non in naturales dumtaxat, & spurios, prout
dividuntur a jure Canonico, sed in varias alias species; atque ideo ex-
primuntur spurii, bastardi, manseres &c. idest proprie de scorto nati, secundum
Hostiensem. Unde extant apud Abbatem versus illi variam inter illegitimos
diversitatem explicantem:

Manseribus scortum, sed mæcha nobis dedit ortum.

Ut seges a spica, sic spurius est ab amica.

Dant naturales, quæ nobis sunt speciales.

113. Dubitabis 4. an iidem possint dispensare cum illegitimis, qui non
solum fuerint ex coitu incestuoso, sed ex incestuoso simul, & adulterino?
R. affirmative; tum quia etiam isti comprehenduntur sub genere univer-
sali concessio, videlicet ex quocumque illicito, & damnato coitu; tum quia
in materia favorabili veniunt mixta sub simplici, ex Sa. *v. Dispensatio*, Syl-
vest. *v. Dispensatio*, aliisque.

114. Dubitabis 5. relate ad quos effectus possunt Protonotarii dispensare
cum illegitimis? R. posse cum iis dispensare relate ad hæc tria: I. ad successio-
nem in bona parentum, & aliorum, tam ex testamento, quam ab intestato, sine
tamen præjudicio venientium ab intestato, aut ex fideicommissio, aut alia de jure
valida dispositione, & citra bona emphyteutica, & feudalia Ecclesiastica, aut
ex fructibus, aliisque rebus Ecclesiasticis confecta, vel per Ecclesiam acquisi-
ta: II. ad exercitium quorumcumque actuum legitimorum: III. ad obtentio-
nem quorumcumque honorum, dignitatum, & officiorum tum publicorum,
tum privatorum, ex Constitutione *Laudabilis*.

115. Dubitabis 6. quis sit sensus illius limitationis, *sine præjudicio venien-
tium ab intestato*? R. duplicem hac in re esse Doctorum sententiam. Alii enim
putant, dispensatum ad successionem, non posse succedere, si extent filii legi-
timi, & naturales, vel collaterales, vel alii conjuncti usque ad quartum gradum,

vel

vel alii usque in infinitum . Ita Fachineus *lib.3. cap.62. Covarr. de sponsal. 2.p. cap.8. §.10.* aliique apud ipsos . Ratio est ; quia vis talis limitationis est , ut nullum prorsus præjudicium venientibus ab intestato inferatur : ab intestato autem veniunt non solum filii , sed etiam fratres , & alii cognati , ut patet *ex tot. tit. de hered. ab intestat.* Alii vero existimant , sensum esse , ut filiis dumtaxat non præjudicetur , cæterisque habentibus jus necessarium ad succedendum . Ita Sarnient. *l.1. select. Interpret. cap.8.num.7. Molina tract.2. de just. disp.174. concl.2. & 3. Castropol. de Benef. disp.4. p.1. §.7.* Ratio est ; quia ea limitatio solum vult , non fieri præjudicium venientibus ab intestato : atqui hæredibus non necessariis proprie non fit præjudicium per successionem dispensati ; siquidem ipsi non habent jus succedendi tale , ut a possessore frustrari non possit : ergo &c. Placet hæc sententia ; tum quia non solum Juristis , sed etiam Theologis eam placere video ; tum quia aliter dispensatio plerumque esset frustranea ; raro enim , aut vix unquam continget , ut nulli prorsus dentur conjuncti in aliquo gradu .

116. Dubitabis 7. quis sit sensus alterius limitationis citra bona emphyteutica , Ecclesiastica , aut confecta ex rebus Ecclesiasticis &c. ? R. sensum esse , ut sic dispensatus non possit succedere in bona parentum , quæ fuerint olim data in emphyteusim , vel in feudum ab Ecclesia , vel fuerint Ecclesiæ acquisita , vel fuerint ex rebus Ecclesiæ confecta : quare omnia ea bona , quæ juxta Apostolicas sanctiones subjacent spolio R. C. A. crediderim esse excepta in hoc privilegio , adeo ut illegitimus dispensatus ad successionem non possit in ea succedere ; possit tamen succedere in ea bona confecta ex fructibus Ecclesiasticis destinatis victui , ac stipendio Beneficiarii , quia ejusmodi fructus non subjacent spolio , sunt enim propria , & quasi patrimonialia Beneficiatorum , ex Filliuc. *de spol. cap.4.* nec in rigore possunt ii fructus pertinentes ad congruam sustentationem , dici fructus Ecclesiastici ; nam quo ad eam partem jam fuerunt expensi ab Ecclesia , quæ illam partem applicavit Beneficiario ad ejus sustentationem , quasi stipendium dignum laboris , & officii , ex de Lugo *de just. disp.4. sect.3.* Ex quibus omnibus constat , dispensationem hanc ad successionem non procedere quo ad ea bona , quæ proprie dicuntur , ac sunt Ecclesiastica : quare miror , Barbosam , virum cæteroquin doctissimum , *lib.1. Juris Ecclesiast. cap.22.* dixisse , hanc ad successionem dispensationem extendi *etiam ad bona Ecclesiastica* .

117. Dubitabis 8. an tale privilegium extendatur ad dispensandum cum illegitimis quo ad Ordines , & Beneficia ? R. negative . Ratio est ; quia verba talis privilegii non comprehendunt Ordines , vel Beneficia , neque tanquam quid æquiparatum in jure cum honoribus , & officiis , neque tanquam quid connexum , neque tanquam partem in toto contentam : constans autem est Canonistarum sententia , ad intelligentiam privilegii attendendam esse verborum proprietatem explicantem mentem concedentis : quare cum in casu verba in sua proprietate non importent Ordines , & Beneficia , sequitur &c. Accedit ; quod ea , quæ speciali nota digna sunt , specialiter exprimenda sunt , & , si non exprimantur specialiter , censentur non esse com-
prehen-

prehensa, ex *Cap. Quamvis*, de *præbend.* in 6. Dispensatio autem cum illegitimis ad Ordines, & Beneficia, indiget speciali nota; tum quia illegitimos ad sacros Ordines ascendere a pluribus Conciliis vetitum est; tum quia hæc dispensatio cum exorbitet a jure, ex *Cap. 1. de filiis Presbyt.* in 6. non censenda est data ad eam facultas, nisi exprimatur. Attendendus tamen est usus.

CAPUT V.

De privilegio, quo familiares Papæ, & ejus Prælati domestici declarantur.

TEXTUS.

118. **E**isdemque Notariis de numero hujusmodi, veros & indubitatos familiares, continuos commensales, ac Prælatos domesticos nostros, & pro tempore existentis Romani Pontificis existere, eisdemque privilegiis, & gratiis, quibus veri, & intimi familiares utuntur, potiuntur, & gaudent, non ad eorum instar, sed pariformiter, & æque principaliter sine ulla differentia uti, potiri, & gaudere posse.

NOTÆ.

119. Post redditam Ecclesiæ a Constantino pacem, Romani Pontifices, qui antea in cryptis delituerant, suam honorifico comitatu, ac nobili stipatam famulatu dignitatem, majestatemque protulere. Res accurate tractatur a Philippo Bonanni in suo Opere de *Hierarchia Ecclesiastica*, ubi domesticorum & familiarium Pontificis originem videtur ipse referre ad tempora S. Melchiadis Papæ, imperante Constantino Magno; nam tunc temporis pius ille Imperator volens Pontificiam dignitatem ea qua par est majestate insigniri, suum Lateranense Palatium Melchiadi habitandum dedit, ibique familiares, & quamplures Clericos probatis moribus, genere, ac doctrina commendatos, honoris causa constituit, qui Summo Pontifici præsto adessent, ac nobili famulatu ejusdem apud ceteros venerationi servirent.

120. Progressu temporis, uti cum Cardinali Bona observat eruditissimus Josephus Catalanus in suo præclaro nuper edito super Pontificale Romanum Opere, factum est, ut ex Schola Cantorum satis conspicua, & antiquitus instituta, nobiles pueri seligerentur, qui Pontificii Cubicularii essent, & inter Summi Pontificis familiares Clericos numerarentur.

121. Sub Pontificatu autem S. Gregorii Magni accepimus ex Joanne Diacono severiorem aulæ Pontificiæ datam esse formam; nam, ut ipse inquit l. 2. *Vit. S. Greg.* prudentissimus rector Gregorius, remotis a suo cubiculo secularibus, Clericos sibi prudentissimos consiliarios familiaresque delegit, inter quos Petrum Diaconum... Emilium quoque Notarium, qui quadraginta homilias Evangelii cum sociis suis excepit; Paterium æque Notarium, qui ab eo secum-

secundicerius factus, ex libris ipsius aliqua utilissima defloravit &c. Quamobrem constat, jam inde a tempore S. Gregorii inter familiares ac domesticos Pontificis fuisse Notarios adnumeratos. Hanc porro prerogativam, ut ipsi sint, & actu censeantur familiares Papæ, omnibus Protonotariis Participantibus in textu citato Sixtus V. impertit, & cumulum privilegiorum unico hoc privilegio ipsis elargitur. Addit idem Pontifex, tales eos censeretur, non ad eorum initium, sed pariformiter, & æque principaliter. Hinc

122. Dubitabis 1. quid importent hæc verba: non ad eorum initium, sed pariformiter, & æque principaliter? R. importare hoc, quod qualitas familiaritatis, & participatio privilegiorum familiarium Papæ deriventur in Protonotarios per quamdam quasi extensionem ejusdem qualitatis, & eorumdem privilegiorum; ita ut eadem qualitas, & eadem privilegia, quæ aliquibus personis erant concessa, ad Protonotarios æque extendantur, non per novam concessionem, sed per aggregationem plurium subjectorum; ita ut concessio potius tendat ad applicationem ejusdem qualitatis, & eorumdem privilegiorum ad plura subjecta, quam ad novi privilegii concessionem, ex Castropal. *de privil. p. 2. §. 9.* Quare, cum eadem sit in Protonotariis qualitas, & eadem insint privilegia, sequitur, ut ipsi, non secundo, & accessorie, sicuti servus habet privilegia concessa suo domino, sed primario, æque, & principaliter habeant tum qualitatem familiarium Papæ, tum eorumdem privilegia.

123. Dubitabis 2. quænam sint privilegia concessa familiaribus & domesticis Papæ? R. Magna ac plura sunt, partim contenta in corpore juris, partim in specialibus Constitutionibus solitis a novo Pontifice fieri sub initium sui Pontificatus in favorem suorum familiarium. Primi generis sunt privilegium percipiendi fructus suæ Præbendæ in absentia, ex *Cap. Cum dilectus, de Cleric. non resident.* item privilegium reservationis Beneficiorum, ita ut ea in reverentiam nequeant ab inferiori collatore, & nonnisi a Papa conferri, ex *Extravag. Ad regimen, inter commun.* & ex *reg. 3. Cancell.* Secundi generis sunt varia; idest suscipiendi Ordines sacros extra tempora, & sine Ordinarii licentia; eligendi Confessarium, qui semel in anno a casibus, & censuris reservatis eos absolvat, dispenset in votis &c. cum aliquibus tamen restrictionibus, audiendi Jus Civile, illudque docendi, retinendi duo Beneficia sub eodem tecto in tribus Ecclesiis; præterea exemptionem habendi a decimis, taxis, aliisque tributis, a spolio, cum aliquibus limitationibus &c. de quibus omnibus vide in Bullario Constitutiones Pontificias emanari solitas, ut dixi, sub initium cujusque Pontificatus.

124. Dubitabis 3. an Protonotarii possint omnibus his familiarium gratiis atque indultis potiri & gaudere? R. Quo ad gratias, & indulta primi generis, seu clausa in corpore juris, videtur sine hæsitacione affirmandum; siquidem Pontifex Sixtus expresse vult, eos frui & gaudere iisdem privilegiis & gratiis, quibus veri & intimi familiares utuntur. Quo ad gratias vero, & indulta concessa in specialibus Constitutionibus, attendendæ sunt eadem Constitutiones, & perpendendæ clausulæ, quas habeant: nam tributum est, privilegia tantum valere, quantum sonant; & quidem perpenden-

do Constitutiones emanatas in Pontificatu Innocentii XII. Clementis XI. & Innocentii XIII. videtur subesse ratio dubitandi, an privilegia ibi familiaribus concessa, participentur a Protonotariis; etenim non conceduntur omnibus familiaribus, sed nonnullis ex familiaribus, qui nominatim exprimuntur: unde apparet, ea esse privilegia personalia, non autem realia, & consequenter non extendenda ad alias personas, præter expressas, seu ad alia membra ejusdem communitatis. Nihilominus posset quis contendere, privilegia ibidem concessa extendi ad Protonotarios, quia conceduntur talibus familiaribus immediate, ac directe ratione talis familiaritatis, nempe intimæ ac magis honorificæ: unde sequitur, esse privilegia realia extendenda ad alia membra ejusdem communitatis, qualia sunt certe Protonotarii. Neque obstat, quod concessio determinate sit facta illis, qui nominantur; nam illis determinate est facta sub expresso nomine, Protonotarii vero sub nomine implicito, & virtuali. Item non obstat, quod ea concessio sit restricta ad nonnullos ex familiaribus; nam hæc restrictio videtur facta ad denotandum, eam non extendi ad familiares inferioris notæ, qui neque ex vi vocis, aut actionis, seu materiæ, neque ex aliqua juris dispositione in ea concessione comprehenduntur, secus vero respectu illorum, qui ex juris dispositione censentur familiares superioris notæ, ac Prælati domestici Pontificis, & necessariam quamdam connexionem habent cum personis in concessione expressis.

125. Equidem huic posteriori sententiæ adhæreo, nisi praxis, aut stylus Curiæ, de quo mihi non constat, contrarium velit. Idque mihi confirmatur ex eo, quia, ut recte notat Abbas in *Cap. Quoniam, de transl. Episc.* in discernendo, utrum privilegium personæ, aut officio, seu dignitati datum sit, potius natura, & conditio rei datæ, quam verborum expressio attendenda est: quare concessum sub nomine proprio in materia, quæ talis naturæ est, ut vel possit, vel debeat transire, seu extendi ad habentes simile officium, vel dignitatem, censetur esse reale privilegium, & non personale; & consequenter cum natura, & conditio eorum quæ conceduntur in casu nostro nominatis familiaribus Papæ, talis sit, ut possit, ac debeat extendi ad habentes idem, vel simile officium, prout constat in casu mortis, & substitutionis alterius in locum defuncti, sequitur, quod sit privilegium reale, & extendatur ad Protonotarios, qui sunt veri & indubitati familiares, & Prælati domestici &c.

126. Dubitabis 4. an Protonotarii tanquam familiares Papæ non solum gaudeant privilegio percipiendi fructus sui Beneficii in absentia, sed etiam distributiones? R. gaudere quidem privilegio percipiendi fructus in absentia, ex *Cap. Cum dilectus, de Cleric. non resident.* at non gaudere privilegio percipiendi distributiones; quia speciale hoc indultum respectu illorum non reperio. Limites, nisi fructus Beneficii omnes consisterent in distributionibus; tunc enim, ne privilegium sit frustraneum, comprehendet distributiones, quæ in tali casu sunt ac dicuntur fructus Beneficii, exceptis tamen iis, quæ vere interessentibus acquiruntur: uti colligitur ex *Ricc. in Prax. resol. 390.* & Barbosa de off. Episcopi p. 3. alleg. 53. n. 124.

127. Dubitabis 5. an familiares Papæ, qui sunt Protonotarii, supra tamen numerum Participantium, sedentes in Cappella Pontificia in scamno Protonotariariorum Participantium, debeant omnibus præcedere, etiam in functione accedendi ad Solium Pontificium? *Re.* Dubium hoc, teste Eminentissimo Card. Petra, motum est in Pontificatu sel. rec. Clementis XI. respectu Præfecti Palatii Pontificii. Videbatur enim ex una parte, quod ille non posset habere talem præcedentiam; tum quia erat Protonotarius mere supranumerarius, & Protonotarii supranumerarii debent sedere in ultimo ioco post omnes numerarios; tum quia, cum non esset de Collegio, non poterat explere munera competentia Collegio: ex altera vero parte videbatur, quod sic; tum quia afferebatur quoddam exemplum; tum quia in Præfecto. Palatii Apostolici consideranda est qualitas capitis omnium familiarium Papæ, inter quos sunt Protonotarii Participantes, & sic capitis omnium Protonotariariorum Participantium. Resolvit tandem hoc dubium Clementis XI. oraculum, quo statuit, ut Præfectus Palatii supra omnes Protonotarios in scamno sederet; ita tamen, ut munia prædicta accedendi ad Solium, & quæcumque alia non exerceret, sed reservata sint Protonotariis Collegii. Ex qua resolutione etiam habes, vere Protonotarios familiaribus honoratioribus Domini Papæ adnumerari.

C A P U T V I .

De privilegio exemptionis a jurisdictione Ordinarii.

T E X T U S .

128. **E** Osdemque Notarios a quorumcumque Ordinariariorum locorum, & illorum omnium Judicum jurisdictione, potestate, superioritate, & dominio, ita ut Ordinarii, & alii prædicti, eorumque Officiales, & Vicarii, ac quicumque alii Judices nullam in eos, etiam ratione delicti contracti, aut rei, de qua agi contigerit, superioritatem, potestatem, jurisdictionem, vel dominium valeant exercere, aut excommunicationes, vel alias sententias, censuras, & penas proferre, nisi de nostrò, seu pro tempore Rom. Pontificis mandato, ipsique in aliquo flagranti delicto comprehendantur, penitus eximimus, & totaliter liberamus, ac nostræ, & Sedis Apostolicæ jurisdictioni & potestati dumtaxat immediate subijcimus.

N O T Æ .

129. Quamvis omne privilegium, quod est contra jus, inferat exemptionem, nihilominus antonomastice per ly privilegium exemptionis, intelligitur liberatio a jurisdictione Ordinarii, quando nempe vel persona, vel locus, vel tam persona, quam locus certus subtrahuntur a jurisdictione Episcopi, vel alterius Superioris ordinariam potestatem habentis, & subijciuntur immediate Summo Pontifici: ex Chokier *de jurisdictione Ordinarii in exempt. p. 1. q. 1.*

130. Hanc porro liberationem a jurisdictione Episcopi Pontifex Romanus,

non autem alius per se, potest concedere, ac de facto a primis Ecclesiæ sæculis Pontifex Romanus concessit respectu plurium personarum, ac locorum. Et quidem, quod Romanus Pontifex possit illam concedere, liquido constat ex eo quia, ut fuscè probat Cardinalis Bellarminus *lib. 4. de Rom. Pont. cap. 24.* jurisdictio Episcopalis considerata in particulari quo ad has, vel illas personas, quibus confertur, & in ordine ad certas personas, & loca, respectu quorum confertur, a Papa immediate descendit; nam regimen Ecclesiasticum, a Christo Domino institutum, cum sit monarchicum, omnis auctoritas est in uno, & ab illo in alios derivatur. Hinc optime scriptum reliquit S. Bernardus *in ep. 131. ad Mediolanenses: Potest Romana Ecclesia novos ordinare Episcopatus, ubi hactenus non fuerunt; potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictaverit, ita ut de Episcopo Archiepiscopum creare liceat, & e converso, si necesse visum fuerit.*

131. Quod autem nullus alius per se possit talem liberationem concedere, plane infertur ex precedenti; nam jurisdictio Episcopalis in has, vel illas personas, cum sit immediate a Papa, nullus Papa inferior potest eam tollere, vel imminuere. Hinc Glossa unica *in Cap. Quod translationem, de off. legat.* pluribus confirmat, & ostendit, quod solus Papa diœceses erigit, dividit, ampliat, vel minuit. Dixi, per se, & auctoritate propria; nam per accidens, & auctoritate accepta a Romano Pontifice possunt etiam alii, ut in Oriente Patriarchæ Antiochenus, Alexandrinus &c. Vid. Bellarm. *loc. cit. c. 25. in fin.*

132. Addidi, de facto Romanos Pontifices primis Ecclesiæ sæculis nonnullis locis, ac personis eam exemptionem concessisse; nam, teste Cardinali Baronio *ad annum Christi 676.* Adeodatus Pontifex monasterium S. Martini Turonense, rogante etiam Episcopo, ab ejus jurisditione exemit, ut hoc solus Pontifex nomine S. Martini regeret. Item monasterium Cassinense & Abbatia, omnium Episcoporum jurisditioni subducta fuit per privilegium Sedis Apostolicæ ei indultum a Zacharia Papa, qui floruit *anno Christi 741.* Præterea extat Decretalis Innocentii III. *in tit. de privileg.* qua supponitur, Canonicos Cappellæ Principis jam ab antiquo esse exemptos a jurisditione Episcopali quo ad aliquos saltem effectus: ut omittam plura ex epistolis S. Gregorii Magni testimonia, quibus manifeste ostenditur, partialem aliquam exemptionem tam locis, quam personis jam tunc fuisse a Romanis Pontificibus concessam. Cæterum notat Chokier *qu. 1.* praxim exemptionis ab Ordinario originem traxisse ex jure emancipationis, manumissionis servorum &c. Caute nihilominus in hac concedenda procedunt Romani Pontifices, præsertim respectu Clericorum sæcularium; nam, ut optime agebat S. Gregorius, *si sua unicuique Episcopo jurisdictio non servetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debet ordo, confundatur?*

133. His prænotatis, privilegium conceditur Protonotariis, quo I. exemptuntur totaliter, ac penitus liberantur a jurisditione cujuscumque Ordinarii, ac Judicis omnis ipsius Ordinarii: II. decernitur, non posse Ordinarios in eos sententiam ferre, vel exequi, vel processum instituere &c. neque ratione de-

licti.

licti, neque ratione rei sitæ: III. limitatur, ut hæc exemptio non procedat, quando intercedit mandatum Papæ, aut quando ipsi deprehenduntur in fragranti: IV. subijciuntur immediate potestati ac jurisdictioni Pontificis dumtaxat, ac Sedis Apostolicæ. Quod vero huic privilegio non obstant decreta Tridentini *sess. 24. cap. 11. de ref. & alibi*, late ostendit ac firmat Fagnanus *p. 2. lib. 5. decr. in Cap. Ex parte, de privil.* Circa hæc autem

134. Dubitabis 1. quis veniat nomine Ordinarii, a quo eximuntur Protonotarii? R. venire omnes illos, qui habent in loco ordinariam jurisdictionem, hoc est qui alicubi habent jurisdictionem suo jure, non alieno beneficio, ex Glossa in *Cap. Ordinarii, de off. Ord. in 6. & communi*. Quare venit non solum Episcopus, qui proprie appellatur Diocesanus, sed etiam quicumque alius, seu superior, seu inferior, qui ordinariam jurisdictionem habet canone, præscriptione, vel privilegio, ex Navarr. *conf. 9. de privil.* Chokier *qu. 1. aliisque*.

135. Dubitabis 2. quinam veniant nomine aliorum Judicum, & an veniant Inquisitores, & Legati a latere? R. In primis veniunt Judices deputati ab Episcopo, sive ordinariam, sive delegatam habeant jurisdictionem, ut ejus Vicarius Generalis, Vicarius Foraneus &c. deinde veniunt alii Judices non deputati ab Episcopo, sed a jure, vel præscriptione, vel privilegio, ut Abbates, eorumque Commissarii &c. Specialis tamen difficultas est de Inquisitoribus, an isti etiam veniant intelligendi per ly Judices, a quibus Protonotarii eximuntur; ac dicendum videtur affirmative, tum ex verbis Bullæ Sixtinæ, tum ex *Extrav. Joannis XXII. Cum Mattheus, de Hæreticis*. Quare isti non possunt contra Protonotarios procedere, nisi de licentia expressa Sedis Apostolicæ; possent tamen adversus eos inquirere, & se informare, ut informationem ad Pontificem transmittant, ex Castrop. *tract. 4. de Fide disp. 8. p. 12. §. 2. num. 7.* Quo ad Legatos a latere, ipsi non eximuntur; nam jurisdictione Legati a latere extenditur etiam ad personas, & loca exempta; ut patet ex *Cap. Veniens, de verb. signif. & Cap. Si Abbatem, de elect. in 6.* Non ita tamen sentiendum de Legatis natis, aut Nuntiis Apostolicis; nam isti nequeunt se intromittere in causis Protonotariorum, nisi forte Nuntii, cum potestate Legati a latere missi, muniti sint speciali ad hoc mandato, seu commissione: Glossa in *cit. Cap. Abbatem, v. Commissum*.

136. Dubitabis 3. an Episcopus, vel alius Ordinarius possit non quidem declarare, sed denunciare excommunicatum vitandum Protonotarium, alias excommunicatum vitandum? R. distinguendum esse inter hoc quod est denunciare, & inter hoc quod est declarare excommunicatum. Denunciare, non importat exercitium jurisdictionis, & ordinem judiciale, sed dumtaxat mentionem erga subditos, qua communesunt de obligatione evitandi excommunicatum. Declarare, importat exercitium jurisdictionis, & Judicem pro tribunali sedentem, ex Mattheuccio *v. Exempti*. Hoc posito, Ordinarius non posset declarare Protonotarium excommunicatum, nisi de mandato Papæ, vel in fragranti deprehensum, ut patet ex Bulla Sixti; quia est exemptus ab ejus jurisdictione: at posset eundem denunciare excommunicatum, si aliunde talis

esset,

esset, puta, quia esset notorius Clerici percussor; nam per talem denunciationem, nullam in ipsum exerceret jurisdictionem. Hinc Sacra Congregatio Concilii apud Fagnanum in *Cap. Grave num. 75. de off. Ordin.* cum ab ipsa quaereretur, an Episcopus possit excommunicatos denunciare Regulares, qui ob delictum notorium in excommunicationem inciderunt? censuit, posse ab Episcopo publice denunciari excommunicatos, ut ab aliis evitentur.

137. Dubitabis 4. an sint aliqui casus, in quibus Protonotarii subjiciantur judicio Ordinarii, saltem tanquam delegato Apostolico? *Re.* ex Concilio Tridentino *sess. 7. cap. 14. de ref.* hæc deduci; nempe quod Protonotarii in partibus existentes vel habent Judicem proprium deputatum, vel non habent? si habeant, & agatur causa civiliter, tunc ipsi in causa mercedum, & miserabilium personarum, possunt conveniri coram locorum Ordinariis, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis: si verò non habeant, tunc possunt coram iisdem Ordinariis conveniri etiam in aliis causis civilibus non pertinentibus ad mercedes, & personas miserabiles. Quenam vero personæ sint, ac dicantur miserabiles, recenset Chokier *lib. 4. q. 108.* easque ex Antonio de Amatis docet esse *Infirmos, Infantes, Expositos, Languidos, Viduas, Pupillos, Prodigos, Senes, Mercatores cum sint in mercimoniis, Peregrinos, Furiosos, Personas quaslibet Ecclesiasticas &c.*

138. Dubitabis 5. an Protonotarii ita sint exempti a jurisdictione Ordinarii, ut eidem non subjiciantur neque quo ad jurisdictionem contentiosam, neque quo ad voluntariam, & consequenter non possint ab eo absolvi, dispensari &c.? *Re.* privilegium ita interpretandum esse, ut non sit onerosum privilegio, sive ut potius illi aliquid tribuat, quam ut auferat: juxta *reg. jur. 61. in 6. Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.* Hoc posito, Protonotarii non subjacent Ordinario, ne quo ad jurisdictionem quidem voluntariam, & consequenter non tenentur ipsi consisteri Ordinario, aut ab ipso petere dispensationem &c. sed possunt sibi eligere Confessarium idoneum, a quo absolvantur, non potestate ordinaria, sed auctoritate Apostolica, ex Chokier *lib. 4. q. 35.* imo nec tenentur Communionem Paschalem recipere in Parochia, quia Parochus non est proprius eorum Sacerdos, & ipsi, ex Chokier *loc. cit.* æquiparantur forensibus, qui cum proprium Sacerdotem, qualis est respectu Protonotariorum ipse Pontifex, commode adire non possunt, ex tacita ejusdem licentia, juxta declarationem Eugenii IV. possunt a Religiosis, aliisque Sacerdotibus facultatem ministrandi Eucharistiam habentibus, Communionem Paschalem suscipere, & præcepto satisfacere. Nihilominus ex præsumpta Pontificis licentia, & ne privilegium sit ipsis onerosum; possunt se subicere Ordinario, ut ab eo absolvantur a peccatis, & censuris, vel dispensentur ab eo in voto, juramento, irregularitate &c. nam alias essent deteriores conditionis, quam non privilegiati, cum non possent ab Ordinario absolutionem, vel dispensationem impetrare, sed tenerentur Pontificem adire. Imo notat Chokier, eos a suo loci Ordinario posse sacros Ordines recipere, quiddid olim in contrarium existima verit Perusius; præsertim cum sit Glossa notabilis dicens, quod exempti debent primo Episcopalia petere ab Episco-

po, qui, inquit, si denegat, tunc possunt ab alio petere: *Gloss. Can. Abbatibus 17. q.2.*

139. Dubitabis 6. an Protonotarii exempti sint a jure reverentiale erga Ordinarios? *R.* Jus reverentiale stare in hoc, quod Ordinario debeantur quædam signa demonstrativa superioritatis quam ipse habet. Jam vero Doctores non conveniunt, an hæc præstanda sint ab exemptis erga Ordinarium. Negat ea esse exhibenda Parisius Flaminus, ac ante illum Jacobus Puteus *dec. 114. lib. 3.* Affirmat Castrensis. *Sed si hac §. Patronum ff. de in jus voc. Felin. in Cap. Conquerente, de offic. Ord. Barth. Tract. de Ep. l. 4. p. 2. q. 35.* alique. Utramque sententiam conciliare nititur Puteus *ibid.* docens, exemptos exemptione data ab Episcopo teneri ad jus reverentiale, exemptos autem auctoritate Pontificia non teneri ad jus reverentiale. Equidem cum Card. de Luca *disc. 64. de Regul. exilimarum*, exemptos teneri ad jus reverentiale, sive exemptionem obtinuerint ab Episcopo, sive ab auctoritate Apostolica; nam omnes etiam exempti, attenta origine, seu a suis primordiis sunt subditi Ordinario, & consequenter per exemptionem exuunt quidem subordinationem quo ad jurisdictionalia, non vero quo ad reverentia; siquidem adhuc eam debent Ordinario tum ratione pristina superioritatis, tum quia eadem adhuc habitualiter inest Ordinario, & est in multis casibus ad actum deducibilis, prout decrevit Tridentinum.

CAPUT VII.

De privilegio creandi unum Notarium.

T E X T U S .

140. **Q**uodque dicti septem Notarii collegialiter congregati unum Notarium quolibet anno sine Notariorum prædictorum Participantium præjudicio, & absque exemptionibus, & privilegiis ipsis septem Notariis concessis, ita quod illis non gaudeant, creare.

N O T A .

141. Sciendum est, ut a principio innuimus *n. 4.* esse quosdam Protonotarios honorarios, seu titulares, non participantes, qui extra Urbem utuntur habitu Prælatitio, & apponere possunt pileum super insignis, & habere anulum, sed sine gemma, dum celebrant &c. cum nonnullis aliis prærogativis, ut expendit in suo erudito Tractatu Hieronymus Fabri, & late Barbosa *de jur. Eccles. tom. 1. cap. 23.*

142. Porro talium Notariorum, seu Protonotariorum usum non immerito emanasse crediderim ex usu, qui olim erat etiam extra Urbem, constituendi certos ac diligentes scriptores, qui acta Martyrum exciperent, ac notarent, prout factum olim fuisse testatur Baronius *cap. 1. Martyrol.* in Ecclesia Smyrnenſi, Lugdunenſi, Viennenſi, & Carthaginenſi. Certe, quamvis non facile sit talium Protonotariorum exordium assignare, antiquissimum tamen

men esse prorsus ostenditur tum ex decreto Leonis V. qui floruit *circa annum Christi 904.* ac sancivit, ut Scriptores Apostolici essent sui & Sedis Apostolicæ Notarii, apud Hieronymum Fabri; tum quia istorum meminit Sixtus IV. qui floruit 1471. in *sua Extravag. Ad universalis*; tum quia Polidorus Virgilius de anno 1499. testatur, suo tempore horum numerum adeo excrevisse, ut multitudo vilitatem pareret, & contemptui eos exponeret. Horum Protonotariarum duplex est differentia, teste Lotter. l. 2. q. 28. alii enim sunt Protonotarii ratione alicujus officii, cui Protonotariatus est annexus, ut sunt Scriptores Apostolici, Dignitates aliquæ, imo & Canonici quarundam Cathedralium &c. alii vero sunt virtute privilegii, & concessionis Apostolicæ sive immediate a Papa factæ, sive mediate per Legatos a latere, vel Episcopos Assistentes, aliove ejusmodi facultatem a Papa habentes. Quare duplex est causa efficiens talium Protonotariarum: alia immediata, scilicet ipse Papa per Datariam, vel Secretariam Brevium, vel collationem officiorum habentium annexum Protonotariatum; alia mediata, nempe Legatus a latere, Episcopus Assistent &c. Illud vero discrimen intercedit inter Protonotarios creatos immediate a Papa, & inter creatos ab aliis, quod illi ex Constitutione Pauli III. censeantur & reputentur familiares & continui commensales Papæ; non ita censeantur ac reputentur creati ab aliis inferioribus Papa. Caterum, sive a Papa, sive ab aliis ab eo facultatem habentibus creentur, regulariter creari non solent, nisi persona sit nobilis, vel graduata, nec ante vigesimum annum, nisi nepos, aut filius Principis sit, qui ex privilegio post 17. annum creari possunt: ex Corrad. in *prax. dispens. Apost. lib. 5. cap. 7. num. 52.*

143. Quamvis autem nonnulli etiam recentiores scripserint, ejusmodi Protonotarios non habere dignitatem, neque officium; sed solum jus ad quoddam honorificentias, ut etiam nos supra diximus ex Pickler; nihilominus intelligendum id est de dignitate in sua acceptione propria & rigorosa, id est tali, quæ sit præminentia cum jurisdictione, prout dignitatem definit Rebuffus; non autem in sua lata acceptione, id est tali, quæ sit quoddam cultu & honore digna auctoritas, prout dignitatem definit Cicero. Similiter, quando ejusmodi Protonotarii dicuntur non habere officium, intelligendum est cum relatione ad actum & exercitium, non vero ad habitudinem, ut expendit Lotter. *loc. cit.* Hinc merito Barbosa docet, hos Protonotarios habere dignitatem cum officio; nam vere habent in Ecclesia Romana auctoritatem quamdam cultu & honore dignam, & sunt destinati, seu deputati ad officium scribendi acta Sanctorum, ac res Ecclesiasticas; atque idcirco deputari possunt in Conservatores, ut docet Barbosa ex Congregatione Concilii de anno 1630.

144. Præterea iidem Protonotarii gaudent privilegio fori, & Clericali, etiamsi Ecclesiæ non inserviant, dummodo incedant in habitu, & Tonsura; idque procedit, etiamsi nullum habeant Beneficium, ex Pignatello *tom. 1. consult. 171.* Imo olim exempti erant a jurisdictione Ordinariorum per Leonem X. in Concilio Lateranensi *sess. 10.* sed hanc exemptionem illis ademit Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 11. de ref. in causis criminalibus*, non autem civilibus excedentibus summam 25. ducatorum: ex Sacra Congregatione Concilii

cilii 14. Decembr. 1630. An vero eorum Beneficia sint reservata, & comprehensa in *Extravag. Ad regimen*, juxta regulam primam Cancellariæ vid. Barboſ. de *Jure Ecclesiastico tom. 1. cap. 18. n. 37.* & an comprehendantur quo ad hunc effectum reservationis in Concordatis Germaniæ, vid. Eminentiff. Card. Petra in *Conſt. 1. Nicolai V.* ubi doctè, ac solide rem hanc pertractat.

145. Vestis talium Protonotariorum est Prælatitia cum Rocheto, & Mantelletto coloris violacei. Hanc tamen deferre nequeunt in Urbe, seu in Curia, nisi ex speciali Indulto: sicuti olim id concessit Clemens IX. Oratori Lucensi Fabio Guinigi, qui suæ Reipublicæ nomine cum aliis ad præstandam Pontifici obedientiam Romam advenerat. Caterum extra Urbem, & Curiam, non possunt prohiberi, ne illam deferant, & in Ecclesiis, ac functionibus cum eadem incedant, & sedeant juxta dispositionem Cæremonialis: si vero ipsi fuerint Canonici, non lucrabuntur distributiones, nisi proprio habitu Canonicali intersint Choro, Processionibus &c. Limites, nisi habeant primam Dignitatem; nam tunc possunt in Choro deferre Rochetum cum Mantelletto, ex Sacra Rituum Congregatione ann. 1601. 21. Augusti. Plura ad hæc pertinentia vide apud Barboſum in *Collect. Bullar. v. Protonotarius.*

146. Quo ad præcedentiam talium Protonotariorum titularium, ipsi præcedunt Canonicos Cathedralis singulos, non autem collegialiter comparentes: cedunt tamen locum Vicario Episcopi. Ubi vero non est Canonicorum collegium, possunt sedere in Presbyterio cum habitu Prælatitio, & in Processione incedere post Sacramentum, vel post Celebrantem, ex eadem Congregatione apud Barboſum p. 1. cap. 23. *Juris Eccl.* An vero, & quatenus præcedant Referendariis, vid. apud Hieronymum Fabri.

147. His prænotatis, privilegium, de quo agimus, concedit Protonotariis Participantibus facultatem, ut ipsi quolibet anno collegialiter uniti possint creare unum ex his Protonotariis titularibus, sine tamen præjudicio ipsorum Protonotariorum Participantium; ita ut de eorum ille emolumentis non participet, & absque exemptionibus, & privilegiis, ipsis Protonotariis Participantibus competentibus: Circa hæc autem

148. Dubitabis 1. quid importet clausula illa collegialiter, sub qua conceditur privilegium? R. importare hoc, quod non possint singuli Protonotarii divisi, ac in suis domibus existentes, dare suum assensum, & devenire ad creationem talis Protonotarii, sed debeant esse in certo ac statuto loco congregati, eo ferme pacto, quo fit in electionibus ad alias Dignitates Ecclesiasticas.

149. Dubitabis 2. quid juris sit, si aliqui ex Protonotariis Participantibus vocati, seu admoniti, nolint interesse? R. Præcindendo a statutis particularibus, vel consuetudine Collegii Protonotariorum, de jure communi est, quod si congruo tempore & loco designatæ promotioni ad talem honorarium Protonotarium aliqui ex Participantibus nolint adesse, censentur quasi non essent de Collegio; & tota promovendi, seu creandi potestas residet in aliis. Ita colligitur ex *Cap. Cum nobis, de elect.* ubi capitulares vo-

cati, & electioni interesse molentes, vel a loco ipsius recedentes, alienos se fecisse, dicuntur.

150. Dubitabis 3. an assensus Protonotarii Participantis, qui forte in Urbe, ubi Collegium habetur ad talem promotionem, sit infirmus, exquirendus sit? *R.* affirmative; quia videtur assensus omnium, qui præsentes sunt, exquirendus. Infirmi autem in Urbe censentur Collegio præsentes: nam *l. 5. & 6. ff. de Procurat.* dicitur: *Præsens habetur, & qui in hortis est, & qui in foro, & qui in Urbe, & qui in continentibus ædificiis.* In praxi tamen observandæ erunt speciales hujus Collegii consuetudines.

151. Dubitabis 4. an, si Protonotariatus titularis, alicui a Collegio concessus, non sortitus fuerit effectum, quia v.g. is, qui fuerat promotus a Collegio, vel renunciavit talem honorificentiam, vel antequam ipsam acceptaret, mortuus sit, possit eo anno Collegium devenire ad aliam promotionem? *R.* affirmative. Ratio est; quia, quando actus non habet effectum, secundum intentionem disponentis, non intelligitur restricta concessio ad unum actum; sed de ulteriori actu semper intelligi debet, donec sortiatur effectum: ut docet Baldus in *l. In vitis, de Procurat.* Neque obstat, quod omnis dispositio de prima vice intelligi debeat, argum. *l. Boves, de verb. signif.* nam iteratio ista in tali casu, non tam est iteratio, quam continuatio & complementum promotionis jam ceptæ, & consequenter non verificaretur, quod Participantes crearent plures eodem anno Protonotarios honorarios, sed quod unum crearent.

152. Dubitabis 5. an, si Participantes uno anno non creaverint Protonotarium honorarium, possint alio anno duos creare? *R.* negative. Ratio est; quia, quando privilegium affixum est tempori, finitur omnino ac cessat transacto eo tempore: nam cum tota vis & efficacia privilegii pendeat ex voluntate concedentis, & hæc non extendatur ultra tale tempus in privilegio signatum, efficitur sane, neque privilegium extendi posse: ex *l. 2. & 4. C. de precibus Imperat. offerend. & Cap. De causis, de off. delegat.* Cum autem privilegium hoc affixum sit singulis annis, dicit enim Pontifex, *unum Notarium quolibet anno &c.* sequitur, quod transacto anno cum neglectu, seu non usu talis privilegii, illud omnino cesset: eo ferme pacto, quo habens privilegium recitandi Officium de uno Sancto quolibet mense, si in uno mense tali privilegio non utatur, non potest bis in alio mense eo uti. Neque obstat doctrina allata a Sanchez *lib. 8. disp. 15. de matr.* ubi habet, quod, transacto tempore Jubilæi, possit Confessarius adhuc commutare vota pœnitentis, qui opera injuncta perfecit, & sive ex ignorantia, sive ex neglectu vota commutanda durante Jubilæo non proposuit: nam id procedit, quia licet opera in Jubilæo præscripta ad ejus assecutionem alligentur temporari designati in eo, ita ut, tali tempore transacto, fieri nequeant; at iis factis in eo tempore, consequens Jubilæum comparat privilegium, ut ei commutentur vota usque ad Jubilæi tempus emissæ, quod privilegium non est ulli temporari certo allictrictum; ut colligitur ex tenore Bullæ Jubilæi: secus autem contingit in casu nostro.

153. Dubitabis 6. an Protonotarii titulares debeant carere omnibus prorsus exemptionibus, & privilegiis, quibus utuntur Participantes? *R.* Privile-

vilegia Participantium sunt in duplici differentia. Alia sunt propria & pecuniaria Participantium, qualia sunt concessa a Sixto V. Urbano VIII. &c. Alia sunt communia cum aliis diversis privilegiatis, qualia sunt privilegium fori, exemptio aliqua in civilibus &c. Jam vero Protonotarii titulares creati a Participantibus nequeunt uti privilegiis propriis Participantium, uti constat ex Constitutione Sixti; at possunt uti variis aliis privilegiis communibus a jure etiam illis concessis, ut privilegio induendi vestes Prælativas, exemptionis in civilibus &c.

C A P U T V I I I .

De privilegio utendi Pontificalibus.

T E X T U S .

154. **E**T qui ex eis in Presbyteratus Ordine constituti fuerint, in Missis solemnibus Mitra, & quibuscumque aliis Pontificalibus insignibus, etiam in Cathedralibus Ecclesiis, de illarum tamen Præfulum, si præsentibus sint, si vero absentes, absque illorum consensu, etiam illis irrequisitis, extra dictam Curiam uti.

N O T Æ .

155. Insignia Pontificalia, de quibus hic est sermo, plura ac diversa sunt; nempe Mitra, Baculus Pastoralis, Anulus, Sandalia, Tunicella, Dalmatica, Chirothecæ, & Crux pectoralis: de quibus olim fuse tractavit Tamburin. *de Jure Abb. disp. 20. q. 1.* nuper vero erudite admodum clarissimus Auctor Josephus Catalanus in suis *Commentariis ad Pontificale Romanum*.

156. Hæc porro insignia de jure communi spectant ad Episcopos, aliosque Prælatos superiores; at ex speciali privilegio Sedis Apostolicæ etiam ad Abbates quosdam, & ad Prælatos nonnullos inferiores, ut constat *ex Cap. de Apostolica, de privil. in 6.* quinimo memoriæ proditum est, laicos etiam ipsos a Romano Pontifice ejusmodi insignibus nonnunquam decoratos fuisse; nam, teste ipso S. Gregorio VII. in epistola ad Vladislaum Ducem Bohemiæ, Alexander Papa II. anno 1168. eidem Duci ab eo expetitam Mitram misit, adhibendamque concessit, hæcenus & inusitatam laicis, & inconcessam: *Ad signum (inquit lib. 1. ep. 38.) intimæ dilectionis, quod laica personæ tribui non consuevit, Mitram, quam postulasti, direxi.* Præterea ex quadam epistola nomine Senatus Populi Romani data ad Conradum Romanorum Regem, accepimus, de anno 1144. pacem, seu concordiam initam fuisse Papam inter, ac Siculum Regem, concessis a Papa Regi Siculo Virga, & Anulo, & Dalmatica, & Mitra, atque Sandalibus, ex Josepho Catalano in *Prologomenis ad Pontificale*.

157. Notandum vero est ex Card. de Luca in *Annot. ad Concil. disc. 6.* usum talium Pontificalium posse esse mere ceremonialem & honorificum, absque jurisdictionis activo exercitio, puta solemniter celebrandi cum Baculo, &

Mitra &c. & posse esse cum activo exercitio jurisdictionis, puta conferendi Ordines, Tonsuram &c. consecrandi Altaria &c. Unde perpendendus est tenor privilegii, ut intelligatur, ad quem usum se extendat.

158. His prænotatis, facultas in hoc privilegio conceditur Protonotariis Participantibus, qui fuerint Presbyteri, ut possint uti Mitra, aliisque quibuscumque Pontificalibus insigniis in Missis solemnibus, quando eas celebraverint extra Curiam Pontificiam, idque possint etiam in Ecclesiis Cathedralibus, cum hac tamen modificatione, ut, si Episcopus præfens fuerit, habeatur ejus consensus, si vero abfuerit, non sit necessarius ejus consensus, imo nec sit necessarium eundem requirere?

159. Hinc inferes 1. Protonotarios non Presbyteros non habere facultatem utendi insignibus Pontificalibus; siquidem privilegium hoc dirigitur ad Presbyteros, quo nomine nec formaliter, nec virtualiter alii Protonotarii comprehenduntur, sed potius excluduntur: certum autem est, privilegium non extendi ad personas, quæ in illo nec formaliter, nec virtualiter exprimuntur, ut fuisse Castrop. *de privil. p. 12.* cum enim tota efficacia privilegii pendeat ex intentione concedentis, ea satis apparet ex ejus verbis, quæ non extenduntur, nisi ad personas formaliter, vel virtualiter expressas.

160. Inferes 2. si spectetur verborum rigor, non posse ex hoc privilegio Protonotarios uti insignibus Pontificalibus in alia functione Ecclesiastica, quam in Missa solemnī; de hac enim dumtaxat meminit privilegium Sixtinum, & privilegium non potest extendi ad casus alios præter expressos, etiam si similis, vel major detur ratio, ut firmant Salas *de leg. disp. 10. sect. 2.* Suarez *lib. 8. cap. 28.* Bonacin. *de leg. disp. 1. qu. 3. p. 7.* alique: unde illud tritum apud Juristas: *Privilegium tantum valet, quantum sonat.*

161. Nihilominus, si attendatur vis correlativorum, & vis præscriptæ, & immemorialis consuetudinis, legem, seu privilegium interpretantis, dicendum est primo, posse eos uti Pontificalibus etiam in Vesperis solemnibus, aliisque functionibus Missæ solemnī, aut Vesperis solemnibus sive per se, sive per accidens ratione solemnitatis annexis, puta in Processione, vel simili functione, quæ a celebrante Missam solemnem, vel Vesperas, alicubi contingeret fieri. Ratio est; quia in correlativis idem est judicium, & eadem disciplina; ita ut, quod statuitur in uno, id intelligatur statutum & in altero, *l. Veteres, ff. de action. empti*; & regula correlativorum est regula parium, Baldus in *L. Cum te in Gallia, Cod. Si cert. petat.* Cum autem Vesperæ solemnēs correlativæ sint ad Missam solemnem, ut constat *ex Cap. 2. de feriis*, & functiones de jure, vel de consuetudine Missæ solemnī, aut Vesperis annexæ, sint iisdem correlativæ, sequitur, quod statutum de Missa solemnī intelligatur statutum de Vesperis solemnibus, ac functionibus iisdem respectivè annexis. Certe inconveniens esset, ut qui mane celebravit solemniter in Pontificalibus, idem deberet sine illis Vesperas celebrare. Hinc accepi ab Illustrissimo & Reverendissimo Promotore Fidei D. D. Ludovico Valenti rerum Ecclesiasticarum peritissimo, nuperis temporibus factum esse tum Assisii, tum in Oppido Lionisæ, ut Protonotarius e Participantibus Missas & Vesperas solemniter in Pontificalibus celebra-

lebraverit , nemine contradicente , imo omnibus , & ipſo Epiſcopo rite com-
poſiteque factum probantibus .

162. Dicendum ſecundo , poſſe eos uti aliquibus inſignibus , & cæremoniis Pontificalibus etiam in Miſſis privatis , unde poſſe eos uti Anulo , Veſtes ſacras ad Altare induere &c. etiam quando privatim celebrant . Ratio eſt ; quia a longo jam tempore paſſim & publice tum Romæ , tum alibi Protonotarii Participantes ita celebrare conſuevere : unde orta eſt legitima præſcripta conſuetudo , quæ ſane rationabilis eſt , cum multi his Prælatiſ inferioribus , habentes uſum Pontificalium , ſimiliter facitent , & deceat ex majoritate ac decore majori ornatu , majoritatem huius Præſectura apparere , ex *Cap. Ut Apoſtolica , de privil. in 6. Scio* , Meratum *tom. 2. decret. 194.* decretum quoddam generale Sac. Rit. Cong. aſſerre , quod huic aſſertioni obeſſe videatur : at ſcio etiam , Sac. Rit. Congregationem ſuas prohibitiones v. g. de delatione Anuli in Miſſis privatis , & ſimiles , ſemper reſtrinxiffe ad Protonotarios non Participantes , ac tacite excepiſſe Participantes . Exceptio autem ſignat regulam in contrarium , *l. Quæſitum , ff. de fundo* . Addas , id antiquitus ante Pium II. fuiſſe conſeſſum Protonotariis , & deinde confirmatum a Sixto V. per Bullam , cui expreſſe non derogat citata declaratio .

163. Inferes 3. non poſſe eos uti Pontificalibus in Curia Romani Pontificis . Iſta autem Curia eſt , ubi Papa reſidet cum ſuis Officialibus , non autem ibi , quo ille eat , & non cum ſua audientia , cito rediturus , ex Ancharan. in *Clement. Ne Romani §. Sane , de elect. Felin. in Cap. Ego , de iurejur.* aliſque ; & ſic Curia Romana eſt aliquando , ubi non eſt Papa . Quod ſi contigerit , ut Sedes Apoſtolica vacet , tunc Curia erit , ubi erunt Cardinales , & Officiales , apud quos cauſæ tractantur , ex Ugolin. *de cenſ. Eccl. p. 2. cap. 8. Bullæ Cane .*

164. Notes , id ita intelligendum , ut non poſſint ii quidem in Curia uti Pontificalibus celebrando ſolemniter , poſſint tamen privatim celebrantes , ſeu in Miſſis privatis uti aliquibus inſignibus , & cæremoniis Pontificalibus ; puta , poſſint deferre Anulum cum gemma , adhibere inſtrumentum argenteum cum candela accenſa , vulgo *Bugia* &c. Sic etiam Epiſcopi quamvis nequeant in aliena diœceſi Pontificalia exercere , ex Trid. *ſeſſ. 6. cap. 5. de reſ.* tamen ejuſmodi ornamenta iis competunt , ac debentur etiam in aliena diœceſi , & in Curia , ex Card. de Luca *diſc. 98. de juridiſc.* Ratio autem eſſe poteſt ; quia congruum eſt , ut hæc Præſectura Pontificalium uſu à Pontifice extra Curiam inſignita , huius prærogativæ etiam in Curia effectum aliquem experiatur , argum. ex *Cap. Statuimus , de major. & obed.* præſertim cum , teſte Barboſa de *Jure Eccleſ. tom. 1. cap. 23.* in Romana Curia primum & antiquiſſimum ſit huiusmodi Protonotariorum Collegium , & ante tria circiter ſæcula Protonotarii Epiſcopis etiam in Curia præferrentur ; ac propterea æquum ſit , ut aliquid priſtinae honorificentia ac prærogativæ ſupra cæteros Prælatos etiam nunc in Curia retineant . Demum Sixtus V. innovavit omnia huius Collegii privilegia antiquitus conceſſa , quatenus erant in uſu , nec Tridentino contraria . Erat autem in uſu jam a tempore Pii II. ut Pontificalibus hiſce ornamentis Protonotarii uterentur in Curia , quando ipſi præcedebant Epiſcopis , ut conſtat ex recepta tradi-

traditione, & immemoriali praxi: nec talis usus expresse adversatur decretis Tridentini, prout opus esset, ex Anacleto *de privil. num.* 116. ut Tridentino dicerentur contraria ejusmodi privilegia. Accedit praxis legitime præscripta, sciente, & non contradicente Romano Pontifice. Quare etiam in Curia possunt Protonotarii in Missis privatis uti aliquibus cæremoniis & insignibus Pontificalibus &c. & solum non possunt solemniter in Pontificalibus celebrare apud eamdem Curiam.

165. Hinc, siquando ipsi rem Divinam privatim facere velint, Sacerdotalia indumenta super Altare collocantur, iisdemque se se ipsi in medio stantes vestiunt, atque ibidem post Sacrum absolutum ea deponunt. Liber pariter, qui Canon appellatur, ut Episcopis mos est, Protonotariis ad Aras operantibus præponitur &c.

166. Dubitabis 1. an Protonotarii possint solemniter celebrare in Pontificalibus, quando Episcopus præsens, ac requisitus, nolit dare licentiam? R. non posse; quia in casu præsentis Episcopi privilegium requirit consensum Episcopi: quando autem requiritur consensus, tunc non sufficit licentiam petiisse, & non obtinuisse, sed necesse est, ut Episcopus plane assentiat, & licentiam det; nam consensus idem est, ac duorum, vel plurium in idem sensus, juxta textum in *Causa* 29. qu. 1. §. 2. apud Reiffenhiel *lib.* 3. *decretal. tit.* 10.

167. Dubitabis 2. an debeant requirere consensum Episcopi, si velint in ejus diocesi Pontificaliter celebrare, quando ille abest? R. Quamvis privilegium in tali casu det facultatem utendi Pontificalibus etiam irrequisito Episcopo, non est intelligendum, quasi talis omisso sit de necessitate, ac veluti de forma, sed præcisè quod petitio consensus non sit necessaria: cæterum lex urbanitatis etiam in casu absentis exposceret, ut vel Episcopi absentis, vel ejusdem Vicarii consensus requireretur; nam multa licent quidem, non tamen decent, ac proinde S. Bernardus *lib.* 3. *de consid. ad Eugen.* monet, ut homo omne opus suum trina consideratione præveniat: primo, an liceat; deinde, an deceat; postremo, an expediat?

168. Dubitabis 3. an in casu, quo Pontificaliter celebrent, debeant uti Mitra pretiosa, vel alterius speciei? R. Mitra triplex est species: una quæ dicitur pretiosa, quia gemmis, vel lapidibus pretiosis, aut laminis aureis, vel argenteis contexta esse solet: altera, quæ dicitur auriphygiata, quia sine gemmis, & sine laminis aureis, vel argenteis, sed vel aliquibus parvis margaritis composita; vel ex serico albo auro intermixto, vel ex tela aurea simplici: tertia, quæ dicitur simplex, quia sine auro ex simplici serico Damasceno, aut linea ex tela &c. Jam vero, cum Protonotariis Participantibus concedatur in Missis solemnibus usus Pontificalium indistincte, non excludendo usum Mitra pretiosæ, videtur ejusdem usus ipsis concessus, sicuti & auriphygiatæ; nam eo ipso, quod Princeps concedit beneficium, & suam mentem non satis explicat, præsumitur concedere ample, quia sic decet ejus liberalitatem, ex Caltrop. *de privil. p.* 10. & favet regula juris: *Odia restringi, favores convenit ampliari*. Nihilominus putarem, in hac re attendendam consuetudinem

suetudinem , quæ vigeat respective ad alios similiter privilegiatos , quales sunt quidam Abbates , nec facile ab ea recedendum .

169. Dubitabis 4. an Protonotarii Pontificaliter celebrantes debeant uti Pontificali Romano , & Episcoporum ? R. affirmative , ex Tamburin. *de jure Abb. disp. 21. quest. 11. num. 1.* nam Clemens VIII. novum Pontificale restituit , atque edidit pro omnibus & singulis usum Pontificalium habentibus , ut constat ex Bulla : & idem in alia Bulla præcipit , caeremonias , ac ritus a se determinatos , non solum ab Episcopis , sed etiam ab aliis Prælati inferioribus observari debere . Haftenus de Pontificalibus , quorum exacta explicatio videri potest apud Josephum Vicecomitem *lib. 3. de Missæ apparatu* , Dominicum Georgium *tom. 1. de Liturg. Rom. Pont. lib. 2. cap. 13.* Card. Bona *lib. 1. rerum Liturgic. cap. 23. a num. 9.* aliosque .

C A P U T IX.

De privilegio utendi Altari portatili .

T E X T U S .

170. **N** Ecnon quilibet eorum septem Notariorum , nunc & pro tempore existentium , ut sibi habere liceat Altare portatile cum debita reverentia , & honore , super quo in locis ad hoc convenientibus , & honestis , etiam non sacris , ac etiam Ordinaria , vel Apostolica , seu utraque auctoritate interdictis , seu etiam tempore cessationis a Divinis , dummodo causam interdicti hujusmodi non dederit , etiam ante diluculum , & etiam circa meridiem , in illius , & domesticorum , & familiarium suorum presentia Missam per se , vel quemcumque secularem , vel cujusvis Ordinis Regularem Sacerdotem idoneum ab Ordinario approbandum celebrari facere , illique interesse , & eam audire libere ac licite valeat .

N O T Æ .

171. Distinguere oportet inter facultatem habendi Cappellam , seu Oratorium privatum in propria domo ad celebranda Divina mysteria , ac facultatem utendi Altari portatili ; hæc enim facultas amplior est , & primam includens ad ulteriora se extendit : siquidem facultas habendi Oratorium privatum , est facultas habendi in propria domo locum permanentem , ad tempus saltem deputatum , ut ibidem super Altari consecrato Missa per modum habitus celebraretur , ex de Lugo *Resp. mor. lib. 1. dub. 13.* & ex la Croix &c. facultas vero Altaris portatilis est facultas celebrandi Missam per modum actus extra Cappellam , vel Oratorium ad id itabiliter deputatum , super Altari consecrato , & in loco decenti collocato : quare hæc facultas ita supra aliam extenditur , ut qui hanc habeat , non solum possit in Oratorio permanente Missam celebrare , sed etiam in quovis alio loco conveniente & honesto , hic & nunc electo , atque Altari , seu lapide consecrato rite instructo .

172. Por-

172. Porro utriusque facultatis a legitimo Superiore concessa extant exempla ex antiquis monumentis petita. Nam quo ad Oratorium, seu Cappellam in domo privata, S. Gregorius *lib. 5. ep. 43.* scribens ad Joannem Syracusanum Episcopum jubet, ut ipse permittat Venantio Patrio Oratorium in suo palatio habere, ubi Missæ celebretur, & subdit rationem: *Oportet namque filiis Sacerdotalem vos amorem impendere.* Siquidem aliquando expedit, ut per hanc Superioris Ecclesiastici indulgentiam nobilium animi rebus sacris, & Ecclesiæ concilientur. Quo ad usum etiam Altaris portatilis locuples illud est testimonium, quod Sanctus Ambrosius in domo cujusdam clarissimæ feminae, ab ea rogatus, ex data occasione, uti refert Paulinus in *ejus Vita*, Sacrificium obtulit; ut cætera omittam exempla, quæ duo Eminentissimi Cardinales Bellarminus, & Bona, ille in *lib. 2. de Miss. cap. 9.* hic in *lib. 1. de sac. Liturg. cap. 14.* erudite proferunt. Quamquam, ut fatear quod sentio, temperate admodum ac parce suis hinc privilegiis nobiles viri uti debent, quin ut suam erga tremendum Sacrificium reverentiam ostendant, tum ut bonorum operum exemplum, qui cæteris præstant, in Ecclesiis exhibeant. Certe, quemadmodum ex historiis sacris accepimus, viri sancti, ut populo ad pietatem incitamento essent, ab ejusmodi privilegii usu aliquando abstinebant, & in Templo Divinis Mysteriis vacabant. S. Joannes Eleemosynarius, ut in *ejus Vita* scribit Leontius, cum populum de Ecclesia egredi videret; quo tempore Sacra celebrabat, ad illos conversus ait: *Ego, filii, propter vos ad Ecclesiam descendo; nam mihi ipse in Episcopio Missas facere poteram.* Accedit, nobilibus viris curæ esse oportere, ne per hujus privilegii usum famuli ac domestici a Sacramentorum perceptione, verbi Dei auditione, aliisque pietatis operibus in Ecclesia exercendis impediantur; nam privilegium degenerat ab æquitate, si in aliorum notabile detrimentum vergere incipiat: *ex Cap. Suggestum, de desim. & Cap. Cum ad hoc, de Cleric. non resident.*

173. Jam vero ex textu citato Protonotarii Participantes habent privilegium Altaris portatilis concessum a Pontifice Sixto V. post Concilium Tridentinum: quare ex vi talis privilegii possunt ipsi jam in uno, jam in alio loco decenti & honesto, prout libuerit, Missam celebrare, vel celebrari facere per quemcumque Sacerdotem idoneum & approbatum, etiam ante diluculum, & circa meridiem, etiam tempore interdicti, & cessationis a Divinis; dummodo causam hujusmodi interdicti & cessationi ipsi non dederint, & dummodo Missæ celebrationi vel ipsi, vel aliqui ex domesticis ac familiaribus intersint: circa quæ omnia nonnullæ se se offerunt dubitationes enodandæ.

174. Dubitabis: an tale privilegium respectu Protonotariorum adhuc vigeat, nec sit revocatum? R. videri, quod sit revocatum ex Motu proprio Clementis XI. die 15. Novembris 1703. ibi enim prædictus Pontifex expresse declarat, non licere Episcopis, & his majoribus Prælatiis erigere Altare ad Missam celebrandam extra domum propriæ habitationis, in domibus laicis &c. Accedit decretum Concilii Romani *tit. 15. cap. 2. & 3.* confirmans eundem Motum proprium, & declarans, ejusdem Motus proprii prohibitionem non intelligendam esse de illis domibus laicis, in quibus Episcopi ex oc-

caſione viſitationis, vel itineris hoſpicio excipiantur, aut in quibus ex aliis juſtis cauſis moram fecerint: ex quibus ita eſſormatur argumentum. Non licet Epiſcopis, & his majoribus Prælatis, abſolute & illimitate uti privilegio Altaris portatilis, adeo ut poſſint ipſi Miſſam celebrare, vel celebrari facere in quocumque loco honeſto ac decenti ſive in, ſive extra propriam habitationem: ergo ſimiliter dicendum eſt reſpectu Protonotariorum Participantium: nam ob identitatem rationis adæquatæ lex, ſeu prohibitio extendenda eſt etiam ad perſonas non expreſſas: cum autem ratio talis prohibitionis in Motu proprio Clementis XI. ſit *ad inſtaurandam venerationem tremendo Myſterio debitam*, & hæc ratio militet etiam reſpectu Protonotariorum; ſequitur, quod ipſos etiam afficiat.

175. Præterea videtur incongruum, quod Epiſcopi, & his majores Prælati habeant limitatum privilegium Altaris portatilis, Protonotarii autem habeant illimitatum; nam ſic videtur imprudenter, ac ſine debito modo lex ſtatuta.

176. Nihilominus, ſalvo omni meliori judicio, cenſeo, privilegium hoc Protonotariorum non eſſe revocatum a tali Motu proprio, & adhuc vigere. Ratio eſt 1. quia Pontifex in eo Motu proprio exprimit Epiſcopos, & his majores Prælatos, non autem Protonotarios, qui, ut tales, neque ſunt Epiſcopi, neque his majores Prælati. Certum autem eſt, legem non eſſe extendendam ad perſonas non expreſſas, neque ob parem, neque ob majorem rationem; niſi ad præſumptio, legiſlatorem eas quoque voluiſſe comprehendere: quæ ſane præſumptio non eſt in caſu noſtro; ſiquidem Protonotarii habent hoc privilegium ex titulo oneroſo, ac remunerativo, atque ejusmodi privilegia non præſunt revocari perſonis, quæ ea ex titulo oneroſo obtinent, per generales quaſdam revocationes: ut patet in privilegiis Bullæ Cruciatæ, quæ non intelliguntur revocata iis, qui acceperunt Bullam, per generalem revocationem Jubilei Anni Sancti factam omnibus perſonis quacumque dignitate fulgentibus, etiam Regibus, prout expendit Caſtopalaus *diſp. 4. de privil. p. 21. §. 2.* Unde accommodari in caſu noſtro id poteſt, quod dixit Innocentius III. *in Cap. 2. de tranſlat. Epiſcop.* Si [Pontifex] idem fieri voluiſſet, poterat expreſſiſſe.

177. Ratio eſt 2. quia hoc privilegium Protonotariorum ita conſeſſum eſt a Sixto V. ut illud non ſit merus prætextus, ſeu color quaſitus ex dubiis argumentis ad corroborandum abuſum, ſed clare, expreſſe, ac rotunde ſit certum, formale, ac Bullatum beneficium Principis concedentis uſum Altaris portatilis. Cum igitur Clemens vetuerit ejusmodi Altare erigere, quando id fiat *ſub prætextu privilegii*, vel *alio quocumque titulo* utique non ſubſiſtente (prout hic terminus intelligendus, & reſtringendus probatur ex enunciativa ejusdem Clementis XI. improbantis dumtaxat privilegiorum dilatationem, ſeu potius exceſſum, & abuſum), ſequitur, quod a tali declaratione non comprehendatur uſus Altaris portatilis factus a Protonotariis, qui id ſibi licitum putant ex clara, expreſſa, formali, & indubitata conſeſſione Pontificis.

178. Ratio eſt 3. praxis Illuſtriſſimorum Protonotariorum, qui palam ac publice in Urbe Roma illimitate, juxta conſeſſionem Sixtinam, eo privilegio

utuntur, sciente, nec contradicente Pontifice, prout mihi viri fide digni testati sunt.

179. Neque obstant rationes in contrarium adductæ. Nam esto talis usus Alaris vetitus, seu limitatus sit Episcopis, & his majoribus Prælati, non proinde statim sequitur, quod idem vetitus, aut limitatus sit Protonotariis; nam respectu istorum non militat eadem ratio adæquata limitationis Pontificiæ: siquidem hi obtinent privilegium certum & expressum, concessum a Pontifice post Tridentinum, ac præterea obtinent ex titulo oneroso, ac remunerativo; quæ omnia non concurrunt in Episcopis, & his majoribus Prælati, qui vel dubium obtinent privilegium, vel certe non concessum ex titulo oneroso. Quamobrem ex prohibitione, seu limitatione facta Episcopis, non bene deducitur prohibitio, seu limitatio facta Protonotariis: etenim, ut cum communi Doctorum docet Layman *de legib. cap. 18.* ad extendendam legem ad personas non expressas, necesse est, ut ratio quæ legislatorem movit ad id quod in lege sua expressit statuendum, adæquate, sive per omnia, etiam locum habeat in aliis personis per verba non expressis.

180. Item non obstat, quod Prælati majores habeant tale privilegium valde limitatum: nam inferiores obtinentes privilegium ex titulo oneroso, illud non amittunt, quando illud amittunt majores idem obtinentes ex titulo mere gratuito. Sic Reges per Bullam Anni Sancti amittunt multa privilegia, quæ non amittunt subditi, qui Bullam Cruciatæ acceperint. Accedit, quod sicut privilegium concessum inferiori, non intelligitur concessum superiori ob similem, vel efficaciorum rationem; ita limitatum superiori, non intelligitur exinde limitatum inferiori: nec lex idcirco habenda est imprudenter statuta, quod a majoribus privilegium auferat, & inferioribus relinquit; prudenter enim in hoc ipso potest agere Princeps: siquidem potest esse ratio, quæ sæpe nos latet, cur Princeps inferiori privilegium conferre velit, nolit autem superiori; sicuti expendit Suarez apud Layman *loc. cit.* idque indicat Julianus *l. 20. ff. de leg. Non omnium, quæ a majoribus constituta sunt, ratio reddi potest.*

181. Dubitabis 2. an vi talis privilegii possint Protonotarii celebrari facere plures Missas in Altari portatili? R. posse. Ratio est; quia quando privilegium conceditur pro unica tantum Missa, clare significatur & exprimitur, prout solet fieri in Brevi de Oratorio privato, ubi legitur: *Unam Missam pro unoquoque die*: quæ verba clare denotant restrictionem: ergo, quando hæc expressio non habetur, sed absolute & illimitate conceditur privilegium, non debet ad unicam Missam limitari. Accedit, quod tale privilegium tendit ad reddendas personas habiles ad audiendam, vel celebrandam Missam in locis non consecratis, prout de facto habilitat: hac autem habilitate supposita, poterit privilegiarius non solum unam, sed aliam, & aliam Missam audire, nisi constet de voluntate in contrarium legislatoris. Neque obstat, quod privilegium utatur numero singulari *Missam*; nam etiam dispensatio, seu privilegium concessum illegitimo de recipiendo ac retinendo Beneficium, utitur numero singulari, & tamen illegitimus dispensatus ad Beneficium, potest illo dimisso aliud accipere, ex Sanchez *lib. 8. de Matrim. disp. 31. num. 8.* aliisque.

182. Dubitabis 3. an vi talis privilegii possint Protonotarii celebrare, vel celebrari facere in Altari portatili quolibet anni die etiam solemniori? R2. Privilegium Protonotariorum a Sixto concessum cum nullam adhibeat restrictionem, aut exceptionem, & alias beneficium Principis late debeat interpretari, l. *Beneficium ff. de const. Princip.* & gratia ac favor semper ampliari debeat, l. *Hoc modo ff. de condit. & demonstrat.* plane consequitur, ut ii possint ac valeant ex vi sui privilegii celebrare, vel celebrari facere in Altari portatili, seu in suo Oratorio, etiam diebus solemnioribus. De facto memini me legisse apud Illustrissimum Ciampini *cap. 18. §. Si quando*, Abbreviatores de Parco majori posse in suo Oratorio celebrare, vel celebrari facere etiam in festis solemnioribus, ob similem rationem; quia nempe habent privilegium illimitatum, & sine ulla exceptione, aut restrictiva, ab Urbano VIII. Nec dubitationem cuiquam faciat decretum quoddam S. Rit. Congregationis, relatum a Merato *tom. 2. decr. n. 74.* quo sic edicitur: *In privatis Oratoriis, & privilegiatis, non potest celebrari Missa in festis solemnioribus.* Nam, eo decreto non obitante, pergunt Episcopi in suo Oratorio celebrare & celebrari facere etiam in festis solemnioribus: unde deducitur, citatum decretum non afficere quæcumque Oratoria privilegiata, sed Oratoria privilegiata privata, qualia certe non sunt Oratoria Episcoporum, Protonotariorum Participantium, & similibus, aut majorum Prælatorum: ex Gavant. Pace Jordan. Tamburino, aliisque apud Gobat *de Missa n. 140.* Præterea privilegium illimitate concessum ex titulo oneroso, & in remunerationem nobilissimo Collegio per Constitutionem Pontificiam *ex motu proprio, & ex certa scientia*, non revocatur, nec limitatur per legem quamdam generalem, aut generalem declarationem Sac. Congregationis, nisi saltem addatur hæc clausula: *etiamsi fuerit concessum titulo oneroso.* Ita ex Donato *tom. 1. p. 1. tract. 13. q. 9.* Anacleto *de privil. n. 126.* aliisque communiter. Et ratio est; quia talis revocatio, aut limitatio cederet in præjudicium tertii, auferendo ei jus quæsitum; & consequenter non præsumitur voluntas revocandi, aut limitandi, nisi exprimatur. Vid. Ciampin. *loc. cit.*

183. Dubitabis 4. an possint celebrare ante solis ortum, & post meridiem? R2. vetitum esse ex jure communi, & recepta consuetudine, celebrare ante auroram, & post meridiem. Pontifex vero dat facultatem Protonotariis, ut celebrare possint *ante diluculum, & circa meridiem*; idest, ut non teneantur ea lege communi, & consequenter quod ii possint tum ante auroram, tum post meridiem. Notetur vero, quod hæc dictio *ante*, ex Lexico Juridico, sua natura non importat quidquid præcedit quamvis longo intervallo, sed quod proxime præcedit. Hinc Protonotarii, qui possunt celebrare ante auroram, id poterunt tempore proxime præcedente auroram. Similiter hæc dictio *circa*, ex Barbosa *in Collectaneis*, denotat modicum ante, vel modicum post: unde habentes facultatem celebrandi circa meridiem, id poterunt paulo post meridiem. Quod si quærat, quantum temporis in subiecta materia designet ly proxime præcedente auroram, & ly paulo post meridiem? crediderim, designare horam ante auroram, & horam post meridiem. Ratio est quo ad

primam partem; quia per mediam horam ante auroram possunt Missam incipere etiam non privilegiati, ex de Lugo *disp.* 20. de *Euch. sect.* 1. aliique: ergo, ne privilegium apud privilegiatos sit otiosum, & aliquid respectu illorum operetur, dicendum est, quod ipsi id possint per horam ante auroram. Ratio vero quo ad secundam partem, est ferme eadem; cum enim non privilegiati possint ex causa Missam incipere post non integram horam a meridie, ex Bonacina de *Euch. disp.* 4. q. ult. p. m. 9. id poterunt privilegiati post integram horam: siquidem pro his privilegium debet esse utile.

184. Dubitabis 5. quomodo intelligenda sit facultas de celebrando, tempore interdicti, aut cessationis a Divinis? R. In primis, ut hac facultate uti possint Protonotarii, debent ipsi non dedisse causam interdicti, aut cessationi &c. neque debet per ipsos stare, quin tollatur; quia non esset rationi consentaneum, ut interdicti prohibitio tolleretur ei, qui causa est interdicti, vel occasio ne interdictum cesset. Deinde advertendum est, quod in *Cap. Alma mater*, de *sent. excomm.* in 6. temperatus est rigor juris antiqui, & permissum est, ut tempore interdicti possint Sacerdotes Missam celebrare, submissa tamen voce, januis clausis, & campanis non pulsatis: imo permissum est, ut Clerici omnes etiam primæ Tonsuræ, modo excommunicati, vel interdicti non sint, neque interdicti causam dederint, Missam audiant &c. ut affirmant Angel. Sylvest. Navarrus, Henriquez, quos refert, & sequitur Avila apud Castrop. de *Bulla Cruc.* p. 6. Quibus positis, manifeste inferitur, privilegium ejusmodi respicere Protonotarios illos, qui forte non fuerint Clerici, & Protonotarios etiam Clericos, non quidem ad effectum, ut ipsi possint audire Missam, vel celebrari coram se facere (quod possunt ex jure communi, & independentem a privilegio Sixtino), sed ad effectum, ut laici ex domesticis ac familiaribus ipsorum possint eidem Missæ interesse, quando ea vel a Protonotario, vel a Sacerdote idoneo deputato a Protonotario, celebratur in loco non specialiter interdicto. Quare ex vi talis privilegii vel Protonotarius est laicus, & iste poterit audire Sacrum tempore interdicti, ac secum audientes habere domesticos & familiares suos; vel Protonotarius est Sacerdos, aut Clericus, & iste poterit domesticos ac familiares suos laicos suæ Missæ, vel alienæ, cui ipse interit, interessentes habere &c. Vid. Castrop. de *Bull. Cruc. disp.* un. p. 6.

185. Dubitabis 6. an interessentes huic Missæ celebratæ in Oratorio, seu Altari Protonotarii, satisfaciant præcepto de audiendo Missam in die festo, si non fuerint ex ejus domesticis ac familiaribus? R. Videtur fortasse, quod non satisfaciant; tum quia in citato Decreto Clementis XI. expresse declaratur, personas audientes Missam in Oratorio privato sive iis diebus solemnioribus excipi solitis, sive quando ibidem fuerit alia Missa celebrata, nullatenus præcepto Ecclesiæ satisfacere; tum quia, cum privilegium Sixtinum faciat potestatem extra Ecclesiam Missam libere ac licite audiendi Protonotariis, & ipsorum familiaribus ac domesticis, videtur, quod alii eam Missam audientes, illicite audiant, non quidem si audiant ex supererogatione, siquidem non est ratio id asserendi, sed si audiant urgente obligatione audiendi Missam, quatenus

tenus ad eos non extenditur favor satisfaciendi præcepto per talis Missæ auditionem .

186. Nihilominus crediderim , etiam alios non domesticos , nec familiares Protonotarii , interessentes ei Missæ , satisfacere Ecclesiasticæ obligationi . Ratio mihi est ; quia ex una parte per consuetudinem rationabilem , & receptissimam , imo & immemorabilem , inductum est jus commune satisfaciendi præcepto per quacumque Missam , ubilibet auditam . Ita communiter DD. Fagundez , Azor. Castrop. Bonacin. Suarez , ac fere omnes . Hinc , sive quis audiat Missam de Sancto , sive de tempore , sive ritu Romano , sive Ambrosiano , sive Græco , sive in Parochia , sive extra Parochiam , sive in mari , sive in terra , quantum hodie est ex jure communi , satisfacit præcepto audiendi Missam ; non enim si quod fuit olim jus in contrarium , hodie amplius viget , ut doctè notat Card. de Lugo *disp. 22. sect. 1.* Ex alia vero parte , nulla est in nostro privilegio clausula , quæ derogeret tali juri communi , illudque restringat ad solos familiares & domesticos Protonotariorum , prout est in Brevis concedi solitis viris nobilibus pro Oratorio privato : ergo dicendum est , omnes posse uti jure communi , quando agitur de Missis celebratis quidem extra locum sacrum , vel ab Episcopo benedictum , sed per privilegium Protonotarium . Vid. Ciampin. *cap. 18. de Abbreviatorum Cappella .*

187. Neque obstant adducta in contrarium : nam Motus proprius Clementis XI. loquitur de eo Oratorio , quod est privatum , in quo habetur ex Indulto restrictio ad unicam Missam , & ad certos dies , non autem de Oratorio Episcoporum , Protonotariorum , & Regularium , quod non est Oratorium privatum , & consequenter non est illud , de quo disponit Motus proprius Clementis XI. qui propterea loquitur de Oratoriis concedi solitis in forma communi viris nobilibus . Quare dispositio , quam Pontifex facit circa illa , non videtur extendenda ad Oratoria , Altaria , & Missas in iis celebratas per privilegium Protonotariorum : nam argumentum non valet de similibus ad similia , nisi fuerit utrobique omnimoda similitudo ; ut notat Abb. in *Cap. Inter corporalia , de translat. Prelat. num. 18.* Quod vero Sixtus V. in suo privilegio dicat , licere Protonotariis , eorumque domesticis ac familiaribus extra locum sacrum audire Missam , & taceat de aliis , non denotat , Pontificem limitare simpliciter suum favorem ad tales personas , aut derogare aliorum juri communi ; sed denotat , Pontificem , quantum est ex vi privilegii a se concessi , extendere suum favorem ad tales personas : ceterum alias personas relinquere in suo jure , si quod forte habeant ; siquidem nulla lex privata , non expressim , & ex diametro , & per se opposita consuetudini receptæ , ac rationabili , constituenti jus commune , derogat per se tali consuetudini , aut juri , ex adductis a Manfred. in *suis decisionibus .* Cum itaque personæ distinctæ a domesticis Protonotariorum satisfaciant , sicuti ceteri Fideles , auditioni Missæ , ubilibet eam audiendo , quantum est ex jure communi , nec prohibeantur jure aliquo particulari eam audire apud Protonotarios sub pœna non satisfaciendi præcepto , uti constat ex illimitato privilegio ; sequitur &c.

188. Dubitabis 7. an in Oratorio , seu Altari portatili ad usum Protonotarii ,

rii, juxta hoc privilegium, liceat ministrare Eucharistiam, seu Communionem extra tempus Paschale? *Re.* rem hanc in simili tractari a Clericato de *Euch. dec. 8.* ex quo, præcindendo a particulari aliqua ac municipali prohibitione, respondeo affirmative; qui a cum Papa conceiserit Protonotariis, ut extra locum sacrum possint Sacrificium Missæ celebrare, vel celebrari facere, per consequens concessisse videtur, ut ibidem possit Eucharistia ministrari: siquidem ex instituto Ecclesiæ, & ex præscripto Ritualis Romani de *Communione*, ea est præbenda in Missa post Communionem, atque idcirco recitantur in Missa preces spectantes tum ad Sacerdotem, tum ad alios Fideles, qui sacram Eucharistiam ibi sumpserunt. Quare hic recte procedit illud proloquium: *Vbi majus conceditur, minus concessum esse videtur*: nam istud minus ex decentia, & ex instituto Ecclesiæ includitur in illo majori; & is, cui licet illud majus, non prohibetur, ut suppono, per aliquam legem municipalem ab hoc minori. Accedit, quod Clericatus citatus putet, hoc comprobari a decreto Sac. Congreg. Concilii die 11. Febr. 1679. de quotidiana Communione; nam ibi S. Congregatio jubet, doceri, sanctissimam Eucharistiam esse sumendam vel in Ecclesiis, vel in Oratoriis privatis concessis ex Pontificia dispensatione, non autem esse deferendam secreto ad cubantes in lecto &c.

189. Dixi, extra tempus Paschale: nam, ad satisfaciendum præcepto de communicando in Paschate, Communio sumenda est de manu proprii Parochi, vel ipsius delegati, ex *Cap. Omnis utriusque sexus, de panit. & remiss.* unde, nisi Parochus, vel ejus delegatus eam ministret in privato Oratorio, sumenda erit in Parochia, ubi ea administratur. Dixi etiam, præcindendo ab aliqua municipali lege; nam, si alicubi Ordinarius nollet Communionem fieri extra Ecclesiam, Protonotarii, quamvis exempti, non recte eam ministrarent subditis Ordinarii. Hinc notes, Romanam praxim esse, ut requiratur licentia Summi Pontificis ad suscipiendam Eucharistiam in privatis laicorum Oratoriis; imo Innocentius XIII. teste Cardinali Lambertino Bononiensi Archiepiscopo *Institut. 34. §. 3. num. 12.* noluit nobilissimæ fœminæ concedere licentiam suscipiendi Eucharistiam in suo privato Oratorio, nisi limitatam ad tempus infirmitatis, visis prius, & ponderatis juratis Medicorum contestationibus de ejusdem physica impotentia eundi mane ad Ecclesiam. Quare citatus Card. Lambertinus, deinde Benedictus XIV. in quadam sua Epistola existente in *tom. 3. sui Bullarii*, præcipit, ne ministretur, & suscipiatur in Oratoriis privatis laicorum sacra Eucharistia, sine licentia Ordinarii illius loci; atque idcirco, abstrahendo ab Oratoriis Episcoporum, Cardinalium, & Prælatorum privilegiorum, necessaria est licentia Episcopi Ordinarii ad talem administrationem & susceptionem in Oratoriis privatis laicorum.

C A P U T X.

De privilegio condendi statuta pro Collegio .

T E X T U S .

190. **N**on statuta, & ordinationes, Collegii prosperum statum concernentia, condendi, & pro tempore condita restringendi, ampliandi & quoties expedire videbitur, in totum, vel partem delendi, & alia de novo ordinandi, eaque sub pecuniariis eidem Collegio applicandis, & aliis etiam suspensionis a perceptione emolumentorum distribuendorum arbitrio dicti Collegii panis, per deputandos per ipsum Collegium exigendis, observari faciendi, auctoritate, & tenore presentis, tribuimus facultatem & potestatem.

N O T A .

191. Sciendum est, leges ac statuta proprie talia, seu in stricta acceptione, esse actus jurisdictionis, & sine illa ferri non posse, ex communi Canonistarum, & Theologorum: quocirca communitates Ecclesiasticæ inferiores Concilio Provinciali, Synodo Diocesana, Capitulo Cathedralis, præsertim Sede vacante &c. non possunt leges & statuta proprie talia ordinare ac regulariter ferre, nisi constiterit, eas habere jurisdictionem sive ex privilegio, sive ex legitima consuetudine &c. Propterea huic nobilissimæ communitati Ecclesiasticæ, quæ resultat ex cœtu Protonotariorum Participantium, Pontifex jurisdictionem impertit, & facultatem concedit, ut leges & statuta possit condere, quæ sint vere & proprie leges, nec dumtaxat regulæ operandi positæ ex conventionem illorum, qui sunt de communitate, per modum facti. Hæc vero leges & statuta, quæ vi talis privilegii ab hoc nobilissimo cœtu emanant, proportionata esse debent jurisdictioni concessæ; quia unaquæque potestas operari potest juxta modum suæ virtutis, & non amplius. Hinc

192. Dubitabis 1. in quo sit hæc potestas ferendi leges & statuta, an in Decano Collegii, vel in Collegio ipso, vel in utroque simul? R. potestatem esse in Collegio ipso; huic namque dirigitur privilegium, ut constat ex ipsius relatis verbis: atque idcirco ad has leges ferendas, eas conditiones requisitas crediderim, quas Barbosa, & Fermosinus notant requiri ad leges ferendas a Capitulo: scilicet I. ut collegæ consentiant in tale statutum per modum communitatis & Collegii certo in loco astantes: II. quod duæ saltem partes collegiarum adsint, ut l. 3. & 4. ff. *Quod cujusque universit. nom.* III. ut omnes fuerint vocati, alioquin unus contemptus, seu non vocatus, cum vocari debuisset, posset reclamare, actumque irritare, nisi ob bonum pacis, postea consentire voluerit, arg. *Cap. Bonæ memoriæ 36. de elect.* IV. ut major & senior pars illorum, qui adsunt, statuto consentiant. Vid. Barbof. *cap. 38. de Canon.* post Rotam coram Coccino in *Hispaniar. Mandat. 15. Decembris 1625.*

193. Dubitabis 2. quænam sit materia, circa quam ferri possunt a Collegio ejusmodi leges? R. Materia est, quidquid concernit prosperum statum

Col.

Collegii, ex Bulla Sixti. Unde multa possunt sanciri, quæ pertineant ad distributiones reddituum, ad usum privilegiorum, ad conservationem præmientiarum &c. Semper tamen cavendum, ne per talia statuta cuiquam jus suum auferatur; nam alterum non lædere, est de jure naturali, nec Pontifex videtur ita absolutam elargitus potestatem, ut, ad tuendam Collegii prosperitatem, velit jure suo alios privari.

194. Dubitabis 3. quos afficiant & obligent leges latæ a Collegio? R. Tales leges afficiunt & obligant singulos de Collegio, argum. *Cap. Cum omnes, de Constit.* Possunt etiam, indirecte saltem, afficere personas deservientes ipsi Collegio; tum quia in istas, circa spectantia ad suum prosperum statum, videtur Collegium habere quandam jurisdictionem; tum quia leges concernentes bonum publicum Collegii videntur ex quadam consecutione infringere etiam illos ministros, sine quibus bonum Collegii stare non posset, argum. *ex Layman de leg. cap. 11. n. 4. §. Certum est.*

195. Dubitabis 4. an tales leges obligent in conscientia, & sub peccato, quando imponunt pœnam pecuniariam, suspensionem a perceptione emolumentorum &c. ? R. cum distinctione: vel tales leges feruntur verbis præceptivis; vel feruntur verbis indifferentibus non expresse indicantibus præceptum? Si primo modo ferantur, probabilius censeo, eas obligare in conscientia. Ita cum Bonacina, Covarr. Vasquez, Sanchez, aliisque, Castropalaus *disp. 1. de leg. p. 15.* Ratio est; quia lex utens verbis præceptivis indicat, voluntatem legislatoris esse, ponere præceptum: posito autem præcepto, necessario resultat obligatio obediendi in conscientia pro materiæ gravitate. Si autem secundo modo ferantur, nullam inde puto oriri obligationem in conscientia, nisi aliter declaraverit usus & consuetudo. Sic Sanchez, Bonacin. Azor. Suarez, alique apud Castropalaum. Ratio est; quia, cum legislator potuerit mentem suam obligandi per præceptum declarare, & non declaraverit, præsumitur, cum obligare in conscientia noluisse, sed solam pœnam imponere.

CAPUT XI.

De privilegio prorogationis Notariatus ad quinquennium, dimissio officio.

TEXTUS.

196. **Q**uodque iidem nunc & pro tempore existentes septem Notarii, & eorum singuli, qui jam per decennium officium Notariatus hujusmodi obtinuerunt, quique in futurum saltem per prædictum tempus a die, quo in Collegium eorumdem Notariorum admissi fuerint, computandum, illud obtinuerint, si forte illud resignaverint, nihilominus Notarii sint, & vocentur, iisdemque honoribus, præminentis, antelationibus, privilegiis, immunitatibus, & exemptionibus, aliisque omnibus præmissis ad quinquennium tantum utantur, perinde ac si in dicto Collegio adhuc essent: qui tamen Rochetum præterquam extra Urbem non

non deferant, nec locum in Cappella habeant, alios tamen Prælatos immediate post Notarios incedendo, præterquam causarum dicti Palatii Auditores, & Camera Apostolicæ Clericos, præcedant, auctoritate, & tenore præmissis, concedimus pariter & indulgemus.

NOTÆ.

197. Mirabile primo intuitu videtur hoc privilegium; siquidem concedit, ut Protonotarii perleverent esse, & vocari tales, quando per resignationem factam tales amplius non sunt. Resignans enim, quo ad Beneficium, vel officium resignatum, habetur pro mortuo, ut scribit Gloſſa communiter recepta in *Cap. 1. Susceptum, verb. non mort. de rescript. in 6.* Verumtamen omnis admiratio celsat, attendendo verba, quæ deinde Pontifex subiungit, dicens: *perinde ac si in dicto Collegio adhuc essent*: quibus significatur, post resignationem Protonotarios non esse amplius tales, nec censerī de Collegio, æquiparati tamen illis, qui sunt de Collegio, quo ad enumerata in privilegio; nam hæc dictio *perinde*, sicuti denotat improprietatem, & fictionem, ut in *l. Sed etsi lex, §. perinde, ff. de petit. hered.* ita æquiparat rem unam alteri, ut in *l. Filio, §. penult. ff. de aliment. & cibar. &c.* Totum propterea, quod Pontifex in hoc privilegio concedit, est, Protonotarios post resignationem Protonotariatus perleverare in possessione titularum, & gratiarum huius officii usque ad certum tempus.

198. Dubitabis 1. quibus conditionibus concedatur, & quousque extendatur tale privilegium? R. Condicio indispensabiliter requisita ad obtentionem huius privilegii est, quod Protonotarius per decennium perſisterit in tali officio; decennium vero computetur a die, quo ipse in Collegium Notariorum admissus fuerit. Extensio porro privilegii, si spectetur tempus, est ad quinquennium; si spectentur effectus, est ad usum omnium exemptionum, honores, titulos, præminentias &c. quibus uti possunt ac valent Protonotarii, cum hac dumtaxat limitatione, ut non comprehendatur usus Rocheti intra Urbem, nec concedatur locus in Cappella Pontificia; ex Bulla.

199. Dubitabis 2. an tale privilegium habeat locum, si intra quinquennium superveniat qualitas omnino contraria qualitati Protonotariatus, v. g. si qui fuerat Protonotarius, nubat? R. negative: nam licet nemo id dixerit in specie de Protonotariis, colligitur tamen ex iis quæ dicuntur expresse de delegatis Apostolicis in *Cap. Statutum, de rescript. in 6.* apud Monetam *de conservat. cap. 10. num. 172.* Et ratio esse potest; quia Protonotariatus, & eius privilegia sunt quid Ecclesiasticum, & per personam Ecclesiasticam obiri, & obtineri respective solent: ut constat ex ipsorum institutione, & ex Lotter. *lib. 2. qu. 28. num. 40. & 41.* Ea autem, quæ in sui administratione & usu postulant personam Ecclesiasticam, cessant per assumptionem status conjugalis, ex *Cap. 2. de Cleric. conjug.* Hinc Clericus conjugatus non posset esse Vicarius Generalis Episcopi in spiritualibus, ex Abb. in *cit. Cap. num. 3.* Quare, exceptis privilegiis fori, & canonis, quæ perleverant etiam in Clerico conjugato,

servatis servandis , crediderim , omnia privilegia Protonotariorum cessare in conjugatis his Clericis .

200. Neque obstat , quod concessio talium privilegiorum sit remuneratoria ob servitium præstitum Sedi Apostolicæ per decennium ; nam assumens statum incompatibilem cum talibus privilegiis , censetur illis tacite renunciare : argum. *Cap. De multa 28. de præb. & Extravag. Execrabilis*, eod. tit. inter communes .

201. Advertas , me dixisse , ea privilegia cessare in casu conjugii , non autem in casu sponsalium de futuro : nam sponsalia de futuro multis modis dissolvi possunt , sicque statum plane incompatibilem cum persona Ecclesiastica (qualis utique est Protonotarius etiam non Clericus , sive non Tonsuratus ; nam hoc operatur susceptio habitus Prælatitii , & obligatio penes Romanam Ecclesiam , ex allegatis per Ricciullum *luc. lib. 3. c. 3.*) non inducunt ; prout in simili argumentatur Abbas *conf. 62. n. 18. p. 2. & Sanchez de Matr. disp. 42. l. 7. num. 13.*

202. Advertas etiam , quod sicuti dignitas Cardinalatus , quia est Clericali annexa , statim per contractum matrimonii per verba de præsentì , expirat , ex Ricciulli *de jur. person. lib. 7. cap. 1. n. 16.* ita etiam dignitas Protonotarii propter eandem rationem desineret in eo , qui , Protonotariatu non adhuc dimisso , matrimonium contraheret .

203. Hæc diserebam de nobilissimo Romanæ Curie Protonotariorum cœtu , qui majus in dies ex spectatissimorum virorum splendore , per hanc viam ad rempublicam accedentium , honoris exultationisque capit incrementum , ut constat ex elenchò , quem infra subjiciam , præsentium Protonotariorum .

ELENCHUS EORUM ,

Qui Sanctitatis fama insignes inter Protonotarios adnumerati sunt.

NEmini est dubium , Ecclesiasticum quemlibet cœtum a sanctis viris , qui ex illo prodire , maximopere commendari . Quamobrem officio deesse , si hanc etiam Illustrissimo huic Prælatorum Collegio prærogativam inesse tacitus præmitterem . Ajo igitur , plures ex eo extitisse tum priscis , tum recentioribus temporibus , qui vel in Sanctorum album sunt relati , vel de iisdem referendis apud Sacram Rituum Congregationem quaestio instituitur .

I.

Et priscis quidem temporibus constat , post injustissima illa atque sævissima Diocletiani Imperatoris edicta , quibus Acta Martyrum , aliique Christianæ religionis codices incendio damnabantur , quamplures fuisse fortes viros , qui ex occasione eos occultandi , injustæque eisdem sententiæ subtrahendi , Martyrium subierint . Quorum aliquos Notarios Rom. Ecclesiæ fuisse , haud immerito conjectare possumus ; siquidem ad illos præcipue acriniorum , in quibus ii codices deponerentur , cura pertinebat .

Præterea S. Anterus Papa , & Martyr , qui floruit anno Christi 238. ac men-

menſem circiter unum ſedit, jure Protonotariorum Collegio vel tanquam olim pars, vel tanquam Patronus aſcribitur. Hujus enim Martyrii cauſam Liber de Rom. Pontificibus hanc aſſignat, quod *geſta Martyrum diligenter a Notariis exquiſiſſet, & in Eccleſia recondidiſſet*; videlicet quod a publicis, & Proconſularibus exceptoribus, aſtorum exempla vel redemerit, vel exſcripſerit, eaſque ſcriniis Eccleſiaſticis depoſuerit. Quod ſane munus ad Protonotarios pertinebat, quique illud obiiſſet, Protonotarius dicebatur. Accedit, quod, cum hæc ante ſuum brevem Pontificatum S. Anterus fortaſſe præſtiterit, inferre poſſumus, quod ante Pontificatum fuerit e numero Protonotariorum.

Item SS. Martyres Marcianus, & Martyrius, Notarii dicuntur in Menæo Græco die 25. Octobris; eoſque vere Notariorum Eccleſiæ officium exercuiſſe, nonnulli exiſtimant. At vir clariffimus Dominicus Magri in ſuo *Vocabulario* hos putat fuiſſe Lectores, ideſt conſtitutos in Lectoratus Ordine, eo quod Lector, ac Notarius ſynonime aliquando ac promiſcue accipiuntur. Utrum recte, ipſe viderit.

Extat etiam in Martyrologio Romano die 6. Aprilis memoria S. Marcellini Martyris, qui, ut ibidem notat Baronius, erat *Tribunus Notariorum*; & idcirco non deſuere, qui illum Primicerium, vel Decanum Protonotariorum voluerint. Cæterum verius exiſtimo cum eodem Baronio, quod Tribunatus Notariorum aliud valde diverſum munus denotet. Etenim Tribuni Notariorum, teſte Spondano *ad annum Chriſti 411.* dicebantur ii, qui erant a ſecretis Imperatoris. Unde qui tali munere fungebantur, ſæculari potius, quam Eccleſiaſtica dignitate pollebant.

Certe inter Notarios Sedis Apoſtolice numeratur S. Anaſtaſius Abbas ex Monachis Suppentoniæ, quæ urbs fuit inter Soractem montem, & Nepetem; de hoc enim S. Abbate ſic loquitur S. Gregorius *lib. 1. Dialog. cap. 8.* Eodem quoque tempore venerandus vir Anaſtaſius, cujus ſuperius memoriam feci, *ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cui Deo auctore deſervio, Notarius fuit, qui ſoli Deo vacare deſiderans, ſcrinium deſervit, monaſterium elegit, atque in eo loco, quem præſatus ſum Suppentoniam vocari, per annos multos in ſanctis actibus vitam duxit, eiſque monaſterio ſolerti cuſtodia præfuit &c.* Feſtum hujus Sancti Viri apud Bollandum recenſetur die undecima Januarii. Floruit ſæculo Eccleſiæ ſexto.

II.

Recentioribus vero temporibus, ideſt anno 1505. circiter ſub Julio II. inter Protonotarios floruit S. Cajetanus Thienæus, nobilis Vicentinus, atque idcirco ſingulis annis, recurrente ejus die feſto 7. Auguſti, Illuſtriſſimum Protonotariorum Collegium convenit in Eccleſia S. Andreæ de Valle Clericorum Regularium ad ſolemne Miſſæ Sacrificium, ſeu ad habendam, ut vocant, Cappellam.

S. Carolus Borromæus a Pio IV. Summo Pontifice, avunculo ſuo, Protonotariorum Participantium Collegio adſcriptus fuit anno 1559. eoſque in munere primum veluti tyrocinium poſuit illius, quam deinde ad miraculum exercuit, Eccleſiaſticæ virtutis, atque heroicæ ſanctitatis.

Venerabilis Dei Servus Cæsar Cardinalis Baronius, quem duntaxat memorasse, laudasse est, ex Clementis VIII. præcepto Protonotarii Participantis dignitatem suscepit, ut ea scilicet ad Cardinalatum, ad quem postea evehctus est, proluderet. Vir sane & litteris, & sanctitate, & maximis in Ecclesiam Dei meritis spectatissimus.

Venerabilis Dei Servus Innocentius XI. Pont. Max. ex Odescalchorum Novocomensi familia inter Protonotarios Prælaturam gessit, ut videlicet nobilissimo huic Collegio Pontificem deberemus omni virtutum genere, & sanctitate conspicuum, qui difficillimis temporibus Ecclesiæ Dei opportunus prospiceret, & nostræ ætati uberrima præcæ virtutis exempla restitueret. Hujus tanti Pontificis pietatem Illustrissimus ex sorore pronepos Antonius Maria Erba Protonotarius, & Sacræ Indulgentiarum Congregationis a Secretis, imitari contendit; cui propterea litterarius hic labor impenditur, & in debiti obsequii observantiæque significationem Opus hoc quaecumque nuncupatur.

E L E N C H U S

Illustrissimorum ac Reverendissimorum

PROTONOTARIORUM PARTICIPANTIUM

De anno 1742.

Ill^{us} ac R^{mus} Marius Bolognetti Romanus, Collegii Decanus.

Ill^{us} ac R^{mus} Franciscus Maria Riccardi Florentinus.

Ill^{us} ac R^{mus} Prosper Columna de Sciarra Romanus.

Ill^{us} ac R^{mus} Alexander Mariscotti Romanus.

Ill^{us} ac R^{mus} Hieronymus Columna Romanus.

Ill^{us} ac R^{mus} Xaverius Canale Interamnenis.

Ill^{us} ac R^{mus} Flavius Chisius Romanus.

Ill^{us} ac R^{mus} Antonius Maria Erba Mediolanensis.

Ill^{us} ac R^{mus} Antonius Biglia Mediolanensis.

Ill^{us} ac R^{mus} Paschalis Aquaviva de Aragonia Neapolitanus.

Ill^{us} ac R^{mus} Joannes Carolus Molinari Mediolanensis.

Ill^{us} ac R^{mus} Conradinus Caurianj Mantuanus.

Sunt præterea alii quamplures supra numerum Protonotarii, qui privilegiis & prærogativis Participantium fruuntur.

F I N I S.

DE EPISCOPIS
CARDINALIBUS
SUBURBICARIIS.

AD LECTOREM.

Cum saepe numero occasio se mihi obtulerit moralibus iis quaestionibus respondendi, quae ad Episcopos Cardinales Suburbicarios pertinent, ac re ipsa intellexerim, plurimum operæ laborisque id habere, cum scilicet Auctores plerumque desint qui eas tractent, aut ad summum longissime illas inter se disjungunt proponant; publicæ utilitati a me prospectum iri existimavi, si quæ olim dederam responsa, quasque ipse quaestiones enodaveram, in unum colligerem, easque ex ordine dispositas typis consignarem. Ut id consilii exequerem, vehementer me impulit majorum exemplum: ii quippe cum dies noctesque litterario in opere fuerint, non sibi dumtaxat laborarunt, sed susceptos a se atque exantlatos labores in commune commodum contulere. Id sane incitamento fuit, ut eorum vestigiis insisterem; nam, ut optime olim agebat Seneca ep. 39. Si videris quam multi tibi laboraverint, concupisces & ipse ex illis unus esse. Præterea animum ad id non parum sollicitavit cupido quadam, ut captum a me, nec absolutum, aut certe non perpolitum Opus, alii sive addentes, sive emendantes ad culmen perducerent. Est enim illud studiorum fructus non exiguus, id efficere, ut inde alter possit iter arripere, ubi ipse constiteris. Habes proinde, Lector, cur morales hasce quaestiones publicè juris fecerim. Superest, ut, quidquid id est, æqui bonique ipse facias: ceteris vero ut perinde gratum acceptumque sit, idem ipse præstabis, si alios docueris, austerum quidem hoc esse Opus & pressum, sed tanto maiorem apud sapientes habere gratiam debere, quanto minorem, minusque effusam habet eruditionem, qua cateroquin ætas nostra mire capitur; plura tamen utilia, & ad usum studiorum necessaria complectitur. Rem paucis Capitibus expediam. Primo agam de ortu & initio talium Episcoporum; deinde de electione, & optione ad tales Episcopatus; tertio de officio, & potestate talium Episcoporum; quarto de obligationibus talium Episcoporum; postremo de præeminentia eorundem Episcoporum, Quibus annexam brevem de Suburbicariis Diæcesibus noticiam. Opus, ut spero, si minus omni ex parte absolutum [quod mihi non ausim tribuere], certe nec ipsis Episcopis Cardinalibus, nec Romana Curia omnino inutile contingat. Agebis porro.

DE EPISCOPIS CARDINALIBUS SUBURBICARIIS.

CAPUT I.

De ortu, & initio Episcoporum Cardinalium Suburbiciorum.

1.

Quæres 1. quinam sint, & quot Episcopi Cardinales ? R. Episcopi Cardinales sunt Episcopi aliquot Urbi finitimi, qui ex officio assident Pontifici, & simul cum Diaconis, ac Presbyteris constituunt sacrum Collegium S.R.E. Cardinalium: iique de præsentibus sunt numero sex, nempe Ostiensis Veliterno unitus, Portuensis, Tusculanus, Prænестinus, Sabinensis, & Albanensis. Olim fuerunt septem, accedente Episcopo Sylvæ candidæ, seu S. Ruffinæ, qui per se stetit usque ad Calixtum II. circiter annum 1120. quo tempore, inquit Platus, cum illa civitas crebris barbarorum incursumibus disiecta, & incolis exhausta esset, adjuncta est ea Ecclesia Portuensi.

2. Quæres 2. an aliquando ex peculiaribus causis alii ex aliis Episcopatibus Episcopi Cardinalis nomen, & munus obtinuerint ? R. affirmative; iique fuerunt Episcopus Reatinus, Tiburtinus, Nepesinus, & Veliternus nunc unitus Ostiensis, aliique prope Urbem. Non desunt qui doceant, inter Episcopos Cardinales adscitos etiam olim fuisse Archiepiscopum Pisanum, Episcopum Papiensem, Mutinensem, Parmensem &c. Verum, ut optime notat Card. Brancacci in suo erudito Opusculo *de Optione &c.* adsciti quidem ii fuerunt ad ministerium Pontificis, ut hodie adsciscuntur Episcopi, qui Assistentes nuncupantur, nunquam tamen ut S.R.E. Cardinales Episcopi; siquidem ii, teste Panvinio apud eundem Brancacci, semper fuere ex iis, qui proximioribus Urbi Episcopatibus præerant. Cæterum, etsi peculiaribus causis ita exigentibus alii olim Episcopi, præter septem illos quos meminimus, inter Episcopos Cardinales fuerint cooptati, cessantibus tamen iisdem causis ad pristinum Cardinalium Episcoporum numerum & qualitatem reditum est: unde post Leonem X. qui ut Bernardinum Carvajalem, & Guilelmum Brissonetam Episcopos Cardinales ad iulio II. depositos in pristinum restitueret, duas Episcopales Ecclesias adiunxit, Reatinam videlicet, & Tiburtinam, perduravit usque ad nostra tempora, septem, vel sex tantum Episcoporum, quos supra retulimus, numerus, ac dignitas Cardinalitia.

3. Quæres 3. undenam factum fuerit, ut enumerati Episcopi Romæ finitimi, sint, & appellentur S.R.E. Cardinales ? R. supponendum esse ex Belarmino *de Clericis lib. 1. cap. 16.* nomen hoc Cardinalis, primo impositum fuisse

fuisse loco, & a loco derivatum ad personas. Dicebantur enim Tituli Cardinales quædam in Urbe Ecclesiæ principales, ubi Baptisma conferebatur: inde autem Presbyter qui eam Ecclesiam regebat, dicebatur Presbyter Cardinalis. Pari ratione Diaconæ Cardinales, erant loca quædam principalia in Urbe, distincta juxta numerum regionum; & qui in ea residebant Diaconi, dicebantur Cardinales Diaconi, ab Ecclesia videlicet Cardinali, quam tenebant. Sic etiam postmodum dicti sunt Episcopatus Cardinales, & inde Episcopi Cardinales sex, vel septem illi, qui ad eligendum Pontificem una cum Clero Romano conveniebant, & eidem Pontifici a consiliis erant, præter cæteros Orbis Christiani Episcopos. Hactenus ferme Bellarminus. Ex quo pronum est colligere, eam ob causam, & hac data occasione præfatos sex, vel septem Episcopos cœpisse appellari & esse S.R.E. Cardinales; quia Episcopatus illis, quibus ipsi præerant, dicti sunt Episcopatus Cardinales: nimirum quia ex illis Episcopatibus frequentius ac præcipue Romanus Pontifex adfisceretur sibi Episcopos ad consilia, atque ad ministerium sacrarum functionum, & ex illis præcipue Episcopatibus accederent Episcopi ad electionem Romani Pontificis.

4. Quæres 4. quandonam, seu a quo tempore Episcopi sex, vel septem Romæ finitimi cæperint vocari Cardinales? *Re.* certum esse, multo postquam Diaconis & Presbyteris, tale illis nomen inditum; nam multo antea instituti erant Romæ Tituli, & Diaconæ, quæ dicebantur Cardinales, atque inde Presbyteri, & Diaconi Cardinales: non enim statim, seu primis Ecclesiæ sæculis consuevere Pontifices ad ministeria sacrarum functionum, & ad consilia hos præcipue Episcopos ad se vocare, ac proinde non statim, nec ab eo tempore quo Tituli, ac Diaconæ per Urbis regiones distributæ sunt, ii etiam Episcopatus ut Cardinales, seu principales, designati fuerunt. Nihilominus exploratum etiam est, ab octavo ferme sæculo ejusmodi Episcopos cœpisse Cardinalis nomine insigniri; nam, quamvis Casalius hoc referat ad tempus Honorii II. anno 1125. & novissime Thomassinus *p. 1. lib. 2. cap. 116.* eidem suffragetur, negans, ante millesimum tales Episcopos Cardinalis appellatione fuisse condecoratos, tamen recte notat Card. Brancacci, communem sententiam esse contrariam: siquidem Episcoporum Cardinalium mentio fit sub Stephano IV. anno 769. apud Anastasium in *eius Vita*, & Baronium *anno prædicto*.

5. Quæres 5. quamnam fuerint sacrarum functionum ministeria, in quibus Pontifices Romani præfatos Episcopos adhibebant? *Re.* præcipuum fuisse ministerium Altaris, ut scilicet celebranti Pontifici, juxta ritum quem in Ordine Romano conspiciamus, deservirent, ut Brancacci; deinde, ut in Ecclesia Lateranensi, inquit Platus (ubi Pontific. sedes fuit usque ad Gregorii XI. reditum Avenione) singuli suis diebus per vices in Ara maxima Sacrum peragerent, modo præsentem, modo absente Pontificem. Ordo autem sic se habebat, ut Dominicus dies Ostiensis tributus esset; proximus Episcopo Cardinali Sylvæ candidæ, seu S. Ruffinæ; tertius Portuensi; reliqui deinde Sabino, Prænestino, Tusculano, Albano. Ecce ipsum Anastasii testimonium de nomine & officio talium Episcoporum sub Stephano IV. *Hic (nempe Stephanus) constituit,*

ut omni die Dominico a septem Episcopis Cardinalibus hebdomadariis, qui in Ecclesia S. Salvatoris observant Missarum solemniam, super Altare B. Petri celebraretur, & Gloria in excelsis Deo diceretur &c. Hinc mirabar, cur Baronius ad annum Christi 1057. scripserit, B. Petrum Damiani titulo hactenus inaudito vocasse suos Collegas Episcopos Suburbicarios Cardinales; cum hujus denominationis ipsemet fateatur extare memoriam labente sæculo octavo: sed fortasse id causæ fuit, ut vir tantus hoc ediderit, quia raro illi Episcopi ante annum millesimum appellabantur eo titulo, ac potius aliis titulis frequentissime apud vulgus distinguebantur. Quod autem raro, parce, ac minus frequenter accidit, comparate ad id, quod frequentius, ac fere semper contingit, id, juxta vulgarem & communem loquendi modum, sæpius dicitur non fieri, non factum esse; uti ex profana & sacra litteratura fuscè ostendit Ulloa *decad. 1. reg. 4. in sacram Scripturam*.

6. Quæres 6. quinam essent ii alii tituli, quibus ejusmodi Episcopi appellabantur? R. plures fuisse; nam in primis appellabantur Episcopi Lateranenses, ut apud Kirker in *sua historia Sancti Eustachii* vetus quædam inscriptio confirmat. Item dicebantur Episcopi Cooperatores, Hebdomadarii, & Collaterales, ut ostendit Em. Card. Rasponi in *sua Basilica Lateranen. lib. 1. cap. 3. ex Joan. Diacono in hist. de rebus Lateranen.* Item ab Anastasio IV. anno 1154. iu quodam diplomate Archivi Lateranensis vocantur sui Vicarii in dicta Basilica. Item aliquando vocati sunt simpliciter Episcopi Romani, sicuti habetur in *Chron. Cassinen. lib. 30. cap. 50.* apud Brancacci, Thomassinum, aliosque.

7. Quæres 7. an tales Episcopi, utpote Pontifici affidentes, & Cardinales nuncupati, semper aliis Episcopis cultu, vel honore præverint? R. negative, ex Brancacci, Plato, aliisque; nam multo tempore ejusmodi Episcopi nihil præcipui præ aliis Episcopis habuere, nec aliis præcedebant, nisi essent antiquiores Ordinatione, quod omnibus commune est. Quare præeminentiam supra ceteros Episcopos, ut notat Morinus *de sacris Ordin. p. 3. exercit. 16. cap. 3.* sive ex usu, sive ex privilegio, sive ex officio adepti sunt post Gregorium VII. & Urbanum II. nempe sub finem sæculi undecimi.

8. Quæres 8. utrum aliquis sit præcedentiæ ordo inter hosce ipsos Episcopos Suburbicarios? R. sciendum esse, quod senior ratione suæ Ordinationis hos inter Episcopos, teste Azorio *tom. 2. l. 4. cap. 1.* dicebatur Prior, deinde Decanus appellatus est; nam, ut bene observat Cohellius, Decanus is dicitur, qui est præcipuus inter aliquos ejusdem ordinis, vel status. Hic porro jam ab antiquo aliis Suburbicariis Episcopis præcellebat; quod deinde Paulus IV. sua Constitutione fancivit, decernens, ut, statim ac Episcopus Cardinalis Decanatum obtinuerit, is non solum aliis Episcopis Cardinalibus, sed aliis omnibus Cardinalibus etiam antiquioribus semper in quibuscumque sessionibus, & aliis actis publicis præcedat. Quare constat, Episcopo Cardinali Decano competere præcedentiam non solum respectu aliorum Cardinalium, sed etiam respectu aliorum Episcoporum Cardinalium: at vero, secluso Cardinali Decano, inter ceteros Episcopos Cardinales, ille præfertur, qui prior Suburbicarium Episcopatum obtinuit; nam in præeminentialibus inter pari dignitate decoratos

locum habet regula, *Qui prior in tempore, potior est in jure*. Dubitatum olim fuit, an prærogativa præcedentiæ, quam habet Decanus, illi obveniat ex Episcopatu Ostiensis, vel ex Decanatu? Et quidem pars affirmativa in favorem Ecclesiæ Ostiensis magnam habebat præsumptionem; tum quia ab antiquissimo tempore, ac certe post editam Paulinani Constitutionem ad nostram ferme ætatem Cardinalis Decanus fuit semper Episcopus Ostiensis; tum quia Ecclesiæ Ostiensis pluribus insignitur ornamentis. Nihilominus contrarium evincitur ex praxi, quam nuperis temporibus vidimus in Eminentissimo Cardinali Pignatelli, qui Decanatum, non cum Ostiensis, sed cum Portuensi Ecclesiæ conjunxit; unde pronum est colligere, prærogativas Decanatus per se stare independentes ab Episcopatu Ostiensis. Cæterum valde congruum est, ut qui est sacri Collegii Decanus, idem sit Episcopus Ostiensis; nam Episcopatus Ostiensis magno semper in honore habitus est, eidemque proprium ac peculiare est, teste S. Augustino *epist.* 165. ut ipsius Antistes Romanum Pontificem consecraret, ac Pallio, quod est Archiepiscoporum insigne, utatur ex Marci Pontificis instituto, ut testatur Damasus: & propterea felicitis recordationis Benedictus XIII. constituerat in sua Bulla *Romani Pontificis &c.* ut Ostiensis, eidemque canonice unita Veliterna Ecclesiæ, sacri Collegii futuro Decano optanda asservaretur.

9. Quæres 9. an, præter Ostiensem, cæteri etiam Cardinales Episcopatus habeant peculiarem aliquam ac propriam prærogativam specialis honorificentia? &c. In primis omnes & singuli ejusmodi Episcopatus habent hoc peculiare, ut sint caterorum in Occidente antiquissimi, & a primis nascentis Ecclesiæ incunabulis instituti; imo non desunt, qui eos omnes a S. Petro Apostolorum Principe immediate velint institutos, quod majori cum fundamento videtur assertum de Episcopatu Tusculano, & Albanensi, ut observat Piazza in sua *Hierarchia Cardinalitia*. Præterea Portuensis, ut unitus Episcopatui S. Ruffinæ, id habuit olim propriam, ut Translyberinam Urbis regionem, Licæoniam insulam, & Civitatem Leoninam jure diocesano sibi obstrictas possideret, & proinde in locis illis poterat, post Romanum Pontificem, solus ipse Episcopus Portuensis, ut Episcopus etiam S. Ruffinæ, per Episcopatum unionem, Ecclesias, Altaria, Episcopos, & Moniales consecrare, Sacerdotes, & Clericos ordinare, visitare, jus dicere in spiritualibus, & cætera omnia peragere, quæ alii Episcopi in suis diocesibus expedire solent; prout ex Pontificiis Constitutionibus ostendit Michael Lonigus in sua *epistola ad Franciscum Card. Sfortiam*, quæ extat apud Brancacci in suo Opusculo de *Optione &c.* Verum ejusmodi privilegii usus hodie penitus sublati est sive ex ipso non usu, sive ex Pontificia abrogatione. Præterea Albanensis Episcopatus jus quoddam videtur olim habuisse assistendi consecrationi Romani Pontificis; ait quippe Anastasius Bibliothecarius *ad annum Christi* 683, S. Leonem II. ordinatum fuisse a tribus Episcopis, idest Andrea Ostiensi, Joanne Portuensi, & Placentino Veliternensi, pro eo quod Albanensis Ecclesiæ Episcopum minime habuit: unde videtur ad Albanensem talis assistentia de jure pertinuisse, dum dicitur in illius locum susceptus Veliternensis. Sabinensis etiam Episcopus suas pecu-

peculiares, easque valde conspicuas habet prerogativas; nam, teste v. cl. Dominico Magri in sua *epist. ad Card. Brancacci*, Episcopus Sabinensis absente Pontifice coronat Imperatorem. *Quare*, inquit cit. Auctor, *Clemens V. annuens precibus Henrici Romanorum Regis, qui Imperatoria petebat insignia, cum ipse Viennensi Concilio detineretur, eam provinciam demandavit Arlondo de Palagrana Sabinensi, Leonardo Albanensi, & Nicolao Ostiensi Episcopis, necnon Francisco, & Luca Diaconis Cardinalibus, quibus omnibus singula munia impertitus est. At in Consistorio maxima irrepsit disceptatio, quisnam eorum preferendus foret, allegante Ostiense, quod cum Pontificem consecrare suum esset, ita & Imperatorem coronare: Sabinensis vero assererat tanquam certum & evidens, quod in coronatione Imperatorum, ipse Papae proximior Imperatoriam coronam sustentaret: sicque sancitum fuit, Papa decretante, ut Sabinensis illoungeretur munere, ceterisque praeset, ut refert Raynaldus ad annum Christi 1311. num. 6.*

10. Quæres 10. cur Sabinensis Episcopus non ab aliqua civitate, vel metropoli, sed a tota provincia nominetur? R. rem hanc docte ac fuse tractari a viro cl. Dominico Magri in sua speciali hac de re Dissertatione ad Card. Brancacci. Ex hoc igitur Auctore breviter, quo ad potero, ac summam repenam. Sciendum itaque est, tres olim in Sabina fuisse Episcopatus, nempe Curensem, Foronovensem, Numentanum. Verum ob varios barbarorum incurfus cum altera post alteram everfa, & redditibus spoliata fuerit Cathedralis Ecclesia; consilium iniere Romani Pontifices, ut alteram successive alteri unirent, atque uni eisdemque Episcopo alteram & alteram Ecclesiam regendas traderent, ut constat *ex lib. 2. epist. 20. S. Gregorii Magni*, qui Curensem, seu S. Anthimi Episcopatum Numentano Episcopatu addixit conjunxitque. Ultimus ex tribus relatis Episcopatibus, qui superstes alios duos auctoritate Pontificia complexus est, fuit Foronovensis, cujus ibi sita erat Cathedralis, ubi nunc Ecclesia S. Mariæ Novæ, vulgo *Vescovio*: sed Foronovensis etiam civitas solo æquata cum fuerit, nec alia esset in provincia Sabinensi, seu tota, quod idem est, Foronovensi diœcesi civitas, a qua denominaretur Foronovensis Episcopus, is propterea a provincia nomen desumpsit, ac dictus est Episcopus Sabinensis. Sic nostris temporibus, inquit cit. Magri, *evenit Episcopo Convenarum, vulgo Comminges, in Gallia, in cuius districtu cum nulla existat civitas, inscribitur ab illa oppidorum collectione, in quam accolæ paulatim convenere, illisque datus est Pastor, qui gregem illum regeret*. Hinc habes, quod ex defectu civitatis opportunè ad Episcopalem dignitatem sustinendam Episcopus Foronovensis in Sabina nomen sibi & appellationem a provincia transtulit. Neque obstat, quod anno 1494. Alexander VI. ad preces Oliverii Card. Carafa Episcopi Sabinen. Ecclesiam tunc Collegiatam S. Liberatoris in Oppido Malleani in Cathedrali, & Oppidum ipsum in Civitatem erexerit, unde nunc videatur Episcopus Malleanensis nuncupandus; nam ex eadem Alexandri Constitutione perspicuum est, id factum, ut residentia Episcopalis tuto in loco esset, nec iniuriis facinorosorum exposita in agro Foronovensi deserto, & incolis destituto, uti antea exposita erat; nam vero ut Malleano daretur

proprius Episcopus, aut ab antiqua Foronovenſi Cathedrali Episcopus omnino dimoveretur; nam Pontifex in ea citata Conſtitutione Sedem Episcopalem Malleani cum poſuerit, non propterea Episcopum vocat Malleanensem, ſed Sabinenſem, & in veteri Cathedrali Foronovenſi ſtatis anni temporibus a novæ Cathedralis Canoniciſ decernit Miſſam & Veſperas celebrari. Accedit, quod Leo X. de anno 1521. agre ferentibus, ac reclamantibus Sabinæ oppidis, quaſi ipſis ſaltem in ſpeciem ablata eſſet antiqua communis Cathedralis, eaque data eſſet Malleano, confirmavit quidem novam Malleani erectam Cathedralē, ſed veterem pariter in priſtinum decorem reſtituit; indeque diviſa eſt Sabina in veterem ac novam, factumque juſ Episcopo, ut veteris ac novæ Sabinæ Episcopuſ appellaretur, ex Lucenſi apud Ughellium.

CAPUT II.

De electione, & optione ad tales Episcopatus.

11. **E**xploratum eſt apud eruditoſ, varias olim in Eccleſia Dei eligendi & creandi Episcopos formas fuiſſe, variumque ſtylum; nam primo Apoſtoli, auctoritate accepta a Chriſto Domino, in ſui locum Episcopos elegerunt, & crearunt, ex Azorio, Thomaffino, aliſque. Deinde ſcientibus, & non repugnantibus Romanis Pontificibus (cum jure poſſent, ſiquidem poſt Apoſtoloſ juſ eligendi & creandi Episcopos ad Romanum Pontificem pertinuit, ex *Can. Omnes diſt. 22.*) Cleruſ uniuſcujuſque Eccleſiæ Cathedraliſ aliquando ſimul cum populo, aliquando ſine populo (non enim idem ſemper moſ & uſuſ ubique retentus eſt) Episcopum nominabant, designabant, eligeabant &c. de qua re videatur cit. Thomaffinuſ *tom. 2. lib. 2. cap. 1. & ſeqq.* apud quem *cap. 1. t.* reperies ex epistoſiſ S. Gregorii recte illatum, conſueviſſe per Italian Romanum Pontificem dare & conſtituere per ſe ipſum, Episcopum illi civitati, ſeu Eccleſiæ Cathedrali, in qua a Clero & populo non reperiebatur vir tanto muneri par, aut idoneuſ. Tandem ultimis hiſce ſæculiſ ſtetit penes Romanum Pontificem, atque haſtenuſ ſtat juſ conferendi Episcopatuſ; id enim ſibi Pontifex reſervavit, ut conſtat ex *Extravagant. Ad regimen &c.* & ex *Regula 2. Cancellariæ*: quamvis non eodem ſemper modo hæc fiat ab eo collatio; nam aliquando iſ Episcopatuſ conſert nulla prævia electione, nominatione, aut optione, & tunc ea collatio ex jure Canonico dicitur libera & ſimplex collatio; aliquando conſert præcedente electione Canonicoꝝ, ut moriſ eſt præſertim in Germania, & tunc ea collatio dicitur confirmatio, aliquando conſert prævia Regum, vel Principum nominatione, & tunc ea collatio dicitur inſtitutio; demum aliquando conſert prævia optione quam facit perſona privilegiata, & tunc ea collatio dicitur proviſio, ut videre eſt apud Azor. *tom. 2. lib. 3. cap. 29. q. 2.* Thomaffin. *loc. cit.* & Caremoniale Romanuſ *ſect. 8. de creatione Episcopii Cardinaliſ*. Hiſ præmiſſiſ

12. Quæreſ 1. an Episcopatuſ Cardinalitiſ Suburbicarii conferantur nulla prævia electione, nominatione, & optione, vel prævia ſaltem optione? &c. diſtinguendum eſſe inter priora antiquiſſima Eccleſiæ tempora, inter media, ac demum

demum nostra hæc posteriora . Si antiquissima inspiciamus post SS. Petrum & Paulum aliosque Apostolos usque ad tempora S. Gregorii I. imo & ad Caroli Magni, & Ludovici Pii Imperatorum, verosimile est, ejusmodi Suburbicariis Ecclesiis Episcopos datos esse per electionem Cleri, & populi sive eligentis, sive præcise postulantis, ut per ea tempora in more positum erat, teste Thomassino *loc.cit.* Neque obstat, quod S. Hippolytus Martyr *de anno Christi 229.* dicatur apud Baronium a S. Calixto Pontifice donatus Episcopatu Portuens Ecclesiæ; nam sensus esse potest, quod tanto muneri parem Clerus Portuens cum neminem reperiret, ipse Pontifex (ut mos tunc ferebat, teste eodem Thomassino) manus apposuerit, & opportune ad Limina Apostolorum ex Oriente adventantem sanctissimum virum Hippolytum Portuens Ecclesiæ præfecerit.

13. Si vero media consideremus tempora, quæ a S. Gregorio, vel a Carolo Magno effluxere usque ad tempora Eugenii IV. Pii & Pauli II. imo & Alexandri VI. crediderim, consuevisse ipsos Romanos Pontifices libere ac simpliciter, nulla prævia electione, nominatione, vel optione, Episcopatu ejusmodi conferre personis idoneis, sive ex essent e numero Cardinalium, sive non essent, & si quidem numero Cardinalium ex prius accenserentur, nihil intererat, sive essent ex Ordine Presbyterali, sive ex Ordine Diaconali. Accepimus quippe ex historiis, S. Bonaventuram, cum adhuc non esset inter Cardinales cooperatus, Episcopatum Albanensem a B. Gregorio X. obtinuisse; & Joannem de Carvajal, cum esset Diaconus Card. S. Angeli, a Pio II. Portuens fuisse Episcopatu insignitum. Qua de re videatur Cæremoniale Romanum id plane contentans *sest. 8. de creat. Episc. Card.*

14. Demum, si novissima hæc quæ labuntur observemus tempora, usus invaluit, ut ejusmodi Episcopatus conferantur a Pontifice prævia alicujus Cardinalis optione, qua scilicet ipse sibi talem Episcopatum præligat. Initium habuit ejusmodi usus, inquit Ughellius *tom. 1. It. al. Sac. in Episc. Sabinen. Episc. 55.* sub Eugenio IV. anno 1431. quando Jordanus Cardinalis Ursinus dimisso Albanensi Episcopatu transit ad Sabinensem: ex eo quippe facto per intervalla temporum ab aliis repetito, tandem jure consuetudinario receptum est, ut qui priores venissent ad Purpuram, sibi illud munus Episcopatus deligerent, quod ex alienius decessu contigisset vacare. Accessit postremo Sixti V. Constitutio *Postquam vetus &c.* qua per legem sancitur, quod olim consuetudo invexerat; ibi enim conceptis verbis decernitur: *Cum aliquam ex sex Cardinalibus Ecclesiis, quibus Episcopi Cardinales præsumt, per obitum, vel translationem, aut alias pro tempore vacare contigerit; antiquior quidem Cardinalis Presbyter præsens, salvo cuique Episcopo Cardinali jure transeundi, ad eam, dimissa priore, cui præerat, ut moris est, promoveatur.*

15. Quæres 2. an modus obtinendi tales Episcopatus per optionem, conveniens sit? R. Visus est olim Ven. Card. Bellarminus in litteris ad Clementem VIII. a se datis, non satis hunc modum probasse; scripsit enim hæc præfato Pontifici: *Concilium Tridentinum disertis verbis affirmat, peccare mortaliter eos omnes, ad quos quocumque modo spectat Episcoporum promotio, nisi eos præsciendos curaverint, quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles, ipsi judica-*
verint,

verint, quæ est communis Doctorum sententia. Expavi, fateor, cum bis, terve in Sacro Consistorio vidi ad Episcopatus Cardinalitio promovendi aliquos, qui vel ob nimiam senectutem, vel ob nimiam corporis debilitatem, vel ob defectum Episcopatum virtutum, tales erant, ut non modo non utiles, sed vix utiles, vel apti ad regendas animas judicari possent. Hæc ille. Cui Clemens VIII. repetuit, nihil se quo ad optionem talium Episcopatum immutandum ducere, cum a Prædecessoribus suis, etiam post Concilium Tridentinum, res hæc examinata fuerit, & ita constituta. Quod quidem satis superque est, ne facile quispian improbet, aut disciplinæ Ecclesiæ hunc morem minus consentaneum existimet; nam si aliquid ille habet incommodi, id tamen ex alia utilitate, pensatis ac libratis omnibus, compensatur: præsertim cum diœceses talium Episcopatum, teste Card. Petra ad Const. 1. Pauli II. sint sub quadam habituali jurisdictione Episcopi Romani; unde Card. Vicarius Urbis pro tempore existens habet in illis cumulativam quo ad causas spirituales, & jus eandem cognoscendi in gradu recursus: imo, ut observat Urbanus VIII. in suo decreto edito 28. Novembris 1633. iis Episcopatibus ob vicinitatem idem Urbis Vicarius, absentibus eorum Episcopis, vel alias impeditis, commode invigilare potest, & invigilat. Accedit, ab ipso Urbano VIII. abunde provisum jam esse, ne a provecta senectute, aut nimia debilitate antiquiorum Cardinalium detrimentum aliquod optio secum afferat; siquidem ille die 29. Augusti anno 1629. fancivit ac decrevit, ne ullus Cardinalium tam ex Ordine Episcoporum, quam ex numero Presbyterorum ad Ecclesiam Ostien. & Velitern. sive ad inferiores alias Episcopales Ecclesias transferri, seu promoveri possit, qui propter corporis infirmitatem fuerit quomodolibet ad illas, & alias Episcopales functiones exercendas inhabilis. De hoc autem decreto meminit Pax Jordanus, ac novissime Illustrissimus Archiepiscopus Tria in suis notis, ubi agit de Cardinalium privilegiis, apud Platum.

16. Quæres 3. Utrum Diaconus Cardinalis antiquior possit ejusmodi Episcopatus optare? R. Extat Sixti V. Constitutio, cujus initium est *Postquam vetus ille &c.* in qua sequentes præscribuntur leges quo ad optionem Diaconorum Cardinalium ad ejusmodi Episcopatus: *Ubi post tres vacationes, tres ibidem ex ipsis Presbyteris Cardinalibus in Episcopos præfæcti fuerint, tunc, si quarta alicujus harum Ecclesiarum vacatio contigerit, excluso ea tantum vice antiquiore Presbytero, prior Diaconorum Cardinalium, qui præsens fuerit, & in ætate legitima constitutus, vel, si ille noluerit, vel nequiverit assumi, sequens Diaconus eisdem qualitatibus præditus, ad eam promoveatur.* Hinc constat, olim jus Diaconis Cardinalibus fuisse optandi certis in circumstantiis Episcopatus Suburbicarios. Verum, re discussa tempore Clementis VIII. in Rota, sub dubio, An privilegium Sixtinum Cardinalibus Diaconis concessum optandi Ecclesias Suburbicarias, quarta earum vacatione occurrente, adhuc tunc vigeret? non omnes convenerunt: sex nempe censuerunt fuisse sublatum, vel suspensum; ceteri putarunt adhuc vigere: sicque per pluralitatem votorum, conclusum fuit, *vel fuisse sublatum, vel fuisse suspensum: & sic servatum tradit ex Riganti Illustrissimus Archiepiscopus Tria.* Iterum, cum fuerit excitata hæc

ve-

vetus controversia sub Clemente XI. per Congregationem particularem die 20. Martii 1715. unanimi consensu resolutum fuit: *Non competere Cardinalibus Diaconis jus optandi, seu ascendendi ad sex Ecclesias Episcopales, sed tantum Cardinalibus Presbyteris*: eo fundamento, quod dicta Constitutio in hac parte non fuerit usu recepta. Hinc patet, non posse Cardinales Diaconos hos sex Episcopatus optare, uti apud Illusterrimum Tria late prosequitur clariss. Riganti, & probat praxis.

17. Quæres 4. an Presbyteri Cardinales absentes a Curia possint hosce Episcopatus optare? R. non posse hujusmodi optionis jure uti quoscumque Cardinales, sed qui fuerint præsentēs in Curia, vel degerint intra duas dietas. Ita refert clariss. Riganti, & habetur ex pluribus Pontificum Constitutionibus, Pauli IV. scilicet, Sixti V. Clementis XII. &c. Addas, quod optio expleri debeat in Consistorio ipsis præsentibus, approbante & consentiente Romano Pontifice, ex Sixti V. Constitutione. Potest tamen Cardinalis præsens in Curia optare per Procuratorem, si domi infirmitate sit detentus, ex decreto S. Pii V. die 15. Maji 1566. his verbis expresso: *Decrevit Sanctissimus, quod Cardinales præsentēs in Urbe, & domi infirmitate detenti, possint optare, ac si essent in Consistorio, derogans decreto si quod obstatet quo ad hoc*. Limites principalem assertionem, ut ea non habeat locum, si Cardinales absentes fuerint a Curia ex causa publica, & ex destinatione Romani Pontificis; in tali enim casu possunt Cardinales optare, etiamsi absentes, ex Constitutione Clementis XII.

18. Quæres 5. an Presbyteri Cardinales absentes ob residentiam apud Cathedralē aliquam sibi commissam, habeant jus optandi has Suburbicarias Ecclesias vel mediate per Procuratorem, vel immediate per se ipsos, transferendo se Romam? R. gravem circa hoc fuisse olim controversiam sub Clemente XI. qui rem expendendam librandamque committere decreverat Romanæ Rotæ Auditoribus, vel aliis Romanæ Curie Præsulibus, quando is, cujus intererat, ut a quavis litis specie abstineret, instituit apud Pontificem, ut, sui ratione posthabita, optio antiquiori ex residentibus in Romana Curia deferretur. Deinde Benedictus XIII. de anno 1724. sua edita Constitutione, quæ incipit *Romani Pontificis*, sancivit atque decrevit, residentem Cardinalem antiquiorem actu in Ecclesia aliqua Cathedrali, ideoque a Curia absentem, posse optare Ecclesiam Ostiensem ac Veliternam. & Decanatum per Procuratorem, si ipse ad Urbem venire nequiverit, easque assequi posse non secus, ac si ipse præsens personaliter illas optasset. Verum Clemens XII. de anno 1731. sua pariter edita Constitutione, quæ incipit *Pastorale officium &c.* declaravit, nonnisi a Cardinalibus, qui fuerint in Rom. Curia præsentēs tempore ipso vacationis alicujus ex sex Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis, vel ab eadem Curia absentes ex causa publica, & destinatione Rom. Pontificis tantum, non tamen ex causa residentiæ apud aliam sibi commissam Ecclesiam, optari posse Cathedralē Ecclesiam Suburbicariam sic vacantem: nec Cardinales ab ipsa Curia absentes, præterquam in solo casu superius expresso, ad optionem ejusmodi, etiam per Procuratorem ex eodem Collegio specialiter deputatum, admittendos fore &c. Propterea in præsentī rerum statu absentia a Romana Curia ex causa resi-

residendi apud Cathedralem aliquam, non dat jus Presbytero Cardinali antiquiori, vel alteri ex Episcopis Suburbicariis, optandi sive Ostiensem, sive aliam ex Suburbicariis Cathedralibus.

19. Quæres 6. an Presbyteri Cardinales antiquiores qui obtinent Episcopalem, vel Archiepiscopalem aliquam Ecclesiam, si forte reperiuntur ex legitima causa presentes in Curia, quando vacaverit una ex his Suburbicariis Ecclesiis, possint illam optare atque assequi, & simul priorem Ecclesiam sive Cathedralem, sive Metropolitanam retinere? R. Mos iste, qui diu viguit, optandi Ecclesiam Suburbicariam, & simul retinendi aliam Cathedralem, vel Metropolitanam Ecclesiam, quam forte antiquior Presbyter Cardinalis obtinebat, a quamp pluribus viris piis semper non satis conveniens fuit exstimatus. Hinc Cardinalis piissimus Fridericus Borromæus cum alteri præesset Ecclesiæ, nunquam potuit adduci, ut Suburbicariam, quæ illi obveniebat ex ordine antiquitatis, optaret. Imo Summus Pontifex Urbanus VIII. in suo Decreto Constitutionali 28. Novembris 1632. invaluisse, ait, hunc morem optandi, illum tamen a se non laudari, nec improbari; commendari vero Cardinales aliarum Ecclesiarum Episcopos, ut *Card. Borromæum piæ memoriæ, & alios, qui optione huiusmodi abstinerunt*. Eminentissimus vero Cardinalis Franciscus Brancacii, Episcopus Viterbiensis, cum illi Suburbicaria quædam Ecclesia optanda proponeretur, rem prius sedulo & exquisite perpendere voluit integro hac de re conscripto Opusculo, in quo diligenter discutit, an, & quatenus licita sit optio Suburbicariæ Episcopatus cum retentione alterius Ecclesiæ, ubi oporteat residere? & ibidem variis pluribusque argumentis hinc inde adductis, ad extremum hæc duo stabilivit: videlicet 1. *Tute posse Cardinalem Ecclesiam Suburbicariam optare, eamque priori alteri Ecclesiæ superinducere, si prior ea Ecclesia adeo fuerit Suburbicaria proxima, ut moraliter cum antiquiori continuata dici valeat, & non multum distans*: 2. *Non posse id licite facere, si una ita fuerit ab altera distracta, ut pro utraque invisenda magnam pati debeat Episcopus difficultatem*. Postremis autem hisce temporibus fel. record. Clementis XII. volens omnibus iis malis occurrere, quæ ex tali optione possent provenire, sua Constitutione, quæ incipit *Pastorale officium*, declaravit ac decrevit, Cardinalem obtinentem aliam Ecclesiam, non esse habilem ad optandam Ecclesiam Suburbicariam, nisi prius absolvatur a vinculo, quo tenetur alteri priori Ecclesiæ; deinde habitatum per factam absolutionem ab eo vinculo, posse quidem optare Suburbicariam Ecclesiam, sed, quod spectat ad retentionem alterius prioris Ecclesiæ sive in administrationem, sive alio nomine, id totum pendere ab arbitrio & voluntate Summi Pontificis sedulo expendentis circumstantias, & necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ. En ipsa Clementis XII. verba: *Si quando evenerit, Cardinales Patriarchali, Primatiali, Archiepiscopali, vel Cathedrali Ecclesiæ præfessos, in dicta Curia ex legitima causa, aut Sedis Apostolica licentia præsentem tum reperiri, cum factus fuerit locus vacationi alicuius ex sex Ecclesiis Suburbicariis huiusmodi, nostræ ac Romani Pontificis pro tempore existentis partes erunt animum sedulo advertere, & deliberare, diu absolventur a vinculo, quo priori Ecclesiæ tenentur, ad effectum*

num optandi, & assequendi Ecclesiam vacantem ex dictis Suburbicariis, utrum expediat eis concedere administrationis, seu alio nomine, retentionem alterius Ecclesie, cui antea præerant, ac in primis utrum ambæ sint adeo propinquæ, ut Pastoralem curam utrique commode impendere, suumque ministerium recte implere valeant. Quamobrem satis videtur provisum, ne ex optione Suburbicarii Episcopatus ab eo, qui alteri præest Ecclesie, detrimenti aliquid derivetur: & ad quæsitum superius factum respondendum est, posse a tali Cardinali optionem fieri, servatis tamen servandis, ex citata nuper Constitutione Clementis XII.

20. Quæres 7. an Episcopi Cardinales, qui jam uni præstant Suburbicarie Ecclesie, possint in circumstantia vacationis alterius Suburbicarie Ecclesie, istam optare, relicta priori? R. Sciendum est, antiquissimum fuisse morem per mille & ducentos continuos annos, teste Panvinio de *septem Urbis Ecclesiis cap. 3.* & Plato *cap. 2.* ut suam Cardinalis quisque teneret Ecclesiam, nec Diaconus Diaconiam semel acceptam, neque Presbyter Titulum, neque Episcopus Cardinalis Episcopatum suum mutaret. Nunc non solum Diaconi Diaconias, Presbyteri Titulos, sed etiam Episcopi, quod majus est, suos Episcopatus Suburbicarios relinquunt, & alium Suburbicarium optant. Cujus rei initium cum occasione schismatis in Concilio Pisano quoquomodo sopiti necessitas induxisset, postea, ut sit, suo veluti jure Jordanus Card. Ursinus, ut supra dicebam, de anno 1431. dimisso Albanensi Episcopatu, annuente Eugenio IV. transulit se ad Sabinensem: *peffimo sane exemplo* (inquit Ughellius *tom. 1. Italia sacra in Episc. Sabinen.*) cum non adhuc Senatus mores admisisset, ut qui semel unus e sex, qui persistunt Pontifici, fuisset electus, ad alium Episcopatum transiret. Hic autem stylus optandi alium Episcopatum Suburbicarium dimisso priori, adeo superioribus proximis temporibus invaluerat, ut merito Ven. Cardinalis Bellarminus de hoc conquereretur apud Clementem VIII. *Intra paucos menses*, inquit ipse, *misera Albanen. Ecclesia quater mutavit Episcopos, & Ecclesie sex Cardinalitæ, quæ omnibus aliis dignitate præstant, cura & diligentia Pastoralis omnibus aliis cedunt*: nam, ut bene adnotavit Platus *cap. 2.* ob tam crebram mutationem, illud inesse solet incommodi, ut Cardinales Ecclesias sibi commissas non fere ament & curent tanquam proprias, quas nimirum putent se propediem relicturos. Huic etiam incommodo Pastoralis Clementis XII. providit sollicitudo; etenim in præcitata sua Constitutione decrevit, ut Cardinales, qui unam ex prædictis Ecclesiis Suburbicariis obtinuerint, deinceps ad aliam, priore dimissa, ac Romano Pontifice approbante, semel tantum transire possint: salva tamen illis semper, atque illæsa facultate optandi, prævia dimissione prioris, Ecclesiam Ostiensem. Quare ex dictis habes, Cardinalem Episcopum posse, dimisso priori Episcopatu, optare alium Suburbicarium vacantem, at semel dumtaxat; ita tamen, ut, etiam facta hac unica mutatione, ipsoque ab Albanen. v. g. translato ad Sabinen. adhuc habeat jus optandi Ecclesiam Ostiensem, si ipse fuerit antiquior Episcopus, eaque forte vacare contingerit.

21. Quæres 8. an in optione, & assecutione Decanatus, seu Episcopatus

Tom. I.

L

Ostien-

Ostiensis, qui regulariter cum Decanatu conjungitur, Cardinalis antiquior in Episcopatu Suburbicario, & junior in Cardinalatu, præferendus sit Cardinali juniori in Episcopatu, sed antiquiori in Cardinalatu? *Bz.* affirmative. Quamvis enim de hoc olim orta fuerit controversia, nunc tamen lis omnis dirempta est, postquam Benedictus XIII. in sua Constitutione *Romani Pontificis*, & Clemens XII. in sua Constitutione *Pastorale officium*, declararunt, antiquitatem inter Episcopos Cardinales præsentem non esse metiendam a tempore suæ promotionis ad Cardinalatus honorem, sed a tempore eorum ingressus in Ordinem Episcopalem, ita ut Decanatus ejusdem sacri Collegii ad antiquiorem in Ordine Episcopali, tametsi posteriorem in Cardinalatu pervenire debeat. Hinc habes, quare antiquior in Episcopatu Suburbicario, etiam si junior in Cardinalatu, præcedat aliis Suburbicariis Episcopis antiquioribus in Cardinalatu, sed junioribus in Episcopatu. Habes etiam, quod licet Cardinalis Diaconus ex Decreto Clementis VIII. transiens ad Ordinem Presbyteralem, eo ipso præcedat omnes Cardinales Presbyteros post se ad Cardinalatum assumptos, non ita Presbyter Cardinalis Episcopalem Ordinem ingrediens, eo ipso alios Episcopos Cardinales post se ad Cardinalatum electos anteit, sed in loco posteriori substituit; nam antiquitas inter Episcopos Cardinales præcisè desumitur, uti antea diximus, ab ingressu in Ordinem Episcopalem.

22. *Quæres 9.* An Episcopus Cardinalis possit, dimisso priori Episcopatu Suburbicario, alterum Suburbicarium optare licite, ac sine scrupulo, nulla interveniente rationabili causa, ac mere pro libito, aut pro majori proprio commodo, vel proventu? *Bz.* videri quod non; nam Ven. Card. Bellarminus in suis ad Clementem VIII. litteris multiplici ex capite id accusat; etenim *translatio*, inquit, *Episcoporum, secundum canones, atque usum veteris Ecclesiæ, non debet fieri, nisi ob Ecclesiæ necessitatem, vel majorem utilitatem: neque enim instituta sunt Ecclesiæ propter Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesiæ. S. Gregorius, ut refert Joannes Diaconus in ejus Vita lib. 3. cap. 18. neque ipse ullum Episcopum ab Ecclesiâ suâ ad aliam transtulit, neque ab aliis transferri unquam assentiri voluit. Præterea notum est ex Cap. Inter corporalia, de trans. Episc. vinculum matrimonii spiritualis esse aliquo modo majus, quam vinculum matrimonii corporalis, ac propterea non posse solvi, nisi a Deo, sive a Vicario Dei declarante voluntatem Domini sui. Quis autem credat, velle Deum, ut ob solum temporale lucrum vel honorem, vinculum sancti hujus conjugii dissolvatur? præsertim cum id sine detrimento animarum fieri nequeat, ut experimentum ipsum docet: neque enim Episcopi Ecclesiâs diligunt, quas brevi se deserturos sperant, ut ad alias commodiores transeant. Hæcenus Bellarminus.*

23. Scio, non deesse, qui ad ejusmodi difficultates evitandas docuerunt, hos Episcopos Suburbicarios, nomine tenus esse Episcopos talium respective civitatum, non autem Pastoralis erga illas obstringi munere. Sed perperam id omnino; nam ii sunt veri talium civitatum Episcopi, & cum iis respective Ecclesiâs spiritualis matrimonii vinculo colligantur, ex Brancacci in *Dissert. de Optione*. Alii cum Hurtado de Resid. tom. 2. lib. 2. resol. 7. dixerunt, hos *sex* Episcopos habere dumtaxat jurisdictionem delegatam a Papa, qui solus ordi-

ordinariam in iis Ecclesiis habet potestatem, unde non esse mirum, si de loco ad locum illi se transferant: verum hæc etiam opinio falsa est, & ab omnibus exploditur.

24. Dicendum proinde, non posse tales Episcopos mere pro libito, & sine ulla rationabili causa se licite transferre de una ad aliam Ecclesiam vacantem; posse tamen semel ex causa aliqua spectante sive ad necessitatem, sive ad utilitatem Ecclesiæ vel particularis, vel universalis. Hæc porro necessitas, vel utilitas Ecclesiæ universalis plerumque existit in transitu de una Ecclesia Suburbicaria ad Ecclesiam Ostiensem.

25. Triplex est positio, triplicem habens partem. Probo primam partem, nempe id non licere nulla intercedente causa rationabili; nam quilibet actus humanus ac deliberatus, si consideretur in individuo, ex hoc ipso repugnat rationi, & habet rationem mali, prout docet S. Thom. 1. 2. q. 13. art. 10. quod non sit ad debitum finem ordinatus: ergo illa voluntaria mutatio Episcopatus, facta mere pro libito, & non ordinata ad ullum rationabilem finem, non potest non repugnare rationi, & non habere rationem mali. Præterea sacri canones omnino vetant fieri mutationem Episcopatus ex propria cuiusquam voluntate sine ulla rationabili causa; ut constat ex *Can. Mutationes*, & *Can. Scias frater* 7. q. 1. nec præsumendum est, Pontificem in hoc ipso dispensare, & annuere, ut deordinatio in re tam gravi fiat: ac propterea illicita pro mero libito, ac sine rationabili aliqua causa mutatio Suburbicarii Episcopatus a quopiam haberetur.

26. Probo secundam partem, nempe posse semel hanc mutationem licite fieri ex causa aliqua rationabili concernente necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ sive particularis, sive universalis; puta, si fuerit quis adeo senex, ut minus commode valeat suæ Ecclesiæ inservire utpote ampliori, ac devix, possit autem alteri tunc vacanti magis restrictæ, & ad quam facilius est iter; vel si ob peculiarem assistentiam Romano Pontifici præstandam in officio aliquo Romanæ Curix expediret, ut Ecclesiæ magis Urbi propinquæ ille præesset &c. Ratio est; quia in ejusmodi casibus adesset ex una parte canonica ratio mutandi Episcopatum, videlicet utilitas, vel necessitas Ecclesiæ, & ex alia adesset licentia Pontificis, qui, ut vidimus ex *Constit. cit.* Clementis XII. permittit Suburbicariis Episcopis semel transire de una ad alteram Ecclesiam.

27. Probo tertiam partem, scilicet quod utilitas, vel necessitas Ecclesiæ universalis plerumque adfit in transitu ad Episcopatum Ostiensem; nam Ostiensis Episcopatus plerumque ac regulariter vacat ex obitu Cardinalis Decani, & consequenter aperitur tunc via, ut seniori Episcopo Cardinali, ad quem suo veluti jure Decanatus devolvitur, etiam talis Episcopatus optio concedatur; est enim valde utile ac decorum Ecclesiæ Romanæ, & universalis, ut qui futurus est sacri Collegii Decanus, idem sit Episcopus Ostiensis, qui peculiaribus, ut inquit Clemens XII. gaudet prærogativis, ac præsertim illa, quod Cardinalis, qui ei Ecclesiæ præest, Pontificem Maximum solemniter ritu, Pallio etiam adhibito, consecret; ac propterea adeit justa causa, ut senior ille Epi-

Episcopus Cardinalis, prævia dimissione prioris, Ecclesiam Ostiensem optet: nec in eo casu Romani Pontificis deest assensus; siquidem expresse *in cit. Constit.* Clemens XII. illum præbet.

28. Quæ vero opponebantur a Ven. Card. Bellarmino, nostris assertionibus nullatenus adverfantur, ut consideranti perspicuum est. Illud dumtaxat animadverto, existimasse Venerabilem illum Cardinalem, vinculum matrimonii spiritualis Episcopum inter & Ecclesiam, esse de jure Divino, & que in eo posse Romanum Pontificem dispensare, sed solummodo declarare voluntatem Domini sui. Verum, juxta recentiores Canonistas, indissolubilitas talis vinculi probabilius tantum est juris Ecclesiastici, atque idcirco potest in ea Pontifex ex justa causa dispensare; imo non repugnat præscripta consuetudo, qua, rationabili existente causa, hi sex Cardinales Episcopi intelligantur ab eo vinculo dispensati. Neque obstat, quod idem Ven. Cardinalis addebat, vinculum scilicet matrimonii spiritualis esse aliquo modo majus, quam vinculum matrimonii carnalis: nam intelligendum id est, non universaliter, & quo ad omnia, sed secundum aliqua, nempe secundum characterem, quem consecratio Episcopalis imprimit, siquidem Episcopus resuscitatus deberet redire ad suam Ecclesiam, secus autem vir ad uxorem: deinde per matrimonium spirituale solvi potest carnale, non vero e contra; nam post matrimonium etiam carnale consummatum possunt conjuges mutuo consensu Religionem ingredi, & in ea profiteri; qui autem Religionem semel professi sunt, non possunt deinde matrimonium carnale contrahere: consequenter quo ad hæc, aliaque similia, vinculum spirituale majus ac fortius est, quam carnale, non autem quo ad hoc, ut nequeat auctoritate Pontificis ex justa causa dissolvi; etiam si fuerit per consecrationem consummatum. Vid. Reiffenstuel t. 1. §. 1. num. 14. 15. & 16. aliosque Canonistas.

29. Postremum quod idem Cardinalis addebat de detrimento resultantè in Ecclesiis respective ob mobilitatem Episcoporum, qui propterea erga illas tanquam a se deferendas parum, aut vix amore afficiantur, vim enim vero aliquam præferret; sed huic incommodo satis videtur provisum per citatam Clementis XII. Constitutionem, qua semel dumtaxat permittitur transitus de una ad aliam Suburbicariam Ecclesiam, servato tamen semper jure transeundi ad Ecclesiam Ostiensem; in quo si quidquam adhuc particulari Ecclesiæ minus opportunum contingat, suppletur sane & compensatur ex utilitate, quæ in Romanam universalem Ecclesiam redundat, cui quammaxime expedit, ut Cardinales specialibus gratiis, & specialibus potiantur privilegiis.

30. Habes proinde, non licere ex mero libito, vel ex sola causa majoris emolumenti, aut majoris commoditatis, de una ad alteram Suburbicariam Ecclesiam se transferre, sed requiri causam aliquam rationabilem spectantem ad utilitatem, aut necessitatem Ecclesiæ sive particularis, sive universalis.

31. Quod vero Ugheſſius unius meminerit ex Cardinalibus, qui ob majorem reddituum copiam de uno ad alterum Suburbicarium Episcopatum se tranſulerit, ſciente, nec prohibente Pontifice, nihil refert; nam illa major reddi-

reddituum copia fuit fortasse mera occasio, non autem finis talis translationis: siquidem, ut bene aiebat *in suo Parocho instructo* P. Paulus Segneri *cap. 3.* *Non si dice, che punto agli emolumenti terreni non corra l'occhio, mentre anzi, dove è più di fatiche, però appunto s'assegna più di stipendi, perchè vagliano di stimolo ad accettarle, ma vuol essere l'occhio sinistro, non l'occhio destro: sicchè gli emolumenti non sieno mai fine d'accettare le Cure (dicas etiam nec optandi Episcopatum), ma sieno spinta, o se son fine, non sieno mai il principale, ma l'accessorio.* Quare ex allato ab Ughellio exemplo non inferendum est, licere translationem, seu optionem, ob finem temporalem reddituum; & præsumendum est, redditus fuisse aliquando nonneminum incitamento, ut is majores labores, & majorem Ecclesiæ utilitatem appeteret, juxta *Can. Consult. dist. 74.*

32. Quæres 10. utrum Cardinalis Episcopus Suburbicarius possit huic Episcopatu renunciare? & quatenus affirmative, utrum intelligeretur hoc ipso renunciassse Cardinalatui? R. ad primum dubium. Regula est generalis, omnibus, per se loquendo, licere Beneficia resignare, justa causa intercedente, nisi specialiter prohibeantur; quia cuilibet, etiam Summo Pontifici, datum est suo juri sponte cedere: cum autem nullibi prohibeatur his Suburbicariis Episcopis Episcopatum ejusmodi, interveniente justa causa, renunciare, sequitur, quod possint se tali Episcopatu abdicare. Verum tamen est, ad valorem hujus resignationis requiri consensum Romani Pontificis, nam *Cap. 4. de renunc.* sub pœna excommunicationis prohibetur, ne beneficiales resignationes fiant sine auctoritate legitimi Superioris, qualis est respectu Episcoporum Cardinalium Summus Pontifex. Hinc B. Petrus Damiani in litteris a se datis ad Nicolaum II. quamvis clare & expresse cesserit omni jure Episcopatus Ostiensis & Cardinalatus, tamen, quia Pontifex huic renunciationi consensum præstare noluit, vim & effectum ea renunciatio nullum habuit. Secessit ille quidem consequentibus temporibus sub Alexandro II. & eodem permittente in eremum; sed, ut notat Pagi *in Breviar. Histor.* Episcopalem curam atque onus retinuit. Quamquam ipse potius sub Nicolao II. existimarim sanctum virum non renunciassse Episcopatu, sed simplicem fecisse illius dimissionem: simplex autem dimissio non habet vim resignationis, ex Rebuff. *in Tract. de pacific. posses. n. 170.*

33. Ad alterum vero dubium, utrum Cardinalis Episcopus renuncians Episcopatum, intelligatur hoc ipso renunciare Cardinalatum? Videtur, quod sic: 1. quia connexorum eadem est ratio; cum autem Episcopatus Suburbicarius suapte natura connexus sit Cardinalatui, sequitur, quod resignans talem Episcopatum, hoc ipso resignet Cardinalatum: 2. quia Cardinales distribuuntur in tres gradus, nempe Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum; cum autem renuncians Episcopatum, non sit amplius in ullo ex his gradibus, siquidem non est amplius Cardinalis Episcopus, nec Card. Presbyter, aut Card. Diaconus, sequitur, non esse amplius Cardinalem: 3. quia *ex reg. jur. 42. in 6. accessorium naturam sequi congruit principalis*: æqui dignitas Cardinalitia est quid accessorium tali Episcopatu; ergo debet sequi naturam & con-

& conditionem illius; ac propterea, resignato eo Episcopatu, intelligitur hoc ipso resignatus Cardinalatus.

34. Nihilominus contrarium verum est; nam dignitas Cardinalitia de per se stat, & tanquam propria virtute subsistit, independenter ab Episcopatu, Titulo, & Diaconia. De facto cum Pontifex aliquem pronunciat Cardinalem in Consistorio, & decretum facit, quo auctoritate sibi a Deo tradita illum creat Cardinalem, tunc virtute talis decreti illico efficitur Cardinalis, etiam si nec Titulum, nec Diaconiam, nec Episcopatum, nec insignia receperit, ut pluribus firmat clariss. Riganti de *Prot. dissert.* 3. n. 61. & Card. de Luca in *Relat. Cur. dist.* 5. a num. 10. Consequenter, non hoc ipso, quod quis renunciat Episcopatum Suburbicarium, renunciat etiam Cardinalatum. Accedit, quod, gratis etiam dato, Cardinalitiam dignitatem non subsistere sine tali Episcopatu, adhuc non verificaretur id quod negamus; nam regulariter renuncians Episcopatum, renunciat quidem loco, non autem loco, & Ordini, seu dignitati; idest renunciat curæ, officio, seu administrationi Episcopali, retinet tamen Titulum, & dignitatem Episcopalem; ac proinde Cardinalis renuncians Episcopatu Suburbicario, intelligeretur quidem renunciasse curæ, & administrationi illius Episcopatus, attamen retineret Titulum, & dignitatem Cardinalis Episcopi.

35. Neque obstant opposita. Non primum; quia connexorum eadem est ratio, quando connexio inter extrema est convertibilis; secus quando ita non est. Jam vero in casu non est convertibilis; nam licet Episcopatus Suburbicarius nequeat stare sine Cardinalatu, tamen Cardinalatus potest, ac de facto stat sine tali Episcopatu. Non secundum; quia verum est, Cardinales distribui in tres gradus, seu Ordines, attamen actualis distributio non est essentialis dignitati Cardinalitæ, quæ in priori ad actuale hanc distributionem subsistit, ac perfecte dicitur Cardinalis etiam ille, qui adhuc non censetur inter Diaconos, Presbyteros, vel Episcopos. Non tertium; quia dignitas Cardinalitia specificative habet quidem figuram accessorii respectu talis Episcopatus, vere tamen & proprie accessorium non est, nam ea principaliter consideratur a jure, & propria virtute subsistit, unde non sequitur naturam & conditionem Episcopatus, ut recte notat Phœbeus ad hanc regulam juris 42. Habes proinde, quod Episcopus Cardinalis possit renunciare suo Episcopatu, & quod in ea hypothese ipse esset ac diceretur, non Diaconus Cardinalis, non Presbyter Cardinalis, sed Episcopus Cardinalis, qui renunciavit Episcopatu.

36. Quæres 11. utrum Cardinalis Episcopus optans novum Episcopatum, si exegerit pensiones agrorum spectantes ad mensam Episcopatus dimissi, teneatur ad restitutionem anticipatæ exactorum? R. De hac re agit Cohellius in *Notit. Card. cap.* 16. *privil.* 41. & loquens in terminis de Titulis Cardinalitatis docet in una Romana pecuniaria 13. Februarii 1626. fuisse decisum coram Durano, quæ impressa est *decis.* 20. *dividendas esse has pensiones pro rata temporis inter dimittentem, & optantem, quia optans novum Titulum* (idem dic de Episcopatu) *desinit esse Titularis Tituli dimissi.* Quò ad fructus vero pendentes, & inexactos, possent transactionem aliquam inire dimittens, & optans, sine

sumo-

simonia; nam dubium est, ad quem, & quomodo ii spectent: pactum autem de re dubia non est simoniacum, licet simoniacum esset, si iniiretur de re certo ad alterum pertinente.

37. Quæres 12. utrum si, quod absit, Cardinalis aliquis fuerit excommunicatus, etiam occulte, vel toleratus, vel ignorans suam excommunicationem, valide optet Episcopatum Suburbicarium? R. Videtur, quod non; quia excommunicatus quicumque, & quomodocumque ille sit, incapax est & inhabilis ad quodcumque Ecclesiasticum Beneficium, seu Dignitatem, prout docet Glossa communiter recepta in *Cap. penult. de Clerico excommunic.* Dicendum tamen est cum distinctione: vel enim Cardinalis optaret cum actuali acquisitione novi Episcopatus; vel optaret, seu potius acceptaret optionem, differendo executionem, seu permutationem, usque ad tempus obtentæ absolutionis? si primum, invalide optaret; nam intervenire acquisitionis novi Beneficii, cujus excommunicatus incapax est: si secundum, valide optaret; nam talis optio, ut bene expendit Moneta de *Opt. cap. 4. quest. 3.* non esset collatio, vel acquisitio Beneficii, seu Episcopatus, quorum excommunicatus incapax est, sed esset simplex declaratio voluntatis & consensus ad novum Episcopatum. Notat tamen Suarez de *Cens. disp. 13. sect. 1. n. 19.* in tali casu ejusmodi factæ optionis petendam & obtinendam esse absolutionem intra terminum concessum ad optionem cum effectu faciendam, alioquin jus optandi ad alium devolveretur: intelligas, si non ignoraretur excommunicatio omnino.

CAPUT III.

De officio, & potestate Episcoporum Cardinalium Suburbicariorum.

38. IN quolibet Episcopo tria potissimum considerantur, Ordo videlicet, officium, & potestas. Jam vero quo ad Ordinem, hi sex Episcopi Cardinales plane conveniunt cum cæteris aliis Episcopis; habent quippe verum Ordinem, & characterem Episcopalem, ac verum cum suis respective Ecclesiis spirituale matrimonium contrahunt, ita ut, si non fuerint consecrati, quando Episcopatum optant, illud consumment ipsa consecratione; si vero fuerint alias consecrati, illud consumment adepta possessione, ex Vasquez de *Ord. disp. 141. num. 10.* Quo ad officium autem, & potestatem, discrepant in nonnullis cum aliis Episcopis, & quædam habent propria ac peculiaria. Propterea

39. Quæres 1. quodnam sit officium proprium, & peculiare talium Episcoporum? R. Coalescit eorum officium ex communi cum aliis Cardinalibus, & communi cum aliis Episcopis. Commune habent cum Cardinalibus, ut ipsorum sit Summum Pontificem eligere, eidem perpetuo assistere, eundemque in regenda Ecclesia universa consilio & industria adjuvare. Commune habent cum Episcopis, gregi sibi commisso ita præesse, ut non multo secus, inquit Platus cap. 4. ac si Episcopi non Cardinales essent, sedulam navent operam, juxta Trident. sess. 5. cap. 2. de ref. primo in cultu Divino, & Christiana religione augenda, & con-

servanda ; deinde in procuranda suarum ovium salute, salubria suppeditantes pabula, arcentes corruptelas & vitia ; denique veros se exhibentes animarum Pastores . Et sane tanto impensius ejusmodi Episcopos augendæ & conservandæ Christianæ religioni in suis respectivè Episcopatibus vacare oportet, quanto eorum respectivè civitates ac diocèses olim amplæ, ac frequentissimæ, nunc infrequentes sunt, ac tenues, iisque propterea viris non valde abundant, qui populum ad pietatem informant, & bonis artibus, institutisque Christianis plebem instruant. Accedit, sacros Fidei Quæsitores illinc abesse ; unde non semel factum est, ut errorum latentes magistri, qui superseminarent zizania, in iis detecti fuerint. Enimvero, ne recentiora commemorem, narratur in Auctario Ughellii, Eminentissimum Cardinalem de Alberghatis, Ludovisi nuncupatum, Episcopum Sabinen. detexisse nefarium hominem in Oppido Cottanelli hæresibus conspersum, totique provinciæ exitialem, qui locorum asperitate curiæ impervius perniciofa dogmata spargebat, & securus incautos a recta in Deum Fide conabatur abducere . Adeo verum est, sollicitudinis hac in re, vigilantiaque plurimum iis Episcopis inesse oportere .

40. Quæres 2. quodnam sit eorumdem Episcoporum, prout tales sunt ; officium, & speciale munus in Romana Curia ? R. Olim, ut diximus, præter assistentiam Romano Pontifici in gravioribus Ecclesiæ negotiis, munus speciale ipsorum erat per hebdomadæ dies in gyrum apud Basilicam Lateranensem Missam celebrare . Præterea consequentibus temporibus, nempe sub Alexandro III. admissi fuere ad electionem Summi Pontificis : nam antea, ut docet Baron. *ad annum Christi* 1130. non eligebant, sed tantum habebant facultatem acceptandi, vel rejiciendi electum ; nunc vero, abolita ea facultate, par cum aliis Cardinalibus jus electionis habent : en primum . Pontifici Maximo pro Christiana, Ecclesiasticaque re tuenda, augendaque, præ cæteris Cardinalitii Ordinis præsto sunt : en alterum . His accedit, eorum esse partes, in iis solemnioribus anni festivitibus, in quibus Pontifex publice ad Aras operari non consuevit, Pontificali ritu Sacrum peragere in Sacello Apostolico, nimirum die Epiphaniæ, feria V. in Cæna Domini, die Ascensionis, Pentecostes, & Omnium Sanctorum . Suppleant etiam ipsi vices Pontificias in gravioribus illis, ac celebrioribus functionibus, quibus interdum Summus Pontifex vel aliis curis distentus, vel infirma valetudine impeditus cogitur abstinere . Enimvero vidimus *de anno* 1699. ineunte magno Jubilæo, Episcopum tunc Portuensem Emmanuelem Card. Bullonium Portam auream Basilicæ Vaticanæ refferasse pro Innocentio XII. ægrotante : item *de anno* 1737. Episcopum tunc Prænestinum Thomam Card. Rufo Pontificaliter Missam celebrasse in solemniquorundam Sanctorum Canonizatione pro Clemente XII. senio jam gravi : item pluribus disjunctis annis Episcopos Prænest. Sabinen. Tusculan. Cardinales amplissimos, in Festo Corporis Christi Venerabilem Eucharistiam e Sacello Pontificio, religioso præeunte agmine, ad Vaticanam Basilicam circumtulisse pro Sanctissimo Domino Nostro Benedicto XIV. extra Urbem degente . Quare perspicuum est, grave admodum ac singulare esse Episcopi Cardinalis Suburbicarii, qua talis, in Romana Curia officium atque munus .

41. Quæres 3. utrum tales Episcopi habeant in suis respective civitatibus ac diocessibus potestatem civilem ac temporalem? *Re.* ex Card. de Luca in *Relat. Cur. disc.* 41. Episcopos Sabinensem, Albanoensem, Prænestinum, ac Tusculanum habere in suis respective civitatibus ac diocessibus jurisdictionem tantum in spiritualibus: Portuensensem habere etiam aliquam in temporalibus; eam tamen de facto exiguam esse ex defectu subiecti, videlicet ob infrequentiam incolarum in loco: Ostiensensem vero ac Velitern. ex eodem Card. de Luca *p. 1. de Judiciis disc.* 47. habere temporalem quoque jurisdictionem in Civitates Ostiens. & Velitern. quarum est Gubernator, atque ut talis tres recipit instantias, ait de Luca, duas in ipsamet Civitate, tertiam in Urbe ubi Cardinalis Ostiens. & Velitern. Tribunalis non infimæ notæ figuram obtinet, cui ipse præest vel per se ipsum, vel per suum Auditorem ita, ut civilem hanc suam & temporalem jurisdictionem exercere possit in ipsa Urbe Roma, ex de Luca *loc. cit.* relate nimirum ad suos subditos Ostiens. & Velitern. in quos merum & mixtum imperium habere docet Ughellius. Notat autem Glossator Ughellii, jus illud mixti imperii in Civitate tantum Velitrensi possideri ab Episcopo Velitern. Quo vero primum tempore cæperit, ignotum. Primus, qui se offerat in actis Consistorialibus antequam hoc civili Velitrarum dominio, est Alexander Farnesius anno 1580. die 5. Decembris. Ita Lucentius. At ex Bulla Pauli III. sub dat. Romæ anno 1536. 17. kalend. Julii constat, jam antea ab Alexandro Farnesio patruo hanc jurisdictionem Episcopis Veliternens. traditam, quam deinde ad instantiam Card. Joannis Moroni Pius V. confirmavit, ut patet ex ejus Bulla sub dat. Romæ 28. Julii 1570. addita excommunicationis pena iis Judicibus, qui hanc auderent perturbare jurisdictionem. Cum autem Sixtus V. edita Bulla hoc temporale Episcopis Veliternens. dominium ademisset, illud eisdem restituit ad instantiam Alphonsi Gesualdi Gregorius XIV. ut satis liquet ex ejus Bulla sub dat. Romæ 23. Martii 1591. Quod subinde novis Bullis pluries confirmarunt sequentes Pontifices, & novissime ad instantiam Caroli Medicei Innocentius X. amplioribus clausulis sub dat. Romæ 2. Octobris 1652. Hæc ænus Ughellii Glossator. Illustrissimus Archiepiscopus Borgia in sua *crudita Hist. Velitern. sec.* 16. refert primordium temporalis hujus jurisdictionis in Episcopo Ostiens. & Velitern. ad tempora Pauli II. qui Civitatem Velitern. a potestate, seu regimine Populi Romani postquam exemerit, eam protectioni, ac provisionali gubernationi sui Episcopi commisit. Porro, quod ab initio simplex fuit protectio, & provisionalis gubernatio, successu temporis in amplam & stabilem excrevit jurisdictionem, pluribus Summorum Pontificum diplomatis, atque indultis munitam, ut aiebat Ughellii Glossator.

42. Quæres 4. utrum tales Episcopi habeant integram Episcopalem potestatem tam Ordinis, quam jurisdictionis ordinariæ ac diocesane in suis respective Episcopatibus? *Re.* Videtur quod non: 1. quia ipsi, ut docet Card. de Luca de *Judiciis disc.* 47. sunt veluti tot Vicarii particulares Episcopi Romani in territorio Episcopatus Romani, eodem modo quo intra ipsam Urbem sunt in tribus Patriarchalibus Basilicis Archipresbyteri Cardinales: 2. quia Cardinalis Urbis Vicarius est Judex Ordinarius in talibus Episcopatibus, habet jus cognos-

scendi causas in primâ instantia cumulative cum ipsis Episcopis Suburbicariis, ita ut sit locus præventioni inter Card. Urbis Vicarium, & Ordinarium illius Episcopatus, sicuti etiam idem Vicarius habet jus cognoscendi causas in gradu recursus, ut appositè expendit Card. Petra *ad Constit. 1. Pauli II.* unde videtur ejusmodi Episcopi non habere veram & propriam jurisdictionem Episcopalem in spiritualibus: 3. quia S. Linus, & S. Cletus erant quidem Episcopi Romani, & adjutores S. Petri, sed nullam habebant ordinariam jurisdictionem in Urbe Roma: ergo similiter tales Episcopi Suburbicarii sunt quidem etiam ipsi Episcopi Romani, & coadjutores Pontificis Romæ in parte sui districtus, at nullam ibi habent ordinariam jurisdictionem in spiritualibus, sed ad summum delegatam in variis casibus.

43. Nihilominus contrarium omnino certum est. Nam in primis ii vere consecrantur & recipiunt manuum impositionem, juxta ritum a Christo institutum, & quidem non absolute, sed ad Titulum suæ respective Ecclesiæ, cum qua spirituale conjugium ineunt; unde non solum habent veram & integram Ordinis Episcopalis potestatem, sed sunt etiam vere Episcopi ac sponsi talis respective Ecclesiæ. Deinde habent sibi a Romano Pontifice assignatos certos subditos, ac certos fines dismembratos, ut ita loquar, a diœcesi Romana, in quos, & intra quos, veluti in materiam sibi a Romano Pontifice applicatam, valent exercere potestatem illam activam jus dicendi, quam jure Divino unusquisque Episcopus accipit in sua Ordinatione, ut docet cum aliis Vasquez *in 3. p. tom. 4. disp. 140. num. 41.* & consequenter vere habent jurisdictionem Episcopalem, quamvis in actu secundo nonnihil, ut infra dicam, a Romano Pontifice (cujus est actuale jurisdictionem Episcoporum augere, vel imminuere) restrictam & coarctatam. Hinc possunt ipsi, sicuti alii Episcopi, ex vi Ordinis in sua respective diœcesi consecrare Ecclesias, conferre Ordines, & Sacramenta Confirmationis, solemniter benedicere &c. ex vi autem jurisdictionis ferre leges & statuta, cognoscere & decidere omnes causas ad forum Ecclesiasticum pertinentes, convocare Synodum, visitare diœcesim, exigere procuraciones in eadem diœcesis visitatione, & alia peragere pertinentia ad utramque legem diœcesanam & jurisdictionis.

44. Neque obstant adducta in contrarium. Non primum ex auctoritate Card. de Luca; nam veneror, ut par est, hujus docti jurisconsulti placitum, sed ejusdem tantî viri pace dixerim, hac in re ipsum egregie hallucinari. Absit quippe, ut sentiam, ejusmodi Episcopos meros esse Vicarios Romani Episcopi, atque eo se modo habere, ac se habent relate ad suas Basilicas Cardinales respective Archipresbyteri; etenim exploratum est, Archipresbyteros Basilicarum non obligari vinculo de se perpetuo ad curam animarum retinendam, sicut ad hoc obligantur omnes, & etiam hi Suburbicarii Episcopi: deinde iidem constituti sunt a Romano Pontifice per distributas diœceses intra districtum Urbis, non ut simplices Vicarii, sed ut veri Principes, qui suam singuli diœcesim regant cum dependentia tamen ad supremum Romanum Pontificem. Non obstat secundum, nempe quod Cardinalis Vicarius Urbis sit Judex ordinarius talium Episcopatum, & aliquam in iis jurisdictionem exerceat; nam,

nam , ut opportune adnotavit Em. Card. Petra *ad Const. 1. Pauli II. num. 9.* Vicarius Urbis non habet totam jurisdictionem ordinariam & diocesanam in ejusmodi Episcopatibus , sed quamdam jurisdictionem ordinariam in certis casibus , nec potest circa alios se intromittere ex motivo , quod Episcopatus sit intra districtum . Deinde potestas ordinaria , quam ibi Vicarius Urbis exercet , reservata illi fuit in erectione talium Episcopatum , ut remaneret Urbis districtus sub diocesi Romana in certis casibus in signum antiquæ subjectionis & prærogativæ Ecclesiæ Romanæ , a qua dismembrati fuere ejusmodi Episcopatus : unde probat quidem ea potestas , tales Episcopatus esse sub quadam habituali jurisdictione Episcopi Romani , & esse illic reservata aliqua jura immediata Episcopo Romano in signum antiquæ subjectionis ; at nequaquam probat , eos non esse territorium separatum , nec , qui ibi præsent , Episcopos , non esse veros ac proprios talis territorii Episcopos , constituta sibi diocesi ac territorio ex diocesi ac territorio Episcopi Romani . Vid. Petra *loc. cit.* & infra .

45. Demum non obstat tertium , quod addebatur de SS. Lino , & Cleto ; nam dispar omnino ratio est circa illos duos Episcopos Romanos , & hos Episcopos Suburbicarios pariter Romanos olim nuncupatos . Illi quippe duo Episcopi , teste Vasquez *de Ord. disp. 241. cap. 1.* non fuerant ordinati tanquam proprii Episcopi Romanorum , & tanquam ad propriam Ecclesiam Romanam , siquidem tunc S. Petrus Episcopus Romæ erat , duo autem Episcopi ejusdem civitatis simul esse non possunt , sed ordinati erant absolute sine propria Ecclesia , ad hunc tantum finem , ut S. Petro Romæ coadjutores essent . Secus contingit in Suburbicariis Episcopis , qui sunt ordinati ad Titulum suarum respective Ecclesiarum ; & consequenter non est mirum , si illi solam delegatam , hi vero ordinariam habeant in spiritualibus jurisdictionem .

46. Quæres 5. utrum tales Episcopi possint hanc suam in spiritualibus jurisdictionem tam voluntariam , quam contentiosam , sicuti & potestatem Ordinis exercere in ipsa Urbe Roma , ita ut possint ibi conferre sacros Ordines , consecrare Calices , ferre excommunicationem , & alia ejusmodi , sine speciali indulto ? R. Rem hanc non leviter tractat Card. de Luca *part. 2. de Judiciis disc. 47.* & quidem ipse olim censuit , Episcopos hosce Suburbicarios posse suam Episcopalem tam ordinariam , quam delegatam jurisdictionem quamvis contentiosam exercere in Urbe , propterea quod isti sint Episcopatus annexi Cardinalatui absque onere residentia , unde necessarium videatur , eos in ipsa Urbe jurisdictionem exercere : deinde vero ipse se retractavit , docens , id eos non posse , nisi adfuerit speciale indultum , quod , ut ipse ait , solet per Papam concedi sub ea lege , ut in causis criminalibus abstineant ab executione , quæ sequi debeat in proprio territorio . Addit demum , non futurum omnino incongruum , si hæc illis potestas exercendæ intra Urbem jurisdictionis concederetur .

47. Equidem cenfeo , separandos esse Episcopos Ostiensem , ac Portuensem a reliquis quatuor Episcopis Suburbicariis : qua facta separatione , dico primo , Episcopum Ostiensem ex indulto præsertim Clementis VIII. habere ,

ut suam valeat jurisdictionem exercere in ipsa Urbe, quod aliqua ex parte etiam competit Portuensi saltem ex usu; sed Portuensem nuper cognovi indultum petere consuevisse.

48. Dico secundo, alios quatuor Episcopos, si sermo fuerit de jurisdictione contentiosa, eam non posse in Urbe exercere sine expresso, vel tacito consensu Pontificis, ipsarumque partium litigantium; cum tritum illud sit, extra territorium jus dicenti impune non pareri, *Cap. 2. de conslit. in 6.* Si autem sermo fuerit de jurisdictione voluntaria, eam valide, & plerumque licite in Urbe exercere possunt, dispensando v. g. cum subditis in eorum votis, juramentis &c. assistendo eorum matrimoniis, absolvendo a censuris, imo & ferendo censuram, quando ea ferri possit sine strepitu judiciali ac privatim, idest solum subscribendo sententiam. Ratio est; quia voluntaria jurisdictione cum nullum ordinarium juris processum, neque Judicem pro tribunali sedentem requirit, ideo nulla injuria Judici inferitur, in cujus diocesi ejusmodi actus exercentur, sicuti docent Doctores in l. 2. ff. de officio Proconsulis. Quamquam ad vitandum scandalum, & confusionem voluntariae jurisdictionis, actus, non publice quasi alienam jurisdictionem invadendo, sed ferme tantum privatim exercere oportet, sicuti notavit Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 19.* Hæc in genere. Deveniendū vero ad casus específicos & particulares intra limites voluntariae jurisdictionis

49. Advertendum est 1. legem esse ex Tridentino, ut nulli Episcoporum liceat cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius diocesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subiectas tantum; & si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & ab eo ordinati ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi. Advertendum etiam est 2. Pontificalium nomine venire actiones proprias Ordinis Episcopalis, ut collationem Ordinum, consecrationes Vasorum, Ecclesiarum, & Virginum, & Chrismanis, & Confirmationem, & Benedictionem Vestium &c. Ita ex Sanchez *consil. lib. 7. cap. 1. dub. 50.* Barbosa *alleg. 6. num. 5.* Thesaur. v. Episcopus num. 4. aliisque.

50. His animadversis, fortasse quis opinabitur, Episcopos Cardinales Suburbicarios non posse extra suam diocesim, & in Urbe enumeratas actiones, nempe benedicendi Vestes, consecrandi Calices (de Ordinum collatione infra late dicam) exercere, quin offendant in Tridentinum vetans usum Pontificalium in aliena diocesi sine expressa licentia Ordinarii loci.

51. Verum ipse, non sine fundamento ut videtur sufficienti, censuerim affirmative; nam notandum est, Episcopos hosce Suburbicarios non solum esse Episcopos, sed simul esse etiam Cardinales, ac propterea ut tales iis frui privilegiis, quibus fruuntur Abbates Regulares habentes usum Pontificalium, de quibus Barbosa *de off. Ep. alleg. 3. num. 6.* non enim, inquit Clericatus de Missa *dec. 42. num. 69.* debent Cardinales esse deterioris conditionis, quam Abbates: imo, uti optime docet Card. Brancacci in suo erudito Opusculo de Cap-pell. Cardinalit. privilegia DD. Cardinalium, quæ, non scripta, sed apud Doctores, & usum, traditionemque reperiuntur, & quod est amplius, scien-

scientia Summorum Pontificum, eorumque tolerantia nituntur, *amplianda sunt usque ad lineam eorum privilegiorum, quæ Regularibus concessa sunt*: unde privilegium quod habent Cardinales utendi Pontificalibus, ita ampliandum est, ut eo se porrigat, quo se porrigit privilegium Abbatum Regularium: atqui tales Abbates, non obstante Tridentino, possunt in suis Ecclesiis existentibus in aliena diœcesi pro suarum Ecclesiarum usu Vestes benedicere, Calices consecrare &c. ut cum aliis notat Barbosa *ad Conc. sess. 6.* ergo etiam Presbyteri Cardinales, & præsertim Episcopi, poterunt in suis Titulis, vel in suo Sacello domestico, quod Romæ Titulo adhærere jus fingit, ex pluribus gravibus Doctoribus, Vestes benedicere, Calices consecrare &c. ad usum suæ diœcesis, vel Tituli.

52. Quæres 6. utrum tales Episcopi Cardinales Romæ commorantes possint delegare potestatem benedicendi Vestes & Paramenta sacra alicui Sacerdoti existenti in sua propria respective diœcesi? *Re.* Stando in puncto juris, videtur, id eos non posse; quia talis potestas spectat ad Ordinem Episcopalem; quæ autem spectant ad Ordinem Episcopalem, non potest Episcopus alteri eodem Ordine non insignito delegare, sicuti potest delegare, quæ pertinent ad ordinariam jurisdictionem: ex Merato *part. 4. tit. 19. n. 23.* ubi allegat Tabienam *v. Abbas, Ugolinum de Epif. cap. 32.* & praxim Sac. Rituum Congregationis, quæ sæpius requisita hanc facultatem delegandi indulgit aliquando ad tempus, aliquando cum limitatione ad personas insigniores, aliquando indefinite. Nihilominus, attento usu plurium timoratorum Episcoporum, de quo testatur Baruffaldus in *Notis ad Rituale tit. 64. in fin.* & attenta doctrina Card. Petra *ad Const. 6. Urbani IV. tom. 3. num. 38.* ubi asseritur, benedictiones hæc, in quibus non requiritur unctio, & quæ consistunt solum in certa verborum forma, non pertinere ad Ordinem Episcopalem de jure Divino, nec de jure Canonico scripto, sed de jure Canonico mere consuetudinario, ideoque eas de se referri proprie ad potestatem Ordinis Sacerdotalis; censeo, Cardinales istos Episcopos Suburbicarios non fore arguendos, si plurium timoratorum Episcoporum usui se se accommodent, & cum ea potestas benedicendi Vestes sit simplici Sacerdoti delegabilis, eam ipsi delegent. Certe eos plures Doctores excusarent, videlicet Quarti *de Bened. tit. 1. dub. 5. n. 32. 33.* Baruffaldus *loc. cit.* Pasqualigus *quest. 801.* Possévinus *de off. Curat. cap. 2. num. 37.* alique. Et ratio esse potest; quia, stante multorum usu, qui, teste Baruffaldo, jam invaluit, acquisita est ab Episcopis potestas delegandi talem facultatem, nam potestas delegandi ea quæ sunt Ordinis Episcopalis, non quidem ex jure Divino, sed ex mero jure Ecclesiastico, præsertim consuetudinario, acquiritur per consuetudinem universalem, vel fere universalem; siquidem intervenire tunc censetur consensus Pontificius: ex Suarez *lib. 2. cap. 30. tom. 4. de Relig.* Accedit, quod Episcopi possunt delegare omnia quæ sibi conveniunt, & non sunt in rigore actus Ordinis. Neque obstant concessionem factæ a Sacra Congregatione; nam illæ procedunt, inquit Pasqualigus, ad petitionem partium, & ex præsupposito illarum, videlicet ex eo quod illæ præsupponant veram contrariam opinionem. Cæterum securus est, non diffiteor, eam facultatem delegandi a Sancta Sede exposcere, ut olim se fecisse

fecisse testatur *tom. 9. append. 2.* Eminentissimus Lambertini, nunc Sanctissimus D. N. Benedictus XIV.

53. Quæres 7. utrum tales Episcopi Cardinales possint pro suis subditis dimissorias ad Ordines concedere? R. potestatem hanc esse illis aliquantulum limitatam; nam Alexander VII. *sub die 7. Augusti 1662.* decrevit, quod in his sex Episcopatibus Cardinalitatis, ubi tamen non sunt Suffraganei, quicumque promoveri desiderant ad minores, & sacros Ordines, ad Urbem se conferre debeant cum litteris dimissorialibus suorum Ordinarium Eminentissimo Domino Cardinali Urbis Vicario dumtaxat directis, & non aliis Episcopis, atque de ejusdem mandato examinari debeant ab Examinatoribus in Urbe deputatis, non paucioribus, quam tribus, simul congregatis, & in eadem Urbe ordinari, præviis Exercitiis spiritualibus per decem dies ante Ordinationem apud Sacerdotes in id deputatos, ac præviis publicationibus in sacrosancta Lateranensi Basilica, & in Ecclesia Parochiali eorumdem promovendorum, intelligas de iis, qui per aliquod considerabile tempus fuerint in Urbe commorati.

54. Ubi vero sunt Suffraganei, scilicet in Episcopatibus Velitermensi, & Sabinensi, ordinari quidem possint a districtis Suffraganeis, independentes ab Urbis Vicario, intra tamen suas dioceses; sed promovendi ad Ordines Sacros peragere debeant. Exercitia spiritualia apud Sacerdotes in Urbe deputatos sub pœna suspensionis, quo ad Suffraganeos in utroque casu contrafacientes, ab exercitio Pontificalium per annum; quo ad promotos vero tam ab eisdem Suffraganeis, quam etiam in Urbe, ab executione Ordinum.

55. Et, si contingat, quemlibet tam ex quatuor Episcopatibus, ubi non sunt Suffraganei, quam ex duobus ubi sunt, ordinari intra, vel extra Urbem respective, non servata forma in dicta Alexandrina Constitutione præscripta, Suffraganei incurrant, ut supra, ipso facto suspensionem ab exercitio Ordinum per annum; promoti vero tam ab eisdem Suffraganeis, quam etiam in Urbe, ab exercitio Ordinum susceptorum, donec Romano Pontifici visum fuerit, eidem reservatam.

56. Quare ex dictis compertum est, non posse hos Cardinales Episcopos dimissorias pro ordinandis suis subditis ad alium Episcopum dirigere, quam ad Vicarium Urbis: *ex cit. Constitutione Alexandri VII.*

57. Quæres 8. utrum a lege citatæ Constitut. Alexandrinæ in omnibus vere comprehendantur etiam Episcopi Ostien. & Sabinen. qui habent Suffraganeos, vel potius de iis nihil disponatur relate ad dandas dimissorias, easque dirigendas dumtaxat ad Vicarium Urbis? R. Videtur, quod de iis nihil disponatur; etenim Alexandrina Constitutio sic loquitur: *Denique in sex Episcopatibus prope Urbem, in quibus non sunt Suffraganei, quicumque ad minores, vel sacros Ordines volent promoveri cum litteris dimissoriis sui Ordinarii ad memoratum Vicarium, & non ad alium Antistitem directis, ad Urbem accedant, ibique & non alibi ordinentur, servata in omnibus forma superius præscripta. Ubi vero sunt Suffraganei, nemo ad aliquem ex majoribus Ordinibus assumatur, nisi prius præter ea, quæ a sacris canonibus, & ejusdem Concilii decretis sancita sunt, ad minus per decem dies a districtis Sacerdotibus in Urbe deputatis in eorum adibus inclusus,*

clusus, ut supra, fuerit eruditus, ac litteras testimoniales eorumdem Sacerdotum ad ipsum Suffraganeum detulerit. Haec tenet Constitutio Alexandrina, ubi de illis Episcopis, qui habent Suffraganeum, ac de eorum respectivo Episcopatu, nihil aliud disponitur specialiter, nisi quod promovendi ad Ordines majores vacent in Urbe Exercitiis per decem dies apud Sacerdotes deputatos, & ferant litteras testimoniales eorumdem ad ipsum Suffraganeum. Quare non est aliud onus imponendum sive illis Episcopis, sive promovendis ex illis Episcopatu ad Ordines: ac propterea Episcopi habentes Suffraganeos videntur posse dare dimissorias suis subditis ad quemcumque Episcopum Catholicum; siquidem melior est conditio possidentis in re dubia, & interpretatio legis contra eum facienda est, qui legem potuit dicere apertius, ex Cap. Contra eum, de regul. jur. in 6. imo, juxta sententiam Celsi jurisconsulti, quidquid obstringenda obligationis est, id nisi palam verbis exprimatur, omissum intelligendum est, ex l. 99. ff. de verborum obligatione.

58. Nihilominus, cum rem diligenter perpenderim, nolui meo judicio fidere, sed peritissimum in his materiis virum consului, qui litteris ad me datis, quasque ipsas hic subnectam, sic respondit. *Quanto al dubbio, se i Cardinali Vescovi Suburbicarij, i quali hanno il Suffraganeo, sieno tenui ex vi della Bolla Alessandrina dirigerle le dimissorie al solo Vicario di Roma, o pure possano dirigerle ad altri, sono di parere, che necessariamente debbano dirigerle al Vicario di Roma, ne possano dirigerle ad altri Vescovi, poichè i sudditi di tali Vescovadi intanto vengono esentati d'essere promossi agli Ordini dell'Eminentissimo Vicario, in quanto che hanno il comodo de' Suffraganei a ciò destinati, in tal maniera che da questi soli possano essere ordinati, e non da altro Vescovo; poichè leggendosi nella citata Costituzione al §. Denique le seguenti parole: promoti vero tam ab eisdem Suffraganeis, quam etiam in Urbe, non servata forma presentis Constitutionis, ab exercitio Ordinum sic susceptorum... ipso jure sint suspensi: si fa chiaro, che, se potessero essere ordinati da altro Vescovo, non servata forma &c. vi si leggerebbe ancora l'altra clausola: promoti tam ab eisdem Suffraganeis, quam ab alio quocumque Antiquitate. In oltre siccome si dichiara sospeso dall' esercizio de' Pontificali per un anno il Suffraganeo ordinante non servata forma &c. così dichiarerebbe anche il Vescovo, a cui fossero dirette le dimissorie, se ordinasse non servata forma &c. Questa intelligenza oltre P essere chiarissima, viene anche firmata dalla costante, ed inconcussa osservanza praticata sin dal tempo, in cui emanò la detta Costituzione, come dai Registri esistenti in Segreteria del Tribunale dell' Eminentissimo Vicario apparisce; quale osservanza così incominciata, e continuata sino al presente, è attissima secondo i principj legali a dichiarare la vera intelligenza della medesima Costituzione, ancorchè fosse oscura, ed ambigua.*

59. Ex rationes non plene me olim convincebant: nunc vero assentior viro clarissimo: 1. quia Benedictus XIV. in sua Epistola ad Cardinalem Vicarium Guadagni vult, in hac parte Constitutionis Alexandrinæ comprehendere omnes sex Episcopos Suburbicarios: 2. quia finis Constitutionis Alexandrinæ inter cæteros videtur esse etiam iste, scilicet ut per hanc coarctationem jurisdictionis
talem

talium Episcoporum Cardinalium, servaretur in his sex Episcopatibus signum aliquod antiquæ, & integræ subjectionis erga Curiam Episcopalem Romanam; hic autem finis frustraretur, si aliqui ex his sex Episcopis Cardinalibus possent dare suas dimissorias ad quemcumque Episcopum, & non haberent aliquo modo coarctatam quo ad hoc jurisdictionem, qua coarctatione recognoscerent aliquo modo antiquam suam subjectionem erga Curiam Episcopalem Romanam. Non possunt igitur, quantum ipse assequor, Cardinales Episcopi Suburbicarii habentes Suffraganeum stabilem concedere dimissorias suis subditis pro suscipiendis Ordinibus, nisi ad Cardinalem Vicarium Urbis: possunt tamen mandare suis respective Suffraganeis, ut ordinent in suo territorio suos subditos.

60. Quæres 9. an ejusmodi Episcopi Cardinales possint dimissorias dare pro prima Tonsura ad quemcumque Episcopum Catholicum? *R.* affirmative; nam in Constitutione Alexandrina cum nulla fiat mentio de prima Tonsura, non est cur subditi cujuscumque ex his Episcopatibus nequeant ea initiari cum litteris dimissorialibus suorum Episcoporum a quocumque Antistite, etiam extra diœcesim, ut resolvit Sacra Congregatio in *Albanen. sub die 16. Februarii 1704.*

61. Quæres 10. an iidem Cardinales Episcopi, etiam ex illis quatuor Suffraganeis carentibus, possint absque indulto suos subditos promovere ad Ordines tam minores, quam sacros, si intra limites eorumdem Episcopatum Ordinationes instituunt? *R.* affirmative; nam, præter praxim, ita in terminis resolvit Sacra Concilii Congregatio in *Tusculana Ordinationis, sub diebus 29. Januarii, & 28. Maji anni 1695.* & firmat etiam Eminentissimus Petrus in *Comment. ad Constit. 7. Pii 11. num. 79.* quia licet Alexandrina Constitutio statuatur, promovendos ex dictis quatuor Episcopatibus, dirigi debere ad Urbis Vicarium, ac Romæ, & non alibi, ordinari, intelligendum id tamen est in ea tantum hypothesi, qua ipsi Cardinales Episcopi Ordinationes non habeant, cum tunc ob carentiam quoque Suffraganei, opus sit alio eos dirigere, in quo casu directio restricta est ad Urbis Vicarium.

62. Quæres 11. an iidem possint id peragere, non solum cum per se ipsos Ordinationes instituunt, sed etiam quando eas faciunt per quemcumque alium Antistitem Catholicum intra tamen terminos suorum Episcopatum? *R.* affirmative; nam quilibet ex his Episcopis Cardinalibus potest Suffraganeum in suo Episcopatu, vel perpetuo, vel ad tempus deputare, cum hoc solo discrimine, quod Veliternensis, & Sabinensis, ob amplitudinem diœcesis, & animarum numerum arctentur ad Suffraganeos habendos, ut infra dicemus; reliqui vero ex sex Episcopis possint, sed non teneantur eos habere. Jam vero, si quilibet ex his committat Antistiti Catholico Ordinationem peragendam in sua diœcesi, constituit ad tempus talem Episcopum in sui Suffraganeum, & consequenter non impeditur ab Alexandrina Constitutione, quominus per istum suos subditos ad minores, & sacros Ordines in sua diœcesi promoveat. Ad das, ita etiam resolutum fuisse a Sacra Congregatione Concilii in *antedicta Tusculana Ordinationis*; postquam enim in prima propositione habita *sub die 29. Januarii* responderit: *potuisse tamen Eminentissimum Episcopum impertiri licen-*

licentiam ordinandi Oratorem alteri Episcopo in sua diœcesi, servata in reliquis Constitutione Alexandrina: in secunda propositione sub die 28. Maji, ad primum dubium sic reformatum, An orator possit licite ordinari etiam ad Sacros Ordines in Civitate Tusculi a Suffraganeo Veliternensi de licentia Eminentissimi Episcopi Tusculani? Respondit affirmative. Animadvertendum tamen, quod promovendi ab ipsismet Cardinalibus Episcopis, vel de eorum licentia ab alio Antistite intra limites dictorum Episcopatum, tenentur servare respective Constitutionem Alexandrinam quo ad Exercitia spiritualia decem dierum in domo deputata in Urbe, si fuerint subditi talium Episcopatum, ut constat ex supradicta resolutione Sacre Congregationis.

62. Quares 12. an Episcopi Suburbicarii possint immediate per se ipsos Ordines saltem minores conferre suis subditis in proprio palatio Romæ existeret? R. Olim in alia editione affirmative censueram, juxta ibidem prædicta fundamenta: quibus positis, nec Alexandrinam Constitutionem, nec Tridentinam legem lædi putabam. Nunc vero Benedictus XIV. in sua Epistola data ad Cardinalem Vicarium Guadagni die 15. Februarii anno 1753. aliter sensit, & id expresse prohibuit; ideoque & ego aliter sentio, & ab usu ejusmodi prætenste potestatis omnino abstinendum est.

64. Declaravit tamen idem Pontifex in §. *Terminiamo*, sub finem suæ Epistolæ, hanc suam prohibitionem, qualificationem, mandatum &c. procedere quo ad collationem Ordinum majorum, & minorum, non vero quo ad collationem primæ Tonsuræ.

65. Quares 13. utrum hi sex Episcopi Cardinales possint legere libros prohibitos? R. Videtur, quod non. Nam Cardinales etiam comprehenduntur prohibitionem librorum, quæ est in *Can. 1. Bullæ Cœnæ*, ejusque censura ligantur; ut quamplures Doctores communiter docent, ac præcipue Ugolinus de *Censuris p. 2. in Glos. Farinac. quæst. 180. num. 11. Suarez disp. 21. de Cens. sect. 2. num. 26. Carena, Albizi, aliique*: unde Card. de Lugo de *Fide disp. 21. sect. 2. aiebat: Certum est, omnes, præter summum Pontificem, ligari hac censura, cum illi solum excipiantur in Bulla, qui facultatem a Sede Apostolica habeant, quæ exceptio omnes alios excludit, quicumque illi sint*. Iidem ea etiam librorum prohibitionem comprehenduntur, quæ extat in Indice librorum prohibitorum, siue prohibiti sint in prima, siue in secunda, siue in tertia classe. Ratio est; quia ex Fagnano in *Cap. Ne pro dilatione, de pen. & remiss. num. 58.* in his quæ concernunt salutem animæ, Cardinalis non differt a quolibet populari, ac propterea iis legibus comprehenditur, quæ ad salutem animæ pertinent. Neque refert assertio Joannis Monachi in *Cap. 1. num. 1. de Schism. in 6.* ubi docet, Cardinales, cum ob dignitatis prærogativam, quæ cæteris præstant, sint speciali nota digni, in clausulis generalibus non comprehendendi, nisi specialiter exprimantur: nam in primis, si hoc subsisteret, inquit Felinus apud Fagnanum *loc. cit.* sequeretur, ut fere nulla lex canonica ligaret Cardinales, cum rarissime de illis fiat mentio; quod sane esset maximum absurdum: deinde ea Joannis Monachi doctrina, teste Sarnen. aliisque apud Fagnanum, non procedit, ut aiebam, quando lex, seu dispositio respicit fa-

vorem publicum, & animæ utilitatem, vel periculum; quia tunc complectitur etiam Cardinales: secus quando sermo est de aliis legibus, & constitutionibus, ut observavit Card. Albizi *cap. 32. num. 45.* & hæc videtur communis resolutio. Idem in casu de prohibitione librorum confirmatur ex eo, quod Clemens IX. uti testatur Card. Albizi *de Inconst. in Fide cap. 30.* indulserit Cardinalibus supremis Inquisitoribus, ut libros prohibitos, cuiuscunque generis sint, legere possint: unde pronum est colligere, eos ratione Cardinalatus non eximi a lege prohibitiva librorum.

66. Nihilominus respectu horum sex Episcoporum Cardinalium limitanda aliquatenus est sententia negans ipsis potestatem legendi libros prohibitos; nam, cum hi sint veri Episcopi habentes Clerum & populum Christianum, atque idcirco ad ipsos spectet noscere quæ sint bona pascua, & quæ noxia, ut possint pascere gregem sibi creditum, exultimarim cum Card. Albizi *cap. 30. n. 204.* speculative, & per se loquendo, eos posse legere libros prohibitos pro necessitate & tempore; siquidem, supposito Episcopatu cum actuali cura animarum, habent ipsi ex jure naturali, & ratione muneris, potestatem ad ea, quæ pro tempore fuerint necessaria ad hoc, ut granum excutiant a palea, ut zizanium separent a frumento, ut errores damnent &c. & quamvis per varias Constitutiones Pontificum ipsis etiam sint ademptæ omnes licentiæ ac privilegia relate ad talem lectionem, quæ olim habebant a Sede Apostolica, non tamen idcirco adempta est ea potestas, quæ, supposito Episcopatu, de jure naturali, & ratione muneris, in ipsos dimanat. Confirmatur id ipsum ex Concilio Carthaginensi IV. ubi statuitur, Episcopum debere legere libros Hæreticorum pro necessitate & tempore: sic enim ibi *can. 16.* habetur: *Episcopus Gentilium libros non legat, Hæreticorum autem pro necessitate & tempore.*

67. Dixi, speculative, & per se loquendo: nam secus putarim, practice loquendo. Etenim, cum in his sex Episcopatibus prope Urbem raro occurrat, Deo dante, ejusmodi necessitas legendi libros Hæreticorum, & si forte occurrat, facilis atque expeditus sit recursus ad Sanctam Sedem pro opportuna licentia, non videtur, practice posse ad usum redigi talem potestatem, sed procurandam esse licentiam a S. Sede; nam, ut in simili observat Suarez de *Sacr. disp. 81. sect. 3. in casu necessitatis non est pratermittenda legitimi Superioris facultas, si peti possit; si autem non possit, tunc sufficit sola necessitas*: præsertim, cum ipsimet Germaniæ Episcopi, teste Reiffenstuel *p. 5. tit. 6. num. 56.* quamvis inter vicinos Hæreticos sint, ejusmodi licentiam a Summo Pontifice postulent, eamque specialiter sibi concessam ordinarie habeant.

68. Quæres 14. utrum hi sex Cardinales Episcopi, Romæ residentes, possint ibidem sibi eligere Confessarium non approbatum ab Ordinario Romano? R. Negativam olim sententiam docui in meo Opusculo *de Cardinalibus*, quod inter alia Romæ a me edita Opuscula est numero primum, ductus ex novissima Constitutione SS. D. N. Benedicti XIV. quæ incipit *Apostolica In-dulta &c.* super qua ita argumentabar. Hæc Constitutio decernit, approbationem Confessarii eligendi ab omnibus & singulis personis privilegiatis sive

ex Bulla Cruciatæ, sive ex Jubilato, sive ex speciali Indulto concessio alicui cœtui, & Congregationi, debere esse Episcopi diœcesani loci. Atqui Indultum speciale concessum Episcopis, & Cardinalibus quo ad electionem Confessarii, est Indultum speciale concessum uni cœtui, & tam Episcopi, quam Cardinales sunt personæ privilegiatæ ex speciali Indulto concessio cœtui Episcoporum, & Cardinalium. Ergo respectu etiam istorum approbatio Confessarii eligendi debet esse Episcopi diœcesani loci. Sic, inquam, argumentabar.

69. Verum Illustrissimus Archiepiscopus Tria in suis doctis adnotationibus ad Platum de *Cardinal.* me de hoc amice reprehendit, & docet, perstare adhuc privilegium Episcoporum, & Cardinalium eligendi in Confessarium quemcumque Sacerdotem etiam nunquam approbatum, dummodo idoneum; sed, ea reprehensione non obstante, puto, diligenter inspicendum esse, an, & quatenus huic sententiæ obstat tenor citatæ Constitutionis Benedictinæ, incipientis *Apostolica Indulta &c.* & pariter inspicendum, an, & quatenus eidem obstat ratio suadens, Sacerdotem eligendum in Confessarium oportere esse idoneum, talemque idoneitatem deduci ex præsentī approbatione Episcopi localis, vel saltem ex approbatione semel olim habita ab aliquo Episcopo: ex Suarez *tom. 4. de Relig. pag. mibi 696. num. 18.*

70. Quare, ne prorsus dissentiam a citato Auctore me reprehendente, censerim cum Fagnano in *Cap. Ne pro dilatione, de penit. & remiss. num. 66.* omnes Cardinales, & præsertim sex hos Episcopos posse etiam Romæ sibi eligere in Confessarium quemcumque Sacerdotem sæcularem (de Regulari enim attendenda est Constitutio Clementis X. *Superna*) semel, vel pluries approbatum ab aliquo Ordinario, etiamsi non fuerit approbatus ab Ordinario urbis, seu loci, in quo ipsi sint. Imo, si ipsi existant in suo Titulo, aut in sua Legatione, aut etiam in suo palatio (quod Romæ Titulo adhærere jus fingit), poterunt ipsimet approbare Sacerdotes vel sibi subditos in quos habent quasi Episcopalem jurisdictionem, aut Episcopalem, vel alios etiam dummodo idoneos, & apud illos ibi confiteri, ut dicebam in citato meo Opusculo. Vid. Illustriss. Archiep. Tria *loc. cit.*

71. Quæres 15. utrum alii, præter domesticos & familiares horum sex, vel aliorum etiam Cardinalium, audientes die festo Missam in Cappella palatii ipsorum Romæ, vel alibi existentis, satisfaciant præcepto Ecclesiastico de audiendo Sacro? R. Quæstionem hanc nunquam proposuissim, utpote quæ proprie ac peculiariter non spectet ad hos sex Cardinales, sed ad alios omnes, imò & ad nonnullos Prælatos in Romana Curia specialiter privilegiatos, de quibus locupletissime tum Card. Brancacci in suo celebri Traçtatu de *Cappella Cardinalitia*, tum alii quamplures solide scripserunt. Nihilominus visum est eam hic proponere, ut difficultates nonnullas diluerem, quas a viro clarissimo & pererudito hac super re nuper excitatas legi, & quæ meam possent in Opere de *Protonotariis* editam doctrinam non leviter labefactare.

72. Docet hic quippe Scriptor clariss. ad satisfaciendum præcepto de audiendo Missam in die festo necesse esse de jure communi, ut ea audiat in Ec-

clesia, seu in loco cultui Divino permanentemente destinato; unde deducit, privilegium alicui concessum Oratorii domestici, vel Altaris portatilis, suffragari illi quidem, & aliis in privilegio expressis in ordine ad satisfaciendum præcepto per auditionem Missæ, vel celebrationem in tali Oratorio, seu Altari portatili; at nequaquam suffragari extraneis, & non expressis in privilegio. Quia porro videbat sibi ob stare exemplum Oratorii Episcopalis, vel Altaris portatilis, in quo celebret Episcopus, siquidem omnes tam familiares, quam extranei, Missam ibidem celebratam audientes, sine controversia præcepto satisfaciunt, ipse subiungit disparitatem esse; quia audientes Missam in Oratorio Episcopi, qui est caput diocesis, & coram illo, qui est Pastor, celebrante in Altari portatili, quamvis non audiant in Ecclesia, audiunt tamen publico modo, & exhibent Deo cultum publicum, prout exigit jus commune: secus vero contingit, quando auditur Missa in alterius Oratorio domestico, vel alio Sacerdote celebrante in Altari portatili; tunc enim, nisi quis fuerit expresse privilegiatus, non audit publico modo, & consequenter non satisfacit præcepto.

73. Deinde negat prorsus valere hanc illationem: *Nulla est lex, vel clausula in privilegio prohibens, ab hoc, vel illo satisfieri præcepto per Missam in hoc, vel illo loco auditam. Ergo quisquis Missam audit in hoc, vel illo loco, satisfacit præcepto.* Negat, inquam, valere hanc illationem, ac proinde exigit expresse & positivum privilegium, ut quis Missam audiens extra Ecclesiam, satisfaciat præcepto.

74. Hæc omnia nititur probare tum allegatis aliquorum canonum textibus, qui alio plane collimant, tum auctoritate Pasqualigi, quem sæpius citat, tum in medium allatis aliquarum Oratorii concessionum formulis.

75. Verum, pace tanti viri quem summo opere veneror, longe aliter prorsus rem se habere existimari. Nam, si allatis hisce argumentis vis aliqua inesset, consequens fieret, ut nec audientes Missam in Cappella, vel Altari portatili Episcopi extra ipsius diocesim, nec audientes in Cappella Cardinalium, nec audientes in Cappella intra domos Regularium, vel Missionariorum privilegiatorum, satisfacerent præcepto de audiendo Sacro in die festo; etenim non audirent in Ecclesia, vel in loco destinato cultui Divino permanentemente, non audirent coram eo qui est caput illius diocesis, non audirent in loco, cui expresse a Pontifice datum sit, ut ibi Missam audientes præcepto satisfaciant. Hoc autem communiter negatur, ut infra ostendam; quandoquidem Cappella Episcopi etiam extra diocesim, Cappella Cardinalium, Regularium &c. dicitur Cappella publica, ad differentiam domesticorum Oratoriorum, ut recte expendit Card. Petra ad Const. 2. Pauli II. num. 91. & 96.

76. Quare censeo in primis, allata argumenta nullius, vel certe levis esse ponderis. Etenim ad primum quod attinet, unumquemque scilicet ex jure communi obligari ad auditionem Missæ pro die festo in Ecclesia, seu loco Dei cultui permanentemente destinato, id omnino gratis asseritur; nam eximius Doctor Suarez tom. 1. de Relig. lib. 3. cap. 1. contrarium sic firmat & probat: *Dico primo: Nullum est præceptum speciale colendi Deum in tali loco, scilicet in Ecclesia,* vel

vel Templo, nisi quatenus actio aliqua Divini cultus legitime exerceri non potest extra talem locum. Si hæc conclusio intelligatur, stando in naturali jure, est manifesta: quia jus naturæ non determinat certum modum cultus externi dandi Deo, ut supra est ostensum: ergo nec circumstantiam loci determinat. Et huc spectat illud Joannis 4. Spiritus est Deus, & in Spiritu, & veritate debet adorari: ideoque ex se non determinat locum, quia ubique est, omnia prospicit, licet ex parte nostra, idest ejus qui colit, vel eorum coram quibus colit, prudentem circumspectionem requirat, ut locus sit aptus, & sine impedimento. Si vero intelligatur conclusio de jure positivo, ut præcipue intelligenda est, sic declaratur primo in præcepto audiendi Missam, quod fere est unicum de cultu externo datum omnibus Fidelibus. Illud ergo præceptum de se non obligat ad dandum illum cultum Deo in Ecclesia, seu Templo, quia hoc non ponitur in verbis, & forma præcepti; jubemur enim audire Missam in Dominicis, & diebus festis, non vero in Ecclesiis, vel Templis. Sed hoc aliunde necessarium est, quia Ecclesia alias præcipit, Missas non dici extra Ecclesiam, juxta modum declarationis & tractatum in disp. 81. sect. 4. Unde quacumque ratione cesset hæc necessitas, quia contingat invenire Missam extra Ecclesiam, ut in privato Oratorio, vel in campo, sub dio, vel tentorio, illam ibi audiendo (intelligas per se loquendo) impletur præceptum audiendi Missam, quamvis in Ecclesia non audiat. Hactenus Suarez, cujus doctrina, ut liquido constat, limitanda est, nisi expresse contrarium disponatur, ut contingit in domesticis privatis Oratoriis. Suffragatur cum aliis eximio Doctore Eminentissimus Card. Brancacci in cit. Tract. de Cap. Card. ubi sic ait: Huic favet sententiæ præcipua animadversio; scilicet, constitutionem Ecclesiasticam de Missa audienda in festis de præcepto ex dispositione Cap. Si quis etiam &c. de Consec. dist. prima, Can. Omnes Fideles, & Can. Missas ead. dist. Cap. Conquestus, de feriis, & in actis Martyrum Africa, de quibus Baronius ad annum 303. num. 48. non arctare Fideles, ut in tali, vel tali loco illi assistant, si expresse contrarium non disponatur, ut advertunt Azorius, & Molfesius cum aliis, sed simpliciter, ubi rite celebratur.

77. Præverat Card. Brancaccio Card. Toletus, qui in Summa libro 6. cap. 7. expresse sic docuerat: Satisfit enim præcepto de audienda Missa, quamvis domi, & extra Ecclesiam audiatur, aut in Ecclesia audiatur aliona, ut dicit Sylvester verb. Missa qu. 2. §. 5. & Tabien. verb. Missa §. 51. Quare non video, quid sibi velit prælaudatus Auctor, cum auditionem Missæ de jure communi in Ecclesia faciendam esse contendat. Deinde, quod prælaudatus Auctor supponat, ut satisfiat præcepto de audienda Missa, hanc audiendam esse publico modo, atque idcirco putet, satisfieri per Missam auditam in Cappella Episcopali diocessani, quia audiens coram Episcopo, capite illius diocesis, censetur audire publico modo &c. omnino negandum est tale suppositum: non enim ex vi præcepti de audiendo Sacro tenentur Fideles publico modo, vel privato illud audire, sed quantum est ex parte modi, duo dumtaxat requirunt Doctores communiter ad satisfaciendum huic præcepto: alterum pertinet ad exteriorem actionem, & consistit in hoc, quod quis secundum moralem & corporalem præsentiam Missæ assistat; alterum spectat ad interiorem dispositio-

nem

nem animi, eaque stat in hoc, quod quis intendat Missam audire, & attendat saltem virtualiter & confuso modo. Ita Suarez *disp.* 88. *de Sac. sect.* 3. Toletus *lib.* 6. *cap.* 6. Castropalaus *tract.* 12. *p.* 16. testans, se loqui ex sensu omnium Doctorum. Unde S. Antoninus 2. *p.* *tit.* 9. *cap.* 10. §. 2. docuit, audire Missam (& quidem quod ad satisfaciendum præcepto tum ex parte materiæ, seu objecti, tum ex parte modi) consistere in eo, quod quis sit præsens Missæ, & vacet Deo: Sylvester v. *Missæ* 2. *q.* 6. quod quis corpore adsit, & mente attendat. Quamobrem talis suppositio non subsistit, nec vim ullam habet.

78. Ad ultimum, ubi citatus Auctor negat valere hanc illationem: *Nulla est lex vetans satisfieri præcepto de audienda Missa per auditionem factam in tali loco: ergo satisfacit Missam audiens in tali, vel tali loco: ubi, inquam, id ipse negat, & consequenter exigit positivam concessionem satisfaciendi præcepto per Missam auditam in tali, vel tali loco, optime jam olim repositus Eminentiissimus Card. Brancacci in Opusc. de Cappel. Card. §. Tum & secundo, cujus ipse verba exscribam. Statuerat quippe doctus hic Cardinalis, externos etiam, nedum familiares & domesticos, satisfacere præcepto, audientes Missam in Cappella Cardinalitia; & id probaverat ex eo, quod Cappella Cardinalitia sit ad instar Ecclesiæ: deinde hanc secundam rationem subiungit: *Tum & secundo, quia hoc prohibitum non reperitur, & cum non sit de natura prohibitorum, quia mala, videtur concessum: Cap. 1. de Procur. in 6. l. 1. ff. eodem, l. Quod non §. Quod eis ff. quibus cau. major. cum similibus, in quibus concessum intelligitur, quod expresse non prohibetur: Cap. Si non licet 23. q. 5. Cap. Inter corporalia, de translat. Episc. ubi Glossa in verb. non invenitur; & e contra, quando Pontifex id vetitum voluit, expressit, ut in concessionibus pro privatis Oratoriis, in quibus aperte cavetur, ut tantum pro domesticis deserviant, neque exteri ibidem se præcepto Ecclesiæ exsolvere possint, si adierint, ut ait Quarantæ. Hactenus Eminentiissimus Brancacci, qui probe intellexerat, valere hanc illationem: In privilegio absolute & indefinite concessio non prohibetur extraneis satisfacere præcepto Missæ per ejus auditionem in tali loco: ergo per auditionem in tali loco ab extraneis præcepto Missæ satisficit.**

79. Nec refert, esse aliqua privilegia specialiter concessa per Constitutiones Apostolicas alicui cætui Prælatorum, quæ licet careant præfata expressa prohibitione, habent tamen hanc clausulam: *in illorum, & domesticorum & familiarium suorum præsentia &c.* unde videtur Pontifex restringere potestatem satisfaciendi præcepto ad solos domesticos & familiares, præsertim cum Pontifex, quando vult, Missam celebratam in uno loco prodesse ad effectum satisfaciendi præcepto omnibus interessentibus, id ipse exprimat, prout constat ex Brevis Altaris portatilis concessio a Paulo V. Magno Magistro Hierosolymitanæ Militiæ, in quo adhibetur hæc clausula, *in tui, ac familie tue, & eorum qui ibi adeste contigerit, præsentia &c.*

80. Non refert id, inquam. Nam in primis privilegium Cappellæ Cardinalitiæ aliter se habet, nec eam discretivam continet, prout videre est in *Cap. ult. de privilegiis in 6.* nec ex uno privilegio valet illatio ad aliud; nam tritum est, a diversis non valere illationem, l. *Papinianus ff. de minoribus.* Deinde

de etiam stando in puncto privilegii concessi cum ea discretiva, at carentis expressa prohibitione, ne etiam exteri satisfaciant, adhuc subsistit, exteros præcepto Missæ in eo Oratorio satisfacere. Probo hoc. Nam unica ratio, ob quam nequeant exteri satisfacere præcepto in Oratorio aliquo, est prohibitio Pontificia, quæ excludendo exteros a tali loco tanquam non idoneo ad ibi satisfaciendum præcepto, inducit consequenter obligationem audiendi in Ecclesia, vel in alio loco, qui non sit Oratorium illud; hac enim deficiente prohibitione, fiat, quod quilibet Fidelis, ubicumque Missam audiat, præcepto Ecclesiæ satisfaciatur, ut supra dicebam, & docent communiter Doctores, S. Anton. p. 2. cap. 10. §. 1. Sylvester v. Missa 2. q. 5. Medina lib. 1. Instit. cap. 14. §. 9. Tolet. l. 6. cap. 6. Layman tr. 7. cap. 3. n. 2. Suarez loc. supra cit. & de Sacr. disp. 88. sect. 2. aliique quamvis aliter senserit Pasqualigus. Sed sic est, quod in privilegio concessio cum ea discretiva, in tua, & familiarium præsentia, at carente expressa prohibitione satisfaciendi relate ad exteros, non adest hæc prohibitio Pontificia satisfaciendi relate ad exteros. ut patet. Ergo &c.

81. Replicabis fortasse, prohibitionem implicite adesse in ea discretiva, in tua, & familiarium tuorum præsentia &c. Sed contra: nam, quod hæc prohibitio implicite contineatur in ea discretiva, pendet ex mente Pontificis concedentis privilegium; de qua cum non constet, investiganda est per regulas tradi solitas a Canonistis, videlicet mentem dignosci ex proprietate verborum, adjuncto stylo concedentis. Jam vero proprietas verborum in casu de quo agimus, est, quod concessio facta uni, non sit prohibitio facta alteri, & stylus concedentis est, quod, quando ille in concessione Brevis Oratorii pro domesticis privatis Oratoriis vult prohibere, ne satisfiat præcepto ab aliquibus ibi Missam audientibus, id expresse prohibet per solitam clausulam: *Volumus autem &c.* Unde, cum in casu nostro id non habeatur, adhærendum videtur recepto Glossæ axiomati: *Concessum intelligitur, quod expresse non prohibetur*: & alterius etiam Glossæ, seu Joannis Andreæ: *Omnia concessa intelliguntur, quæ non sunt expresse prohibita*. Id quod addebatur de Brevis concessio Magno Magistro Meliteni cum ea clausula expresse dante licentiam extraneis satisfaciendi præcepto per auditionem Missæ in eo Oratorio, duas habet responsiones. Prima est, stylum non resultare ex uno, vel altero actu, sed ex pluribus: ut constat ex l. 1. Cod. quæ sit, & Instit. de jur. nat. Secunda est, quod concessio ac dispensatio expressa aliquando fiat, non ex necessitate, sed ad majorem conscientiarum quietem: unde ex tali Brevis nec deducitur, stylum Curia esse, ut exprimat in concessione Oratorii facultas satisfaciendi præcepto, quoties ea conceditur, nec expressam aliquando concessionem supponere præcisam ejusdem ad talem effectum necessitatem.

82. Expeditis hisce argumentis in contrarium, censeo, non solum domesticos & familiares, sed alios etiam quoscumque audientes Missam in Cappella horum sex, & aliorum Cardinalium, sicut etiam in Cappella Episcoporum extra eorum diocesim, & aliorum similiter privilegiatorum, satisfacere præcepto Ecclesiæ de audiendo Missam in die festo. Ratio quo ad Cardinalem Cappellam est multiplex, allata in suo citato Tractatu ab Eminentissimo Brancacci,

exci: ac primo quia Cappella Cardinalium est quo ad hunc effectum ad instar Ecclesiæ, in qua omnes admitti debent; secundo quia hoc prohibitum non reperitur; tertio quia non deest Pontificum interpretativa concessio, qui Cardinales cum fuerint, hoc admiserunt, nec illud prohibere Pontifices creati. Quo ad Episcopos extra diœcesim, adest responsum Sac. Congregationis, quæ die 22. Septembris 1640. declaravit, quod interessentes Sacrificio Missæ in privato Episcopi Sacello satisfaciunt præcepto Ecclesiæ tam in diœcesi, quam extra. Quo ad alios similiter in jure privilegiatos constat; quia in eorum privilegio deest unica ea ratio, propter quam nequeat quilibet Fidelis ibi audiens Missam præcepto satisfacere; nempe deest prohibitio expressa Pontificis, & consequenter deest ab eo latum præceptum de Missa alio in loco audienda. Ubi advertas, duo esse, quæ in hac re nonneminem decipiunt. Alterum est, quod privilegium Cardinalium, & aliorum, de quibus hætenus locuti sumus, perinde accipiat, ac privilegium de privatis Oratoriis in domibus sæcularium; cum aliud omnino illud sit, nec a diversis valeat illatio. Alterum est, falso, ut supra dicebam, supponi universalem Fidelium obligationem esse audire Missam in Ecclesia, vel alio loco cultui Divino permanentemente destinato; cum id in jure non habeatur: & quamvis olim audienda esset Missa in Parochia, nunc tamen (ut cum communi docet Sylvester v. Missa 2. q. 5.] *ubicumque Missa audiat, etiam in domo privata, est satisfactum præcepto ratione consuetudinis scite & toleratæ, & rationabilis, & præscriptæ*. Intelligas semper, nisi aliter hic & nunc a Pontifice disponatur. Notat apposite Card. Petra tom. 2. ad Const. VIII. Honorii III. debere ab omnibus privilegiatis Oratorium cum Altari constitui in loco decenti, & visitari ab Ordinario loci, antequam erigatur, & ibi celebretur; quod tamen non intelligitur de Oratoriis Cardinalium, Episcoporum, & in jure privilegiorum, ut bene notat Brancacci cit. Opusc.

83. Quæres 16. an plures Missæ, etiam in festis solemnioribus, possint in ejusmodi Cappellis Cardinalium, Episcoporum, & similiter in jure privilegiorum celebrari, etiam si non adsit Cardinalis, vel Episcopus &c. ? R. Affirmative olim resolverat Eminentissimus Cardinalis Brancacci loc. cit. & Clericatus de Euch. decis. 8. Nunc etiam lego affirmativam doceri ab Eminentissimo Lambertino, nempe SS. D. N. Benedicto XIV. hic enim in tom. 8. Operum docet, Episcopos, & Cardinales in suo domestico Sacello plures Missas a quibuscumque idoneis Sacerdotibus, etiam si ipsi non adsint, celebrari facere ex ipsorum placito posse qualibet anni festivitate. Id autem extendi etiam ad similiter in jure privilegiatos, non est ambigendum; cum de iis, ut supra vidimus ex Card. Petra, pariformiter res procedat. Quare nihil causæ est, ut immerer in iis solvendis objectionibus, quas ex Pasqualigo congestit citatus recentior Scriptor. De his satis.

84. Quæres 17. quænam Beneficia possint in suis Episcopatibus conferre hi sex Cardinales Episcopi ? R. posse ea omnia conferre, quorum ipsi tanquam Episcopi sunt ordinarii collatores, tam cum cura, quam sine cura animarum, vacantia in omnibus anni mensibus, dummodo absit reservationum, vel affectionum obstaculum: reservantur enim Sedis Apostolicæ dispositioni Beneficia post

post Pontificalem dignitatem majora ; item Consistorialia , & Conventum habentia , ac quorum fructus taxati reperiuntur in libris Camera Apostolicæ ; nec non Beneficia familiarium Papæ , ejusque Officialium , Conclavistarum , aut reservata ratione vacationis apud Sedem Apostolicam , vel affecta , ac familiarium S. R. E. Cardinalium , aliaque similia , de quibus videantur Riganti , & Card. de Luca rem fufe tractantes .

85. Quæres 18. utrum hi sex Episcopi Cardinales possint in suis respective Episcopatibus conferre Beneficia , quando ipsi absunt a Romana Curia , & quamdiu eorum absentia duraverit ? R. videri , quod sic : quia hi Cardinales majori prærogativa digni sunt , quam cæteri : atqui cæterorum Cardinalium Beneficia non reservantur quocumque mense vacent , quamvis ipsi a Curia absentes sint , ut constat ex regula 8. Cancellariæ : ergo &c. Dicendum tamen est , sex hos Cardinales Episcopos Suburbicarios , quando absunt a Romana Curia , subiacere regulæ septimæ Cancellariæ quo ad reservationem Beneficiorum in suo respective Episcopatu , ac propterea eorum provisionem , durante ipsorum absentia , spectare ad Sedem Apostolicam . Ita Garcias 5. p. de Benef. cap. 1. n. 404. Gonzalez glos. 24. num. 142. Barbosa 3. p. alleg. 57. n. 185. alique . Ratio est ; tum quia hac reservatione voluit Pontifex eos monere , ut ejus semper lateri assisterent ; tum quia eorum Episcopatus non multum distant a Romana Curia . Neque urget adducta ratio in contrarium ; nam , ut bene notat Castropalaus de Benef. disp. 2. p. 21. esto digniores sint , & aliis præferri debeant , hoc tamen non obstat , quominus ob bonum Ecclesiæ in aliquo specialiter graventur , si tamen gravamen vocari potest hæc Beneficiorum reservatio . Limites positam assertionem , ut ea non procedat , quando illi absint a Romana Curia ex legitima causa , ut tradit Gonzalez. glos. 24. num. 143. alique apud Castropalaum loc. cit. Oppositum tamen volunt recentiores .

86. Quæres 19. an tales Episcopi Cardinales in Curia possint conferre sine concursu Parochialem Ecclesiam , quæ vacaverit in sua diocesi ? R. non deesse qui doceant partem affirmativam , dummodo is cui confertur , fuerit examinatus ab Examinatoribus deputatis a Papa , vel ejus Vicario . Ita Gernonius tract. de Indult. Card. §. Quibusvis , Massobrius in Prax. habend. concurs. requis. 7. dub. 42. Diana part. 5. tract. 2. resol. 42. nec censent obstat Concilium Tridentinum ; quia , ut ajunt , Concilium exigens sess. 24. de ref. cap. 18. concursum in Parochialibus , etiam vigore Indulti S. R. E. Cardinalium conferendis , intelligendum est de Indultis extraordinariis , nempe circa ea Beneficia , quorum collatio spectat ad Cardinales ratione alicujus Abbatie , vel Dignitatis , quas possident in aliena diocesi , non autem circa Indulta ordinaria , quo ad ordinariam videlicet collationem Beneficiorum sui Episcopatus , seu in diocesi . Verum possint , necne , de facto sine prævio concursu Parochiales Ecclesiæ ii conferre , prout volunt citati Auctores , pendet , quantum ipse assequor , ex praxi , & stylo Curie , qui proinde est attendendus . Illud mihi exploratum est , quod Episcopi Cardinales sicuti possint , Romæ existentes , & extra suam diocesim , Beneficia etiam Parochialia conferre per Cap. Novit 7. de off. Leg. Jas. ad l. Extra territorium 20. de jurisd.

omn. Jud. Massob. prelud. 26. dub. 5. ita possint, saltem ex praxi quam vidi observatam, examen pro concursu Romæ in suo Palatio instituire, quamvis iuxta Barbosam *alleg. 60. num. 44.* Gonzalez *gloss. 10. num. 31.* Flamin. *de Resignat. lib. 8. cap. 9. num. 102.* peragendum illud sit in loco Beneficii, seu in diœcesi, ad quam Beneficium pertinet.

87. Quæres 20. utrum provilus de Beneficio ab Episcopo Cardinali in mense Apostolico, teneatur novam provisionem deinde impetrare a Sede Apostolica? *R.* Videtur, quod non: ita enim docent Garcias de *Benef. part. 5. cap. 1. num. 37.* Tondutus in *Addit. ad 2. p. quest. Beneficial. n. 42.* allegans *decis. 530.* Sacræ Rotæ in *tom. 3. Recentior.* & sic a Sacra etiam Concilii Congregatione fuisse declaratum testatur Card. Palæotus, uti refert Germon. *de Indult. Card.* Nihilominus contrarium tenendum est, ut constat ex Motu proprio Sanctissimi Domini Nostri Benedicti XIV. incipiente *Cum sicut accepimus*, sub datum Romæ anno 1741. dummodo tamen Beneficium excedat valorem 24. ducatorum, etiam nullis deductis oneribus. Quare provilus ab Episcopo Cardinali in mense Pontificio de Beneficio excedente prædictum valorem, tenetur ad impetrationem novæ provisionis a Dataria sub pœna impetrationis contra eum admittendæ cum decreto solius signaturæ, ac expeditione, si videbitur, etiam per viam de Curia, & derogationibus, aliisque &c. ut in eodem Motu proprio.

88. Quæres 21. utrum hi Episcopi Cardinales Romæ plerumque residentes possint subdelegare suis Vicariis, vel aliis idoneis Sacerdotibus in diœcesi existentibus facultates, quas ipsi habent a Tridentino, alioque jure sive absolvendi, sive dispensandi? *R.* potestatem delegatam a jure, si delegata fuerit in perpetuum ratione officii, aut dignitatis, equiparari ordinariæ; unde regulariter subdelegari ea potest non tantum in casibus particularibus, sed etiam generaliter, nisi in concessione expressum sit, ut per se ipsum illam delegatus exerceat. Ita Glossa in *Cap. fin. de pot. Jud. delegat.* Covarr. *lib. 3. variar. cap. 20.* Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 40.* Layman *de disp. aliique quamplures.*

89. Hoc posito, cum Episcopi habeant a jure Tridentini, aliisque juribus potestatem dispensandi in aliquibus irregularitatibus, absolvendi ab aliquibus censuris &c. & hæc potestas annexa sit dignitati Episcopali, non autem industria personæ, siquidem ad successorem transit, adeoque ad personas incognitas eam potestatem conferenti; consequens est, ut eam Episcopi, ac præsertim hi Episcopi Cardinales residentes extra suas diœceses, possint Vicario, vel alteri personæ idoneæ eam regulariter subdelegare.

90. Dixi, regulariter eos posse ejusmodi delegatam jurisdictionem cuilibet idoneo subdelegare, non semper; quia potest contingere, rem tanti momenti esse, ut debeat omnino a delegato expediri, nec alteri, præterquam suo Vicario, ab eo committi debeat. Sic potestas conferendi Beneficia, non potest Episcopus alteri committere, quam Vicario suo Generali; ut bene docet Glossa apud Sanchez *lib. 2. disp. 40. num. 15. & seq.*

91. Quæres 22. an possint dare licentiam asservandi SS. Eucharistiam in Oratorio, vel Ecclesia alicujus Conservatorii Puellarum? *R.* Quamvis Episcopi

scopi possint dare licentiam, ut in Ecclesiis Hospitalium, Conservatorium &c. celebrentur Missæ, ut nuper scripsit Ligorius, & ratio sit, quia (ut loquitur Tamburinus *de celeb. Missæ lib. 1. cap. 4. §. 3.* cum Lezana) Oratoria in domibus communitatis, non dicuntur esse in domibus privatis, sicut nec Cappellæ in publicis carceribus, ut notat la Croix *num. 264.* cum Diana, & Quarto; nihilominus communior ac recepta opinio est, non posse Episcopum dare licentiam asservandi in iisdem Ecclesiis Sanctissimum Sacramentum, sed requiri licentiam Sacræ Congregationis Concilii: tum quia Episcopus nequit dispensare in lege canonica universali, quæ extat in *Can. Tribus §. Tanta dist. 2. de Consecr.* ubi hæc habentur: *Tanta in Altario holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastino non servantur, sed cum timore, & tremore Clericorum, & diligentia consumantur*: tum quia hæc super re interrogata Sacra Congregatio negative sæpius respondit. Et sic de facto sentiunt Squillant. *de Episcop. oblig. cap. 22.* Barbosa *de Potest. Episcop. alleg. 22. n. 8.* Genuensis *cap. 110.* ac præsertim Card. Petra *ad Const. 1. Urbani IV. n. 29.*

92. Dixi, communior ac recepta opinio est; non autem universalis. Non desunt quippe graves Doctores sentientes, posse Episcopum talem licentiam elargiri iusta subsistente causa. Ita Pax Jordanus *tom. 2. lib. 7. tit. 11. n. 17.* Clericatus *de Euchar. dec. 60. num. 5.* quibus favet Pasqualigus *de Sacrif. quest. 353. num. 4.* si agatur de asservatione ad tempus, non stabilitate. Ratio esse potest I. quia canon ille allegatus, quo innituntur Auctores stantes pro negativa, hodie abrogatus videtur per contrariam antiquissimam consuetudinem asservandi in Sacratio Divinam Eucharistiam, de qua testatur Tridentinum *sess. 13. cap. 6. de Euch.* unde pro asservatione non est opus, ut dispensetur in eo canone, sed præcise opus est, ut habeatur licentia legitimi Prælati pro asservatione in tali, vel tali Ecclesia, in tali, vel tali loco; ac propterea non est in casu allegabilis illa regula, quod inferior, qualis est Episcopus, nequeat dispensare in lege, seu canone Superioris, qualis est Pontifex: II. quia, licet verum sit, Sacram Concilii Congregationem sæpius respondisse, non inesse Episcopo potestatem concedendi licentiam de asservando Divinam Eucharistiam in Ecclesia Confraternitatis, vel Conservatorii Tertiariarum; verum etiam est, responsiones ejusmodi datas esse ad casus, & interrogationes particulares: unde, juxta multos Theologos, & Canonistas, habent quidem illæ vim obligandi in casibus iis particularibus, ac exploratum non est, quod eandem vim habeant universim, & in casibus similibus, nisi fuerint non solum Papa consulto & mandante editæ, sed etiam ejus mandato speciali solemniter promulgatæ, uti docent Salmanticenses *cap. 3. de Leg.* cum Tapia, Vasquez, Diana, Lezana, aliisque, ac propterea possunt fortasse adhuc Episcopi, qui non interrogarunt Sacram Congregationem, hanc sibi potestatem vindicare: III. quia demum Episcopus, ut Pastor ordinarius, cui incumbit adæquate regimen suæ diocesis, potest, antequam a Pontifice lex aliqua constituitur, eas omnes licentias concedere, quæ ad commune regimen, & communem curam rerum sacrarum pertinent, ut notat Castropalaus *de dispens. punct. 3. num. 9.* Quare, cum asservatio Divinæ Eucharistiæ in hac, vel illa Ec-

clesia, pertineat ad communem curam rerum sacrarum, nec hactenus hac super re Pontifex legem ullam certo tulerit, videtur Episcopus esse in possessione concedendi hanc licentiam.

93. Quod sane a fortiori procedit respectu Episcoporum Cardinalium: cum enim simus in casu, in quo lex canonica de non servanda Eucharistia in Ecclesia, juxta *cit. Can. Tribus*, vel abrogata sit, vel certe intelligenda hodie sit, non simpliciter & absolute, sed cum limitatione, scilicet ut non servetur sine licentia, & sine iusta causa in hac, vel illa Ecclesia; jam non agitur de danda dispensatione, sed de danda licentia, seu ponenda conditione, qua posita, lex illa non obliget (differt quippe valde dispensatio a licentia): unde inquirendum unice illud superest, utrum Episcopi Cardinales habeant potestatem, non quidem dispensandi in ea lege, sed dandi licentiam asservandi Eucharistiam, & sic ponendi conditionem, qua lex illa non obliget, habeant (inquam) hanc, necne? Negavit sæpius hanc potestatem inesse, ut dicebam, Episcopis Sacra Congregatio: sed, an talis declaratio Congregationis afficiat etiam Episcopos Cardinales, qui ut tales sunt speciali nota digni, nec iis omnibus generalibus dispositionibus comprehenduntur, quibus alii comprehenduntur Episcopi, nisi illæ respiciant favorem publicum, animarum utilitatem, vel periculum, ut firmat Fagnanus in *Cap. Ne pro dilatione, de pen. & remiss. num. 58.* an (inquam) talis declaratio afficiat universum etiam Episcopos Cardinales? ipsi D. D. Cardinales Episcopi viderint. Equidem scio, ab Episcopo Cardinali fuisse olim eisdem Tertiariarum Conservatorio factam potestatem asservandi Eucharistiam, cum illæ ad instar severiorum Monialium observarent clausuram, nec pro communicandis Tertiariis infirmis satis per unicam illius oppidi Parochialem Ecclesiam videretur provisum: in quo nihil addiderim, nisi regulam illam juris: *Sæpe quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum.*

CAPUT IV.

De obligationibus talium Episcoporum Cardinalium.

94. **H**onor quilibet quantumvis maximus suum habet annexum non leve onus. Propterea Suburbicarii Episcopi Cardinalis potestas satis ampla suis non destituitur magni ponderis obligationibus. Quæ, & quot præcipue hæ sint, paucis in hoc capite expediám.

95. Quæres 1. utrum Suburbicarii Episcopi Cardinales teneantur ad personale residentiam in suis respective Episcopatibus? R. Videtur, quod non: I. quia jam inde ab initio talium Lateranensium Cardinalium, nunquam fere in suis respective diocesisbus residentiam habuere, sed Romæ commorabantur, ut accurate ostendit Brancacci in *Opus. de Optione Card.* proposito exemplo in Episcopis Card. Ostiensibus, quorum alii fuerunt Vicarii Papæ in Urbe, alii Summi Pontificis Vicecancellarii, alii Urbis moderatores &c. Accedit, quod toto eo ferme tempore, quo Pontifices Avenione degebant, harum Ecclesiarum Episcopi Cardinales deligebantur, & nunquam in iis permanebant. Imo constat, tales Episcopos Cardinales fixam Romæ habuisse suæ domus habitatio-

nem;

nam & adeo ut Honorius III. cum intellexerit, Episcopum Tusculanum proprio carere in Urbe palatio, illud ipsi & successoribus dono elargitus fuerit. *Cum Tusculanus Episcopatus*, inquit ipse in sua Epistola apud Ughellium, *habitalum in Urbe non habuerit hactenus opportunum, Nos volentes tam tuis, quam successorum incommunitatibus, quæ ex hoc provenire poterunt, obviare, Ecclesiam S. Mariæ in Monasterio, de consilio Fratrum nostrorum, Episcopatus tui jure concedimus &c.* Ex quibus perspicuum est, hos Episcopos Cardinales nec habuisse, nec habere obligationem residendi in suis respective diocesis.

96. II. Quia tales præcipue Cardinales Romano Pontifici cum debeant assistere, & cum Romana Ecclesia serviant, quæ cæterarum est mater, videntur esse in suis Ecclesiis virtualiter præsentis; unde ait Oldrad. *conf. 46. quod jus commune habet illos pro residentibus.* Neque obstat Trident. *sess. 23. de ref. cap. 1. præcipientes residere in sua Ecclesia Episcopos etiam Cardinales;* nam, si ii deant in Romana Curia, & a Summo Pontifice discedere non jubeantur, tacita illa Papæ approbatio videtur a tali præcepto dispensatio, ut ait Germonius de Card. §. *Tibi quo ad vixeris, num. 10.*

97. III. Quia nonnulli opinantur apud Hurtadum de Resid. tom. 1. lib. 2. *resol. 7. num. 10.* quod hi sex Episcopi habeant jurisdictionem tantum delegatam a Papa, & is ordinariam in prædictis Ecclesiis, atque idcirco ipse Pontifex censeatur residere: quamobrem, cum Cardinales suis Vicariis delegatam quam habent jurisdictionem subdelegent, nil mirum, si a residentia ipsi excusentur.

98. Nihilominus præmittendum primo est, omnes Ecclesiarum Prælatos, vel Rectores, tam superiores, quam inferiores, non humano tantum, sed etiam Divino præcepto ad residentiam personalem obstringi, idest ad assiduitatem commorationis in loco Beneficii, causa servitii Ecclesiastici personaliter præstandi. Quod ex pluribus Sacre Scripturæ locis efficacissime colligitur, verbisque ac menti Concilii Tridentini aptissime consonat, quamvis hoc ipsum a Concilio non sit expresse definitum.

99. Præmittendum est secundo ex S. Thoma, & Cajetano 2. 2. *quest. 185. art. 5.* apud Layman de Benef. tr. 2. *cap. 6.* quod causa obligandi Ecclesiasticos Pastores ad residentiam personalem cum sit salus animarum; ideo, ubi hæc præsentiam Pastoris exigat, non potest Pastor gregem suum deserere propter aliquod suum commodum temporale, imo nec propter propriæ personæ periculum: cum bonus Pastor animam suam pro ovibus dare debeat, *Joan. 10.* Si vero Ecclesiæ atque subditis utilius, vel æque utile futurum est, ut Episcopatus, vel Parochia, ab absente viro docto, vel ab eo qui magnæ potestatis & auctoritatis est, per Vicarium administretur, quam si ab alio quopiam præsentem, consideratis etiam aliis circumstantiis loci, temporis &c. in hoc casu obligatio personalis residentia cessat secundum jus Divinum, & manet tantum obligatio juris Ecclesiastici; in quo Papa dispensare potest sive in casibus particularibus, sive generali lege.

100. His diligenter prænotatis, dico primo. Suburbicarii Episcopi Cardinales tenentur, per se loquendo, tam jure Divino, quam Ecclesiastico, ad per-

personalem residentiam in suis respective Episcopatibus. Ita expresse Sanctærellus in *variis quest. 2. num. 5.* Hurtadus *loc. sup. cit.* Brancacci in *Opus. de Option.* alique. Ratio facilis atque expedita est: nam ipsi sunt vere ac proprie Episcopi, & Pastores animarum: atqui ex nostro primo prænotato omnes Pastores animarum tenentur tum ex jure Divino, tum Ecclesiastico, ad personalem residentiam: ergo prædicti Episcopi ita ad id tenentur.

101. Dico secundo. Hæc residendi obligatio respectu prædictorum Episcoporum desit per accidens esse de jure Divino, ac facta est de jure mere Ecclesiastico, in quo jure Pontifex dispensat, ac dispensavit circa hanc materiam iustis & legitimis de causis. Assertio triplicem habet partem. Probatur prima pars. Episcopatus hujusmodi sunt Romæ proximi, & vel populo infrequentes, vel peculiaribus quibusdam pro animarum bono subsidiis destituti, vel ad dignitatem Episcopalem ibidem honorifice sustinendam redditibus parum intructi, adeo ut vel utilius, vel certe æque utiliter ab absente Episcopo Cardinali in Urbe commorante per suum Vicarium gubernentur, quam a præsentē alio Episcopo non ejusdem auctoritatis, nec ejusdem experientiae, & opum sufficientiae, ibidem residente; ac propterea juxta secundum prænotatum cessat in his obligatio residentiae personalis secundum jus Divinum, & per accidens manet dumtaxat obligatio juris Ecclesiastici; ut recte observat præ cæteris Eminentissimus Brancacci in *citato sæpius Opus. de Optione.* Altera pars, nempe quod Pontifex dispenset, seu dispensaverit, probatur; nam Summus Pontifex Urbanus VIII. in suo Motu proprio die 28. Novembris 1633. sic ait: *Insuper Sanctitas Sua declaravit, dubium hætenus nullo modo fuisse, nec esse debere, residentiam Cardinalium Archiepiscoporum, ac Episcoporum extitisse, & esse apud alias Ecclesias Metropolitanas, seu Cathedralis sibi commissas, non autem apud sex Ecclesias Cathedralis Titulares eorundem Cardinalium, in quibus Cardinales Ordine priores præesse solent &c.* Item idem Pontifex in sua Constitutione 60. excepit hos sex Cardinales a lege quam ibi statuit, ita ut ad residendum in suis respective Ecclesiis eos obligatos non agnoscat. Accedit nupera Clementis XII. Constitutio, in qua §. 9. aperte supponitur, horum Episcoporum Cardinalium residentiam esse in Romana Curia, ut Romano assistant Pontifici, quamvis ab obligatione (ut infra dicemus) suas Ecclesias, & dioceses visitandi minime eximantur; unde perspicuum est, Romanos Pontifices dispensare, vel dispensasse cum his super residentia personali. Tertia demum pars, videlicet quod iustis & legitimis de causis dispensatio hæc processerit, late ac varie ostenditur a diversis probatis Auctoribus, mihi vero præcipue suadet ex eo, quod hujusmodi Cathedralis admodum vicinæ & proximæ sint Urbi Romæ; nam, ut ajebat olim Torres in *tract. de commen. perp.* cum proxime in Urbe hi Episcopi commorentur, in sua Ecclesia videntur personaliter residere: Sex, inquit, Episcopos Cardinales semper excipio, qui propter vicinitatem Ecclesiarum in ministerio Cardinalatus perpetuo esse possunt simul, & ab Ecclesiis suis non abesse. Imo Clemens VIII. id ipsum censuit, quando Cardinali Bellarmino commonefacienti Pontificem de Episcopi Tiburtini, aliorumque non residentia, ipse respondit: *Inscus* (idest Episcopus Tiburtinus) *residet,*

det, quia qualibet hebdomada potest esse Tibure. Quare vicinitas & proximitas talium Ecclesiarum satis congrua videtur fuisse causa & legitima, ut Pontifices a residentia exceperint sex hos Episcopos Cardinales. Hinc, stantibus his duobus, nimirum dispensatione Pontificia, & causa legitima ejusdem dispensationis, omnes ferme Auctores excusant hos Episcopos Cardinales ab actuali personali residentia in suis Ecclesiis, ut videre est apud cit. Card. Brancacci, Dianam, Sanctarellum, aliosque; quamvis iidem Episcopi, spectato jure Divino, ac per se loquendo, independenter ab his duabus enumeratis circumstantiis, tenerentur, sicut alii Episcopi, ad personalem actualem residentiam.

102. Neque obstant in contrarium adducta. Non primum; quia, dato & admissio eo puncto historico, de quo non vacat inquirere, Episcopi illi Cardinales qui olim non residebant, habuere justam fortasse causam non residendi, una cum tacita, vel expressa dispensatione Romani Pontificis, sicuti nunc nostri habent: de quolibet enim præsumi debet, quod sit bonus, & non malus, nec ex malitia ab officio suo discedat: Gloss. in Cap. 2. de scrut. in Ord. faciend. & in Cap. Dudum, de præsumpt.

103. Non secundum; nam non desunt plures alii Cardinales qui in Curia assistant Pontifici; unde per hoc præcise non excusantur a residendo Episcopi Cardinales. Notat quippe Card. Cajetanus 2.2. quæst. 185. art. 5. quod si negotium universalis Ecclesiæ necessario exigeret Episcopum, tunc absentia esset rationabilis; sed, si negotium universalis Ecclesiæ non necessario exigit Episcopum, non excusatur Episcopus a residentia quo ad Deum. Quare etsi proprium censeatur Cardinalium Pontifici assistere, eumque præsentī consilio & opera juvare, tamen id commodè fieri cum possit per alios, in quibus præsentia, & dexteritas, rerumque usus sit, non excusantur præcise ex eò munere Episcopi Cardinales ab onere residendi, præsertim cum Episcopi Cardinales, ut notat Bellarminus ad Clem. VIII. hodie, non se Administratores, sed Episcopos dici velint Ecclesiarum, quibus præficiuntur.

104. Non denique tertium; quia ea opinio nullum habet solidum fundamentum, ac propterea ab ipso Hurtado tanquam falsa rejicitur; prout supra etiam rejecta est.

105. Quæres 2. utrum tales Episcopi Cardinales teneantur visitare suas respective dioceses suburbicarias? R. Videbitur fortasse, quod non; quia ex suppositione, quod sint dispensati a residentia, ac teneantur residere in Curia Romana, ut colligitur ex Fagnano 1. part. de postul. at. Prælatorum Cap. Bonæ memoriæ &c. sequitur, esse etiam ab ejusmodi onere dispensatos; præsertim cum, teste Hieronymo Plato cap. 32. de Card. ut Cardinales ad quædam munera extra Romanam Curiam mittantur & adhibeantur, oportet, haud mediocriter esse negotium, sed magnum, & arduum, nec privatum, sed publicum, ac vel ad totam Ecclesiam pertinens, vel certe ad præcipuam ejus partem.

106. Dicendum tamen, eos teneri vel per se, vel per alios suas dioceses visitare. Ita aperte constat ex Decreto Consistoriali sub Alex. VII. in quo fancitur, ut omnes sex Episcopi visitare teneantur proprias suas dioceses ad præscriptum sacrorum canonum, & Concilii Tridentini. Deinde constat ex

Con-

Constitutione novissima Clem. XII. *Pastorale officium &c.* ubi §.9. firmatur, teneri hos sex Episcopos Cardinales *Ecclesias*, & *diœceses suas ad præscriptum sacrorum canonum*, & *decretorum Concilii Tridentini visitare per se ipsos*, aut, *si legitime impediti fuerint, per suum Vicarium in spiritualibus Generalem, vel alium probum*, & *ad id idoneum virum Ecclesiasticum*.

107. Neque obstat, munus talium Episcoporum esse Romano Pontifici assistere, ab eoque nunquam nisi ob causam publicam divelli; nam expresse hujus assistentiæ meminit Clemens XII. *loc. cit.* atque ea minime suffragante docet, præfatos Episcopos teneri ad visitandam diœcesim, *etiamsi*, inquit ipse, *in dicta Curia, ut Romano assistant Pontifici, commorentur*. Hinc nupcâs temporibus vidimus Eminentissimum Card. de Ilcio ferme octogenarium semel atque iterum Sabinen. suam diœcesim, quæ sexaginta numero aut oppida aut pagos complectitur, per asperos & salebrosos colles, maxima inter pericula, equo vectum, aut sella gestatoria, lustrasse, ea quidem diligentia in suâ commoditatibus Ecclesiæ conquirendis, ut ipsemet pueros, puellasque primis Christianæ religionis rudimentis imbueret, ipse immensam populi multitudinem cœlesti Pane reficeret, ipse demum pacificaret dissidentes, distraheret pellicatus, publice quovis in oppido Divina Myſteria, & optimi Pastoris munera obiret; ne suos scilicet ætas nostra Carolos, aut Salesfos desideraret. Adeo senescente etiam Mundo heroicæ charitatis & pastoralis curæ absolutissima exempla non desunt.

108. Quæres 3. utrum teneantur visitare Limina Apostolorum, & suæ diœcesis relationem ad normam Sixtinæ Constitutionis Romano Pontifici exhibere? R. affirmative. Ita enim expresse statuit in citata sua Constitutione *Pastorale officium &c.* felix recordationis Clemens. Papa XII. ac propterea ii tertio quoque anno visitationem prædictam explere, ac relationem exhibere tenentur; cum hoc tamen, quod tempus numerandum sit, non a die assumptionis, seu optionis ad Episcopatum, sed a publicatione Bullæ Sixtinæ: contrasacientes vero, seu omittentes debito tempore per se ipsos ad Limina accedere, vel saltem per alium, si legitimo detineantur impedimento, ut referant statum suæ diœcesis, incurrerent ipso facto in suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, ab administratione temporalium & spiritualium, & a fructibus Ecclesiæ Episcopalis &c. Neque idcirco excusarentur, quod sint Cardinales, qui non ligantur poena imposita universaliter omnibus; nam id intelligendum, nisi exprimantur. In Constitutione autem Sixtinâ exprimuntur etiam Cardinales, ut videge est apud Bonac. de *Cens. in part. disp. 3. quæst. 5. punct. 6.*

109. Quæres 4. utrum teneantur constituere Vicarium Generalem in suâ respective diœcesi? R. Videtur, quod non. Quando enim nulla urget necessitas, propterea quia diœcesis parva est, vel quia Episcopus ita est industrius & exerceat in negotiis gerendis, ut per se solus omnia commode agere possit, quæ ad munus Episcopale pertinent, tunc Episcopus nec debet, nec cogi potest constituere sibi Vicarium Generalem, ut plures Doctores firmant contra alios apud Leurenium de *Vicar. cap. 1. quæst. 27.* Cum autem talium Episcoporum diœceses, una excepta Sabinenſi, sint satis exiguæ, & ejusmodi Epi-

Episcopi sint in negotiis Ecclesiasticis capeſſendis, vel gerendis conſilio ac petitiis præ cæteris præditi, non eſt quidquam cauſa, ut Vicarium Generalem ſibi aſciſcere obligentur.

110. Dicendum tamen eſt, eos ex quadam naturali ratione teneri Vicarium Generalem in propria diœceſi conſtituere. Ratio eſt; quia ipſi propter multitudinem occupationum, quas ex Cardinalatu habent in Curia Romana, etſi diligentiffimi ſint, tamen per ſe ſolos plerumque non ſufficiunt omnibus negotiis ſaltem commode expediendis, quæ ad regimen Episcopale, & curam animarum pertinent. Accedit, quod, reſidentibus ipſis in Curia Romana extra diœceſim, ratio quadam naturalis exigit deputationem Vicarii intra diœceſim, ut juſtitia, litigantibus, & rebus Eccleſiaſticis conſulatur. Quod confirmari poteſt auctoritate eorum, qui putant, quemcumque Episcopum teneri ad Vicarii Generalis deputationem, etiam ubi Episcopuſ poſſet omnia per ſe ipſum expedire. Sic enim docent apud Sbrozz. Baldus in l. *Aliquando de off. Proconſ. num. 1.* Lancellot. *Inſt. juris Can. de off. Vicar. Rebuff. tract. de nominat. queſt. 4. num. 61.* alique apud eundem. Unde patet reſponſio ad oppoſita.

111. Quæres 5. utrum teneantur conſtituere in ſua propria diœceſi Suffraganeum, ſeu Vicarium in Pontificalibus? R. Sciendum eſt 1. nomine Suffraganei intelligi hoc loco Episcopum aliquem Titularem, qui aſſumatur ab Episcopo diœceſano tanquam Coadjutor & Vicarius ad exercenda in ſua diœceſi Pontificalia, ex Barbosa *Jur. Eccl. lib. 1. cap. 15.* Hic vero diſſert a Vicario Generali, ex eo quod per receptionem talis muneris nullam juřiſdictionem ſive ordinariam, ſive delegatam habeat, ſed ſolum poteſtatem exercendi Pontificalia dependentem a conſenſu & licentia Diœceſani; quæ poteſtas non eſt juřiſdictionis: Layman in *Cap. Quoniam, de officio Jud. ordin. num. 2.* Aliquando tamen idem, qui eſt Suffraganeus, conſtituitur ab Episcopo diœceſano Vicarius Generalis.

112. Sciendum eſt 2. quemlibet ex Episcopis his Cardinalibus poſſe in ſua reſpectiva diœceſi ſuburbicaria Episcopum aliquem Titularem in ſuum Suffraganeum aſſumere, conſtituto illi annuo cenſu ad ſui ſuſtentationem; nullibi enim id iis prohibetur, & omnia ſunt licita, quæ nulla lege ſunt vetita, *Cap. Nullus, de teſtibus.* De facto Antonius olim Card. Barberinus Episcopuſ Tuſculanus ſuum ibidem habuit Suffraganeum Illuſtriſſimum Bottoni, quem pingui a ſe præſtito honorario munifice ſuſtentabat.

113. Sciendum eſt 3. Episcopum Cardinalem Oſienſem ac Veliternenſem obligari ex Decreto Urbani VIII. edito die 20. *Auguſti 1629.* cujus meminit Illuſtriſſimus Archiepiſcopuſ Borgia *ſec. 17. n. 30. ſua Hiſtorie Velitern.* habere in Civitate Veliternenſi Episcopum Titularem Suffraganeum, eidemque de menſa Episcopali quingentos aureos in ſingulos annos ſuppeditare, prout de facto Eminentiffimi Oſienſes Episcopuſ & Suffraganeum habent, & ſtatutos illi annuos redditus ſubminiſtrant.

114. His præmiſſis, aſſo, nullum ex his Episcopis Cardinalibus, præter Oſienſem ac Veliternenſem, habere propriam atque expreſſam in jure aliquo

positivo obligationem assumendi sibi, & constituendi in sua diœcesi Episcopum Suffraganeum; nam, si aliquis ex his talem obligationem haberet, potissimum esset Sabinensis, qui diœcesim satis amplam obtinet, & jam inde a tempore Urbani VIII. consuevit Suffraganeum sibi ad Pontificalia assumere. Verum jus nullum scriptum, quod Sabinensem Episcopum circa Suffraganeum afficiat, hactenus reperio. Consuetudo vero ortum habuit, & continuata est, non ex intentione introducendi obligationem, sed ex debito satisfaciendi piae dispositioni, ac prorsus liberali munificentiae unius ex Episcopis Cardinalibus Sabinen. qui certos redditus reliquit ad effectum, ut illos Sabinen. Episcopus in Suffraganeum erogaret. Accepimus quippe ex historiis apud Abb. Piazza de *Hierarchia Cardinalitia*, Scipionem Card. Burghesium Episcopum Sabinen. habente anno 1629. (fortasse ut sapientissimo Urbani VIII. consilio, qui eo anno Suffraganeum Velitris decreverat, se conformaret) summam quamdam pecuniam in locis montium deposuisse, ex qua aurei quadringenti in singulos annos provenirent, iique ad alendum Suffraganeum Sabinen. impenderentur. Quare nullus, ut dicebam, Episcopus Cardinalis, præter Olien. & Velitern. habet ex expresso positivo jure obligationem assumendi sibi Suffraganeum in sua diœcesi; Sabinensis vero habet hanc obligationem, non quidem ex jure positivo scripto, vel consuetudinario, sed ex debito satisfaciendi liberali ac piae sui antecessoris dispositioni: quamquam non negarim, expediens magno opere esse, ut in Sabinensi hoc Episcopatu, utpote valde extenso ac porrecto, Episcopus Suffraganeus resideat, qui subditos levet ab onere semper Romam adeundi pro susceptione sive Ordinum, sive Confirmationis &c.

115. Quæres 6. utrum teneantur ejusmodi Episcopi singulis annis Synodum diœcesanam congregare juxta Tridentinum *sess. 24. cap. 4. de reform.* ? R2. Præmittendum est 1. Episcopos ad occurrendum Ecclesiæ in commodis in dies nascentibus, & ad mores Cleri reformandos, & controversias componendas, obligari singulis annis Synodum diœcesanam celebrare, prout eos admonet Tridentinum *sess. 24. cap. 4. de ref.* quam obligationem esse gravem, declaravit Sacra Congregatio, nisi causa excuset, quæ debet asferri in visitatione Liminum Apostolorum, ut ait Gavantus in *praxi diœcesanæ Synodi cap. 1. §. 1. n. 6.* Imo omittens celebrare Synodum, de jure communi venit suspendendus ab executione officii, ex *Cap. Sicut, de accusat.* & ex declaratione Sacræ Congreg. Concilii 27. Martii 1590. quod etiam nuper adnotavit Benedictus XIV. in docto suo Opere de *Synodo Diœcesana*.

116. Præmittendum est 2. non leve esse dubium, an prædictum onus, seu obligatio emolliatur aliquantulum, vel potius omnino cesset respectu talium Episcoporum Cardinalium? Etenim commode in ipsos etiam derivari possunt, quæ in ordine ad excusandum ab eodem onere Vicarium Urbis sapienter de more adnotat idem Benedictus XIV. in *citato suo Opere lib. 2. cap. 3.* nempe talium Episcoporum diœceses (si unam, vel alteram excipias) esse valde exiguas, ita ut una veluti conversione oculorum omnes Episcopus suæ diœcesis Parochos, Presbyteros, cæterosque de Clero intueri possit, & consequenter necesse non sit eos in unum cogere, ut ab iis de suæ cujuslibet Parochiæ

chiæ statu habeatur informatio, vel ii ab Episcopo vicissim salubria monita accipiant. Deinde omnes hæ diœceses sunt proximæ ac ferme contiguæ Curia Romanæ, ubi Sacrae habentur Cardinalium Congregationes sive Concilii, sive Episcoporum, quæ Ecclesiarum in dies nascentibus incommodis occurrunt, super irrepressos abusus invigilant, & facilis ad eas cum unicuique ex his diœcesibus pateat accessus, non est timendum, ne omisso diœcesanæ Synodi, Ecclesiasticæ in iisdem diœcesibus disciplinæ pariat detrimentum. Quare censendum videtur, tales Episcopos, etsi ab hac lege afficiantur, quatenus ea dirigitur ad omnes Episcopos, excusari tamen ab ejus actuali observatione; propterea quia, attentis enumeratis circumstantiis, rationabiliter præsumitur, legislatorem nolle eos tanta severitate obstringere.

117. His præmissis, existimarem, ejusmodi Episcopos Cardinales propter supra allatas rationes facile ab hac lege congregandi quotannis Synodum posse se subtrahere, præsertim cum ab aliis etiam Episcopis, ut docet Monacellus *tom. 1. formul. 3. tit. 5.* non ita frequenter ea observetur, adeo ut *plures sint Episcopi, qui vel tantum unam, vel nullam Synodum toto tempore Præsulatus convocare & publicare contenti esse soleant*. Aliqualis tamen ratio legis hujusce etiam ab his Episcopis Cardinalibus habenda est; ita ut, si opportunitas se obtulerit, vel necessitas id exigat, eam minime negligant: quandoquidem nefas est, Episcopum ea negligere, quæ apposite ad rectam suæ Ecclesiæ institutionem sacri canones & Concilia suppeditant. Enimvero plures ex his Suburbicariis Episcopis huic se legi accommodarunt cogentes diœcesanam Synodum sive Tusculi, uti olim præstitit Franciscus Maria Card. Brancacci, sive Velitris, uti olim pariter per Nepotem suum Patriarcham rite peregit Alderanus Card. Cybo, alique alibi. Animadvertendum autem est, quod ubi Synodus diœcesana jamdiu fuerit omissa, atque idcirco Examinatores Synodales in ea constituti vel decesserint, vel abierint, sunt alii ab Episcopo Cardinali subrogandi de licentia & facultate Sacrae Congregationis Concilii, quam facultatem Sacra eadem Congregatio nunquam denegat, & sic subrogati durant ad annum, eosque Sacra Congregatio singulis annis, petente Card. Episcopo, confirmat, ut optime docet Benedictus XIV. *de Synod. Diœc. lib. 4. cap. 7.*

118. Quæres 7. utrum iidem Episcopi Cardinales teneantur suo populo prædicare? R. affirmative; nam præcipuum id Episcoporum munus est, ut inquit sacrum Concilium Tridentinum *sess. 5. cap. 1. de ref.* & habetur in *Can. Placent, 100. qu. 1.* imo id ipsum docet Episcopalis consecratio, in qua dicitur: *Accipe Evangelium, vade, & prædica populo tibi commisso*. Quamvis vero Episcopus teneatur per se ipsum prædicare, ut recte cum Concilio Romano docet idem Benedictus XIV. *in suo Opere de Synod. Diœc. lib. 7. cap. 43.* duplicem tamen id habet limitationem, videlicet *nisi ipse fuerit legitime impeditus: & nisi alicubi consuetudo invaluerit, ut per idoneum substitutum id fiat*: ut notat Squillant. *de oblig. Episc. p. 1. cap. 6.* Cum autem ejusmodi Episcopi Cardinales sint plerumque legitime impediti vel ab ætate provecta, vel ab assistentia præstanda Romano Pontifici, ac prætereà jam usu receptum sit, ut

ipsi prædicationem exercent per idoneos ac probos substitutos ; hoc ipsis maxime incumbit , ut opportunos & aptos Sacerdotes seligant , qui frangant panem esurientibus , diæcesim omnem pabulo verbi Dei nutrant , idque faciant quamæpissime . Memini , piissimum olim Card. Sebastianum Antonium Tanara Episcopum Tusculanum adeo verbi Dei prædicationem in sua diæcesi frequentem voluisse , ut non solum per Quadragesimam & Adventum in sua Cathedrali eam procuraret , sed per omnes totius anni Dominicos dies ex Religiosa Capuccinorum familia Sacerdotes acciverit , qui de rebus Divinis , cæterisque spectantibus ad salutem animæ populum pro concione commonefacerent atque erudirent . Tanti a sapientissimo Antistite fiebat ; ut frequens suis ovis ubi Evangelii prædicatio in promptu esset .

119. Quæres 8. utrum teneantur aliquando per se ipsos Sacramenta aliquo populo ministrare ? R. Ex duplici capite potissimum oritur obligatio , relate ad Episcopos , ministrandi per se ipsos Sacramenta . Primo ratione residentiae , quæ non debet esse mere materialis , sed cum effectu ; unde aliqua per se ipsos præstare debent , siquidem accipiens Episcopatum obligat suam personam ad proprias illius functiones , taciteque promittit se illas obitutum , quantum res feret , ex Reiffenstuel *lib. 3. tit. 4.* Hinc debent Episcopi , nullo exiistente impedimento , conferre aliquando per se ipsos sacros Ordines , Confirmationem &c. Deinde oritur ratione necessitatis ; nam Episcopus est Parochus Parochorum , & Ordinarius in tota sua diæcesi , ad quem principaliter pertinet cura animarum ejusdem suæ diæcesis ; unde tenentur Episcopi , Parocho deficiente , si nullus alius adsit Sacerdos , ministrare per se ipsos Sacramenta tempore etiam pestis , ex Gobat *tract. 1. num. 134.*

120. Jam vero , cum ejusmodi Episcopi Cardinales ex Pontificio indulto , ut supra diximus , immunes sint a personali residentia , & propter vicinitatem Urbis nulla sit necessitas , ut ipsi per semetipsos habeant sacram Ordinationem , vel Sacramentum Confirmationis , aliaque administrent , siquidem nullo , vel levi incommodo pro illis duobus Sacramentis suscipiendis possunt subditi se Romam conferre , & pro aliis est abunde in propria diæcesi illis provisum ; sequitur , quod ejusmodi Episcopi Cardinales non habeant rigorosam & strictam obligationem ministrandi per se ipsos Sacramenta sive Ordinis , sive Confirmationis &c.

121. Dixi , strictam & rigorosam obligationem ; nam equidem non negarim , aliquam inesse illis obligationem ex honestate ac decentia . Decet quippe , tales Episcopos in sua diæcesi aliquando Pontificales functiones exercere , & propria dignitatis Episcopalis , Ordinis scilicet , & Confirmationis Sacramenta ministrare &c. Etenim turpe est , quod civitas Episcopalis Episcopalia sui Pastoris munera nunquam in exercitio videat , & semper alienum , vel mercenarium , nunquam proprium Pastorem sibi pabulum Sacramentorum ministrantem agnoscat . Profecto id probe intelligebat piissimus senex Raynerus Card. de Ilcio Episcopus Sabinensis , qui propterea sapius per annum Pontificales in sua diæcesi functiones exercuit , atque inter lustrandam diæcesim quamplures ubique Confirmationis Sacramento corroboravit . Sanctum erat enim

illi omnes sui Pastoralis officii partes adamussim explere, nec quidquam Cardinalitæ dignitatis oneri detrudere.

122. Quæres 9. an iidem teneantur, juxta Romani Concilii sub Benedicto XIII. præscriptum, Cleri Congregationem habere pro sacrorum rituum, & casuum conscientiarum disceptatione? R2. Concilium Romanum. sub Benedicto XIII. de anno 1725. cui omnes sex Cardinales Episcopi vel per se ipsos, vel per suos Procuratores subscribere, hæc tit. 15. statuit ac decernit: *Quocirca opere pretium ducant Episcopi, omnemque curam ac diligentiam adhibere non desistant, quousque Congregationes tum in civitatibus, tum in diocesis per omnes de Clero, Sacris initiatos, Canonicos, Parochos, & Confessarios, Regulares etiam, dummodo morales in eorum Conventibus lesiones non habeantur, alias ab audiendis Confessionibus suspendendos, semel in unaquaque hebdomada, certoque designando die, & sub certa pœna pecuniaria contra contumaces habeantur, in quibus alternatim & rituum, & conscientie casus proponantur, discutiantur, & præctice exercentur &c.*

123. Jam vero Episcopi hi Cardinales ejusmodi Conciliari decreto multiplici ex capite tenentur se conformare. Primo quia Conciliaris hæc dispositio directa est ad omnes Episcopos Provinciæ Romanæ, & respicit favorem publicum, seu utilitatem animarum: ac propterea cum etiam nostri Episcopi sint earum diocesum Episcopi, quæ sub sunt Provinciæ Romanæ, & Cardinales comprehendantur ea Conciliari dispositione, quæ concernit favorem publicum, quamvis de illis non fiat expressa mentio, ut pluribus firmit Fagnanus in *Cap. Ne pro dilatione, de pœnit. & remiss. num. 58.* sequitur, hos Episcopos Cardinales hæc Conciliari lege teneri. Secundo quia par est, ut ipsi, utpote majores, exemplo aliis præeant in observanda ea lege, quam ipsimet una cum aliis Romanæ Provinciæ Episcopis tulerunt, ac subscripserant. Tercio quia in Suburbicariis his diocesis magna est necessitas talium Congregationum, ne Clerus plerumque pauper, ac domesticis curis occupatus, libros omnino deserat, & quæ olim didicerat, prorsus obliviscatur. Enimvero exacte admodum ante ipsum Romanum Concilium has Congregationes casuum curabat in sua Tusculana diocesi Eminentissimus Franciscus Card. Giudice, qui, ne quisquam de Clero obtenderet ex librorum inopia suæ infirmitatis necessitatem, de suo ære satis ampla librorum suppellectili diocesanos ipsius summum Templum donavit, quibus unusquisque, si vellet, moralem sibi scientiam compararet, & ad casuum Congregationem se se opportune instrueret.

124. Quæres 10. an ejusmodi Episcopi Cardinales debeant uti ea intitutione, *Dei, & Apostolicæ Sedis gratia*? R2. De hac re agunt Cardinalis Petra ad *Constitut. III. Innoc. III. sub fin.* Rebuffus in *Praxi beneficii num. 4.* Thomassinus *lib. 1. cap. 60. num. 9.* Ex quibus habeas, primos fuisse Episcopos Cyprios, qui hæc intitutione usi fuerint de anno 1252. sed non constanter; siquidem consequentibus temporibus reperiuntur apud Labbeum Episcopi Cyprii, qui, non eam, sed aliam intitutionem adhibuerint, nempe *Divina miseratione Episcopus &c.* Ab Episcopis Cyprii derivatus est talis usus in Italiam ad Archiepiscopum Ravennatem, deinde ad Episcopos aliquot Gallie, &

214 DE EPISCOP. CARDINALIB. SUBURBICARIIS

tandem ad Archiepiscopum Salisburgensem in Germania. Hodie passim usurpatur ab omnibus fere Episcopis; ita ut ea intitulatione utantur, ex testimonio Card. Petra, etiam Electores Colonienfis, Moguntinus &c. Dixi, fere omnes; nam affirmat laudatus Card. Petra, non teneri ea uti aliquos Episcopos, quorum antecessores ea nunquam uli sunt, sciente, ac tolerante Sede Apostolica, quales sunt Archiepiscopi Consentinus, Capuanus, & Surrentinus.

125. Rationes talis usus coniectat Thomassinus fuisse a principio, ut Episcopi ostenderent, se speciali modo participare de potestate Sedis Apostolicæ, atque idcirco talem usum invaluisse sub initium præcipue apud Archiepiscopos. Continuatio vero hodierna idcirco fit, ut ostendatur dependentia Episcopi a Romano Pontifice: quare nolentes ea intitulatione uti, in suspensionem aliquam schismatis veniunt apud Romanam Curiam: ac de fisco, teste eodem Card. Petra, fuit olim in crimen vocatus ipsius patruus Archiepiscopus Surrentinus, qui ejusmodi intitulationem in quodam a se edito libro omiserat.

126. Propterea de stylo Curie quædam hodie est obligatio, ut Episcopi hæc intitulatione utantur: cæterum hæc obligatio est pro foro dumtaxat externo, ne videlicet lacerentur, nedum non admittantur, in Dataria litteræ testimoniales eorum Episcoporum, qui eam intitulationem non præferunt.

127. Controversia esse potest, utrum Episcopi Cardinales, ac præsertim Suburbicarii, hac qualicunque obligatione adhibendi eam intitulationem teneantur? In quo communis responsio apud citatum Petram est, non teneri. Ratio fortasse ea est; quia, cum Cardinales sint pars potissima Sedis Apostolicæ, & pars corporis ipsius Papæ, non est opus, ut per ejusmodi intitulationem, suam a Sede Apostolica & a Pontifice dependentiam testificentur. Accedit praxis, quæ ut optima legum interpretes ostendit, Cardinales Episcopos ad id non obligari. Non ausim tamen improbare, si quis ex Card. Episcopis ea intitulatione uti voluerit.

CAPUT V.

De præ eminentia talium Episcoporum.

128. **E**piscopi Cardinales Suburbicarii ea excellenti amplitudine, ut post Romanum Pontificem cæteris omnibus tum Cardinalibus, tum Archiepiscopis, tum Episcopis præmineant: nec recens ea res est, sed ortum habuit jam inde ab anno Domini 1112. quando in Romano Concilio sub Paschali II. Episcopi Cardinales subscribere ante omnes Archiepiscopos, & Episcopos, cæteri vero Cardinales Presbyteri ac Diaconi post omnes Episcopos. Hinc B. Petrus Damiani, qui floruit circa annum 1060. multa præclare scripsit de cœtu Episcoporum Cardinalium, qui tanti semper est habitus, ut, teste Thomassino *p. 1. lib. 2. cap. 114.* Rex Siciliæ Carolus cum Perusiam venisset una cum Carolo Martello filio Rege Hungariæ, ipse inter Episcopos Cardinales federit, Rex autem Hungariæ ejus filius inter Cardinales Diaconos. Propterea

129. Quæres 1. an hæc tanta Episcoporum Cardinalium præ eminentia redundet etiam aliquatenus in ipsorum ministros? 2. cum Cohellio *cap. 5.* affirmata

firmative; nam ipsorum Vicarii, inquit citatus Auctor, vocantur *Vicedominii*, idest (Economii rerum Episcopaliū, atque ita speciali hac appellatione specialem quamdam præ cæteris exigunt exislimationem.

130. Quæres 2. an Episcopi Cardinales postulandi sint, vel potius eligendi ad dignitatem inferiorem? R. cum eodem Cohellio, esse postulandos, ad differentiam Cardinalium Presbyterorum, qui etiam ad inferiorem dignitatem, puta ad Episcopatum, eligi possunt; quamvis etiam Cardinales Presbyteri, vel Diaconi, cum ex officio suo assistentiæ Pontificiæ obligati sint, postulandi videantur, non tamen solemniter, sed simplici postulatione, ut docet Abbas in *Cap. Ecclesia*, 57. num. 15. de elect. contra Hollien. & Sylvest. apud Pirhing de *Postulat.* §. 2. qu. 3. quem vide, si lubet.

131. Quæres 3. an Episcopi Cardinales principalem partem habeant, seu speciale jus obtineant circa electionem Romani Pontificis? R. Olim principales illis partes fuerunt attributæ, ut constat ex *distinct. 23. Can. In nomine Domini*; ibi enim sic decernitur: *In primis Cardinales Episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox Christi Clericos Cardinales adhibeant: sicque reliquus Clerus, & populus ad consensum novæ electionis accedat: nimirum præcæuentes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi viri* (idest Episcopi Cardinales, uti interpretatur Glossa) *præduces sint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem sequaces: & infra: Cardinales Episcopi procul dubio Metropolitanis vice funguntur, qui videlicet electionem Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehant.* Nunc vero standum est novissimis Apostolicis Constitutionibus quo ad Pontificis electionem, juxta quas pares videntur Cardinalium omnium partes in tali electione, quamvis consilio & auctoritate, utpote seniores, Episcopi Cardinales non raro ad eam plurimum conferant.

132. Quæres 4. an Episcopi Cardinales cæteris Cardinalibus præmineant in munere assistendi Summo Pontifici? R. Plura sunt, in quibus Episcopi Cardinales in hoc munere aliis Cardinalibus præminent; nam ipsi primi in sacro Consistorio sententiam dicunt, primi Pontificiis, & Conciliaribus sanctionibus subscribunt, primi in Conclavi electum Pontificem recognoscunt & adorant, primi denum ii sunt ad quos spectet Romanum Pontificem in tanto tamque laborioso opere adjuvare, & sublevare. Ex his fortasse præminentis factum est, ut Scriptores nonnulli eos *Archiepiscopos* vocarint; sic enim eos nuncupat in quadam sua Epistola S. Ludgerus primus Episcopus Monasterien. sæculo nono ineunte, ubi cum ipse enarrat acta in Germania a S. Leone hæc habet: *Facta hæc sunt pridie nonas Septembris, præsentibus ibidem victoriosissimo Carolo semper Augusto Romanorum Imperatore, & Francorum Rege, venerabilibusque Patribus Cardinalibus Archiepiscopis Bernardo Ostiensi, Fortunato Trevirorum Theodoro Sabinensium &c.*

133. Quæres 5. an ad ejusmodi Episcopos pertineat privative Pontificem Romanum consecrare? R. Episcopus Ostiensis ab antiquissimis Ecclesiæ temporibus id habet, teste ipso S. Augustino in *Brevic. collat. diei 3. cap. 16.* ut Romanum Pontificem in Episcopum consecret: & Anacletus Pontifex cum decre-

verit

verit seculo secundo, consecrationem Episcopi a tribus Episcopis peragendam, crediderim ex Anastasio Bibliothecario; assistentes huic Consecratori Episcopos, de jure esse debere Cardinales Episcopos Suburbicarios; ipse enim de S. Leone II. hæc refert: *Sanctissimus vir ordinatus est a tribus Episcopis, idest Andrea Ostiensi, Joanne Portuensi, & Placentino Veliternensi, pro eo quod Albanensis Ecclesia Episcopum minime habuit.* Enimvero Ostiensi consecranti Clementem VIII. assistere Tusculanus & Sabinenſis Episcopi; idemque factum est in aliis Pontificum consecrationibus: ubi advertas, Consecratoris Pontificis munus ad Ostiensem spectare specificative ut talem Episcopum; non autem ut sacri Collegii Decanum; nam de facto Pontifex Sixtus IV. de anno 1471. consecratus fuit ab Episcopo Ostiensi, qui non erat sacri Collegii Decanus, teste Illustrissimo Archiepiscopo Borgia lib. 4. *Hist. Velitern.*

134. Quæres 6. an specialibus vestium insignibus decorentur Cardinales Episcopi Suburbicarii? R. insignia Cardinalitia & Episcopalia illis competere; unde incedentes per vias vecti curru, aut publice quoquo modo se se visendos præbentes, utuntur vestibus Cardinalitiis. more aliorum Cardinalium; interestes vero sacris functionibus sive in Sacello Pontificio, sive in publicis Supplicationibus, quando alii Cardinales induunt vel Casulam, vel Dalmaticam respective, ipsi induunt Pluviale cum cæteris Episcopalibus ornamentis. Insuper Ostiensis utitur Pallio ad normam sacrorum canonum ex concessione Sancti Marci Papæ, qui Christi vices anno salutis 336. gessit.

135. Quæres 7. an Decanatus Sacri Collegii spectet privative ad cætum Episcoporum Cardinalium Suburbicariorum? R. Decanatum Sacri Collegii Dignitatem esse a Romano Pontificatu in Ecclesia Dei primam; nam Decanus est caput illius Collegii, quod *Gremium Romanæ Ecclesiæ* appellatur in Cap. In nomine Domini dist. 23. *summum & excelsum* a Romano Concilio anni 448. num. 11. & *membrum honorabilius quod habet Ecclesia Dei*, a Card. Tulco litt. C. conclus. 100. num. 1.

136. Hæc porro Dignitas semper se continuit, & hætenus se continet intra limites Eminentissimi cætus Episcoporum Cardinalium; nam olim qui inter cæteros Episcopos Cardinales ratione suæ Ordinationis antiquissimus erat, is Prior, & deinde Decanus Collegii Cardinalium dicebatur, teste Azorio tom. 2. lib. 4. cap. 1. qu. 6. Nunc per Pauli IV. Constitutionem quintam, quam confirmarunt Benedictus XIII. & Clemens XII. Decanatus Sacri Collegii ad Episcopum Cardinalem antiquiorem, in Curia tempore vacationis præsentem, aut ex causa publica absentem pertinet; ita ut antiquissimus sive ætate, sive promotione ad Cardinalatum, nullum ad talem Dignitatem, si non fuerit Episcopus Suburbicarius, proximum jus habeat. Decet quippe, amplissimam Dignitatem ex amplissimo Ordine desumi, in eodemque amplissimo Ordine collocari.

137. Superest jam, ut brevem quamdam earum diocesum notitiam exhibeam, quibus Episcopi Cardinales Suburbicarii præsunt, ne Lector aliunde eam sibi querere opus habeat, si forte talis cognitionis illum cupido incesserit.

DIECESIS OSTIENSIS ET VELITERNA.

Ex Additionibus Vghellii.

VEliternensis, Ostiensisque Diœcesis colles habet, & extentam planitiem, quam gravitas cœli desertam facit, segetum uberem tamen. Ex multis Oppidis coalescit, suntque *Castello Romano, Decimo, Porcigliano, Casale Sacchetti, Cori, Cisterna, Norma, Giuliano, Rocca de' Massimi, e Ginetti*: quæ decem millia fere mortalium capita enumerant. Redditus cæteris Coepiscopis suis pinguiores habet Ostiensis cæterorum princeps, computanturque modo quinque, modo sex mille scuta Romanæ monetæ, nec taxantur in libris Apostolici Fisci. Civitas Ostiensis olim ampla & frequentissima, pene deleta est, ignobili dumtaxat vico superflite; at Civitas Veliterna adhuc in primis nobilis perseverat, in eaque animæ circiter octo mille computantur. *Lucent.*

DIECESIS PORTUENSIS.

Diœcesis hæc est inamœna, insalubris aeris, segetum ferax, & pauperes sunt ferme indigenæ, ac rei frumentariæ intenti. Nonnulla inibi sunt, sed tenuia Regularium cœnobia. In Oppido Caltronovo habetur Ecclesia Collegiata. Oppida vero octo enumerat, scilicet *Castel nuovo, Riano, Isola, Cesano, Gsleria, Ceri, Cerveteri, Sasso*. His adde duas Turres ad oræ maritimæ custodiam, videlicet Turrim S. Marinellæ, Turrim S. Severæ, & celebrem Arcem Pali olim Urinæ Gentis. Suntque duo Cafalia Palidori, & Maccaresii, rei pecuariæ attributa. Redditus Ecclesiæ nunc enumerantur scuta Romana circiter 3500. *Lucent.* Portuensis Civitas temporis injuria exesa, atque attrita ita est, ut, præter Episcopale palatium, & parvam Parochialem Ecclesiam sub invocatione S. Lucæ, nihil ferme residui plura inter rudera conspicias.

DIECESIS SABINENSIS.

Sabina Diœcesis aliarum omnium e sex Episcopalibus amplissima est; siquidem in longum porrecta plura Oppida, seu Pagos complectitur, in iisque triginta millia circiter mortalium capita recensentur. Oppida autem hæc sunt: *Manliano, Monte bono, Poggio Nativo, Monte Rotondo, Rocca antica, Catino, Poggio Catino, Aspra, le Rocchette, Vaccone, Cantalupo, Pozzaglia, Moricone, Montorio Romano, Nerula, Colle vecchio, Cane morto, Monte Asole, Lamentana, Poggio mezzavilla, Fianello, Montenero, Montorio della Valle, Petescie, Palombara, Stazzano, Ginestra, Castiglione, Poggio Mojano, Frasso, Colle longo, Scandriglia, Monte Libretto, Mompeo, Cottanello, Stinigliano, Gavigliano, Casa prota, Ponticelli, Correse, Cisignano, Castel S. Piero, Santo Polo, Monte Flavio, Cretone, Selci, Torri, Furano*. Olim pingues erant hujus Episcopatus annui redditus; nam sex millia scutorum Romanæ monetæ excedebant: verum in præfenti rerum statu adeo tenues sunt, ut vix trecentos aureos implcant. *Lucent.*

PRÆNESTINA DIECESIS.

Præter Prænestinam Civitatem, ubi quatuor ferme sunt incolarum millia, Diœcesis ex tredecim Oppidis coalescit, eaque sunt *Castel S. Pietro, Capranica, Genazzano, Cave, Rocca di Cave, Palliano, Serrone, Oleva-*

no, *S. Vito, Pifciano, Zagarolo, Gallicano, Lugnano*: in quibus quatuordecim ferme hominum millia numerantur. Episcopales redditus sunt scuta Romana 450. *Lucent.*

ALBANEN. DIÆCESIS.

Civitas Albanensis olim utilis domini erat Sabellæ Gentis, nunc Cameræ Apostolicæ ab Innocentio XII. anno 1697. plenissime applicata est, civisque circiter bis mille enumerat. Universa Diæcesis ferme octo millia incolarum habet. Oppida ejus sunt *Sabello, Riccia, Genzano, Civita Lavinia, Nemi, Marino, Castel Gandolfo, Pratica, Andria, Nettuno, Capo d'Antio*. Fructus hujus Ecclesiæ summam scutorum Romanæ monetæ 150. non excedit. *Lucent.*

TUSCULANA DIÆCESIS.

Civitas hodie ob ruinas antiqui Tusculi, est recens erecta, quæ vulgo dicitur *Frascati*. Animæ omnes in Civitate, & Villis enumerantur circiter quinque millia, totidemque fere suppeditat universa Diæcesis his distincta Castellis, *Rocca Priora, Rocca di Papa, Monte di Compatro, Colonna, Monte Portio*. Censui Episcopalis annuatim supputatur Romanæ monetæ scutorum summa 600. circiter.

EX his Episcopatibus plures variis temporibus florere Episcopi vitæ sanctitate illustres, ac præsertim ex Ostiensi B. Petrus Damiani Episcopus Cardinalis Ostiensis a Stephano IX. hac dignitate insignitus anno Domini 1058. de quo historia Ecclesiastica præclare meminit, & Surius 22. Februarii. Item B. Gregorius Episcopus Cardinalis Ostiensis, & Bibliothecarius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ circa annum 1034. de quo plura habent Baronius, Ughellius, alique cum Hispano Martyrologio, & Bollandianis die 9. Maji. Ex Portuensi Sanctus Hippolytus Episcopus Portuensis, & Martyr, qui ex Martyrologio Romano sub Alexandro Imperatore ob præclaram Fidei confessionem Martyrii palmam accepit. Ex Sabinensi Sanctus Laurentius Syrus Farfensis monasterii Fundator, qui de anno 550. Spoletanum, & Sabinensem Episcopatum gessit, prout ex B. Petri Damiani epistolis, & Joannis Papæ VI. diplomate fuisse probat Lucen-tius. Is, eodem teste apud Ughellium, Illuminatoris cognomentum sortitus est, quod illuminandis cæcis mira gratia polleret. Ex Prænestino S. Guarinus Episcopus Cardinalis Prænestinus Bononiensis, de quo meminit Romanum Martyrologium die 6. Februarii, floruitque anno Domini 1144. Ex Albanensi S. Bonaventura Episcopus Cardinalis Albanensis, Confessor & Ecclesiæ Doctor, cujus meminit Martyrologium Romanum die 14. Julii, a Sixto IV. Sanctorum canonum adnumeratus. Præterea ex eodem Episcopatu de anno 1074. sanctitate conspicuus enituit B. Petrus Igneus Vallumbrosanus a Gregorio VII. Episcopus Cardinalis Albanensis creatus. Ex Tusculano floruit de anno 1228. præclara vitæ sanctimonia illustris Ven. Dei Servus Jacobus de Vitriaco a Gregorio IX. ad Episcopatum Tusculanum evehctus. Plura de eo conscripsit Thomas Cantipratenus, qui de ejusdem vitæ sanctitate ac miraculis in Libro Apum non levia commemorat.

**DE CARDINALI
REGULARI PROFESSO
EX ORDINE MILITARI
S. JOANNIS HIEROSOLYMITANI.**

[illegible]

1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808

DE CARDINALI REGULARI PROFESSO EX ORDINE MILITARI S. JOANNIS HIEROSOLYMITANI PARS UNICA.

P R O Æ M I U M.

Cæssionem scribendi hac de re valde honorifica, suppeditavit promotio ad Cardinalatum Antiocheni per id temporis Patriarchæ Fr. Joachimi Portocarrero; cum enim Congregatio Sacerdotum in Domo Professæ Romana Soc. Jesu vellet tanto Principi de aucta ejus amplitudine gratulari, theses aliquas publicæ concertationi exposuit, & brevem hunc de Cardinali Regulari ex Ordine Militari S. Joannis tractatum typis consignavit. Brevem (inquam) tractatum illa edidit: non tamen exiguus, ac brevis fuit labor, quem illa impendit in pluribus evolvendis historiis tum inclyti Ordinis Militaris, tum ipsorummet Cardinalium, ut bene compositæque res ab aliis nonnisi sparsim & obiter tractata conficeretur. Utinam talis absoluta fuerit, qualem desideravimus, scilicet gratam legentibus, acceptam vero nobilissimo illi & inclyto Ordini. Qualiscumque ea sit, nova hac editione proponitur, ut si minus re ipsa, quæ sane parvi æstimanda est, saltem animo, & voluntate, quæ late extenditur, obsequentissimos nos erga nobilissimum, & de Christiana republica optime meritum Militarem Ordinem exhibeamus.

§. I.

Notabilia, seu præmittenda.

1. **E**quites Ordinis Militaris S. Joannis Hierosolymitani sunt stricte Religiosi: nam, ut bene docet Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 1. c. 4.* in hoc Instituto invenitur quicquid ad veritatem veræ ac Militaris Religionis desiderari potest: quia in primis ejusmodi Equites habent integrum votum Castitatis cum votis Obedientiæ & Paupertatis, quæ duo licet in his habeant majorem aliquam latitudinem, hoc tamen spectare potest ad minorem rigorem, non ad tollendam substantiam Religionis; vota enim Paupertatis & Obedientiæ non habent certam mensuram necessariam ad veritatem status Religiosi, sed satis est, quod sint secundum aliquam Regulam approbatam a Sede Apostolica: deinde tale Institutum ac Regula habet Sedis Apostolicæ approbationem, ut constat ex litteris Paschalis II, sub dat. Beneventi anno 1113. Calixti II. an-

no 1120. Honorii II. anno 1125. & deinde aliorum plurium subsequen-
 Pontificum. Quare optime concludit Suarez *loc. cit. De Militibus ergo S. Joan-*
nis pro constanti supponimus, esse veros Religiosos ex vi institutionis suæ. Ita
sentiunt omnes Doctores citandi &c. Accedit Epistola Benedicti XIV. *Bullar.*
tom. 3. pag. 569. quæ §. 2. omnem prorsus dubitationem aufert; siquidem hos
Militis supponit ac vocat veros Religiosos.

2. Finis talis questus Instituti, seu Ordinis Militaris, est, præter cætera mi-
 sericordiæ opera, ac præsertim hospitalitatis, militia, non quæcumque, sed
 religiosa, ut sic dicam; idest, quæ pro defensione Christianæ religionis, &
 Ecclesiæ, ac innocentum assumitur; qui sane finis optimus est, & valde perfe-
 ctus, & ad Dei gloriam & cultum multum pertinens. Hoc porro Institutum
 in suis primordiis auctores ac parentes agnoscit viros Italos, teste Jacobo Bo-
 sio in *Hist. Meliten. lib. 1.* ac Thoma Bosio *lib. 2. de Sign. Eccl. lib. 19.* cujus
 verba ferme exscribam. Cum enim, inquit ipse, Mahometani Hierosolymam,
 Syriamque tenerent universam, ante illam celeberrimam expeditionem in
 Concilio Claromontano indictam, cives & mercatores Amalphitani ex Italia
 sæpius in Orientem navigabant, & merces deferentes impetrarunt a Rege il-
 larum regionum, ut prope Sepulchrum Christi locus eis assignaretur, in quo
 possent domum hospitalem excipiendis peregrinis fabricare; & adem, mona-
 sterium, familiamque totam S. Joanni Baptistæ dedicavere, ac multi fuere,
 qui religionis causa semetipsos huic uni rei devoverent, ac totam vitam obli-
 garent, advenis scilicet excipiendis & adjuvandis. Postea vero quam nostri sub
 Urbano II. Hierosolymam cepere, illi exemplo ipsorum Cruce se signarunt,
 & ad bella proficisci cœperunt; ac paulatim majora cogitantes, Ordinem con-
 stituentes legibus suis ad perpetuitatem munierunt: & a Pontifice Maximo ob-
 tinuerunt, ne cui essent subjecti, nisi Præfecto, sive, ut vocabant, Magno Ma-
 gistro, quem creassent ipsi, & Apostolicæ Sedi. Hactenus ferme Bosius ex
 Guillelmo Tyrio, Scriptore illorum temporum: Habitum etiam, seu vestis
 propria, qua a cæteris distinguerentur Milites S. Joannis, a Magno Magistro
 Fr. Gerardo, ut testatur Marulli in *Vita*, primum assignata est, eaque fuit
 vestis nigra cum Cruce alba octogona eidem assuta; hoc scilicet consilio ac pro-
 posito, inquit Gretserus de *Cruce lib. 2. cap. 41.* ut gloria Crucis per totum ter-
 rarum Orbem asportaretur, & ubique contra inimicos Crucis propagaretur.
 Progressu temporis sola Crux alba octogona vestis cuicumque assuta proprium
 hujus Ordinis constituta est insigne atque indumentum: quam si Religiosi Pro-
 fessi temere dimitterent, peccarent mortaliter, & incurrerent excommunica-
 tionem Clementis VIII. unde & esse possent apostatæ, sicut alii Religiosi ve-
 stem dimittentes, ut docet Mota *lib. 2. cap. 2. §. 23. & alibi.* Utrum vero
 excusentur deferentes Crucem e collo pendentem, dicemus infra.

3. Maxima sunt ac præclarissima, quæ Illustrissimum hunc Ordinem exor-
 nant commendantque. Ex his quatuor potissimum recenset *loc. cit.* Thom. Bo-
 sius. Primum est, quod Summo Pontifici is semper fuerit addictissimus, ac
 nulli unquam parti, quæ in republica Christiana versetur, se nimis dederit,
 sed communitatem quamdam retinuerit, seque æqualem & eundem omnibus
 serva-

servaverit. Alterum est, quod hic Ordo utpote commune bonum maxime spectans omnibus semper nationibus patuerit, atque ad omnia Ordinis munera ex omni prorsus gente viros admiserit. Tertium, quod non adversus hostes unius dumtaxat Catholici Regni, aut quoquo modo Christiani pugnaverit, sed adversus hostes cujuslibet Regni, & Imperii, quod Christum sequi proficeretur, ut constat ex Imperio Græco, quod Hæreticum cum esset, tamen ab Ordine Hierosolymitanorum maxime est adjutum. Postremum, quod ab eo tempore, quo hic Ordo contra Christianæ religionis hostes arma tractare cepit, nunquam ab eo sancto proposito destiterit. Hinc primo in Syria, Hierosolymis, ac Ptolemaide pugnavit contra Saracenos, deinde Rhodum insulam anno 1308. in potestatem suam cum redegerit, hostes Fidei in Asia, Europa, atque Africa infestos quotannis habuit. Capta a Turcis Rhodus anno 1522. Viterbii inclutus hic Ordo cum hospitaretur, eam Urbem Romanæ Ecclesiæ ab hostili, ac ferme ex Hæreticis confiato exercitu incolumem servavit. Tandem Melitæ sedem cum fixerit anno 1530. inde solvens comparata ac bene instructa classe publicos Christianæ religionis inimicos continenter fatigat. Propterea jure dixeris, septem ipsa sæcula pro Fide ac religione suis stipendiis illum hæctenus pugnasse, ac Deo dante adhuc feliciter pugnare.

4. Praxis jam fert, ut Equites Professi, quamvis Obedienciam voverint, possint ex tacita licentia de se ipsis disponere, ut docet Mendo de *Ord. Milit.* q. 12. unde possunt sacros Ordines suscipere, imo & strictiorem aliam Religionem ingredi. Nec semel factum est, ut ex Professis hisce Militibus nonnulli ad Ecclesiasticas dignitates, atque ad Cardinalatum ipsum fuerint promoti. Accepimus enim ex historiis, Magnum Magistrum Fr. Petrum de Aubusson ab Innocentio VIII. renunciatum fuisse Diaconum Cardinalem S. Hadriani, eidemque a Pontifice galærum rubrum in Rhodum insulam missum; quem ille insigni cæremonia die SS. Apostolorum Petri & Pauli ibidem in S. Joannis Baptiste Templo suscepit. Item Sixtum V. inter Cardinales cooptasse alterum Magnum Magistrum Fr. Hugonem Verdala, eundemque Diaconum S. Mariæ in Porticu ornasse. Præterea Urbanum VIII. Diaconis Cardinalibus anno 1643. adscripsisse Fr. Achillem d'Estampes de Valenzay Bajulivum hujus Hierosolymitanæ Militaris Religionis, illique S. Hadriani Diaconiam attribuisse. Clemens etiam XI. de anno 1712. creavit Cardinalem Emmanuelem Ariam Archiepiscopum Hispalensem Hierosolymitanæ Religionis Professum, quem in pectore reservatum mense *Januario anni 1713.* publicavit. Nuper vero Benedictus XIV. ad Cardinalatum evexit amplissimum Patriarcham Antiochenum, ac Religionis ejusdem Hierosolymitanæ Bajulivum Fr. Joachimum Portocarrero Hispanum, ipsumque Presbyterali Titulo SS. Quatuor Coronatorum insignivit.

5. Jam vero exploratum apud omnes est, Professos ejusmodi, ad Ecclesiasticas dignitates, & ad ipsum Cardinalatum promotos, pariformiter censerit atque obligari, ac cæteros Professos ex aliis Religiosis Ordinibus ad Cardinalatum assumptos: eadem enim est in his atque in illis ratio, cum tam isti, quam illi sint vere ac proprie Religiosi. Quæstio tamen non exigui momenti, ac satis curiosa esse potest, an sicuti alii Religiosi Cardinales non solum tenentur ad

tria vota substantialia Religionis, sed etiam ex S. Thoma 2. 2. q. 185. art. 8. ad ea quæ sunt pecuniaria sui Instituti, saltem ex honestate, & quatenus non repugnent Pontificali, seu Cardinalitio officio; ita etiam Cardinalis ex Ordine Militari Sancti Joannis teneatur, aut saltem possit observare quæ sunt propria sui Ordinis, idest militiæ vacare, exercitus ducere, classi præesse, ac demum, si opus sit, propria manu pugnare? Pro qua

§. I I.

Rationes dubitandi.

6. **V**idetur, quod Cardinalis ex Ordine Militari assumptus ea præstare nequaquam possit, nedum teneatur. Nam primo Cardinalatus annexus est statui Clericali ex Riccioli. *de jure person. lib. 7. cap. 1. n. 16.* imo, per se loquendo, importat vel Diaconatum, vel Presbyteratum, vel Episcopatum. Atqui Clericis, ac præsertim Diaconis, Presbyteris, & Episcopis, vetita est per sacros canones militia; siquidem ex Concilio Meldenensi relato a Gratiano hæc habentur: *Quicumque ex Clero videntur esse, arma militaria non sumant, nec armati incedant, sed professionis suæ vocabulum religiosi moribus, & religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tanquam sacrorum canonum contemptores, & Ecclesiasticæ auctoritatis profanatores, proprii gradus amissione multentur.* Præterea, ne Clerici possint exercitum ducere, expresse mandavit Innocentius III. in *Cap. Sententiam 9. ne Clerici, vel Monachi: Nullus Clericus ruptariis, vel ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum præponatur.* Accedit, quod Patres, ac sancti viri id semper a Clericatu alienum existimarunt. Hinc S. Bernardus cum in Carnotensi Concilio in ducem ac principem sacre Militiæ electus esset, miratur de hoc vehementer in *sua epist. 256.* *Quis enim sum ego, inquit, ut disponam castrorum acies, ut egrediar ante facies armatorum? Aut quid tam remotum a Professione mea, etiamsi vires suppetere, etiamsi peritia non deesset?* Quare Cardinalis ex Ordine Militari assumptus, cum ipse inter Clericos computetur, & sit vel Diaconus, vel Presbyter, vel Episcopus, nequit arma tractare, exercitus ducere, classi præesse &c.

7. Secundo idem urgetur ex ratione: quia Clerici sunt ministri Christi, ipsique representant, qui proprium Sanguinem pro aliorum salute fudit: ergo illis non licet alienum sanguinem fundere. Hinc Card. Baronius *ad annum Christi 691.* ex infelici exitu Zenonis Ecclesiæ Ticinensis Diaconi, qui contra tyrannum ac religionis perduellem arma tractavit, observat, non placere Deo, ut sacri ministri hisce se negotiis immisceant.

8. Tercio idem suadetur ex paritate, & majoritate rationis: nam nec Judaici quidem & antiqui Sacerdotes regulariter (ut sic dicam) & sine gravissima necessitate publicæ defensionis navabant in bello operam, nisi cum culpa, & irato Numine; ut iis contigit *lib. 1. Machab. cap. 5.* qui volentes fortiter agere, & sine consilio euntes in prælium, fusi ac cæsi sunt. Si igitur bellum dedecebat eos Sacerdotes qui sacrificium cruentum offerebant, quanto magis idem dedecet Sacerdotes legis gratiæ, ad quos spectat pacifici Agni Sacrificium incruentum?

9. Quarto idem vincitur, quia bellare, & classi, vel exercitui præesse, repugnat

pugnatur officio Cardinalium , quorum peculiare munus est assistere Summo Pontifici in consiliis dandis : unde in *Cap. Fundamenta , de elect. in 6.* ipsi appellantur principales Pontificis Maximi Assesores, Consilarii, & principales in executione Cooperatores . Quod etiam voluit S. Bernardus , cum eos vocat Pontificis Collaterales & Coadjutores . Ex quo manifeste apparet , Cardinales nec posse , nec teneri vacare militiæ , quæ ipsos plerumque a Romano Pontifice , cui debent præsto esse , loco sejungit , & suo satis muneri faciendo inidoneos reddit .

10. Quinto demum idem probatur : quia officium quod tendit ad irregularitatem , repugnat simpliciter Clericatus : sed officium militandi tendit ad irregularitatem homicidii , ut patet : ergo repugnat Clericatus , & consequenter Cardinalatus qui annectitur Clericatus . Neque obstat , quod Cardinales , nisi exprimantur , non intelligantur comprehensi a lege universalis suspensionis , & interdicti : nam quamvis id ita sit , Jure Canonico ob eorum Eminentissimam dignitatem ita disponente in *Cap. Quia periculum , de sent. excomm. in 6.* comprehenduntur tamen a lege universalis excommunicationis , & irregularitatis , quia non apparet jus eos excipiens ab illa ; ut alius citatis docet Leander de *Irregular. tract. 1. disp. 2. p. 6.*

§. III.

Resolutio questionis .

11. **N**ihilominus dicendum cenſeo, Cardinalem Professum ex Ordine Militari S. Joannis assumptum non posse quidem ordinarie , ac per se loquendo , vacare militiæ , sæpius tamen id posse , & aliquando etiam ad id teneri . Et quidem , quod ordinarie is nequeat vacare militiæ , probatur ; quia per Cardinalatum est ipse translatus ad statum Clericalem : huic autem statui repugnat non solum ex jure Ecclesiastico , sed etiam ex jure naturali , regulariter , & ordinarie , vacare militiæ , ac propria manu pugnare , ut fuisse ostendit Valentia ex sententia S. Thomæ & Cajetani in 2. 2. q. 40. art. 2. quia ex ipsa rei natura est deforme & illicitum , ut persona Deo peculiariter dedicata , ordinarie exerceat negotia valde secularia , quæ inquietudinem magnam habeant , ut habent maximam functiones bellicæ . Hinc antecederet ad canones , quos habemus , S. Martinus apud Sulpitium in *Vita ipsius* , loquens ad Julianum Imperatorem , videtur insinuasſe , per novum quem inierat statum , ex ipsa rei natura , ac Divino præcepto , factam sibi esse illicitam militiam : *Hactenus enim , inquit , tibi militavi , nunc miles Christi sum : mihi pugnare non licet .* Et S. Ambrosius lib. 5. *epist. orat. in Auxentium* , quæ extat post *epist. 32.* *Dolere , inquit , potero , potero flere , potero gemere : adversus arma , milites , Gothos quoque lacrymæ meæ arma sunt . Talia enim munimenta sunt Sacerdotis . Aliter nec debeo , nec possum resistere .*

12. Neque obstat , quod talis Cardinalis , utpote ex Religione Militari assumptus , obligetur saltem ex debito morali , & honestatis , juxta doctrinam S. Thomæ , ad observacionem suæ Regulæ ; nam Angelicus idem Doctor recte explicavit , doctrinam suam procedere , quando , & quatenus observatio Re-

gulae non repugnet officio: *Siqua vero sunt*, inquit ipse, *quæ officio Pontificali repugnant, ad huiusmodi observanda non tenetur*. Cum autem valde repugnet Clericali & Cardinalitio officio iugis & ordinaria; etiamsi pia ac religiosa militia, sequitur ex doctrina Angelici Præceptoris, nihil contra nostrum assertum concludi. Accedit, quod, esto talis Cardinalis sit adhuc Religiosus Ordinis Militaris saltem habitualiter, est tamen extra illam communitatem militarem, nec est pars illius communitatis, secluso speciali indulto ac privilegio, ex Castropal. aliisque: consequenter non afficitur strictè ea lege militandi, quæ primo & per se respicit eam communitatem militarem, deinde eos solos Religiosos qui sunt actualiter pars talis communitatis. Unde ordinarie ac regulariter nequit talis Cardinalis vacare militiæ.

13. Dixi secundo loco, sæpius tamen id posse. Hoc ut probem, duo supponenda sunt. Alterum est, talem Cardinalem utpote Professum Ordinis Militaris, & militiæ assuetum, sæpius utilem & opportunum fore ad vincendos hostes & Christianam rempublicam defendendam. Alterum est, Clericos, etiam in Sacris constitutos, posse non solum pro bono communi Christianæ reipublicæ & Fidei pugnare, si aliter in periculo gravi hæc constituerentur, sed etiam id posse pro victoria obtinenda, a qua pax reipublicæ, Fideique progressus non leviter pendeat; uti docent communiter Doctores, Molina disp. 108. post medium, Valentia disp. 3. q. 16. p. 4. Bonacina disp. 2. de rest. q. ult. p. 12. §. 4. Suarez de bello disp. 13. sect. 3. n. 6. Castropalaus de bello punct. 6. aliique passim. Quod confirmatur exemplo S. Joannis de Capistrano, qui sub annum 1450. non solum in præliis quibus Hungariam adversus Turcarum invasionem defendendam suscepit, agminibus Crucigerorum dux factus est, sed, teste Sedulio in Historia Scraphica, militibus Crucigeris ferme actis in fraudem & insidias Mahumetis, advolavit ipse impiger cum Sacerdotum collegio, viam sibi per medios enses faciens (utique non sine armis materialibus, ut notat Raynaudus), ut suos erueret; quod Dei benignitate est consecutus.

14. His suppositis, ita argumentor. Utilitas singularis & idoneitas viri Ecclesiastici ad defendendam Christianam rempublicam, seu etiam ad vincendos hostes Fidei, reddit illi licitum non solum copiis præesse, sed etiam propria manu pugnare, ut nuper supposuimus. Atqui in Cardinali ex Ordine Militari, utpote bellis contra Infideles & barbaros assueto, addas, & vocationis suæ speciali gratia munito, sæpius reperitur talis singularis utilitas & idoneitas sive ad defensionem Christianorum, sive ad depressionem Infidelium, ut suadet ex virtute quam dat experientia, & gratia vocationis. Ergo Cardinali ex Ordine Militari sæpius licitum est tum copiis præesse, tum etiam propria manu pugnare. Id vero non temere a me dictum satis ostendit exemplum strenui Cardinalis, ac fortissimi ducis Fr. Petri de Aubusson, qui ad Cardinalatum evectus in Rhodo insula, cum ibi esset Hierosolymitani Ordinis Magnus Magister, post initam eam dignitatem a proposito bellandi non destitit, sed sæpius religiosæ classi præfuit, sæpius cum hoste Turcico conflixit, adeo ut ipse suo & suorum Religiosorum militum robore, ipso Alexandro Pontifice teste,
Chris

Christianorum nomen in multis Asiæ regionibus conservavit . Hinc rem totam ipſius Hiſtoricus brevi elogio in ſummam ita redegit : *ſacra ornatus toga , militaris ſagi munus non deſerens , Vaticano Senatore , & bellico imperatore digna facinora conſecit .*

15. Dixi tandem tertio loco , Cardinalem talis Ordinis Profeſſum , aliquando ad id , nempe ad bellum pium ac religioſum , teneri . Probo hoc . Aliquando vel datur præceptum legitimi Superioris de tali bello ineundo , vel concurrit talis neceſſitas , ut ſine talis Cardinalis opera , præfectura militiæ , & pugna , res Chriſtianorum publica in maximum diſcrimen vocaretur . Jam vero in utroque caſu talis Cardinalis ad id tenetur . Et quidem , ſi adſuerit præceptum legitimi Superioris , nempe Romani Pontificis (cui dumtaxat Cardinalis actualiter ſubjicitur , ſecluſo privilegio , aut ſpeciali Pontificio jure) , non eſt dubium . Nam Cardinalis Profeſſus tenetur obedire Pontifici vi voti Obedientiæ in iis quæ ſunt ſecundum Regulam , quia , ut bene docet Suarez *tom. 4. de Relig. l. 3. cap. 17.* votum Obedientiæ in Cardinali Profeſſo non eſt mutatum ſecundum ſe , ſed ſolum mutatus eſt ejus uſus quo ad reſpectum ad hunc , vel illum Superiorem . Cum autem bellum pium & religioſum gerere ſit ſecundum Regulam talis Cardinalis Profeſſi , is in hoc obligabitur obedire Pontifici ejusmodi bellum præcipienti , non tantum ut univerſali Eccleſiæ Prælato , & ob juridiſtinctionem quam ex vi Pontificiæ dignitatis habet , ſed tanquam ſupremo ſuæ Religionis Prælato , & ex vi voti , & juridiſtinctione in illo fundata . Deinde , ſi ingruat gravis & urgens neceſſitas pro Chriſtiana re ac Fide pugnandi , pariter idem Cardinalis Profeſſus , per ſe loquendo , ad id tenebitur ; nam in caſu talis gravis & urgentis neceſſitatis omnes etiam alii Clerici non profiſcentes ex Regula & Inſtituto Religioſo militiam , tenentur militare , uti tradunt Doctores , ideſt Angelus *v. immunitas §. 34.* Sylveſter *eadem verbo* , Cajetanus *2. 2. q. 40. art. 2.* Caſtopalaus *de bello puniſſ. 6. n. 7.* aliique . Inde eſt , quod *Cap. 2. de immunit. Eccleſ.* S. Gregorius præcepit Agnello Epifcopo Terracinenſi , ut nemo ſive Romanæ , ſive Terracinenſis Eccleſiæ obtentu , excuſaretur ab excubiis , & murorum deſenſione , imminentibus Longobardis . Quare a fortiiori in eo caſu urgentis neceſſitatis , per ſe loquendo , tenebitur Religioſus Cardinalis ex Ordine Militari , qui rem bellicam præ cæteris callet , & qui ex vocatione Religioſa ſpeciale ad id auxilium , ſeu gratiam a Deo habet ; ut conſtat ex S. Thoma *in 4. diſt. 24. q. 1. art. 2. ad 1.* Dixi , per ſe loquendo ; etenim haud inſciſor , poſſe illum hic & nunc , ratione Cardinalatus exigentis aſſiſtentiam Pontifici , excuſari , ut infra dicam .

16. Superèſt jam illud explicare , an tam in eo caſu , quo diximus , eum Religioſum Cardinalem poſſe , quam in eo , quo diximus teneri militare propter obſequium Dei , & deſenſionem Eccleſiæ , an (inquam) in utroque caſu petenda & expectanda ſit licentia Summi Pontificis ? Ræ. cum Cajetano , & Valentia *in 2. 2. q. 40.* ſuppoſitis aliis conditionibus juſti & pii belli , ac præſertim quod publica auctoritate hoc fiat , non eſſe opus aliis Clericis , ut ab his expectetur licentia Summi Pontificis , quando periculum eſt in mora ; & neceſſitas urget ſive deſenſionis , ſive reportandæ victoriæ , a qua ſalus Chriſtianæ rel-

Publicæ pendeat : non negligendam tamen esse licentiam Superioris immediati, Puta Episcopi, si ea haberi possit ; ut notat *Ægydius num. 89.* Loquendo vero de Religioso Cardinali, qui immediate subijcitur Pontifici, atque est de latere ipsius, exilimari, quod regulariter, & nisi maxima atque urgentissima sit necessitas, debeat in utroque casu petere & expectare licentiam Pontificis ; quia talis licentia etsi in illis casibus non exigatur ob exolutionem a lege communi Ecclesiastica vetante Clericos bellare, ut infra ostendam, exigitur tamen ob subordinationem immediatam & dependentiam Cardinalis a Summo Pontifice.

§. IV.

Objectionum solutio :

17. **A**D primam supra allatam rationem in contrarium, quæ ducebatur ex variis textibus canonicis prohibentibus cuilibet Clerico, nedum Cardinali, militiam & armorum tractationem, respondeo, allatos, ac similes textus intelligendos esse vel de militia quæ ordinarie exerceatur, & per modum habitus, vel de militia ultronea, idest inita absque facultate saltem immediati Superioris, vel de militia suscepta extra alterutrum ex recensitis casibus, vel demum de militia non pia, neque in obsequium, aut defensionem Fidei, sed mere mundana etiamsi iusta, ut bene notavit Angelicus Doctor 2. 2. q. 188. art. 3. ad 2. Caterum ejusmodi, ac similes textus canonici non prohibent militiam religiosam, piam, propter obsequium Dei rite susceptam in casu necessitatis defensionis, aut victoriæ reportandæ, a qua salus Christianæ reipublicæ pendeat. Ratio hujus est; quia in eo duplici casu & magnæ utilitatis ad victoriam contra hostes Fidei, & urgentis necessitatis ad defensionem Christianorum, urget naturale præceptum charitatis, cui non possunt adversari leges Ecclesiasticæ, ut bene notat Castropalaus *loc. cit.* & alii quamplures apud ipsum. Assentitur plane huic sententiæ integrum Lateranense Concilium sub Julio II. nam ibi *sess. 1.* Bernardus Zane Archiepiscopus Spalatensis coram omnibus Concilii Patribus Turcarum in suam dioccesim irruptiones describens, hæc habuit: *Sapius ego (o me miserum & infelicem!) Divinis Officiis assistens, coactus sum Cappam, indumentaque Pontificia dimittere, arma sumere, ad urbis portas percurrere, afflictum populum Spalatensem solari, animare, & adversus sanguinem nostrum sitientes assurgere.* Quibus auditis, nullus ex Concilii Patribus hujus Antistitis factum tanquam minus decorum, aut contra sacros canones reprehendit. Argumentum id profecto firmissimum, quo militiam in casu gravis necessitatis contra Infideles, Clericos non dedecere, nec vetitam esse ab Ecclesiasticis functionibus, demonstratur. Quod vero S. Bernardus belli sacri præfecturam detrectaverit, eamque a sua Professione remotam dixerit, ascribendum est sancti viri prudentiæ, & humilitati, qua tanto se oneri impari existimabat, & bellicæ administrationi monasticas, quibus ipse adjuverat, artes inidoneas censebat.

18. Ad 2. respondeo, non licere quidem incruentis Sacerdotibus novæ Legis alieno se sanguine in bellis cruentare. Limitandum hoc tamen est, quan-

do sermo fit de bello sacro in causa necessitatis, ac debitis circumstantiis adhibitis; tunc enim lex naturalis dictat, ut ipsi etiam Sacerdotes pugnent. Factum Zenonis Diaconi Ticinensis fortasse Deus non probavit, quia ultroneus se pugnae commisit, nec forte ex necessitate, nec ex magna quæ inde speraretur utilitate.

19. Ad 3. respondeo ex Josepho apud Tirinum *Numer. cap. 1.* Levitas & Sacerdotes in Lege veteri fuisse quidem a militia exemptos, non ita tamen quod arcerentur, si vel necessitas id postulare, vel sponte militare vellent; sed quod cogi non possent. Patet. Nam & Machabæi Sacerdotes, & qui deinceps fuerunt Pontifices simul ac populi duces, plurima bella gesserunt. Unde corrui argumentum inde derivatum. Nec quidquam refert exemplum ibi allatum: nam quid mirum, quod male cesserit bellum sine consilio susceptum? & cur potius id Deo ulciscenti, quam permittenti, attribuas?

20. Ad 4. fateor, hanc objectionem non levis esse momenti, eamque inniti fundamento adducto ex S. Thoma 2.2. q.40. art.2. *Nulli, qui est deputatus ad aliquod officium, licet id, per quod suo officio incongruus redditur.* Nihilominus in promptu est responso. Nego quippe, incongruam Cardinalatui esse piam ac religiosam militiam, non quidem ordinarie exercendam, sed in aliquo casu vel magnæ utilitatis, vel urgentis necessitatis. Probo hoc ex auctoritate Hieronymi Plati de *Cardinal. cap. 32.* ubi sic legitur: *Non potest dubitari, quia hoc etiam armata, ut sic loquar, Legationis genus, si religionis causa postulet, cum laude & fructu (a Cardinali) obiri possit.* Probo id ipsum exemplo quamplurium clarissimorum Cardinalium, quorum memoria omnium commendatione in cælum effertur. Atque in primis se se offert Cardinalis Ludovicus Scarampus, quem Calixtus III. Pontificiæ classi præfecit, quique in mari Ægæo multa adversus Turcas gessit, multasque illis clades intulit. Hunc excipit optimus & fortissimus Cardinalis Joannes Columna, qui ab Honorio Pontifice cum ingenti classe in Ægyptum Legatus missus, Heliopolim, quam Damiatam vocant, feliciter expugnavit. Subsequitur amplissimus Cardinalis Ægydius Carillus Albormotius, qui ab Innocentio VI. Avenione ad recuperandam Ecclesiasticam ditionem in Italiam missus, id adeo strenue perfecit, ut deinde Pontifici plaultrum arcium clavibus onustum ostenderit. Quare ex his aliisque exemplis liquido constat, militiam piam ac religiosam, non omnino alienam esse a Cardinalium officio ac dignitate. Neque obstat, quod proprium sit Cardinalium Pontifici assistere, eumque præsentii consilio & opera juvare; nam, res id cum exigat, alio etiam allegari possunt, idque sæpenumero magnam attulit Ecclesiæ utilitatem. Ut enim, inquit Platus, inter Angelos alii sunt administratores Spiritus, alii vero semper Deo astant, qui sunt summi illi Ordines, ac præsertim Seraphinorum, & tamen ex his etiam summis ad terras aliquando destinantur; ita etiam in Ecclesia militante sunt inferiores administri, quibus Pontifex variis in locis pro Ecclesiæ procuracione utitur. Caterum, si negotii ratio id postulet, ex supremo etiam & Eminentissimo Cardinalium ordine ad magnas arduasque res tractandas hac illac a Pontifice mittuntur. Stat propterea, assistentiam a Cardinalibus debitam Pontifici, non officere, quominus aliquando ipsi possint contra Turcas, & Infideles; pio ac religioso bello vacare.

21. Ad 5. respondeo, duplicem esse sententiam quo ad irregularitatem incurrendam, vel non incurrendam ab iis Clericis, qui vel ex necessitate defendendæ Fidei, vel ex magna utilitate, ad victoriam, unde salus Christianæ reipublicæ pendeat, militiæ dant operam. Prima sententia docet, eos, qui in talibus casibus militant, incurrere irregularitatem; neque enim novum est, quod irregularitas contrahatur ob opus non peccaminosum, imo licitum, & non condemnabile. Ita sentiunt Cajetanus 2.2. q.40. art.2. Suarez *disp.13. de bello fest.3. n.6. & 7.* Villadiego in *Tract. de Legato a Latere q.14. n.123.* alique. Altera sententia est, quod Clerici in eo duplici casu pugnantes non incurrant irregularitatem. Ita Covarruvias in *Clement. Si furiosus 2.p. §.3. num.2.* Valentia in 2. 2. q.3. p.4. circa fin. Castropol. de *irregular. p.14. §.5. & 6.* alique. Ratio est; quia, ut inquit Valentia, non est putandum, ullo præcepto Ecclesiastico hominem sub irregularitate vetari facere, quod jure naturali facere tenetur; aliqui jus Ecclesiasticum esset contrarium juri naturali, illudque destrueret, cum tamen potius censendum sit perficere illud: sicut gratia non destruit naturam, sed perficit. Neque est simile de iudice & ministris iustitiæ, qui ex iustitia legali obligantur reos interficere; quia isti voluntarie eam obligationem subierunt, cum talia munera susceperunt: secus est de Clericis pugnantibus in eo duplici casu; ii quippe, non voluntarie, sed veluti coacte tunc bellum suscipiunt, siquidem adiguntur a necessitate, & negotii gravitate. Addas, quod Eminentissimus Vincentius Petra in *Comment. tom.2. fol.171.* doceat, non procedere circa Equites Melitenses rationem prohibitivam, quæ est in Clericis, non pugnandi sine necessitate pro defensione patriæ, religionis &c. quia isti primario sunt constituti ad militiam: unde sine incurso irregularitatis possunt se in bello defensivo exercere.

22. Jam vero qui stant pro prima sententia, respondent ad allatam objectionem, non ob stare, quod Clerici in eo duplici casu pugnantes, fiant & maneant irregulares; quia ea irregularitas, inquit Cajetanus, sine peccato, & cum merito æternæ vitæ incurrî potest. Qui stant pro secunda sententia, respondent, quod officium militandi tendat ad irregularitatem, & consequenter repugnet Clericatu, si fiat regulariter sine urgente necessitate iustæ ac religioſæ defensionis, ac sine facultate quæ haberi possit a suo immediato Superiore; secus vero in contraria hypothesi. Huic sententiæ ego adhareo.

§. V.

Illationes ex dictis ac stabilitis.

23. **E**X eo quod Cardinalis Professor ex Ordine Hierosolymitano sit vere ac stricte quo ad substantialia Religiosus, inferitur primo, ipsum non habere dominium ac proprietatem rerum, nec de iis posse testari sine speciali concessione Summi Pontificis. Ubi notes, duo in tali Cardinali reperiri impedimenta canonica ad testandum. Alterum ex statu Religioso; siquidem Religiosis vetitum est testari, ut fuse docent Canonistæ ac Theologi apud Lessium *lib.2. cap.19. dub.4.* & Navarrum de *Regul. n.58.* Alterum ex Clericatu; Clerici enim ex iis quæ ex Beneficiorum proventibus congruenti sustentationi su-

per-

perſunt , attento jure ſcripto , teſtari nequeunt ne ad pias quidem cauſas , ut conſtat ex *Cap. Quia nos , Cap. Relatum 2. & Cap. Cum in officiis , de teſtam.* Propterea optime docet *Corradus de diſpenſat. lib. 10. cap. 4. n. 1.* Episcopum , ſeu Cardinalem Religioſum , in precibus pro facultate teſtandi debere exprimere e utrumque impedimentum ; aliter reſcriptum facultativum fore irritum : *In propoſito igitur* , inquit ipſe , *Episcopo Religioſo duo concurrunt impedimenta ; adeo ut , ſi in precibus pro facultate teſtandi , non fuerit expreſſum , illum eſſe Episcopum Regularem , ea non valebit .* Hinc , ſi decederet Cardinalis Regularis cum facultate Apoſtolica teſtandi , cui de more inſerta ſit conceſſio , ut eidem ab inteſtato ſuccedant conſanguinei , nec in precibus expreſſum fuerit impedimentum Religioſi ſtatus , & pariter in reſcripto non habeatur expreſſa habilitatio contra tale determinatum obſtaculum ; res mihi dubia eſſet , an in tali caſu ſuccederet inteſtato Camera Apoſtolica , vel Cardinalis conſanguinei .

24. Inſertur 2. talem Cardinalem Religioſum Profeſſum ex Ordine Hieroſolymitano , cum talis Ordo non ſit Clericalis , teneri ad deferendum habitum ſuæ Religionis , ideſt Crucem albam octogonam veſtibus aſſutam ; tum quia ita fert conſuetudo ac praxis talium Religioſorum Cardinalium ; tum quia univerſum id ſtatuitur ex *Cap. Clerici 2. de vit. & honeſt. Clericor.* ubi notat Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 17.* & tradunt omnes , obligationem hanc eſſe ſub peccato gravi ; quia tenentur Episcopi , & Cardinales Regulares recordari , ſe Religioſos eſſe , & juxta illius ſtatus obligationem mores ſuos componere , ut bene docuit S. Thomas 2. 2. q. 185. art. 8. Arbitratur tamen Mendo de *Ord. Milit. diſ. 12. q. 1.* eos non peccaturos mortaliter , quando ſaltem Crucem pendentem e collo geſtarent : *Etenim* , inquit ipſe , *ſic diſtinguuntur ſufficienter e cæteris , qui non ſunt Equites Militares , & inſigne ſpeciale ſuorum Ordinum aſſerunt , ac videntur ſatisfacere menti Pontificum , qui id optarunt , ut proprio inſigni a cæteris diſcriminarentur .* Aliunde id ita invaluit , ut in communi ipſorum Equitum judicio ac perſuaſione , imo & virorum , & Auctorum ſapientum non cenſeatur lethale peccatum . Conſultius tamen agerent , ſi habitum geſtarent ; ad quod ſane ſunt hortandi . Haec tamen Mendo . Neque obſtat , quod Sacra Rituum Congregatio in una Toletana die 2. Octobris anno 1610. apud Barboſam in *Summa Apoſtolicarum decif. v. Canonici* , declaraverit , Equites Militiarum , ſi Dignitates , aut Canonici ſint Eccleſiarum Cathedralium , ſeu Collegiatarum , non poſſe geſtare inſigne ſui Ordinis ſupra togam Chori ; nam habitus , ſeu veſtis Cardinalitia , non eſt toga Chori , ſed uſualis habitus Cardinalium , qui propterea ab ea lege non comprehenditur . Item neque obſtat , quod Caremoniale videatur aliter præſcribere ; nam commode explicari poteſt , ſermonem ibi eſſe de geſtantibus Crucem ex conceſſione Magni Magiſtri ad ornamentum , & teſtificationem nobilitatis , non vero de eandem geſtantibus ex obedientia , & ratione ſuæ Religioſæ Profeſſionis : etenim jura juribus concordare debent , eorumque correctio , quatenus fieri poteſt , vitanda , *Cap. Cum expediat , de elect. in 6.* Accedit ſapientiſſima & erudiſſima Bened. XIV. hac ſuper re Epistoſa nuper edita , quæ rem totam locupletiffime tractat , ac plane conſcicit , *Bull. tom. 3. pag. 569.*

25. Inſertur 3. præfatos Cardinales Profeſſos ex ejuſmodi Ordine non peccare contra votum Paupertatis , ſi habeant ſupellectilem divitem , & curioſam , dum-

dummodo ea non excedat id, quod juxta praxim talis Ordinis permitti solet, ex Mendo in *Epit.v. Equites milit.* Observandum tamen etiam his Cardinalibus est, quod prudenter ac pie monuit Card. de Lugo de *just. disp. 4. sect. 4.* videlicet, quod multa non dedecent hominem laicum, nec in eo reprehenduntur, quæ in Ecclesiastico etiam Prælati, qui pater est pauperum, & vivit ex Dei bonis, reprehensibilia sunt, quod pompam & vanitatem seculi magis præferant, quam necessitatem, aut decentiam status.

26. Infertur ultimo, præfatos Cardinales uti posse privilegiis, gratiis, & indulgentiis, quæ ita concessa sunt Ordini suo Militari, ut etiam concessa sint singulis ejus Ordinis Professis, dummodo tamen id esse possit absque ullo gravamine & onere sui Ordinis. Ita Suarez tom. 4. de *Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 18.* Castropalaus de *Vot. Relig. Obed. tract. 4. p. 24.* aliique. Ratio est; quia non apparet ulla efficax ratio, ob quam iis privari debeant. Accedit, quod sicut obligationes & vincula substantialia, quæ non repugnant Cardinalatui, perseverant in Cardinali Religioso, ita etiam ratio postulat, ut privilegia, gratiæ, & indulgentiæ, quibus potest Cardinalis uti absque incommodo Religionis, in ipsomet durent ac perseverent. Limitavi, dummodo id esse possit absque onere Religionis; nam in tali casu Sixtus IV. prout refertur in *Monum. Ordinis Minorum concessio. 365.* declaravit, usum talium privilegiorum non posse a Cardinali, vel Episcopo Religioso fieri absque consensu Superiorum talis Ordinis.

27. Dixi, uti posse privilegiis, quæ ita concessa sunt Ordini, ut etiam concessa sint singulis Professis: nam quæ concessa sunt taxative corpori Religionis, & in favorem ipsius, qualia sunt administratio bonorum, subditorum regimen, Prælatorum electio &c. nullatenus competunt tali Episcopo Religioso, vel Cardinali, nisi speciali aliquo is fuerit indulto a Pontifice munitus; quia cum sit a corpore illius communitatis sejunctus, nequit gratiis in illius corporis conservationem concessis frui: & ita tradit Suarez *loc. supra cit.*

28. Addidi, nisi speciali aliquo is fuerit indulto a Pontifice munitus; nam Pontifices non raro concessere, ut Episcopi, vel Cardinales ex Ordine Regulari assumpti, ejusdem Ordinis Prælaturas retinerent, eundem Ordinem gubernarent, subditos regerent, officia ac munera distribuerent, bona administrarent. Sic duo Magni Magistri Hierosolymitani Fr. Daubusson, & Fr. Verdala in suo Religioso gradu ac facultate perstiterunt post Cardinalatum. Utrum vero Regulares ejusmodi Cardinales possint sine speciali Pontificio indulto confirmari, aut tolerari a Religione in ea dignitate, aut officio, quod antea habebant; partem affirmativam sustinet Lezana *conf. 9. n. 37.* loquendo de Regularibus in genere: quod multo magis procedet respectu Religionis Hierosolymitanæ in specie; talis namque Religio etsi essentiam veram Religionis habeat, a multiplici tamen lege, Religiosis omnibus communi, est exempta: unde non comprehenditur a Const. Clem. VIII. de largitione munerum, nec Pii IV. de spolio Regularium pro acquisitis ex illicita negotiatione, nec ab aliis relatis a Lezana *loc. cit.* imo Religiosi hujus Ordinis capaces sunt obtinendi Majoratus, succedunt in feudis &c. Quare poterunt etiam tolerari aut confirmari a Religione in dignitate, seu officio, quod antea obtinebant; & fortasse ita usus fert.

DE
VICARIIS.

DE VICARIO APOSTOLICO

235

PARS PRIMA.

PROŒMIUM.

Um olim contigerit, ut nobilis Sacerdos e Congregatione sacrorum Canonum, & Casuum, Vicarius Apostolicus a Summo Pontifice institueretur, visum fuit universæ Academicæ de muneris hujusce prærogativis & partibus illum ad plenum erudire; idque re ipsa conscripto Opusculo prælitum est. Quod itaque in unius Sacerdotis gratiam eo tempore edidimus, id omnium utilitati & commodo nunc proponimus. Ecce illud.

§. I.

Quisnam intelligatur nomine Vicarii Apostolici?

1. **V**icarius Apostolicus, teste Thomassino *lib. 1. cap. 18. & 30.* olim dicebatur, qui habebat Romani Pontificis vices sibi commissas in certas quasdam provincias, earumque Metropolitans. Hujus Vicarii munus erat tum invigilare, ut ab omnibus servarentur canones, tum provinciis illis, & Metropolitans jus dicere, ac de omnibus ferme causis ibidem supremam ferre sententiam, intactis tamen & integris Metropolitans ipsorum juribus. Dixi, de omnibus ferme causis; nam neutiquam poterat de omnibus absolute majores enim & graviores sibi Pontifex reservabat. Primus hujusmodi Vicarius ex historia Ecclesiastica occurrit Archiepiscopus Thessalonicensis tempore Damasi Papæ: atque hæc videtur fuisse causa, inquit Bellarminus *de Romano Pontifice lib. 2. cap. 21.* cur in Sardicensi Concilio *can. 20.* statueretur, ne Clerici extranei diu morarentur Thessalonicæ; cum enim ibi sederet Vicarius Papæ, eo confluebant ex tota Græcia Clerici, & sæpe diutius hærebant, quam oporteret. Varii deinde in variis regnis ac provinciis a diversis Pontificibus leguntur constituti Apostolici Vicarii, ac præsertim apud S. Gregorium *lib. 4. epist. 52.* legitur, ab ipso Vicarium Apostolicum electum fuisse Vigilium Episcopum Arelatensem per totas qua late patent Gallias, reservatis sibi gravioribus causis.

2. Nunc vero Vicarius Apostolicus is dicitur, qui mittitur vel a Pontifice immediate, vel a Sacra Congregatione Episcoporum cum Brevis, vel litteris, ad regendam aliquam dioccesim sive sede plena, sive vacante, cum tota jurisdictione Episcopali. Causa autem talis missionis est in multiplici differentia, prout late explicat Nicolius in *lucubrat. tom. 2. tit. 28.* potissima

vero triplex censetur : videlicet 1. cum Ecclesia diu vacat : 2. cum Episcopus est per ætatem gravem impeditus , & fere penitus inhabilis : 3. cum idem fuerit suspensus a jurisdictione . Juxta has tres diversas causas diversitas aliqua huic Vicario inesse solet , ut infra exponemus .

3. Placet proinde , ad Sacerdotes hujus Congregationis rite edocendos , de Vicario Apostolico in hac secunda ac recenti acceptione disserere . Ac primo loquemur de qualitate personæ in Vicarium Apostolicum eligendæ ; deinde de ejusdem Vicarii potestate ; tertio de ejusdem præminencia ; quarto de obligatione ; postremo de provisione & emolumentis Vicarii Apostolici , ejusque officii celsatione .

§. II.

De qualitate personæ in Vicarium Apostolicum deputandæ .

4. **D**eputandus in Vicarium Apostolicum debet esse vir qualificatus , circumspectus , providus , bonæ conversationis & famæ , atque ea juris utriusque doctrina præditus , qua suo satis muneri facere , & diœcesi populoque sibi a Sede Apostolica commisso prospicere possit . Hinc litteræ Pontificiæ , quibus ejusmodi Vicariatus committi etiam pure laico , ut firmant Pax Jordanus *num. 101. Sbroz. lib. 1. q. 31. n. 13. Gemin. in Cap. 2. de præb. in 6.* aliique , nihilominus is debet esse ad minimum Clericus primæ Tonsuræ : *indecorum* quippe est , *Vicarium* Episcopi (idem dic de Vicario Apostolico) *esse laicum , & viros Ecclesiasticos judicare : Can. In nova 16. q. 7.* Imo Illustrissimus Bassi Episcopus Anagninus in suo Tractatu de *Vicario Apostolico* docet , conveniens esse , ut deputandus in Vicarium Apostolicum sit Sacerdos ; quia debet imperare Sacerdotibus , & non raro in Sacramentorum administratione manus apponere . Certe etsi inferior possit auctoritate delegata procedere contra majorem , *ex Cap. Sane , de offic. delegat.* quando tamen id necessarium non sit , decet , alium in dignitate , vel gradu parem substituere , arg. *ex Cap. 2. de major. & obed.*

5. *Ætas* etiam personæ deputandæ est attendenda : non debet quippe Vicarius Apostolicus esse minor annorum 25. inchoatorum ; siquidem ea ætas requiritur in iis , quibus cura animarum imponitur , juxta *Cap. Licet , & Cap. Cum in cunctis , de elect. in 6.* & juxta Tridentinum *sess. 24. cap. 12. de ref. ubi* habetur , neminem ad quascunque dignitates , quibus animarum cura subest , promoveri posse , nisi qui annum 25. ætatis suæ attigerit . Intelligas tamen , dummodo Pontifex sive expresse , sive tacite , super ætate non dispenses , prout potest , & facit , quando sciens personam ætate præscripta minorem , eam tamen in Vicarium Apostolicum designat .

6. *Ufus* habet , ut deputatus in Vicarium Apostolicum , vel sit , vel in tali
occa-

occasione fiat Protonotarius Apostolicus ; quinimo non raro factum est , ut Episcopus Titularis deputatus fuerit Vicarius Apostolicus in aliqua diœcesi tam in Pontificalibus , quam in spiritualibus , seu tota jurisdictione Episcopali .

§. III.

De potestate Vicarii Apostolici .

7. **P**otestas concedi solita Vicario Apostolico constat ex Brevi , seu litteris , quibus illi vel a Pontifice , vel a Sacra Congregatione talis provincia demandatur . Hanc maximam esse consuevisse asserit Corradus *de dispens. Apost. lib. 7. cap. 4. num. 66.* Eam tamen ut quis probe intelligat , distinguendum est inter Vicarium Apostolicum deputatum sede Episcopali vacante , & inter deputatum sede plena sive ob infirmitatem Episcopi , sive ob ejus amotionem ab administratione .

I.

8. Et si quidem Vicarius Apostolicus deputatus fuerit sede vacante , habet de jure facultatem quasi Episcopalem quo ad jurisdictionalia , exceptis nonnullis , quæ specialiter reservantur . Hinc potest exequi litteras , quæ dirigi solent Vicariis Episcopalibus , ac dare dimissorias post annum , & infra annum arctatis , ac si esset Vicarius Capitularis , nisi hoc ei specialiter prohibeatur , ex Nicolio *in lucubrat. & ex Bassi tit. 2.* Præterea habet de jure facultatem conferendi Beneficia liberæ collationis , ex Marchett. *part. 2. tit. 32.* Dixi , de jure ; nam de stylo hodierno est , ut facultas dandi dimissorias , & conferendi Beneficia , illi auferatur in Brevi , seu litteris respectue Sacræ Congregationis , prout innuit Monacellus *part. 2. tit. 16. formul. 8.* Quandoque tamen in Statu Ecclesiastico solum prohibentur dimissoriæ pro sacris Ordinibus ; qua prohibitione interveniente , non potest Vicarius Apostolicus dimissorias concedere , ne illis quidem , qui obtinuerunt rescriptum a Sacra Congregatione : *Expectent ætatem* : etenim ii , ætate adveniente , debent iterum Sacræ Congregationi supplicationes porrigere , ex Bassi . Aliquando etiam Sacra Congregatio facultatem hujusmodi impertitur Vicario ad tempus limitatam , puta ad annum . Caterum solent Vicarii Apostolici pro casuum contingentia hanc facultatem a Sacra Congregatione exposcere ; quæ ubi intellexerit , in ordinandis concurrere una cum litteratura alia necessaria requisita , copiam facit Vicario Apostolico dandi tales dimissorias : ex eodem .

9. Pariter sede Episcopali vacante potest , imo debet Vicarius Apostolicus exequi litteras , vel Bullas , vel dispensationes matrimoniales directas Episcopo , vel ejus Vicario Generali , ex de Justis *de dispens. Matr. lib. 1. c. 5. n. 38.* Potest etiam monitoria concedere pro revelatione bonorum , & jurium occultorum , & contra non revelantes devenire ad excommunicationem , ex Gavanto *in Man. verb. Excommunicatio* .

10. Demum , ne longus sim , Vicarius Apostolicus , ut dicebam , sede vacante omnia ea facere potest , quæ ipse Episcopus , Pontificalibus , collatione Beneficiorum , & aliis perpauis exceptis . Dixi , exceptis Pontificali-

bus :

bus : quod est limitandum , nisi fuerit Episcopus Titularis , qui ea exercere possit : nam in tali hypothefi sicut potest alteri Episcopo impertiri licentiam exercendi in ea diœcesi Pontificalia , ut notat Bassi ; ita eadem facultate potest ipsemet uti . Dixi etiam , excepta collatione Beneficiorum ; nam , ut supra diximus , de stylo Curiae id eis interdicitur in litteris , quibus tale officium demandatur . Volunt tamen nonnulli , spectare ad Vicarium Apostolicum erectionem Beneficiorum cum reservatione juris patronatus ; quamvis alii , & melius censeant , eam ad ipsum spectare , quando id habeat expressum in facultatibus , prout exprimi consuevit : quemadmodum etiam aliquando exprimitur , ad ipsum pertinere collationem Parochialium in mensibus Ordinarii , ex Nicolio . Illud certum est , penes ipsum Vicarium Apostolicum esse , facere concursum , & eligere magis idoneum , & fidem mittere ad Datarium , ex decreto Sacrae Congregationis apud Nicolium : quamvis in aliqua hypothefi , ut infra dicam , hæc facultas in controversiam vocetur .

11. Dixi ad extremum , aliis perpaucis exceptis . Nam in primis non satis constat , utrum de facto competat Vicario Apostolico facultas concedendi Indulgentias 40. dierum , prout solent Episcopi , quamvis nonnulli ex Vicariis Apostolicis ea facultate usi fuerint , ut refert prælaudatus Bassi . Deinde nequit vestes sacras ad usum Sacrificii benedicere ; siquidem talis benedictio , non ad jurisdictionem , sed ad Ordinem Episcopalem pertinet , ex Tamburino in *Methodo* , contradicentibus aliis nonnullis . Tandem nequit a censuris absolvere , quas aliquis incurrit propter læsam Ecclesiasticam libertatem , nec unire Beneficia simplicia pro augendis præbendis tenuibus Ecclesiae Cathedralis , vel Collegiatae , ex Sacra Congregatione Concilii apud Bassi .

II.

12. Quando autem Vicarius Apostolicus deputatus fuerit sede Episcopali plena , tunc etiam eandem ferme ipse jurisdictionem habet , quam Episcopus , juxta superius dicta ; sed cavere debet , ne se intromittat in causis tam civilibus , quam criminalibus concernentibus personam Episcopi , nisi id sibi fuerit a Curia Romana demandatum , ex S. Concilii Congregatione 1640. Præterea , si visitet diœcesim , & secum veniat Episcopus , quemadmodum hic nequit se ingerere in visitatione , sed solum Pontificalia exercere , ita , ne Clerus eo casu gravetur duplicibus expensis , Episcopus & Vicarius simul non poterunt secum ducere plures , quam quinque personas in totum , ex Sacra Congregatione apud Nicolium .

13. Dubitatum olim fuit , an in concursu ad Parochialia prælectio dignioris pertineat ad Vicarium Apostolicum , vel potius ad Episcopum , quando huic præservatum fuerit jus conferendi Beneficia ? Cui dubitationi respondit Sacra Congregatio de anno 1628. in *Aletin.* 19. *Junii* , pertinere ad Vicarium Apostolicum ; & quidem etiam si Parochialis vacaret in mense Episcopi , in *Bisuntanen.* de anno 1653. apud Nicolium .

14. Dubitatur etiam , an , sede plena , & existente in diœcesi Episcopo , possit Vicarius Apostolicus dispensare in votis , juramentis , impedimentis canonicis &c. ? Videtur enim , non posse : quia ex una parte illi ea dumtaxat com-

committuntur, quæ sunt meræ jurisdictionis: dispensatio autem non importat meram jurisdictionem, sed insuper gratiam, & liberalitatem: ex alia vero parte non urget necessitas, cum facilis sit recursus ad Episcopum, sive is fuerit ætate provectus, sive debilis & infirmus, ac propterea non est ex urgenti necessitate præsumendus consensus Apostolicus ad dispensationes. Nihilominus censeo, Vicarium Apostolicum habere ejusmodi facultatem dispensandi, etiam existente Episcopo in diœcesi; nam in litteris Apostolicis, quibus illi Vicariatus demandatur, expresse apponitur clausula, qua tribuitur potestas exercendi ea omnia, quæ ratione jurisdictionis competunt Episcopo, etiamsi talia forent, quæ magis specificam & expressam exigent commissionem. Cum autem dispensatio pertineat ad jurisdictionem, & quatenus sapit gratiam ac liberalitatem, fortasse exigit specialem commissionem; hæc commissio intelligitur facta a Sede Apostolica tali Vicario per talem clausulam. Unde non solum in casibus frequenter occurrentibus, & quando urget necessitas, poterit Vicarius Apostolicus dispensare ex præsumpta Superioris voluntate; sed etiam extra has circumstantias, ex expressa sibi facta concessione a Sede Apostolica.

§. IV.

De præeminentialibus Vicarii Apostolici.

15. **E**As præeminentias Vicarius Apostolicus de jure sibi vindicat, quæ proxime accedunt ad Episcopales. Propterea quo ad sessionem in Choro tenere debet primum locum, non tamen in Solio Episcopali, ex decreto Sacræ Congr. 28. *Augusti* 1589. Limites, nisi esset ejusdem Ecclesiæ Canonicus, & interveniret in habitu Canonicali; nam tunc sedere deberet post primam Dignitatem Capituli, ex Gratian. *discep.* 106. *num.* 1. apud Balsi. Hinc ipse præcedit omnibus Magistratibus, quando non sint de majoribus & perpetuis, ex Panimoll. *decis.* 1. *adnotat.* 5. *n.* 7. non tamen præcedit Gubernatoribus civitatum, quando ii fuerint Prælati, ex Barbosa *de Jure Eccl. lib.* 1. *cap.* 15. *n.* 42. Consuetudo etiam invaluit, ut locus in quo sedet Vicarius Apostolicus, aliquibus honorificentie signis distinguatur; puta, ornatur tapete, & pulvinari, ex Balsi *tit.* 5. Non tamen is potest sibi Baldachinum erigere in Cathedrali, vel alibi, ex Pace Jordano.

16. Quo ad associationem, Sacra Congregatio *die* 28. *Augusti* 1589. decrevit, non esse a Vicario Apostolico cogendos Canonicos, ut illum comitentur ab Ecclesia ad palatium redeuntem, vel inde ad Ecclesiam venientem: talis quippe associatio voluntariæ est officiositatis, non autem necessariæ observantiæ, nisi erga Episcopum Pontificaliter incedentem. Item indebita est illi assistentia Canonicorum; siquidem hoc est proprium privilegium Episcoporum, ex Pellegrin. *sect.* 6. *n.* 9. & 10. Quinimo neque illi est debita assistentia duorum Clericorum, seu Cappellanorum cum Cottis, quando celebrat, etiamsi fuerit Protonotarius Apostolicus; neque etiam exigere potest, ut quatuor, vel plures candelæ accendantur, quando ipse ad Aras operatur,

ex Barbosa de *Jure Ecclesiastico lib. 1. cap. 15. num. 35.* Addit Gavantus *part. 2. tit. 6.* conitare ex decretis Congr. Card. super negotia Episcop. 22. & 28. *Augusti 1589.* non deferendum illi inter Missarum solemniam librum Evangeliorum osculandum. Ex quibus apparet, Vicario Apostolico majorem quidem reverentiam deberi, quam Vicario Episcopali, aut Capitulari, non eandem tamen omnino, quæ debetur Episcopo.

17. Quo ad alias functiones, in distributione Candelarum, Palmarum, & adoratione Crucis, Vicarius Apostolicus præfertur ipsis Dignitatibus, & Capitulo, argum. ex paritate Vicarii Generalis. In supplicationibus publicis præcedit Canonicis, & Dignitatibus; non tamen præcedit Canonicis, & Dignitatibus, quando ii incendant sacris vestibus induti, ex Pignatel. *conf. 64. n. 15. & 16.* non obstante contraria alicubi existente consuetudine. Thurificatio, ex communiori opinione, & recentioribus declarationibus Sac. Rituum Congregationis, non debetur Vicario Apostolico, nisi duplici ductu, etiamsi incedat cum Rocheto, & habitu Protonotarii, seclusa immemorabili consuetudine, ex Barbosa in *Collect. Bullar. v. Episcopus.* Accedenti ad aliquam Ecclesiam sive seculari, sive Regulari, Aqua lustralis porrigenda ei est per simplicem contactum aspersorii, non autem per hujus traditionem, quo se ipsum signet & alios aspergat, ex Basi: quemadmodum, eodem teste, nequit Vicarius Apostolicus Sacris operaturus permittere, ut sibi præparetur Abacum, seu Credentia, more Episcoporum, cum pelvi, ac manutergio. Item nequit uti palmaria, vulgo *Bugia*, ex Monacello *Form. tom. 1. tit. 2. form. 4. num. 28.* Denum advertendum, non competere Vicario Apostolico facere functiones Episcopales, sive absente, sive impedito Episcopo, sive etiam sede vacante; sed hoc spectare ad primam Dignitatem, & successive ad alios seniores de Capitulo: sicuti etiam non pertinet ad ipsum alias Ecclesiasticas functiones peragere, puta benedicere Candelas &c. Ipsius tamen est sedulam navare operam, ut hæc omnia rite & ad præscriptum sacrarum legum. apposite fiant.

§. V.

De obligationibus Vicarii Apostolici.

18. **T**Ota Vicarii Apostolici obligatio hæc tria complectitur, residentiam, vigilantiam, judicium. Et primo quidem Vicarius Apostolicus tenetur residere in ea diocesi, cui præficitur, ita ut nequeat ad longum tempus ab ea discedere sive accessurus ad Urbem, sive a Principibus vocatus, sine licentia Sacre Congregationis, ut pluries resolutum testatur Nicolius v. *Vicarius Apostolicus.* Per hoc tamen non prohibetur, quominus id possit ad modicum tempus, & ex urgente ac magna causa, ac non nimis frequenter; siquidem in his circumstantiis lex universaliter lata benignam admittit interpretationem: etenim, ut habetur in *reg. 90. In omnibus, maxime tamen in jure, equitas spectanda est.* Quo casu posset ipse alium sibi substituere cum simili, vel limitata facultate & potestate. Hæc quippe facultas alium sibi substituendi, expresse illi conceditur in Bre vi, seu litteris Apostolicis subdeputatio-

tationis . Ex occasione autem residentiae in diœcesi sibi commissa , si Vicarius Apostolicus fuerit alibi Canonicus , non amittit fructus sui Canonicatus ; imo solet illi concedi Indultum percipiendi in absentia distributiones , cum aliis etiam privilegiis , puta optandi domos Canonicales per Procuratorem &c. ex Basi , qui testatur ita secum præclare actum a Sacra Congregatione .

19. Deinde tenetur Vicarius Apostolicus sedulo invigilare , ut morum integritas in diœcesi , ac legum Canonicarum reverentia & custodia vigeat . Quare illud sibi propositum esse debet , quod olim Innocentius III. scripsit Vicario Apostolico Constantinopoli exilenti , prout habetur tit. de consuet. Cap. 4. scilicet : *Quanto de benignitate Sedis Apostolicae locum obtines celsorem , tanto tibi est sollicitius procurandum , ut te talem exhibeas in agendis , non declinans ad dexteram , vel ad sinistram , quod non minus re , quam nomine vices Apostolicas gerere videaris* . Propterea suas esse partes intelliget , dare operam , ut cæteris ipse religione ac vitæ sanctitate antecedit ; ut sacri ritus & Ecclesiasticæ caeremoniæ a Clericis , aliisque , ad quos spectat , exacte observentur ; ut non desit Episcopus qui Sacramentum Confirmationis suo tempore populo administret ; ut omnia demum compositæ fiant , quæ ad pastorem curam , & sollicitudinem pertinent : hæc quippe tota ipsius industriæ ac diligentiae a Sede Apostolica demandata est . Qua in re obversari illi debet exemplum S. Petri Thomasi Episcopi primum Patensis , ac deinde Patriarchæ Constantinopolitani , qui Vicarius ac Nuncius Sedis Apostolicæ per omnes qua late patent Orientales regiones , mirum est , quas ubique locorum res gesserit ad Fidei Catholicæ amplificationem , & Schismaticorum reconciliationem ; adeo ut Græcus Imperator Pontifici Maximo gratias egerit per hæc expressa verba : *Quia misistis nobis sapientem virum & prudentem , de quo Imperium nostrum multum est consolatum , & omnes Romæi , & Latini propter doctrinam suam in meliorem vitam sunt mutati , & confirmati* : uti refert Henschenius in Vita .

20. Postremo tenetur Vicarius Apostolicus judicare ; est quippe Iudex ordinarius habens fundatam intentionem in exercitio ordinariæ jurisdictionis sibi quasi Episcopo competentis ; & idcirco potest statuta condere , atque ad ea statuta observanda cogere intentatis pœnis , & illorum transgressores punire , ex litteris Apostolicis §. *Cum eisdem facultate , auctoritate &c.* Quamvis autem ex eisdem Apostolicis litteris possit multas pecuniarias injungere , nequit tamen eas sibi applicare , sed deponendæ erunt apud probum & idoneum virum , & in pios usus arbitrio ipsius Vicarii erogandæ . Nec solum per se ipsum potest causas tum criminales , tum civiles , etiam per appellationem devolutas cognoscere , sed etiam aliis earumdem cognitionem committere . Imo causæ ipsæ matrimoniales , quamvis sint de arduis , cum in iis agatur de statu hominis , a Vicario Apostolico cognoscuntur & terminantur . Neque obstat dispositio Tridentini eas removens ab examine illius , qui sit inferior Episcopo ; nam id intelligendum non est de Vicario Generali Episcopi , ut inquit Sbroz. q. 43. n. 7. & a fortiori intelligendum non est de Vicario Apostolico , sed de aliis inferioribus Prælati . Quo ad pœnas vero infligendas , etsi am-

plissima illi tradatur potestas a Sede Apostolica, ita ut deponere, excommunicare, suspendere, & interdicere valeat; tamen exitimo, ad realem & actualement Clerici delinquentis degradationem eum devenire nequaquam posse, nisi fuerit Episcopus Titularis: siquidem realis degradatio videtur spectare ad Ordinem Episcopalem, & certe per ipsum eam Episcopum fieri vult sancta Tridentina Synodus *sess. 13. cap. 4. de ref.* quod pariter aliqui tradunt de degradatione, seu depositione verbali, apud Sbroz. *lib. 2. q. 167.* Illud vero est sedulo curandum, ne per inflictas pœnas publicetur peccatum quod est secretum; nam, ut optime agebat S. Augustinus *serm. 17. de verbis Domini*, *Corripienda sunt secretius, quæ secretius peccantur ... Curare volo, non accusare. Sunt homines adulteri in domibus suis, in secreto peccant, aliquando nobis produntur ab uxoribus suis, plerumque zelantibus, aliquando maritorum salutem querentibus: nos non prodimus palam, sed in secreto arguimus &c.* Sapientissimi hujus Antistitis exemplum norma sit Vicario Apostolico ad suas dirigendas in populum & Clerum animadversiones.

§. VI.

De provisione & emolumentis Vicarii Apostolici.

21. **C**um ex Apostolo *1. Cor. cap. 9.* satis constet, æquum esse, ut qui pro Evangelio laborant, iidem ex Evangelio vivant, idest ex sua vinea, scilicet Ecclesia, & ex suo grege, nempe Christianorum bonis, sumptus & alimoniam accipiant; propterea Vicario Apostolico, qui uni particulari diœcesi suam navat operam, ex eadem solet congrua assignari sustentatio. Et quidem in litteris Sacræ Congregationis ea illi quantitas regulariter attribuitur, quæ ducentorum scutorum monetæ Romanæ summam in singulos annos expleat, ultra expensas pro accessu & recessu, aliaque emolumenta ordinaria & extraordinaria. En verba litterarum Sac. Congregationis: *Volumus autem, quod pro tua, & familiæ tuæ sustentatione, ex redditibus Ecclesiæ prædictæ provisio annua ducentorum scutorum monetæ Romanæ persolvatur, & ejus rata de quadrimestri in quadrimestre anticipata solutione, ultra expensas pro accessu & recessu, aliaque emolumenta ordinaria, & extraordinaria, licita, solita, & consueta, ita ut si iis ad quos spectat in solutionibus, vel aliqua earum defecerint suo tempore, lapsis decem diebus, ex fructibus mensæ Episcopalis pro deficiente portione, quæ tibi debebitur, propria auctoritate capere & exigere libere & licite possis & valeas, simulque viaticum pro expensis accessus & recessus, cum habitatione congrua in palatio Episcopali pro tempore officii habere debeas. Quæ quidem verba licet adeo sint clara, ut elucidatione non egeant, aliquæ tamen ex his nascuntur difficultates, quæ breviter sunt enodandæ.*

22. Dubitatur enim primo, quousque se debeat extendere summa eroganda pro accessu & recessu? Et id metiendum ex locorum distantia, unde scilicet, & quo ire debeat Vicarius Apostolicus. Hinc aliquando ei dantur scuta vigintiquinque pro accessu, & totidem pro recessu, ex Pellegrin. *tit. de Vic.*

Vic. Apostolic. p. 1. sect. 6. n. 32. aliquando datur summa usque ad centum, ut constat ex *Brundusina* 18. *Januarii* 1613. & in specie pro accessu a Metropolitana Taurinensi ad Civitatem Auximanam, testatur Illustrissimus Bassi, sibi fuisse impertita scuta octoginta ex redditibus ejusdem Episcopalis mensæ, triginta vero pro accessu a Civitate Auximana ad Anagninam.

23. Dubitatur 2. an assignata provisio incipiat Vicario Apostolico currere a data litterarum Sacræ Congregationis, vel ab ingressu in civitatem, quando inchoatur exercitium jurisdictionis? R. Incipit currere a die ingressus in civitatem. Ita in *Brundusina* 10. *Junii* 1611. Et ratio est; quia pro accessu & viatico aliud sufficiens honorarium subsidium illi tribuitur; atque idcirco non est causa, ob quam ulterior merces sit eidem impertienda.

24. Dubitatur 3. an, stante paupertate mensæ Episcopalis, quæ non sufficiat congruæ tum Episcopi vel infirmi, vel suspensi, tum Vicarii Apostolici sustentationi, minuenda sit Vicario Apostolico ducentorum scutorum assignata provisio? R. Esse minuendam, docet Bassi; & ita secum actum fuisse testatur, cum Ferentinæ diocesi Vicarii Apostolici munere ipse præesset. Verum id puto pendere ex variis circumstantiis; nam merces correspondere debet operæ ac labori, & personales operas locanti justa danda est pensio. Cum itaque, attentis circumstantiis, summa scutorum ducentorum possit esse pensio taxative justa ac proportionata Vicarii Apostolici, ita ut minor sit infra justum pretium, sequitur, quod assignata provisio in tali casu non sit semper minuenda, sed aliunde supplenda, quando ex mensa Episcopali tota extrahi nequeat, & ex alia parte Vicarii labor atque opera totam requirat.

25. Dubitatur 4. an simoniam, vel turpe lucrum sapiat acceptio pecuniæ facta a Vicario pro administratione sui officii? R. Licet jurisdictionem Ecclesiasticam vendere, vel locare, prohibitum sit in *Cap. Præterea &c. ne Prælati vices suas &c.* aliisque juribus, & consequenter nefas sit administrationem Ecclesiasticæ jurisdictionis comparare constituto pretio; nihilominus datio pecuniæ, quæ sit Vicario post commissum illi officium loco salarii ac stipendii, non est illicita, ut expendit Fagnanus in *Cap. Quoniam, ne Prælati vices suas &c.* Ratio est; quia non datur illi in pretium administrationis Ecclesiasticæ jurisdictionis, sed in mercedem sui laboris & operæ, quam locat Vicarius Sedi Apostolicæ, vel Episcopo respective.

26. Dubitatur 5. an possit Vicarius Apostolicus ea etiam emolumenta accipere, quæ proveniunt ex decretis, aliisque jurisdictionalibus actibus? R. Quæ de jure, vel legitima consuetudine debentur Judici, aut Prælato lustranti diocesim, aut visitanti Ecclesias &c. eadem debentur Vicario Apostolico, quando hæc præsterit: nam Sacra Congregatio, præter certum stipendium, ei attribuit alia etiam emolumenta *ordinaria, & extraordinaria, licita, solita, & consuetæ*. Cavendum tamen ei est, ne quidquam exigat ratione sigilli; est quippe id illi vetitum, ut constat apud Nicolium in *Flosc. v. Vicarius Apostolicus*. Cavendum etiam est, ne quidquam exigat ratione licentiæ, vel quasi dispensationis, quam dederit subditis in ordine ad præceptorum observationem, vel excusationem, ut verbi gratia laborandi in die festo propter occurrentem ne-

cessitatem, vel comedendi cibos prohibitos in aliquo die, & similia, sive hæc fiant per proprium actum jurisdictionis, sive per authenticam approbationem, ut sic dicam, causæ excusantis. Nam, ut recte docet Suarez de *Simon. cap. 19. n. 11.* quomodocumque hæc fiant, sunt actus spirituales pastoralis officii, & ideo nullo modo vendi possunt, nec pro iis pretium accipere fas est. Videatur tamen idem Suarez de *Simon. cap. 20. num. 12.* ubi explicat, an, & quatenus licite aliquid in his exigi possit pro officialibus, & expensis eorum, & laboribus in scribendo, expediendo &c. Verum illud Concilii Cabillonensis saluberrimum monitum Vicarius Apostolicus semper præ oculis habeat: *Animarum salutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet.*

27. Dubitabis 6. utrum ex redditibus sui Vicariatus teneatur in pauperes eleemosynas aliquas erogare? R. Non solum thesaurizabit sibi thesauros in cælo Vicarius Apostolicus, sed magnum etiam in commissæ sibi diocesis regimine commodum sentiet ex eleemosynis; nam egenorum commiseratio, atque eleemosynarum largitio, omnium illi amorem atque existimationem conciliabit. Cæterum ex redditibus, qui illi obveniunt tanquam merces, vel stipendium Vicariatus, non habet obligationem erogandi superfluum in causas pias; nam tales redditus, licet in aliquo sensu latiori, saltem ratione personæ Clericalis, dicantur subinde Ecclesiastici, tamen proprie tales non sunt, sed sunt quasi patrimoniales, quorum libera dispositio ac plenum dominium residet penes ipsum Clericum, ut ex communi recte docent Navarr. de *red. Eccl. q. 1. Major in 4. d. 24. quest. 17.* Covar. in *Cap. Cum in officiis, de testament.* aliique contra Innocent. *Cap. Quia nos, de testam. &c.* ac propterea, nisi charitas aliud exegerit, poterit superfluum talium reddituum in suos usus Vicarius expendere: charitas autem aliter exigit non solum in extrema & gravi necessitate pauperum, sed etiam in communi & ordinaria, saltem sub veniali, ex Layman de *Charit. cap. 6.*

§. VII.

De expiratione Vicariatus Apostolici.

28. **O**fficium & jurisdictio Vicarii Apostolici expirat variis modis, ac primo quidem per mortem naturalem ejusdem Vicarii; mors enim omnia solvit, ex Pirhing *ad tit. de officio Vicar. n. 68.* Non tamen per mortem illius, aut quancumque aliam amotionem, proprie vacat Vicariatus; cum iste non sit Beneficium, ex Layman in *Cap. Statutum, de rescript. num. 5.* ubi etiam sciendum, quod, si moriatur Vicarius Apostolicus durante officio, non subjacet spolio, prout rescripsit Sac. Congr. Episc. & Regular. in *Brundusin. 22. Maji 1612.* Non si può fare per mercedi decorose di Vicario Apostolico spoglio a chi non possedeva Beneficio alcuno, nè faceva negozj illeciti, & in ogni caso si devono sempre detrarre li debiti del defunto.

29. Secundo expirat per renunciationem expressam factam ab ipso Vicario; nam per voluntariam ac legitimam cessionem non solum cadit jus in re cum possessione, sed etiam purum jus ad rem, ex *Cap. Si electio 26. de elect. in 6.*

in 6. Dixi, per renunciationem expressam; nam dubium est, an expiret per renunciationem tacitam: puta, si e diœcesi discedat, in qua constitutus erat Vicarius, animo non redeundi? In qua quidem controversia verius existimari, Vicariatum per tacitam hanc renunciationem expirare. Ratio mihi est; quia Vicarius Apostolicus quamdam habet similitudinem, seu affinitatem cum Legato Apostolico: Legati autem Apostolici munus expirat, si ipse a provincia sibi commissa egressus fuerit animo non redeundi, argum. l. 3. ff. de officio Præsidis, Fagnanus in Cap. Præsentata, de testib. Neque obfaret, si discederet absque ulla revocatione facta a Romana Curia; nam quamvis haud improbabilius hanc revocationem aliqui Doctores exigant, nihilominus contrarium docet loc. cit. Fagnanus de Legato, idemque nos contendimus de Vicario Apostolico.

30. Tertio tandem expirat Vicariatus Apostolicus per revocationem factam a constituyente, nempe a Sacra Congregatione. Hæc autem revocatio ex multis causis fieri consuevit. Ac primo, si cesset finis, ob quem constitutus fuerat in ea diœcesi Vicarius Apostolicus: videlicet, si Ecclesiæ fuerit provisum de novo Pastore, si Episcopo fuerit restitutum regimen, ablata suspensio, & facta reintegratio ad curam sui Episcopatus, si Episcopus ex ea qua detinebatur infirmitate convaluerit &c. Secundo, si desit modus sustentandi Vicarium: puta, si redditus Episcopatus sint adeo tenues, ut non sufficiant ad congruum Vicarii salarium suppeditandum, & simul ad Episcopi, & alia Episcopatus onera recte compositæque sustinenda. Tertio demum, si Vicarius ipse aut fiat, aut reperiatur ad tale munus inidoneus: quod contingeret, si ipse committeret sordes in exercitio jurisdictionis, si non tueretur immunitatem, libertatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam, si negligens esset in cura Ecclesiæ, cui præest, ac postremo si efficeretur insensus, aut minus gratus civitati, ac diœcesi, cui præficitur. Notandum tamen est diligenter, necesse esse, ut revocatio denunciatur ac intimetur Vicario, ad hoc ut ejus officium & jurisdictio expiret, ex Ventrigl. Pirhing, Pace Jordano, aliisque cum communi; nec satis esse, quod novus Episcopus eum removeat: nam deputatus cum is non fuerit ab Episcopo, pariter nec ab eodem removeri potest; sed opus est, ut Sacre Congregationis interveniat auctoritas.

31. Ad extremum duo sunt, quæ de Vicario Apostolico prætermisâ nequaquam velim. Alterum est, quod ejus officium durat etiam vacante Sede Apostolica, prout declaravit Sacra Congregatio apud Nicolium in *lucubrationibus*, nec Capitulum potest deputare novum Vicarium, quando moritur Episcopus, cui fuerit datus Vicarius Apostolicus: solet tamen Sacra Congregatio ex abundanti Capitulis, occurrente casu, prohibere electionem Vicarii Capitularis, prout observat Nicolius loc. cit. v. *Vicarius Apostolicus*.

32. Alterum est, quod usus constituendi Vicarios Apostolicos per varias diœceses ac regiones, sicuti olim quando illis delegabantur vices Pontificiæ, cum reservatione tamen majorum causarum, plane ostendebat, ad Apostolicam Sedem summum judicium totius Ecclesiæ pertinere, ut recte docet Belarminus de Summo Pontifice l. 2. cap. 20. ita hodie, quando illis per Pontificem,

cem , aut Sacram Congregationem committuntur vices Episcopales , manifeste declarat , penes Romanum Pontificem esse Apostolatum , seu universalem erga omnes Fideles jurisdictionem , cujus partem his , vel illis , prout conveniens Ecclesiæ cujuscunque status exegerit , ipse impertitur . Quare talis usus dat Pontificiæ auctoritatis locupletissimum testimonium .

33. Hæc breviter dicebam de Vicario Apostolico , ut Sacerdotes Congregationis Casuum in Domo Professæ Romana Soc. Jesu pro mea tenuitate instruerem , illosque hanc etiam Ecclesiasticæ Hierarchiæ partem edocerem : sub censura &c. salvo &c.

F I N I S P R I M Æ P A R T I S .

DE VICARIIS BASILICARUM URBIS

PARS SECUNDA.

P R O Æ M I U M.

Elatus olim Illustrissimo, ac Reverendissimo D. D. Aloyſio Matthæi (deinde S. R. E. Cardinali) Vicariatus Baſilicæ Vaticanæ, fuit in cauſa ut de hac materia a quovis, quem ſciam, hæctenus intacta ipſemet ſcribere mihi arrogaverim. Quod igitur in obſequium tanti Principis factum eſt, id Lector benevolus non reſpuet, imo gratum quemadmodum ſpero habebit, ut quæ abſolutiori ſtudio elucubrata cenſentur, eadem politiori ſuo iudicio tradantur.

§. I.

Vicarius Baſilicarum Urbis quis dicatur, & ſit ?

1. **V**icarius Baſilicarum Urbis is dicitur, & eſt, qui in una aliqua ex tribus præcipuis Urbis Baſilicis, videlicet S. Joannis in Laterano, S. Petri in Vaticano, ac S. Mariæ Majoris, Archipreſbyteri ejuſdem reſpectivè Baſilicæ vices gerit, ac perſonam repræſentat. Pro quo ſciendum eſt, præclara inter earum Baſilicarum ornamenta illud in primis cenſeri, quod iuſdem præſit Archipreſbyter ex Eminentiffimo ac Sacro Cardinalium Collegio aſſumptus. Nec recens eſt talis prærogativæ uſus, ſed antiquior omni hominum memoria. Nam, ſi Lateranenſem Baſilicam ſpectemus, * Archipreſbyteratus dignitatem in ea primus ex Cardinalibus adeptus eſt, Bonifacio VIII. ſedente, Gerardus Epiſcopus Sabinenſis, gente Blanca, patria Parmenſis, a Nicolao III. Sacro Cardinalium Collegio adſcriptus. Si Vaticanam, edocemur, dignitatem Archipreſbyteralem anno 1035. a Benedicto Papa IX. inſtitutam fuiſſe, nec alios ad eam aſſumi conſueviſſe, quam S. R. E. Cardinales, quos inter Urſus, Urſi filius, primus, & antiquior Archipreſbyter Cardinalis in ordine recenſetur a Grimaldo ejuſdem Baſilicæ Beneficiato, & Chroniſta. Si demum Baſilicam S. Mariæ Majoris, hæc primum Cardinalem Archipreſbyterum, quantum aſſequimur, habuit Matthæum Cardinalem ſub Eugenio III. de anno 1153. conſequentibus vero temporibus, præter B. Nicolaum Cardinalem Albergati, habuit ſplendiſſimum Eccleſiæ lumen S. Carolum Borromæum Cardinalem S. Pra-

* Ex Cobellio de Card. cap. 58.

S. Praxedis, qui suis virtutibus, ac sanctitate adeo excelluit, ut Basilicæ hujuscæ decora in immensum extulerit.

2. Jam vero Cardinales Basilicarum Archipresbyteri, cum gravioribus ipsi distineantur occupationibus, vices suas committunt alicui e numero Romanæ Curie Prælatorum, qui aliquando est etiam Episcopus Titularis, aut Patriarcha, prout nuper vidimus in Basilica Vaticana amplissimum tunc Patriarcham Antiochenum, nunc Eminentissimum Card. Joachimum Portocarrero, Cardinalis Archipresbyteri vices ac partes explere. Nec voluntarie dumtaxat, sed ex obligatione Cardinales Archipresbyteri constituunt sibi Vicarium; nam Alex. VII. expresse id mandat in sua Constitutione 33. *Pastoralis officii &c.* ubi ait: *Vicarios deputent Prælatos graves & probos.* Hic igitur Prælatus, cui ab Archipresbytero sua demandatur provincia, dicitur, & est Basilicæ Vicarius, de quo hic loqui institimus.

3. De Vicariis Archipresbyterorum in genere agit Sbrozzius qui floruit circa annum 1592. & apud illum Ferret. *consil.* 327. num. 3. Parisius &c. De Vicariis autem Archipresbyterorum Basilicarum in specie nonnulla avert Cohellius in sua *Notitia Cardinalatus cap.* 61. §. *Habet etiam &c.* ubi docet, ejusmodi Vicarios habere jurisdictionem ordinariam. Ex triplici enim genere Vicariorum, quorum alii constituuntur a jure, alii ab eodem Superiore a quo creantur Judices ordinarii, cujus vicem gerunt, aut locum tenent, alii constituuntur ab aliquo officiali in locum sui ipsius; ex hoc, inquam, triplici genere, Vicarii non solum primi, sed etiam secundi generis, quales sunt Vicarii Basilicarum, habent jurisdictionem ordinariam ex concessione & permissione ipsius juris & Principis, sicut olim etiam jurisdictionem ordinariam habebat Legatus, & Vicarius Proconsulis. Vicarii autem tertii generis regulariter non habent jurisdictionem ordinariam, sed delegatam; ut observat Azor. *part.* 3. *Instit. Moral. lib.* 13. *cap.* 13.

§. II.

A quo, quomodo, & quales constituendi sint Vicarii Basilicarum.

4. **C**onstituuntur & deputatur Basilicæ Vicarius ab ejusdem Basilicæ Archipresbytero, qui ad id habet a Summo Pontifice facultatem, ut constat ex Bulla Sixti V. 170. *Cum ex debito &c.* edita in favorem Basilicæ Vaticanæ, ubi legitur: *Tuumque & dicta Basilicæ Vicarium per te nunc forsan deputatum, & pro tempore a te deputandum.* Propterea scripsit Cohellius, dum ageret de Archipresbytero S. Mariæ Majoris: *Habet etiam Eminentissimus hic Card. Archipresbyter, quemadmodum alii Patriarchalium Basilicarum, facultatem eligendi sibi Vicarium e numero Romanæ Curie Prælatorum.* Quod jam olim fixum ac certum supposuerat Paulus III. in sua Constitutione 35. incipiente *Cum dilectus filius Alexander &c.* ubi commemorat, id veluti suo jure factum fuisse a præfato Cardinali, inquit: *Ipseque Alexander Cardinalis & Archipresbyter in dicta Basilica Venerabilem Fratrem nostrum Franciscum Sfondratum Vicarium suum constituerit, & deputaverit.* Confirmat id ipsum

tum citata Bulla Alex. VII. *Pastoralis officii &c.* tum praxis hodierna, qua videmus, Vicarios Basilicarum ab Eminentissimis respectivè Archipresbyteris huic muneri præfici ac deputari. Advertas tamen cum Card. de Luca in *Miscel. disc. 23. num. 12.* quod ii Vicarii, quamvis a Cardinali sint constituti, non censentur tamen ejus Cardinalis familiares in ordine ad regulas Cancellariæ pro reservationibus Apostolicis, & pro jure Cardinalium in nominationibus.

5. Licet a Cardinali Archipresbytero constituatur ejusmodi Vicarius, ut diximus, nihilominus id intelligas regulariter; nam quandoque ab ipso Papa, sive audito, sive etiam non audito Cardinali Archipresbytero, constituitur: prout de facto per litteras in forma Brevis nonnulli a Papa constituti reperiuntur Basilicarum Vicarii.

6. Modus constituendi ejusmodi Vicarium est regulariter per litteras patentes Cardinalis Archipresbyteri, in quibus nulla est a jure præscripta stabilis ac certa verborum forma. Hinc variae circumferuntur harum litterarum formæ, quas infra annexam. Omnes tamen substantiam habent mandati, & potestatis Vicario commissæ.

7. Dixi, regulariter; nam aliquando fit talis constitutio per Breve Pontificium, aut etiam per solum verbum ipsius Archipresbyteri: non enim ad constituendum Vicarium necessaria est scriptura, ut firmant cum Sbroz. *lib. 1. q. 64.* Pirhing, Pax Jordanus, aliique, nisi forte quando in contentione judiciali probandus esset Vicariatus, tunc enim scriptura publica & sollemnis requireretur; siquidem mandatum Principis probari nequit, nisi per scripturam, juxta *l. Si quis adferat, C. de mandatis Principum*. Excipe ab hac generali regula duos casus, in quibus sine scriptura adhuc haberetur Vicariatus probatio: horum alter est, si præsens sit Cardinalis Archipresbyter, qui de commissio a se Vicariatu huic determinatæ personæ testetur: alter est, si Vicarius sit Episcopus; nam tunc ratione dignitatis standum esset ejus dicto quo ad ea quæ veniunt ex generali commissione, secus quo ad ea quæ speciale mandatum requirunt, ex Leuren. *q. 35.*

8. Forma autem, qua in scriptis constituitur ejusmodi Vicarius, est tenoris sequentis, videlicet

I.

Annibal Miseratione Divina Episcopus Portuensis, & S. Rufinæ, Card.

& Clementis, S. R. E. Camerarius, & Sacrosanctæ Basilicæ

Principis Apostolorum de Urbe Archipresbyter.

Dilecto nobis in Christo Illustrissimo & Reverendissimo Domino Aloysio Matthæi Camera Apostolicæ Clerico salutem in Domino. Cum Vicariatus Sacrosanctæ Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe vacaverit, & vacet, cujus collatio, provisio, & omnimoda dispositio ad nos ratione Archipresbyteratus dictæ Basilicæ pertinet & spectat, te Illustrissimum & Reverendissimum Do-

minum Aloysium Matthæi, de cuius prudentia, virtute, & probitate valde confidimus, vigore presentium in Vicarium prefatæ Basilicæ cum omnibus honoribus, oneribus, iuribus, facultate, & emolumentis solitis & consuetis, ut supra, eligimus, & deputamus: mandantes Reverendissimo Capitulo, & Cle- ro, ut te pro tali in omnibus admittant, recipiant, & recognoscant. In quo- rum fidem &c. Datum Suriani &c.

I I.

Venerabili Fratri Joachimo Ferdinando Patriarchæ Antiocheno.

C L E M E N S P P. XII.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem. Eximia Fraternitatis tue in Nos, & Apostolicam Sedem merita, aliaque insignium virtutum dona, quibus te ab illarum largitore Altissimo multipliciter decoratum esse novimus, in causa sunt, ut tibi reddamus ad gratiam liberales. Cum itaque, sicut nobis innotuit, Venerabilis Frater noster Annibal Episcopus Sabinen. S. R. E. Cardinalis Albanus nuncupatus, Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe Archipresbyter, officium Vicarii ejusdem Basilicæ tibi in locum bonæ memoriæ Joannis Francisci Nicolai, dum vixit, Archiepiscopi Myrensis, & ejusdem Basilicæ Vicarii nuper defuncti demandaverit, Nos sperantes, te officium hujusmodi ex animi nostri sententia administraturum esse, teque a quibusvis &c. te in prædicto officio Vicarii dictæ Basilicæ, de consensu memorati Annibalis Cardinalis Episcopi, & Archipresbyteri prædictæ Basilicæ, auctoritate Apostolica tenore presentium ad tui vitam, cum facultatibus, auctoritatibus, prærogativis, & privilegiis, salariis, iuribus, ac honoribus, & oneribus solitis ac consuetis, confirmamus, & quatenus opus sit, ejusdem Basilicæ Vicarium auctoritate ac tenore presentium, quo ad vixeris, de novo facimus, constituimus, ac deputamus: mandantes propterea dilectis filiis Capitulo & Canonicis memoratæ Basilicæ, cæterisque ad quos spectat, ac spectabit in futurum, ut te ad demandatum tibi per præsentem Vicariatus officium, illiusque liberum exercitium, juxta earundem tenorem presentium recipiant, & admittant, tibi que in omnibus ad dictum officium spectantibus favcant, pareant, & assistant respectivè, & tua salubria monita ac mandata hujusmodi suscipiant & efficaciter adimplere procurent; alioquin sententiam, sive penam, quam tuleris, seu statueris in rebelles, ratam habebimus, & faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam, inviolabiliter observari: Non obstantibus &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub anulo Piscatoris die 30. Decembris 1737. Pontificatus nostri anno octavo.

9. Qualis vero sit deputandus in Vicarium, explicuit Alex. VII. in sua Constitutione incipiente Pastoralis officii, per hæc verba: Vicarios deputent (Archipresbyteri) Prælatos graves & probos, qui non sint Canonici ejusdem, aut alterius Ecclesiæ, nec ad aliquam residentiam obligati, ac tali doctrina, & pietate præditos, ut Ecclesiæ jura tueri, & causas ad judicia per se ipsos

ipfos cognoscere & judicare valeant. Ex quibus liquet, Vicarium debere esse Prælatum, ac præterea virum gravitate, probitate, ac doctrina præditum.

§. III.

De officio, & obligatione Vicarii Basilicarum.

10. **O**fficium Vicarii Basilicarum est præesse, curam gerere, ac deservire Basilicæ in iis, quæ pertinent ad Archipresbyterum, cujus ipse est Vicarius; nam assumitur, ut vices gerat ipsius Archipresbyteri, & ut ipse Archipresbyter se excusare possit ab obligatione assistendi, seu interveniendi. Hinc, si Vicarius omitteret assistentiam, & servitium, quod requirunt Constitutiones Basilicæ ab Archipresbytero, teneretur huic ad damnum, & interesse, prout firmant de coadjutore respectu coadjuti *Garcias p. 4. cap. 5. n. 56.* & *Callrop. tract. 13. disp. 1. p. 10.* quinimo idem Vicarius cogi posset ad servendum, si retento Vicariatu servitium omitteret; nam ipse se obligavit, seu consensit tali obligationi, & congruam pro servitio mercedem recipit. Hac autem coactio facienda esset per judicem censuris, aliisque juris remediis.

11. Hinc etiam tenetur Vicarius invigilare, ut in Basilica omnia rite componite fiant, quæ ad Divinum cultum pertinent; videlicet, ut ordinatus sit accessus, ac recessus a Choro, ut servetur congrua canendi ac modulandi ratio, ut sufficiens sit ministrorum numerus, nec appareat defectus notabilis ministrorum, ut silentium ac modestia Ecclesiasticis personis ac locis debita respectu observetur, ne in Choro litteræ, librique, aut alia scripta legantur, ex Pauli V. Constitutione. Item sollicite providere debet, ne unquam in Basilica omittatur Chorus ex *Clementin. 1. de celebr. Missar.* ita ut graviter ipse peccaret, si Chorus absque iusta ac rationabili causa omitteretur. Ratio est manifesta; quia ad Prælatum & Superiorem communitatis spectat curare, ut obligationes communitatis executioni mandentur, siquidem ipsi commissum est regimen communitatis: cum autem Vicarius, ex Constitutione *Alex. VII. Pastoralis officii*, sit Superior illius Ecclesiasticæ communitatis, & Præfectus Chori, nec ipse solus hanc obligationem recitandi Officium Divinum in Choro exequi possit, sequitur, obligatum esse diligentiam adhibere, ut alii exequantur.

12. His tanquam certis præmissis, quæres 1. quandonam, & quoties Vicarius Choro interesse debeat? R. Intererit tunc, & quoties juxta Basilicæ constitutiones interesse debet Archipresbyter; ipse enim partes, & onera ipsius sustinet. Archipresbyter autem ex citata *Alex. VII. Constitutione*, tenetur Choro interesse omnibus diebus festis, ac præterea omnibus illis diebus solemnioribus, quibus omnes & singuli tum Canonici, tum Beneficiati, tum Clerici interesse obligantur. Quare his omnibus diebus Chorum adire debet Vicarius.

13. Quæres 2. an, quando Archipresbyter est infirmus, aut alias legitime impeditus a Choro, tunc adhuc Vicarius teneatur interesse? R. rem posse considerari in concreto, & in abstracto. Si res consideretur in concreto, ea pendet a peculiaribus singularum Basilicarum constitutionibus, necnon a diu-

turna & legitima in illis consuetudine, itidemque a contractu inito inter ipsum Archipresbyterum, & Vicarium; etenim si Archipresbyter relative ad dictas constitutiones & consuetudines id exegerit, & Vicarius huic obligationi consenserit, ea utique ipse tenebitur. Caterum, si res consideretur in abstracto, ac mere de jure, tunc si pro eo casu Vicarius abesset, non propterea Archipresbyter amitteret distributiones; nam non debet ipse esse deterioris conditionis ex eo, quod Vicarium habeat: unde sicuti illi distributiones deberentur, quando non habens Vicarium abesset a Choro ob infirmitatem, ex *Cap. unic. de Cleric. non resident. in 6.* ita eadem illi debentur, quando habens Vicarium, ob eandem causam absit, etiamsi Vicarius non assistat & intersit. Quod ulterius suaderetur; quia habere Vicarium, non est onus, sed privilegium Archipresbyteri: cum autem nemini debeat esse nocivum, nec retorqueri in ejus damnum, quod in ejus favorem concessum est, juxta *Cap. Quod ob gratiam, de reg. jur. in 6.* sequitur, quod Archipresbyter non sit privandus jure potiundi distributionibus in casu infirmitatis, ex eo quod habeat Vicarium.

14. Quæres 3. an Vicarius excludendus sit a Choro, nec admittendus ad inserviendum Ecclesiæ, quando forte Archipresbyter esset jure excommunicatus? R. distinguendum esse: nam vel Vicarius constitutus est a Pontifice per Breve, uti aliquando fieri consuevit; vel constitutus est solum ab Archipresbytero? Si fuerit primo modo constitutus, non est ullatenus excludendus; siquidem Vicariatum non gerit ex potestate accepta ab Archipresbytero, sed a Papa. Si autem secundo modo, tunc excludendus esset; siquidem ipse repræsentat Archipresbyterum a quo habet potestatem, & cujus potestas pro eo tempore cessat quo ad exercitium. Id tamen intelligas, quando Archipresbyter non solum esset jure excommunicatus, sed etiam nominatim denunciatus; etenim nominatim non denunciatus retinet suam potestatem etiam quo ad exercitium, juxta *Extravagantem Martini V.*

15. Quæres 4. an Vicarius teneatur ad personalem residentiam in Urbe? R. advertendum primo esse, Vicariatum ejusmodi, non esse Beneficium, & licet sit Dignitas, quandoquidem habet præminentiam cum jurisdictione, non esse tamen Dignitatem per se stabilem, atque ideo, si qua in ipso requiritur residentia, hanc non importare effectum absolutæ incompatibilitatis cum aliis Dignitatibus, officiis, ac Beneficiis &c. advertendum secundo, residentiam in loco officii, vel Beneficii, exposulari ad effectum personaliter deservendi ipsi officio, vel Beneficio, ut recte expendit Leurenus in *foro Benef. p. 1. q. 363.* ita ut finis residentia sit actuale ipsum ac personale servitium. Hoc posito, Vicarius Basilicarum tenetur residere in Urbe, ita, ut iudice privari possit Vicariatu, si non resideat, imo censeatur illi tacite renunciare, si ab Urbe discedat, animo non redeundi. Prima pars probatur; quia obligatus ad finem, obligatur ad ea quæ sunt ad finem: cum autem Vicarius ex contractu, vel quasi contractu inito cum Archipresbytero, teneatur ad deservendum personaliter Basilicæ, consequens est, ut teneatur ad residendum in Urbe, utpote medium necessarium ad personale servitium Basilicæ. Altera pars probatur; quia, Vicario non deserviente, damnum emergit tum servitio Eccle-

Ecclesiæ, tum Archipresbytero : unde sicuti ab Archipresbytero potest obligari ad interesse pro sua indemnitate, ita a competenti Iudice Vicariatu privari potest pro retinendo servitio Basilicæ. Tertia pars etiam probatur; quia, ut constat ex *Cap. Præsentata, de testibus*, ille cui mandata est iurisdicção, si de loco recedat ubi erat exercenda, & habeat animum, vel obligationem non redeundi, amittit iurisdiccionem, seu censetur illi tacite renunciare.

16. Quæres 5. an peccet Vicarius non residendo per longum tempus in Urbe? R. distinguendum esse inter casum in quo ipse refarciat Archipresbytero damnum illi emergens, & casum in quo tale damnum ipse non refarciat. In secundo hoc casu, certum videtur, ipsum peccare; quia non stat contractui, cum damno tertii. In primo autem casu potest esse dubium; quia ex una parte non videtur peccare: quandoquidem tota obligatio assistendi Choro, & consequenter residendi in Urbe, non illi nascitur ex titulo Beneficii, sed præcise ex stipendio, quod accipit ab Archipresbytero: ergo, si cedat huic stipendio, refundendo illud in Archipresbyterum, excludit a se totam obligationem: ex alia parte videtur peccare; quia omittere ea quæ sibi competunt ratione proprii muneris, est per se grave peccatum: cum autem munus Vicarii, quæ talis, sit assistere Choro, & consequenter residere in Urbe, erit peccatum per se grave hoc omittere per longum tempus. Cæterum existimo, inspicendum esse, utrum ex ipsius diuturna absentia grave patiatur detrimentum servitium Ecclesiæ, & cultus Divinus, necne? Si grave detrimentum patiatur, peccabit; quia ad ipsum spectat, non præcise ratione stipendii, sed etiam ratione officii quod sustinet, providere, ne Ecclesiæ, seu Basilicæ servitium, grave detrimentum patiatur: quod si hoc ex sua culpa evenerit, illi imputabitur ad peccatum: unde in tali casu, non residendo, peccabit per se graviter. Secus dicendum, si aut nullum Basilicæ servitium patiatur detrimentum, aut valde leve.

17. Quæres 6. an Vicarius Basilicæ possit sibi assumere dies recreationis, & abesse ab Urbe, sicuti potest Archipresbyter? R. si sermo sit in abstracto, & attento jure communi, affirmative, ita tamen ut Vicarius non possit habere tres menses, & Archipresbyter tres menses alios, sed iidem tres menses inter utrumque sint consumendi; ut nimirum eodem trimestri, quo abest Vicarius, abesse possit Archipresbyter, vel si absuit Vicarius per totum Septembrem, & medium Octobris, Archipresbyter possit abesse sesquimense alio, v. g. Novembri, & medio Octobri. Ratio assertionis est; quia privilegium conciliare concessum est ob servitium continuum totius anni, quod ex quadam æquitate temperandum est, interposita trium mensium recreatione: adeoque etiam Vicarius toto anno assistens, & præstans servitium, eo privilegio frui debet. Ratio limitationis est; quia aliter prorogaretur privilegium contra mentem Concilii. Dixi, si sermo sit in abstracto; nam, si sermo sit in concreto, usus Vaticanæ Basilicæ fert, ut Vicarius semper, ac toto anno debeat Communibus interesse.

18. Quæres 7. an Vicarius Basilicæ ex vi Vicariatus teneatur ad recitationem Horarum Canonicarum? R. Etiam si Vicarius teneatur statim temporibus. Cho-

Choro interesse, ibique Divina Officia recitare loco Archipresbyteri, non tenetur tamen ad Horas recitandas ex vi solius Vicariatus, quando Choro non interest, & sit extra illum. Ratio est; quia Vicariatus non est Beneficium, cum non sit jus percipiendi fructus annuos collatum in perpetuum &c.

19. Quæres 8. an Vicarius, qui ratione Ordinis tenetur ad Horas Canonicas, possit recitare in Choro partem Officii juxta ritum Basilicæ, & aliam partem extra Chorum juxta communem ritum Romanum? R. Sciendum est 1. Basilicam Vaticanam adhuc uti Psalterio præcæ Romanæ editionis, quo ante S. Pium V. utebatur Roma dumtaxat, ejusque districtus; estque illud, quod, teste Card. Bona de *Sacr. Liturg. lib. 2. cap. 3.* extabat ante S. Hieronymum pars antiquissimæ illius versionis, quæ Fidem Ecclesiæ nascentis in Occidentalibus regionibus nutriverat.

20. Sciendum est 2. Vicarium Basilicarum esse respectively addictum ritui suæ Basilicæ; quia addictus sive stabiliter, sive ad tempus alicui Ecclesiæ, aut alicui cœtui, intelligitur addictus ritui quem profitetur illa Ecclesiæ, vel ille cœtus, ut colligitur ex Bellarmino *lib. 1. cap. 18. de bonis operibus*: nam licet probabile sit, exemptum a recitatione Breviarii juxta formam communem Breviarii Romani, posse privatim recitare juxta formam communem Breviarii Romani, ut constat ex Sa. *v. Hora num. 6.* Cajetano in *Sum. v. Hora §. 2.* Suarez *lib. 4. cap. 23. num. 9.* Lessio, Bonac. aliisque, nihilominus probabilius est oppositum, ut constat ex eodem Suarez, Lessio, Valentia, Garcia, aliisque apud Castropal. *tom. 2. disp. 2. p. 2. num. 3. in fin.* Cum autem Vicarius Basilicæ sit temporaliter addictus suæ Basilicæ, sequitur, ut pro tempore Vicariatus censetur addictus ritui quem profitetur sua Basilica.

21. His præmissis, ajo, Vicarium Basilicæ non solum in Choro, sed etiam extra illum, quando privatim recitat ex obligatione Ordinis Sacri, teneri recitare juxta ritum suæ Basilicæ, ut supra dictum est, & consequenter Vicarium Basilicæ Vaticanæ teneri etiam extra Chorum uti Psalterio antiquissimæ illius versionis: non esse tamen arguendum de peccato Vicarium ejusdem Basilicæ Vaticanæ, si privatim ex rationabili causa aliquoties utatur Psalterio communi, quamvis partem Officii, pnta Matutinum, recitaverit in Choro ex Psalterio antiquæ versionis.

22. Prima assertionis pars probatur; quia licet ritus Basilicarum Urbis, etiam Vaticanæ, sint quidem aequaliter diversi a ritu communi Romano, non ita tamen sunt diversi, ut specificæ, sed solum numerice a communi Romano differant, juxta ea quæ docet Cardinalis Bona *lib. 1. Liturg. cap. 7.* & consequenter satisfaciatur suo oneri quo ad substantiam, qui obligatus recitare juxta ritum Basilicæ, recitet juxta ritum communem Romanum. Nihilominus quædam deordinatio in hac materia est, quod pars non se conformet suo toti; atque idcirco Vicarius, qui est pars Ecclesiastici illius cœtus, debet huic se accommodare, & servare ritum talis cœtus etiam extra Chorum, sicuti etiam extra Chorum addicti huic Basilicæ servant ritum Basilicæ.

23. Altera pars probatur; nam, si Vicarius ex rationabili fine, & aliquoties utatur Psalterio communi Romano extra Chorum, non propterea statim

tim arguendus est de peccato, siquidem etiam sic retinet formulam legitimam precandi quo ad substantiam: hæc enim non tam ex veteri, aut Romana communi versione, quam ex sensu verborum, approbato idiomate, & legitima dispositione constat.

24. Dixi, ex rationabili fine, & aliquoties; nam, nullo intercedente bono fine, non evitaretur veniale propter deordinationem; item, si hoc fieret, non aliquoties, sed passim, sine defectu, & communiter, non excusaretur saltem a veniali: nam licet nonnulli cum Emanuele Sa *v. Hor. Can. n. 6.* velint, obstrictum orare more suæ peculiaris Ecclesiæ, posse extra Chorum orare juxta morem communem Romanæ Ecclesiæ, nisi obstat præceptum aliquod speciale, uti obstat præceptum S. Caroli respectu Ambrosianorum; nihilominus non id facile permittendum propter deordinationem & difformitatem partis cum suo toto; præsertim cum illa frequentia & consuetudo sapiat quendam contemptum sui peculiaris & approbati ritus.

25. Dixi etiam, quamvis partem Officii recitaverit in Choro ex Psalterio antiquæ versionis; nam utraque versio approbata ac legitima est respectu Vicarii Basilicæ Vaticanæ, nec est deordinatio culpabilis, si raro, & cum rationabili causa id fiat.

§. I V.

De potestate Vicarii Basilicarum Urbis.

26. **P**otestas Vicarii Basilicarum metienda est ex potestate quam habent eandem respectivè Archipresbyteri. Hæc autem olim erat amplissima; nam Archipresbyter Vaticanæ ex Pauli III. Constitutione 35. incipiente *Cum dilectus &c.* habebat jurisdictionem cognoscendi omnes causas tam civiles, quam criminales (citra tamen pœnam sanguinis, & corporis afflictionem) inter Canonicos, Capitulum, & Beneficiatos, Clericos, & Cappellanos ex una parte, & quascumque alias personas, loca, Collegia, vel Universitates quantumcumque privilegiatas ex alia, vel inter ipsosmet motas, & movendas super quibuscumque rebus tam active, quam passive, cum omnibus earum incidentibus, dependentibus, annexis, & connexis, summarie, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura judicii, sola facti veritate inspecta, ac manu regia, absque terminis substantialibus, & alicuius telæ judicariæ observatione, sine confessione registri, & quacumque appellatione etiam non frivola remota, cum facultate in Curia, & extra citandi, & inhibendi, juramenta personarum dicti Capituli relaxandi ad effectum agendi, quibuscumque non obstantibus.

27. Præterea ex Sixti V. Constitutione 110. incipiente *Cum ex debito &c.* hæc eadem jurisdictio confirmatur, & ex parte ampliatur; nam datur facultas summarie, & appellatione postposita etiam non frivola procedendi, causas ab aliis iudicibus resumendi, singulis diebus in honorem Dei non feriatis procedendi, commissiones manu Papæ non signatas non attendendi, & alia ejusmodi.

28. Item ex eadem Sixti V. Constitutione confirmatur privilegium & aucto-

auctoritas per Paulum III. & Pium IV. emanata super collatione Beneficiorum, ita ut possit Archipresbyter, teste Cohellio, conferre Beneficia in Vaticana Basilica vacantia, exceptis iis, quæ ex Cancellariæ regulis ad Apostolicam Sedem sunt reservata.

29. Ex eadem pariter Constitutione datur Archipresbytero potestas ordinaria, & quasi Episcopalis in ea Basilica, per hæc formalia verba: *Dantes etiam tibi facultatem exercendi munia Pontificalia in Basilica prædicta, ac ordinariam etiam in spiritualibus jurisdictionem super Canonicis, Beneficiatis, Clericis, ac ministris prædictis, ita ut a te, vel de tua licentia tantum, nec alias, a quocumque Catholico Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, per te deputando, ad omnes etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines promoveri. Tuque, & Antistites huiusmodi eos promovere, absque nostra, vel Successorum nostrorum, aut Vicarii, vel cuiusvis alterius ordinarii licentia, dimissionis, aut examine, licite possitis, ac debeatis.*

30. Accedit ex eadem Constitutione alia satis ampla facultas super Collegio Fabricæ præfata Basilicæ, ita ut in eo Archipresbyter superioritatem teneat, causas interesse dictæ Fabricæ concernentes cognoscat, officiales reformet &c. Ex quibus apparet, amplissimam olim fuisse Archipresbyteri Basilicæ Vaticanæ potestatem. Non desunt, qui validis rationum momentis suffulci censcant, in eundem Basilicæ Vaticanæ Archipresbyterum derivatam esse auctoritatem, quam olim obtinebat Episcopus Portuensis. Is quippe ex Constitutione Joannis XIX. quæ extat apud Ughellium *tom. 1. Italie Sacre*, jurisdictionem, & Ecclesiastica iudicia exercebat in tota Civitate Leonina, imo ea omnia Ecclesiastica officia, quæ Pontifex impeditus ibidem exequi non valeret, ad Portuensem spectabant Episcopum: *Necnon, inquit Joannes XIX. cuncta sacra officia, seu mysteria, quæ nos & Successores nostri facere debemus, si ægritudine, vel aliqua cura impediti facere non possumus, tam in prædicta Ecclesia S. Petri, & monasteriis suis, quam per totam Civitatem Leoninam, per vos, vestrosque successores fieri, Apostolica auctoritate decernimus.*

31. Nunc vero per varios Pontifices aliquantulum restricta est hæc auctoritas Archipresbyteri; nam judicialis potestas olim illi collata a Paulo III. & Sixto V. ferme sublata est per Decretum Innocent. XII. quo hic Pontifex redegit tribunalia ad jus commune, sive ad iudices ordinarios Romanæ Curia. Idem tamen ibidem declarat: *Quod per præsentem ordinationem non censeatur ullo modo adempta Cardinalibus Archipresbyteris .... eorumque Vicariis, aliisque deputatis, facultas, seu iurisdiclio in his, quæ concernunt servitium Ecclesiæ, seu loci pii, circa disciplinam Ecclesiasticam, & morum correctionem duntaxat.* Quare adhuc aliqua ex parte personam iudicis Archipresbyter gerit, videlicet circa disciplinam Ecclesiasticam & morum correctionem: unde ad ipsum spectat cognitio & correctio minorum quorundam delictorum, ac iurgiorum inter Clericos Basilicæ, eaque correctio intelligenda est de correctione, quæ fit verbis, monitionibus, ac præceptis, ut colligitur ex Fagnano in *Cap. Ad hæc, de Archidiaconis*. imo poterit modicam pœnam imponere, v.g. suspendere ad modicum tempus, ut *loc. cit.* notat idem Fagnanus: similiter poterit excessus, quo-

Quorum cognitio , & correctio ad ipsum spectat , punire multa pecuniaria , idque non solum quando Constitutiones Basilicæ pœnam aliquam pecuniariam pro delicto , vel hanc , aut illam , sed etiam quando nullam determinant , nec solum pro coercenda contumacia , sed etiam directe pro excessu , definitivam pronunciando sententiam : ex Leuren. *de Archidiacon. quæst.* 149. Accedit , non improbabile esse , quod Archipresbyter Basilicæ Vaticanæ , utpote habens ex privilegio Sixti V. jurisdictionem ordinariam in spiritualibus pro foro etiam externo , possit ferre censuras , & in specie excommunicare delinquentes Basilicæ Clericos , & ministrorum . De hoc tamen nihil statuo : imo sapientissimo Censori improbabile hoc visum est .

32. Quo ad Beneficiorum collationem Urbanus VIII. in sua septima Constitutione post alios Pontifices , uti testatur Card. de Lauræa , reservavit Canonatus , Dignitates , & majora Beneficia : quod ideo factum censet Gonzalez *gloss.* 13. *num.* 26. quia *Archipresbyteri , & Capitula Patriarchalium habent certa privilegia & indulta a diversis Pontificibus concessa conferendi Beneficia illarum Ecclesiarum ; unde , ne possint conferre Dignitates , & Canonatus , seu alia majora Beneficia , fuit indulta dicta reservatio .* Adhuc tamen Archipresbyter quædam Beneficia conferre solet .

33. Quamobrem de præsentis Archipresbyteri Vaticanæ potestas , præter superiorem Fabricæ , extenditur ad rectam Basilicæ gubernationem in iis quæ concernunt servitium Dei , disciplinam Ecclesiasticam , & morum correctionem ; item ad collationem aliquorum Beneficiorum , & ad ordinariam in spiritualibus jurisdictionem in Canonicos , Beneficiatos , Clericos , & ministros , cum facultate exercendi Pontificalia , promovendi ad sacros Ordines , dandi dimissiones &c. Hæc eadem , sed limitate competunt Archipresbytero Lateranensi , ac S. Mariæ Majoris . Dixi , limitate ; siquidem facultatem hi non habent promovendi ad sacros Ordines , dandi dimissiones , nec sunt Ordinarii in spiritualibus respectu ministrorum suæ respectivæ Basilicæ .

34. Archipresbyteri potestas communicatur Vicario ab ipso jure ; nam leges Pontificiæ conferentes potestatem Archipresbytero , expresse diriguntur tum ad Archipresbyterum , tum ad ipsius Vicarium , ut patet ex Constitutione Sixtina habente hæc formalia verba : *Ad te , quamdiu Archipresbyteratum prædictum obtinueris , tuumque & dictæ Basilicæ Vicarium .* Quare , statim ac Prælati deputatur in Vicarium , omnis in eum Archipresbyteri potestas derivatur , exceptis iis , quæ expresse , vel ex praxi Archipresbyter sibi reservat , quæque requirunt speciale mandatum , vel quæ Archipresbyter potest sive ut delegatus Papæ , sive ut pars Capituli , sive ex speciali privilegio . Neque obstat , quod eadem potestas & jurisdictio nequeat esse penes duos ; sicuti ejusdem rei possessio & dominium nequit esse in solidum penes duos : id quippe repugnaret , quando eadem potestas eodem modo esset penes duos ; secus vero , quando in altero est principaliter & independentem , in altero vero est accessorie & dependentem , prout contingit in casu nostro , in quo Archipresbyter potestatem habet principaliter & independentem , Vicarius autem accessorie & dependentem ab Archipresbytero constituitur .

35. Ex quibus omnibus liquido constat, potestatem Vicarii Basilicarum non esse exigui momenti; nam in primis ipse cum potestate præest Basilicæ quo ad ejus Divina Officia, & servitium Ecclesiasticum; præest ejusdem Clero ac ministris quo ad disciplinam, & morum correctionem; præest Choro tanquam Chori Præfectus; & in Basilica Vaticana præest Basilicæ Clero & ministris tanquam Ordinarius in spiritualibus: in quo valde differt a Vicariis aliarum Basilicarum; hi quippe, ut dixi, non sunt Ordinarii, seu non polent auctoritate quasi Episcopali, respectu Cleri, & ministrorum earundem, cum peculiare id sit Vaticanæ Basilicæ, ut potiatur exemptione, & Archipresbyter ipsius jurisdictionem spirituales obtineat in personas illi adscriptas; adeo ut hæc Basilica vel habeat propriam qualitatem nullius, ut nonnulli contendunt, vel saltem habeat impropiam, & ad instar. His præmissis, agendo potissimum de Vicario Vaticanæ Basilicæ, ac præscindendo ab aliis, in quos tamen plura quæ dixero, recte congruere non inficiat, quæstiones aliquas enodabo.

I.

36. Quæres 1. an Vicarius Basilicæ possit interesse Capitulo, quando a Canonici fiat? R. non solum posse, sed etiam teneri, non habere tamen in eo jus suffragii. Probo; quia ex Constitutione Alexandri VII. *Pastoralis officii &c.* expresse Vicario præcipitur ejusmodi interessentia. En verba: *Singulisque Capitulis, & Congregationibus Capitularibus intersint.* Addidi, non ipsi competere jus suffragii; quia non est pars Capituli, siquidem non est Canonici, nec Archipresbyter; & quanvis vices gerat Archipresbyteri, hic tamen non solet jus suffragii in sua absentia committere alicui qui non sit membrum Capituli, etenim si extraneo, puta suo Vicario, committeret, hunc non teneretur Capitulum excipere, ex *Cap. 46. de elect.*

37. Quæres 2. an, si Capitularium vota sint paria in Capitulo, possit Vicarius assentiendo uni parti majorem partem efficere? R. negative; quia, cum ipse non sit de numero & nomine Capitularium, non habet votum in Capitulo, ut diximus, & consequenter nequit accessu suo majoritatem illorum complere. Excipe, nisi aliter per constitutiones particulares cautum, vel consuetudine introductum fuerit.

38. Quæres 3. an possit cogere Canonicos, Beneficiatos, & Clericos in Sacerdotio constitutos, ut Missam celebrent omnibus diebus Dominicis, & festis de præcepto? R. Vicarium Basilicæ Vaticanæ id posse; siquidem expresse hæc facultas illi conceditur ab ejusdem Basilicæ constitutionibus *num. 45.* coactio autem facienda esset, indicta poena amittendi quotidianas distributiones illius diei, quæ accrescerent aliis eodem die celebrantibus, & communicantibus, ex constitutionibus Basilicæ *ibidem.*

39. Quæres 4. an possit multare ac procedere contra eos sive Canonicos, sive Beneficiatos, sive Clericos, qui absque licentia, antequam Hora finiat, e Choro exierint? R. affirmative; & multa vel erit amissio illius Horæ, vel alia arbitrio ejusdem Vicarii. Idem dicendum contra eos, qui, finita Hora

Cano-

Canonica, seu non finita Hora Officii B. Virginis, quando in Choro recitatur, ab eodem Choro discesserint, ex Basilicæ constitutionibus *num. 21. & 22.*

40. Quæres 5. an, & quomodo possit procedere contra absentes per longum tempus a Choro absque debita licentia? R. posse, tum inhærendo Constitutioni Nicolai III. quæ decernit, absentem per annum continuum absque licentia sive Archipresbyteri, sive Vicarii, esse ipso jure privatum præbenda, tum inhærendo dispositioni Concilii Tridentini *sess. 24. cap. 12. de ref. qua san- ctitur*, Canonicum absentem sine justa causa ac licentia ultra tres menses in anno &c. privandum esse eo anno omnibus fructibus quos labente eodem anno lucratus fuerit. Ita enim expresse cautum est per ejusdem Basilicæ constitutiones *num. 26.*

41. Quæres 6. an Vicarius possit Canonicis, Beneficiatis, & Clericis concedere, ut per tres menses absint? R. Quamvis ex Concilio Tridentino concessum sit Canonicis, ut possint per tres menses in singulos annos abesse, nec ad talem absentiam, ut notat Barbosa *alleg. 53. num. 118.* in rigore requiratur allegatio causæ, vel petitio licentiæ Superioris; nihilominus sive ex constitutionibus Basilicæ, sive ex consuetudine, sive ex eo quod tot solum Canonici eodem tempore abesse possunt, quot judicaverit arbitrio suo Archipresbyter, vel Vicarius, merito solent Canonici, vel Beneficiati, vel Clerici discessuri Vicarium convenire, ab eoque licentiam petere, qui illam impertit, ita tamen ut absentia non prorogetur ultra tres menses, nisi occurrentibus causis a jure communi, vel Constitutionibus Apostolicis concessis, & ita ut pro tempore absentiae, sive id fuerit trium mensium, sive citra tres menses, absentes non lucrentur distributiones, sed solum fructus grossos; perceptio siquidem distributionum non potest concedi cuiquam absenti neque ab Archipresbytero, neque a Capitulo, neque ab utroque simul, ex constitutionibus *num. 27.*

II.

42. Quæres 7. an Vicarius possit corrigere non servantes in Choro, in Sacristia &c. debitam modestiam, silentium, & Clericalem gravitatem? R. Quamvis Innocentius XII. ut diximus, ademerit Archipresbyteris Basilicarum cognitionem judicalem causarum ad forum externum spectantium, reliquit tamen istam jurisdictionem circa disciplinam Ecclesiasticam, & morum correctionem. Hinc Archipresbyter Vaticanæ Basilicæ, utpote habens jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, posset aliquorum excessus, vel delicta minora, modo, ac pœnis supra relatis, & quod non ausim statuere, silentium, censuris corrigere, & coercere. Hæc tamen potestas non est complete etiam in Vicario sine speciali mandato; causæ quippe criminales computantur inter graviora quæ indigent speciali mandato. Potest nihilominus Vicarius sine speciali commissione corrigere culpas aliquas leviores circa modestiam, silentium, cantum Ecclesiasticum &c. ideoque etiam potest pœnas aliquas leves, v.g. multas pecuniarias, suspensionem temporalem ab officio, & similes injungere; nam omnis jurisdictio, præsertim ordinaria, annexam habere debet potestatem ali-

quam coercitivam, saltē modicam, ne alioquin sit inefficax, juxta *l. ult. ff. de offic. ejus cui mandata est jurisd.*

43. Quæres 8. an possit extrajudicialiter terminare omnes lites, quæstiones, & controversias, quas inter ipsos Beneficiatos, aut aliquem ipsorum ex una parte, & Capitulum, seu aliquem de Capitulo ex altera, interdum oriri contigerit? R. affirmative. Habetur hæc Vicarii facultas expressa in constitutionibus Basilicæ n. 14. *tit. de Beneficiat.* Nec eam Innocentianæ restrictioni, aut revocationi subesse dixeris; siquidem Innocentiana revocatio non comprehendit terminationem litium extrajudicialiter, ex bono & æquo, ad arbitrium superioris, aut Prælati.

44. Quæres 9. an Vicarius possit corrigere, ac proportionata aliqua pœna punire Mansionarios, aliosque inferiores servientes Ecclesiæ, quando in officio delinquant? R. Archipresbytero, ejusque Vicario potestatem competere circa ea quæ concernunt servitium Ecclesiæ, seu loci pii, ut constat ex citata Bulla Innoc. XII. Quare tum Archipresbyter, tum ejus Vicarius possunt servientes Ecclesiæ sive Clericos, sive sæculares, metu pœnarum, puta amotionis ab officio, alicujus multæ &c. in officio continere, ac delinquentes de facto punire.

45. Quæres 10. an possit Vicarius Sacristiæ suppellectilem visitare, recognoscere, & ut de opportunis provideatur, præcipere? R. hanc potestatem, ut constat ex Basilicæ Vaticanæ constitutionibus *tit. de Sacrist.* n. 1. competere Archipresbytero; ideoque non est dubium, ex speciali saltē ipsius commissionē competere etiam Vicario: qui curabit diligenter, ut vestimenta, & alia requisita ad servitium Altaris & Chori, munda sint & nitida; tum quia id præcipitur Prælati Ecclesiarum in *Cap. Vestimenta, de Consecrat. dist. 11.* tum quia nimis videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecere etiam in profanis; tum quia ii Prælati commendatione dignissimi sunt, qui Nepotianum apud S. Hieronymum in *epist. ad Heliodorum* imitantur, cui ex testimonio ejusdem S. Doctoris magna erat sollicitudo, *si niteret Altare, si parietes absque fulgine, si pavimenta tersa . . . si Sacrarium mundum, si vasa luculentia &c.*

46. Quæres 11. an possit Vicarius disponere, quæ pars suppellectilis sacræ, quo tempore, & quibus personis inservire debeat? R. id competere Archipresbytero, ut habetur ex *constitut. num. 2. tit. de Sacristia*, & ex ejus commissione Vicario: propterea dabit ipse operam, & invigilabit, ut sôlemnioribus diebus nobiliora adhibeantur paramenta, & coloris convenientis Officio & Missæ diei secundum usum Romanæ Ecclesiæ; nam inobservantia colorum præsertim in Basilica esse non posset, nisi cum irreverentia Divini cultus, & scandalo populorum, ut bene observat Clericatus de *Miss. decis. 50.* qui ægre id sine peccato fieri posse non sine fundamento existimat.

47. Quæres 12. an Vicarius possit prohibere, ne fiant quæ indecentia, vel scandalosa sive in sacris functionibus, sive in Ecclesia, ac tali Ecclesia ipse judicaverit, puta deambulationes, colloquia, strepitus, contractus, placita, & alia hujusmodi? R. censuisse Sacram Congregationem, prout observat No-

var. part. 2. tit. de Eccl. veneratione. quod spectet ad Episcopum remove ab Ecclesiis indecentia & scandalosa, arbitrio suo. Cum autem tum Archipresbyter, tum ejus Vicarius habeant in Basilica Vaticana potestatem quasi Episcopalem, ad ipsos etiam spectabit ejusmodi indecentia ab ea Ecclesia arcere: praesertim cum severissime Concilia, & Patres exigant reverentiam in Ecclesiis; sacri vero Canonis *Cap. Deet. de imm. Eccl.* in 6. mandent, ut ibidem cessent *vana, & multo fortius sœda, & profana colloquia . . . Sint quaecumque alia, quæ Divinum possunt turbare Officium, aut oculos Divinae Majestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea.*

III.

48. Quæres 13. quæ, & quanta sit potestas Vicarii in ordine ad Sacramentorum administrationem, absolutionem, ac dispensationem? *Re.* Meminisse oportet, quod supra diximus, Archipresbyterum Vaticanæ Basilicæ habere ex Sixti V. Constitutione jurisdictionem etiam in spiritualibus relate ad Canonicos, Beneficiatos, & Clericos ejus sacrosanctæ Basilicæ. Hoc posito, Vicarius habet in præfatas personas jurisdictionem quasi Episcopalem, ita ut omnia ferme in eas possit, quæ possunt Episcopi circa suos subditos, exceptis fortasse iis, quæ ad externam disciplinam Ecclesiasticam communem omnibus Clericis sæcularibus & Regularibus, & quæ ad crimina graviora, & publice scandalosa puniendi pertinent, ut colligitur ex *Abb. in Cap. Quanto, de off. ordin. Layman de juris. ordin. conclus. 117.* unde Vicarius, quantum spectat ad potestatem jurisdictionis, potest, si habeat Ordinem vel Presbyteratus, vel Episcopatus respective, omnia Sacramenta, quorum tales personæ capaces sint, ministrare, cum iisdem dispensare &c. & insuper hanc potestatem aliis delegare, cum ipse sit Ordinarius, ut dictum est.

49. Quæres 14. an Vicarius possit in specie conferre, seu ministrare Sacramentum Confirmationis, quando ipse sit Episcopus, vel alteri Episcopo id delegare? *Re.* quemlibet particularem Episcopum non posse licite Sacramentum Confirmationis ministrare, nisi suis subditis, & in loco propriæ jurisdictionis. Quare Vicarius habens jurisdictionem quasi Episcopalem poterit quidem, si fuerit Episcopus, hoc Sacramentum conferre, sed solum personis sibi subditis, nempe Canonicis, Beneficiatis, Clericis, ac ministris ejus Basilicæ, & in eadem Basilica. Dixi, Canonicis, Beneficiatis &c. nam, utrum alii existentes in Civitate Leonina pertineant ad jurisdictionem Archipresbyteri, & Vicarii Basilicæ Vaticanæ, questio est a me non tractanda, sed sapientiori calamo ac judicio relinquenda. Cæterum controversiam omnem diremit, perpetuumque illi silentium provide indixit Benedictus XIV. in *sua Constit. 59. Bullarii tom. 3.* uti videri potest §. 10. & tribus sequentibus, ubi vigore specialis concessionis & peculiaris privilegii statuit, ut singulis annis infra Octavam Natalitiæ Solemnitatis SS. Apostolorum Petri & Pauli principalium hujusce Alme Urbis Patronorum, singulis videlicet septem diebus dictam Solemnitatem immediate sequentibus, in prædicta Vaticana Basilica Cardinalis ejusdem Archipresbyter per se ipsum, si ipse Episcopali gaudeat charactere, sin minus, vel etiam si ipse aliquo impedimento detineatur, per suum Vicarium Episcopum,

aut

aut per alium Antistitem de gremio Capituli, vel, his deficientibus, etiam per alium quemlibet Antistitem ab ipso deputandum, omnibus & singulis non solum Vaticanæ Basilicæ interservientibus, atque ipsius Archipresbyteri jurisdictioni, ut præfertur, subiectis, & non solum ex Civitate Leonina nuncupata, aut ex Septimiano prædictis, sed etiam ex cæteris Urbis regionibus quibuscumque, & alias undecumque in hunc finem confluentibus, Sacramentum Confirmationis perpetuis futuris temporibus administrare & conferre libere & licite possit & valeat.

50. Quæres 15. an Vicarius, si fuerit Sacerdos, possit Canonicos, Beneficiatos &c. ab omnibus peccatis, & censuris a jure specialiter non reservatis absolvere, vel, si non fuerit ipse Sacerdos, alteri Sacerdoti idoneo eos absolvendi potestatem committere? R. affirmative. Ratio est; quia ipse habet in foro conscientiæ ordinariam jurisdictionem circa tales personas: unde sicuti Regulares ob eam causam possunt absolvere suos subditos &c. ita etiam Vicarius Basilicæ Vaticanæ Canonicos ejusdem &c. Beneficiatos &c.

51. Quæres 16. an Vicarius possit dispensare cum Canonicis, Beneficiatis, & Clericis Basilicæ circa vota, & leges Ecclesiasticas, sicuti potest Episcopus cum suis subditis? R. distinguendum esse inter ea quæ Episcopi possunt jure ordinario, quatenus Episcopi sunt, & ea quæ possunt Episcopi jure speciali, quatenus delegati Sedis Apostolicæ sunt. Hoc posito, Vicarius ex speciali commissione Archipresbyteri potest dispensare cum prædictis circa ea quæ pertinent ad potestatem ordinariam Episcopi, quia habet jurisdictionem quasi Episcopalem: non potest circa ea quæ pertinent ad illius potestatem delegatam; quia jurisdictio, quæ eo titulo competit Episcopis, non est Episcopalis, sed Apostolica, eaque non est in Vicario, aut Archipresbytero. Dixi, ex speciali commissione Archipresbyteri; quia dispensatio æquiparatur restitutioni in integrum, quæ in generali mandato non continetur, juxta l. illud. §. Si satis ff. de minoribus. Limites, ut possit Vicarius sine speciali commissione in casibus frequenter occurrentibus, item in casu quo Archipresbyter valde remotus distet, item in casibus, in quibus constitutiones Basilicæ hujusmodi potestatem Vicario concedunt.

52. Quæres 17. an Vicarius possit dispensare in interstitiis ad Ordines suscipiendos juxta Tridentinum? R. Vicarium Basilicæ Vaticanæ id posse cum Canonicis, Beneficiatis, & Clericis Basilicæ. Ratio est; quia hanc potestatem dispensandi super interstitiis competere etiam Vicario Episcopi docent Sbroz. de Vic. Ep. l. 2. q. 43. Barbosa de Potest. Ep. p. 2. alleg. 18. Antonellus de Sac. Ord. cap. 3. &c. consequenter eadem etiam competit Vicario Archipresbyteri habentis jurisdictionem quasi Episcopalem: neque obstat, Concilium Tridentinum id remittere arbitrio Episcopi; nam Vicarius sub Episcopi, vel quasi Episcopi nomine continetur, nisi expresse excludatur.

53. Quæres 18. an Vicarius possit dare dimissorias ad Ordines Clericis, & aliis ministris Basilicæ? R. certum esse, id posse Archipresbyterum Vaticanæ, ut expresse habetur ex citata Constitutione Sixti V. & ex praxi ipsa constat; num vero talis facultas communicetur Vicario sine speciali mandato & commissione Archipresbyteri, opinor, negative respondendum esse, ex paritate

Vicarii Generalis Episcopi, qui eandem sine speciali commissione Episcopi nequit concedere, prout firmant Pirhing *n. 48. de Vic. Pax Jordanus lib. 3. tit. 6. num. 129.* Ventriglia, Pignatellus, alique apud Leuren. *de Vic. q. 170.* Limitarem hoc tamen, ut non procederet, quando Archipresbyter degeret in remotis: quandonam vero Archipresbyter, seu Episcopus judicetur degere in remotis, Pax Jordanus putat, relinquendum esse arbitrio boni viri; & hac sanior videtur sententia. Ex hucusque dictis facile unicuique constabit, eam Vicario Basilicæ præsertim Vaticanæ inesse potestatem, ut, non exigui, sed magni momenti existimandum sit Vicarij hujusce munus ac personam sustinere.

§. V.

De præeminentia Vicarii Basilicarum.

54. **N**on solum potestas, sed etiam quæ eam subsequitur præeminentia Vicarium Basilicarum commendat. Et quidem, ut ex more speciatim loquar de Vicario Vaticanæ, quanta hic polleat præeminentia, ex eo vel maxime colligitur, quod præsit (sicuti etiam aliarum Basilicarum Vicarii) Clero nobilissimo, ac numerosissimo; siquidem viri ex primariis familiis, doctrina cæterisque dotibus præcellentes, cætum hunc Clericalem constituunt. Numerus vero bene magnus in suas diversas partes distribuitur; nam Canonici sunt triginta, Beneficiati sex & viginti, Clerici itidem sex & viginti, Cappellani, Cantores, Seminarii Alumni, & Camilli quamplures, ita ut Clerus iste solus amplior numero sit, quam olim tempore S. Cornelii Papæ esset Clerus totius Urbis, qui cæteroquin appellabatur numerosissimus. Accedit, quamplures ex his esse dignitate sive Patriarchali, sive Archiepiscopali, sive Episcopali conspicuos. Quare magni profecto facienda est præeminentia illius, qui hujusmodi Clericali cœtui cum potestate præsit; si enim eo major censenda est præfectura, quo numerosiores, ac præstantiores ii sunt, in quos ea demandatur, prout est colligere, præstantissimam hanc esse Vicarii Basilicarum, utpote quia Vicarius numerosissimi ac nobilissimi Cleri rector & moderator est.

55. Præeminentiam hanc plura, ut par est, comitantur debita honorificentia argumenta. Qua in re prænotandum est cum Card. de Luca *de Præem. disc. 41.* Patriarchales Basilicas Urbis esse Romani Pontificis Cathedrales, in iis Prælatum atque Episcopum esse Romanum Pontificem, Cardinalem vero Archipresbyterum esse primum Canonicum, seu primam Dignitatem, cujus vices ac personam gerit Vicarius. Hoc prænotato, prima Dignitas, seu Cardinalis Archipresbyter præcedit omnes Canonicos &c. & primum occupat locum in Choro &c. Huic succedunt in habitu Prælatitio Archiepiscopi, & Episcopi, qui sunt Canonici. Hos subsequuntur habitu Canonicali cæteri Canonici etiam Prælati. Cum autem Vicarius locum Archipresbyteri teneat, ejus personam repræsentet, eique in jurisdictione associetur, etiam ipse præcedit omnes Canonicos (intellige quo ad sessionem in Choro, & similia, puta quo ad incensum in Processionibus &c.) utj

uti eorum superior ac præses ; imo id ipsum habet præfente Archipresbytero ; quia constituit unum caput moraliter cum Archipresbytero , & , ut aiebat Pignatellus *consult.* 64. apud Leurenium de *Vicario Episcopi* , est superior etiam in præsentia Episcopi , licet non exerceat jurisdictionem , est electus ad jurisdictionem exercendam , habet gradum , titulum , atque ideo præcedentiam respectu cæterorum . Jam vero

56. Quæres 1. an Vicarius omnes prorsus prærogativas , atque honorificentias recipere debeat , quas recipit Archipresbyter ? R. cum Sbroz. l. 1. q. 24. de *Vicario* , negative ; nam , ut optime aiebat Franc. in *Cap. Non putamus* , de *consuet.* in 6. si conceditur aliquid Principi ratione sue dignitatis , illud non extenditur ad ejus Vicarium . Unde , licet Vicarius repræsentet personam Archipresbyteri & auctoritatem , non tamen hinc sequitur , quod in omnibus sit honorandus sicut Archipresbyter ; cum adhuc fons scaturiens sit major , quam rivulus inde proveniens .

57. Quæres 2. an Vicarius possit exercere omnes illas functiones solemniores sive Pontificales , sive mere Sacerdotales , si fuerit in Ordine Episcopali , aut Sacerdotali respective , quas de jure potest , aut debet exercere Archipresbyter ? R. Videbitur fortasse alicui , respondendum esse negative , ex paritate Vicarii Generalis Episcopi , qui non potest , absente Episcopo , vel impedito , exercere functiones Episcopales , sed hoc spectat ad primam Dignitatem , & alios successive de Capitulo ; prout sæpius definitum fuit a Sacra Rituum Congregatione , ac præsertim in *Brundisina* 5. Februarii 1614. & in *Alatrin.* 22. Januarii 1618. apud Pacem Jordanum . Nihilominus respondendum est affirmative : nam Vicarius Basilicarum substitutus est in locum primæ Dignitatis , seu Archipresbyteri , tanquam temporalis coadjutor ipsius in iis quæ pertinent ad cultum Divinum , præfidentiam Chori , & functiones Ecclesiasticas , ut colligitur ex cit. Constitut. Alexandri VII. *Pastoralis officii* &c. Certum autem est apud Canonistas ex Leuren. de *Coadjut.* q. 397. *Coadjutori Dignitatum competere functiones coadjuti* ; quia ille sicut sedet in stallo Dignitatis , ita debet facere functiones spectantes ad Dignitatem coadjutam . Cum igitur Vicarius Basilicarum sit Archipresbyteri , seu primæ Dignitatis temporalis coadjutor , & sedeat in ipsius stallo , pertinent ad ipsum functiones solemniores spectantes ad Archipresbyterum : unde ad Vicarium pertinet Missam Conventualem , aut Pontificalem celebrare , aut Sanctissimum Sacramentum , aut sacras Reliquias paratum deferre &c.

58. Neque obstat paritas Vicarii Generalis Episcopi in contrarium allata ; nam disparitas optime traditur ex allegatis a Card. de Luca de *Praem. disc.* 41. etenim functiones istæ solemniores , si non fiant ab Episcopo , pertinent private ad Capitulum , & sunt exercendæ ab eo qui principatum habet in Capitulo ratione qualitatis Capitalaris , non autem ob aliam extrinsecam & accidentalem qualitatem . Cum itaque Vicarius Generalis non habeat primatum in Capitulo ratione qualitatis Capitalaris , propterea ad ipsum non spectant tales functiones pro casu , quo ab Episcopo non fiant . Similiter eadem solemniores functiones in Basilicis quando non fiant a Papa qui est earum Episcopus , priva-

tive

tive pertinent ad Capitulum, exercendæ per Archipresbyterum, qui est primus ratione qualitatis Capitularis, & consequenter, eo absente, ad suum coadjutorem in Choro, nempe ad suum Vicarium. Unde Vicarius Generalis Episcopi has functiones in defectu Episcopi exercere non potest; tum quia non est Episcopus metipse; tum quia, non est coadjutor primi de Capitulo. At in Basilicis Vicarius quamvis non sit Episcopus metipse, nempe Rom. Pontifex; est tamen temporalis coadjutor primi de Capitulo, nempe Archipresbyteri, atque idcirco ad ipsum spectant solemniores functiones.

59. Quæres 3. an Vicarius Basilicarum ex vi talis Vicariatus censendus sit in Dignitate Ecclesiastica constitutus? *R.* Dignitas Ecclesiastica est in duplici differentia. Altera proprie talis, ac per se stans; altera improprie talis, ac jure alieno. Utraque consistit in præminencia cum jurisdictione conjuncta, & ex eadem proveniente. Jam vero Vicarius Basilicarum habet Dignitatem Ecclesiasticam hujus secundi generis; siquidem habet præminentiam, seu prærogativam ortam ex jurisdictione Archipresbyteri, quem ipse representat, cujus auctoritatem exercet, & a cujus nutu dependet: unde non habet Dignitatem per se stantem, ac jure proprio sibi competentem, sed temporalem, ac sibi competentem jure alieno.

60. Quæres 4. an vi hujus Vicariatus possit Vicarius expedire commissiones Apostolicas directas constituto in Dignitate Ecclesiastica? *R.* affirmative; quia sicuti Vicarius Generalis Episcopi, quamvis in eo sit Dignitas competens jure alieno, nec per se stans, adhuc tamen in eo est Dignitas sufficiens ad talem effectum exequendi commissiones Apostolicas, ita similiter dicendum de Vicario Basilicæ præsertim Vaticanæ, in quo est vere Dignitas, seu præminencia cum jurisdictione etiam in spiritualibus; unde quamvis hæc Dignitas non per se stet, nec jure proprio, sed jure alieno, adhuc tamen est sufficiens ad prædictum effectum.

61. Quæres 5. an Dignitas Vicariatus Basilicæ sit compatibilis cum alia Dignitate? *R.* ex Constitutione Alexandri VII. *Pastoralis officii &c.* non esse actu compatibilem cum Canonatu ejusdem, aut alterius Basilicæ, vel Ecclesiæ, nec cum alia quacumque Dignitate habente onus residendi; etenim sic expresse ibi cautum est per hæc verba: *Vicarios deputent Prelatos graves, & probos, qui non sint Canonici ejusdem, aut alterius Ecclesiæ, nec ad aliquam residentiam obligati.* Cæterum Vicariatus hujusmodi compatibilis est cum Episcopatu, Archiepiscopatu, imo & Patriarchatu Titulari, non autem cum Cardinalatu; tum quia ex cit. Constitutione Vicarius debet esse Prelatus juxta consuetam Curie Rom. significationem; tum quia Cardinales non solent alteri Cardinali subesse ac deservire. Advertas tamen, Vicariatum esse incompatibilem cum alia Dignitate, vel Canonatu residentiali, non eo sensu, ut, plene obtenta ea alia Dignitate, ipso jure ille amittatur, sed eo sensu, ut simul cum ea alia retineri non possit.

62. Quæres 6. an Vicario paranda sit in Choro sedes cum tapetis, & pulvinari? *R.* praxim esse, ut ita fiat absente Archipresbytero: unde, licet id non competat Vicario Generali Episcopi juxta decisionem Sacræ

Congregationis in *Meritonens.* apud Leuren. q. 61. competit tamen Vicario Basilicarum.

§. VI.

De honorario stipendio Vicarii Basilicarum.

63. **C**um æquum nequaquam sit, ut quis militet suis stipendiis, propterea Alexander VII. in sua citata Constitutione *Pastoralis officii &c.* decrevit, Vicario Basilicarum suum dandum esse stipendium; quod licet non taxaverit, noluit tamen, illud esse infra medietatem unius Canoniciatus. En verba: *Congruo per Archipresbyteros prædictos eisdem constituto salario, quod non sit minus dimidia portione Archipresbyterali, per Camerarios, & Depositarios Capituli singulis mensibus, statutsque temporibus, prædictis Vicariis integre, & sine diminutione solvendo.* Hinc

64. Quæres 1. an Vicarius Vaticanæ, utpote qui habet jurisdictionem spirituales, possit licite ac sine simonia recipere tale stipendium? *R.* Videbitur fortasse, quod non; quia in *Cap. Præterea, & Cap. Quoniam, Ne Prælati vices suas &c.* prohibitum est vendere, vel locare jurisdictionem Ecclesiasticam: in casu autem Archipresbyter locaret quodammodo jurisdictionem suam Ecclesiasticam: consequenter &c. Nihilominus dicendum, quod sic; nam licet commissio officii jurisdictionem completentis, aut ejus respectiva acceptio pro pecunia sit illicita, attamen datio, & receptio pecuniæ, officio jam commissio, loco salarii, non est illicita, ex *Can. Charitatem, & Can. Quicumque* 12. q. 2. locat siquidem Vicarius operas suas Archipresbytero, & accipit mercedem laboris sui.

65. Quæres 2. an diminuendum sit salarium, & punctari debeat Vicarius, si aliquando ipse Choro non intersit? *R.* negative: sed tunc punctari debet Archipresbyter. Ratio primæ partis est; quia Alexander VII. vult, *integre, & sine diminutione* dari assignatum stipendium Vicario. Neque obstat, quod datum ob causam retineri non possit causa non subsecuta; nam stipendium medietatis Canoniciatus assignatum Vicario, non datur principaliter ob interessentiam Choro, sed in sustentationem illius qui in Vicarium est constitutus. Ratio secundæ partis est; quia Vicariatus Basilicarum est quædam species coadjutoria temporalis: sicuti igitur coadjutoria hoc habet, ut distributiones, quas coadjutor acquirit absente coadjuto, cedant in utilitatem coadjuti, quas vero ipse amittit non interessendo, cedant in damnum ipsius coadjuti; ita similiter res procedit in tali Vicariatu.

66. Quæres 3. an Vicarius mortuo Archipresbytero consequi debeat stipendium pro toto tempore, quo vixit Archipresbyter? *R.* affirmative: nam juxta Alexandri VII. Constitutionem per Camerarios & Depositarios Capituli solvendum Vicario est singulis mensibus suum stipendium, quamdiu vixerit Archipresbyter cujus ipse est Vicarius: ergo si non fuerit solutum, Archipresbytero mortuo, adhuc est illi a Capitulo solvendum; siquidem acquisivit jus ad illud. Neque obstat, quod fructus civiles, quorum ante obitum Beneficiati adhuc non

vene-

venerat dies solutionis , uti pendentes spectent ad successorem , & non ad ejus hæredes ; unde similiter non spectent ad Vicarium fructus civiles sui servitii , quorum ante obitum Archipresbyteri adhuc non venerat dies solutionis ; non obstat id , inquam : nam fructus Vicarii dietini debentur tanquam merces operæ diurnæ , quamvis ratione commodioris exactionis destinati sint ad certum tempus , puta ad finem mensis ; & per consequens ad ipsum spectant usque ad diem obitus Archipresbyteri , cui ipse Vicariatum præstitit .

§. VII.

De expiratione talis Vicariatus .

67. **V**icarii Basilicarum officium ac potestas multipliciter potest expirare ac desinere . Nam primo expirat ac desinit per mortem naturalem ipsius Vicarii ; mors enim omnia solvit . Deinde per renunciationem vel expressam , vel tacitam , factam ab ipso Vicario ; unde si ipse Roma abiit non reditus , intelligeretur tacite renunciaſſe . Tertio per promotionem ejusdem ad Episcopatum residentialem , vel per susceptionem Canonatus ejusdem , aut alterius Ecclesiæ , vel per promotionem ad Cardinalatum ; nam , ut diximus , Alexander VII. non vult, ejusmodi Vicarium esse Canonicum , aut obtinere aliud Beneficium residentiale ; Cardinales vero non solent alterius Cardinalis esse officiales . Postremo per mortem naturalem ipsius Archipresbyteri , nisi fuerit Vicarius per Breve , seu litteras Apostolicas constitutus ; tunc enim attendendæ essent ejusmodi Apostolicæ litteræ quo ad terminum Vicariatus . Non memini de expiratione per revocationem factam ab Archipresbytero ; nam quamvis hoc etiam modo possit expirare Vicariatus , & possit Archipresbyter , quando non interceſſerit Breve Pontificium , loco movere suum Vicarium , hoc tamen non solet fieri , nec Prælato gravi ac probò , qualis esse debet , atque esse præsumitur Vicarius ejusmodi , hæc inurenda est nota . His præmissis

68. Quæres 1. an , mortuo Archipresbytero , expiret ipso jure Vicarius ab eo constitutus , vel opus sit aliqua declaratione Capituli ? R. expirare ipso facto , seu jure , nec opus esse alia declaratione . Ita Pax Jordan. in simili , & Felin. in Cap. *Ex parte , de rescript.* Et quidem ita expirat pro eo casu , ut nequeat perficere causas , aut negotia , quæ vivente Archipresbytero ipse inceperat , ex Azor. p. 2. l. 3. c. 45. q. 14. aliisque communiter .

69. Quæres 2. an Vicarius , si esset per Breve Apostolicum constitutus his verbis , *durante vita præsentis Archipresbyteri ad nostrum beneplacitum* , cessaret ab officio per mortem Archipresbyteri , vel adhuc in eo perseveraret ? R. non carere probabilitate , quod ex illis verbis prorogaretur Vicariatus ultra vitam Archipresbyteri ; quia videtur talis esse sensus : *Constituimus te Vicarium durante vita Archipresbyteri , & ulterius ad nostrum beneplacitum* . Cæterum probabilius cenſeo , quod non prorogetur ultra vitam Archipresbyteri ; quia illa verba *ad nostrum beneplacitum* , non videntur extensiva Vicariatus ultra vitam Archipresbyteri , sed potius restrictiva , & facere hunc sensum : *Ad*

beneplacitum nostrum constituimus te Vicarium durante vita Archipresbyteri: idest: Volumus, esse Vicariatum tuum dependentem toto eo tempore a voluntate nostra. Ita Castropal. de privileg. punct. 16. §. 5. aliique. Unde, si Vicarius esset per Breve Pontificum constitutus præfatis verbis, cessaret ab officio, secuta morte Archipresbyteri.

70. Quæres 3., an si Vicarius promoveretur ad Episcopatum residentialem, statim cessaret ejus officium, vel contra posset ipse factus Episcopus retinere Vicariatum, dum se præparat & expectat commodam opportunitatem transferendi se ad suam Ecclesiam? R. non statim cessare; nam nullo prorsus jure id cavetur, ut supra innuebam. Neque obstat Constitutio citata Alexandri VII. nam per eam Pontifex solum interdicit simultaneitatem Vicariatus, & Episcopatus residentialis, quatenus residentia Vicariatus impediret residentiam Episcopatus, & viceversa: cum autem in casu non haberetur tale inconveniens, cessaret finis extrinsecus, propter quem solum lata est lex, & consequenter non cessaret statim Vicariatus; sed eo tempore, quo Vicarius Romæ se præparat ad suam Ecclesiam Episcopalem, posset Vicariatum retinere. Hæc scribebam ad majorem Dei gloriam, & ut nobilissimo Principi, eidemque Prælato spectatissimo Aloysio Matthæi Romano obsequeretur, eique maxima quæque apprecarer.

§. VIII.

Elénchus omnium, qui reperiuntur descripti, Vaticanæ Basilicæ Vicariorum.

71. **U**T Illustrissimo Vaticanæ Basilicæ Vicario, in cujus gratiam hæc scribo, pro viribus serviam, placet elenchum Opusculo annectere, qui doceat, quotquot hætenus extiterint ejus Basilicæ Vicarii; est quippe voluptas non exigua præclaros eos viros nosse, qui nobis in eodem officio ac munere antecesserint. En igitur quotquot e Vaticanæ Basilicæ Tabulario acceperim.

R. P. D. qui fuerunt Vicarii nostræ Sacrosanctæ Basilicæ Vaticanæ, ut apparet in nostris Protocollis Instrumentorum, & Litteris patentibus.

1507. Beltrandus de Coteslabilibus Eminentissimo Domino Hippolyto Cardinali Estensi Archipresbytero sub Alexandro Papa VI. per acta Demetrii Guafelli, die prima Aprilis.
1532. 3. Aprilis Marius de Vulturnis Episcopus Cavallicen. & Canonicus Eminentissimo Domino Lucido Cardinali Alimbrandini ex Comitum familia &c. Archipresbytero, per acta Francisci Spinæ Notarii.
1567. 14. Augusti Antinus Marchesanus J. U. D. & utriusque Signaturæ Referendarius Cardinali Farnesio Archipresbytero, per acta Tegeroni.
1568. 3. Octobris Antonius Elius Patriarcha Hierosolymitanus eodem Archipresbytero, & per eadem acta.

1585. 19. Maji Paulus Sanvitalis Alexandro Cardinali Farnesio Archipresbytero , per acta Fabii Jannutii Not.
1589. 8. Martii Hieronymus Maffeus J. U. D. & utriusque Signaturæ Referendarius Eminentissimo D. Evangelista Pallotta Cardinali Archipresbytero , deinde die 16. Decembris 1590. fuit creatus Canonicus , per acta &c.
1594. 24. Octobris Paulus Alvarius Archiepiscopus Ragusinus prædicto Eminentissimo Pallotta Archipresbytero , per acta Gargarii .
1598. 18. Octobris Antonius Victorius Romanus utriusque Signaturæ Referendarius eodem prædicto Archipresbytero , per acta Gargarii .
1610. 20. Martii Antonius Seneca Episcopus Anagninus eodem Archipresbytero , & per eadem acta &c.
1619. 23. Junii Franciscus Sacratas Archiepiscopus Damascenus , & Sacræ Rotæ Auditor , Eminentissimo Cardinali Pallotta Archipresbytero Episcopo Tusculano , per acta Gargarii .
1621. 21. Martii R. P. D. Paulus Caffarellus Advocatus Consistorialis , & Signaturæ Justitiæ Referendarius , Eminentissimo Cardinali Scipione Burghesio Archipresbytero , per acta Gargarii .
1627. 10. Decembris Erasinus Paravicinus Episcopus Alexandrinus eodem Eminentissimo Cardinali Archipresbytero , & per eadem acta &c.
1632. 5. Julii Prosper Caffarellus , eodem Archipresbytero , per acta &c.
1645. 17. Martii Joannes Baptista Scannarolus Episcopus Sidonien. per litteras patentes Eminentissimi Francisci Cardinalis Barberini Archipresbyteri , obiit die 11. Septembris 1664.
1664. 8. Februarii Sigismundus Spada , ut supra &c.
1665. R. P. D. Joseph Maria Suarez Episcopus Vasonen. obiit 7. Decembris 1677.
1678. R. P. D. Franciscus Felicaja Vicarius &c.
1683. 20. Maji R. P. D. Joannes Franciscus Albanus Urbinas , utriusque Signaturæ Referendarius , per litteras patentes Eminentissimi Caroli Cardinalis Barberini Archipresbyteri , qui Albanus fuit postea Canonicus , Cardinalis , & Pontifex Clemens XI.
1689. 20. Decembris Joannes Dominicus Parracianus , utriusque Signaturæ Referendarius , ab eodem Archipresbytero per litteras paten. electus , dein fuit Cardinalis , & Almæ Urbis Vicarius .
1692. 3. Augusti Marcus Antonius Buratti Canonicus ab eodem electus &c.
1700. 4. Decembris Bartholomæus Spada ab eodem ut supra electus &c. .
1704. Et ab Eminentissimo Francisco Cardinali Nerlio Archipresbytero confirmatus .
1706. 19. Julii R. P. D. Fr. Joannes Franciscus de Nicolais Episcopus Beriten. per litteras patentes prædicti Eminentissimi Nerlii .
1708. 9. Aprilis confirmatio prædicti Reverendissimi Domini de Nicolais in Vicarium nostræ Basilicæ , per litteras paten. in forma Brevis Sanctissimi Domini Nostri Clementis XI. ad nostrum , & Sedis Apostolicæ

lica beneplacitum , obiit die 29. Decembris 1737. & sepultus in Ecclesia S. Francisci ad Ripas .

1737. 30. Decembris Illustrissimus & Reverendissimus D. Joachimus Ferdinandus de Almanara Patriarcha Antiochenus , electus Vicarius , & per litteras Apostolicas confirmatus ad ejus vitam &c. die prima Januarii. 1738. venit ad Basilicam .

1743. 27. Septembris Litteræ patentales Eminentissimi Annibalis Cardinalis Albani , Basilicæ Vaticanæ Archipresbyteri , declaratorie deputationis Illustrissimi & Reverendissimi Domini Aloysii Matthæi * Reverendæ Cameræ Apostolicæ Clerici , in Vicarium ejusdem Basilicæ &c.

A P P E N D I X.

Vacuum ab impressione spatium , quod supererat , opportune me admonuit , ut Constitutionem Alexandrinam quo ad Eminentissimos Archipresbyteros , & Illustrissimos Vicarios , quam sæpius in Opusculo citavi , ipsam ad Opusculi calcem aut totam , aut ferme totam exhiberem . En igitur illam ex Bullario tom. 5.

A L E X A N D E R PP. VII.

Ad futuram rei memoriam .

Pastoralis officii Nobis a Domino commissi ratio postulat , ut in his , quæ ad promovendum in quibuscumque Ecclesiis , & præsertim hujus Alme Urbis nostræ primariis , Divinum cultum pertinent , auctoritatis nostræ partes peculiari sollicitudine interponamus . Quoniam igitur natura comparatum est , ut minores majorum exempla sequantur , ac proinde speremus in Domino fore , ut Chori servitio in Patriarchalibus Sancti Joannis in Laterano , ac Principis Apostolorum , & Sanctæ Mariæ Majoris nuncupatæ ejusdem Urbis Ecclesiis , sive Basilicis adstricti ferventius Divinis intersint , si primas Dignitates in Ecclesiis , seu Basilicis hujusmodi obtinentes cæteris præsentia sua præluserint ; idcirco de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium , ac Dilectorum Filiorum Romanæ Curie Prelatorum Congregationis super negotiis Visitationis Apostolicæ a Nobis institutæ consilio , Dilectis Filiis nostris ejusdem S. R. E. Cardinalibus trium Ecclesiarum , sive Basilicarum prædictarum Archipresbyteris , nunc , & pro tempore existentibus , Apostolica auctoritate tenore præsentium serio injungimus , ut ipsi in Ecclesiis , sive Basilicis hujusmodi , in quibus Archipresbyteri Dignitatem respectivè obtinent , & pro tempore obtinebunt , Divinis Officiis interesse studeant , & Vicarios deputent Prelatos graves , & pro-

* Familia Matthæi Romana , olim de Papareschis , teste Panvinio , dicebatur . Ex ea , ab eodem , aliisque Scriptoribus , prodiiisse fertur Innocent. II. qui sedit anno Domini 1130. usque ad 1143. & obiit Romæ in Patriarchio Lateranensi , optime de Ecclesiæ meritis ,

probos , qui non sint Canonici ejusdem , aut alterius Ecclesiæ , nec ad aliquam residentiam obligati , ac tali doctrinæ & pietate præditi , ut Ecclesiæ jura tueri , & causas , ac judicia per se ipsos cognoscere , & terminare valeant , singulisque Capitulis , & Congregationibus Capitularibus intersint , congruo per Archipresbyteros prædictos eisdem constituto salario , quod non sit minus dimidia portione Archipresbyterali , per Camerarios , & Depositarium Capituli singulis mensibus , statutisque temporibus , prædictis Vicariis integre , & sine diminutione solvendo : onere tamen injuncto , ut Divinis Officiis diebus festis de præcepto , & aliis earundem Basilicarum respective solemnioribus interesse , ac munus Præfetti in Choro exercere omnino teneantur . Quod si prædictis diebus Officio Divino non interfuerint , puniatur portio eisdem Vicariis ut supra assignata , in duplum ejus , quo multaretur quilibet Canonicus , & multa interestibus eo ipso accrescat .

Decernentes &c.

F I N I S   S E C U N D E   P A R T I S .

DE VICARIO GENERALI EPISCOP I

P A R S T E R T I A .

P R O Æ M I U M .

T sius in hac materia de Vicariis ordo servetur, huc transtuli brevem quandam institutionem de triplici Vicario, quam pro-
vecta jam senectute conscripsi. Exile quidem ac jejenum illa est opus, fateor, at non ita exile ac jejenum, ut primis saltem elementis hujus officii candidatos non imbuat. Profecto hoc saltem illud præstabit, ut uberiora & pleniora cognoscendi famem acuat, & eos Auctores patefaciat, qui volentes iter aggredi, solide ac tuto manu-
ducant. Qualecumque sit, ecce illud.

§. I.

De nomine, & quidditate Vicarii.

1. **P**rimo quæres, quid nominis, & rei sit Vicarius Episcopi? *Re.* Nominem Vicarii in genere, veniunt omnes, qui vices alterius gerunt, sive Vicarii fuerint Ecclesiastici, sive sæculares sæcularium. Nominem vero Vicarii in specie, venit persona Ecclesiastica, munus alterius in Ecclesia, vel in re spiritali, loco alterius, gerens. Vicarius ejusmodi est in duplici differentia. Nam alter est Vicarius natus, seu legitimus, cui Vicariatus a Lege, vel Canone competit; qualis olim erat respectu Episcopi Archidiaconus: quia tamen ex Archidiaconis nonnulli cæperunt sua abuti potestate, factum est circa sæculum decimum tertium, ut eorum officium ferme fuerit quo ad jurisdictionem extinctum. Alter est Vicarius datus, seu dativus, qui nempe officium ab homine, sive Superiore eum sibi substituente accepit. Porro hic etiam multipliciter subdividitur. Nam alius est qui gerit vices Parochi, seu Beneficiatorum in cura animarum, sive in iis quæ ad forum internum conscientie attinent; & dicitur Vicarius in Divinis. Alius est, qui gerit vices Capituli, sede Episcopali vacante; & dicitur Vicarius Capitularis. Alius est, qui gerit vices Episcopi in rerum Ecclesiasticarum, & proventuum cura; & is dicitur Vicarius Episcopi in temporalibus; a Tridentino vero appellatur Œconomus. Alius est, qui gerit vices Episcopi in iis quæ concernunt exercitium Ordinis; isque dici-

dicatur Vicarius in Pontificalibus, seu Suffraganeus. Alius est, qui gerit vices Episcopi in iis, quæ concernunt exercitium jurisdictionis contentiosæ; & vocatur Vicarius in spiritualibus: qui si fuerit designatus, non per totam dioccesim, sed tantum pro parte illius extra civitatem residentia Episcopi, dicitur Vicarius Foraneus; si vero fuerit designatus per totam dioccesim in eodem cum Episcopo tribunali, vocatur, & est Vicarius Generalis, ut constat ex Tridentino *Seff. 13. cap. 1. 2. 3. & 4. de ref.* & ex Brevibus Apostolicis, cum aliqua committuntur Episcopis, seu eorum Vicariis; ibi enim Vicarii in spiritualibus constituti per totam dioccesim, censentur esse Vicarii Generales. Præmitto alias Vicariorum species, in quas hæc Vicarii nomenclatura distribui possit. Unum non omitam, nempe Vicarii nomine aliquando eum dici, qui alicui succedit in dignitate, seu officio. Quo in sensu Pontifex appellari solet Sancti Petri Vicarius, ex Gonzalez *hoc tit.* non quia eo inferior sit, sed quia ejus successor. Jam vero in hac tertia Parte nobis de Vicario in spiritualibus per totam dioccesim, seu de Vicario Generali sermo erit, non vero de aliis; ita tamen, ut ea solum attingamus, quæ magis ad praxim conducunt, quæque magis usui esse possint.

2. Quæres 2. qualis Vicarius veniat appellatione Vicarii, quando absolute quis dicitur Vicarius? *R.* ex Laurenio *quest. 9.* & ex Sbrozzio *lib. 1. quest. 48.* citante Felinum, & Decium, appellatione Vicarii venire Vicarium Generalem. Is quippe ad universitatem causarum Episcopi per totam dioccesim constitutus cum sit, solus implet nomenclaturam, seu vim hujus vocabuli *Vicarius*; ac propterea, quidquid sit ex errore vulgi, solus in jure Vicarius Generalis intelligitur nomine Vicarii absolute prolato.

3. Quæres 3. an, & quatenus Officialis Episcopi differat a Vicario Generali? *R.* Sunt qui putent, Officialem Episcopi differre a Vicario Generali: sunt etiam, qui negent hanc differentiam. Conciliantur tamen distinctione tam negantes, quam asserentes. Nam Officialis Episcopi alius est principalis ad universitatem causarum per totam dioccesim; alius est particularis ad particulares quasdam causas constitutus, puta ad matrimoniales, ad decimales &c. Prior idem est, ac Vicarius Generalis; ideoque a Tridentino Vicarius Generalis vocatur Officialis: secundus vero valde differt a Vicario Generali, & est mere delegatus. Ubi notes, stylum Curia esse, ut litteræ, quando mittuntur ad provincias citra montes sitas, inscribantur *Vicario in spiritualibus*, seu *Vicario Generali*: quando autem mittuntur ad provincias ultra montes sitas, inscribantur regulariter *Officiali Episcopi*; quo nomine intelligitur Vicarius Generalis.

4. Quæres 4. utrum jurisdictio Vicarii Generalis delegata sit, vel ordinaria taliter, ut etiam Vicarius Generalis veniat nomine Ordinarii? *R.* jurisdictionem Vicarii Generalis esse ordinariam (non delegatam) respectu eorum, quæ potest intuitu Vicariatus. Ita communiter cum Barbosa *de officio, & potestate Episcopi alleg. 54. num. 26. & 37.* contra Goffredum, Scotum, & alios paucos. Ratio est; quia jurisdictio, quæ competit vi officii, & quæ cum ipso officio defertur ex dispositione juris, est ordinaria, *l. 5. ff. de jurisdict.* Cum

autem iurisdictione, quæ competit Vicario Generali intuitu Vicariatus, ei deferatur cum officio ex dispositione juris, non ex concessione speciali Episcopi, qui solum designat personam, *ex Cap. 2. de off. Vic. in 6.* sequitur &c. Dixi, respectu eorum, quæ potest intuitu Vicariatus; nam respectu eorum, quæ potest intuitu specialis mandati, distinguendum est: si enim hæc iurisdictione committatur in prima commissione generali Vicariatus, erit etiam ipsa ordinaria; si vero postea seorsum ac separatim per speciale mandatum committatur, ea erit delegata, ut fusc cum pluribus Canonibus probat Sanchez *lib. 3. de Matrim. dif. 29. num. 8.* Hinc idem Sanchez infert, quoties in aliquo decreto mentio fit ordinarii, nisi subiecta materia aliud poscat, intelligi non tantum Episcopum, sed etiam omnes habentes iurisdictionem ordinariam, ideoque etiam Vicarium Generalem tum in iis, quæ potest intuitu Vicariatus, tum etiam in iis, quæ potest ex vi specialis commissionis factæ ab Episcopo in prima commissione Vicariatus; unde matrimonii cum possit assistere Parochus, vel ordinarius, juxta Tridentinum *sess. 24. cap. 1. de ref. matr.* poterit assistere Vicarius Generalis tanquam ordinarius, ut infra dicemus.

° 5. Quæres 5. an extet species aliqua, seu imago ejusmodi Vicariorum Generalium ante sæculum decimum tertium Ecclesiæ? R. extare imaginem quamdam talium Vicariorum: tam in Ecclesia Græca, quam in Latina; ante sæculum decimum tertium a Partu Virginis. Nam in Ecclesia Græca S. Gregorius Nazianzenus, ex eremo abductus, parenti suo Episcopo Nazianzeno Vicarium in Episcopatu operam contulit, ut refert Thomassinus. Item S. Joannes Chrysostomus, cum Diaconus solummodo esset, conceditam sibi Antiochenæ Ecclesiæ curam, absente Episcopo Flaviano, gessit; qui dein factus Presbyter, Episcopalibus obeundis vicibus Episcopum levare cœpit. In Ecclesia vero Latina Vicarius Sancti Ambrosii fuit B. Simplicianus, ejusdem deinde in Episcopatu successor. Item Valerii Episcopi Hipponensis Vicarius fuit S. Augustinus, eo tantum consilio ordinatus a Valerio, ut haberet in quem vires suas, & sollicitudinis magnam partem conferret. Dixi, extare imaginem quamdam talium Vicariorum, non tamen omnimodam eorum realitatem: nam enumerati tum Græci, tum Latini Vicarii, iurisdictionem suam ac potestatem accipiebant a concessione Episcopi, non vero a lege aliqua, quæ tunc lata esset, prout nunc est in *tit. de off. Vic. in 6.*

§. II.

De constitutione, & creatione Vicarii.

6. **P**rimo quæres, ad quem spectet constitutio, seu creatio Vicarii Generalis sede Episcopali plena? R. spectare ex jure ordinario, & recepta consuetudine, ad ipsum Episcopum, qui vel per litteras patentes, vel etiam sine illis designat personam idoneam in Vicarium Generalem; quamvis, ut bene observat Monacellus in *suo Form. pract. tit. 1. num. 30.* expediens sit, ut Episcopus designationem hanc faciat per litteras patentes, non quia scriptura sit necessaria ad ejusmodi designationem, sed ad probationem in casu quo a partibus

tibus designati auctoritas in dubium revocaretur. Dixi, ex jure ordinario; nam de jure extraordinario, in casu videlicet aliquo extraordinario, puta, in quo Episcopus esset absens, ac degens in remotis, atque insuper Vicarius illius, quem ipse constituerat, interea moreretur, posset a Capitulo constitui Vicarius, penes quem esset jurisdictionis Episcopalis exercitium, seu administratio, ut docet Leurenus *quest. 25. de Vic.* Similiter in aliquo alio extraordinario casu solet a Papa in aliqua diocesi constitui Vicarius Generalis; ut videre est apud Pignatellum *tom. 10. conf. 129. num. 6.* Sed hæc extraordinaria sunt.

7. Quæres 2. an solus Episcopus sine consensu, vel consilio Capituli, possit Vicarium Generalem designare? R. Quamvis olim necesse esset adhiberi consensum Capituli in designatione Vicarii Generalis, ut satis indicat Sbrozzius *lib. 2. quest. 55. num. 11.* hodie tamen solus Episcopus Vicarium facit. Ita Abbas in *Cap. Tua nobis h. t.* Hostiensis in *Sum. h. t. v. Sed nunquam &c.* Idque approbat communis praxis, & consuetudo, quæ in talibus est servanda, *Cap. Ea noscitur, de his, que fiunt &c.*

8. Quæres 3. an Episcopus teneatur constituere Vicarium Generalem in sua diocesi? R. Episcopus, regulariter loquendo, tenetur constituere Vicarium Generalem. Ita Anacletus citans Abbatem in *Cap. Quoniam, de officio ordinarii.* Id ipsum tradunt alii plures Doctores, quos copiose allegat Barbosa *de off. & potest. Episcop. alleg. 54. num. 125.* Ratio est; quia propter multitudinem negotiorum Episcopus, etiamsi diligentissimus sit, regulariter non sufficit ad omnia negotia se solo expedienda.

9. Dixi, regulariter loquendo: nam, si Episcopus velit causas per se tractare, simulque sufficiat ad eas se solo expediendas, puta, quia Episcopatus exiguus sit, non posset ipse cogi ad constituendum Vicarium Generalem, ut tenuit Rota Romana in una *Calaguritana fructuum 18. Martii 1583.* coram Bubalo; idque alias eadem Rota sæpius tenuit cum ferme communi Canonistarum.

10. Quæres 4. qualem debeat Episcopus constituere Vicarium Generalem? R. Utique debet constituere virum probum, & prudentem: hæc quippe dotes in gubernante potissimum requiruntur. Hinc bene agebat S. Bernardus *serm. 40. in Cantica: Discretionem (quæ est pars prudentiæ) gubernanti maxime necessariam esse; nam discretio (inquit ipse) est moderatrix, & auriga virtutum, & morum; omni virtuti ordinem ponit: ordo modum tribuit, & decorem, & perpetuitatem. Tolle hanc, virtus vitium erit.* Præterea debet constituere habentem has qualitates. I. quod sit Clericus, non tamen necessario in Sacris, sed saltem primæ Tonsuræ, ex *Can. 22. caus. 16. quest. 7.* Sit Clericus, dixi, at non conjugatus, quia Clericus conjugatus non plene gaudet privilegiis Clericalibus, ut cum Sbrozzio aliisque docet Pirhing; nec bigamus, etiamsi iste incederet in habitu, & Tonsura Clericali, siquidem bigamus etiam soluto matrimonio caret privilegiis Clericalibus, & habetur pro laico, ut cum aliis notat Pirhing; similiter nec sit Regularis ex Mendicantibus, nam Mendicantes omnino remouentur ab hoc officio, ut constat ex *Clem. prima §. Ad Prioratus, de Regular.* Alii vero Regulares, etsi possint de licentia suorum Superiorum,

non debent tamen adhiberi pro hoc officio, nisi gravis causa adsit eos adhibendi. II. quod annum vigesimum quintum saltem fuerit ingressus, ex *Cap. 7. §. Inferiora. de elect.* Atque hæc qualitas ita est in Vicario requisita, ut Episcopus super ætate sui Vicarii dispensare non possit, ne pro una quidem die, ut docent Pax Jordanus, Sbrozzius, alique apud Leurenium *quest. 43.* III. quod sit in Theologia, vel Jure Canonico Doctor, aut Licentiatius, vel saltem alias rerum & juris peritus. Ubi notes, sub disjunctione hanc qualitatem graduationis Vicario inesse oportere: nam non est determinate necessarium, quod Vicarius Episcopi sit Doctor, aut Licentiatius sive in Theologia, sive in Jure Canonico, licet id asserant plures Summi; etenim Cardinalis de Luca *ad Trid. discurs. 31. num. 14.* ait: *Tametsi nullibi cautum sit, quod Vicarius Episcopi debeat esse Doctor; Tridentinum enim sess. 24. cap. 16. requirens in Vicario Doctoratum, aut Licentiatum, loquitur tantum de Vicario Capituli. nihilque quo ad hoc disponit Concilium, aut Sacra Congregatio.* Fateor nihilominus, quod, si habeatur recursus, solita sit Sacra Congregatio Episcoporum mandare Episcopo, ut teneat Vicarium Doctorem, prout notat Pax Jordanus. Cæterum peritia juris, & sacræ Theologiæ, saltem in ea parte, quæ ad mores pertinet, respectively ad populum, & diocesim, non solum ex jure positi, sed etiam ex jure naturali videtur determinate necessaria Vicario Generali, ne se exponat gravi periculo errandi: unde optime agebat Layman, promovendos esse ad Vicariatum, qui in utroque studio tum Theologiæ, tum Juris Canonici, versati, & exerciti sint.

11. Quæres 5. an in Vicarium constitui debeat originarius civitatis, seu diocesis, & an possit constitui is, qui actualiter sit Parochus? *Re.* ad primum, non desuisse, qui putaverint, in Vicarium constituendum esse originarium civitatis, aut diocesis, non autem externum, quia originarii conversatio, & mores possunt esse magis cogniti Episcopo. Ita Sbrozzius *lib. 1. quest. 41. num. 1.* citans alios nonnullos. Dicendum tamen est, Vicarium Generalem Episcopi regulariter non debere, nec posse poni originarium; ita enim statuitur a pluribus Sacre Congregationis Episcoporum & Regularium decretis apud Pignatellum *tom. 9. consult. 162.* ex quibus unum sic habet: *Originarius civitatis, & diocesis non potest esse Vicarius: nam propter consanguinitates, affinitates, familiaritates, & alias attinentias potest deviare a recto tramite justitiæ, vel certe se reddere partibus suspectum.* Dixi, regulariter; nam eadem Sacra Congregatio solet aliquando dispensare, ut Episcopus præsertim residens possit Vicarium constituere diocesenum, sive donec Episcopus externum idoneum reperiatur, sive propter mensæ Episcopalis tenuitatem. *Re.* ad secundum negative, saltem ad longum tempus, nempe ultra bimestre alias concessum Parochis, ne resideant personaliter, & actualiter. Ita Gonzalez *ad regul. 8. Cancellariæ gloss. 6. num. 255.* Garcias de Benef. *part. 3. cap. 2. num. 40.* Pirhing *ad tit. de Cler. non residen. num. 16.* alique apud Leurenium *quest. 54.* contra Navarret. *conf. 15. de Cleric. non resid.* aliosque per paucos.

§. III.

De quantitate jurisdictionis, & potestate Vicarii Generalis.

12. **P**rimo quæres, quanta sit, & quousque se extendat jurisdictio, & potestas Vicarii Generalis? R. Jurisdictio, & potestas Vicarii Generalis, & in genere loquendo, se extendit ad omnia, ad quæ se extendit potestas jurisdictionalis Episcopi, quatenus ordinarii, exceptis iis, quæ requirunt speciale mandatum: nam Vicarius Generalis constituit idem cum Episcopo tribunal, & in eodem tribunali cum Episcopo jus dicit; unde a Vicario, saltem in iis, quæ ipsi competunt ex officio Vicariatus, appellari nequit ad Episcopum, ne ab eodem appelletur ad eundem, *ex Cap. Non putamus, de consuet. in 6.*

13. Quæres 2. quousque in specie se extendat talis potestas? R. Ex Be Gundellio *v. Episcopus*, apud recentem Canonistam Antonium Remy, Vicarius Generalis, ex officio sui Vicariatus, hæc potest in specie, nisi aliqua ex iis Episcopus sibi expresse reservaverit: nempe I. potest approbare Confessarios, instituere in Beneficiis legitime præsentatos, & electos confirmare, conferre Parochias digniori per viam concursus, Vicariis in Beneficiis unius congruam taxare: II. pœnas leviores infligere, si delicta non mereantur graviores, multas pecuniarias injungere applicandas sisco Episcopali, vel causis piis: III. exequi litteras Apostolicas ad se vel sub nomine proprio, vel sub nomine Officialis, aut Vicarii in spiritualibus directas, disponere quæ pertinent ad Monialium regimen, & clausuram, concedere licentiam ingrediendi eorum monasteria, explorare voluntatem tum ante susceptionem habitus, tum ante emissionem Professionis (hoc tamen Barbosa apud Pellizzarium *de Monial. cap. 3. sect. 1. num. 2.* negat, docens, ejusmodi explorationem faciendam esse ab Episcopo, non autem a Vicario Generali, nisi in casu quo Episcopus sit impeditus, aut illum deleget ad tale munus), quod examen etiam committere potest earum Confessariis, consentire in dispositionem, vel donationem Novitiorum de bonis suis intra ultimos duos menses ante Professionem: IV. interponere auctoritatem in alienatione bonorum Ecclesiasticorum, cognoscere causas beneficiales civiliter motas, dispensare in denunciationibus matrimonialibus, dare licentiam transeundi ad matrimonium, si satis constet de morte conjugis: V. facere statuta totam diœcesim obligantia, non tamen in rebus per arduis, excommunicare suos subditos, suspendere, interdicere, consequenter etiam ab iis censuris absolvere, nisi ipso jure latæ sint, cogere etiam laicos per censuras ad impertiendum sibi brachium sæculare, ubi opus habet, interponere auctoritatem in erectione monasteriorum &c. Ita ex citatis supra Auctoribus, qui insuper notant, quod si Vicarius dubitet hic & nunc, an indigeat mandato speciali, & Episcopus præsens sit, debeat ad ipsum recurrere in negotiis magis arduis, quamvis in aliis negotiis, si dubitetur, utrum casus indigeat speciali mandato, præsumptio sit pro Vicario Generali, *ex Cap. 2. & final. hujus tit. in 6.* Dixi supra, nisi Episcopus aliqua sibi expresse reservaverit:

rit : potest enim Episcopus , teste Leurenio , quædam sibi reservare , quæ Vicario Generali competunt ratione officii ; unde non raro diminuta est in Vicario Generali hæc sua potestas..

14. Quæres 3. quænam indigeant speciali mandato , ut possit Vicarius ea exequi ? R. Speciale mandatum exigunt I. quæ sunt Ordinis Episcopalis , ut est collatio Ordinum , consecratio Chriftiatis , consecratio Ecclesiarum , etiam si Vicarius fuerit Episcopus Titularis , nisi simul fuerit Suffraganeus , seu Vicarius in Pontificalibus , nam alias tantum est Vicarius jurisdictionis : hinc etiam sine speciali mandato concedere nequit dimissorias extra casum , quo Episcopus in remotis agat , ex *Cap. Cum nullus 3. de temp. Ord. in 6. II. causæ criminales graviores , ex Cap. 2. h. t. in 6. unde non potest Clericos deponere , privare Beneficiis , condemnare ad pœnas graviores &c. potest tamen inquirere de crimine in ordine ad emendationem delinquentis , ad removendum scandalum , ad referendum Episcopo , ad levem multam pecuniariam infligendam , vel compensationem damni illati , ex Layman in *Cap. Licet 2. h. t. in 6. III. causæ beneficiales , quæ sunt meræ libertatis , & gratiæ , vel speciem alienationis habent , nempe conferre Beneficia , quæ ad liberam Episcopi collationem pertinent , aut præsentare ad Beneficia , quæ sunt jurispatronatus Episcopalis , recipere resignationes Beneficiorum , erigere novam Parochiam , vel Beneficium , aut transferre Ecclesias vetustate collapsas ad Matricem , vel aliam Ecclesiam viciniorum , unire Beneficia , ea suppressere , dividere Ecclesias Parochiales , dare consensum in reservationem Jurispatronatus , ex Glossa magna *Cap. Cum olim 14. de maj. & obed. IV. causæ arduæ , quales sunt , quæ a Sede Apostolica specialiter delegantur Episcopo , feudales , item visitare diœcesim , nisi impedito Episcopo , congregare Synodum diœcesanam , adire loco Episcopi Concilium Provinciale , aut Generale , ultimas voluntates etiam pias exequi , alienare res Ecclesiæ , pensionibus , collectis , vel subsidio charitativo onerare Clericos , vel Beneficia , exigere quartam decimarum , funeralium &c. adire hæreditatem lucrosam Ecclesiæ Cathedrali delatam , judicare in causa Episcopi , vel Ecclesiæ , procedere contra Canonicos , interesse electioni Prælatorum , cognoscere de hæresis crimine &c. V. actus jurisdictionis voluntariæ , & liberalis gratiæ , uti concedere Indulgentias , absolvere a casibus Episcopo in jure reservatis , dispensare in votis , juramentis , impedimentis canonicis , legibus , & statutis diœcesanis , observatione festorum , jejuniorum , saltem universaliter , irregularitatibus etiam ex delicto occulto provenientibus , commutare vota , vel pœnas , vel facere compositionem cum reis &c.***

15. Hæc , & alia ejusmodi exequi non potest Vicarius Generalis ex vi Vicariatus Generalis , sed requiritur ad ea speciale mandatum , nisi consuetudine legitime præscripta in aliqua diœcesi , nonnullos ex recensitis casibus tractare , & exequi possit Vicarius eo ipso , quod Vicariatum obtinuerit . Hinc in aliquibus diœcesibus consuetudo invaluit , ut Vicarius possit dispensare particulariter in observatione festorum , jejuniorum , & aliis similibus frequentius occurrentibus , scientibus , & tolerantibus Episcopis , ex Layman in *Cap. fin. h. t. Pirhing n. 59. Wiesner n. 42. Ex consuetudine pariter ubique fere recepta intro-*

tractatum est, ut Vicarius cognoscere possit de causis matrimonialibus, quantum istæ inter arduas numerentur.

16. Notandum tamen diligenter est; quod, ubi consuetudo aliquid ex recensitis Vicario non permittat, necessarium est speciale Episcopi mandatum, seu delegata ab ipso potestas, quæ non censetur tradita per hanc clausulam: *Committo tibi omnia, quæ potest Episcopus, etiamsi speciale mandatum requirant*: ex *Molin. de iustit. & iur. tract. 5. disp. 10.* quia specialia non committuntur, nisi exprimantur, ex *Cap. Qui ad agendum, de procurat. in 6. & ex reg. iuris in generali 81. in 6.* Præterea non intelligitur potestas facta ab Episcopo per eam aliam clausulam, in qua, uno, vel altero casu in particulari expresso, addantur hæc verba: *Et omnia alia, quæ speciale mandatum requirunt*: ex *Cap. Sedes 15. de rescript.* possit tamen Vicarius in hoc casu alia etiam quæ requirunt speciale mandatum, specificatis similia, aut minora exequi, non vero maiora: ex *Clem. 11. de proc.* Ut igitur intelligatur facta Vicario ab Episcopo potestas ad ea, quæ requirunt speciale mandatum, opus est, ut illa specialiter exprimantur; quia specialia non committuntur, nisi exprimantur, ex *cit. Cap. Qui ad agendum 4. de procurat. in 6.* Videri tamen potest Schmalzgrueber *h. t. num. 24.* docens, quomodo se explicare debeat Episcopus, ut censeri possit concessisse Vicario suo Generali ea, quæ speciale mandatum exigunt.

17. Quæres 4. an Vicarius Generalis possit saltem ex mandato speciali Episcopi declarare, seu denunciare excommunicatum, vel suspensum Regulari exemptum, qui delictum commiserit, cui fuerit in iure annexa censura? R. tunc posse, quando delictum commissum fuerit ita notorium, ut a Regulari nulla possit tergiversatione celari, vel excusari. Ita Ugolinius *cap. 29. §. 10.* Barbosa *de potest. Episcopi part. 3. alleg. 105.* apud Dianam *part. 3. tract. 2. res. sol. 35.* Dixi, posse; nam licet Regularis exemptus non possit ab Episcopo censurari, nisi in casibus, in quibus Episcopo permittitur specialiter, v. g. si ille extremæ Unctionis, & Eucharistiæ Sacramenta absque licentia administret, aut matrimonia solemnizet, tamen potest illum delinquentem in materia, cui de iure communi annexa est censura, declarare tali censura innodatum, ad effectum, ut evitetur a populo diocesano. Imo addit Felinus in *Cap. Non potest, de re iudicata*, posse citari ad videndum declarari; quod tamen terminis habilibus intelligendum est.

18. Dixi, tunc posse, nempe quando daretur notorietas delicti, & non alias; quia sine tali notorietate requiritur causæ cognitio, quæ ad proprium Iudicem delinquentis pertinet, & respectu Regularis exempti Episcopus, vel ejus Vicarius Generalis, Iudex incompetens est, ubi stet exemptio. Ita ex Zerola in *praxi Episc. part. 1. v. Excommunicatio*, & ex Navarro *conf. 2. de sent. excommunicationis*.

19. Dubitabis, an Vicarius Generalis saltem ex vi specialis mandati possit approbare Reliquias? R. certum esse ex Conc. Trident. *sess. 25.* non posse adorari cultu publico Sanctorum Reliquias, nisi eas recognoverit, & approbaverit Episcopus. Nomine autem Episcopi comprehenditur aliquando Vicarius Generalis, & exprimitur nomen Episcopi ad excludendos alios inferiores Episcopos.

scopis Prælatos, ut notant Pirhing, Layman, Garcias, alique apud Leurenum 9. 147. Unde non excluditur in casu Vicarius faciens idem tribunal cum Episcopo. Quidquid tamen de hoc sit, negandum non videtur, id posse fieri a Vicario ex speciali mandato.

20. Porro in recognoscendis Reliquiis I. non debet Vicarius procedere temere, ac sine accurata consideratione. II. debet advertere, an Reliquia talis sit, qualem doceat publico cultui, & venerationi exponi. III. an constet sufficienter de identitate Reliquiæ, scilicet, quod ea sit ejus Sancti, cujus esse dicitur; ita ut prudenter operari censeatur.

21. Quæres 5. quomodo practice se geret Vicarius in variis casibus, qui possunt illi occurrere tum in materia matrimoniali, tum in judicio exercendo de re alia qualibet? R. Ut huic questioni ad plenum satisfaciam, præfixa mihi brevis non patitur: conabor tamen nonnulla in medium asserere, quæ usui, & praxi apta esse possint tum ad causas matrimoniales, tum ad beneficiales, tum ad rem aliam quamlibet judicandam. Et primo quidem se se offert obligatio præmittendi matrimonio denunciationes. Qua in re

N O T. I.

De causis matrimonialibus.

22. **M**onent communiter Canonistæ, non facilem esse debere Vicarium Generalem ad dispensandum in matrimonii denunciationibus, saltem absque justa & rationabili causa; ita ut graviter delinqueret, si facilem se in tali dispensatione exhiberet absque justa & rationabili causa; tum quia Concilia tam Lateranense, quam Tridentinum, utuntur verbis graviter præceptivis; tum quia non pauca, nec levia exinde mala possunt oriri, v.g. impedimenti dirimentis occultatio, nullitas matrimonii, illegitimitas prolis &c. Deinde si Vicarius noverit ex Parochi, vel aliorum denunciatione, volentes contrahere, irretitos esse aliquo impedimento dirimente, debet illis matrimonium interdicere, ex *Cap. final. de clandest. despons.* Verum observat Monacellus tom. 1. pag. mihi 256. quod si denunciatus non fuerit bonæ famæ, aut non integer, vel alio modo suspectus, utpote quia non moveatur ad denunciandum pro exoneranda conscientia, sed se ingerat in causam, quia sibi displiceat matrimonium, vel si demum varia, & inverisimilia deponat; tunc, non obstante, quod agatur de contrahendo matrimonio, poterit permittere, ut procedatur ad ulteriora, denunciantis depositione non attenta: id quod ipse testatur sæpius fuisse probatum a Sac. Concilii Congregatione.

23. Quod si Vicarius (sequitur idem Monacellus) ex denunciatione testis non suspecti noverit inter sponfos impedimentum dirimens, & testis ille fuerit juratus, (nam testis non jurato, sicuti ex solo auditu, etiam hic non creditur, nisi quando agitur de probanda consanguinitate, creditur enim juranti, se a duobus suis majoribus fide dignis id audivisse, *Cap. Ex quodam, de test.*) si, inquam, id noverit, tenetur per se loquendo inhibere matrimonium, etiamsi sponsi protestentur de obtenta dispensatione a Sacra Pœnitentia foro

foro conscientiae, quamvis recte notet Benedictus XIV. in sua Inſtit. 87. quod ſi Vicarius certioretur de ea diſpenſatione a viro fide digno, puta a Confeſſario, vel Parocho, qui poſſunt id clam teſtificari Vicario, tunc debet Vicarius acquieſcere, nec debet ad matrimonium inhibendum procedere: quod etiam olim notaverat Clericatus.

24. Curabit etiam in praxi Vicarius, ut ſponſi ſtent ſponſalibus validis, nec legitime diſſolutis. In quo notat doctor Duvalos lib. 2. ſui *Direſſorii cap. 15.* ſponſos non eſſe judicialiter compellendos ad contrahendum matrimonium, ſed potius monendos, quam cogendos; nam *ſimiles coactiones*, inquit ipſe, *ſolent diſciles exitus habere*. Parum diſſimiliter hac in re loquitur Sanchez lib. 1. de *Matrim. diſput. 29.* docet enim, Vicarium prudenter debere procedere abſque ſtriſtiſſima coactione, ne conſenſus requiſitus a matrimonio deficiat: quare, ſi ſponſum ita obſtinatum eſſe viderit, ut libere conſentire matrimonio repugnet, monitione potius, quam exactiſſima coactione, utatur. Quare audiendi non ſunt, qui cum Gloſſa docent, ſponſos finaliter compellendos eſſe. Hoc tamen fatendum eſt (addit Sanchez), quando iuramentum ſponſalia firmavit, ſtudioſius compellendum eſſe promittentem, ratione majoris vinculi.

25. Dubitabis, quid agere debeat Vicarius, quando noverit, filium familias contraxiſſe, inſciis parentibus, ſponſalia, animo contrahendi matrimonium, inconfultis parentibus? R. Sciāt Vicarius in tali caſu eſſe recentiore Canoniſtam, qui integro Opuſculo contendit, talia ſponſalia eſſe invalida, quia toties ſponſalia ſunt invalida, quoties præſeferunt obligationem ad matrimonium illicitum: eſt autem illicitum matrimonium inconfultis parentibus incedum: quare poterit Vicarius pro nullis habere ea ſponſalia. Cæterum non facile recedat a ſtylo recepto ſuæ Curiae Episcopalis.

26. Præterea meminerit Vicarius, ſe non poſſe licentiam dare tranſeundi ad ſecundas nuptias in caſu indiciorum, & præſumptionis probabilis de morte prioris conjugis, ſed tantum in caſu indubitatae certitudinis: ut bene monet ac docet cum aliis Layman, aſſerens, hanc eſſe comuniſſimam, & pene omnium Doctorem ſententiam. Profecto id probatur aperte in *Cap. In præſentia de ſponſal.* ubi Pontifex vetat, auctoritate Eccleſiæ permitti contractum matrimonialem, donec certus nuncius non habeatur de morte prioris conjugis.

27. Diligens etiam eſſe debet Vicarius in executione litterarum matrimonialium, ſeu diſpenſationum, quæ dantur a Sede Apoſtolica. Quare obſervat de Juſtis pag. mibi 135. oportere, ut Vicarius procedat pede, ut ajunt, plumbeco, & cum omni circumſpectione; quia totum negotium, quando diſpenſatio ei delegatur, conscientiae ipſius committitur: unde debet ipſe omnes litterarum Apoſtolicarum clauſulas conſiderare, & præſertim illam: de *premiſſis te diligenter informes*: in qua notatu, ac ſcitu dignum eſt, ad verificationem hujus clauſulae non ſufficere oratorum confeſſionem de impedimento, & de aliis in ſupplicatione narratis, ſed oportere, ut delegatus ab aliis ſe informet: ex *Cap. Super eo &c. de eo, qui cognovit &c.* & ex Pyrrho Corrado in *praxi diſpenſationum lib. 2. cap. 12. num. 97.*

28. Hujusmodi autem informatio petita ab aliis, quam a supplicantibus, est omnino necessaria, quamvis impedimentum, aliaque Pontifici notoria sint: licet enim notorium regulariter probatione non indigeat, tamen, quia in litteris Apostolicis ultra verbum, *te informes*, additur aliud, scilicet *diligenter*, & sic ista clausula non apponitur eo modo, quo jure inest, certum est, non importare simplicem monitionem, sed conditionem, & formam, quam delegatus tenetur omnino servare, & se diligenter informare, quamvis etiam alio modo de veritate precum sibi constaret: ut bene docet Sanchez *lib. 8. disp. 34. num. 26.* cum aliis tum Theologis, tum Canonistis. Unde, si delegatus ante captas ejusmodi informationes, & ante verificationem precum dispensaret, hæc dispensatio nulla esset & irrita, ut probat de Justis *pag. mibi 111.* post Sanchez *disp. cit.*

29. Dubitabis, an, quando in dispensationibus, quæ dantur absque causa, apponitur hæc clausula: *ipsi ex certis rationabilibus causis eorum animum morientibus, cupiunt invicem matrimonialiter copulari*: debeat delegatus petere, ea verificari? R. ex Sanchez *lib. 8. de Matrim. disp. 35.* eas rationabiles causas, quibus illi ducuntur, nequaquam esse probandas, nec delegatum aliquid vel ab impetrantibus dispensationem, vel ab aliis circa eas debere inquirere, ut colligitur aperte ex textu *leg. Quod venditor 39. ff. de dolo malo*: nec obitat clausula supradicta: *de præmissis te diligenter informes*: nam de stylo solum ponitur; aliter frustra concederetur dispensatio sine causa, si ex causæ generales essent verificandæ, ut *loco citato* expendit Sanchez.

30. Tandem adverte, pro verificatione precum non requiri ex necessitate formale testium examen, nec judicalem cognitionem; sed sufficere, ut delegatus se diligenter informet, dummodo informatio ab aliis, quam ab ipsis sponfis, sumatur.

31. Adverte etiam, quod, si delegatus, seu executor pronunciet, litteras non exequendas, easque subreptitias, vel obreptitias esse, vel si e contrario credens, dispensationem esse legitimam, dispensaret, & postea inveniret se deceptum, non poterit ulterius causam retractare, ut docent Pyrrhus Corradus, & de Justis *loc. cit.* sed si oratores voluerint, dispensationem ad suum effectum deduci, debebunt de novo supplicare ad Pontificem: siquidem delegatus pronunciando, protulit sententiam suam definitivam; ideoque, cum functus fuerit officio suo, totam jurisdictionem consumpsit. Excipit tamen Abbas cum Krimer *tom. 4. num. 225.* si ejus sententia ideo nulla esset, quia non observavit formam mandati: etenim tum re ipsa non esset usus jurisdictione sua.

32. Ad extremum notet Vicarius, ut parce admodum permittat ea matrimonia, quæ vulgo dicuntur conscientiarum, & quando permittere voluerit, id non præstet, nisi servata ea forma, quam præscripsit Benedictus XIV. in suis Apostolicis litteris *Satis vobis, tom. 1. ejus Bullarii n. 35.* Dixi, parce admodum; nam ea permittenda non sunt, nisi detur causa proportionata, & sufficiens ad permittendum scandalum, quod nasci solet ex familiari consuetudine viri cum femina, latente inter ipsos inito matrimonio, ut docet Raynaudus *tom. 2.*

tom. 2. *Heter. pag. mihi 185.* Hæc autem proportionata causa (pergit citatus Auctor) non facile reperitur inter personas vel infimæ, vel mediæ conditionis. Addidi, quod id non præstet, nisi servata forma, quam præscripsit Benedictus XIV. Quare apud ipsum eam legat.

33. Praxis est, etiam post Tridentinum, ut matrimonia aliquando contrahantur per procuratorem, quæ quidem Theologi docent esse valida, etiam si sponsus, vel sponsa non adsint coram Parocho, quin obstat, quod Parochus sit testis, & in casu testari nequeat, matrimonium esse initum inter has individualiter a se cognitæ personas; nam testari potest de contractu exteriori coram se inito per procuratorem: quamvis, si tali modo contingat fieri matrimonium, consultum est, ut deinde Vicarius moneat, denuo illud contrahi per sponsum, & sponfam adsistentes coram Parocho, aut ut coram eodem ratum habere declarent, ut docet Benedictus XIV. *de Synod. Dioces. lib. 13. cap. 23. num. 9.* Hoc autem de consilio est, non autem de necessitate, ut *ibidem* docet laudatus Pontifex.

34. Demum noverit Vicarius, nullum esse matrimonium ejus, qui e loco propriæ habitationis, non tamen deserto ibi domicilio, pergit ad alium locum animo se conjungendi in matrimonium non adepto novo domicilio, seu quasi domicilio, nisi intervenerit licentia Parochi cujus interest; ut ex communi sensu Sacræ Congregationis docent communiter Theologi contra Pontium, & Emmanuelem Sa, qui volunt, Parochum idoneum ad conjungendum matrimonio contrahentes, esse Parochum etiam illius brevis habitationis in loco, ubi per accidens degant contrahentes, puta, contrahendi matrimonii causa, si tamen fuerint personæ cognitæ.

35. Quod si contrahere volentes fuerint vagi, noverit Vicarius, se non posse dare licentiam contrahendi, nisi consilio prius de statu libero, causa apud Episcopum, vel apud se ipsum, non autem apud Parochum, acta, juxta Instructiones Sacræ Inquisitionis videndas apud de Justis *pæg. 287.* & juxta Instructionem Clementis X. anno 1670. editam.

36. Porro cum ferme fiat, ut adversus sponsores, & sponfas tum de futuro, tum de præsentī, imo adversus alios quoslibet, etiam Clericos, mittantur ad Vicarium libelli, & litteræ sine nomine & subscriptione auctoris, vulgo *memoriali ciechi*; idcirco vir clarissimus Doctor Davalos in *suo Directorio lib. 2. cap. 3.* notat, & experientia edoctus monet, ut Vicarii ab hoc scopolulo declinent, nempe a facilitate credulitatis, ac propterea, siquando clancularias has litteras ipsi acceperint, non statim eis credant, neque illico inquirant, sed caute, & quasi extra rem diligenter attendant, utrum in eis contenta veritati innitantur. Profecto sapiens quisque Judex delatoribus ita unam aurem præbet, ut semper alteram reo reservet absenti; nec imitatur Episcopum illum Corinthiorum, in quem acriter invehitur Sanctus Gregorius *Can. Si quid vero dist. 86.* propterea quod statim ac audiebat aliquem deliquisse, protinus, causa incognita, accendebatur ad vindictam. Hæc si præstiterit Vicarius, teste S. Bernardo ad Eugenium, inter perpaucos adnumerabitur, qui inter credere, & non credere, medium constituunt. Vide plura *loc. cit.*

ADDITIONES QUÆDAM

Pro eadem Praxi.

37. **H**Aftenus dictis visum est pro praxi quædam alia addere, quæ in causis matrimonialibus videntur usui esse aliquando posse. Et primo quidem de regulam cognoscendi gradus consanguinitatis, & affinitatis: pro qua noto, quod Theologi, & Canonistæ agentes de consanguinitate, utuntur his frequenter terminis, videlicet *Stipes*, *Linea*, *Gradus*. *Stipes* est illa persona, a qua cæteri per carnalem propagationem descendunt: v.g. Titius, qui est pater Antonii, & Bertæ, vocatur *stipes* utriusque, & cæterorum, qui ab iisdem descendunt. *Linea* est collectio personarum ab eo *stipite* descendentium; eaque duplex est, alia recta, alia transversalis: recta dicitur illa collectio personarum descendentium ab eodem *stipite*, quarum una generatur ab altera, & continet tum ascendentes, tum descendentes; transversalis est illa collectio personarum descendentium ab eodem *stipite*, quarum una non generatur ab altera: & quia tales personæ constituentes lineam transversalem possunt distare æqualiter ab eodem *stipite*, sicuti æqualiter distant duo germani fratres ab eodem communi *stipite* Titio, & possunt distare inæqualiter, sicuti inæqualiter distant ab eodem *stipite* Titio filius ejusdem, & fratris filius; hinc linea transversalis alia dicitur æqualis, alia dicitur inæqualis. *Gradus*, deducta metaphora a scalis, est illa distantia, quæ intercedit inter tales personas per ordinem ad *stipitem* a quo descendunt.

38. Quomodo autem fieri debeat computatio graduum ad dignoscendum, in quo gradu consanguinitatis unus sit propinquus alteri, triplex regula assignatur a sacris Canonibus & Doctoribus. Prima est pro linea recta, & est talis: *In hac linea tot sunt gradus, quot sunt personæ, seu quot factæ sunt generationes, dempto stipite*. Hinc filius est in primo gradu respectu patris, quia filius dempto patre primus est in linea, & una facta est generatio.

39. Pro linea transversali æquali hæc datur regula: *In hac linea tot gradibus una persona distat ab alia, quot gradibus illa una distat a communi stipite, dempto ipso communi stipite*. Hinc frater est in primo gradu parentelæ cum altero fratre, quia frater distat uno gradu a communi *stipite*, seu a patre.

40. Tertia demum regula pro linea transversali inæquali hæc est: *In hac linea tot gradibus una persona distat ab alia, quot gradibus illa persona, quæ est a stipite remotior, distat ab eodem stipite, dempto eodem communi stipite*. Ratio est; quia aliter persona remotior a *stipite*, esset propinquior suo collaterali, quam ipsi *stipiti*; quod est impossibile. Hinc Antonius filius Cæsaris est in secundo gradu parentelæ cum Berta filia filiæ Cæsaris; quia Berta, quæ est persona remotior a Cæsare *stipite*, distat duplici gradu ab eodem.

41. Hæc de consanguinitate. Quod vero attinet ad affinitatem, hæc est propinquitas personarum ex copula carnali proveniens, nulla ex se præsupposita parentela. Ita S. Thomas in 4. distinct. 11. quæst. unic. art. 1. Ad cujus definitionis intelligentiam sciendum est, quod sicuti, inspecta Latina dictione, agri,

agri, & vineæ dicuntur affines, quando finis unius agri attingit fines alterius, & est illi conterminus; sic unus homo dicitur alteri affinis, quando parentela unius per copulam carnalem attingit parentelam alterius, ita ut quodammodo evadant conterminæ, & confines inter se duæ parentelæ: cum hoc tamen notatu, quod illi duo, nempe mas, & fœmina, per quorum copulam duæ distinctæ parentelæ attinguntur, non dicantur inter se affines, sed sipes, seu principium affinitatis: sicuti ille ultimus palmus terræ, per quem unus ager conjungitur immediate alteri agro, non dicitur propinquus, sed contiguus alteri agro, ex qua contiguitate resultat deinde propinquitas agrorum.

42. Rursus sciendum, quod copula illa, ex qua oritur affinitas, non est quælibet copula, sed est copula habens qualitates tales, ut de se apta sit generationi: nam tota ratio, cur ex copula oriatur affinitas, est, quia vir, & fœmina fiunt una caro, & sic consanguinei unius fiunt affines consanguineis alterius: quod non contingeret per copulam non habentem qualitates aptas de se generationi. Non est autem necessarium, ut talis copula sit licita, & maritalis: nam non solum ex jure Ecclesiastico, sed etiam ex jure naturali, per copulam illicitam oritur affinitas; ut constat ex Tridentino *sess. 24.* & ex ratione, quia etiam per copulam illicitam, de se aptam generationi, vir, & fœmina fiunt una caro.

43. Porro quamvis in *l. Non facile ff. de grad. & affinit.* nulli sint gradus affinitatis, tamen recte explicat Glossa, quod nulli sunt, proprie loquendo; siquidem gradus proprie sunt relate ad cognationem: quare improprie, seu minus proprie loquendo, dicuntur gradus etiam respectu affinitatis: ad quos cognoscendos hæc assignatur regula: *Quoto gradu consanguinitatis est quis conjunctus, vel distat ab uno ex illis, qui copulam inter se habuerunt, eodem gradu affinitatis est propinquus, vel distat ab altero ex illis; qui copulam inter se habuerunt.* Quapropter, si Titius & Berta ex. gr. habeant inter se copulam, filius Titii erit affinis Bertæ in primo gradu, quia ipsæ in primo gradu consanguinitatis distat a Titio.

R E S O L U T I O

Duplicis Quæstionis.

44. **D**uplex quæstio circa duo impedimenta, notatu digna est a Vicario Generali. Prima quidem circa impedimentum publicæ honestatis, an tribunal Ecclesiasticum julte compellere possit illum, qui matrimonium invalidum contraxit cum sorore suæ sponsæ, ad matrimonium cum ipsa priori sponsa ineundum? R. posse, quando matrimonium non fuerit consummatum, tunc enim adesset etiam impedimentum affinitatis. Ratio responsionis est; quia ex illo matrimonio non consummato cum sorore suæ sponsæ, & invalido propter impedimentum publicæ honestatis, non oritur reciproce impedimentum publicæ honestatis cum priore sponsa, in præjudicium ejusdem sponsæ, cum qua prius contracta erant sponsalia; nam hoc impedimentum, ut Auctores loquuntur, non agit retro: unde, quamvis sponsus per matrimonium initum cum sorore

spon-

sponsæ contraxerit impedimentum publicæ honestatis, vi cuius arcendus est a matrimonio contrahendo cum ceteris sponsæ prioris consanguineis, usque ad quartum gradum, non tamen contraxit impedimentum publicæ honestatis, quominus possit contrahere cum priori sponsa, in præjudicium priorum sponsalium. Ita enim expresse decrevit Bonifacius VIII. *Cap. unic. de sponsalib. in 6.* ubi sic: *Ex sponsalibus puris & certis . . . oritur efficax ad impediendum, & dirimendum sequentia sponsalia, vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum impedimentum iustitiæ publicæ honestatis. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cum aliqua muliere contraxerit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit, ex priorum sponsalium vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minime derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima manet obligatus.* Hactenus Bonifacius VIII. Quare tribunal Ecclesiasticum poterit compellere hunc sponsum ad contrahendum cum priori sponsa, compellere (inquam) modo supradicto.

45. Altera quæstio est circa defectum præsentia Parochi: videlicet, utrum valeat matrimonium, quando adest quidem cum testibus Parochus in actu celebrationis matrimonii, videt aliquo modo contrahentes, sed ipsos specificare, & in individuo non cognoscit; ita ut progressu temporis nequeat testari: hic est, qui contraxit cum hac individua femina: hæc est, quæ contraxit cum hoc individuo viro? *R.* Quæstio hæc fuit acriter agitata nuperis temporibus, & præcipue in una *Carthaginen. de anno 1752.* atque in una *Ferrarien. de anno 1762.* Quamvis vero a Sacra Concilii Congregatione punctum hoc juris nunquam fuerit directe & formaliter decusum; tamen semper ex alio motivo validum pronunciatum est matrimonium illud, cui opponebatur, & de facto aderat defectus talis individualis cognitionis. Equidem semper ipse iteti in ea sententia, quæ docet, cognitionem hanc specificam, & in individuo, personarum contrahentium, non requiri ad valorem matrimonii: id quod mihi persuasum est tum ab auctoritate, tum a ratione.

46. Et primo quidem ab auctoritate: nam Sanchez de *Matrimonio lib. 2. disp. 11. num. 23.* sic ait: *Tridentinum solum irritat matrimonium, quando ipsemet contractus non celebratur coram Parocho, & testibus, non vero quando alia deficiunt necessaria ad probationem; alias decretum maxime correctorium, extendendum valde esset.* Tunc autem intelligitur contractum matrimonii celebrari coram Parocho, & testibus, quando ita fiat coram ipsis, ut ipsi percipiant quid agatur. Ita ex Lessio in *Auctar. v. Matrimonium cas. 15.*

47. Raynaudus *tom. 2. Heteroclitorum pag. mihi 184.* refert matrimonium quoddam initum coram Parocho, cui contrahentes erant plane incogniti, & testes quoque erant inter se vicissim, & cum contrahentibus, & Parocho æque ignoti, & quidem in tenebris de nocte tale matrimonium fuisse initum, ita ut contrahentes identifice & in individuo nequaquam cognosci possent; refert (inquam) id factum, quod vocat mysterium iniquitatis, sed tamen vocat matrimonium substantialiter verum, quia supponitur adesse materia, & forma debita, nec deesse legitimum Sacerdotem, & testium nume-
rum

rum in jure præscriptum . Quare ex sententia hujus Auctoris ad valorem matrimonii non est requisita identifica & individualis cognitio contrahentium respectu Parochi , ac testium .

48. Bordonus *tom. unic. var. consil. centur. unic. consil. 12.* docet, non obitare valori matrimonii, quod Parochus dicat, *se contrahentes non agnovisse, imo nec mulierem potuisse cognoscere, quia faciem cooperatam tenebat; sufficit enim, quod intelligat: ejus enim formalis, & intellectualis præsentia refertur solum ad cognitionem facti, non personarum.*

49. Vir clarissimus, & ex officio matrimonii defensor, Cosmus Mathias Constantinus *tom. 4. vol. 526.* solide ac docte scribens in celebri causa *Carthaginen.* probat, Concilium Tridentinum requisivisse pro forma præsentiam Parochi, & testium, non tamen cognitionem contrahentium, ductus ex fundamento plurium resolutionum Sac. Congregationis Concilii huc spectantium, & ex eo quod matrimonium contrahi potest per procuratorem, non exhibito mandato, & per epistolam, quamvis Parochus epistolam non videat, ut de utroque casu firmat cum aliis Giribaldus *de Sacramento Matrimonii tract. 10. cap. 3. num. 54. & 55.*

50. Deinde id mihi persuasum est ex ratione: nam toties matrimonium validum est, quoties adest debita materia, & forma, cum morali præsentia Parochi, & duorum testium: sed in casu, quo duo a jure habiles contrahant coram Parocho, & duobus testibus, non solum corpore, sed etiam animo præsentibus, nempe intelligentibus quid agatur, etiam si tales contrahentes non cognoscantur identifice & in individuo a Parocho, & testibus, adhuc verificatur, quod adest debita materia, & forma, cum præsentia morali Parochi, & testium: ergo &c.

51. Restat probanda minor propositio, cujus probatio in promptu est: nam præsentia moralis Parochi, requisita a Tridentino, non stat in eo quod Parochus identifice & individualiter cognoscat, sed in eo quod intelligat contrahi matrimonium, ita ut sit capax testandi de matrimonio contracto: non vero requiritur, quod sit capax testandi de matrimonio contracto inter hunc identifice virum, & hanc identifice fœminam; etenim ejusmodi attestatio est quidem finis intentus a decreto irritante Tridentini, non est autem id quod cadit sub tale decretum irritans. Ratio est; tum quia, ut ajebat Sanchez, aliter decretum maxime correctorium, esset valde extendendum, ad omnia nempe, quæ pertinent ad probationem; tum quia finis legis non cadit sub legem. Audiatur S. Thomas 1. 2. *question. 100. art. 9. ad 2. ibi: Dicendum, quod intentio legislatoris est de duobus: de uno quidem, ad quod intendit per præceptum legis inducere, & hoc est virtus: aliud autem est, de quo intendit præceptum ferre, & hoc est, quod ducit, vel disponit ad virtutem, scilicet actus virtutis: non enim idem est finis præcepti, & id de quo præceptum datur.* Hactenus S. Thomas: juxta cujus doctrinam, intentio Tridentini præcipientis de forma præsentiam moralem Parochi, ac testium, est de duobus: de uno quidem, ad quod intendit inducere, & hoc est idemitas, &abilitas Parochi, ac testium, testandi, inter hunc individuum virum, & hanc individuum fœmi-

fœminam fuisse contractum matrimonium : aliud est , de quo intendit præceptum irritans ferre , & hoc est quod ducit , vel disponit ad eam idoneitatem , nempe præsentia moralis , qua Parochus , ac testes intelligant , seu advertant consensum inter duas personas sibi præsentem ; hæc enim præsentia de se ducit , vel disponit ad eam idoneitatem . Quare decretum irritans Tridentini fertur quidem de præsentia morali Parochi , qua ipse possit testari , matrimonium fuisse contractum per verba de præsentem , non vero fertur de tali præsentia , qua Parochus sit capax testandi , fuisse contractum inter hunc identificare virum , & hanc identificare fœminam , quanvis præcipiendo præsentiam moralem de forma , intendat , seu habeat pro fine hanc attestationem , seu hanc specialem præsentiam , utpote quæ necessaria est ad probationem .

52. Nec quisquam opponat , quod Tridentinum intendens probationem matrimonii contracti inter hunc individuum virum , & hanc individuum fœminam , inutiliter præciperet de forma solam præsentiam moralem , qua Parochus , ac testes intelligant &c. siquidem non semper haberetur finis intentus per hanc solam præsentiam : non (inquam) id quisquam opponat ; nam semper haberetur illud , quod est ad finem , seu quod ducit ac disponit ad finem , & per consequens utiliter de forma præcipitur præsentia Parochi , ac testium : ea ferme ratione , qua utiliter ab Ecclesia præcipitur in die festo abstinencia ab operibus servilibus ad finem dandi cultum Deo ; siquidem talis abstinencia est medium de se utile ad talem finem , licet non semper habeat ea omnia , quæ sunt proxime necessaria ad talem finem .

53. Nec refert , quod præsentia moralis testium in aliis contractibus , puta in testamentis , includat cognitionem identificam agentium , puta testatoris : non refert id (inquam) ; nam , ut optime observat Diana coordinatus *tom. 2. tract. 6. resol. 90. cum matrimonii contractus sit cæteris favorabilior , non quæcumque cæterorum contractuum valorem impediunt , matrimonii impediunt valorem , nisi jure exprimat de ipso matrimonio* . Hæc ille . Nullo autem jure exprimitur de ipso matrimonio , quod præsentia moralis Parochi , ac testium , includat in se cognitionem identificam agentium , & quod defectus talis cognitionis impediatur valorem matrimonii . Consequenter &c.

54. Ex his , quantum ipse assequor , soluta manent , quæ ex qualitate testis , quam habet Parochus , deducunt docti cæteroquin viri contra hanc meam opinionem . Ad alia nunc procedamus .

55. Hærebit aliquando Vicarius Generalis , nesciens , quid factu opus sit , quando , contracto in facie Ecclesiæ , & bona fide matrimonio , deinde unus ex sponsis ipsum adit , dicens , se in suo matrimonio putativo deprehendisse impedimentum dirimens . In hoc autem casu noverit Vicarius , ex recentiori Canonica P. Adami Huth , hunc talem nequaquam posse propria auctoritate divertere , aut etiam alteri nubere , ut constat ex *Cap. Porro , de divoritiis* , ibi enim Pontifex sub excommunicatione quemdam Comitem adigit , ut uxorem , quam ob notoriam consanguinitatem dimiserat , iterum recipiat , ex eo quod , si etiam parentela publica esset , & notoria , absque judicio Ecclesiæ ab ea separari non potuit . Quare ipsum ad eam recipiendam districte compellat :

las : quam si recipere noluerit , eum , & supradictam (aliam nempe uxorem) vinculo excommunicationis adstringas . Hactenus Pontifex . Noverit etiam idem Vicarius , quod , si impedimentum , seu nullitas matrimonii non fuerit notoria , aut probationes incontinenti non fuerint allatae , compellendus est ille talis ad redeundum etiam ad thori consortium per juris media , etiam per censuras . Id enim statuitur in *Cap. Litteras , de restit. spoliat.* ubi ratio redditur : quia praesumitur contra eam , quae sine iudicio Ecclesia sua tantum temeritate recessit . Quid vero ille talis , iustus redire , possit , vel debeat in foro conscientiae facere , habetur in *cit. Cap. de restit. spoliat.* ibi : Propterea melius videtur , quod , cum opponitur consanguinitas (praesertim in gradibus Divina lege prohibitis) , & probationes offeruntur incontinenti paratae , in ceteris adjudicanda sit restitutio : sed ad maiorem cautelam juramento recepto , quod talis obiectio malitiose non fiat , sola quo ad commixtionem carnalem (maxime si fama consensit) est restitutio differenda , donec , auditis probationibus & discussis , causa sine diffugio terminetur ; cum utrique sit melius taliter expediri , quam sic manere taliter impeditos . Quod si non habeat probationes incontinenti paratas , sed dilationes expectat longiores (quia praesumitur , ut supra) , ad restitutionem plenariam Ecclesiastica debet censura compelli ; quam tamen ipsa thori negando consortium , debet humiliter tolerare , donec probationes offerat preparatas . Hactenus in *cit. Cap.* Quare qui dicit , se deprehendisse impedimentum , redire quidem debet , ad mandatum Vicarii , si absit periculum incontinentiae , ad suam habitationem ; neque petere tamen , neque reddere potest debitum , etiamsi impedimentum probare nequeat , & propterea forsan a Iudice Ecclesiastico , seu Vicario , per censuras compellatur ad reddendum debitum , ut constat ex *cit. Cap.* in quo & sequens allegatur ratio : quoniam omne , quod non est ex Fide , peccatum est , & quidquid sit contra conscientiam , aedificat ad gehennam : & concordat *Cap. Inquisitioni tuae , de sent. excommunicat.* ibi : Debet potius sententiam excommunicationis humiliter sustinere , quam per carnale commercium peccatum operari mortale .

56. Hæc noverit in casu Vicarius Generalis , & deinde non procedat ad dissolutionem quo ad vinculum matrimonii contracti in facie Ecclesiae , nisi plenam & perfectam habuerit probationem de impedimento dirimente ; quæ probatio regulariter fit per duos testes omni exceptione majores , arg. *Cap. 1. de cons. & aff.* Procedet tamen ad dissolutionem quo ad vinculum , si de eo impedimento notorie constet , etiam nemine accusante , per *Cap. Porro , de divortis* . Imo , etsi de impedimento notorie non constet , existat tamen fama de illo , inquit Vicarius , & quemcumque compellet ad testimonium de illo deponendum . Quod si post auditos testes , aliasque vias investigatas , maneat dubium , an impedimentum subsistat , necne ? tunc sententiam ferat pro valore matrimonii : quæ sententia obligabit , secundum dicta , solum pro foro externo , non vero , dum aliter parti constat , pro foro interno .

57. Cæterum , si impedimentum , de quo agitur , fuerit dispensabile vel a Papa , vel ab Episcopo , expediens erit , ut dispensatio petatur etiam in du-

bio, saltem ad cautelam; & sic consulendum parti. Hucusque de causis matrimonialibus. Pauca quædam nunc subdam de judiciis.

N O T. II.

Quo ad acceptionem personarum in judiciis.

58. **N**overit Vicarius Generalis, certissimum esse, ut notat Sanchez *in conf. lib. 2. cap. 1. dub. 41.* in judiciis committi posse acceptionem personarum: habetur quippe *Proverb. cap. 18. Accipere personam in judicio, non est bonum.* Ad dignoscendum vero, quandonam in judicio committatur acceptio personarum, notandum est, alia esse determinate posita in jure, ut observentur a iudicibus, puta, quod suscipiantur testes, quod fiant informationes &c. alia esse quæ in jure relinquuntur iudicis arbitrio. Jam vero, si iudex ex causa ad rem non pertinente, verbi gratia ex amicitia alterius partis, aut ex precibus, aut ex pretio relinquat ea, quæ in ipso jure posita sunt ut observentur a iudice, committitur acceptio personarum. Si vero relinquat ea, quæ in jure posita sunt arbitrio iudicis, distinguendum est: nam ea quæ sunt in arbitrio iudicis, sunt in duplici differentia. Alia sunt illi concessa in ipsius favorem, puta, quod possit non audire causas in die festo &c. Et in his non habet locum acceptio personarum; sed habet iudex plenam potestatem, & potest, secluso scandalo, audire causas amici in die festo, & non alterius. Patet hoc; quia hæc sunt mere gratuita, & in gratuitis non habet locum acceptio personarum. Alia vero relinquuntur arbitrio iudicis, non in favorem ipsius, sed in favorem ipsarum causarum, puta, quod iudex coarctet, vel ampliet terminos probationum &c. Et in his committitur acceptio personarum, puta, si iudex tantum propter amicitiam proroget terminum alicui, & alteri id neget: quia hæc non sunt gratuita, nec committuntur liberæ voluntati iudicis, sed ejus arbitrio prudentiali. Quare caveat Vicarius Generalis, ne in iudicando quidpiam tale admittat, & præter peccatum incurrat non raro obligationem refarciendi damnum, quod parti forte obvenit injuste.

59. Notat autem idem Sanchez *loc. cit.* committi etiam acceptionem personarum, si iudex definiat causam aliquam posteriore, priusquam definiat antiquiorem, quando iusta causa id non exigit: item si dispense cum uno, & non cum altero, vel relaxet pœnam uni, & non alteri, nulla existente causa disparitatis. Addit vero vir clarissimus Doctor Davalos *in Directorio iudicis Ecclesiastici part. 2. cap. 7.* favendum quidem esse orphanis, & pauperibus, sed eatenus, quatenus aliis injuriam non faciamus, *ex Cap. Ex tenore, de for. comp.* ubi omnes scribentes id notant.

Quo ad munera acceptionem in judiciis.

60. Docent communiter Doctores apud Mazzottam *tom. 3. disp. 4. quest. unic.* quod quamvis iudex acceptare possit leviora munuscula, in quibus scilicet non est periculum corruptionis iudicii, quæque ex urbanitate offeruntur, nec nisi inurbane recusari possunt, ut constat *ex Cap. Statutum, de resc. in 6.* ubi

ubi permittitur exculentum, vel poculentum, quod intra paucos dies proximos consumi potest; tamen jure tum Canonico, tum Civili, tum naturali, ut notant Card. de Lugo, & alii, illicitum omnino est acceptare munera in ea quantitate, quæ de se apta est, & ut plurimum inducit corruptionem judicii: ideoque peccat tum qui ea dat, sive sit ipsa pars litigans, sive alius pro ipsa, tum judex acceptans, etsi sibi persuadeat, se non ideo corrupendum, cum saltem ex motivo gratitudinis illa reddant animum propensum danti, & inadvertenter trahant ad partialitatem, ut docet cit. de Lugo n. 131. Quare habendum est præ oculis illud *Exod. cap. 23. Munera excæcant prudentes, & subvertunt verba justorum*: & proinde judex, præsertim Ecclesiasticus, ab his accipiendis cavere debet. Dixi, præsertim Ecclesiasticus: etenim in istum, si fuerit delegatus Apostolicus, vel delegatus Ordinarius, insungitur a jure Canonico restitutio integra, nulla ei remissione profutura, ut videre est apud Thesaurum v. *Munera cap. 6.*

Quo ad irrogandas pœnas in judiciis.

61. Exscribam ferme quæ in suo Directorio habet Doctor Davalos p. 2. cap. 10. ibi: *Omnes Præsules, & ceteros Ecclesiæ Judices pervigiles esse oportet &c. ut pœna pecuniaria a foro Ecclesiastico penitus extirpentur. Nam iniquum quidem reputatur crimina pecunia redimere: & ita cavendum diligentissime censet Concilium Colonienſe tit. de jurisd. Eccl. conten. cap. 8. & textus in Cap. Irrefragabili §. ult. de officio Ordinarii.* Quia tamen sunt alii textus in contrarium, qui videntur permittere contra delinquentes pœnas pecuniarias, eos interpretatur Panormitanus cum Covarr. lib. 2. cap. 9. ut procedant, quando, & ubi hæc pœna magis formidatur.

62. Verum citatus Doctor Davalos putat, eos textus procedere, & habere locum in foro Ecclesiastico, quando delicta habent tractum non permanentem, vel successivum, puta, quando delinquens non est assuetus delinquere, sed casu, vel semel tantum deliquit: secus autem in delictis perseverantiam, vel tractum successivum habentibus, veluti in concubinato, vel quando quis in quolibet alio delicto delinquendi consuetudinem habet; quia tunc judex, non pecuniariis pœnis, sed corporalibus uti debet: siquidem geminans delictum non habet sperare veniam, ut docet Baldus in l. 3. C. de Episc. audien. Pœnarum vero qualitas irroganda hæc est.

63. Regulariter a pœna juris recedendum non est, quia facti quæstio in arbitrio est judicantis, pœnæ vero prosecutio legis auctoritati reservatur. Legis autem pœna deficiente, consuetudinarias pœnas judex subsequi adstringitur. Rursus, consuetudinaria pœna deficiente, de similibus ad similia procedendum erit. Postremo autem, supradictis pœnis deficientibus, & quæ jure scripto taxatæ non sunt, judicis arbitrio relinquitur, ut æquitate pensata procedat, juxta textum in *Cap. final. de transactionibus*. Ita ferme, immutatis dumtaxat aliquibus verbis, vel omisſis, habet citatus Auctor Davalos.

64. Quamvis vero pœnas spirituales, idest excommunicationes, aliasque censuras possit Vicarius Generalis decernere, etiam sine speciali mandato, ut

supra diximus, & quidem etiam illas, quæ ad finem revelationis statuuntur, ut docent apud Leurenium Pirhing, Layman, Garcias, & Zerola in *Praxi v. Vicarius* §. 17. nihilominus præ oculis semper illud habeat, quod præscribit Tridentinum *sess. 25. cap. 3. de reform.* scilicet, ut id faciat sobrie, magna-que adhibita circumspectione. Quare caveat, ne excommunicationem ferat sine iusta, & sufficienti causa, aut sine iurisdictione in exemptos, aut cum iurisdictione impedita per censuram, aut cum iurisdictione suspensa per legitimam appellationem.

*Quo ad exequendum mandatum Præsulis, & qualiter
Vicarius obedire debeat.*

65. Notat idem Doctor Davalos *cap. 5. sui Directorii* id, quod plerumque judicantes in gehennam perducere solet, videlicet obediendi facilitatem forte iniustus aliquando Præsulum mandatis; quia, cum ab eis promoveantur, & ad eorum libitum etiam amoveri queant, iniusta quæque aliquando adimplere non recusant.

66. Propterea ex cit. Auctore sciant, ac teneant Vicarii, quod, quamvis de jure naturali, & Divino, Prælati, & superioribus obediendum sit sub peccati reatu, ut constat *Proverb. c. 8. & Cap. 2. de major. & obed.* verumtamen potius obediendum est Deo, quam alteri cuicumque iniusta jubenti; & quod melius est pro veritate pati supplicium, quam pro adulatione beneficium, ex *Can. Nemo perit 11. q. 3.* Quare, ubi videant Vicarii aliquid illicitum sibi præcipi, libere dicant, id non licere.

67. Sciant tamen, ac teneant, in dubio iustum præsumi præceptum superioris, *Cap. Ex tenore, de sent. excom.* ut ibi notant Doctores. Quare &c. Limites, nisi veritas præsumptionem elidat; veritati enim cedit præsumptio. Hæc breviter admonuisse sufficiat.

68. Dubitabis, an Iudex Ecclesiasticus propendere potius debeat in benignitatem, quam in rigorem? R. afferendo id quod habet S. Ambrosius *Tract. in Psal. 118.* ubi postquam præmisisset ipsum etiam *Timorem Domini, nisi secundum scientiam sit, nihil prodesse, imo obesse plurimum*; paucis interjectis, sunt etiam in nobis, inquit, qui habent timorem Dei, sed non secundum scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere. *Timor in eo est, quia videntur sibi consulere disciplina, opus virtutis exigere: sed inscitia in eo est, quia non compatiuntur naturæ, non æstiment possibilitatem.* Hactenus S. Ambrosius, quem non dedignetur magistrum Iudex Ecclesiasticus.

§. I V.

De nonnullis pertinentibus ad rem beneficalem.

69. **Q**Uæres 1. quænam debeat Vicarius animadvertere in executione litterarum Apostolicarum Beneficia conferentium? R. ex *Castropal. disp. 2. de Benefic. p. 31.* debere animadvertere, & explorare, an orator
express-

expresserit in supplicatione conditiones omnes necessario exprimendas; quia, si non expressis, impetratio subreptitia censetur.

70. Quæres 2. quænam potissimum sint hæc conditiones? R. dando ex iis præcipuas. I. nempe est ratione personæ impetrantis. II. est ratione qualitatis Beneficii, quod impetratur. III. ratione juris, quod in Beneficio impetrando alteri competit. Et quidem ex parte personæ impetrantis licet in supplicatione non sit facienda expressa mentio de ætate, de Clericatu, de idoneitate, tamen cum hæc de jure requirantur, debet diligenter advertere Vicarius, utrum ista insint, necne. Debet tamen in supplicatione narratum esse, an supplicans præhabeat aliud Beneficium, etiamsi tenue illud sit, item an præhabeat Dignitatem aliquam; quæ si narrata non fuerint, non valent litteræ beneficiales obtentæ, ut constat *ex Cap. Ad aures h. t.* aliisque juribus. Ex parte Beneficii impetrati narratum esse debet in supplicatione, aliter vitiatur gratia, narratum, inquam, esse debet, cujus qualitatis sit Beneficium, videlicet an sit Beneficium Curatum, an sit Beneficium juris patronatus, an sit Beneficium existens in Cathedrali: narratum etiam esse debet, cujus, & quanti valoris sit tale Beneficium, aliter gratia pariter vitiabitur; sic enim statuitur *in regulis Cancellariæ*: pariter narratum esse debet, an Beneficium habeat affectionem, & an habeat obligationem residentiam, vel omnimode simplex sit. Quare sit cautus Vicarius in ejusmodi inspectionibus, priusquam exequatur litteras Apostolicas. Ex tertio capite meminerit Vicarius animadvertere, utrum omnia fuerit mentio aliqua necessaria ratione juris in Beneficio, puta, utrum supplicans omiserit exprimere, quod alter jus aliquod habeat in Beneficio sive per collationem, sive per electionem, sive per nominationem, aut præsentationem, quamvis adhuc illud Beneficium non acceptaverit; item utrum omiserit exprimere, quod alter habeat coloratam possessionem talis Beneficii; item an litigiosum sit tale Beneficium, & adhuc lis sub Judice sit. Verum hæc, & alia supradicta, notat Castropalaus cum Menochio, exprimenda esse, quando Beneficium impetratur a Pontifice, non vero quando impetratur ab Ordinario, qui certioratus supponitur de personis, de qualitate Beneficiorum, & de jure hujus, vel alterius Beneficii existentis in sua diocesi.

71. Quæres 3. quæ conditiones servandæ sint in provisione Beneficiorum? R. hæc servanda esse: ut provisio fiat gratis, pura, libere, palam, certo, & absque ulla diminutione, & in perpetuum. Quod si Beneficium fuerit Parochiale, requiritur hæc præcipua conditio, ut fiat præhabito concursu, juxta normam Tridentini, dummodo tale Beneficium Parochiale non fuerit juris patronatus laici; tunc enim non præhabendus est concursus, sed proponatur edictum, & ille quem patronus præsentaverit, examinetur collegialiter ab Examinatoribus Synodaliibus saltem tribus, & nisi idoneus præsentatus fuerit reperiatur, nullo modo ei Beneficium conferatur.

72. Quæres 4. a quonam constituendus sit Vicarius in Beneficio Parochiali vacante? R. constituendum esse ab Ordinario loci, in quo situm est Beneficium: & ita constituendus est, ut id fiat, cum primum Ecclesia Parochialis vacaverit: 2. item assignata congrua portione eidem Vicario: 3. constituto jam
Vica

Vicario, proponendum est edictum, quo omnes Clerici volentes ad examen venire, vocentur, signato termino decem dierum a publicatione edicti: quem terminum, postquam ipse expiraverit, non est licitum prorogare, si de facto plures subscripti fuerint examinandi; secus e contra.

73. Quæres 5. an Episcopus licite, & valide possit committere Vicario Generali potestatem conferendi Beneficia vacatura, sive vacant per obitum, sive ex causa resignationis, vel alia quacumque? R. ex Castropalao affirmative. Ratio est 1. quia ex concessione talis potestatis non inferitur, magis aperiri viam ad Beneficia vacatura conferenda contra Lateranense Concilium, quam ex potestate ipsius Episcopi: 2. quia Vicarius Generalis constituit idem tribunal cum Episcopo: 3. quia Vicarius Generalis est persona qualificata. Secus autem dicendum est de quavis alia persona particulari, quia tanta est excellentia hujus potestatis, ut non videatur posse alteri committi, quam personæ qualificatæ.

§. V.

De Dignitate Vicarii Generalis.

74. **P**rimo quæres, an Vicarius Generalis Episcopi sit constitutus in Dignitate Ecclesiastica? R. affirmative ex Azorio, Barbosa, Leurenio, aliisque. Nam ipse habet præminentiam cum jurisdictione conjunctam, & ex eadem proveniente. Dignitas autem consistit in tali præminentia ita conjuncta, ut bene docet Fagnan. in *Cap. Ad hæc, de præben.* Hinc nonnulli dicunt, Vicarium Generalem esse Prælatum. Alii vero nolunt, eum esse absolute Prælatum. Imo Card. de Luca *Miscell. discurs. 1. n. 21.* negat, Vicario Generali congruere nomen Prælati, quia jurisdictio, quam ipse habet, non est nativa, sed dativa. Nihilominus aliqua saltem ratione, & lato quodam modo loquendi, Vicarius Generalis dici potest Prælatus.

75. Quæres 2. an Vicarius Generalis Dignitate præcedat omnes Canonicos Cathedralis, & in specie Archidiaconum? R. affirmative, spectato jure communi, & seclusa consuetudine in contrarium. Ratio est; quia præcedit omnes alios Prælatos Episcopo inferiores: siquidem locum tenet Episcopi, facitque cum eo idem tribunal. Ita Sbrozzius *lib. 2. q. 25.* citans immensam Auctoritatem turman. Hiuc ex decreto Congr. Sac. Rituum Vicarius Generalis tam in Choro, quam extra Chorum, præcedit publice, & privatim omnes Dignitates, & Canonicos, etiam illos, qui in habitu Protonotarii incedunt. Ita quamplures apud Leuren. Notandum tamen, quod si Vicarius sit simul Canonicus, & interveniat Choro ut Canonicus, sedere debet in loco, in quo alias sederet, si Vicarius non esset: & si Canonicus non sit, non debet Capitulo intervenire, etiam absente Episcopo, juxta dispositionem Tridentini *sess. 25. cap. 6. de ref.* Prædicta vero Vicarii præcedentia suas habet exceptiones videndas apud Leuren. *quest. 63.*

76. Quæres 3. an Vicario Generali liber Evangeliorum in Missa osculandum tradi debeat? R. negative ex Ventriglia, qui etiam addit, neque item id

id competere Vicario Apostolico, & ex Barbosa, qui docet, sic rescriptum fuisse a Sacra Congreg. Episcoporum Episcopo Melphitano 28. *Augusti* 1589. Ratio: quia id solum competit Episcopo, & celebranti, ut pariter rescriptum Sacra Congregatio 14. *Aprilis* 1592.

77. Quæres 4. an Vicarius, impedito Episcopo, possit exercere functiones Episcopales? *R.* Vicarium, absente, vel impedito Episcopo, non posse exercere functiones Episcopales, sed id spectare ad primam Dignitatem, & alios successive. Ita Pax Jord. *lib. 12. tit. 1.*

78. Quæres 5. quam sedem tenere debeat Vicarius non Canonicus? *R.* Debet sedere in Choro, & in Ecclesia in loco, quem illi consuetudo assignavit, nec debet illum pro libito mutare, ex Pignatell. apud Leuren. *q. 64.* Adde, si Episcopus mandet Vicario interesse Synodo Diocesana (quod expedit mandari, ut notat Bened. XIV. *de Synod. lib. 3. cap. 3.*), tunc is sedere debet immediate post Episcopum ante Capitulum, nisi consuetudo det præcedentiam Capitulo, ex eodem *ibidem*.

§. V I.

De expiratione Vicarii Generalis.

79. **J**urisdicção Vicarii Generalis expirat, seu finitur multipliciter: I. quidem per propriam renunciationem expressam, vel tacitam: tacita autem renunciatio intelligitur, si ipse Vicarius a diocesi discedat animo non redeundi, ex Fagnan. in *Cap. Presentata, de testibus num. 10.* II. expirat per mortem, renunciationem, depositionem, aut translationem Episcopi, cujus Vicarius est; adeo ut tunc extinguatur in Vicario omnis potestas etiam quo ad causas jam cæptas, ex Abb. in *Cap. 30. de officio delegati*. Ratio est; quia Episcopi, & Vicarii unus idemque tribunal est: unde vides, Vicarium differre etiam per hoc a Judice delegato; etenim hujus potestas non expirat morte delegantis negotio jam cæpto, ex *Cap. 19. & 20. de officio delegati*. Si vero Episcopus excommunicatus, suspensus, vel interdictus sit, tunc sicut Episcopi, ita & Vicarii jurisdicção suspenditur quo ad negotia jam cæpta; adeo ut, tali censura durante, omnia ejus acta irrita sint, arg. *Cap. 2. de consuet. in 6.* Quod si communiter ignoretur talis suspensio, renunciatio, mors &c. acta interim valebunt, ex *l. Barbarius de off. Prætoris*, Ecclesia, vel publica supplente jurisdicçãoem propter necessitatem, vel utilitatem publicam.

80. Expirat III. jurisdicção Vicarii per revocationem factam ab Episcopo constituyente, & ipsi legitime intimatam, ex comm. apud Barbosam *Juris Ecclesiast. lib. 1. cap. 15.* Dixi, ipsi legitime intimatam; nam, generaliter loquendo, non cessat jurisdicção judicis, donec certior reddatur de revocatione, ex *l. Si forte ff. de off. Præsidis*.

81. Dubitabis tamen 1. an, si Vicarius revocetur sua culpa, seu ob delictum suum depositione dignum, tunc talis revocatio debeat ipsi esse intimata? Respondet Azorius negative *p. 2. lib. 3. cap. 45. q. 15.* ubi dicit, id esse commune. Nihilominus probabiliter quoque, si non melius, & probabilius, do-

docet Sbrozzius *lib. 3. q. 33.* cum Sanchez de *Matrim. lib. 3. num. 11.* in hoc quoque casu necessariam esse intimationem.

82. Dubitabis 2. quænam potissimum sint causæ, ob quas a Vicario auferendus sit Vicariatus? *Re. ex Pignatell. tom. 9. conf. 162.* eas multiplices esse: videlicet si consliterit de mala iustitiæ administratione, de abusu censurarum, de extorta pecunia: item si is fuerit simoniacus, & simoniacum fecerit suum Episcopum, si scandalose vixerit, cum potissimum in Vicario Episcopi debeant mores esse inculpabiles.

83. Dubitabis 3. an expiret Vicariatus Generalis Episcopi per promotionem Vicarii ad alium Episcopatum? *Resp. negative:* sed poterit Vicarius, qui, durante hoc officio suo, creatus, & consecratus est Episcopus, creatione hac, & consecratione non obstantibus, retinere munus Vicarii Generalis interea temporis, dum se præparat, & expectat opportunitatem conferendi se ad suam Ecclesiam. Ratio est; quia nullo jure prohibetur, quominus Episcopus possit esse Vicarius alterius Episcopi. Imo Romæ admodum prudenter, ut observat Card. Petra *ad Const. 1. Pauli II. num. 49.* mos introductus est, ut in Vicarium Papæ eligatur Cardinalis, qui sit, vel fiat Episcopus: siquidem ipse munia Pontificalia vice Papæ Urbis Episcopi exercere debet; quamvis pro majori recto gubernio hujus Episcopatus Romani eligatur etiam Episcopus non Cardinalis, uti Vicegerens Cardinalis Vicarii, qui obeat munera Pontificalia in casu impedimenti Cardinalis Vicarii. Porro nihil hic dicere visum est de Card. Vicario Urbis; sed videri possunt tum Card. Petra *tom. 5. pag. 196.* plura de eo referens, tum Card. de Luca *in Relat. Curia disc. 4.*

FINIS TERTIÆ PARTIS.

DE VICARIO CAPITULARI

P A R S Q U A R T A.

§. I.

Quis sit, a quo, & quando eligendus sit Vicarius Capitularis.

1.

BI primum jurisdictio Episcopalis devoluta fuerit ad Capitulum sive per mortem, sive per renunciationem, sive per translationem &c. Episcopi, tenetur Capitulum intra octo dies a die notæ vacationis eligere novum Vicarium, vel confirmare illum, qui sede plena fuit. Nam licet olim posset Capitulum toto tempore vacationis devolutam ad se jurisdictio- nem Episcopalem per se ipsum exercere; nihilominus hodie post Tridentinum *sess. 24. cap. 16. de ref.* sancita est dispositio, quam diximus; & proinde tam Vicarius ille, qui de novo fuerit electus, quam alter, qui forte fuerit confirmatus, dicitur, & est Vicarius Capitularis, de quo nunc est sermo.

2. Notes tamen, quod intra illos octo dies non arctatur Capitulum ad Vicarium constituendum, vel confirmandum, sed potest successive intra eos octo dies expectare, & per se ipsum Episcopalem jurisdictionem exercere, ut cum Fagnano, Garcia, aliisque observat Layman *ad Cap. Romana, de officio Vic. in 6.* unde ad libitum Capituli est, tempus octidui restringere, dummodo non in fraudem; vel totum illud impendere, non tamen prorogare. Quod si intra tale temporis spatium Capitulum non constituerit, vel non confirmaverit Vicarium, electio tunc devolvitur ad Metropolitanum; vel, si Ecclesia fuerit aut Metropolitana, aut exempta, devolvitur ad antiquiorem ex Suffraganeis, vel ad propinquiorem Episcopum respective. Limites, nisi re integra præveniat Capitulum, moram purget, & Vicarium constituat, ex Garcia *part. 5. cap. 7. n. 7.* aliisque.

3. Cirrit vero tempus octidui a die notæ vacationis, seu a die scientiæ de vacatione, quæ quidem scientia debet esse certa, & non sufficit præsumpta, ut cum Diana docet Leurenus. Hinc, quando agitur de vacatione per translationem, duo meminisse oportet. Alterum est, tempus octidui currere a die, quo innouit Capitulo, Episcopum fuisse per Papam in Consistorio absolutum a vinculo prioris Ecclesiæ, etiam necdum capta possessione alterius Ecclesiæ, imo nec litteris expeditis, ex Diana *part. 8. tract. 4. resol. 55.* Alterum est, notitiam certam de tali absolutione inesse Capitulo censeri, quando id innouit etiam ex testimonio, seu documento Secretarii Sacri Collegii; tunc enim illico abstinere debet Episcopus ab exercitio suæ ordinariæ jurisdictionis, eaque transit in Capitulum. Hæc duo olim ignorans quidam Episcopus, graviter erravit. Finitur autem cursus talis temporis, finito ultimo termini die, qui non computatur in termino.

§. I I.

Quomodo facienda sit electio Vicarii a Capitulo.

4. **I**N electione Vicarii non requiritur, ut Capitulum servet formam statutam in *Cap. Quia propter, de elect.* aut in decreto Concilii Tridentini *sess. 25. de Regular. cap. 6.* quia tales leges non loquuntur de hac electione, ut docent communiter Doctores apud Dianam, & Leurenium: ideoque non est necessarium, ut talis electio fiat per vota secreta; requiritur tamen, & sufficit pluralitas votorum: unde, si duo fuerint electi, & unus habeat majorem partem votorum, is remanere debet, dummodo major pars votorum non computetur respectu aliorum, qui minora vota habuerunt, sed respectu totius Capituli, ex Ventriglia apud Leurenium *q. 551.*

5. Notat Pignatellus *tom. 1. consult. 23. num. 7.* quod, si aliquis propter non habitam pluralitatem votorum fuerit nulliter electus, non possit hæc electio revalidari per subscriptionem litterarum patentium factam a majori parte Canonicorum. Ratio est; quia vota debent dari collegialiter, & in Capitulo, ita ut non sufficiat consensus postea datus uti a singulis.

6. Porro illud tenendum est ex eodem Pignatello *tom. 6. consult. 92.* vicari electionem, & reddi nullam, si quis idoneus rejiciatur a numero concurrentium, & eligendorum; nam rejectio idonei habet vim voluntariæ correctionis ad certum numerum eligendorum, quæ non permittitur electoribus in præjudicium aliorum; & si quis repellatur, ex hoc ipso electio dicitur restricta, & coarctata.

§. I I I.

Quis, & qualis eligi debeat in Vicarium a Capitulo.

7. **C**ontendit Novarius, ut eligendus a Capitulo debeat esse in Sacris constitutus: idque probat; quia, licet Tridentinum hanc qualitatem non petat, tamen Clemens VIII. datis litteris hoc expresse jussit. Sed Novarius, ut observat Merolla *tom. 3. disp. 7. cap. 7. dub. 18.* illarum litterarum nullum testimonium authenticum assert: & quamvis dictæ litteræ reperirentur, ut docet Diana *resol. 59.* nihilominus hodie non obligarent, quia continent præceptum personale, latum scilicet ab homine, quod morte præcipientis expiravit. Item nec de necessitate est, ut ille eligatur, qui sit de gremio Capituli, quamvis, si adesset ex eo gremio idoneus, hic esset cæteris paribus præferendus, ut censuit Sacra Concilii Congregatio, teste Marcello Vulpe in *praxi Fori Ecclesiastici cap. 44.*

8. Cæterum de necessitate Vicarius Capituli debet eligi Doctor, aut Licentiatius (intellige, quando haberi potest); alias electio erit nulla, & devolvetur ad Metropolitanum, ex textu Tridentini, & ibi DD. apud Pignatellum.

9. Dixi, alias electio erit nulla, quod non inficior controversum esse: non desunt enim, qui nullitatem hanc negent, & putent, per textum Conciliarem relinqui in arbitrio Capituli eligere Doctorem, vel alium cæteroquin idoneum, nec obitare declarationes Cardinalium, quæ allegantur in contrarium; ajunt quippe, intelligendas eas esse, vel ubi non sit consuetudo, quam

lem esse in Limano Archiepiscopatu docet Solorzanus *de Indiarum jure tom.2. lib.3. cap.13.* vel ubi fuerint eæ declarationes publicatæ, receptæ, & practicatæ. Sunt etiam qui nolint hanc nullitatem, si, loco eligendi Doctorem in Jure canonico, eligatur Doctor in Theologia, ut inter alios docet, & contendit mordicus Riccius *p.4. decis.305.* apud Dianam. Nihilominus Leurenus *quest.557.* pensatis utriusque partis rationibus, putat, irritam fore electionem, si electus fuerit Doctor in Theologia, non vero Doctor in Jure Canonico (intellige, dum Doctor Canonum haberi possit); & citat Barbosa, qui testatur, sic resolutum fuisse a Sacra Concilii Congregatione 28. Augusti 1621.

10. Illud porro extra controversiam est, quod, siue eligatur Doctor in Jure canonico, siue in Theologia, is promotus esse debeat in publica Universitate, & non sufficiat, si obtentus fuerit Doctoratus ex privilegio ab aliqua privata persona, ut cum aliis docet Pignatellus *tom.8. consul.34.* Standum vero est receptæ ac præscriptæ praxi aliorum Capitulorum, prout videtur insinuare Garcias *p.2. cap.7. a num.14.*

11. Dubitabis 1. an possit in Vicarium eligi a Capitulo Parochus actualis? R. interrogatam de hoc olim fuisse Sacram Congregationem Episcoporum & Regularium, ut testatur Barbosa *in tract. de Canonicis cap.42. n.37.* & Sacram Congregationem respondisse, posse quidem eligi Canonicum Parochum, qui Parochialem curam gerat in civitate, & in eadem Cathedrali Ecclesia; licet in necessitate, juxta declarationem Congregationis Concilii *in Melevitana 13. Julii 1669.* dicatur, electionem Vicarii Capitularis factam in persona Parochi sustineri, non obstante, quod tribunal Episcopale per sex, & ultra milliaria distaret a Parochiali, dum illam per Vicecuratum administraret: non vero posse eligi Parochum ruralem, aut extra civitatem curam Parochialem exercentem. Neque obstat, quod *part.3. n.11.* diximus, Parochum non posse ab Episcopo eligi in suum Vicarium ratione residentia; nam, ut docet Pignatell. *tom.7. cons.4. n.6.* cessat hæc ratio in casu, quo a Capitulo eligatur Parochus habens curam animarum in ipsa Cathedrali, & civitate, in qua potest quacumque hora residere, nec aliunde est Capitulo vetitum, sicut Episcopo, uti opera Parochi in servitio diœcesis, quando stet residens.

12. Dubitabis 2. an Canonicus electus in Vicarium Capitularem, & absens a Choro propter officium Vicariatus, faciat suas distributiones? R. Affirmat Garcias *part.3. cap.2. num.358.* cui adhæret Diana *part.5. tract.18. resol.57.* citans Elcobar *de Horis Canon. §.2. num.218.* Negat id Barbosa *Juris Eccles. lib.1. cap.32. num.39.* cum Moneta *de distribut. part.2. q.11.* & cum Castropalao *part.2. de Orat. publ. disp.3. punct.9. §.7.* sic docente ibi: *Vicarii Foranei &c. fructus præbendæ lucrantur, quia legitimam habent causam absentia. Non tamen lucrantur distributiones quotidianas, nisi privilegio Pontificis, consuetudine legitime præscripta, aut statuto a Pontifice confirmato eis concedantur, quia non sunt occupati in servitio Ecclesiæ propriæ, sed in servitio Episcopi (vel Capituli) & Ecclesiæ in communi.* Hanc sententiam docet Wietner, quando non fuerit consuetudo legitime præscripta in contrarium.

13. Ad extremum memineris, eas qualitates requiri in Vicario Capitulari,

lari, quæ requiruntur in Vicario Generali: unde ea in ipso ætas requiritur, quæ sit ad minimum viginti quinque annorum, quamvis Barbosa *Jur. Eccles. lib. 1. cap. 32. num. 54.* doceat, ætatem viginti trium annorum permitti posse in Vicario Capitulari, si alias sit idoneus, non tamen id expedire.

§. IV.

De potestate, & jurisdictione Vicarii Capitalaris.

14. **V**icarii Capitalaris potestas, & jurisdictio non solum est similis potestati Vicarii Episcopalis, propterea quod sit ordinaria, & extendens se ad ea, quæ potest Capitulum sede vacante in jurisdictione ordinaria Episcopali, sed etiam est amplior, propterea quod se extendit etiam ad ea, quæ sede plena indigent speciali mandato, ut probabilius inferunt ex textu Tridentini recentiores aliquot Canonistæ cum Garcia contra Dianam *part. 8. tract. 4. resol. 64.* aliisque ab eo citatis. Atque ideo, quando quis fuerit illimitate electus in Vicarium Capitularem, poterit absque speciali mandato Capituli dispensare in interstitiis: quamvis id olim negaverit Ventriglia cum aliis apud Leurenium.

15. Dixi, quando quis fuerit illimitate electus in Vicarium Capitularem; nam Capitulum, saltem olim, in ipsa electione Vicarii Capitalaris poterat aliqua sibi reservare vel exercenda per se ipsum, si forent voluntariæ jurisdictionis, vel per alium deputandum, si forent contentiosæ jurisdictionis, cum cognitione causæ, ut bene notat Leuren. *quest. 566.* & cum aliis tradit Barbosa *Juris Ecclesiastici lib. 1. cap. 32. n. 43.* Dixi, saltem olim; nam de præsentî declarat id non posse fieri Benedictus XIV. *de Synodo Diac. lib. 1. cap. 8. num. 10.* At vero, facta illimitate electione, nequit Capitulum ullam amplius restrictionem facere, aut jurisdictionis administrationi se admiscere, ut communius docent DD. præmissis aliquot declarationibus Sacræ Congregationis: quamvis contrarium censcat Diana *part. 7. tract. 7. Miscell. resol. 41.* Equidem putarim, standum cum communiori, arg. *l. Judex 55. ff. de re judicata.* Hinc primo nequit Capitulum, facta illimitate electione, deputare Visitatorem sine consensu Vicarii Capitalaris. Hinc secundo, si aliquis a Vicario Capitalari appellare velit, non ad Capitulum, sed ad Metropolitanum appellare debet, tanquam superiorem, ex Barbosa *de off. Episc. alleg. 54.* Hinc tertio, si forte a Vicario Foraneo quis appellaverit ad Capitulum; is remitti debet ad Vicarium Capitularem, utpote in quem totius jurisdictionis Episcopalis exercitium translatum est, & ipsa illius electione abdicatum est a Capitulo *ex cap. 16. cit. Tridentini.* Hinc quarto, si recusetur Vicarius Capitalaris ab aliquo tanquam suspectus, non pertinet ad Metropolitanum, sed ad Capitulum cognoscere legitimacionem recusacionis, arg. *Cap. Si contra 4. de off. deleg. in 6.* ut a Sacra Congregatione declaratum fuisse refert Garcias *de Benefic. part. 5. cap. 7.* in quo casu etiam potest Capitulum remittere cognitionem talis legitimacionis ad arbitros; & si comperit, legitime, ac merito suspectum esse Vicarium Capitularem, poterit alteri causam delegare.

16. His universum, & in genere delibatis, dubitabis in specie 1. an
Vica-

Vicarius Capitularis approbare possit Confessarios, & approbatos revocare? R. quo ad primum, posse utique approbare Confessarios, ut expresse in terminis de Vicario Capitulari habet Ventriglia; imo posse Confessariis facultatem concedere absolvendi ab omnibus casibus Episcopo reservatis: quo vero ad secundum, posse etiam Vicarium, ex eodem Ventriglia, revocare facultates omnes audiendi Confessiones Sacramentales, & Confessarios examinatos, & approbatos per Episcopum mortuum, iterum ad examen revocare, & si eos inhabiles repererit, reprobare, etiamsi Regulares sint. Ita apud Leurenium de *Vic. Capit. quest. 596.*

17. Dubitabis 2. an Vicarius Capitularis dare possit litteras dimissorias pro sacra Ordinatione, & quando? R. ubi Concilium Tridentinum receptum est, non posse eas dare Vicarium Capitularem intra annum sedis vacantis, sub nullius etiam privilegii, aut consuetudinis pretextu, nisi solis arctatis ratione Beneficii recepti, aut recipiendi, ita disponente Tridentino *sess. 7. cap. 10. & sess. 23. cap. 10. de ref.* posse tamen eundem Vicarium eas concedere elapso ipso primo anno, qui incipit a die mortis Episcopi, & quidem etiam non arctatis, non tamen posse etiam post lapsum anni concedere illas ordinandis ad titulum Patrimonii, vel Pensionis, eo quod id reservatum sit Episcopo a Tridentino *sess. 21. cap. 2. de ref.* quamvis, id non esse ubique receptum, cum Garcia notat Barbosa in *Summa Constitutionum Apostolicarum decis. 5. cap. Sede vacante, num. 12.*

18. Dubitabis 3. an possit per se ipsum assistere matrimonio? R. de hoc vix dubitari posse; idque, etiamsi Vicarius non fuerit Sacerdos: quandoquidem ipse exerceat ordinariam, & Episcopalem jurisdictionem, possitque hanc facultatem assistendi delegare cuicumque alteri Sacerdoti, non minus quam Vicarius Generalis Episcopi, sitque Ordinarius, & Parochus Parochorum: uti tradit Diana *part. 8. tract. 8. resol. 49.*

§. V.

Vicarii Capitularis officium quando expiret.

19. **A**Ut Vicarius Capitularis fuit a Capitulo in ipsa actuali deputatione electus limitate, & ad tempus, prout id posse fieri a Capitulo docuit cum aliis Leurenus; aut fuit illimitate, & sine praxiione temporis electus? Si primum, cessat ejus officium, elapso eo tempore praxio. Si secundum, cessat ejus officium in duplici casu: nempe 1. quando Episcopatus detur a Sede Apostolica Administrator; 2. quando Episcopatus detur novus Episcopus, nec amplius habeatur sedis vacatio: quod tunc contingit, inquit Diana *p. 8. tract. 4. resol. 69.* quando novus Episcopus adeptus fuerit possessionem, & litteras Apostolicas Capitulo presentaverit; non enim sufficit, quod Episcopus fuerit electus, imo nec quod fuerit confirmatus, ut constat ex *Extravag. Injuncta, de electione.* Notandum tamen est, hoc limitari a Leurenio *quest. 615.* ubi, seu in illis locis in quibus ex prascripta legitima consuetudine permittitur novo Episcopo electo administratio ante confirmationem.

20. Advertendum deinde est, quod, quando cessaverit officium Vicarii Capit-

Capitularis, ipse reddit novo Episcopo rationes suæ peractæ administrationis; & deliquisse compertus, ab eo, vel Metropolitano punitur: ab Episcopo quidem, si in officio, & contra iustitiam deliquerit; a Metropolitano, si Metropolitanæ jurisdictionem offenderit. Hæc autem redditio rationum facienda est novo Episcopo eam exigenti, etiamsi rationem ipse Vicarius reddiderit Capitulo, & ab eodem absolutionem, aut liberationem obtinuerit, ut ex expresso textu Tridentini *sess. 24. de ref. cap. 16.* habetur.

21. Dubitabis 1. an cesset officium Vicarii Capitularis per amotionem ipsius factam a Capitulo? R. notandum, quod, si in ipsa actuali deputatione Vicarii Capitularis actum fuerit in Capitulo, & pactum cum ipso Vicario de hac libera revocatione, seu amotione ad nutum Capituli, tunc potest Capitulum amovere, seu revocare ad libitum suum Vicarium, ut fuse habet Leurenus *quæst. 616.* & quando fiat ea amotio, tunc cessat officium talis Vicarii. Quod si in ipsa actuali deputatione de hoc nihil actum & conventum fuerit, nequit Capitulum suum Vicarium amovere sine iusta causa, & quidem prius approbanda a Sacra Congregatione, ut notat Pignatellus *tom. 1. consult. 23.* Ubi vero contingeret, quod Vicarius Capitularis ex iusta causa, & quidem a Sacra Congregatione approbata, amoveretur a Capitulo, tunc cessaret officium talis Vicarii Capitularis, & Capitulum teneretur alium intra octo dies eligere.

22. Dubitabis 2. an cesset officium Vicarii Capitularis per substitutionem alterius factam ab ipso Vicario Capitulari? R. notandum hic, quod tradit Diana *part. 8. tract. 4. resolut. 62.* nempe: *Vicarium constitutum a Capitulo non posse alium instituere, nisi ad modicum tempus, & ex urgenti, & magna causa, ac non nimis frequenter, Hostien. in Cap. Clericos, de officio Vicarii, Card. in Clem. unic. eodem tit. q. 19. vel nisi haberet mandatum speciale a Capitulo, ut possit alium substituere, cum clausula: quem ex nunc, prout ex tunc nos substituiimus. Et, si Vicarius infirmitate detentus esset, vel alio legitimo impedimento occupatus, posset, de consensu tamen ipsius Capituli, causas tunc pendentes alteri delegare. Sed si Capitulum vellet durante infirmitate alium Vicarium deputare, posset utique facere.* Hactenus Diana.

23. Hoc præmissis, per substitutionem temporalem alterius factam a Capitulo, vel ab ipso Vicario respective in casibus, & modo prædictis, non cessaret quidem, sed suspenderetur Vicarii jurisdictio. Porro deberet persona substituta sive a Capitulo, sive a Vicario, habere qualitates illas requisitas in Vicario Capitulari per Tridentinum, prout ex Ventriglia docet Leurenus *quæst. 611.*

24. Hactenus dixisse sufficiat de Vicario Capitulari: de quo nihil attigi spectans ad ejus præcedentiam; nam tritum est, quod, si ipse fuerit Canonicus, ut communiter esse solet, debet semper stare, sedere, incedere in loco suo Canonicali, & tunc nulli præcedit, ut docent Pignatellus *tom. 4. cons. 183.* & Barbosa *de Can. & Dignit. cap. 36.* Quod si non fuerit Canonicus, debet quidem præminentiam cedere primæ Dignitati post Pontificalem; sed notat Cardinalis de Luca *ad Trident. disp. 31.* expediens esse, ut ipse evitet occasionem talis cessionis, ut major apud populum appareat dignitas officii, nempe Vicariatus Capituli.

FINIS QUARTÆ PARTIS.

DE

DE VICARIO FORANEO

303

P A R S Q U I N T A .

§. I.

Quis sit, & dicatur Vicarius Foraneus.

I.

Vicarius Foraneus, ex Azorio *tom. 2. lib. 3. cap. 45.* est, & dicitur ille, qui extra civitatem Episcopalem, puta in aliquo diœcesis oppido, jurisdictionem habet, deducto hoc nomine Foranei, ex eo. quod constituatur foris, extra civitatem in qua Episcopus residet, vel potius quia forum, & judicium, non generale, sed speciale tenet, ut notat Castropalaus *tract. 13. disp. 2. punct. 30.* Ejus autem tribunal, & auditorium, non censetur idem, quod Episcopi; unde ab eo ad Episcopum datur appellatio. Itidem jurisdictionem ordinariam non habet, sed delegatam, & idcirco nequit ipse valide assistere matrimoniis, ex Sanchez *lib. 3. disp. 29.* De primordiis talis Vicarii late tractat Benedictus XIV. *de Synod. lib. 3. cap. 3.* eaque refert ultra tempus Clementis V. qui floruit anno 1305. Is constituitur sede plena ab Episcopo, qui ex citato Benedicto XIV. *de Synodo*, debet constituere virum probum, jurisperitum, & maturæ ætatis. Expediit etiam, teste eodem Pontifice *loc. cit.* ut vocetur ad Synodum Diœcesanam, etiamsi non fuerit Archipresbyter, vel Beneficiatus. Insuper non videtur dignitatem habere; ita ut rescripta Romanorum Pontificum directa ad eum, qui est in aliqua dignitate constitutus, ad illum non extendantur. Præminentia etiam est multum diminuta; siquidem ne quidem Præpositos Ecclesiarum Collegiatarum præcedat, nisi forte de consuetudine aliter servetur, & ipse pro dignitate habeatur, ut docet Engel *ad tit. de off. Vicarii num. 5.* Non inficior tamen, eam illi reverentiam, & obedientiam exhibendam, quæ decet virum ab Episcopo pro respectabili munere in eo oppido constitutum; est enim ipse in eo loco veluti oculus Episcopi advigilans cultui Divino, personis Ecclesiasticis, & rebus sacris.

2. Dubitabis, an possit appellari Vicarius Episcopi? R: non posse proprie, & in rigore, ut docet cum aliis Sbrozzius; quia non gerit vices Episcopi, nisi tanquam delegatus: nihilominus lato quodam modo appellari potest Vicarius Episcopi, quia gerit lato quodam modo vices Episcopi, ut bene notat idem Sbrozzius.

§. II.

§. II.

Quæ, & quanta sit ejus potestas.

3. **Q**uantitas potestatis, & jurisdictionis, respectu hujus Vicarii, metienda est, non ex aliquo jure, sed ex commissione illi facta ab Episcopo: cum enim Vicarius Foraneus sit ipsius delegatus, eam habet potestatem, & jurisdictionem, quam delegans ipsi impertiverit. Ubi adverto, expedire, ne Episcopus nimis arcte se gerat cum hujusmodi Vicario in iis oppidis frequentioribus, & a civitate Episcopali magis distantibus; propter repentinos casus, qui ibidem dari possunt, & propter periculum quod esse possit in mora. Quamvis enim in ejusmodi casibus, juxta receptam Glossam in *Cap. Tale pactum, de pactis, id jure servandum, licet statutum non sit, quod verisimile est statuendum fore, si quesitum fuisset*: quamvis (inquam) tunc possit Vicarius interpretari in favorem sue potestatis; nihilominus ille sæpius hærebit, & incommoda non levia, vel scandala subsequenter: aut e contra, si Vicarius non ita interpretetur, non raro similibus, vel majoribus inconvenientibus locus dabitur.

§. III.

An Vicarius Foraneus possit alteri suam potestatem subdelegare.

4. **R**egulariter loquendo, non potest Vicarius Foraneus suam potestatem delegatam ab Episcopo, alteri subdelegare; cum regulariter delegatus tantum accipiat potestatem exercendi jurisdictionem, non vero illam alteri committendi. Potest nihilominus id facere, si fuerit id illi concessum vel expresse, vel tacite ab Episcopo; quia tunc, non suo, sed delegantis nomine suas partes committeret.

5. Quod si aliquando infirmetur, cum interim ad Curiam Episcopalem nuncius mittitur, ut provideat, poterit alteri committere, non quidem cognitionem alicujus causæ, sed rei alicujus nudum ministerium, vel rei alicujus executionem, arg. *Cap. 27. vers. Nos autem de off. delegat.* Potestas talis Vicarii cessat, quando, & quatenus cessat officium delegati.

P A R Æ N E S I S

Ad Vicarios tum Generales, tum Capitulares, tum Foraneos respective.

6. **D**abunt mihi veniam RR. Vicarii, si ad calcem hujus Partis, eos libera oratione alloquar, mutuatis tamen verbis, ac sententia a sapienti Theologo P. Fr. Alexandro a S. Teresa Carmelita. Hic namque vir pietate, ac zelo plenus, & novitates quamqui maxime exotus, rogat etiam atque etiam Rectores quoslibet Ecclesiasticos, ut depositum Fidei apud populos, quibus præsent, sollicitè custodiant, & augeant; etenim ipse *cap. 11. sui libelli*, qui inscribitur *Hydra profanarum novitatum*, Rectorem Ecclesiasticorum

corum incuriæ tribuit, quod Fides sensum sine sensu alicubi deficiat, & errores, ac novitates identidem pullulent: quocirca ait: *Oportet, ut Pastor totus sit mens, & oculus, maxime dum luporum timentur incursus. Unde cum Christus verus & bonus ille Pastor nasceretur, erant Pastores, inquit Evangelista Lucas, in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Quem textum ad rem nostram exponens S. Ambrosius, subdit: Videte Ecclesiæ surgentis exordium. Christus nascitur, & Pastores vigilare ceperunt, qui gentium greges, pecudum more ante viventes, in causam Domini congregarent, ne quos spiritualium bestiarum per effusas noctium tenebras pate-rentur incursus. Et bene Pastores vigilant, quos bonus Pastor informat. Sed quare bonus Pastor? quia cognosco oves meas, inquit, & cognoscunt me meæ: & animam meam pono pro ovibus meis. Unde convincuntur non esse boni Pastores, qui nec oves suas cognoscunt, aut mores earum & studia explorant, nec ab ovibus cognoscuntur, aut consuluntur, aut, si eas cognoscant, & hereseos scabie infici videant, medicinam tamen salutaris correctionis non adhibent, nec morbidas oves a grege separare curant, & lupos venientes, aut etiam grassantes fugare contemnunt, ipsimet fugientes, ut vitam suam, aut etiam minoris momenti reculas servent &c. Vid. ibi plura in hanc rem.*

7. Præterea opportune idem Theologus cap. 10. docet, Rectorum Ecclesiasticorum diligentiam in eo sitam esse oportere, ut populos sibi subditos a lectione librorum non sanæ doctrinæ pro viribus avertant; inquit enim ibi: Cum consuetudo, convictus, ac colloquia cum hominibus perversis pervertant hominum mores, efficacius tamen id præstat perverforum librorum incauta lectio: licet enim verba efficacius moveant, vehementius trahant, celeriusque rapiant, quam scriptura, eo quod viva vox acutius animum penetret, tamen ea, quæ scribuntur, cum ex longa proveniant meditatione, melius sunt digesta, accuratiusque ordinata, quam quæ voce ex tempore plerumque proferuntur: ideoque efficacior est scriptura, quam vox &c. Ubi etiam citatus Auctor refert ex Floremundo Remundo, Calvinistas primum academicam juventutem seduxisse, & per eam hæresim fuisse fundatam, & sparsis per scholares hæreticis libellis propagatam. Addit deinde sic: *Quid opus est pluribus? Omnes hæresiar-chæ hac callida libellorum sparsione hæresim suam fundarunt, ac propagarunt.* Dat præterea laudatus Auctor rationem hujus nocimenti; quia nempe, ex S. Basilio, assuescere sermonibus pravis via quedam est ad rem ipsam. Hæreticis proinde assuescere sermonibus sive voce pronuntiatis, sive calamo paratis, via est ad hæresim ipsam. Concludit demum: *Hinc (nempe ex talium librorum lectione) tantus Catholicæ Fidei in multis languor, hinc omnis seductionis ad hæresim origo.* Quare circumspectant Vicarii, quinam libri in scholis, in monasteriis, in seminariis legantur, & ex S. Hieronymo in *epist. ad Furiam*, eorum dumtaxat tractatus permittant, quorum fides nota est, scilicet non mere præsumpta.

8. Proderit etiam quammaxime eas regulas observare, quas S. Ignatius præscribit in suo aureo Exercitiorum Libello, ad hoc ut cum orthodoxa Ecclesiâ vere sentiamus; quarum ea, quæ est numero sexta, perfamiliares Vica-

rio esse deberet, videlicet altam populis æstimationem inferere circa doctrinam communem, & communem sensum Fidelium de his, quæ spectant ad pietatem ac salutem. En verba S. Patriarchæ loc. cit. *Laudare Reliquias, venerationem, & invocationem Sanctorum. Item Stationes, Peregrinationesque pias, Indulgentias, Jubilæa, Candelas in Templis accendi solitas, & reliqua hujusmodi pietatis, ac devotionis nostræ adminicula. Sunt enim hæc, quæ doctrinam Fidei mimiunt; quibus ablatis, facilius patet aditus ad Fidem ipsam, vel alia dogmata Fidei proxima oppugnanda. Quare propter connexionem aliquam licet non necessariam, nec evidentem, quam cum Fide habent, exigunt peculiarem reverentiam, ne facile, & temere contemnuntur. Hactenus de Lugo, & quidem apposite: nam, ut refert Baronius ad annum Christi 370. quidam sanctus vir aiebat: *Neceffe est omnes vias persequi, non modo ne oves Salvatoris a feris capiantur, sed etiam ut conserventur incolumes. Deus faxit, ut Episcopi, & Vicarii omnes in id consentiant.**

F I N I S.

D E
DIGNITATE, OFFICIO, ET POTESTATE
E P I S C O P I.

DE DIGNITATE, OFFICIO, ET POTESTATE

E P I S C O P I

P A R S U N I C A .

P R O Æ M I U M

Ex Jacobo Simanca Hispano Pacensi Episcopo .

E ignorantiam prætexere queant ii , qui honorem debitum non præstant Episcopis , breviter & succincte multa collegi , quibus facile quivis intelligat , quanta sit Episcoporum dignitas , & quali sit honore afficienda , qua quidem non solum Pontifices maximi decorantur , sed etiam Omnipotens Deus Christus Redemptor noster ab Apostolorum Principe in *epistola 1. cap.2.* nominatur his ipsis verbis : *Eratis sicut oves errantes , sed conversi estis nunc ad Pastorem , & Episcopum animarum vestrarum .* Atque hæc quidem hæcenus : nunc ad rem .

§. I.

1. **E** piscopi , idest ii qui in Apostolorum locum successerunt , & positi sunt , sicut Apostolus ait , regere Ecclesiam Dei , ita appellantur ex Græca voce , quæ Latine idem sonat , ac Speculator , *Can. Clericus d.21.* vel Superintendens , *Can. Qui Episcopatum 8. q.1.* debent enim ipsi mores & vitam eorum , qui sunt suæ curæ concrediti , speculari & perspicere . Olim , & nunc quidam Hæretici , videlicet Lutherani , & Calviniani , secuti Joannem Wiclefsum , & Aerium , docuerunt , Episcopum a Presbytero in potestate , dignitate , & munere non distingui jure Divino . Contrarium tamen de Fide tenendum est , statuente Concilio Tridentino *sess. 23. can.6. & 7. de Sacram. Ord.* Episcopum a Presbytero jure Divino distingui , & anathemati subjiciente oppositum dicentes , vel asserentes .

2. Episcopalis dignitas , maxima dicitur in Ecclesia , saltem quo ad Ordinem , & Ordinis potestatem : imo in *Cap. Venerabilis , de præb.* Episcopatus appellatur *culmen Dignitatum* ; siquidem Episcopi plena & perfecta Ordinis potestate pollent , & tanta quidem , quanta Summus Pontifex ; supremum enim Sacerdotii apicem attigerunt : unde eos Summus Pontifex veteri more *Venerabiles Fratres* appellat . Præterea ipsi sunt Ecclesiæ Patres & Doctores , Angeli Dei , Spiritus Assistentes Sponsæ Christi , Judices omnium causarum etiam majorum in generali & legitimo Concilio sub Capite suo Ro-

mano

mano Pontifice, cui assident ipsi quasi nati Assessores, Custodes primarii gregis Domini, Oculi supremi Hierarchiæ Ecclesiasticæ &c. Quare exploratum est, Episcopos omni veneratione & honore esse dignos, ac tales omnino, quos merito omnes tum Regulares, tum sæculares, etiam Principes, singulari cultu & reverentia prosequantur, ex *Cap. 6. de major. & obed.* ac Tridentino *sess. 25. cap. 17. de ref.* Hinc accepimus in Historiis apud Bosium *de signis Ecclesiæ lib. 20. cap. 5.* & apud Baronium variis in locis, Episcopos olim in primitiva Ecclesia ab Imperatoribus Regibusque eo honore affectos fuisse, ut & pedes eorum exoscularentur. Subsequentibus vero temporibus, ut taceam de S. Canuto Rege Danorum, qui ut majori apud Danos suos honori essent Episcopi, iis omnibus primum inter Proceres locum, perinde ac Ducibus, assignavit, ut taceam (inquam) de hoc Sancto Rege, memoriæ proditum est, Alaricum ipsum Gothorum Regem, quantumlibet is esset Arianus, tamen Antistes Catholicæ communionis summo semper in honore atque exultatione habuisse. Tanti enimvero sit eum esse, cui, ut aiebat S. Ignatius Martyr *ep. ad Philadelph. credita sunt Sancta Sanctorum, cui soli commissa sunt secreta Dei.* Plura ejusmodi vide apud cit. Jacobum Simanca in suo eruditissimo Summario *de dignit. Episcoporum.*

3. Ad gradum in Ecclesia Dei tam excelsum ascendere nemo debet præsumere, nisi vocatus fuerit a Deo, ex communi apud Bellarminum *de Gem. Col. lib. 2. cap. 5.* juxta illud Apostoli *ad Hebr. 5. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo.* Vocatio autem ex Providentia ordinaria duplex est (præcindimus enim ab extraordinaria vocatione per signum aliquod prodigiosum, puta per columbæ descensum, aut cælestem aliquem fulgorem; nam talis vocatio rarissima est, ex Bellarmino *de Cler. l. 1. cap. 5.* certe hoc tempore minime eam videmus) duplex, inquam, est vocatio ordinaria. Altera interna, altera externa. Vocatio interna est affectus ille, & quidam veluti interior impulsus, quo quis sentit se incitari ad statum Episcopalem. Hunc autem affectum, seu impulsum, a Deo esse dignoscitur ex fine. Si enim tota ratio quæ impellit animum, est bonum spirituale, puta Dei cultui, & populorum salutis se devovere, non est dubitandum, quin talis vocatio sit a Deo, ex Lessio *de elig. stat. q. 5.* Si vero totus, vel primarius finis, quo ad Episcopatum impelleris, est quid humanum, vel temporale; talis impulsus non videtur esse a Spiritu Dei, sed a spiritu humano & amore proprio, ex eodem *ibidem.* Vocatio externa est legitima electio, vel nominatio ad Episcopatum. Huic quippe aliquando in aliquibus raris circumstantiis nefas est refragari; unde quilibet tunc ei debet assentiri: regulariter vero potest eidem unusquisque tanquam Dei vocationi acquiescere, dummodo ipsam ambitiose per fautores, aut per se immediate non procuraverit, ex Bellarmino *loc. cit.* item dummodo sibi (utique non scrupuloso) apertissima non sit ac plane notoria sua indignitas atque inhabilitas ad tantum onus suscipiendum ac gerendum, ex S. Chrysostomo apud Thomassinum *p. 2. l. 2. cap. 66.* & ex S. Hieronymo in *cap. 3. Isaie*, ubi ait: *Non statim multitudinis acquiescamus iudicio, sed electi in Principatum noverimus mensuram nostram:* item dummodo votum quis

quis non emiserit non acceptandi Episcopatum , nisi fuerit præcepto cōactus ; num talis vovens nequit acquiescere simplici electioni , vel nominationi , sed expectare debet formalis præcepti impositionem , ex Card. de Lugo *conf. moral. lib. 3. dub. 5.*

4. Ambire , idest (prout explicat Azorius *part. 2. lib. 3. cap. 17.*) *aspirare ad Episcopatum quibuslibet artibus etiam malis* , sicuti etiam illum optare , aut quærere , vel unice , vel primario propter temporalia , illicitum est , ex communi cum S. Thom. 2. 2. q. 185. *art. 2.* Utrum vero liceat illum procurare ex moderato affectu propter honestum finem , in debitis circumstantiis , utendo modis & artibus quas jus naturale , Divinum , aut Canonicum non prohibuerit , lis est gravissima inter Theologos videnda apud Layman *de Benef. cap. 15.* & apud Valentiam *in 2. 2. disp. 10. de Statu Ep. q. 3.* a qua nos præscindentes censuimus , rem esse valde periculosam , atque exemplis Sanctorum minime consentaneam . Sanctissimi enim ac magni in Ecclesia Dei viri id muneris semper refugerunt : Nazianzenus siquidem e patria discessit , ne ad eum honoris gradum ascendere cogeretur : Sanctus Ephrem ejusdem rei gratia infamiam simulavit : S. Ambrosius noctu secessit , ac se occultavit &c. Pertineret tamen ad inordinationem voluntatis , si aliquis omnino contra Superioris injunctionem Episcopatum finaliter recusaret , ex S. Thoma 2. 2. q. 185. *art. 2.*

5. Fautor , seu intercessor apud electorem pro altero promovendo ad Episcopatum , illud cavere debet , ne peccati reus fiat , ut probe noverit hujus qualitates ac majorem idoneitatem ad tale munus . Limites , nisi intercedat sive implicate , sive explicite , sub conditione , si dignior inveniat , vel si licite & iuste eligi possit : quod videtur fieri , quando intercessor dicit : *peto , ut in iis , in quibus fieri possit , huic faveas* . Animadvertit tamen Card. de Lugo , aliquando tanti ponderis esse intercessionem alicujus apud electorem , ut licet verbis generalibus petat , quod huic faveat , periculum tamen sit , ne illum flectat ad electionem . Quo casu , idem Auctor censet , oportere clare loqui , ac dicere : *Ego solum peto , ut facta inquisitione , si istum dignum inveneris , sine alterius dignioris præjudicio , præstes huic gratiam & favorem* : ex Card. de Lugo , & de Justis *disp. 35. sect. 6. §. 2. num. 103.*

§. II.

6. **O**fficium Episcopi , juxta *Cap. 15. de off. jud. ord.* & juxta Tridētinum *sess. 5. cap. 2. de ref.* duo præcipue complectitur : primo cultum Divinum , & Christianam religionem conservandam & augendam : secundo pascere ac regere oves sibi commissas juxta mensuram potestatis sibi a Papa concessæ , cujus , tanquam universalis Pastoris , Episcopi sunt adjutores & ministri in partem sollicitudinis vocati .

7. Et quidem , ad primum quod attinet , ut suo satis muneri faciant Episcopi , hæc quatuor debent sedulo curare : 1. ut orthodoxa Fides , & veneratio Dei conservetur & augeatur : 2. ut Divina Officia rite celebrentur : 3. ut Sacra-

Sacramenta , prout oportet , administrentur : 4. ut harum rerum ministri , res , ac loca Ecclesiastica sancte ac decore tractentur .

8. Ad alterum vero quod spectat , videlicet in pascendis & dirigendis ovibus suis, plura debent Episcopi exercere . Primo enim debent prædicare verbum Dei ; 2. eligere bonos & idoneos Pastores , & dignioribus Beneficia , ac præbendas conferre ; 3. vitia subditorum arguere , corrigere &c. 4. dissidentes ad pacem magis , quam ad iudicium , excitare ; 5. pauperum , viduarum , & pupillorum curam gerere ; 6. providere , ne subditi superfluis sumptibus substantiam suam consumant ; 7. bonis exemplis pascere oves suas , pro iis frequenter orare , & Sacrificia offerre ; 8. sæpius diocesim personaliter visitare ; 9. Synodum statutis a iure temporibus convocare ; 10. residere in sua diocesi &c. Hæc quippe omnia a Concilio Tridentino diversis sessionibus præscripta sunt .

9. Cum autem hæc nequeant exacte præstari , nisi fuerit Episcopus ardentissima charitate Dei , & proximi præditus , hinc ipse debet esse in vita Christiana perfectus , ex S. Thoma 2. 2. q. 184. Et quidem Episcopus quilibet talis est *per comparisonem ad Ecclesiam* , ut inquit citatus Angelicus . Hoc tamen non est satis ; sed operam dare debet , ut talis etiam sit *per comparisonem ad iudicium Dei* . Quare debet ad hoc intendere , ut talem se exhibeat , ut ceteros & scientia , & sanctitate præcellat , ex S. Thom. 2. 2. q. 135. art. 3.

§. III.

10. **R**esidentia , ad quam diximus Episcopos obligari , est assidua commoratio Episcopi in loco sui Tituli ad personale servitium Ecclesiæ sibi commissæ præstandum : quæ quia intelligi debet cum effectu , præter realem & moraliter continuam Episcopi in eo loco præsentiam , omnino exigit ministerium personale ab eodem regulariter exhibendum , ex Sylvestro , Layman , aliisque : unde non esset ipse in conscientia tutus , si munia omnia Episcopalia per Vicarios , & substitutos exerceret , ex Cajetano in 2. 2. q. 185. art. 5. ubi ait : *Turpem se recognoscat , si nomen , potentiam , honorem , ac divitias Episcopi teneat in persona sua , officium autem alteri deleget ; quoniam priora omnia suæ data sunt personæ , ut habeat simul cum illis personale officium Episcopi* .

11. Advertimus cum Fagnano in Cap. *Canonum statuta &c. de constit.* non satis esse , ut Episcopus resideat in diocesi temporibus Adventus , Quadragesimæ &c. sed teneri iis temporibus ad residentiam in sua Cathedrali ex præcepto , & non ex mero consilio , juxta Sacræ Congregationis declarationem apud eundem Fagnanum *loc. cit.*

12. Quod autem dicebamus , Episcopum non debere munia Episcopalia exercere per Vicarios & substitutos , non tollit , quominus ipse habeat adjutores , seu Vicarios , alios quidem ab ipso iure constitutos , nempe Archidiaconum , Archiepiscoporum , alios constitutos ab homine , idest qui munus habeant Vicariatus , non in consequentiam alicujus Dignitatis quam obtineant , sed

sed immediate & directe ex speciali commissione facta ab homine, quales ii sunt qui dicuntur Vicarii Generales, vel Vicarii Foranei respective, ad nutum amovibiles, ac dependentes a directione Episcopii. Quinimo censemus, Episcopum non solum posse, sed & debere ordinarie ejusmodi Vicarium constituere, cujus opera adjuvetur; cum ille etsi diligentissimus sit, per se solum plerumque non sufficiat omnibus negotiis saltem commode expediendis, ex Pirhing, Ugolino, Leurenio, aliisque.

13. Dixi, residentiam exigere moraliter continuam commorationem in diœcesi: quam porro continuitatem non tollit modica interpolatio, seu brevis absentia, iusta ex causa, & sine gregis detrimento, ne in eo quidem, qui Episcopatum, seu Beneficium suscipiens, expressum de continua residentia præliterit juramentum; qui nec perjurii, nec alterius culpæ reatum incurrit, siquando postea ex legitimis causis, saltem in utilitatem Ecclesiæ ordinatis, ad tempus eum abesse contigerit, ex *Cap. Ex parte 13. de Cler. non resid.* Modica autem absentia existimatur, si Episcopus quotannis sive continue, sive interrupte a sua diœcesi ad duos, vel ad summum ad tres menses abfuerit, ex Tridentino *sess. 23. cap. 1. de reform.*

14. Quo jure oriatur obligatio residendi, controversia est veteribus ignota, sed gravis ac celebris inter recentiores. In qua tanquam certum statutum, non humano tantum, sed etiam Divino præcepto esse Episcopis tale onus impositum: quod ex plurimis Sacræ Scripturæ locis efficacissime colligitur, verbisque ac menti Concilii Tridentini aptissime consonat, etsi hoc ipsum a Concilio non sit expresse definitum. Quin etiam, sublata quavis alia lege Divina, affirmamus, ex sola officii sui natura teneri Episcopos ad personalem residentiam, adeoque teneri etiam jure naturali, sed præsupponente institutionem Divinam, ex Vasquez de *Benef. cap. 4. §. 2. num. 122.*

15. Ab obligatione residendi, quatenus ab Ecclesiastico jure provenit, cum Episcopis, cæterisque Beneficiatis Summus Pontifex proprie dispensare potest, ipsum legis vinculum relaxando, ex S. Thoma *quodlib. 9. art. 15.* Quatenus autem provenit a jure seu naturali, seu Divino, nonnisi improprie, interpretando legem, & declarando, hic & nunc non obligare, ob justum impedimentum, & concursum talium circumstantiarum. Hinc dispensatio non residendi, iusta causa non excusante, præstare quidem potest impunitatem in foro externo, non tamen conscientie securitatem coram Deo, ex Toletio *Instr. Sacerd. lib. 5. cap. 8.* & Bellarmino in *ep. ad Nepotem.*

§. IV.

16. **P**otestas Episcopalis alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Ad potestatem Ordinis, quæ immediate a Christo descendit mediante consecratione, pertinet esse ordinarium ministrum Sacramentorum Confirmationis, & Ordinis, Chrisma conficere, facere Oleum Infirmorum: atque hæc de jure Divino, seu ex institutione Christi sunt annexa Ordini Episcopali. Item ad eandem Ordinis potestatem pertinet consecrare Virgines, Templâ, Altaria,

Sacella, Vasa, & Vestes &c. Verum hæc de jure Canonico sunt Ordini Episcopali annexa, atque Episcopo reservata, ex communi apud Phœbeum.

17. Potestas jurisdictionis Episcopalis, quæ dividitur in contentiosam, cui proprium est leges condere, præcipere, punire, causas, seu controversias decidere &c. & in voluntariam, cui proprium est dispensare, legitimare, Beneficia conferre, Sacramenta ministrare &c. Hæc, inquam, potestas, quatenus est in ordine ad certos subditos, particularibus Episcopis immediate confertur a Romano Pontifice tanquam Christi Vicario, ex Bellarmino. Unde quamvis Episcopalis dignitas ac potestas, ut ordinaria, & ex officio considerata, saltem in genere sit instituta a Christo immediate, ad effectum ut Petrus, & Successores ejus in Cathedra Romana Ecclesiam per Episcopos gubernarent, ut constat ex verbis Apostoli *ad Eph. 4. & 1. Cor. 12.* dicentis, posuisse Christum in Ecclesia Pastores, idest Episcopos, & *Act. 20. Posuit eos Spiritus Sanctus Episcopos regere Ecclesiam*; si tamen Episcopalis jurisdictio sumatur in particulari, prout scilicet in hoc, vel illo subiecto, respectu horum, vel illorum subditorum collocatur, non est de jure Divino, neque ab eo habet certos jurisdictionis gradus qui augeri, vel minui nequeant, sed tota procedit & pendet a Summo Pontifice.

18. Quamvis a multis recentioribus, quos citat Sanchez *de Matr. tom. 1. l. 1. disp. 61.* asseratur, Episcopum posse in sua Ecclesia, vel propria diocesi, quicquid Pontifex in universali Ecclesia, ubi aliquid non sit a Pontifice reservatum, tamen non videtur ita absolute admittenda hæc opinio: nam, ut recte observat P. Amicus *tom. 5. de just. disp. 6. sect. 4.* & alii tum Theologi, tum Canonistæ, multa sunt, in quibus Episcopi non possunt ex vi ordinariæ potestatis dispensare, etiam si eorum dispensatio expresse eis prohibita non sit, ut patet ex *Cap. Dilectus 15. de temp. Ord.* ubi Archiepiscopi dispensatio ab Honorio III. improbat, non quod canone aliquo prohibita, sed quod nullo permittâ reperiatur.

19. Cæterum quam habet Episcopus potestatem jurisdictionis, nequit ipse exercere, antequam acceperit litteras Apostolicas, sine quibus ostensis nec admitti & recipi, nec possessionem Ecclesiæ collatæ consequi potest, ex *Extrav. Injunctæ de elect. Azor. cap. 29. q. 9.* aliisque. Hæc tamen assertio exceptionem patitur in Cardinalibus Episcopis.

20. Post acceptas Apostolicas litteras potest eam exercere jure ordinario in suos subditos, jure vero extraordinario & delegato in multis casibus, etiam in exemptis Regularibus. Et quidem, ut taceam jus vetus, de jure novo Tridentini potest in his casibus jurisdictionem in Regulares exercere: 1. nempe quo ad editionem librorum, ne fiat sine approbatione Ordinarii: 2. quo ad visitationem & correctionem Regularium extra monasterium degentium: 3. quo ad prædicationem verbi Domini in eorum Ecclesiis Curatis (ubi notes ex Clementis X. Constitutione *Superna*, Regulares, qui in Ecclesiis sui Ordinis prædicare voluerint, teneri ab Episcopo diocesano benedictionem petere, prædicare tamen posse quamvis illam non obtinuerint: quod si Episcopus benedictionem nedum non concesserit, sed etiam contradixerit, nec in prædictis qui-

quidem Ecclesiis licere Regularibus prædicare , eosque contravenientes ab illo tanquam Sedis Apostolicæ delegato censuris , aliisque pœnis Ecclesiasticis coerceri , & puniri posse) : 4. quo ad reparationem Ecclesiarum Parochialium : 5. quo ad celebrationem Missæ extra Ecclesias non faciendam : 6. quo ad Ordinationem & prævium examen ordinandorum , nisi quo ad hoc speciali privilegio muniti sint : 7. quo ad approbationem in ordine ad Confessiones sæcularium audiendas : 8. quo ad censuras in Ecclesiis publicandas , si ita petat . Episcopus : 9. quo ad observationem festorum diœcesis : 10. quo ad publicationem Indulgentiarum non faciendam sine consensu Ordinarii : 11. quo ad clausuram Monialium &c. Vid. Trid. *sess. 4. 5. 6. 7. 22. 23. 24. de ref.*

21. Potest etiam hanc eandem jurisdictionem exercere in Græcos , seu Italo-Græcos degentes intra fines suæ diœcesis , juxta Constitutionem Clementis VIII. & novissimam Benedicti XIV. Porro neque in subditos , neque in exemptos potest jurisdictionem contentiosam exercere extra proprium territorium sine consensu tacito , vel expresso Judicis proprii . Hinc in aliena diœcesi Episcopus sententiam censuræ ferre non potest, *Cap. Romana, de foro compet. in 6.* Limites , nisi delictum fuerit notorium , quod nullam causæ cognitionem postulet , ex Layman *de Cens. cap. 4.* prout de facto Sanctus Thomas Cantuariensis extra suam diœcesim particularem sententiam excommunicationis in reos notorios pronuntiavit. Vid. Layman *cit. cap. 4. de Censuris*. Voluntariam autem , extra proprium territorium , valide , & plerumque licite exercet : quamquam ad evitandum scandalum , & confusionem , voluntariæ jurisdictionis actus , non publice , sed ferme tantum privatim exerceri debeant , ex Sanchez *lib. 3. de Matr. disp. 19.* Illud etiam animadvertendum , Episcopos non posse statuere contra leges , vel consuetudines Ecclesiæ universales : item non posse statuere , nec privilegiare cum præjudicio juris aliorum , quia solius supremi Principis est , postulante causâ publica , *auferre uni , & dare alteri* . ut ait Glossa in *Cap. Constitutus , de relig. dom.* Plura de potestate Episcopi videri possunt apud Sylvestrum *v. Episcopus §. 7. & 10.* Henriquez *lib. 1. cap. ultim.* Barbosa , aliosque .

§. V.

22. **P**Lura sunt Episcopali dignitati a sacris canonibus concessa privilegia , quorum catalogum instituit Squillant. in suo erudito Opere *de Episcopo* . Ex iis præcipua videntur 1. ut possit Episcopus celebrare extra Ecclesiam cum Altari portatili tam in palatio , quam in aliena domo , ubi hospitetur , ex Concilio Romano : 2. ut possit sibi eligere Confessarium Sacerdotem approbatum : 3. ut possit habere in suo servitio duos Canonicos , qui fructus præbendarum in absentia percipiant : 4. ut possit uti insignibus Pontificalibus in locis exemptis suæ diœcesis : 5. ut in suspensionem , aut interdictum jure laetum nunquam incurrat , nisi Episcopi expressa mentio fiat : 6. ut solius ejus testimonio credatur in foro sæculari : 7. ut Indulgentias , limitatas tamen & temporales , concedere possit , nempe in Dedicatione Ecclesiæ unius anni Indul-

gentiam, in anniversario Dedicationis, vel alias, solum Indulgentiam 40. dierum : 8. ut dispensare valeat in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientius, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum : 9. ut absolvere possit a casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in diocesi sua per se ipsum, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientie gratis, & imposita salutari pœnitentia, ex Tridentino *sess. 24. cap. 6. de ref.* ubi advertimus cum Fagnano *lib. 1. Decret. Cap. Quoniam, de const.* id procedere de casibus occultis reservatis extra Bullam Cœnæ, non vero de casibus omnibus Bullæ Cœnæ, ac maxime non procedere de hæresi; siquidem, ut refert Piafec. *in prax. Episc. p. 2. cap. 1.* Sacra Congregatio censuit, Bullam Cœnæ derogare huic privilegio conciliari : 10. ut penes ipsum sit instituere in Beneficiis juris patronatus, præsentatosque non idoneos repellere : 11. ut causæ omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram Ordinariis locorum dumtaxat cognoscantur : 12. demum ut ipsi ægrotanti, morbo ingravescente, ministrari debeat sacrum Viaticum, & extrema Unctio a primæ Dignitate Capituli &c. Quibus omnibus ac singulis nequit Episcopus renunciare cum effectu, nisi accedat voluntas Pontificis, qui dedit privilegium. Ea vero quæ in sola facultate aliquid agendi consistunt, non amittuntur ab Episcopo per non usum quantumcumque tempore continuatum, ex Glossa *in Cap. 24. tit. de privileg.* Addas, pleraque ex his privilegiis competere Episcopo electo, & confirmato, etiam ante consecrationem; quia Episcopali jam dignitate præditus est, ut notat Suarez apud Layman *tract. 5. de suspens. cap. 2.*

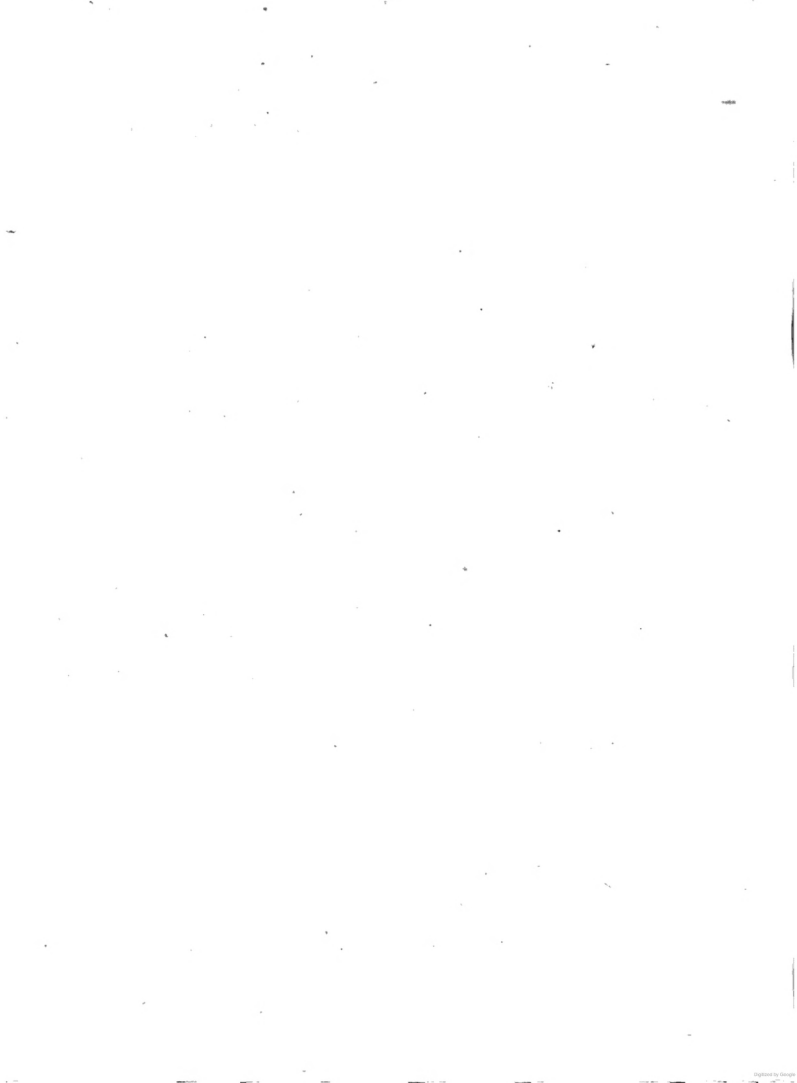
23. Hæc breviter protulisse de officio & potestate Episcopi sufficiat in obsequium Illustrissimi ac Reverendissimi Bonaventuræ Sculco Bisinianen. Episcopi, qui in sua ad hanc celeberrimam Ecclesiam promotione illud adamussum exhibet, quod *in Cap. Quoniam, de jure patr.* ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. statuitur, videlicet *ut ille præficiatur Ecclesie, qui majoribus juvenit meritis, & plurimorum eligitur & approbatur assensu.*

F I N I S.

DE AUTHENTICANDIS
SACRIS RELIQUIIS.

DE AUTHENTICANDIS SACRIS RELIQUIIS

PARS UNICA.

P R O Æ M I U M.

Nter cætera Episcopalis sollicitudinis munera, illud etiam est, quod, Ecclesiastica nomenclatura, dicitur Authenticare Reliquias. Hujus muneris partes explicare olim aggressus sum ex data occasione, qua Præses Congregationis casuum, & sacrorum canonum, recognoscendis in Urbe Reliquiis præpositus fuit. Nunc iterum idem aggredior, ne ii, ad quos pertinet, vel nimis faciles ea in re sint, vel nimis difficiles, sed tutissimi medio incedant. En quod mihi, salvo meliori judicio, circa tale munus exercendum videtur.

§. I.

IET primo quidem satis illud constat, cultum, ac venerationem Reliquiarum antiquissimum esse, & semper ab initio Ecclesiæ fuisse; nam, ut accepimus *Astor.* 19. Fideles deferrebant S. Pauli Sudaria, & Semicinctia ad ægrotos, ut sanarentur a languoribus suis; prout de facto, Deo eorum fidem ac pietatem probante, contingebat. Præterea ipso tempore, quo S. Petrus, & S. Paulus passi sunt, testatur S. Gregorius *lib. 3. epist. 30.* venisse Fideles ab Oriente, qui eorum Reliquias tanquam suorum civium peterent; sed, cum eas detulissent usque ad secundum lapidem ab Urbe, Divino miraculo impeditos, non potuisse ulterius eas deferre, tum vero a Romanis Fidelibus apud Caticumbas reconditas fuisse: unde postea Cornelius Papa (ut in Pontificali Damasus refert) transtulit ad ea loca, ubi nunc jacent. Extat etiam in *Historia Eusebii lib. 4. cap. 15.* epistola Ecclesiæ Smyrnenfis de Martyrio S. Polycarpi, in qua epistola narratur; Christianis cupientibus Reliquias hujus Sancti Martyris, & Judæis pertinacissime resistentibus, Judicem Ethnicum voluisse Corpus in medio positum cremari usque ad cineres; & tamen Christianos collegisse incredibili aviditate Reliquias illas, *ac si essent, inquit epistola, lapidibus pretiosissimis pretiosiores, & auro probatissimo probatiores.* Id autem evenit altero sæculo reparatæ salutis nondum exacto. Ex quibus, aliisque recte deducit Bellarminus de *Reliq. lib. 2. cap. 4.* cultum Reliquiarum non esse cultum voluntarium, idest ab hominibus excogitatum, sed esse a Deo inspiratum;

tum; siquidem ex Scriptura approbatum legimus cultum Sudariorum & Seminctorum Pauli, & primis nascentis Ecclesiæ sacculis hanc insitam Christianorum animis erga sacras Reliquias religionem cognovimus. Quin etiam illud iure possumus inferre, non esse locum admirationi, si vetustissimæ quædam Reliquiæ sive de Sanctissima Deipara, sive de ejus Sponso S. Joseph, sive aliæ, alicubi asseruntur; nam idem Spiritus qui nunc regit Ecclesiam, & erga ejusmodi Reliquias cultum Fidelibus inspirat, idem (inquam) regebat Sponsam suam retroactis sæculis, & Fideles ad eandem sancte pieque conquirendas custodiendasque impellebat.

2. Varia porro, ac diversa olim fuit Ecclesiæ Latinæ, & Græcæ erga Reliquiarum cultum disciplina. Nam, si Latinam Ecclesiam inspicimus, ipsa in more usuque habuit Ossâ & Corpora Sanctorum pie admodum ac religiose venerari, nunquam tamen ea distrahere, aut de loco in locum ad alias urbes transferre: imo Romani Pontifices tenues etiam Reliquias ex Martyrum Corporibus detrahi, ut ad Principes mitterentur, minime patiebantur. Hinc Sanctus Gregorius *lib. 3. ep. 30.* scribens ad Constantiam Augustam, quæ postulaverat, ut S. Pauli Caput, aut aliquid de Corpore ipsius, ad ipsam transmitteret, ut in Ecclesia suis sumptibus extructa illud collocaret, respondet, se merore fuisse confectum, quippe qui petita nec facere posset, nec auderet, tum propter alia, tum quia Romanis, inquit, consuetudo non est, quando Sanctorum Reliquias dant, ut quidquam tangere præsumant de Corpore. Quando itaque ratio, vel observantia in aliquos principes viros exigebat, ut vel Pontifex Maximus, vel Prælati Ecclesiarum inferiores, Reliquias aliquas dono darent, tunc Sudaria, & Vela ad Sanctorum Ossâ, aut Cineres admoda, vel tenuissimas ac minutissimas Catenarum S. Petri rasuras pro magno munere mittere solebant. Propterea si aliquando inter legendum Ecclesiasticas historias occurrerit invenire, Claves S. Petri ad Regem aliquem missas fuisse, cave, ne intelligas, missum fuisse Papale insigne, ut inepte ex heterodoxis nonnulli interpretantur; nam Claves illæ nihil erant aliud, nisi thecæ quædam pretiosæ, quibus Reliquiarum fragmenta servabantur: solemne enim erat, teste Bellarmino *de transfat. Imp.* Romanis Pontificibus, cum summo aliquem munere afficere voluissent, rasuram Catenarum S. Petri, aut aliquid aliud generis ejusdem, clavicula aurea, vel argentea inclusum mittere. Has Claves Ado Viennensis, & Abbas Uspergensis, Confessionis S. Petri, idest Sepulchri Claves appellant; & pro munere missas a Leone Pontifice ad Carolum Magnum scribunt. Hactenus insipientes Ecclesiam Latinam.

3. Si vero Græcam Ecclesiam spectemus, ipsa jam inde ab initio & in sacras Reliquias perhonorificam se præbuit, & vetus apud eandem consuetudo fuit, ut Ossâ, Membra, vel etiam Corpora Martyrum ex loco in locum transferrentur consensu Principum, videlicet Imperatorum, & consensu Episcoporum. De facto legimus, Constantinopolim translatas fuisse summo cum honore Reliquias Sanctorum Andræ, Lucæ, & Timothei, tempore Constantini Magni, teste S. Hieronymo contra Vigilantium. Quare agebat S. Gregorius *in cit. ep. 30. ad Constantiam Augustam: De Græcorum consuetudine, qui*
Ossâ

Ossa levare Sanctorum se afferunt , vehementer miramur , & vix credimus .

4. Quando autem mos invaluerit etiam apud Latinos, ut diltraherentur, & asportarentur Ossa, & Corpora Sanctorum, incertum est. Crediderim tamen, id factum esse circiter seculum octavum; tunc enim Franci rerum potiti, cum pii eorum Principes passim per Galliam, & Germaniam Tempia exedificarent, ut ad ea ex Urbe Ossa & Corpora Martyrum transferrentur, vehementer efflagitarunt, atque eorum precibus Romana Ecclesia tandem cessit, ut genti optime de se meritæ gratam & munificam se se ostenderet.

5. Porro semper Ecclesia universa diligenter curavit, uti docent Bellarminus *de Reliq. c.5.* Ricciulli Raynaudus, alique, ne in Reliquiarum cultu fraudes fierent: & quamvis aliquando contigerit, ut pro Sanctorum Reliquiis Ossa, vel Corpora impiorum, aut perditorum hominum haberentur, prout accepimus *ex Cap.1. de Rel. & ven. Sanct.* & ex S. Augustino, & Severo *in Vita S. Martini*, id tamen contigit in iis falsis Reliquiis, quas privatus nonnullorum error, vel malitia venerationi alicubi exposuit, non autem in iis, quæ publico cultui universæ Ecclesiæ proponuntur; quinimo pie credendum est, inquit Suarez *in 3. p. tom.1. disp.55. sect.2.* non permissurum Deum ejusmodi errorem in hoc publico cultu. Quod autem privatus error alicubi irrepserit sive ex malitia hominum, sive ex inadvertentia, vel incuria alicujus Episcopi temere approbantis Reliquias, id pietati Fidelium circa sacras Reliquias nequaquam debet obstare; nam periculum formalis erroris, ut ita dicam, nullum est, cum in ratione formali adorandi, virtualiter contineatur conditio erroris excludens, ex Suarez *ibidem*. Nec omnes id Reliquias suspectas potest reddere: sicuti fraudes, quæ aliquando contingunt circa natales liberorum, non quoslibet illegitimitatis suspicione aspergunt. Cæterum, ut dicebam, semper Ecclesia diligentem pro temporum varietate curam adhibuit, ne fraudes hac in re committerentur, & a suis quidem primordiis cavit, ne Martyrum Corpora cum aliis confunderentur, atque idcirco varia signa & symbola in eorum sepulchris expressit, quibus Sancti Martyres ab aliis fecernerentur; nam ibi veteres Christiani & Inscriptiones, & Vās Martyris sanguine plenum apponebant, quod erat & religionis Fidelium erga sanguinem Martyrum indicium, & posteritati de sepulti hominis Martyrio argumentum: deinde consequentibus temporibus præscripta lex erat apud Fideles, ne quis ut Martyr adoraretur, qui non esset vindicatus; idest, de cujus Martyrio non esset ab Episcopo questio instituta, resque omnis ad liquidum explorata, uti habetur *ex Optato cap.1.* Imo tam severe cavebatur, ne Reliquiæ falsæ pro veris obtruderentur, ut alicubi, & aliquando illæ dumtaxat legitimæ & veræ haberentur, quæ præsentatæ Episcopo, & igni traditæ, ab incendio illibatæ remanerent, ex Concilio Cæsaraugustano II. de qua per ignem probatione fufè tractat Raynaudus *tom.15. Heterocl.* eamque a Monachis Cassinensibus adhibitam narrat Leo *in Chronic. Cassin. tom.2. cap.34.* ut veritas patefieret circa particulam Lintei, quo pedes Discipulorum Christus absterferat. *Quam-*

Tom.1.

S 2

quam

quam hic mos ab Ecclesia Romana, quæ omnium Mater & Magistra est, nunquam fuerit comprobatus; est enim talis probatio, species tentationis Dei, ac de se illicita: culpa tamen apud aliquos vacavit propter priscam illam simplicitatem, vel propter specialem Dei instinctum. Ex quibus pronum est colligere, valde illos hallucinari, qui veterum temporum asserunt in Reliquiarum disquisitione incuriam, ut suam pallient erga sacras Reliquias irreligiositatem.

6. Postremis demum temporibus plura sunt constituta ad arcendas fraudes, & ad veras Reliquias dignoscendas; nam in *Cap. Audivimus, de Reliquiis, & ven. Sanctorum*, statutum est, non licere alicujus Reliquias venerari tanquam Sancti, absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ: deinde in *Cap. Cum ex eo, h. t.* ex Innocentio III. in Concilio Generali Lateranensi decernitur, ut novas, seu recens inventas Reliquias nemo publice venerari audeat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ: tandem sacrosancta Tridentina Synodus sess. 25. sancivit, novæ Reliquiæ ne recipiantur, nisi Episcopo recognoscante, & approbante: qui simul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea judicaverit &c. Quibus stantibus legibus. Undequaque sanctissimis, cum Episcoporum nonnullis adeo in religionem venerit Reliquiarum approbatio, ut conscientia lædendæ metui, ab ea non raro repellantur, nonnullis vero plus æquo facilis res videatur, & explicata; idcirco ex Canonistarum, ac Theologorum placitis illud proferam, quod certos hac in re fines servare doceat, & ita a nimia laxitate unusquisque abhorreat, ut nullatenus in summum jus, & in nimis rigidam ac severiorem legum custodiam declinet: nimia enim jultitia, ut aiebat S. Ambrosius ad Honorium, peccatum incurrit.

§. II.

7. **R**EM totam quatuor dumtaxat propositionibus complectar. Ajo itaque primo. Episcopus non debet in authenticandis Reliquiis procedere temere, ac sine matura consideratione. Deinde debet advertere, an Reliquia, quæ sibi exhibetur authenticanda, talis sit, qualem deceat publico cultui & venerationi exponi. Tertio debet advertere, an eadem sit Reliquia Sancti beatificati, vel canonizati canonizatione sive expressa, sive tacita, & virtuali, prout contingit in Sanctis antiquis. Postremo debet advertere, an taliter constet de identitate ejusdem Reliquiæ, scilicet quod ea sit Sancti, & ejus Sancti, cujus esse dicitur, ut prudenter operari censetur, qui illam ut talem judicat, & approbat. Explico has quatuor propositiones, eundo per singulas.

Propositio I.

8. Episcopus non debet in authenticandis Reliquiis procedere temere, ac sine accurata consideratione: nam res agitur magni momenti; siquidem agitur

tur de exercendo actum jurisdictionis voluntariæ quidem, & non contentioſæ; ſed ejusmodi, quo ab Epifcopo judicium in re gravi feratur, & concedatur licentia, ut Reliquia aliqua noviter inventa, ideſt non antea approbata, publicæ Fidelium venerationi in diœceſi ſua collocetur. Nemo autem non videt, quanta circumspectiōe, & quā accurata conſideratione id fieri oporteat. Certe quanto major res eſt, tanto magis delinquitur, contemnendo, vel negligendo attendere ea, ex quibus rectum judicium procedit: ut colligitur ex S. Thoma 2.2. q. 53. art. 5. unde recte docet Cajetanus in *Summa*, quod temeritas, qua absque ratione regulante opera ſiunt, eſt peccatum mortale, vel veniale, ſecundum ſubjectam materiam. Cum autem hoc quod eſt dare licentiam, ut Reliquia aliqua non antea approbata, publice tanquam res ſacra adoretur, ſit materia, quæ juxta ſacros canones, majorum inſtituta, & Conciliorum decreta, accuratum ac diligens exigit judicium, *Cap. 1. & 2. de maled. Concil. Carthagenen. V. can. 14.* & apud S. Gregor. *lib. 12. cap. 14.* ſequitur, quod difficile admodum culpa gravi vacaret, qui temere, ac ſine iuſſicienti veritatis inquiſitione, eam licentiam impertiri non dubitaret: nam quamvis per errorem invincibilem, inquit Raynaudus *Her. tom. 1.* plebs Fidelis poſſet a culpa excuſari, tamen ne is quidem materialis error ferendus eſt, quantum fieri, & præcaveri poteſt, ac multo minus illi cauſa eſt danda. Hinc Tridentina Synodus, prout ſupra diximus, *ſeſſ. 25.* decrevit, ut Epifcopi ad id negotii adhiberent in conſilium Theologos, alioſque viros pios: quod ſi aliqua hac in re gravius quæſtione incideret, controverſiam non dirimerent, antequam Metropolitanis, & comprovincialium Epifcoporum in Concilio Provinciali ſententiam expectarint. Ubi advertas, conſilium Theologorum, & piorum virorum tam neceſſario adhibendum eſſe, ut ex Ricciullo *de Reliq. cap. 34.* aliisſque citatis apud ipſum, ſi adhibiti ad eam rem Theologi, aliiſque pii viri non fuerint, approbatio, ſeu authentica, ſit nulla. Poſt auditam vero ſententiam Theologorum &c. reſolutio ſpectat ad ſolum Epifcopum, adeo ut ipſe poſſit decernere contra eorum placita, ex Bonacina *traſt. de legib. diſp. 3. q. 1. p. 4.* Sanchez in *Summa tom. 1. lib. 2. cap. 43.* aliisſque communiter; quia ubi ſolum alicujus conſilium petitur, non eſt neceſſe illud ſequi, ex l. *Cum pater, ff. de legat.* ſecus vero dicendum eſſet, ſiquando ob gravem ortam quæſtionem res deferretur ad Concilium Provinciale; tunc enim Epifcopus debet manere in ſententia Concilii, quia in tali caſu Tridentinum non petit ab Epifcopo exquirendum dumtaxat conſilium, ſed ſententiam expectandam.

9. Dixi, nullam futuram approbationem, quando omiſſum eſſet Theologorum conſilium. Hec autem intelligas, quando agitur de propria & ſtriſta approbatione, ſcilicet quando approbandæ ſint Reliquiæ nunquam alias approbatæ, ſed recens inventæ, vel tunc primum pro approbatione ad publicum cultum exhibitæ. Caterum non eſt opus Theologorum conſilio, quando non agitur de propria & ſtriſta approbatione, ſed de authentica quadam Epifcopali teſtificatione, quod Reliquiæ alias approbatæ, & alias cultui publico expoſitæ, ſive in ſale, ſive in toto, cujus ipſæ ſint pars, recognitiæ fuerint, & compertum ſit, tales eſſe, quales affirmantur, & quales diœceſani Epifcopi

judicio olim fuerant approbatæ. Hujusmodi solent esse illæ patentēs litteræ, quibus Episcopi testimonium dant super Reliquiis, ex una theca jam approbata in aliam translatis, ut communiter fieri solet: & ratio est; quia conciliaris illa dispositio loquitur de Reliquiis noviter inventis, non antea approbatis. Vide Castropal. *de adorat. disp. 1. p. 6. n. 7.*

10. Addam, etiam in casu strictæ ac propriæ approbationis faciendæ, v.g. quando Vestis aliqua alicujus Sancti primo proponitur Episcopo, ut ad cultum publicum approbetur, posse habere locum consuetudinem alicubi fortasse introductam non requirendi consilium Theologorum, ut colligitur ex *Cap. Ea noscitur, de his &c. in 6. Cap. Non est, de consuet. in 6.* præsertim si alias Episcopus in simili casu, quid factu opus sit, a Theologis intellexerit, vel apud eorum libros didicerit, nec specialis difficultas occurrat. Quamquam sapienter faciet Episcopus, si in quolibet casu doctos viros consulat; nam, ut de se testatur in *ep. ad Domnion. S. Hieronymus*, ipse ea etiam, de quibus scire arbitrabatur, solitus erat interrogare, & multo magis de iis, super quibus anceps erat: imo Spiritus Sanctus universum docet: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non penitebit: Eccl. 32.* Illud ad extremum noto, Theologos hac in re non esse necessario conciliariter audiendos, sed satis esse, ut seorsum interrogentur. Sententia vero Episcoporum, siquando ea opus esset, deberet esse conciliaris, seu in Concilio existentium; quia tunc, & non aliter, dicitur ferri a Concilio, ex Sanchez *lib. 2. Summ. cap. 43.* Barbosa *3. part. alleg. 97. in fin.*

Propositio II.

11. Debet advertere, an Reliquia quæ sibi exhibetur authenticanda, talis sit, qualem deceat publico cultui & venerationi exponi. Nam licet, generatim loquendo, nomine Reliquiarum veniant ea omnia, quæ ex Sanctorum vita decedentium Corporibus reliqua manserunt, ex Layman *de observ. Fest. cap. 5.* non tamen ex iis omnia, quamvis in rigore adorari possint, de facto adoranda sunt, ac multo minus publicæ venerationi exponenda; sunt enim aliqua putrida, foetida, in quibus indecens videtur Sanctos apprehendere, eosque in illis publice venerari. Hinc non sunt adorandi vermes, in quos Corpora Sanctorum conversa sunt, excrementa &c. ut docent Sanchez *lib. 2. cap. 43.* Bonacina *disp. 3. de adorat. q. 1. p. 4.* Castropalaus *de adorat. p. 6.* Item non sunt adorandæ res illæ, quibus Sanctus olim utebatur in statu peccati, & fuerunt illi instrumenta peccandi, v.g. libri hæretici, quibus S. Augustinus utebatur ante suam conversionem, epistola, quam David scripsit, ut occideretur Urias &c. ex de Lugo *de Incarn. disp. 37. sect. 3.* res enim pertinentes ad Sanctum non debet continere turpitudinem, ratione cujus reddatur cultus indecens: unde a fortiori refellitur calumnia Lutheri referentis, Judæ proditoris nequissimi laqueum Romæ inter Reliquias aservari. Quare, ut paucis me expediam, poterit Episcopus approbare Corpora, seu Cadavera Sanctorum, Carnes, Ossâ, Capillos, Dentes, Ungues, Cineres, ac Pulveres, item Ves-

stes, & varia utensilia, quibus in vita usi fuerunt; item Vela, & similia, quæ in vita Sancti tetigerunt, vel eorum demortuorum Corpori admota fuerunt: at tum in iis, tum in aliis ad Sanctos pertinentibus, maxime decentiam Episcopus spectet, & pro loci ac temporum diversitate observet, quid publicus cultus, quid populi pietas, quid dignitas Ecclesiæ, quid honos Sanctorum possulet. Propterea olim cautum fuit a Concilio Lateranensi sub Innocentio III. ne antiquæ Reliquiæ ostenderentur extra capsam; id enim minus decorum videbatur: nam, si immediate aspicerentur Ossa nuda, ac multum corrofa, & consumpta, ut notat Sanchez *lib. 2. cap. 43. n. 21.* posset alicui, & alicubi, id præbere occasionem errandi.

Propositio III.

12. Debet advertere, an Reliquia, quæ sibi proponitur authenticanda, sit Reliquia Sancti canonizati, vel beatificati &c. nam solus Pontifex potest approbare, seu licentiam dare, ut publicæ venerationi exponantur Reliquiæ Sancti nondum vel beatificati, vel canonizati, ut firmant *ex Cap. 2. de Reliqu. & vener. Sanctor.* Castropal. *de adorat. disp. 1. p. 6.* Bonacina *disp. 3. q. 1. p. 4.* alique. Id tamen intelligas de non habita Canonizatione tum tacita, tum expressa. Posset siquidem Episcopus approbare Reliquias ejus Sancti antiqui, de quo licet habita non fuerit Canonizatio expressa & sollemnis, qualis nunc est in usu, habita tamen est Canonizatio tacita per universalem Ecclesiæ consensum, vel per consensum multarum peculiarium Ecclesiarum, vel peculiaris alicujus Ecclesiæ consensum venerantis illum tanquam Sanctum; quia hoc Beatificationi, vel Canonizationi æquipollet, ut docent cum aliis Sanchez *loc. cit.* Bellarminus *de Canon. l. 1. cap. 8. sub fin.* & Card. Lambertin. *l. 2. cap. 29.* modo consensum illum peculiaris Ecclesiæ nec Ecclesia universalis, nec Summus Pontifex reprobarit. Sic in Sardinia Lucifer Calaritanus, Massiliæ Cassianus, Papiæ Severinus Boetius, & alii alibi, non improbante Ecclesia, publice coluntur. Vid. cit. Lambertin. *in suo erudito Opere l. 2. cap. 29.* Quod si aliquis peteret ab Episcopo, non quidem strictam approbationem Reliquiæ hominis demortui cum fama sanctitatis, sed meram attestationem de identitate talis Reliquiæ relate ad cultum privatum exhibendum, non videtur quidquam obstore, quominus eam posset Episcopus facere; quia id non esset dare licentiam, ut tali Reliquiæ deferretur publicus cultus, sed solum ferre testimonium de ipsius identitate, ad hoc ut si qui voluerint illam Reliquiam privatim colere, id securius possint. Caute tamen procedendum in hoc esset ad vitandos abusos.

Propositio IV.

13. Debet advertere, an constet sufficienter de identitate Reliquiæ; scilicet, quod ea sit Sancti, & ejus Sancti, cujus esse dicitur: ita ut prudenter operari censeatur, qui illam ut talem approbat & judicat. Hæc ultima propositio multos angit ac vexat, præsertim consulentes, non Theologos, prout

exi-

exigit Tridentinum, sed suos Secretarios, aut quosdam ex suis administris leviter instructos, qui hac in re, ut vitium fugiant, in contrarium currunt, & putant se obsequium præstare Deo, cum per falsam quamdam religionem plures sacras Reliquias debito illis cultui prohibuerint, non intelligentes, quod excessus in cultu Sanctorum, nempe quando in cultu exhibendo exceditur & erratur, facit hominem superstitiosum; defectus vero, scilicet quando cultus vel impeditur, vel despicitur, vel negligitur, facit hominem irreligiosum. Utrumque est vitium, utrumque religioni opponitur. Laudanda est quidem cautela, ne cultus excedat; at suus sit cautelæ modus, ne cultus deficiat.

14. Proinde duo sunt hominum genera, qui extra modum, & ultra quam satis est, meo quidem iudicio, cavent. Alii videlicet, qui in approbandis Reliquiis videntur de earum identitate exigere fere evidentiam; nam nisi ipsimet suis oculis viderint extractionem Reliquiæ ex loco plane authentico, sigillo munito, ac firmissimis per Notarium instrumentis roborato, quæ nullatenus impugnari possint neque ratione causæ efficientis, neque causæ formalis, imo nisi ipsi suis manibus Reliquiam ex tali loco extraxerint, negant omnino approbationem. Alii contenti sunt quidem certitudine morali, sed volunt certitudinem moralem summam; & idcirco, nisi motiva talia concurrant, quæ nullum prorsus relinquant suspitioni, aut formidini locum, nisi testes afferantur plures, gravissimi, & religiosissimi, nisi tota inventæ, vel habitæ Reliquiæ historia jam inde a suis primis auctoribus commemoretur, & quando, quomodo, quibus auxiliis ad has tandem manus pervenerit, manifeste deprehendatur, approbationi faciendæ nullatenus indulgent. Nimia hæc prorsus in utroque, quantum ipse assequor, est cautela. Profecto si tanta hæc cautio requireretur, plures & plures sacre Reliquiæ, quæ in publica Fidelium veneratione jam sunt, vel removendæ essent, vel ab initio non fuissent cultui exponendæ. Nam exempli gratia, teste doctissimo Boldetto *lib. 3. cap. 11.* Corpus S. Antonii Abbatis in monasterio Viennensi ex unius jurati testimonio a Legatis Apostolicis publicæ venerationi datum est. Idem factum esse respectu alterius insignis Reliquiæ ex dicto unius Principis infidelis, refert Sinniogh, prout mihi indicavit Eminentissimus Dominus meus Card. Finy, studiosorum amator. Item, teste Ambrosio de Morales *in 2. p. Historiæ Generalis Hispan. l. 17. c. 1.* apud Dianam *tom. 2. misc. 1. resol. 51.* ejusmodi certitudinem non habebant Sanctorum Corpora, quæ Cordubæ inventa sunt anno 1575. & ad publicum cultum deinde approbata &c.

15. Recte igitur compositæque medium alii tenent, ac satis ii ab extremis declinant, dum sufficientem ac necessariam in hoc negotio illam certitudinem existimant, deductam ex solido fundamento, non quidem prorsus convincente & infallibili, sed excludente dubium practicum de opposito, & sufficiente ad rei iudicium prudens, quamvis compossibile cum scrupulo, suspitione, ac formidine suæ veritatis. Ita communiter docent Theologi, Bellarmin. *tom. 2. lib. 2. de SS. Reliq. cap. 4.* Suarez *de Incarn. disp. 55.* Sanchez *lib. 2. cap. 43. Diana p. 2. tract. 1. Miscell. resol. 51.* Baldellus *de adorat. disp. 16.* Castropalaus *loc. sup. cit.* Card. Pallavicinus *in sua epistola ad Episcopum Urbevetanum*, alique pas-

passim . Et ratio est ; quia illa certitudo requiritur & sufficit ad authenticandas Reliquias , quæ per se requiritur & sufficit ad adorandas publice Reliquias ; siquidem ea quæ sunt ad finem , non plus exigunt , quam exigit ipsæmet finis : atqui ad adorandas publice Reliquias per se requiritur & sufficit certitudo moralis , non plane convincens & infallibilis , sed deducta ex fundamento prudenti , excludens dubium practicum , & compossibilis cum suspitione , ac formidine de opposito ; nam adoratio , sicut actus aliarum virtutum moralium , non prærequirit in nostro intellectu cognitionem evidentem , infallibilem , veram , sed prudentem de eo , quod res sit adoratione digna , eo ferme pacto , quo actus misericordiæ dandi eleemosynam pauperi , non prærequirit in nostro intellectu cognitionem infallibilem , aut veram de alterius indigentia , sed prærequirit cognitionem prudentem de eo , quod ille sit pauper , quod ille indigeat : ergo &c. Confirmatur exemplo adorationis Divinæ Eucharistiæ ; siquidem publice adoratur Hostia consecrata , quamvis de Consecratione hujus individua Hostiæ non habeatur , nisi certitudo moralis deducta ex fundamento solido , sed non infallibili & convincente . Stat igitur , non evidentiam , non certitudinem moralem summam , sed certitudinem ex motivo prudenti per se præquiri , & sufficere ad authenticandas Reliquias .

16. Dixi , ad adorationem publicam per se requiri & sufficere certitudinem deductam ex motivo prudenti . Ubi notes ly per se , nam per accidens , & ad vitandas fraudes in cultu Reliquiarum , Concilium Lateranense , & Tridentinum decreverunt , ut ea sola non sufficiat ad exhibendum cultum publicum , sed præterea requiratur judicium publicum , idest judicium personæ & potestatis publicæ , qualis est Episcopus , seu Ordinarius : requiratur nempe ea authenticatio , de qua loquimur . Hinc habes , quid intersit cultum publicum inter , & privatum Reliquiarum : nam uterque prærequirit in nostro intellectu cognitionem moraliter certam , deductam ex motivo prudenti de eo quod res sit cultu digna : at cultus publicus præterea exigit ex lege Ecclesiastica judicium personæ publicæ de ea veritate : cultus vero privatus id non exigit ex ulla lege , sed contentus est judicio personæ privatæ cultum exhibere volentis .

17. Dubitabis , quænam sint ea fundamenta solida , ex quibus potest Episcopus efformare judicium prudens , & devenire ad authenticandas Reliquias ? & ea enumerari prolixè a Ricciullo *de Reliq. cap. 31.* & a Boldetto *lib. 3. cap. 11.* Aliqua ex illis do . Ac primo fundamentum solidum est traditio , seu diuturna Ecclesiæ veneratio : si enim in aliqua Ecclesia quædam Ossa v. g. pro Ossibus alicujus Sancti canonizati habita sunt a multo jam tempore , etsi alia testimonia modo exhiberi nequeant , quia incendio , aliisque casibus periisse potuerunt , ipsa publicæ persuasionis continuata vetustas sufficit ad approbationem : ut firmant cum communi Azor. apud Layman *de adorat. c. 5.* & Ricciulli *loc. cit.* Neque obstat judicium quoddam reflexum formidolosum , scilicet possibile esse , quod aliqua fraus temporis decursu intervenerit , quod Ossa sacra fuerint sublata , & profana in eorum locum substituta : nam , esto id possibile sit , tamen probabile non est , quod de facto ita sit ; siquidem nullum de hoc est positivum fundamentum , ut suppono : sicut licet possibile sit , quod Parochus

non :

non habuerit intentionem me baptizandi, tamen non est probabile, quod de facto eam non habuerit, & idcirco stulte & imprudenter abstinere ab iis, quæ conveniunt baptizato. Hinc recte monet citatus Boldettus Vifitatores Ecclesiarum, ne deveniant ad suspendendum cultum publicum Reliquiarum, statim ac illas sine sigillo, & sine authentica scriptura repperint: nam antiquæ Reliquiæ, & ab immemoriali, seu per spatium 40. annorum possidentes cultum, non sunt ab eo exturbandæ; præsertim cum olim non esset in more positum, ut Reliquiæ sigillo munirentur, atque idcirco plures sine sigillo repperit, sed aliis signis probatæ, tum Romæ, tum alibi publica veneratione donatæ sunt.

18. Est etiam fundamentum solidum, testimonium personarum piarum, quæ sint fide dignæ, & nullam patiantur exceptionem, ex Ricciulli. *ibid.* & ex Cap. *Venerabili, de testibus*. Imo recte Baldellus *disp. 16. de ador.* docet, sufficere testimonium unius viri pii & fide digni; nam communis regula est, quod, quando non agitur de præiudicio tertii, satis probet unicus testis. Hinc ex *Can. Parvulos, de Consecr. dist. 4.* si unus testificetur de Baptismo parvuli subtracti a parentibus, standum est omnino illi, neque amplius est dubitandum, an sit baptizatus; & ex Sylvestro, ac Panormit. in *Cap. Proposuisi, de consecr. Eccles.* si unus testificetur de visu, vel etiam, ut aliqui volunt, de auditu, quod hæc Ecclesia, vel Altare sit consecratum, standum similiter est illi, neque amplius est dubitandum de consecratione, cum non agatur de præiudicio alterius. Cum igitur in re præsentis de approbandis, & exponendis Reliquiis, similiter non agatur de ullius præiudicio, standum est similiter dicto unius fide digni, neque ulterius est dubitandum de eo quod tales Reliquiæ absolute sint dignæ, quæ approbentur, & exponantur. Confirmat id ipsum citatus Auctor ex praxi & exemplis a se adductis cum multorum Episcoporum, tum ipsius Pauli V. Summi Pontificis in oppido Sabinensi approbantis per Card. Vicarium plures Reliquias ex sola unius fide digni attestatione. Extat etiam apud Boldettum nobiscum sentientem egregium hac de re suffragium, seu disquisitio theologica P. Fr. Gabrielis a S. Vincentio Carmelitæ Discalceati, quam videas, si lubet.

19. Quamvis vero testis fide dignus, & omni exceptione maior, in rigore loquendo talis, plus sit, quam testis simpliciter habilis, ex Pikler *de testib.* & unus superet alium, tanquam comparativus positivum gradum, crediderim tamen, esse in arbitrio Episcopi, si, quando agitur de admitiendo unius dumtaxat testimonium in hoc negotio, velit admittere testem omni exceptione majorem in significatione minus rigorosa denotante testem simpliciter habitum & idoneum; quia in aliis causis etiam gravibus dictum unius testis simpliciter habilis sæpe dat iustam & probabilem causam credendi, sicut indicat Gloffa in *l. Titio fundus ff. de condit. & probat. Navarr. l. 1. consil. 1. num. 2. de testib. & attest.* Quare non exitimarem necessarium, ut testis ille unicus esset qualificatus, v.g. Sacerdos, Religiosus, in dignitate Ecclesiastica constitutus &c. dummodo eiset simpliciter habilis, & ex utroque jure idoneus, qualis non censetur persona valde vilis & pauper, *Can. 7. caus. 2. quæst. 1.* nisi vita ejus & fama

fama integra tolleret suspensionem corruptionis, quæ præsumitur ex nimia egestate & vilitate per *Cap. 8. de test.*

20. Sunt, qui nolint hac in re admittere testem de credulitate, nec stare testimonio ejus, qui testificatur, se credere, hanc, vel illam Reliquiam veram esse, propter hanc, vel illam rationem, v. g. ex eo quod illam ex tali loco, ex tali persona acceperit &c. Verum ii meminisse debent, quæ tradunt Farinaccius *q. 68. de test.* & Mascardus *conclus. 459.* cum Reiffensuel, aliisque, nempe testem de credulitate probare, quando sufficientem reddit rationem credulitatis suæ. Quare, si persona fide digna auserat, se credere hanc Reliquiam esse veram, & afferat suæ credulitatis sufficientem rationem, v. g. quia vir pius ac sapiens sibi illam dedit, affirmans in fide viri nobilis, vel Sacerdotis, vel cum juramento, eam esse talis Sancti, non video, cur ejusmodi testimonio standum non sit. Certe huic testimonio steterunt Legati Apostolici, ut supra diximus, in approbatione Corporis S. Antonii Abbatis. Huic pariter testimonio assensu sunt Judices illi Ecclesiastici, qui nuper publicæ venerationi restituerunt Corpus S. Joannis de Matha ex Urbis Ecclesia S. Thomæ Formis clam olim sublatum, Madritumque delatum. Huic etiam stant plures Ecclesiæ publice exponentes Reliquias S. Martini, quas ab incendio subductas operariorum, viri fide digni crediderunt.

21. Tertium fundamentum, unde desumi potest probatio prudens Reliquiæ, est scriptura, quæ simul cum Reliquia reperiatur vel in charta, vel in membrana, vel in silice sculpta, testans, eam esse Sancti, vel talis Sancti, ex Ricciulli. *cap. 31.* Limites, nisi per exceptionem legitimam elidatur tanquam supposititiam, ut si in ea sit error & falsitas circa tempus datæ, vel circa locum, aliasque conditiones &c. Vidi olim scripturam quamdam authenticantem Reliquiam, cujus auctor dicebatur Martinus V. data tamen erat biennio ante quam ille Pontificatum miret, idest quando erat Cardinalis Columna, non Martinus V. & idcirco supposititiam judicavi. Huc etiam posse revocari crediderim signa concludentia Martyrium susceptum pro Christo juxta morem veterum Christianorum, v. g. Vas cum sanguine, de quo solidas habet observationes eruditissimus Boldettus *Offerv. suæ Cimiterij lib. 1. cap. 20.* & noster Lupi *dissertat. ad Epit. S. Severæ §. 6.*

22. Tandem probatio prudens Reliquiæ eruitur ex miraculis, quæ per ipsum fiant, vel facta fuerint. Sic probata olim fuit veritas in Inventione Sanctæ Crucis. Porro inter miracula computari censet Ricciullus, si Reliquia suavem efflaverit odorem & peregrinum, prout in Inventione Corporum SS. Stephani, & Sociorum contigisse scribit Lucianus.

§. III.

23. **E**X hæcenus relatis perspicuum est, non esse unicum, & indispensabiliter necessarium modum probandi veritatem Reliquiæ, sigillum Episcopale cum ejus authentica scriptura, ut videntur nonnulli existimare. Aliud

enim est, quod Episcopi approbatio necessaria sit ad dandum Reliquiæ cultum publicum; aliud, quod ejus testificatio, & sigillum omnino requirantur ad Reliquiæ probationem, seu ad judicium prudens de ejusdem identitate efformandum. Illud primum certum est ex Concilio Tridentino: hoc secundum non ita est; siquidem probatio non pendet unice ex tali motivo, sed ex aliis quampluribus argumentis. Propterea sicuti illud Episcopi maxime cavere debent, ne temere & sine matura consideratione Reliquias approbent, ita ex defectu solius scripturæ authenticæ, ac sigilli Episcopalis Reliquiam obsignantis, non videtur fortasse opportunum, ut ipsi obtinendæ a se approbationis spem omnino omnem præcidant. Certe ex historiis, & quotidiana praxi Romanæ Curiae accepimus, approbari multas Reliquias, de quarum veritate constat, non per sigillum & litteras Episcopales, sed per alia argumenta, ut docemur apud Boldettum. De facto, ut cætera omittam, Gregorius XIII. per Jacobum Card. Sabellum, suum in Urbe Vicarium, approbavit Reliquias Sancti Felicis Papæ & Martyris, SS. Marci, & Marcelliani &c. non quia Episcopali authentica munitæ, & Episcopali sigillo obsignatæ essent, sed quia in unius Aræ pervetustæ demolitione effossi sunt duo loculi cum hisce inscriptionibus: *Hic requiescit S. Felix Papa, & M. qui damnavit Constantinum Hæreticum: & Hic requiescunt Corpora SS. MM. Marci, & Marcelliani &c.* Nec quisquam jure criticus ex mera possibilitate deceptionis, aut falsitatis, ausus est sapiens prudensque judicium improbare.

24. Cum autem, ut supra diximus, debeat non solum Episcopus advertere, an Reliquiæ sint Sancti canonizati, sed etiam an sint ejus Sancti, cujus esse affirmantur; superest videre, an, & qualiter peccaret, qui pro Reliquia unius Sancti supponeret aliam Reliquiam alterius Sancti: v.g. qui Reliquiam Sanctorum ex Cæmeteriis supponeret pro Reliquia S. Laurentii &c. ? R. distinguendum esse inter illum, qui pro Reliquia Sancti majoris supponeret Reliquiam Sancti minoris, v.g. pro Osse Sancti Petri Apostoli supponeret Os alterius Sancti non Apostoli, pro linteo B. M. V. linteam alterius S. Virginis; & illum, qui pro Reliquia Sancti alicujus certi Ordinis, puta Martyris, substitueret Reliquiam alterius Sancti, quem certo sciret vere esse ejusdem Ordinis. Si primum, esset superstitio ex se gravis, & mendacium perniciosum: nam procuraretur cultus indebitus tali Reliquiæ, nempe cultus vel hyperdulæ, vel dulciæ superioris, qui revera illi non deberetur, illique non competere: deinde cum mendacium esset in iis, quæ pertinent ad religionem, esset de se maxime perniciosum, ut habet S. Augustinus *lib. contr. mendacium cap. 14*. Si secundum, minus quidem esset peccatum, quia mendacium & deceptio solum esset: quo ad conditiones individuales personæ adorandæ, non autem quo ad dignitatem, & sanctitatem, vel quo ad meritum, & modum adorationis: at etiam in hoc casu peccaretur ex mendacio de se gravi, quamvis per accidens levi. Neque posset excusari per hoc, quod nomina sint ad placitum, & possint pro arbitratu imponi, quomodo ille olim, qui S. Felici ad Martyrium eunti se adjunxit, appellatus fuit Adauctus: nam non pertinet ad unumquemque imponere nomina rebus, aut personis, sed solum ad eos,

eos, qui ad id habent potestatem, qualis esset in re præsentī Pontifex, vel Episcopus; & hi quoque debent cavere a mendacio ac deceptione, neque possunt Reliquiam, cuius nomen ignorant (& multo magis si sciant), appellare S. Petri Apostoli, aut S. Laurentii Martyris &c. quæ essent pessima mendacia, sed solum possunt nomine aliquo appellativo, aut certe distinguibili ab aliis appellare, v. g. S. Felicem, S. Fortunatum &c. Vid. Baldell. *de ador. lib. 3. disput. 17.* Boldett. in *Observ.* Neque dicas, aliorum pietatem erga sacras Reliquias promoveri affigendo nomen Sancti cogniti Reliquiis Sancti incogniti; nam optime respondent Bollandistæ *tom. ult. Julii p. 33. cultum Sanctorum*, qui veritate niti debet, falsa plebis persuasione augendum non esse. Quod si fervor quorundam intepescat, quia Sanctum illum ignotum esse intelligunt, concionatorum est plebeo isti errori occurrere, & auditores suos ad veram solidamque Reliquiarum venerationem hortari. Doceant illos, quod per intercessionem ignotorum Martyrum aliquando plura præstentur beneficia, dum eorum auxilium viva fide imploratur. Exemplo esse potest S. Eugenius M. ex Cimiterio Sancti Cyriaci in Angelomontanum monasterium translatus, cuius invocatione plura quam 700. miracula contigerunt &c. Narrent terribilem punitionem editui, qui Reliquias cuiusdam Sancti sibi ignoti contemnens, ab ipso Sancto apparente ita multatus est, ut postridie moreretur, sicut in Opere nostro ad diem 26. Maji *tom. 6. pag. 440.* Hactenus Bollandistæ.

25. Quæres ad extremum, an possint approbari, & ad cultum publicum exponi, non solum Reliquiæ magnæ quantitatis, v. g. Corpora, Ossa, & fragmenta non exigua, sed etiam minutiarum parvulæ Reliquiarum? Bæ. posse ad publicum cultum exponi minutias etiam parvulas Reliquiarum. Ita ex Patribus, ac Theologis tum Polemicis, tum Scholasticis apud Raynaudum *tom. 15. Heter. 1.* Nam, esse hanc Martyrum gloriam, inquit Sanctus Ambrosius *serm. 93.* ut, seminata per universum Mundum in cineribus portione, maneat integra in virtutibus plenitudo. Hinc S. Paulinus Episcopus dono mittens particulam S. Crucis, sic *ep. 11.* affatur Severum: *Accipite magnum in modico munus, & in segmento pene atomo hastula brevis sumite munimentum præsentis, & pignus æternæ salutis. Non angustetur fides vestra carnalibus oculis parva cernentibus; sed interna acie totam in hoc minimo vim Crucis videat.*

26. Hæc ad sacram Reliquiarum venerationem olim scribebam. Supereset inquirere, utrum fas sit easdem sacras Reliquias rite approbatas & collo appentis deferre? Verum paucis res conficitur: quamvis enim non defuerint, qui veluti irreligiosum id existimaverint, nihilominus in contrarium est auctoritas, & praxis: auctoritas quidem; nam id pium esse ac religiosum censet S. Thomas 2.2. *q. 96. art. 4. ad 3.* cui subscribunt Rosella v. Reliquiæ, Sylvester, Armilla, Tabiena, Suarez de *superst. cap. 5. num. 16.* Vasquez *lib. 3. de adorat. disp. 3. n. 115.* alique quamplures Theologi: praxis vero multorum Sanctorum idem confirmat; nam accepimus ex sacris historiis, S. Macrinam, sororem S. Gregorii Nysseni, in anulo, sive circello, quem e collo suspensum gestabat, habuisse particulam Ligni S. Crucis,

item S. Gregorium Turonensem ejusdem SS. Crucis Reliquias circa pectus pendentes, ac thecæ inclusas prætulisse: ac de Sancto Thoma Doctore Angelico conitat ex Surio 7. Martii, consuevisse Reliquias S. Agnetis e collo suspensas ferre. Quare non est, cur quisquam, publica carens Ecclesiastica potestate, tanquam irreligiosum id vetet, aut tanquam minus pium coarguat: quinimo pietati Christianæ id valde consentaneum, & religioni accommodatum, si rite ac devote id fiat, apud quemlibet pro explorato haberi necesse est. Hæc sub censura &c. salvo &c.

F I N I S.

DE TUENDA PACE

E T

CONCORDIA

I N T E R

EPISCOPUM, ET CAPITULUM.

P R Æ F A T I O

AD LECTOREM,

In qua occasio, & intentio Operis exponitur.

IR dignitate amplissimus, mihiq; pro ea qua est humanitate, & multis officiis, & summa consuetudine devinctus, petivit a me Epitomen Juris Episcopalis supra Capitulum; scilicet, ut unicuique quod suum est tribueret, & in gerenda re publica, faciem praferente doctrina, securus incederet. Dicto, ut par est, audiens fui: illico probatis ex Auctoribus, praesertim ex Suarez, Castropalao, Layman, & Sanchez inter Theologos, ex Barbosa, Card. de Luca, Pace Jordano, ac Fagnano inter Canonistas Opusculum conscripsi, quo universam pene rem acervatim in breve coegi, illudque spectatissimo viro in obsequii significationem obtuli. Et quidem lucro id unum apposueram, quod praecellenti viro operam meam addixeram, ac laborem non exiguum probaveram: quando ecce tibi in mentem venit, facturum me opera pretium, si publico omnium bono proponerem, quæ privata minus utilitati collegeram. Nec mora: quod in mentem venerat, amplector, rem adorno, quæque sive scripseram, sive ex probatis Auctoribus exscripseram, in lucem edo. Habes, amice lector, paucis, ac Latine occasionem scribendi, & causam, cur scriptum ediderim. Quamobrem, si aliud suspicaris, si consilium hoc maleveritas, vide, ne apposite cadat in te illud Angelici sapientissimum effatum, nempe: Cum aliquis contemnit, vel odit aliquem, aut irascitur, vel invidet ei; ex levibus signis opinatur mala de ipso.

Profecto id formidare de te nolim, nec animo id unquam concipiam, ac propterea cujuslibet pravae suspicionis amovendæ minime sollicitus, eo curas omnes convertam, ut quæ congesserim, in medium asseram, & illud a Deo Optimo Maximo etiam atque etiam rogem, ut Opus hoc qualecunque est, in ipsius gloriam sit, & tibi ac ceteris legentibus perinde jucundum ac fructuosum accidat.

P A R S P R I M A

DE TUENDA PACE ET CONCORDIA INTER EPISCOPUM,
ET CAPITULUM.

C A P U T I.

Præmittuntur notiones aliquæ præliminares.

§. I.

Quid sit Capitulum, & quæ ejus dignitas.

I.

OX hæc Capitulum, prout in jure ad rem præsentem accipitur, duplicem habet significationem: primo enim significat ipsum collegium Canonicorum; deinde significat locum ipsum, ubi Canonici, seu Capitulares congregantur, ut in *Cap. In causis, de elect. & Azor. lib. 3. cap. 37. quest. 1.* Equidem in præsentem eam usurpabo in prima dumtaxat significatione; quæ ut planius innotescat, paucis nonnulla perstringam. Sciendum quippe est, primis Ecclesiæ sæculis Presbyteros, & Diaconos in civitate Episcopali curam animarum gerentes unum cum Episcopo quasi corpus constituisse, senatumque formasse, quos idcirco S. Ignatius Martyr scribens ad Magnesianos ait esse loco Senatus Apostolici: cum autem progressu temporis Presbyterorum numerus cresceret, cœperunt Episcopi e Clero quosdam seligere, sibi quæ arctius devincire, quorum consilio, & opera diocesim suam regerent. Hi vero non statim in communi, ut docet Thomassinus, vitam egerunt, sed seorsim viventes constitutis temporibus simul ad Ecclesiasticas functiones conveniebant, iisque ab Episcopo certa quædam portio ex redditibus Ecclesiæ impertiebatur: cœperunt deinde communem vitam sub Episcopo ducere, in eadem domo veluti in quodam collegio manere, simul cibum capere, & Apostolos imitati, nihil proprium possidere. Ex tali vivendi genere dicti sunt Canonici, id est Regulares, quippe qui canonem, videlicet regulam Apostolorum servabant. Quando vero sic cœperint appellari, incertum est; siquidem ajunt nonnulli, teste Azor. *lib. 12.* temporibus Pelagii I. & Gregorii Magni eos Clericos Canonicos cœpisse vocari: nam in Concilio Turonensi II. quod celebratum est tempore Pelagii I. *can. 20.* legimus: *Pro qua re placuit observare, ut quotiescumque Archiepiscopus seu in vico manserit, seu ad villam suam ambulaverit, unus Lector Canonicorum suorum, aut certus aliquis de numero Clericorum cum illo ambulet.* Et in *Can. Dudum 18. q. 2.* ex S. Gregorio Magno refertur: *Nec illic ullatenus habeat potestatem aliquam, nec monasteria hujus occasionis velamine ea, quæ prohibemus, simul cum Canonicis, & Monachis in Ecclesia sustinere onera compellantur.* Quid-

Quidquid sit, illud satis constat ex Conciliis Arelatenſi, Moguntinenſi, Aquigranenſi, jam inde a tempore Caroli Magni, & Ludovici Pii Canonicoꝝ nomen invaluiſſe.

2. Horum igitur Clericorum, qui Canonici appellantur, collegium, dicitur, & eſt Capitulum: olim vero dicebatur Conſilium Episcopoi, teſte Barboſa de *Can. cap. 1. ex Can. antepen. 12. q. 2.* Unde ſit, ut Doctores paſſim ſic deſcribant Capitulum: *Congregata univerſitas, ſive collegium Clericorum, qui ſub uno Prælato, ut membra ſub uno capite, degunt, & cum eo unum corpus conſtituunt.* Sic videre eſt apud Gonzalez in *Cap. 1. de hiſ, quæ ſunt &c.* apud Schmalzgrueber, alioſque eodem titulo.

3. Notandum autem eſt, collegium Canonicoꝝ, non ſolum apud Eccleſiam, in qua eſt Cathedra Episcopoi, ſed etiam apud alias Eccleſias inſtitutum proceſſu temporis fuiſſe; atque idcirco illud dictum eſt Capitulum Cathedralis, hoc verò Capitulum Collegiatæ, ideſt Eccleſiæ habentis collegium Canonicoꝝ: quamquam nomine Capituli antonomatiſte veniat Capitulum Cathedralis, de *verb. ſignif. Cap. Cum Clerici*, & de eo intelligendi ſunt tituli in Decretaliſus de *hiſ, quæ ſunt &c.* nam Capitulum Collegiatæ proprie & in rigore collegium eſt, non autem Capitulum in ſtriſta juris acceptione, licet etiam Capitulo Collegiatæ conveniat magna ex parte deſcriptio ſuperius data de Capitulo. Huic juris acceptioni ipſe adhærens, nomine Capituli intelligenti in re præſenti Capitulum Cathedralis, ita tamen, ut nequaquam excluſum omnino velim Capitulum Collegiatæ. Quinimo plura, proportionem ſervata, quæ ad tuendam pacem Capitulo Cathedralis proponam, ad Capitulum etiam Collegiatæ pertinere contendam.

4. Porro Capitulo Cathedralis ea eſt dignitas, ac præminentia, ut a Tridentino ipſo vocetur *ſenatus Eccleſiæ*, ejuſque membra, ſeu Capitulares dicantur *Clerici primi gradus*, ex Innocentio in *Cap. Fraternitatem, de ſepult.* & ideo hi omnibus debent præcedere, *Cap. Statuimus, de major. & obed.* etiam Abbatibus diœceſis, quando una cum Episcopo incedunt in Proceſſionibus. Quinimo Pontifex Maximus eis cauſas delegare ſolet non minus, quam aliis Clericis dignitate præditis, *Cap. Statutum, de reſcript. in 6.* Et quamvis, vivente Episcopo, ſeu ſede Episcopali plena, nulla ei inſit iuriſdictio, niſi habitualis, tamen ſede Episcopali vacante Capitulum exercet omnem iuriſdictionem Episcopalem, tam voluntariam, quam contentioſam, juxta *Cap. Hiſ quæ, & Cap. Cum olim &c. de major. & obed.* ſiquidem, ut bene notat Carolus Antonius de Luca ad Ventrigl. *annot. 15. §. 2.* deficiente capite, mortuo nimirum Episcopo, univerſa iuriſdictio tam in habitu, quam in exercitio manet penes Capitulum tanquam reliquum corpus politicum, ſeu intellectuale, quod in hoc differt a corpore naturali, ut etiam ſine capite vivat, omneſque faciat operationes.

Qua lege, quave disciplina uteretur Capitulum ante millenarium Ecclesia?

5. S Atis constat, per plura secula ante expletum Ecclesiæ millenarium Canonicos vitam duxisse communem sub immediata Episcopi cura commorantes in eadem domo, & profitentes regulam secundum canones. Ita aperte habetur *ex can. 53.* Concilii Meldensis celebrati anno 845. *ex can. 8.* Concilii Pontigonensis anni 876. aliisque functionibus Aquisgranensis, & Moguntini Concilii.

6. Et quidem, ut Canonorum una esset forma, ad quam ipsi vitam morisque suos componerent, editæ sunt in Concilio Aquisgranensi *de anno 816.* constitutiones pro regulari Canonorum vita, quas Ludovicus Pius promulgandas, atque executioni mandandas curavit, ut colligitur ex ejus epistolis datis ad Magnum Senonensem, & Sicharium Burdigalensem Archiepiscopos.

7. Quamvis vero Canonici omnes in communitate viverent, non tamen semper, aut ubique paupertatem professi sunt; sed in aliqua differentia temporis, & alicubi, teste Thomassino, Canonici vivebant quidem in eadem domo, & utebantur communi mensa, sed rerum proprietatem habebant; nam alii bona patrimonialia possidebant, alii præbenda Ecclesiastica potiebantur, alii ex communi collegii arario certum & annuum stipendium recipiebant: lex tamen erat, ut qui præbendam sufficientem ad victum, & vestitum haberent, vel patrimonialibus bonis satis essent instructi, nullatenus ex communi arario stipendium sibi arrogarent, ut constat *ex additione 3. ad Capitularia cap. 112.* singuli vero ex tribus his classibus sua bona in commune conferebant ad vitæ communis sustentationem.

8. Dixi, quod non omnes semper, aut ubique paupertatem professi sunt; nam aliquando & alicubi strictam paupertatem Apostolicam profitebantur Canonici: imo factum est, ut aliqui ex Canonicis progressu temporis, strictioris observantiæ amatores, non solum absolute vitam communem agere, sed tria vota Religiosorum Monachorum ritu & more facere cœperint, & evangelicam paupertatem professi fuerint; ac proinde duplex facta est Canonorum differentia: alij siquidem dicti sunt Canonici seculares, alij Regulares. Canonici seculares dicebantur, qui licet Apostolorum regulam tenerent, & in communitate viverent, a tribus tamen Monachorum votis liberi ac soluti erant. Canonici vero Regulares ii dicti sunt, qui inquit Monachorum tria vota emittebant, & arctius se Deo obligabant: & quamvis non desint, qui ejusmodi nomen accufent vel tanquam superfluum, vel tanquam ambiciosum, siquidem vox hæc Canonicus cum idem sonet, ac Regularis, qui Canonici Regularis nomen sibi asciscunt, videntur aut abundare in iterata ejusdem nominis usurpatione, aut nimium sibi arrogare, quasi bis ita vocari velint, ne non semel putentur Regulares; nihilominus, ut optime advertit Covarruvias in *Clement. Si furiosus, de homicid. par. 1. n. 1.* recte compositæque id fieri ostendi-

tur ex jure , in quo non semel hæc eadem Canonorum Regularium denominatio expressa reperitur , nec quisquam id jure improbaverit , quod a jure ipso probatum accepimus .

9. Plures Cathedrales Ecclesias diu tenuerunt & habitarunt Canonici Regulares ; imo , teste Honuphrio Panvinio , iidem per plura sæcula inseruiunt Ecclesiæ Lateranensi usque ad Bonifacium VIII. qui anno Domini 1300. exclusit e monasterio Lateranensi Canonicos Regulares , posuit in eo Canonicos sæculares . Crediderim tamen , Canonicos Regulares ut plurimum vixisse in monasteriis sub regimine Abbatum , Canonicos vero sæculares sub immediata cura Episcopi , ut constat ex canonibus 23. & 24. Concilii Turonen. III. & ex can. 8. Concilii Pontigonensis anni 876. Licet autem Canonici sæculares paupertatis voto , ut diximus , non essent obstricti , ad eam tamen plurimum regularum observantiam adigebantur , ut eorum vivendi genus a Monachorum instituto non multum distaret : unde in Concilio Aquisgranensi sub Ludovico Pio can. 115. cautum fuerat : *Quamquam Canonici , quia in sacris canonibus illis prohibitum non legitur , liceat linum induere , carnibus vesci , dare , & accipere , proprias res , & Ecclesiæ cum humilitate , & justitia habere , quod Monachis , qui secundum Regularem institutionem arctiorem ducunt vitam , penitus inhibuitum est : non tamen in cavendis vitiis , & amplectendis virtutibus eorum a Monachorum distare debet vita .*

10. Hæc sane vivendi forma in communi , & intra certos Regularum fines viguit apud Canonicorum collegia usque ad annum ferme millesimum . Quamobrem si Capitulum ante expletum Ecclesiæ millenarium respicias , illud a cœnobitico Religiosorum cœtu haud multum abfuisse deprehendes .

§. III.

Qua lege , quave disciplina uti cœperit Capitulum post expletum Ecclesiæ millenarium ?

11. **C**urrente sæculo Ecclesiæ decimo cœperunt Canonici a communi vita deficere , ut testatur Trithemius in Chronico Hirsaugiensi ad an. 977. *Anno isto , inquit , moritur Theodoricus Archiepiscopus Trevirensis , sub quo Canonici majoris Ecclesiæ ibidem , abiecta Regulari vita , quam hucusque in eadem Ecclesia majores eorum continuaverant , deserunt esse Regulares , & facti sunt nomine & conversatione sæculares . Quorum exemplo malo Canonici quoque &c. Idem etiam deducitur ex constitutionibus Galteri Archiepiscopi Senonensis in Concilio conditis cap. 8. qui obiit anno nongentesimo vigesimo tertio .*

12. Hæc tamen defectio non ita fuit universalis , ut statim ad omnia prorsus Capitula se extenderit ; nam antiquus vivendi mos alicubi stetit ad tempora Divi Norberti , qui floruit anno 1130. Passim tamen ubique elanguit , adnitentibus frustra Episcopis per Italiam , Galliam , & Germaniam , ut solum Canonicorum disciplinam ad veterem sanctimoniam , & pristinam vivendi formam revocarent . Certe ex Episcopis nonnulli cum ea in re acerrime procuran-

curanda operam se perdere a nimadvertent, Canonicos e Cathedrali expellere coacti sunt, & Monachos in eorum locum sublituere, ut constat de Adalberone Rhemenſi Archiepiſcopo, & Adalberto Metenſi Epifcopo.

13. Tandem lapſu temporis invaluit conſuetudo, ut quiſque Canonicorum ſibi viveret, unde deſiit in illis prima nominis ratio, quæ ſumebatur ab obſervatione regulæ Apoſtolicæ; adeo ut Canonicatus nihil aliud modo ſit, quam juſ percipiendi præbendam, hoc eſt portionem certam, & ordinariam Canonicis dari ſolitam, vel ſaltem juſ ferendi ſuffragium, aut ſententiam in ipſo Canonicorum collegio, & habendi ſedem in Choro, & recipiendi quotidianas diſtributiones; Canonici vero dicantur, ac ſint, qui potiuntur tali jure, accepta nominis etymologia a canonica portione, quæ in eos tanquam merces & ſtipendium diſtribui ſolet.

14. Eſſi autem a communi vita deſecerint Canonici, adhuc tamen conſtituunt unum quaſi corpus civile, habens ſuum proximum & immediatum caput, quale eſt alicubi Decanus, alibi Præpoſitus, aut quocumque alio nomine vocetur prima Dignitas. Propterea Epifcopus eſt quidem ordinarius ſuperior Capituli, ut conſtat ex *Cap. Novit, de hiſ, quæ ſiunt a Prælato*, ubi hæc habentur: *Novit tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui unum corpus ſiſis, ita quod tu caput, illi membra eſſe probentur*: tamen Capitulum, ſecluſo Epifcopo, eſt corpus integrum; quia habet, ut diximus, ſuum immediatum caput, cum quo, & ex Canonicis, privative quo ad Beneficiatos, ipſum coaleſcit.

15. Aliud etiam ex veteri diſciplina adhuc ſupereſt, illudque eſt, quod Canonici in ſua Eccleſia commorari, & reſidere debeant; quamvis enim ante Concilium Tridentinum multum huic juri conſuetudo derogaviſſet, ſiquidem alicubi, ac præſertim in Italia, erat uſu receptum, ut Canonici a ſuis Eccleſiis abeſſent, ut teſtatur Abbas in *Cap. Cum omnes, de conſtit.* nunc vero ea conſuetudo omnino ſublata & abrogata eſt ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 12. de ref.*

§. I V.

*Unde, & quando caperint diſſenſiones ac lites inter Epifcopum;
& Capitulum?*

16. **D**iſcordia, lis, ac diſſenſio aliquando eſt per accidens, ut inquit S. Th. 2. 2. q. 37. art. 1. aliquando eſt per ſe. Eſt per accidens, quando uterque diſſidentium intendit bonum, ſed uni videtur hoc eſſe bonum, alii aliud; vel uterque rationabiliter movetur ad volendum juſ ſuum, ſed juſ uni ex diſſidentibus re ipſa vel nullatenus, vel parum aſſiſit. Eſt per ſe, quando quis ex voluntate ſua diſcordat a voluntate alterius in iis circumſtantiis, in quibus tenetur conſentire. Diſcordia ex primo genere pertinet ad humanum defectum, ex S. Thoma 2. 2. q. 37. Diſcordia ex ſecundo genere pertinet ad defectum variarum virtutum, ex Suarez de *Charitate diſp. 11. ſeſſ. unic.*

17. Jam vero lites ac diffensiones Capitulum inter, & Episcopum, si consulamus veterum historiæ monumenta, regulariter fuerunt ex primo genere; quamobrem earum origo ad humanum defectum est referenda. Sic Angelicus Doctor ad humanum defectum retulit eam diffensionem, quæ fuit inter S. Paulum, & S. Barnabam. Verum, quia inficari non possumus, aliquando discordiam fuisse ex secundo genere, propterea huius origo aliquando adscribenda est inobedientiæ, qua subditus noluit voluntatem suam conformare cum voluntate superioris rite præcipientis, aliquando adscribenda est defectui aliarum virtutum.

18. Et quidem eo etiam tempore, quo Canonici vivebant in communi sub immediata cura Episcopi ante expletum Ecclesiæ millenarium, haud dubitarem, lites aliquas & discordias eos inter & Episcopum fuisse; nam talis est humanæ naturæ conditio, ut humanum defectum secum præferat, nec omnes pro omni circumstantia intra virtutum limites se contineant. Certe observat Thomassinus tom. 2. l. 3. cap. 8. ex prærogativis, & honorificentis, quæ Canonicorum cœtui tribuebantur, *subrepisse nonnunquam minus modestis, ut inflarentur, & minus obsequentes suo se præberent Episcopo*. Inde, ait ipse, tot Conciliorum canones, quibus vetantur Presbyteri, nisi consentiente Episcopo, tentare quidquam.

19. Cæterum, ut hæc vetera prætermittam, & recentiora duntaxat post millenarium persequar, tunc graves inter Episcopum, & Capitulum discordias ortum habuisse crediderim, cum ex occasione defectionis, quam fecerant Canonici a vita communi, tentarunt Episcopi, ut eos ad pristinam vivendi formam revocarent, quod contigit circa millenarium, ac tenuit duo subsequenta sæcula: per totam enim eam ætatem multis frustra conatibus captis adnixi sunt Episcopi, imo etiam ipsi Romani Pontifices, ut ad veterem disciplinam Canonicos adducerent. Hinc gravissimæ lites, discordiæ, ac diffensiones permultæ. Celebris inter alias est, quæ tunc temporis, nempe sæculo undecimo, exarsit inter S. Anselmum Lucensem Episcopum, & suos Canonicos, de qua fuse agit Andreas Rota in erudita a se nuper conscripta Sancti Episcopi Historia cap. 13. ubi apparet, Canonicorum aliquot in extremam efferatos rabiem extrema potius subire voluisse, quam Sancto Episcopo parere, & vitæ communi se se accommodare.

20. Quinimo sæculo eodem undecimo Sanctus Gregorius VII. ut Episcopi ea in re Canonicos sibi obtemperantes haberent, decretalem Constitutionem edidit, incipientem *Quoniam*, quæ extat tit. de vita, & honest. Clericorum cap. 9. *Quoniam*, inquit, *statuimus, ut, facultatibus Ecclesiarum vestrarum, proventibus, & expensis diligenter inspectis, certum in eis valeatis ponere numerum Clericorum, & statuere, ut bona eorum veniant in commune, in una domo vescantur, atque sub uno tecto dormiant, & quiescant: si vero contraditores extiterint, licitum vobis sit per suspensionem officii, & Beneficii, ac graviore etiam pœna, si opus fuerit, ad hanc observantiam eos appellatione compellere non obstante*. Verum hæc tantæ moles, licet alicubi, ut in Provincia Colonienſi, rem ad tempus expugnarint, nihilominus tunc plerisque in locis,

ac deinde passim ubique retinuerunt Canonici , ut aliam a Regulari , & communi instituto vitam seorsum agerent : flores quippe ubi emarcuerint , vix sine miraculo revirescunt .

§. V.

Quanam fuerint celebriores aliquot discordiæ Capitulum inter & Episcopum a millenario Ecclesiæ ad hæc usque tempora ?

21. **P**rima inter Episcopum , & Capitulum discordia fuit ex occasione , ut diximus , vitæ communis , quam Episcopi urgebant acerrime , Canonici vero omnino recusabant : unde Leonis IX. Alexandri III. Gregorii VII. aliorumque Romanorum Pontificum Constitutiones prodire . Hæc tandem compressa est post sæculum decimumtertium , persilientibus Canonici in suscepto vitæ singularis consilio ; adeo ut frustra ipse S. Carolus nuperis temporibus veterem vivendi morem in suis Canonici exoptaverit .

22. Altera fuit ex eo , quod aliqui ex Episcopis non uterentur consilio Canonorum in Abbatibus , Abbatissis , & aliis Ecclesiasticis personis instituendis : quare , cum id permolestè ferrent Capitulares , litem intentarunt , & ad Romanum Pontificem recursum habuerunt , qui , ut extat *in cit. Cap. Novit* , causam Capitularibus adjudicavit , ac tales institutiones carere robore firmitatis decrevit .

23. Tertia fuit ex eo , quod in Senonensi Provincia non vocarentur ab Archiepiscopo Capitula Cathedralium ad Provinciale Concilium . Hac de re graviter conquesti sunt Canonici apud Rom. Pontificem , qui , uti habetur *Cap. 10. de his quæ fiunt a Prælato* , scripsit Archiepiscopo , videri sibi , ut Capitula ipsa ad hujusmodi Concilia debeant invitari , & eorum nuncii ad tractatum admitti , maxime super illis , quæ ipsa Capitula contingere dignoscuntur .

24. Quarta controversia fuit super materia fructuum Canonicatus ; nam Canonici Meldenenses constitutionem fecerant juramento interposito confirmatam , quod Canonici nihil perciperent , nisi cum in Ecclesia residerent , illis exceptis , qui propter infirmitatem excusarentur , & qui essent in servitio Apostolicæ Sedis : cum autem Episcopus haberet aliquos Canonicos in servitio suo , Capitulum occasione illius constitutionis subtrahebat illis fructus præbendarum suarum : quare Episcopus id ægre ferens , ad Pontificem rem detulit , qui mandavit , ut duo Canonici in servitio Episcopi existentes integre suarum præbendarum fructus perciperent , ex *Cap. Ad Audientiam 15. de Clericis non residentibus* .

25. Quinta fuit ex occasione residentiae ; nam Canonici nonnulli prætextu privilegiorum aberant ab Ecclesia , unde maxima oriebatur Divini cultus diminutio . Petiit Episcopus super hoc Ecclesiæ suæ provideri : quocirca edixit Pontifex , ut , non obstantibus privilegiis Apostolicis , & prædecessoris Episcopi silentio , absentes Canonici ad residendum Episcopus revocaret , & , si dicto audientes non fuerint , de ipsorum Beneficiis congruam subtraheret , quam in substitutos inservientes contribueret , ex *Cap. Cum ad hoc 16. de Cleric. non resident.*

26. Sexta

26. Sexta, & gravis disceptatio sub Honorio III. orta est ex auctoritate, quam Capitulares sibi arrogabant; nam Parisienses Canonici, irrequisito Episcopo suo, & sine suo consensu quasdam consuetudines Ecclesiæ suæ immutabant, & quasdam faciebant de novo: cum autem id nollet Episcopus, ad Romanum Pontificium tribunal causa introducta est. Hinc vero prodiiit decretum, ne Canonici absque Episcopi sui consensu constitutiones, & consuetudines Ecclesiæ suæ approbatas immutarent, vel novas inducerent, *ex Cap. Cum consuetudinis, de cons.*

27. Septima controversia fuit ex causa visitationis, nolentibus alicubi Capitulis propter exemptionem, vel consuetudinem subijci Episcopali visitationi. In qua controversia Concilium Tridentinum *sess. 6. de ref. cap. 4.* ab Episcopis stetit, decernens, Capitula omnia sive Cathedralia, sive alia, posse visitari, corrigi, & puniri ab Episcopo, non obstante exemptione, consuetudine &c. in contrarium. Propter executionem talis decreti magna illa lis ac dissensio orta est inter S. Archiepiscopum Carolum, & Capitulum Canonico-rum de Scala, quæ tandem S. Pii V. auctoritate, & Sancti Archiepiscopi Ecclesiastica fortitudine, in ipsius Archiepiscopi laudem, & Archiepiscopalis potestatis incrementum cessit.

28. Octava controversia fuit super administratione bonorum Ecclesiæ, seu fabricæ; contententibus alicubi Canonicis, plenam sibi esse potestatem de iis disponendi independentem ab Episcopo, & ex alia parte id negante Episcopo. Pro qua controversia allegabatur a Canonicis *Cap. Relatum 12. de testam.* ubi Capitulis, consequenter & iis qui a Capitulis constituuntur Sacristæ, vel Thesaurarii, tribuitur administratio bonorum omnium Ecclesiæ acquisite, cum exclusione Episcopi. Ex opposito proponebatur ab Episcopo, quod pro administratione bonorum fabricæ Episcopus habet assistentiam generalem juris, & fundatam intentionem *Can. 3. 5. 6. caus. 10. quæst. 1. Trid. sess. 22. cap. 9. de ref. & sess. 24. cap. 3. de ref.* tandem Sac. Rot. teste Emerix, *decis. 1083.* & sæpius Sacri Concilii Congregatio ab Episcopo pronunciavit.

29. Nona & valde contumax controversia fuit ex occasione cæremonialis, nempe pro associationibus, assistentia, aliisque honoris significationibus, quas Episcopi putarunt hic & nunc sibi deberi, non ita existimantibus Capitularibus. De qua multæ prodierunt, atque identidem prodeunt Sacrarum Urbis Congregationum decisiones ac declarationes.

30. Has controversias indicasse sufficiat, ut constet, regulariter Capitulum inter & Episcopum discordiam fuisse per accidens, & propter humanum defectum.

§. V I.

Proponitur analysis totius Operis, & methodus ad propositum finem obtinendum.

31. QUÆ ad tuendam pacem & concordiam inter homines quammaxime conducunt, ea in duplici sunt differentia. Alia pertinent ad intellectum; alia pertinent ad voluntatem: nam, ut supra diximus ex S. Thoma

ma 2. 2. q. 37. art. 1. discordia alia est per se, alia est per accidens. Illa oritur ex eo, quod quis velit discordare a voluntate alterius, quando tenetur consentire; unde vitium est in voluntate: hæc vero oritur ex eo, quod quis credat, sui juris aliquid esse, alius autem iudicet oppositum, & sic unusquisque rationabiliter moveatur contra alium ad volendum jus suum; unde vitium est in intellectu. Quamobrem & intellectus, & voluntas curatione indigent, ut pax & concordia inter aliquos vigeat. Ad curationem intellectus potissimum faciet scientia sui, & alieni juris. Ad curationem voluntatis conferet odium discordiæ, amor pacis.

32. Hoc supposito, ut Episcopus, & Capitulum pacifice & concorditer inter se vivant, operæ pretium est, ut ambo ex parte intellectus probe teneant, quid unicuique eorum incumbat, quo se eorum facultas extendat, quid alteri sine altero liceat, vel non liceat: ex parte voluntatis requiritur, ut tam Episcopus, quam Capitulum, pacem inter se & concordiam ament, ac per consequens ea velint quæ pacis affectionem important, ea oderint quæ pacis affectionem impediunt.

33. Utrumque in hoc libello præstare contendam. Proferam scilicet ex Theologorum, & Canonistarum penu, quæ Episcopalis, & Capitularis juris extensionem, ac limites doceant: præterea ex veterum Patrum monumentis, & sanctorum Antistitum exemplis producā, quæ ad pacis amorem excitent, & ad rem obtinendam tutum ac planum iter Episcopo pariter & Capitulo ostendant.

34. Porro ut statim ab initio rem totam sub omnium oculos ponam, do paucis Operis huiusce analysim, ac methodum. Quatuor in Partes libellum distribuam. In prima agam de his, quæ a Capitulo debentur Episcopo. In altera de his, quæ ab Episcopo debentur Capitulo. In tertia de his, quæ se de plena potest Capitulo sine Episcopo. In quarta demum de his, quæ non potest Episcopus sine Capitulo. Singulis vero ex his Partibus annexam praxim petitam ex ratione prudentiali, & ex more, institutoque sanctorum Antistitum. Sic enim fiet, ut intellectui, & voluntati pro mea tenuitate consulam: intellectui quidem, cognitionem Episcopalis, & Capitularis juris suppeditando: voluntati vero, amorem pacis, & quæ ad eam conferunt, ex Sanctorum exemplis, & præceptis exhibendo. Visum est etiam in unaquaque Parte casum unum ad rem eandem, de qua agitur, spectantem fuisse ac per extensum resolvere, ut quædam altius animo inhæreant, nec tota res presse tractetur, sed quædam uberius, & sic varietas ipsa scriptionis homines ad lectionem alliciat.

35. Superest, ut nonnulla præmoneam, ne quis error legenti offundatur, nec quidquid data opera omisum est, desideretur. Primum itaque sit, me scribere in Italia, nihilque spectare aliud, quam Italicorum Clericorum studio utcumque consulere: unde dimanat, ea me scribendo non prosequi, quæ sive ex privilegio, sive ex consuetudine ad Episcopos ultra montes, eorumque respective Capitula pertinent: ac proinde viderint illi, suosque consulant usus, an, quæ dicam, patriis moribus, legibusque cohæreant.

36. Alterum est, quamplura Congregationum Cardinalium decreta variis in libellis hinc illinc congesta, quæque mihi ad manus sunt, & ad rem facerent, de industria omisisse; tum quia de illorum existentia non sufficienter mihi consulerit ex probato saltem alicujus gravis auctoris testimonio; tum quia, ut sapientissime monet Eminentissimus Card. de Luca annot. ad Conc. d. 1. *Aliquibus exceptis decretis, vel declarationibus generalibus, erroneum est in particularibus declarationibus cum consueta cæca fide vim constituere; siquidem illæ quæ singulos, vel particulares concernunt casus, eorum particulari qualitate, vel circumstantiis manare solent, ideo alteri diversas circumstantias habenti non semper sunt applicabiles.* Cave proinde, ne assertionem meam aliquam infirmare contendas decreto apud libellum nescio quem reperto, nisi illud a Romana Curia prodixisse compositæ prius ostenderit, casusque omnes universim afficere demonstraveris. Dixi, nisi a Romana Curia prodixisse ostenderit; nam, juxta decretum *Cum sacra* jussu Urbani VIII. editum 2. *Augusti* 1632. exigitur ad obligandum, ut eæ declarationes Sac. Congregationis in forma authentica producantur, scilicet cum subscriptione Cardinalis Præfecti, & Secretarii, & sub consueto sigillo; quia nempe compertum fuit, complures ex declarationibus fuisse alteratas, diminutas, aut omnino confictas. Dixi etiam, nisi casus omnes universim afficere demonstraveris; nam Sacrarum Congregationum declarationes non semper solent universaliter dari, sed sæpe tantum ad locum unde petuntur, teste de Luca ubi supra, & Fikler l. 3. *decret. tit. 29. decis. 2.*

CAPUT II.

De his quæ a Capitulo debentur Episcopo.

§. I.

37. **C**apitulum debet Episcopo obedientiam, & reverentiam. Hæc autem reverentia exhibetur in deferendo illi signa honoris; quæ sane adeo sunt debita Episcopo, ut Canonici quamvis exempti ea minime denegare possint: eo ferme pacto, quo filius emancipatus naturalia obsequii, & honoris jura patri negare nequit. Signa autem honoris ad tria potissimum reducuntur: 1. nempe ad præeminentiam supra reliquos quo ad locum magis honorificum; 2. ad assidentiam eidem præstandam; 3. ad associationem ejusdem, seu deductionem.

38. Et quidem quo ad præeminentiam loci sacrosancta Tridentina Synodus sess. 25. *de reform. cap. 6.* statuit: *Episcopis ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in Choro, & in Capitulo, in Processionibus, & aliis actibus publicis sit prima sedes, & locus, quem ipsi elegerint & præcipua omnium rerum agendarum auctoritas.* Ubi ex textu notat Barbosa in Tridentin. ac Fuscus de visit. l. 1. c. 15. quod primus locus is erit exultimandus, quem ipsemet Episcopus judicaverit, atque elegerit. Hic autem locus, si sit in Ecclesia, vel alibi statutus, ac fixus ad functiones publicas, cooperiri debet umbella, seu

seu baldachino, & quidem etiam si plures in eadem Ecclesia ad plures functiones statuti sint loci; unde potest Episcopus in una eademque Ecclesia plures habere fixas sedes cum baldachino ad varias functiones, ut declaravit ac decrevit in una *Papien.* Benedictus XIII. quod si Episcopus propriæ diœcesis interveniat Capitulo, non quidem ut Episcopus, sed ut persona singularis, v.g. ut Canonicus, tunc ex communi Canonistarum apud Fagnan. in *Cap. Postulatis, de concessione præbende*, debet sedere immediate post eum, qui præest Capitulo: quamquam servanda, & attendenda sit laudabilis consuetudo alicubi vigens, ut Episcopus honoratiorem locum teneat, etiam si ut Canonicus, aut Prælati inferior alicui cœtui intersit: quæ consuetudo juxta Thomassinum est conformior antiquis Patrum, & Conciliorum sanctionibus; siquidem ex *Cap. Solita, de majorit. & obed. ipsi Reges, & Principes Archiepiscopis, & Episcopis suis (sicut debent) reverenter assurgant, & eis juxta se venerabilem sedem assignent.*

39. Quo ad assistentiam, duo Canonici, si Episcopus velit, possunt, ac debent illi assistere, & inservire in omnibus, quæ respiciunt ipsius, & Ecclesiæ utilitatem, ita ut non præsentem in Choro, neque idcirco assistentes Divinis Officiis, tamen integre percipiant fructus præbendarum, exceptis distributionibus quotidianis, etiam si nunquam accedant ad Chorum, sed semper in servitio Episcopi occupati existant, ex communi in *Cap. Ad audientiam, & in Cap. De cætero, de Cleric. non resid.* Hi autem duo Canonici possunt ab Episcopo secum duci, & apud se detineri, sive ad functiones celebrandas, sive ad negotia tractanda, sive ad diœcesim lustrandam, quando, & quamdiu ipse expedire judicaverit, ex Glossa *ibidem*, & ex communi Canonistarum.

40. Præterea ex Tridentino *sess. 24. cap. 12. de reform.* tenentur Canonici Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti, assistere, & inservire. Nomine autem Pontificalium veniunt omnes illæ functiones, in quibus Episcopus utitur insignibus Pontificalibus, v. g. Mitra, Baculo Pastoralis &c. ex Bonacin. *de Censur. disp. 3. q. 2. p. 12.* aliisque. Unde sequitur, Canonicos ex Tridentino teneri assistere Episcopo, quando ille solemniter, atque indutus insignibus Pontificalibus gestat processionaliter sacras Reliquias, vel solemniter iisdem insignibus indutus populo benedicit &c.

41. Quamvis vero Episcopo Pontificalia exercenti, ex Tridentino *loc. cit.* omnes Canonici teneantur assistere, tamen, teste Card. de Luca *disp. 33. Miscell.* per plura Apostolica decreta provisum est, ut, non omnes Canonici, seu non totum Capitulum assistat Episcopo talia exercenti extra Ecclesiam Cathedralē, sed aliqui Canonici remaneant in propria Ecclesia, ne illius cultus omnino deferatur: unde optime notat Barbosa *de Can. cap. 34.* duos saltem Canonicos debere talem assistentiam Episcopo Pontificalia exercenti etiam extra Cathedralē, v. g. quando extra illam Ordinationem ministrat, vel Pontificaliter concionatur &c. dummodo hæc fiant in civitate, non autem si fiant extra civitatem, seu in diœcesi. Hæc vero limitatio videtur procedere de assistentia præstanda ex vi decreti Tridentini; nam ex vi juris antiqui pot-

est Episcopus duos Canonicos secum per diocesim ducere, ut sibi inserviant. Adde, talem assistentiam Canonicorum faciendam esse Episcopo, sive ipse celebret, sive Divinis. Officiis assitit, & maxime quando ille est paratus, seu Episcopalibus vestibus indutus, ex Decreto Sac. Congr. apud Barbosa *loc. cit.*

42. Jam vero quo ad modum præstandi talem assistentiam servandum est Cærimoniale Romanum, nisi adsit immemoralis consuetudo in contrarium, ex decreto Sac. Cong. apud Barbosa *loc. cit.* Notat vero Card. de Luca *disc. 33. Miscell.* consuetudinem ac praxim esse, ut Episcopo Pontificaliter celebranti, vel assistentiam in throno solemniter præbenti, Capitulum assitit cum paramentis, vel respective cum habitu Canonicali pro functionum qualitate. Barbosa autem *loc. cit.* ait, duos Canonicos immediate assistentes Episcopo, præter ordinarios ministros, debere esse indutos Piviali, & debere esse primas duas Dignitates; quia digniores & honoratiores debent Episcopo assiltere.

43. Hactenus dicta de assistentia præstanda procedunt, quando Episcopus solemniter Missam celebrat, vel alia Pontificalia publice exercet. Caterum, quando privatim celebrat, etiam in Cathedrali, non tenentur Canonici assiltere, ex decreto Sac. Cong. apud Barbosa, & fatentur Paulus Squillant. *de obl. & priv. Ep. p. 3. c. 18.* Scipio de Rubeis *verb. Assistentia*, alique. Excipe, nisi adesset consuetudo in contrarium assilendi etiam in Missa privata; quia in tali casu ex præscripto Sac. Congreg. esset servanda talis laudabilis consuetudo: ubi memineris, Canonicos omnes, vel plures, non teneri assiltere Episcopo in Missa privata: at duo Canonici, quos ex jure communi potest Episcopus habere addictos suo servitio, debent, si Episcopus velit, illi assiltere etiam in Missa privata. Idem intelligas de Episcopo ministrante Ordinationem privatam in aliquo Sacello, vel Oratorio; tunc enim Canonici non tenentur assiltere: at cum Episcopus habeat jus detinendi apud se duos Canonicos, qui sibi inserviant, eosque possit ad id compellere, ut constat ex *cit. Cap. De cætero, & ex Cap. Ad audientiam, de Cleric. non resid.* ex Garcia de Beneficiis *p. 3. c. 2.* ex Riccio *p. 4. decis. 70.* aliisque communiter, sequitur, quod possit Episcopus etiam in Missa privata, & in privata Ordinatione velle assiltentiam duorum Canonicorum: atque ita in una *Papien.* declaravit Benedictus XIII.

44. Dubitabis 1. an possit detineri pro servitio, & assistentia Episcopi Canonicus, habens præbendam doctorem, aut magistralem? R. Affirmative censuit Rota apud Puteum *decis. 194. lib. 3.* & tradunt Gonzalez ad *reg. 8. glos. num. 257.* Barbosa *alleg. 56. num. 13.* & Riccius *p. 4. dec. 70.* De Canonico autem Pœnitentiario aliter sentit Garcias *d. part. 3. cap. 2. num. 367.*

45. Dubitabis 2. an Episcopus possit detinere apud se Magistrum cæmoniarum Capituli, ad effectum excipiendi vel Prætozem urbanum, vel Magistratum, vel ipsum Capitulum, quando hi respective divisim, aut conjunctim Episcopum insunt? R. affirmative, imo non esse locum dubitandi; liqui-

siquidem Magister cæremoniarum inservire primo ac principaliter debet Episcopo, deinde Capitulo. Ita in una *Papien.* Bened. XIII.

46. Tertium signum honoris exhibendum a Capitulo, est associatio, seu deductio, ut constat ex Cærem. Episc. *cap.* 15. Unde, quando Episcopus venit ad Ecclesiam ad celebrandum Pontificaliter, tenentur Dignitates, Canonici, & Portionarii, non ex urbanitate, sed ex debito, illum associare ad Ecclesiam Cathedralē, ita ut ad talem effectum teneantur illi obviam ire, & quidem usque ad ejus palatium, aut aulam ad id destinatam, quamvis palatium non sit contiguum Ecclesiæ, dummodo non sit distans ultra centum sexaginta passus; tunc enim deberet Episcopus associari ex aliquo loco ad id deputato prope Ecclesiam, vel in Ecclesiæ ipsius atrio, aut scalis. Post peractam vero rem sacram, debet Capitulum associare Episcopum recedentem saltem usque ad portam Ecclesiæ. Idem intelligas, quando Episcopus ad Ecclesiam venit, ut solemniter rei Divinæ assistat, Notes ly saltem; nam alicubi ex laudabili consuetudine debet Capitulum associare Episcopum recedentem usque ad ejus palatium, & aulam destinatam. Hinc Sac. Congreg. *die* 24. *Maji* 1619. in *Thelesina* censuit, quod, quotiescumque Episcopus indutus Cappa se conferat ad Ecclesiam, ut in eadem Divinis Officiis intersit, aut solemniter celebret, vel alias functiones Pontificaliter exerceat, Canonici habitu Canonici induti Episcopum ab ejusdem Episcopi domo ad Ecclesiam, & ab Ecclesia ad eandem domum associare teneantur. Ita ex Squillante *loc. cit.* ex *Barbosa de Canon.* & ex Cæremoniali Episcoporum.

47. Præscindendo autem a consuetudine, vel particulari aliqua lege, hæc tam stricta obligatio associandi Episcopum non incumbit Capitulo toties, quoties Episcopus ad Ecclesiam venit, sed dumtaxat in festis solemnioribus: solemniora autem festa, ut eruitur ex Cæremoniali, & ex aliis litteris Apostolicis, ac declarationibus Cardinalium, sunt festum Paschatis, Pentecostes, Nativitatis Christi, Epiphaniæ, Feriæ 5. in Cæna Domini, Annunciationis, & Assumptionis B. V. SS. Apostolorum Petri, & Pauli, Omnium Sanctorum, & Patroni principalis. Excipe, nisi aliter consuetudo præscripserit: nam, si consuetudo invaluerit, ut Capitulum etiam in aliis festis Episcopo venienti ad celebrandum, vel assistendum, tali forma occurrat; hæc consuetudo ex præscripto Sac. Cong. apud Barbosam *loc. cit.* servanda erit: aliis vero diebus, quibus Episcopus voluerit Pontificaliter celebrare, vel assistere (potest enim Episcopus in sua diœcesi Pontificaliter celebrare quovis die festo, vel quoties ratio congrua id exegerit, uti constat *ex cap.* 31. Cæremonialis, & præsertim quia a nullo canone tale jus Pontificalium Episcopis restringitur; imo olim ex privilegio idem poterant Abbates Monachorum, & deinde *anno* 1628. fuit his tale privilegium limitatum per decretum Sac. Rit. Congreg. quare accepimus in historiis, quod Sanctus Carolus Borromæus sæpissime Missam Pontificaliter celebrabat, e. g. die Circumcisionis, Sancti Sebastiani Martyris, SS. Gervasii, & Protasii, SS. Celsi, & Nazarii, S. Laurentii M. &c. præter solemniores alias anni festivitates, in quibus pariter rem Divinam Pontificaliter faciebat; ac de Servo Dei D. Petro Georgio Odescalcho,

Alexandrino-Episcopo, ac deinde Viglebanensi, legimus *in ejus Vita*, quod *indefessus erat in cunctis functionibus Pontificalibus, & tam frequens*, ut passim diceretur Viglebani D. Odescalcum plura paramenta attrivisse, quam septem prædecessores ejus Episcopos) aliis, inquam, diebus non tenentur Canonici, nisi ex urbanitate, illi obviam prodire usque ad palatium inclusive; quamquam etiam talibus diebus teneantur aliqui ex Canonicis ad portam Ecclesiæ illi occurrere: sicuti pariformiter servandum est, quando Episcopus ob aliam quamcumque causam ad Ecclesiam venerit privatim. Ita ex Barbosa *ibidem*.

48. Ne vero turbentur Divina Officia propter solemnem illam præstitam a toto Capitulo associationem, debet Episcopus certam horam sui adventus significare, quæ sit tempore congruo. Quod si, statuta de consensu Episcopi hora Officii, fuerit datum ultimum campanæ signum, non tenentur Canonici amplius expectare, sed possunt inchoare Officium; ac deinde, quando inchoato Officio Episcopus venerit, satis erit, quod aliqui ex Canonicis e Choro discedant, & obviam illi eant ad portam, porrigentes aspersorium. Ita ex Barbosa.

49. Dubitabis, an Capitulum debeat interesse concioni tempore Adventus, & Quadragesimæ, quando eidem interest Episcopus? R. affirmative: & ita asseritur decisum a Sac. Cong. per Card. de Luc. *disc. 33. Miscell.* quia, inquit ipse, talis interventus est Capitularis; siquidem tunc representari debet corpus mysticum Ecclesiæ ex Episcopo tanquam capite, & Capitulo tanquam membris constitutum: post absolutam vero concionem, vel Episcopus expectat usque ad finem Missæ sollemnis, vel non? si expectat, Canonici omnes eum comitari debent usque ad portam Ecclesiæ, ac deinde redire ad Chorum: si vero non expectat, aliqui saltem ex Canonicis illum recedentem usque ad portam Ecclesiæ comitentur, ac deinde ad Chorum redeant.

§. II.

De obedientia debita Episcopo a Capitulo.

50. **P**Ræter reverentiam debet Capitulum Episcopo obedientiam. Constat ex toto *tir. de major. & obedientia*. Hæc autem obedientia in duobus potissimum consistit: nempe I. in justo mandato Episcopi excipiendo, & observando; II. in ejusdem judicio subeundo.

51. Itaque Capitulum debet obedientiam exhibere in suscipiendo mandato Episcopi: intelligens in iis, quæ Episcopus potest mandare; ac de facto mandat: item in abstinendo ab iis, quæ Episcopus potest prohibere, & de facto prohibet. Potest autem Episcopus mandare, seu præcipere Capitulo omnia ea, quæ ratione status Clericalis, Officii, & Beneficii præstanda sunt vel a singulis Canonicis, vel a toto Ecclesiæ senatu, juxta sacros canones, Conciliorum functiones, vel Sac. Cong. declarationes; nec ulterius quidquam potest mandare.

52. Probatur prima pars affirmativa ex *Cap. Conquerente*, de off. ord. ubi affi-

assignantur; & enumerantur jura Ordinarii supra Ecclesias sibi subiectas. Item ex ratione; quia Episcopus habet in sua diœcesi potestatem jurisdictionis non solum in singulos Clericos, sed in ipsum Capitulum Cathedralis, cujus siqua olim fuerit exemptio, sublata est per decretum Trid. sess. 6. c. 4. de ref. Probat secundâ pars negativa ex eodem *Cap. Conquerente*, ubi Pontifex ait: *Tu his juriſibus contentus, non amplius ab eis exigas: & Can. Quia cognovimus 6. caus. 10. q. 3.* ubi Concilium Toletanum præcipit, ne Episcopi plus exigant ultra præscriptum a sacris canonibus. Accedit auctoritas Fagnani in *Cap. Conquerente* asserentis ex Abbate *ibidem*, Episcopos non posse exigere a Clericis suæ diœcesis aliqua servitia, quæ in jure non sunt expressa. Ratio est; quia jurisdictionis Episcoporum dependet a Summo Pontifice in assignatione materiæ, & subditorum: Summus autem Pontifex in citato *Cap. Conquerente* assignavit materiam, in quam Episcopi suam debent exercere jurisdictionem: unde notat Fagnanus in cit. *Cap. Conquerente*, decisum olim fuisse a Sacra Gard. Congregatione, quod quidam Episcopus potuerit quidem invitare, sed non compellere Clericos suæ civitatis, ut interessent Litanis B. V. quas in Sabbato decantari jusserat in sua Cathedrali Ecclesia. In dubio tamen, an aliquid possit mandari ab Episcopo, præsumptio semper pro mandato Episcopi facienda est, ex communi Theologorum, & Canonistarum.

53. Ex quibus deducitur, ratione status Clericalis posse Episcopum mandare Capitularibus, ut vestitu decenti tam intra Ecclesiam, quam extra utantur; ut evitent fornicarum cohabitationem; ut capillos non nutriant; ut sacras rubricas calleant; ut ab illicitis venationibus, aucupiiis, choreis, tabernis, lusuſque abstineant; ut morum integritatem præferant &c.

54. Ratione Officii, ut Choro intersint, cantum Gregorianum discant; ut omnes indifferenter Choro inserviant omnibus diebus Dominicis, ac festis de præcepto, totoque Adventus, Quadragesimæ, & Octavæ Corporis Christi tempore, ita ut nullus non legitime impeditus per id tempus vacet; ut omnibus aliis diebus saltem dimidia pars Capitularium Choro adſit; ut omnes septem Horæ Canonice in Choro persolvantur; ut Canonici Divina Officia per se, & non per substitutos, obeant; ut servetur ordo, & tempus ab Ecclesia præscriptum in recitatione publica Horarum; ut in Ecclesia, & non in Sacristia, Horæ persolvantur; & alia hujusmodi.

55. Ratione Beneficii, ut Capitulum indicatur, quando Episcopus vult Canonicis aliquid proponere; ut Capitula non celebrentur tempore Divini Officii; ut Capitulum celebretur singulis hebdomadis, & statutis diebus; ut petatur facultas ab Episcopo, vel ejus Vicario Generali, cogendi Capitulum in aliis diebus extraordinariis. Præterea ex iusta causa potest Episcopus inhibere, ne convocetur Capitulum: item potest pœnis, & censuris cogere Canonicos ad præstandam sibi copiam actuum Capitularium: item potest Canonicis mandare, ut intersint concioni tempore Adventus, & Quadragesimæ, sub pœna privationis distributionum illius diei; ut intersint Processionibus ab Episcopo de consilio Capituli, licet non de ejusdem consensu, indictis pro publico honore, bono, vel commodo, ex Pace Jordan. aliisque. Præterea potest Episcopo-

scopus mandare, ne plures simul sine sua licentia trimestralem a Choro vacationem capiant, ne scilicet cultus Divinus detrimentum patiat: item ut tempore debito resideant, præbendæ fructus ultra triennium non locent, nec omittant celebrare tot, ac tales Missas, quot, & quales tenentur, & quidem tempore, ac loco suæ obligationis: item ne res, ac bona Ecclesiastica male custodiant: item ut solvant Cathedriticum, idest annuam juxta sacros canones pensionem, quæ ob honorem Cathedralis, seu dignitatis Episcopalis datur, quæ quidem pensio annua ascendere debet ad summam in Conc. Rom: præscriptam: item potest Episcopus Dignitatibus, & Canonicis denegare litteras commendatitias, si iidem istas peregrinaturi, vel alio discessuri petant, quando ultra tempus a jure indultum peregre abire velint, & iusta causa non subsit, nec idoneum vicarium sibi substituant, ex Castropal. *tract. 27. d. mic. p. 16. num. 3.* aliisque: item potest compellere Canonicos ad interveniendum collationi casuum, ex Concilio Romano *tit. 15. cap. 9.* item Capitulum tenetur ad eas Processiones accedere, quibus intervenit Episcopus Pontificaliter cum Baculo, & Mitra &c. De quo cum dubitatum fuerit;

56. Probatur hoc auctoritate Doctorum, Conciliorum, ac textus Canonici. Et quidem auctoritate Doctorum: nam certum & exploratum cum sit, teneri Capitulum accedere ad Processiones publicas, nomine talium Processionum DD. docent venire eas etiam Processiones, quibus Pontificaliter intervenit Episcopus. Ita Zerola *v. Processio*, Riccius *resol. 51.* ac multum favet Barbosa *de potest. Ep. alleg. 73. & in collect. ad Trid. sess. 25.* ubi docet, eas vocari Processiones publicas, quæ tales videntur Episcopo: non est autem certius indicium, quod tales videantur Episcopo, quam quando ipse Episcopus Pontificaliter eisdem intervenit.

57. Auctoritate Conciliorum: nam Concilium Provinciale Neapolitanum *cap. 33. de Processionibus* eas vocat publicas, quibus Episcopus intervenit. Accedit auctoritas Tridentini, quod *sess. 24. cap. 12. de reform.* cum velit, ut Canonici assistant Episcopo Pontificalia exercenti, & Episcopus vere exercent Pontificalia, quando cum Baculo, & Mitra intervenit Processioni ferens sacras Reliquias, & populo solemniter benedicens, ut colligitur ex Bonacin. *de Censuris disp. 3. q. 2.* consequens est, ut Canonici debeant assistere Episcopo Processioni Pontificaliter intereßenti. Et quamvis videatur huic obligationi posse satisfieri per assistantiam duorum Canonicoꝝ; tamen juxta doctrinam Card. de Luca *disc. 33. Miscell.* non duo dumtaxat Canonici, sed Capitulum capitulariter debet interesse illis functionibus, in quibus repræsentandum est corpus Ecclesiæ constitutum ex capite, & membris: ut certe contingit in solemnibus Processione, cui Pontificaliter adest Episcopus.

58. Auctoritate demum textus Canonici: nam in *Cap. Et si membra, de his quæ sunt a Prælati &c.* Glossa expresse ait: *Non debet caput a membris recedere, nec membra a capite.* Consequenter Capitulum non debet recedere ab ea functione, in qua Episcopus intervenit ut caput suæ Ecclesiæ in vestibus Pontificalibus; ut optime disserit Pignatellus *tom. 5. consult. 83. num. 7.* his verbis: *Canonici sunt membra, quæ simul cum Episcopo tanquam capite consi-*

sintunt unum corpus; quemadmodum enim membra recipiunt influxum a capite, ita ipsa inserviunt in eis functionibus: & ideo etiam Canonici tanquam membra debent in propriis functionibus inservire Episcopo, qui non debet ab extraneis extra proprium corpus mendicare servitium, sed a propriis membris debet recipere gloriam, & splendorem. Nec valet effugium, quod aliqua ex his Processionibus non sit propria functio Episcopalis; nam sapienter de more Clericatus in discordiis forensibus disc. 98. ostendit, quod obligatio Canonicorum assitendi Episcopo, non solum est in Missis solemnibus, Vesperis, & Divinis Officiis, sed etiam in omnibus aliis functionibus, quas Episcopus explet Pontificalibus indutus. Ubi idem Auctor notat, hanc inevitabilem Canonicorum obligationem comprobari universali consuetudine Ecclesiæ Catholicæ, in qua Canonici Episcopo, quasvisque functiones per Pontificales cum Stola, & Mitra exequenti, prompte atque omni cum obsequio assunt, & inserviunt. Neque dicas, hæc intelligenda esse de assistentia duorum Canonicorum, non autem de universo Capitulo; nam per se, & præscindendo ab inconvenienti, quod Ecclesiæ Cathedralis remaneat sine officiatura, totum Capitulum debet præstare talem assistentiam, ut constat ex litteris in forma Brevis Clementis VIII. sub datum Romæ die 17. Junii 1592. apud Pignatellum tom. 5. conf. 83. num. 28..

59. Nec replices, adesse alicubi contrariam consuetudinem: nam in primis consuetudo probanda est ex recepta omnium sententia, apud Castropal. tom. 3. d. 3. p. 6. deinde, etiam si probaretur talis consuetudo, probanda superesset rationabilitas, & præscriptio talis consuetudinis; eaque cum sit res juris, & non facti, a legitimo iudice, v. g. ab Episcopo, discernenda est: rationabilitas autem difficile ostendetur; nam supra probavimus ex lege Tridentini præcipientis Canonicorum assistentiam Episcopo Pontificalia exercenti, teneri Capitulum interesse tali Processioni: contra autem legem Tridentini nulla est rationabilis consuetudo, ut fusc probat Fagnanus in Cap. Quod a prædecessore, num. 61. & ex Cap. fin. de consuet. Ex quibus satis intelliges, amplissimam esse potestatem Episcopi supra Capitulum & Capitulares, nec iis propterea expedire cum suo Episcopo rixas, & contentiones exercere.

60. Hæc quo ad suscipiendum Episcopi mandatum. Quod vero attinet ad ejusdem judicium subeundum, forum competens Capituli est tribunal Episcopi: unde si iuridice Capitulum, vel Capitulares citentur ab eo tribunali, tenentur comparere; alioquin contra illud, vel illos respective, procedi potest tanquam in reos contumaciæ, Cap. Ex litteris, de foro competenti. Excipe, nisi per legitimam appellationem, vel legitimam recusationem Capitulares, vel Capitulum Episcopi judicium declinare valeant. Dixi, legitimam appellationem; nam appellatio frivola, qualis est, quæ fit a sententia interlocutoria, item quæ fit in causis, seu factis notoriis, aut ubi tantummodo agitur de executione legis, non admittitur, ex Phæbeo tit. 15. de appellat. Pariformiter non admittitur ea appellatio, quæ deficit in substantialibus appellationis, quæ sunt quinque: nempe primo, ut interponatur a legitima persona, qualis non est servus, filiusfamilias &c. secundo ut interponatur intra debitum tempus, scilicet.

scilicet a jure concessum; tertio ut proponatur coram legitimo iudice; quarto ut fiat ad legitimum iudicem; quinto ut servetur debita forma, v. g. ut fiat in scriptis, & aliquando cum expressione causæ: circa quæ vid. *tot. tit. de appellat. & Sanchez lib. 3. conf. cap. unic. dub. 12.*

61. Quo ad modum vero instituendi iudicium, et si Conc. Trident. *sess. 25. cap. 6. de ref.* statuerit, ut *Capitulum initio cuiuslibet anni eligat ex Capitulo duos, de quorum consilio, & assensu Episcopus, vel ejus Vicarius*, quando extra visitationem processerit contra Capitula Cathedralium, illorumque personas, tam in formando processum, quam in cæteris omnibus actibus usque ad finem causæ inclusive coram Notario tamen ipsius Episcopi, aut in ejus domo, aut consueto tribunali procedere teneatur; tamen hæc conciliaris dispositio habet locum in eis dumtaxat Capitulis, quæ ex Apostolicis indultis exempta sunt a jurisdictione ordinaria Episcopi, atque immediate subiecta Sedi Apostolicæ. Cæterum illa Capitula, quæ hujusmodi privilegium non habent, aut, si habuerunt, jam amplius in usu non est, eo decreto Tridentini minime comprehenduntur: ut sæpius a Sac. Card. Cong. referunt decisum Barbosa de *Canon. cap. 8. Card. de Luca disc. 44. annot. ad Conc.* alique ab ipsis citati: unde cum Capitulo non exempto ea forma iudicii adhibenda est, quæ instituitur juxta sacros canones cum quolibet Clerico immediate Episcopo subiecto.

62. Quo ad pœnas in iudicio contra Capitulum decernendas, sciendum est, Capitulum non posse ab Episcopo excommunicari, quia communitas, seu universitas, quæ talis, excommunicari non potest, ut expresse decernitur in *Cap. Romana, de sent. excomm. in 6.* Dixi, ab Episcopo; nam a Pontifice Maximo, cum hic non subiaceat ulli prohibitioni juris positivi, potest saltem de plenitudine potestatis totum Capitulum excommunicari; quæ stante excommunicatione, omnes Capitulares, etiam innoxii, essent excommunicationis vinculo obstricti quo ad Ecclesiam, seu quatenus in facie Ecclesiæ, etiam innoxii deberent se gerere quasi excommunicatos, secus vero quo ad Deum, ex Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 39. de sent. excomm.* Potest tamen ab Episcopo Capitulum, quæ tale, suspendi; vel interdicti: & ratio differentiarum est; quia in talium censurarum pœna non est illud animarum periculum, propter quod prohibitum est, ne excommunicatio in communitatem feratur; quando autem Capitulum, quæ tale, suspenditur, tunc, nisi aliud in jure, aut sententia expresse declaretur, intelligitur suspensio lata in Capitulum præcise, ut communitas, seu ut collegium est; ita & taliter, ut corpus ipsum Capituli non autem singuli Capitulares a suis propriis, & personalibus officiis, ac Beneficiis suspendantur.

63. Porro ex vi talis suspensionis, si sit a Beneficio, Capitulum privatur fructibus ejus, vel eorum Beneficiorum, quæ forte habeat, ut Capitulum est, sibi unita; si sit ab officio, privatur usu jurisdictionis, & consequenter impeditur, ne actus ejus rati ac validi sint; si sit a Divinis simpliciter, prohibetur Capitulo exercere ea Officia Divina solita exerceri a communitate Capitulari quæ tali: ex quo sequitur, quod particulares, ac singulares Canonici, licet ut tales non sint ligati a tali suspensione, tamen non possint nec fructus

Beneficii capitularis percipere, nec actus jurisdictionis capitularis exercere, nec functiones capitulares administrare respective: nam cum suspensum sit totum, consequenter fit, ut partes non possint operationes totius pro tunc efficere. Neque obstat, quod aliqui Canonici sint immunes a delicto totius Capituli; nam adhuc ut pars illius nequeunt ejus operationes exercere: neque hoc esset puniri propter peccatum alienum, sed esset aliquo modo participare poenam totius, quod peccavit; in quo nullum est inconveniens. Ita ex Suarez *de Censuris disp. 28. sect. 4.*

64. Quando Capitulum qua tale interdicitur, tunc tale interdictum non est particulare, sed generale, quia tale interdictum non fertur in determinatam personam unam, vel plures, sed in quoddam totum politicum, quod significatur per nomen collectivum, Capitulum, ex Suarez *de Censuris disp. 32. sect. 2.* Ex vi autem talis interdicti manent interdicti singuli Capitulares, ut partes Capituli sunt; & consequenter, quamvis magna sit similitudo inter interdictum hoc generale, & interdictum particulare quantum ad effectum, tamen aliquæ sunt differentiae morales: nam primo interdictum particulare personale non aufertur a persona, nisi relaxetur aliquo modo; at interdictum hoc generale potest auferri a persona Capitulari, si illa persona destinat esse pars Capituli: deinde per interdictum personale capitulare nemo ligatur sine personali culpa; at per interdictum hoc generale ligatur interdum persona, quæ est pars Capituli, sine culpa sua: in quo non est inconveniens, ut supra diximus, tum ob rationem ibi datam, tum maxime quia, cum Ecclesia ferre soleat hanc censuram præcipue propter suam dignitatem, & auctoritatem tuendam, mirum non est, quod interdum permittat privata alicujus innocentis incommoda propter hoc bonum commune, quod majus est, ex Suarez *ibidem*.

65. In praxi notat Card. de Luca *in Annot. ad Conc.* quod, si delicti gravitas vel in toto Capitulo, ut corpus morale est, vel in magna parte personarum ejus, vel in ejus proximo, & immediato capite id exposcat, fertur suspensio, vel interdictum in totum Capitulum, excommunicatio vero contra particulares aliquos Capitulares delinquentes, excipiendo innocentes. Quia vero censuris parce uti debent Ordinarii, ex Tridentino *sess. 25. cap. 3. de ref.* hinc optime notat idem Card. de Luca *disc. 43. annot. ad Concilium*, non esse censuras ferendas, quando, & ubi per multas, aliasque pœnas temporales provideri potest; quod adamussim observabat Sanctus Archiepiscopus Valentinus Thomas de Villanova, ut habetur *in ejus sacra Historia lib. 2. cap. 11.*, ubi narratur, quammaxime ipsum alienum fuisse a censuris ferendis. Quod si necessitas compellat tale censurarum remedium adhibere, tunc expediens erit comminari, non autem de facili ferre censuras, ac demum, si comminatio non profuerit, devenire quidem cum maturo consilio ad censuram, v. g. ad suspensionem, sed partialem, & pro certa dumtaxat temporis duratione, in quo casu suspensio potius habebit rationem cujusdam pœnæ, quam censuræ medicinalis. Hinc aliquando ob delicti gravitatem, v. g. ob contumaciam, & inobedientiam mandato Episcopi, poterit Capitulum per-

menſem ſuſpendi a Beneficio: hoc autem ſi minime proſit, poterit Ordinarius devenire ad cenſuras ſuſpenſionis, vel interdicti ſimpliciter, prout magis in Domino expedire judicaverit. Notetur tamen, Capitulum non poſſe cenſurari ob debitum pecuniarium, quia in *Extrav. Provide*, prohibetur, ne cenſuræ generales ferantur pro debito pecuniario, niſi de *Apoſtolice Sedis ſpeciali licentia, & expreſſa, per ipſius Sedis patentes litteras apparente*. Notandum eſt etiam, quod ſi aliquando citari debeat Capitulum, id faciendum eſt capitulariter; non enim ſufficit citatio facta ſingulis Capitularibus: quod ſi Capitulum nequeat reperiri congregatum, tunc monendi ſunt ii, ad quos ſpectat, ut ſtata die & hora Capitulum congregent, ex de Luca.

§. III.

Quenam ſit culpa, & quenam ſint pænæ Jure Canonico decretæ in eos, qui reverentiam, vel obedientiam Epifcopo, ejuſque ſtatutis denegant.

66. *Bl.* 1. **N**ON deferre Epifcopo debitam reverentiam publice, id eſt in conſeſſu publico, in congregatione aliqua ſenatorum, vel in Capitulo &c. eſt peccatum mortale, vel veniale, juxta gravitatem materiæ, & injuriæ, quæ irrogatur illi, tollendo debitum honorem, & reverentiam. Ratio eſt; quia reverentia cum ſit debita Epifcopo pro dignitate perſonæ, ſequitur, quod ſi non deferatur illi tanta reverentia, quanta eſt dignitas perſonæ, non ſolum fiat contra obſervantiam, ſed etiam committatur acceptio perſonarum, & idcirco peccetur contra juſtitiam diſtributivam: imo fieri poteſt, ut ratione alicujus contumeliæ interpretativæ, quæ omiſſioni reverentiæ debita conjuncta ſit, peccetur contra juſtitiam commutativam, v.g. ſi aliis honorantibus Epifcopum prætereuntem, aliquis illum ſine ullo honoris ſigno impudenter aſpiceret. Ita Sanchez *conſil.* l. 2. c. 1. *dub.* 42. num. 13. Leſſius de *Juſtitia, & Jure lib.* 2. *cap.* 32. *dub.* 2. num. 11. 12. & *lib.* 2. c. 11. *dub.* 27. num. 142. alique apud ipſos.

67. *Bl.* 2. Non deferre Epifcopo reverentiam privatim, quamvis in dubio ſit, an acceptio perſonarum dicenda ſit, negante id Cajetano 2. 2. q. 63. art. 3. aſſerente autem Sanchez *lib.* 2. *conſil.* *cap.* 1. *dub.* 41. nihilominus certum mihi eſt, quod licet aliquis in particulari non teneatur convenire, inviſere, deducere, obſervare, atque alia hujusmodi reverentiæ ſigna præſtare Epifcopo, tamen in ſuppoſitione, quod illum conveniat, inviſat &c. tenetur ex virtute obſervantiæ (ita ut contrafaciendo advertenter, & ſine juſta cauſa, peccaret), tenetur, inquam, honorem condignum ſtatui Epifcopali deferre, v.g. in dando locum honorificentiorum, in inclinationibus, deductionibus, & aliis hujusmodi. Ratio mihi eſt; quia etiam in caſu, quo res privatim agatur, habetur in Epifcopo fundamentum, ſeu motivum talis reverentiæ: nempe excellentia dignitatis: ergo etiam in tali caſu debetur ab alio reverentia ob talem cauſam, ſeu ob talem excellentiam. Notandum tamen eſt cum S. Thoma 2. 2. q. 102. art. 3. *quod exhibitio honoris, vel cultus, non ſolum eſt proportionanda*

manda personæ, cui exhibetur, sed etiam secundum quod ad exhibentes comparatur.

68. Bz.3. Episcopo præcipienti vel per leges, vel per particulare præceptum, tenetur unusquisque diocesanus, & subditus, adeoque etiam Capitulum, imo Reges ipsi, ac Principes obedire sub-gravi, si materia iusta, & gravis sit: nam, ut constat *ex Cap.Omnes, de major. & obed. Omnes Principes terræ, & ceteros homines Episcopis obedire, B. Petrus præcipiebat*. Consequenter graviter per se peccaret ille diocesanus subditus, vel ille de Capitulo, qui Episcopo præcipienti non obediret. Limites, dummodo non impediat a præcepto majoris superioris, v.g.Papæ, & dummodo Episcopus non præcipiat aliquid, quod excedat suam jurisdictionem, ex S. Thoma 2. 2. q.104. art.5.

69. Bz.4. Pœna iis decreta a jure, qui non obediunt Episcopo præcipienti, est excommunicatio ferendæ sententiæ: uti constat *ex Cap.Si quis, de major. & obed.ubi habetur: Si quis venerit contra decretum Episcopi, ab Ecclesia abjiciatur*: & explicat ibi Glossa: *Si quis fecerit contra decretum sui Episcopi, excommunicandus est*. Hæc autem pœna excommunicationis non est infligendâ, nisi propter inobedientiam, quæ sit vel secundum se gravis culpa, vel propter adjunctas circumstantias. Utrum vero ad hanc excommunicationem ferendam necessarium sit præmittere monitionem, res est controversa apud Auctores: & quamvis communior sententiâ doceat partem affirmativam, tamen valde probabilis est ac tuta pars negativa, quam docent Sanchez *lib.2. de matr. disp.29. Bonacina disp.1. q.1. p.9. Fill. de Cens. cap.1. q.3.* alique apud Castropalaum, qui expresse fatetur, hanc esse sententiam valde probabilem, licet ipsæ contrariam, ut sibi veriore, sequatur, & apud Pirhing, qui docet, requiri quidem monitionem, at limitat, nisi aliud causæ gravitas, vel necessitas postulet: & ratio est; quia quando excommunicatio comminatorie in jure decreta est, tunc adest sufficiens admonitio ex parte judicis, & sufficiens contumacia ex parte delinquentis, qui novit prohibitionem sub pœna excommunicationis ferendæ, & consequenter non opus est ulteriori admonitione.

70. Bz.5. Pœna iis in jure debita, qui recusant Episcopo debitam reverentiam exhibere, est, quod ab Episcopo per censuras compelli possint ad illam exhibendam, ut constat *ex Cap.Quod super, de majorit. & obed.* Unde recusantes v.g. præstare Episcopo debitam assistentiam sive intra Cathedralē, sive extra, cogendi sunt pœnis, & censuris Ecclesiasticis, ex Sacra Congregatione apud Barbosam *de Can.cap.34.* quamquam, ut supra innuimus, non facile Episcopus devenire debeat ad censuras ferendas, & potius aliis juris remediis uti oporteat.

CAPUT III.

*Proponitur, & resolvitur casus de obedientia præstanda
Episcopo a Capitulo.*

71. **C**Asus est: Titius Episcopus intelligens, veteres sui Capituli constitutiones esse, ut longius, quam novem mensium, singuli e Capitularibus Choro servitium præstent, & quod singuli omnibus Horis Divini Officii quotidie intersint, quamvis oppositum ab immemoriali servetur, tamen zelo pastoralis motus decrevit, ut veteres constitutiones inviolabiliter custodiantur: plures autem e Capitularibus recusant obtemperare, atque id sibi oneris imponere, eo quod sine illo Canonicatum susceperint. Quæritur, an Episcopus possit eos Capitulares compellere?

72. Videtur, quod non possit primo, quia injustum est, ut Episcopus auferat suis Canonicis privilegium ipsis concessum a Concilio Tridentino: Concilium autem *sess. 24. cap. 12. de ref.* indulget Canonicis trium mensium absentiam a Choro, & consequenter non sunt adigendi ad longius servitium.

73. Secundo, quia ex tam longæva consuetudine non servandi eas veteres constitutiones præsumitur justa causa, eas non servandi, ex Abb. in *Cap. Super eo, de Regul.* & ex Felin. in *Cap. Nam concupiscentiam, de const.* Stante autem justa causa non servandi eas constitutiones, nequit Episcopus compellere ad earum observantiam.

74. Tertio, quia iuramentum de servandis statutis alicujus Collegii, non obligat ad servanda statuta, quæ consuetudine derogata sunt, ut est communis sententia, de qua videri potest Sylvester *v. Juramentum*: ergo similiter Canonicatus susceptus non obligat ad veteres eas constitutiones jam obsoletas, ac proinde jure Capitulares eas observare recusant, nec Episcopus potest eos compellere ad id, ad quod ipsi non obligantur.

75. Quarto, quia juxta Panormit. in *Cap. Cum olim, de Cler. conjug.* neque ipse Summus Pontifex potest indicare Clericis vitam strictiorem contra eorum velle, quod pluribus confirmat Sylvester *v. Obedientia q. 5.* ergo a fortiori non poterit Episcopus compellere Canonicos post monitionem resistentes ad longius servitium, & severiorem disciplinam.

76. Quinto, quia in Vita S. Caroli Borromæi *lib. 2. c. 9.* accepimus, Sanctum Archiepiscopum longius quidem Chori servitium Canonicis indixisse, sed auctis præcedenter eorum præbendis, ac redditibus, ita ut, non resistentes compulerit, sed beneficiis obstrictos, ac sponte venientes ad severiorem disciplinam revocarit.

77. Nihilominus pro responsione præmittendum est primo, tales veteres constitutiones non fuisse abolitas per dispensationem, vel privilegium, vel decretum Apostolicum; nam, si tali modo fuissent abolitæ, certum esset, non posse Episcopum ad veterem earum constitutionum observantiam Capitulares compellere, per se loquendo, & formaliter (secus esset per accidens in casu necessitatis ad obtinendum finem debitæ disciplinæ Ecclesiasticæ, quando nempe

pe ex præfenti obfervatione cultus Divinus notabiliter minueretur, & scandalum, ac querela fæcularium oriretur); ſiquidem privilegium a ſuperiore conceſſum nequit ab inferiore revocari, & decet conceſſum a Principe beneficium eſſe manſurum, *ex Cap. Decet, de reg. jur. in 6.*

78. Præmittendum ſecundo, tales veteres conſtitutiones ab immemoriali, vel certe a longo tempore in deſuetudinem abiſſe, adeo ut per contrariam præſcriptam conſuetudinem jam illis derogatum ſit: conſuetudo enim præſcripta, dummodo non ſit per ſe illicita, virtutem habet adverſus legem, & conſtitutionem humanam, ut conſtat ex comm. DD. *in tit. de conſtit.*

79. His præmiſſis, dico I. Non poteſt Episcopopus ſine conſenſu majoris partis Capituli eas veteres conſuetudines in uſum revocare, ac longius, quam novem menſium, Chori ſervitium ſtatuerè. Ratio eſt; quia nequit Episcopopus ſine conſenſu majoris partis Capituli ea diſponere, quæ ſint contra præſcriptam conſuetudinem Capituli, ut colligitur *ex Cap. Novit, ex Cap. Quanto, de his quæ ſunt a Prælato ſine conſenſu Capituli, & magis ex Cap. Veſtra, de locat. & videtur hæc communis ſententia apud Felin. in Cap. Cum omnes, de conſtit. & Suar. de Legibus lib. 4. cap. 5.*

80. Dico II. Priuſquam Episcopopus de conſenſu Capituli actu reſtituat eas veteres conſtitutiones, non tenentur Capitulares ad earum obſervantiam, neque ad eam poſſunt compelli. Ratio eſt; quia, durante eo rerum ſtatu ob præſentem præſcriptam conſuetudinem, non amplius vigent conſtitutiones veteres, & conſequenter non habent vim afficiendi, & obligandi Capitulares; ſiquidem lex cui per conſuetudinem derogatum eſt, non habet effectum obligandi, *ex Cap. ult. de conſuet. & l. De quibus, l. Sed ea ff. de legibus*: unde viſ aliqua irrogaretur Capitularibus, ſi compellerentur ad id, ad quod ipſi, durante eo rerum ſtatu, non tenentur: & ita communiter docent Auctores cum Abb. in *Cap. Deus qui, de vita, & honeſt. Cleric. & Felin. in Cap. Cum omnes, de conſtit.*

81. Et quidem quod attinet ad longius, quam novem menſium, ſervitium, res videtur certa; nam contra ejuſmodi longum ſervitium admittitur præſcriptio. Difficultas aliqua eſt, quo ad intereſſentiam in omnibus diebus, & Horis Divini Officii; nam adverſus hanc non habere locum præſcriptionem, nec Canonicos juvari præſcripta conſuetudine, aſſerunt nonnulli apud Reiſſenſtuel *de reſid. Can. num. 112.* Verum id non eſſe univerſaliter verum notat rectè Garcias *p. 3. de Benef. cap. 2. num. 330.* ſiquidem alicubi valet conſuetudo adverſus jus commune, ut Canonici interſint uni, vel alteri dumtaxat Horæ, & lucrentur fructus: unde etiam quo ad hanc partem cenſeo ſuſtinendam eſſe aſſertionem noſtram.

82. Dico III. Poſtquam Episcopopus de conſenſu majoris partis Capituli reſtituerit eas veteres conſtitutiones, & facta fuerit reformatio ſervitii Choralis, tunc ſinguli Capitulares, etiam illi, qui ante talem reformationem inter Canonicos cooptati ſint, debent eam obſervare, & reſiſtentes poſſunt compelli, dummodo talis obſervantia ſit hic & nunc moraliter poſſibilis.

83. Probo hoc; quia conſuetudo præſcripta non exhibendi longius ſervitium,

tium, quam novem mensium, & non interessendi omnibus diebus singulis Horis Officii Divini, habet quidem vim relaxandi obligationem veterum constitutionum, & juris communis, non tamen habet tantam vim, ut auferat Episcopo procedenti de consensu Capituli potestatem restituendi eas veteres constitutiones, & auferendi præsentem consuetudinem: nam tritum est illud apud jurisperitos, præscriptionem, sicuti ex legislatoris voluntate vim suam accipit, ita ex ejusdem resistencia vim suam amittere. Modo sic. Quando Episcopus per legem contrariam abrogat particularem consuetudinem relaxativam veterum constitutionum, tunc veteres constitutiones denuo arctant, & afficiunt omnes ad quos pertinent: cum autem pertineant ad omnes Capitulares, etiam illos, qui inter Canonicos cooptati sunt ante talem novam legem, & reformationem, sequitur, quod etiam isti teneantur antiquis constitutionibus, & obligentur ad longius Chori servitium.

84. Superest ostendere, quod antiquæ illæ constitutiones, facta reformatione, atque earundem restitutione, pertineant ad Capitulares omnes, etiam illos, qui antecederent admissi fuerant. Hoc sic ostendo. Qui admissi sunt tempore relaxationis in Capitulum habens eas obsoletas constitutiones, se subjecerunt illi, & promiserunt obedientiam illi, qui habet potestatem reformandi, & restituendi eas veteres constitutiones. Ergo virtualiter voluerunt, & promiserunt observantiam talium constitutionum in casu, quo restituerentur, & reformarentur. Ergo, facta reformatione, ex constitutiones pertinent etiam ad illos, & arctant etiam illos, qui admissi sunt in Capitulum tempore relaxationis, ac proinde possunt compelli.

85. Dixi, dummodo talis observantia fuerit hic & nunc possibilis moraliter: nam, ut habetur *reg. 6. in 6. Nemo potest ad impossibile obligari*: quod autem valde difficile est secundum præsentem rerum statum, moraliter impossibile censetur. Hinc si veteres illæ constitutiones requirerent servitium totius anni sine ulla prorsus vacatione, non facile concederem, eas posse taliter restitui, ut in præsentis rerum statu omnes ac singulos Capitulares obligarent; tum quia, ut recte notat Garcias *p. 3. de Benef. c. 2. n. 311*, residentia, ac servitium totius anni, maxime durum videtur, spectata præsentis hominum fragilitate; tum quia Sacra Congregatio ita censuit in una *Historien.* his verbis: *Decretum Concilii cap. 12. sess. 24. concedit Canonicis absentiam trium mensium, si constitutiones Ecclesie servitium totius anni requirunt.* Cæterum interessentia Canonorum omnibus Horis Canonicis, singulisque diebus, non præsefert hanc difficultatem: unde in casu esset tum ex particularibus constitutionibus, tum jure communi debita, juxta Barbosam *p. 3. de off. & potest. Episcopi alleg. 53.*

86. Neque obstant rationes in contrarium adductæ. Non prima petita ex indulto Tridentini; nam Tridentinum indulget quidem Canonicis trium mensium absentiam, sed ibidem expressè præservat constitutiones Ecclesiarum, quæ longius servitii tempus requirunt: quare si alicujus Ecclesiæ constitutiones requirant longius servitii tempus citra totum annum, puta decem, vel undecim mensium, ex, non obstante indulto Tridentini, observandæ sunt,

sunt, quamdiu vigent: secus si requirant totius anni servitium, juxta nuper dicta.

87. Ad secundam *Bz.* ex tractu longissimi temporis, quo non observatæ sunt veteres constitutiones, præsumi justam causam eas non observandi. At hæc causa nulla alia est, nisi aliud probetur, quam præscripta, & rationabilis consuetudo eas non servandi; nam primi introducentes consuetudinem adversus eas leges, toto eo tempore, quo consuetudo introducta non erat, utique deliquerunt: deinde vero introducta hac consuetudine, successores licite eidem se conformarunt. Quod si istes, talem consuetudinem esse rationabilem, & consequenter haberi causam, cur nunc talis usus sit, & licitus sit, respondeo, haberi quidem causam, sed consistentem in his duobus: primo nempe in honestate materiæ quo ad non repugnantiam cum naturali, vel Divina lege: secundo in motivo aliquo sufficienti respectu superioris ad permittendum talem usum contrarium legi. Hæc autem duo non faciunt, quominus superior ex majori motivo cultus Divini, ac disciplinæ Ecclesiasticæ possit hic & nunc eam consuetudinem abrogare, & talem usum non amplius permittere: quod patet in Tridentino de reformatione, in qua multa in pristinum restituntur, quæ per contrariam rationabilem consuetudinem in desuetudinem abierant.

88. Ad tertiam *Bz.* Do libenter, Canonicatum a Capitularibus susceptum, non eos obligare ad observantiam constitutionum, quamdiu illis derogatum fuerit per contrariam legitimam consuetudinem, ut diximus in secunda assertionem; at nego, non posse Episcopum de consensu majoris partis Capituli talem consuetudinem abrogare; & hac posita abrogatione, nego, non posse Episcopum eos ad earumdem constitutionum observantiam compellere juxta dicta in tertia assertionem: siquidem dato, quod ipse possit collapsam disciplinam Ecclesiasticam erigere, & constitutionibus denuo editis reparare, necesse est, ut simul possit sibi subditos ad earum observantiam compellere, nam aliter non posset efficaciter id præstare.

89. Ad quartam *Bz.* Id, quod citati Auctores asserunt, procedit, si Episcopus ea statueret, & ad ea compelleret, quibus status Clericalis notabiliter auterior fieret: non vero procedit, si ea statuatur, & ad ea compellatur, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam, & pietatem vel restituendam, vel augendam, aut necessaria, aut valde utilia videntur, cujusmodi sunt veteres constitutiones de servitio Chori &c.

90. Ad quintam *Bz.* Sanctum Archiepiscopum Carolum eam industriam adhibuisse, non quod ipsi deesset potestas ad restituendam collapsam Capitularium disciplinam, sed ut Christum Dominum imitaretur, qui homines, quorum animos ad Deum conversurus venerat, non dominantis auctoritate subegit, ut philosophatur Origenes *l. 1. Periar. c. 2.* sed subjeكتورum spontanea deditio-
ne, quam obtinuit lenitate, & mansuetudine, mirabiliter dextera ejus deducente, ut habet *Psalms 44.* Idem sit exemplar Episcopis.

CAPUT IV.

Praxis proponitur ad tuendam pacem, respiciens Episcopum.

91. **P**ostquam ea, quæ ad intellectum pertinent, pro tuenda inter Episcopum & Capitulum concordia enarrare institui; ea etiam quæ ad eundem optatum exitum voluntatem dirigant, pro mea tenuitate suppeditare aggrediar. Initium capiam ab iis quæ Episcopos respiciunt: verum, ne temeritatis arguar, quippe qui illis monita, & consilia dare videar, qui cæteris omnibus non dignitate dumtaxat, sed prudentia etiam ac doctrina antecellunt, nihil ferme de meo, ut ajunt, penu proferam; sed omnia propemodum ex Ecclesiæ Patribus, ex Sanctorum exemplis, ex Conciliorum, & Pontificum Constitutionibus depromam: quamobrem injuria temeritatis accuser, quando id unum velim, ut me canalem exhibeam, & saluberrimo ex fonte scaturientes aquas in ipsos montium vertices derivem. Quamquam, ne quisquam hanc mihi temeritatis notam infurat, Episcopi ipsi utpote sacrorum canonum peritissimi sedulo præstabunt. Statim enim ipsi me accusanti reponent: *Non est inconveniens ab incipientibus consilium petere*: Glossa in *Cap. Ad nostram, extra, de consuet. Ad. dent & illud ex dist. 38. Can. ult.* ubi habetur: *Nullus Episcopus propter approbrium senectutis, vel nobilitatem generis, a parvulis, vel minimis eruditis, si quid forte est utilitatis, aut salutis, inquirere negligat*. Certe non raro gregarius miles expertissimo duci opportuna suggestit, nec quemquam puduit selectissima poma humili ac vili ex frutice decerpere. Quare hoc solutus metu, impavidus Episcopis proponam, quæ avertendis cum Capitulo sciisuris quammaxime apposita judicaverim.

92. Primo igitur sic vivat Episcopus, ut Capitulum, omnesque intelligant, ipsum non quarere occasionem cum aliis rixandi, sed solo Dei timore & honore duci ad Episcopalem tuendam dignitatem, & ad debitam sibi obedientiam, & reverentiam exigendam: enimvero unusquisque serius ocys libenter fert, Sanctum Episcopum, quæ sui juris sunt, mordicus defendere, nec eorum quidquam permittere, quæ suæ dignitati fraudi sint; at nimum quantum nonnulli ægre ferant, si viderint, Episcopum totum esse in exigenda reverentia, & honore, ea vero, quæ ad virtutes Episcopo dignas, & ad commissi sibi gregis curam pertinent, negligere. Refertur in Vita S. Caroli Borromæi l. 7. cap. 17. quod ministri Regii cum vellent Philippum II. deducere a consilio admittendi in Antiistitem Mediolanensem Fridericum Borromæum, in mentem illi revocabant longas, ac varias contentiones habitas cum Carolo ejusdem gentis Archiepiscopo: at sapientissimus Rex. opportune reposuit: *Fridericus sit sanctus, sicut fuit Carolus, & pugnet, atque acer sit pro defendendo suo jure; equidem id patienter feram*. Idem ferme unieuique Episcopo dixerim: sit sanctus, sicut fuit S. Carolus, S. Franciscus Salesius, S. Thomas de Villanova, alique; & Capitulum, cæterique æqui bonique facient, si ipse pro assistentia, pro deductione, aliisque reverentiæ signis certaverit. Quinimo honorem omnes eidem sponte sua deferent, ut plane S. Carolo contigit, de quo

quo in ejus Vita l.8. c.3. accepimus , molestum Principibus viris minime extitisse , licet gravissime cum illis ageret ; siquidem ipsi Principes ob eximiam ejus sanctitatem perhonorificos eidem ultro se se prastabant .

93. Secundo aliterum etiam plurimum paci & concordiae Episcopum inter , & Capitulum conferet , nempe Capitularium sibi amorem & benevolentiam conciliare , ita ut re & verbis eorum amicitiam optare & magnificare Episcopus significet , atque ex occasione conetur officiis & beneficiis benevolentiam eorum diligenter fovere & nutrire : facile enim Capitulares Episcopi voluntati se accommodabunt , si noverint ab eo diligi , & in pretio haberi. S. Augustinus , ut ipse fatetur lib.5. Confess. c.13. Sanctissimo Antistiti Ambrosio in Catholica religione instituendum se dedit , non tam propter ejusdem auctoritatem , & doctrinam , quam propter ipsius in se humanitatem ac beneficentiam . En verba Sancti Augustini loco citato : *Eum amare cepi , non tamquam doctorem veri , sed tamquam hominem benignum in me* . Intellexit id Sanctus Archiepiscopus Carolus , de quo agebat Cardinalis Bellarminus : *Non est inventus similis illi , qui conservaret legem Ecclesiasticam* . Intellexit , inquam , id Sanctus Archiepiscopus , ac propterea de suo auxit redditus praebendarum Metropolitanae Ecclesiae , pecunias Capitularibus pro expediendis in Romana Curia litteris Apostolicis non raro subministravit ; quinimo duodecim , & aliquando quindecim ex Canonis domi suae impensis propriis alebat , omnes vero , uti constat ex ejus Vita l.8. cap.25. singulari veluti fratres amore prosequabatur : hinc sine difficultate , ac sine controversia saltem gravi , ac diuturna , inter severiores Ecclesiasticae disciplinae leges eos coercuit .

94. Tertio proderit , nihil sine magna discretionem innovare , nec veteres consuetudines de facili abolere : nam , ut docet S. Augustinus ep.128. *Ipsa mutatio consuetudinis etiam , quae adjuvat utilitatem , novitate perturbat* : quia , ut notavit Caesar lib.6. de Bello Gall. *Nemo est tam fortis , qui rei novitate non turbetur* . Hinc Honorius III. scribens Capitulo Parisiensi , monet , quod *plerumque discordiam pariant novitates : ex Cap. Cum consuet. hoc tit.* Itaque prudens Episcopus ea plerumque sententia dirigatur , quam olim S. Stephanus Papa rescriptis Sancto Cypriano : *Nihil innovetur , nisi quod traditum est* : praesertim cum a Sacris Cardinalium Congregationibus frequenter emanent decisiones ejusmodi : *Servari solitum* .

95. Advertendum tamen est primo , consuetudines aliquas non tam esse consuetudines , quam corruptelas , & abusus ; easque propterea incumbit Episcopo auferre , & irritare : quare nec Capitulo , nec cuiquam alteri molestum esse debet , si Episcopus id faciat : positus est enim ipse in Ecclesia Dei , non solum ut *adificet* , & *plantet* , sed etiam ut *evellat* , & *destruat* . Hujusmodi erant consuetudines non associandi Episcopum ad Cathedrallem propter hujus discontinuationem a palatio Episcopali , ac non permittendi ipsi visitationem Montis Pietatis &c. quas Ven. Dei Servus Fr. Joseph a S. Maria de Sebastianis , Episcopus vigilantissimus , omni opo , ac studio a sua dioecesi removere voluit , ut constat in ejus Vita l.4. c.3.

96. Advertendum secundo , quaedam accusari novitatis , quae sunt perantiqua ,

tiqua, nec nisi injuria temporum, vel hominum incuria in desuetudinem abiierunt. Hæc porro veluti postliminio revocare, non raro sanctum ac pium est, ut fuisse probat Joannes Nider *de Reform. Relig.* Quare minus juste conquererentur Capitulares, alique, quando Episcopus, pro commissa sibi Pastoralis curæ sollicitudine, hæc in pristinum restitueret. De facto nemo sanus eos probat, qui sæculo decimosexto nostræ salutis, cum creber Sacramentorum usus a sanctis viris Cajetano, Ignatio, aliisque introduceretur, acriter commoti sunt, arguentes rem tanquam novam, quando revera primis Ecclesiæ temporibus passim id usurpatum fuerit, ac hominum negligentia & desidia evenerit, ut per ea tempora a Sacramentis suscipiendis tamdiu homines abstinere.

97. Advertendum demum tertio, potissimum cavendum quidem esse Episcopo a facilitate innovandi, non tamen esse illi recedendum ab omni omnino novitate: nam aliquando bono Ecclesiæ ac religionis expediet, ut statuta quadam antiqua mutantur, ac nova decernantur; quod quidem ex S. Thoma 1.2. q.97. art.2. continget vel ex hoc, quod aliqua maxima, & evidentissima utilitas ex novo statuto proveniat, vel ex hoc, quod antiquæ legis, ususque observatio sit hic & nunc plurimum nociva. Hinc non statim ac Episcopus aliquid innovat, debent Capitulares in ipsum insurgere; nam magna fortasse utilitas, vel necessitas ad id eum cogit, quarum utraque Capitulares lateat. De facto quæstiones maximæ, ac dissensiones ortæ sunt anno *reparatæ salutis* 1230. quando Robertus Episcopus Leodiensis primum voluit in sua diœcesi festum Corporis Christi instituire. Causantes quamplurimi novitatem, rem esse minus congruam, ajebant, non oportere novas festivitates indici, factis uniuscujusque Religionis esse, si festis aliis diebus a Patribus statutis tanti hujus beneficii memoriam recolerent. Ita scriptis consignatum reliquit Bartholomæus Ficens lib. *de prima origine Festi Corporis Christi cap.24.* Nihilominus experientia nos docuit, quam pie sancteque novum illud festum fuerit in ea diœcesi primum, ac deinde in tota Ecclesia institutum, ac decretum; siquidem maximum inde Fides, & religio cepit incrementum: exemplum luculentum, quod non statim omnia propter novitatem sunt improbanda; quamquam fateor, novitatem non esse faciendam pro quacunque melioratione, ut inquit S. Thomas 1.2. q.97. art.2. sed pro magna utilitate, & necessitate.

98. Quarto proderit etiam ad tuendam pacem, si Episcopus nihil temere, & sine maturo consilio agat; & quando non adsint in præsentia viri periti, quorum consilio fidere possit, scribat, si tempus patitur, ad absentes. Ita Bellarm. in *epist. ad Nepotem contro.7.* Et jure id quidem; tum quia *bonis consiliis anima dulcoratur*, Prov.27. tum quia gradus medii, ut docet S. Thomas 2.2. q.53. art.3. per quos oportet ordinate descendere ad operationem, sunt memoria præteritorum, intelligentia præsentium, solertia in considerandis futuris eventibus, ratiocinatio conferens unum alteri, docilitas per quam aliquis acquiescit sententii majorum: per quos quidem gradus aliquis ordinate descendit recte consiliando. De S. Ignatio, quem Societas Jesu Parentem agnoscit, ex historiis accepimus, consuevisse non solum aliorum consilia ante opera-

operationem exquirere, sed ad consultandum illud observasse in primis, ut in quaque re semper ejus rei peritissimos adhiberet; qua communicatione assequeretur, ut rationes iniret optimas, nec facto dictoque quemquam offenderet. Idem plane continget Episcopo, si minime præceps, antequam quidquam mandet, aut ipse exequatur, viros peritos consulat, & cauta potius illi consilia, quam prospera ex casu placeant. Certe stat illud ex sacris litteris: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non poenitebit. Eccl. 32.*

99. Quinto demum non sit facilis Episcopus, ut de acceptis a Capitula injuriis sive veris, sive apprehensis, cum aliquo non sensato, ac minus probro viro conqueratur; nam iste, ut Prælato aduletur, suscitabit irarum flammæ, & Capituli delictum exaggerando, vel laxam Episcopalem auctoritatem obtendendo, importunas suggeret deliberationes; ut contigit Regi Achab conquerenti de Naboth cum Jezabel. Quare pium Episcopus ac prudentem virum unum, vel alterum dumtaxat solatii causa, si opus sit, de re admo-
neat: imo proderit, si consolatorem optimum Deum ipse adeat, & effundat animam suam coram Domino. Profecto Deus pacis dabit cogitare cogitationes pacis. Hæc Episcopus diligenter observans, facile abstinebit a lite, & minuet peccata.

F I N I S P R I M Æ P A R T I S .

P A R S   S E C U N D A

DE HIS QUÆ CAPITULO DEBENTUR
AB EPISCOPO.

CAPUT I.

100.

Idimus, quid Capitulum debeat Episcopo: superest, ut ea inspiciamus, quæ Episcopus debet Capitulo: non enim pax, & concordia inter illos coalescet, nisi alteri ab altero jus suum tribuatur; nec tribui illud poterit, si in alterutro alieni juris cognitio desideretur. Quare, ut rem statim aggrediar, incumbit potissimum Episcopo sui Capituli curam gerere, quia est ipsius caput & Pastor, ac propterea videre ipse debet et ne quid Capitulum detrimenti capiat sive in bonis animæ, sive in bonis honoris, sive in bonis fortunæ.

§. I.

De cura bonarum animæ.

101. **E**T quidem quod attinet ad bona animæ, curare Episcopus debet, ut ea, quæ pertinent ad vitam, & honestatem Clericorum, juxta Pontificias, & Conciliares sanctiones, exacte a Capitulo custodiantur: nam sacrosancta Tridentina Synodus *sess. 24. cap. 12. de ref.* vult, Capitulares omnes ea morum integritate pollere, ut aliis exemplo sint, & merito Ecclesiæ senatus dici possint: præsertim vero operam dabit, ut provisi de Canonicatibus, & Dignitatibus in sua Ecclesia, emittant Professionem Fidei coram ipso, vel ejus Vicario Generali, & coram Capitulo intra duos menses a die possessionis pacificæ, sive admissionis ad matrem Capitularis participationem, ex Tridentino *ibidem*: deinde ut debitam præstent residentiam, ita ut non absint ultra tres menses a loco Beneficii, nec solum exhibeant suam præsentiam in Choro, sed etiam, nisi aliud longæva consuetudo permittat, ipsi psallant, & Divina per se, non per substitutum, obeant Officia, ex Trident. *ibidem*. Dixi, nisi aliud longæva consuetudo permittat; nam, valere consuetudinem de eo quod Canonici non psallant, sed ipsi Choro decenter, atque reverentialiter assistant, Musici vero, vel Cappellani Divinum Officium decantent, opinio est plurium gravium Doctorum, ut Gavanti *tom. 2. de Rubricis Missal. sect. 5. cap. 5. tit. 5.* Azorii *p. 1. lib. 10. cap. 11. q. 5. Lessii lib. 2. de Just. & Jure cap. 34. dub. 33. n. 185.* Garcæ *p. 3. de Benefic. cap. 2. num. 517.* aliorumque. * Tandem

* Vid. tamen Bened. XIV. in *Const. 103. Cum semper oblata*; & c. ubi §. 4. *Equidem scimus* &c. hujusmodi opinio, & consuetudo acriter improbat. *Bull. rom. 1. pag. 372.*

dem sicuti cavere debent Episcopi , ne Canonici tres menses vacationis assumant tempore occurrente in Natale , aut Pascha Domini , aut alias ejusmodi maximas solemnitates , prout declaratum fuisse a Sacra Congregatione testantur Garcias , Barbosa , & Zerola 1. part. *Praxis Episcopalis v. Privatio §. Tertium Dubium , an omni tempore &c.* ita sollicitus sit , ut in Choro attente , studiose , rite , pie , ac religiose Divinæ laudes concelebrentur ; nam a pluribus identidem Conciliis , ac præsertim a Tridentino sessi. 24. cap. 12. de ref. & Aquiligranensis sancitum est , ut Canonici in Choro psallant , non cursim , atque inordinatis , seu intemperatis vocibus , sed plane , ac dilucide , ac cum compunctione cordis , ut & recitantium mens illorum dulcedine pascatur , & audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur . Hinc S. Carolus Borromæus in monitionibus ad Canonicos per Barbosam p. 3. de *Potest. Episcopi alleg. 53.* relatis , inter alia sic loquitur : *Vos qui in Cathedrali Ecclesia Dignitates obtinetis , Canonici item attente , studiose , pie Divinas laudes concelebrate , & psallite Deo in conspectu Angelorum , cantantes in cordibus vestris Domino : in Choro nemo privatim , nemo tasite Officium recitet , sed omnes pariter quicumque adestis senes cum junioribus laudate nomen Domini in Psalmis , Hymnis , & Canticis .* Quod si ex Canonici aliqui habeant Indultum Pontificium , quo excusentur a Choro pro diebus & horis , quibus ratione sui officii impediuntur ; sciat Episcopus , posse excusari illum qui non impeditur actu a suo officio pro tempore Chori , sed eo die occupatus fuit a sui officii actione , quam , si voluisset ille , poterat differre tempore Chori : ut docet Navar. de *Orat. & Hor. Can. cap. 5. n. 21.* & censet hanc esse probabiliorem sententiam Sanchez in *Conf. l. 2. cap. 2. dub. 97.* Sciat , inquam , hæc : nam quamvis melius sit , ut ea opinione Canonici non utantur , tamen Episcopus non debet semper rigidioribus opinionibus adherere : siquidem nosse debet , *promptiora esse jura ad absolvendum , quam ad condemnandum : Cap. Ex litteris , de probat.*

102. Det etiam operam Episcopus , ut Canonici , juxta Tridentini sanctionem , aut eo Ordine Sacro sint initiati , quem Dignitas , præbenda , vel portio requirit , aut in tali ætate , ut intra tempus a jure , & ab eadem sancta Synodo statutum initiari valeant . Præterea diligenter provideat , ut frequentes ipsi assistant concionibus , quæ habentur in festis intra annum , ac præsertim in Quadragesima , & Adventu , ex Conc. Mediol. l. p. 2. tit. de *Præd.* insuper ut vestitu decenti tam in Ecclesia , quam extra utantur : decentia autem vestis comprobabitur ex eo , teste Reiffenstuel , si fuerit conformis communi usui timoratorum , seu consuetudini provinciarum , in qua Canonici versantur .

103. Illud tamen observandum est ab Episcopo , ne inter procurandum sui Capituli spirituale bonum onerosus ipse ac molestus fiat ex monitionum & præceptorum multiplicatione . Certe *insanire omnes stultos dicimus* , ajebat Seneca l. 1. de *benef. cap. 35. nec tamen omnes curamus elleboro* . Sic non quilibet minutus error admonitione curandus est . Medicina debet esse Prælati correctio , non panis quotidianus ; atque idcirco S. Bernardus ad Eugenium scribit : *Rektor omnia videat , multa dissimulet , pauca castiget* . Frequens enim vero ac nimis

nimius strepitus apes dissipat, lenis ac moderatus congregat: similiter discreta correctio errantes emendat; at fastidium creat, & optatum exitum impedit nimia ac superabundans Pastoris sollicitudo de omni quacumque re, omni loco, ac tempore commonefacientis, & minuta quæque sectantis. Meminerit proinde sapiens Episcopus, Ecclesiasticæ disciplinæ zelum discretionis sale conditum esse oportere; nam præcipua inter virtutes quæ nos a diaboli deceptionibus custodiat, ut aiebat S. Antonius Magnus, *discretio est*: adeo ut verissime deinde pronunciaverit S. Bernardus *serm. 49. in Cant. Tolle hanc, virtus vitium erit.*

§. II.

De cura bonorum honoris.

104. **H**ætenus quo ad bonum animæ. Jam vero quo ad bonum honoris, suas esse partes intelligat Episcopus, eniti, ut Capitulum, Ecclesiasticorum videlicet prima ac nobilissima pars, summo apud omnes in honore ac pretio sit: propterea in id quammaxime incumbat, ut inter Canonicos non cooptentur, nisi selectissimi ex Clero sive nobilitate, sive litteratura, sive insigni aliqua prærogativa. Hinc multis allegatis negat Barbosa *cap. 14. de Canon. pauperem*, ac pannosum Clericum providendum esse de præbenda Ecclesiæ Cathedralis, nisi fuerit litteratus; nam dedecet, præminentiam in Ecclesiæ Cathedrali a vili & contemptibili persona sustineri. Excipit, nisi fuerit is litteratus, vel alia insigni prærogativa instructus: siquidem litteratura præcipue viros Ecclesiasticos commendat, eosque obtinendis dignitatibus perquam idoneos efficit; atque idcirco ad præbendas, quæ ex statuto Ecclesiarum a Sede Apostolica confirmato debentur nobilibus, admittuntur Doctores, licet nobiles non sint, ex Barbosa *loc. cit.* & Riccio *p. 6. coll. 2452.*

105. Addidi, vel alia insigni prærogativa ornatus, puta vel singulari morum probitate, qua cæteris ad virtutem, atque Ecclesiasticam disciplinam incitamento sit, vel sapientia; aut aliis dotibus præstet, quibus Ecclesiasticos viros præditos esse oportet; nam in Dignitatibus Ecclesiasticis virtus in primis attendenda est: unde cum in Pontificis cujusdam electione commendaretur unus a generis nobilitate, respondit alter, *Piscatori Petro successorem quæri, non Augusto*: uti refert Glossa in *Can. Quoniam vetusto 24. quæst. 1. v. Invidia.*

106. Promoti vero ad Cathedralis Canonicatum, observet Episcopus, ut decorum tueantur, nec se se contemptui exponant. Refert Baronius ad annum Christi 604. S. Gregorium Magnum Paschasium Neapolitanum acriter reprehendisse, quod ita quotidie despectus cum uno, aut duobus Clericis diceretur ad mare descendere, ut & apud suos in fabula esset, & extraneis sic vilis & despicabilis appareret, ut nihil habere Episcopalis vel ingenii, vel reverentiæ videretur. Similiter redarguendi sunt ii Canonici, qui rebus vilibus se se immiscunt, & ad infima quæque se se dimittunt, nisi id fecerint ex Christiana sui animi dimissione: nam tunc id cedit in honoris, ac reverentiæ incre-

incrementum : siquidem , ut optime agebat S. Augustinus , *Humilitas claritatis est meritum , claritas humilitatis est præmium* .

107. Præterea debet Episcopus curare , ut dignior in Ecclesia pro Canonicis locus constitutus sit ; nec permittere , ut alius quispiam laica dignitate præfulgens se se intra eorum septa intromittat . Sancte id custodiebant duo Archiepiscopi Cardinales Borromæus , & Bellarminus , quorum alter Mediolani sedilia elevata , & affabre facta pro Canonicis in Cathedrali extruxit , eorumque situm laicis omnibus penitus interdixit ; alter Capuæ virum principem , sedem suam juxta Canonicos collocare audentem , S. Ambrosium imitatus , qui Theodosium inde expulit , a consilio pariter ausuque dimovit . Hinc in nupero Romano Concilio a Benedicto XIII. sub interdicti pœna statutum est , ne intra Presbyterium , & Altarium septa laici aut stare , aut scamna habere , vel genuflexoria sibi arrogare præsumant , uti videre est *tit. 28. cap. 4.*

108. Quædam etiam præminentie Canonici insignia , ut Almutiam , Cappam , aliaque id genus ex legitima facultate Canonicos gestare , haud ægre ferat Episcopus ; imo , si circumstantiæ rem patiantur , ipse idem hujusmodi ornamenta suis Canonicis procuret . Nam , ut notavit Quintilian. *l. 8. in Proœm. Cultus concessus , atque magnificus addit hominibus , ut Græco versu testatum est , auctoritatem* . Unde Tertullianus *lib. de Pallio* , indices , custodesque dignitatis , habitus vocat . Hinc passim *ex Italia Sacra* Ughellii constat , sapientissimos Episcopos studuisse , ut Canonici in laudem Divini nominis digniori & decentiori vestitu ornarentur . Novissimis temporibus Marcellus Card. de Aste Episcopus Anconitanus , ut *in ejus Vita cap. 10.* non solum enixe curavit , ut Canonici suæ Cathedralis Cappa aliisque honorificentie insignibus decorarentur , sed etiam summam non exiguam pecuniæ de suo contribuit , ne ob eam rem expensis Capitulum , aut Capitulares gravarentur . Imo Pius IV. in sua Bulla ad Metropolitanam Pisarum protestatur , se decus , honorem , & venerationem quarumlibet Cathedralium Ecclesiarum , & personarum in eis famulantium augeri sinceris exoptare affectibus . Caveat etiam Episcopus , ne suorum Capitularibus privilegiorum usum impediat , nisi vel inde occasionem ipsi caperent delinquendi , vel privilegium extenderent ultra id quod superior concedit .

109. Porro in præcipiendo , in pœnis irrogandis &c. præcipua habeatur ratio Canonici præminentie , ita ut & præceptum sit ipsis accommodatum , & pœna eos non dedecet . De S. Thuribio Archiepiscopo Limano memorie proditum est , nihil unquam præcepisse , quod personarum qualitati , loco , ac tempori non congrueret . Inter vero personarum conspicuarum prærogativas numeratur exemptio a quibusdam pœnis , quibus alia inferiores personæ subji-ciuntur , ut tradit Tiraquel. *lib. de Nobilit. cap. 37.* Quare in æquali delicto , non semper æquali Canonicus puniendus est pœna . Certe , ut notat Riccius *resolut. 292.* appellatione Clericorum in materia odiosa non veniunt Canonici , tanquam majores , & in primo gradu ; secus vero in favorabilibus , & Indulgentiis : unde pronum est colligere , in pœnis eos ab aliis Clericis fecerni oportere .

110. Plurimum autem sui Capituli famæ atque honori consulat Episcopus, si ipse nihil omnino apud ceteros de illorum auctoritate, vel exultatione minuat; unde non solum eorum operam adhibeat, quatenus id commodè fieri potest in suæ Ecclesiæ rebus gravioribus constituendis, sed etiam videat diligenter, ne quisquam Canonicorum sive in honoris significatione, sive in petitione consilii, se ab Episcopo vel præteritum, vel contemptum, jure conqueri possit. Propterea quæ ex Cæremoniali Episcoporum ipse debet Canonicis, nequaquam prætermittat; atque idcirco ad sedem suam ascendens salutabit levi capitis inclinatione Canonicos hinc inde stantes, *ex cap. 18.* Missam celebraturus, permittet, ut Canonici parati stent in gyrum, vel sedeat, prout ipse interim steterit, vel sederit, *ex cap. 15.* accedens ad portam primariam Ecclesiæ a digniori de Capitulo Aspersorium accipiat, *ibid.* Quod tamen non est intelligendum, quando accedat ad Ecclesiam vel Collegiatam, vel Regularem, vel aliam distinctam a Cathedrali, nec eidem subiectam, etiam si Capitulum Cathedralis capitulariter cum Episcopo intersit: etenim in tali casu dignior ejus Ecclesiæ Aspersorium porrigit, & ab eodem immediate Episcopus accipit. Ratio est; quia porrectio Aspersorii est actus obsequii, & reverentiæ: ad dominum autem domus spectat obsequium hospiti venienti præstare. Et ita sæpius declaravit sacra Rituum Congregatio, prout videre est apud Pignatell. *tom. 3. cons. 18.* Illud etiam, quod olim attentari vidi, caveat Episcopus, ne, quando cum ipso interveniunt capitulariter Canonici, & Dignitates, inter ipsum, & Capitulum, secularis aliqua dignitas se se immisceat; nam id cederet in Capituli aliquale deonestamentum: siquidem Capitulum constituit unum corpus cum Episcopo, & jus habet, ut cum ipso immediate conveniat; etenim inter caput, & corpus, non debet alter diversæ naturæ se immiscere, ut expendit *ibidem* Pignatell. & ita declaratum fuit in una *Tybern. de anno 1719.* Ad extremum illud alte animo insideat, quod eo magis a Capitulo honorabitur Episcopus, quo ipse magis honorabit Capitulum; nam tritum est illud sermone proverbium: Quis honoratus, & in pretio? Qui alios honorat, observat, & colit debita reverentia. Vid. Corn. a Lap. in *Prov. cap. 16.* Hinc sapientissime de more S. Hieronymus in *ep. ad Nepotianum* admonuit sic: *Illud etiam dico, quod Episcopi Sacerdotes se esse noverint, non dominos: honorent Clericos quasi Clericos, ut & ipsi a Clericis quasi Episcopis honor deferatur. Scitum est illud Oratoris Domitii: Cur ego te, inquit, habeam ut Principem, cum tu me non habeas ut Senatorem? Enimvero, si honorificum se magis, ac magis mitem in Cardinales præbuisse Urbanus VI. Pont. Max. fortasse non ad eas calamitates redacta esset Ecclesia, quas ipsa per longum & insaufum schisma toleravit, ut expendit Brietius ad annum Christi 1378. ubi ait, quod in ea hypothesi ille sibi laboris minus, Ecclesiæ minus damni accerüisset.*

§. III.

De cura bonorum fortunæ .

III. **Q**uod vero attinet ad bona fortunæ , hæc etiam respectu sui Capituli curæ esse debent Episcopo . Hinc Canonici cum habere debeant præbendas , seu redditus , ex quibus vivant , ad hoc debet attendere Episcopus ex Concilio Arel. III. *cap. 9.* Quinimo , si Canonicatus , aut præbenda tenues sint , potest Episcopus aliqua Beneficia non Regularia eis unire , ut possint Canonici sustentari : si ea non habeat , potest suppressere aliquas præbendas cum consensu patronorum , si sint juris patronatus , ut fructus applicentur quotidianis distributionibus : Canonici autem , seu Præbendarii reducantur ad parvum numerum , qui tamen sufficiat servitio Ecclesiæ , ex Tridentino *sess. 24. de reform. cap. 15.* Quod si contingat , Canonicorum numerum multiplicari , nullatenus potest Canonicis antiquis subtrahi præbenda ex aliorum multiplicatione , ex *Cap. Cum M. Ferrariensis , de constitutionibus* . Cum vero possit quis ultra numerum in Canonicum recipi sine præbenda , si is receptus fuerit auctoritate Papæ , debet habere primam præbendam , quæ vacat , & hæc nequit alteri dari ; imo si Episcopus etiam ignoranter alteri eam det , nulla est collatio , *Cap. Si postquam , de præbendis , in 6.* Canonicus statim ac est acceptatus , debet fructus percipere de Canonicatu , & non expectare aliquot annos , nisi sit tale onus in fundatione Canonicatus , ex Concilio Senonensi in *Decretorum cap. 21.* Quin etiam ille , qui ultra numerum fuerit receptus sine præbenda , debet statim percipere distributiones quotidianas , si Choro intersit , ut docet Panormit. *Cap. Dilectus 19. de præbendis* , quamvis in ea re standum esse consuetudini moneat Azorius . Animadvertat etiam Episcopus , quod si in sua Cathedrali Ecclesia facta fuerit reddituum divisio , ita ut pars applicata sit Ecclesiæ ad ejus fabricam & ornamentum , pars applicata sit ministris Ecclesiæ ad eorum sustentationem ; tunc portiones Canonicorum absentium , & fructus quacumque ratione amissi pertinent ad mensam Capitularem , & sunt dividendi Canonicis interessentibus , ex Rota coram Penia 9. *Maji 1594.* apud Garciam *de benef. 3. p. c. 2.* Si vero in sua Cathedrali Ecclesia non fuerit facta talis divisio , tunc fructus præbendæ Canonicales , quibus absentes privantur , pertinent ad Ecclesiam ; distributiones autem quotidianæ amissæ ob absentiam a Choro , seclusa contraria consuetudine , accrescunt interessentibus : uti colligitur ex Tridentino *sess. 21. c. 3. & sess. 24. c. 12. de ref.*

112. Limitanda tamen est conclusio 1. ut non procedat in distributionibus extraordinariis , & impropriis , quæ de redditibus alicujus Dignitatis , & Personatus sunt , lucrandis tamen ab eo , cujus est Dignitas , & Personatus . Hæ enim distributiones aliis interessentibus non accrescunt , sed fabricæ Ecclesiæ , vel alteri pio loco , arbitrio Ordinarii , applicandæ sunt , ex Tridentino *sess. 22. c. 3.* Limitatur 2. ut etiam non procedat in distributionibus , ex quibus cuilibet Præbendato interessenti est assignata determinata pars ; quia per

hanc assignationem tacite insinuat, illa debere esse contentum, neque amplius lucrari posse: & tunc, si Præbendatus abest, cedit illa portio Ecclesiæ, non aliis Præbendis. Sic Navarr. Barbosa, & Bonacina. apud Castropalaum de Hor. disp. 3. p. 8.

113. Ubi etiam facta est prædicta reddituum divisio, non potest Capitulum convertere in usum proprium, idest in reparationem ruralium domorum, ac cætera ejusmodi, eos redditus, qui pertinent ad Ecclesiæ, ex allegatis per Pignatell. tom. 6. consult. 50. quinimo si talium bonorum pertinentium ad Ecclesiæ fuerint administratores Canonici, & Capitulum, tenentur de eis rationem reddere suo Episcopo tum ex dispositione juris communis, de quo in Clementin. Quia contingit, de relig. domib. tum ex Tridentino sess. 22. cap. 9. de ref. non obstante quacumque consuetudine in contrarium. Quod si aliquid converterint Canonici in alium usum, tenentur ipsi Ecclesiæ, seu fabricam reintegrare; quia obligatio reddendi rationem continet obligationem restituendi reliquum, l. Cum servus ff. de condit. & demonstr. apud Pignatell. loc. cit.

114. His, & aliis spectantibus ad bona fortunæ sui Capituli sedulo invigilet Episcopus, ac sibi persuasum habeat, eo magis sibi addictos, & obsequentes Canonicos habiturum, quo ipse magis eorum utilitati, & commodis sive conservandis, sive augendis inservierit: nam sicut pinguis liquor accensam flammam nutrit, ita sollicitudo alieni boni amorem conciliat. Legimus, S. Anselmum Lucensem Episcopum. Capitularibus redditibus amplificandis quammaxime studuisse, ut Canonicos ad sanctiorem vitam reduceret, & prius æconomi, deinde reformatoris personam induisse: ut in ejus Vita cap. 13.

C A P U T II.

Proponitur, ac resolvitur casus.

115. **C**asus est: Titius Episcopus videns se modo super Cæremoniali, modo super debita sibi observantia, modo super jurisdictione vexari a Capitulo, nollet, ad conservandam pacem, litem super his apud Romanam Curiam intentare; ac proinde quærit, an Episcopus aliquando teneatur litem promovere, & prosequi etiam cum ingenti dispendio?

116. **R.** Videtur, quod Episcopis nunquam teneatur lites movere, & prosequi, præsertim si id facere non possit sine gravi dispendio: I. quia ex sacris litteris lites non probantur; nam Eccl. 28. dicitur: *Abstine te a lite, & minues peccata*: & 2. Tim. 2. *Servum autem Domini non oportet litigare*: & Matth. 5. *Si quis voluerit tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*. Cum itaque Episcopus debeat se præ cæteris sacrarum litterarum institutionibus conformare, consequens est, nunquam ipsum teneri ad lites movendas &c. præsertim cum Ecclesia Episcopos, & cæteros Clericos orare præcipiat, *ne litis horror insonet*, & alibi: *Extingue flammam litium*.

117. **II.** quia in jure laudantur, qui lites fugiunt, & execrantur, l. Fratris 10. C. de transact. & l. Item §. final. ff. de alien. judic. & Cap. 2. §. Statutum, de verborum signif. in 6. Hinc Cicero laudat Servium Sulpitium non tam ob ad-

mira-

mirabilem , & pene Divinam juris scientiam , quam quod semper maluerit litium controversias tollere , quam actiones instituire . Laudandus idcirco erit Episcopus , si semper a litibus absteineat .

118. III. quia officium Episcopi est lites dirimere , pacemque omni cura inter omnes quærere , ut pluribus adductis firmat Barbosa de Pot. *Episc. p. 3. alleg. 79.* imo hortantur maxime Theologi , & Moralistæ apud Layman *l. 3. tract. 4. cap. 31. n. 8.* ut Christiani omnes , orta inter eos aliqua controversia , transactioni , vel amicabili compositioni , aut arbitrario iudicio causam committant potius , quam ut judiciaria lite se fatigent . Quamobrem , ne suo desit muneri , & ut aliis bono suo exemplo Episcopus præeat , non solum non tenebitur lites movere , sed etiam tenebitur eas omnino evitare .

119. IV. quia lis , seu litigium , ideoque etiam litigare , vel opponitur charitati , cum non possit esse sine discordia , quæ charitati opponitur , vel opponitur mansuetudini , cum proveniat ex iracundia , juxta illud *Ecc. 28. Homo iracundus incendit litem* . Iracundia autem opponitur mansuetudini , vel opponitur temperantiæ , cum ex concupiscentiis oriatur non bene domitis , juxta illud S. Jacobi in *ep. Cath. c. 4. Unde bella , & lites in vobis ? Nonne ex concupiscentiis vestris , quæ militant in membris vestris ?* vel tandem opponitur affabilitati , & amicitia , ut docet Philosophus *Eth. 4. & D. Thom. 2. 2. q. 116. art. 1.* Cuiusmodi autem ex his opponatur , semper stat , litigare esse malum : adeoque tum omnes , tum præcipue Episcopus , nunquam habebunt obligationem litigandi ; siquidem ad malum non datur obligatio .

120. V. quia ex litibus plura sæpe mala nascuntur , nempe scandala , temerariæ suspensiones , detractiones , bonorum , & utilium operum postpositio , expensarum profusio , Divini cultus neglectus &c. unde nonnulli pronunciarunt , nihil ita esse simile dæmonum moribus , quam litigare , Paul. Montan. de *Tutel. & Cur. cap. 3.* quamobrem certo certius videtur , nunquam posse Episcopum ad lites movendas obligari , præcipue contra suos Canonicos , quos uti fratres , consiliarios , & adjuutores suos in pastoralis sollicitudine diligere , nedum amare debet .

121. Nihilominus dicendum est , excessum in litibus movendis omnino ab Episcopo vitandum esse ; cæterum aliquando litem ab eo moveri , posse non solum esse honestum , sed etiam obligatorium , dummodo tum in movendo , tum in proseguendo litem , ab ipso serventur servanda .

122. Hæc positio triplicem habet partem , & seorsim per singulas ibo , explicans simul & probans easdem . Dixi igitur , excessum in litibus movendis omnino vitandum esse ab Episcopo ; nam , ut recte notat S. Thom. 2. 2. q. 168. art. 3. in omni eo quod est diligibile secundum rationem , superfluum , ac vitiosum est id , quod excedit regulam rationis : cum autem litem movere sit diligibile secundum rationem , si quis excedat hanc regulam , superflue agat , ac delinquet ; & proinde excessus in litibus vitandus est . Dupliciter autem potest ex excedere regulam rationis in litigando , seu lites movendo : uno modo ex ipsa specie litium , quæ intentantur , quando scilicet lites quis moveat super re , quam sibi noverit non deberi , aut , si certo debeatur , nullius ta-

men momenti est; unde locum habet Horatianum illud: *De lana sepe caprina &c.* alio autem modo potest esse excessus in litibus, secundum defectum debitarum circumstantiarum, puta si aliquis litem moveat temporibus, aut modis indebitis, aut etiam præter convenientiam negotii, seu personæ &c. quamobrem ejusmodi excessus in litibus cavendus est in primis ab Episcopo, præsertim cum verissimum experientia docuerit illud Cassiodori l. 1. ep. 21. *Nescio quo pacto assidue dimicantibus difficile est morum custodire mensuram.*

123. Dixi secundo loco, movere litem, posse esse aliquando honestum, & aliquando, etiam obligatorium Episcopo. Prima pars probatur: nam litigare nihil aliud importat, quam in legitimo judicio contendere ad rem suam defendendam, aut vindicandam ab alterius injustitia cum debita intentione, & modo. Hoc autem bonum de se, & laudabile esse, docet S. Thom. 2. 2. q. 38. art. 1. Quis porro non videt, id locum habere posse aliquando etiam respectu Episcopi, qui quamvis præ cæteris debeat esse pacis amator, tamen necessitas aliquando se se offeret, ut is apud legitimum tribunal litem instituat, & in judicio litem agat? Altera pars probatur; quia tenetur Episcopus suam jurisdictionem, suam præminentiam, sua jura conservare, eaque ab injustis aggressoribus defendere ac tueri, ex *Can. Augustino 12. q. 2.* & notat Genuensis in *Man. c. 28. & cap. 74.* Cum autem contingere possit, ut hæc Episcopus conservare & defendere nequeat, nisi per litem coram legitimo giudice; sequitur &c. Hinc Squillant. de *obligat. Episc. cap. 23. p. 1.* instituit questionem, an Episcopus possit tuta conscientia differre recuperationem bonorum, vel jurium Ecclesiæ, non litigando? & respondet cum distinctione, ex Abb. in *Cap. 2. de præscript.* aut Episcopus sperat verosimiliter, quod: ad tempus differendo recuperabit rem suam, sine litigio; & non peccat superfedendo: secus, si ista verosimiliter non arbitratur non litigando, nisi timeretur magnum scandalum. Hactenus Squillant. qui aperte cognoscit hanc obligationem in Episcopo, exceptis duobus casibus: primo nempe, quando aliter posset rem suam defendere: secundo, quando ex lite magnum sequeretur scandalum.

124. Dixi tertio loco, dummodo serventur servanda: nempe dummodo Episcopus non deveniat ad litem movendam, nisi ex necessitate, postquam frustra curaverit adhibere omnem aliam viam amicabilis compositionis, vel compromissi in arbitris &c. deinde dummodo is modus in litigando servetur, ut nullum ex lite charitas detrimentum patiatur, adeo ut litigans Episcopus usurpare valeat illud S. Gregorii lib. 6. *Epistolarum*: *Ego hæc habeo ex Domini largitate, quod sic ea, quæ iustitia sunt, foris exequar, ut, quæ sunt amoris, minime postponam.*

125. Præclarum hac in re exemplum dedit laudatus S. Anselmus Episcopus in celebri controversia, quam habuit cum suo Capitulo; etenim antequam ad litem coram Romano Pontifice instituendam descenderet, primo Canonicos omnes, ac singulos allocutus est, precibus, hortationibus, exemplo, præmiorum pollicitatione apud ipsos egit, ut Ecclesiasticæ disciplinæ, quæ ab ipsis exigebatur, se conformarent; deinde consuluit viros doctos, & communem

munem Dominam in temporalibus Comitissam Mathildam; tertio extrajudicialiter de re tota certiorum fecit Romanum Pontificem, atque operam dedit, ut ipsum Canonici convenirent, & coram ejus sententiam explorarent; tandem contumaces ad Pontificium tribunal detulit, infordescens toleravit, & ut mitius cum ipsis ageretur, tum a Romano Pontifice, tum a Concilio supplex obtinuit: uti fuse atque erudite descripsit Andreas Rota in *ejus Vita cap. 13.*

126. Neque obstant rationes in contrarium adductæ. Non prima, quæ petitur ex variis textibus sacræ Scripturæ. Nam ex his nihil efficitur, nisi quod vitandus sit excessus in litibus, & quod ex necessitate dumtaxat litigandum sit, ut supra nos ipsi diximus. Quinimo addimus, laborandum esse, ut nunquam hujusmodi necessitas adsit. Cæterum, ubi necessitas adfuerit, nemo dixerit, aut litigare illicitum esse, aut semper licitum Episcopo non litigare. Non secunda; quia eadem responsione rejicitur.

127. Non tertia; quia admitto, officium Episcopi esse lites extinguere, & pacem cum omnibus procurare; sed difficile admodum erit, ut in tanta rerum, ac negotiorum varietate possint Episcopi lites omnes declinare, ac propterea a necessitate aliquando compellentur litem instituere: unde, non obstante eorum officio, aliquando honeste, aliquando sub obligatione etiam litem aggredientur.

128. Non quarta; quia litigare potest dupliciter accipi, nempe philosophice, & juridice. Acceptum philosophice, importat vitium consistens in verbis, cum scilicet alter alterius verbis contradicit vel ex solo defectu amoris, qua ratione opponitur charitati, vel animo contristandi proximum, quo sensu opponitur affabilitati, & amicitiae &c. & hoc sensu semper malum est, & de hoc loquitur S. Thomas *tot. q. 116.* Acceptum juridice, importat causam agere in judicio; & in hoc sensu, si vitetur excessus, & serventur servanda, non semper est malum litigare, imo aliquando etiam Episcopo obligatorium.

129. Non quinta; quia etiam ex bello ingentia mala sequuntur, & tamen non semper bellum agere malum est: quinimo de Fide est, bellum simpliciter non esse intrinsece malum, nec Christianis prohibitum: unde in Scriptura laudantur bella facta a sanctissimis viris, *Gen. 14. Benedictus Abraham, & benedictus Deus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt:* & in novo Testamento Deus ipse manifestis signis ac prodigiis tum ad Antiochiam Syriæ, tum in aliis locis ostendit sibi gratum bellum aliquod fuisse. Quamobrem ad mala, quæ ex bello sequuntur, optime respondet S. Augustinus *lib. 19. de Civit. Dei cap. ult.* ex his bene probari, bellum, quo ad fieri possit, esse vitandum, & solum in necessitate extrema, quando nullum aliud medium superest, esse tentandum, non vero esse prorsus malum; quia, quod ex eo sequantur mala, per accidens est, & majora sequerentur, si nunquam liceret. Idem proportionaliter dicendum est de litibus, & de malis, quæ ex ipsis procedunt. Quamvis vero oratio semper habeatur ab Ecclesia ad Deum, ut lites avertat, id tamen vel potest intelligi de litigio, & altercatione verborum, vel, si intelli-

telligatur de litibus judiciariis, nihil inde evincitur; quia etiam Ecclesia sæpe Deum orat, ut bellum avertat, & tamen aliquando bellum est non solum iustum, sed etiam licitum, & necessarium.

130. Notetur ad extremum, quod quamvis possibilis sit casus, in quo Episcopus teneatur in conscientia ad movendam litem cum suo Capitulo; tamen is perquam raro continget. Certe habemus in Vita Eminentissimi Card. de Alte Episcopi Anconitani *cap. 18.* quod cum esset legum peritissimus, & sui Episcopalis juris retinentissimus, nunquam libratu hinc inde rationibus sensit se obligatum esse in conscientia ad lites suscipiendas, ac proinde omnes vel evitavit, vel amicabiliter composuit, solitus illud passim usurpare: *Che il Vescovo deve per quanto mai può fuggire tutte le liti co' sudditi; perchè se le vince, si fa oggetto di odio; se le perde, oggetto di derisione.*

CAPUT III.

Praxis proponitur Capitulo ad tuendam pacem.

131. **Q**uemadmodum ut duæ inter se assēs cohæreant, utraque polienda est ac læviganda; ita vinculum pacis ut duos obstringat, utriusque affectus sunt ad iusti rectique normam complanandi. Quare non Episcopi solius, de quo jam diximus, sed Capitularium etiam hac in re opera, virtus, & conatus sunt ad praxim deducendi. Et primo quidem facile unusquisque e Capitularibus pacem servabit cum suo Episcopo, si plane sibi persuasum habeat, causam discordiæ ac dissensionis non raro ex sua uniuscujusque natura & ingenio, non ex alterius defectu, aut non recta gubernatione provenire: sunt enim nonnulli ita a natura comparati, ut præsentem quemlibet superiorem prædecessori postponant, de omnibus sinistre loquantur, & ipsi, Lunæ instar, vani ac mobiles cum sint, neminem probant, quia nemini cohærent. Temperanda proinde est hæc prava nostri animi affectio, & ad rationis normam revocanda; sic enim fiet, ut placeant quæ modo displicent, probentur quæ modo improbantur, ac pax firmiter retineatur. Certe vir mitissimus, ac spectata sanctitatis erat Moyses, testante Scriptura: *In fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum*: nihilominus non semel murmuravit contra eum omnis congregatio filiorum Israel, *Exod. c. 16.* Numquid murmurationis, ac querelæ causa ex imprudenti Moysis gubernatione? Nequaquam; sed ex inordinato ejus populi affectu, ac prava rerum intelligentia. Ita non raro Capitulares cum Episcopo certamen suscipiunt, non quia id res ipsa ac veritas postulet, sed quia id mala ipsorum animi dispositio extorquet: in quo sane Capitulares plurimum suæ famæ nocent, siquidem viri sapientes rem introspicentes, in eos regerunt quod olim Seneca pronunciavit *lib. de Ira*: *Invalidum omne natura querulum est, nec quidquam magnum, nisi quod simul & placidum.*

132. Secundo patienter ipsi Capitulares ferant, si forte contingat, ut Episcopus suæ Ecclesiæ præsit, qui aut Episcopaliis dotibus minus instructus sit, aut gubernationi minus idoneus; nam, ut optime ajebat Ethnicus ille
Cor-

Cornelius Tacitus, debemus *bonos Imperatores voto expetere, qualescunque tolerare: quomodo sterilitates, aut nimios imbres, & cetera naturæ mila, ita luxum, vel avaritiam dominantium tolerare*. Hanc vero tolerantiam ea confirmabit cogitatio, quod nullus est in hac vita, qui non habeat aliquem defectum: unde par est, ut alter alterius onera portemus; præsertim cum in pœnam nostrorum peccatorum det nobis aliquando Deus superiores minus idoneos, juxta illud *Job 34. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi*. Hinc S. Gregorius in eum locum opportune ait: *Nullus, qui talem rectorem patitur, eum quem patitur accuset, quod nimirum sui fuit meriti perverſi rectoris subiacere ditioni: culpam ergo proprii magis accuset operis, quam injustitiam gubernantis*. Profecto si Capitulares hæc apud se reputent, non ita facile litem cum Episcopo excitabunt.

133. Tercio caveant etiam Capitulares, ut docet idem S. Gregorius *lib. 11. ep. 31. ne clanculo, aut publice Episcopum suum, unctum Domini, detractionibus, aut vituperationibus dilanient; tum quia Dominus præcipit: Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari: & in lege Divina legitur: Diis non detrahes, & populi tui Principi non maledices: tum quia, ut inquit Ecclesiæ. Aves cæli portabunt vocem tuam; & qui habet penas, annuntiabit sententiam: idest fama perferet hæc maledicta ad ejus aures, unde fortasse plurimum ille de suo in Capitulares amore remittet. Quamobrem concludit S. Gregorius: Si David Regum justissimus in Saul, quem constabat jam a Domino reprobatum & abjectum esse, manum mittere non præsumpsit, quanto magis cavendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis, sive indiscretionis, aut debonorationis, quidam mittant in unctum Domini &c. præsertim cum inde offensionis, ac rixarum causæ suboriantur. De S. Ignatio Loyola memoriæ proditum est, consuevisse reprehendere eos, qui de soluta Ecclesiæ disciplina, deque emendandis Principum moribus temere disputarent.*

134. Quarto admonendi sunt etiam, inquit S. Gregorius *ibidem*, Clerici, ne cum culpas Episcopi sui considerant, contra eum audaciores fiant, sed sic ejus prava apud semetipsos considerent, ut Divino timore constricti ferre sub eo jugum reverentiæ non recusent; nam, ut optime docuit Vegetius *lib. 21. Imperatori, cum Augusti nomen accepit, tanquam presenti & corporali Deo fidelis est præstanda devotio, & impendendus pervigil famulatus; Deo enim vel privatus, vel militans servit, cum fideliter eum diligit, qui Deo regnat auctore*. Enimvero cum Siricius Pâpa ex falsis criminationibus in S. Hieronymum, & ejus socios S. Paulinum, & S. Pammachium, non bene, teste Card. Baronio *ad ann. 590. insurrexerit, ac S. Hieronymi libros in Jovinianum per errorem reprehenderit, non proinde ii sancti viri exposulârunt; aut Pontificis decreto audacter resisterunt, sed quievêre, ac re Deo commissa honorificos se se in illum præstiterunt; unde factum est, ut accusatio tota brevi consenuerit, & obsequiosa sanctorum humilitas, eorum innocentiam satis probaverit.*

135. Quinto, si quando necessitas exigat, ut Canonici Episcopum vel de re aliqua admoveant, vel corrigant, aut a consilio aliquo deducant, meminerint,

nerint, juxta doctrinam S. Thomæ 2. 2. q. 44. art. 4. modum congruum adhibere, ut scilicet, non cum protervia, & duritie, sed cum mansuetudine, & reverentia id fiat; nam Apostolus dicit 1. ad Tim. 5. *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem*. Optimum hac in re exemplum dedit Propheta, qui aggrediens correctionem Regis sui David, perhonorifice ac reverenter illum convenit, nec statim ac temere delictum illius arguit; sed proposita ovīs parabola, & prædivitis hominis rapina, effecit, ut per se ipsum delictum ille suum cognosceret. Sic Capitulares ubi Episcopum vel negligentem, vel insolita quadam ac minus congrua mandantem animadvererint, non irreverenter se se illi opponant, nec statim per supplices libellos eum accusent, nisi rei gravitas id postulet, sed alias prius experiantur rationes officiosas ac remotas a forensi strepitu, quibus ille rite edoctus se se emendet. Certe correctio Evangelica obligat nos etiam respectu superiorum, ex S. Thom. 2. 2. q. 33. art. 4. At duo in ea re monent SS. PP. apud Suarez de Char. disp. 8. sect. 4. Primum est, cavendam esse in ejusmodi correctione omnem irreverentiam & audaciam, atque adeo atcedendum esse simplici & humili animo. Alterum est, correctionem judicalem non pertinere ad subditos: imo, ut notat idem Suarez *ibidem*, Anacletus, & Fabianus Pontifices volunt, subditorum accusationem non facile admittendam esse in judicio contra Prælatos, quia est res valde suspecta.

136. Viderit igitur Capitulum, ut hæc, ac quæ deinde subjiciam, sollicite observet. Profecto his insistens custodiet unitatem in vinculo pacis, ac plane Angelicos mores referet; nam, juxta S. Bernardum l. 5. de Conf. cap. 4. *Angeli affectu benigni, religione pii, castimonia integri, unanimitate sunt individui, pace securi, a Deo conditi, Divinis laudibus, & obsequiis dediti*.

FINIS SECVNDÆ PARTIS.

P A R S T E R T I A

QUID POSSIT CAPITULUM SINE, ET CUM EPISCOPO.

C A P U T I.

137. **P**ostquam vidimus quid debeat Capitulum Episcopo, & quid Episcopus Capitulo; superest videre, quid possit Capitulum sine, & cum Episcopo. Sermo tamen erit solum de Capitulo sede Episcopali plena.

§. I.

Quid possit Capitulum statuere sine Episcopo.

138. **C**apitulum, sede Episcopali plena, sicuti nihil potest statuere de his rebus, quæ ad alios, v. g. ad diœcesis, ac diœcesanorum gubernationem pertinent, quia licet habeat habitalem, nullam tamen habet actua-lem jurisdictionem; ita cum dependentia ab Episcopo, tanquam a suo superiore, potest minora quædam, quæ pertinent ad bonum ordinem, & regimen Capituli, statuere etiam sine expresso consensu, ac confirmatione Episcopi: eaque statuta non erunt in rigore leges, sed ordinationes quædam sub aliqua fidelitate obligantes. Ita ex variis textibus, ac Doctõribus apud Suarez *de legibus lib. 4. cap. 6. argum. Cap. Cum omnes, de constitution.*

139. Graviora autem, quæ spectant ad Ecclesiæ Cathedralis commodum, & ad observantiam antiquarum consuetudinum, non potest Capitulum nec discernere, nec immutare, aut quidquam circa illa statuere sine consensu Episcopi: argum. *Cap. Cum accessissent, de consl.* apud Suarez *loc. cit.*

140. Quænam vero sint, & cujus generis ea minora, quæ possunt a Capitulo statui sine confirmatione Episcopi, referuntur ab Anacleto Reiffenstuel *tit. 2. de constitutionibus*, eaque sunt ejusmodi: v. g. quod certo modo quotidianæ obventiones distribuuntur, quod tali ordine, aut ad pulsus hujus, vel illius campanæ Canonici ad Chorum, aut Capitulum vocentur, vel determinatis temporibus Episcopi etiam non vocati ad Capitulum compareant &c. & universim ea fere omnia, quæ concernunt ordinationem Chori, ex Rota 3. *Decembris* 1593. coram Corduba. Hæc porro de his rebus statuta potest Capitulum condere absque participatione Beneficiatorum, qui tanquam ministri Ecclesiæ tenebuntur illis parere, ex Rota *decis. 67.* coram Merlino, & ex Pignatello *conf. 49. tit. 6.* imo contra Clericos delinquentes in Choro vel non recte pronunciando, vel non assistendo, vel recedendo ab eodem Choro absque licentia Decani, vel Præpositi, poterit Capitulum aliquas salutares prenitentias leves extrajudicialiter, & ad correctionem injungere, ex Rota *dec. 432. par. 3.* apud Clericatum *part. 3. disc. 6.* Dixi, extrajudicialiter; nam

Capitulum nullum habet jus procedendi judicialiter contra Clericos delinquentes suæ Ecclesiæ, etiam si delicta sint levia, & ejusmodi, ut non mereantur poenam corporalem, ut constat ex Tridentino *sess. 24. de ref. cap. 20.* apud Clericum *loc. cit.* Huc revoces, quod Nicolius in *Floresc.* refert decisum a Sac. Congregatione in *Fundam. anno 1602.* non posse Canonicos affigere in Ecclesia, vel Sacristia scripturam aliquam, concernentem servitium Ecclesiæ; sine consensu Ordinarii.

141. Ea vero graviora, quæ nequeunt statui a Capitulo, sed necessario requirunt consensum Episcopi, universum explicuit Suarez per ea verba: *quæ spectant ad Ecclesiæ Cathedralis commodum, & ad observantiam antiquarum consuetudinum*: v. g. non potest Capitulum concedere, ut Canonici absint ultra tres menses a residentia: non potest permittere extinctionem, seu affrancationem, quam vocant, pensionis relictæ fabricæ, Sacristiæ, vel Ecclesiæ, & alia ejusmodi: sicuti nec abstrahere commodando, vel locando mobilia, aut suppellectiles pretiosas ejusdem Ecclesiæ, vel Sacristiæ &c. nam regimen, & administratio Ecclesiæ Cathedralis, & bonorum ejusdem Ecclesiæ, spectat cumulative ad Episcopum, & Capitulum: Felin. in *Cap. Edoceri*, Pignatell. tom. 6. *conf. 49.* alique. Notat vero Barbosa *de jur. Eccl. lib. 1. cap. 32.* fuisse olim die 23. Augusti 1631. decisum a Sac. Cong. Concilii in una *Naxien.* quod paramenta nova & antiqua mutare possint Canonici absque consensu Episcopi, sicuti etiam de aliis mobilibus non pretiosis disponere, dummodo non adit consuetudo, ut de consensu Episcopi id fiat. Hinc etiam nequit Capitulum admittere sine consensu Episcopi fundationes Missarum, & Anniversariorum; imo probabilius videtur, quod sine tali consensu, & sine solemnitatibus, nec valide, nec licite possit repudiare rerum immobilium, sive pretiosarum hæreditatem, vel legatum, vel donationem factam Ecclesiæ: ut bene docent Azor. Molin. Engel &c. contra Barbosam, Sanchez, Reiffenstuel. Ratio est; quia repudiatio juris delati saltem in latiori sensu habetur pro alienatione, l. 5. v. 8. ff. *de rebus eorum qui sub tutela*: *Fundum autem legatum repudiare pupillus sine Prætoris auctoritate non potest*; esse enim & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat: ergo repudiatio pro alienatione est habenda, ubi alienatio est prohibita in favorem: & consequenter, cum talium rerum alienatio prohibita sit a jure in favorem Ecclesiæ, adeo ut a jure ipso ea irritetur non servatis servandis, sequitur &c. Illud etiam sciendum, quod Capitulum potest sine consensu Episcopi donare juspatronatus sibi competens jure proprio in Beneficio alteri Ecclesiæ, vel loco pio, vel Clerico, nomine Ecclesiæ, seu dignitatis quam obtinet, uti colligitur ex *Cap. Illud, de jure patr.* apud Castrop. tr. 13. *disp. 2. p. 4. n. 17.* & tradunt communiter D. D. ut testatur Azor. 2. p. *Inst. mor. l. 6. cap. 20. q. 5.* Verum non potest illud donare laico, aut etiam Clerico tanquam personæ privatæ, sine consensu Episcopi, ex Corrad. in *Prax. Beneficiali l. 4. cap. 5. n. 8.* Leuren. *de Potest. cap. q. 519.* aliisque. Ratio hujus consensus requisiti esse potest, ne damno afficiatur Ecclesia, assignando ei patronum suspectum, & invivum. De Reliquiis existentibus sub dominio & potestate Ecclesiæ Cathedralis puto,

to , quod Capitulum possit aliquod earum frustulum , pietatis causa , personæ exteræ & benemeritæ elargiri , ita tamen ut pietas dilatetur quidem , sed Ecclesiæ decor non deficiat , atque idcirco majores partes Reliquiarum ejusdem Sancti in Ecclesia remaneant , uti colligitur ex Donato q. 56. Limites , nisi aliter ferat consuetudo , aut expressa Episcopi prohibitio . Sanctus Carolus Borromæus , ut extat in *ejus Vita l. 8. cap. 2.* obtinuit Breve Pontificum , quo prohibebatur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ in tota Provincia Mediolanensi , ne Reliquia ulla amoveretur e sua Ecclesia sine consensu Summi Pontificis ; & sic sacri hujus thesauri custodiæ consulere voluit .

§. II.

De his quæ nequeunt a Capitulo statui etiam cum consensu Episcopi .

142. **H**Atenus quæ nequeat Capitulum statuere sine consensu Episcopi ; nunc ea sunt indicanda , quæ nequeat etiam cum consensu Episcopi . Hæc autem sunt , quæ repugnant juri communi ; & sic Capitulum etiam de consensu Episcopi nequit statuere , quod descendentes ex genere infecto , v. g. Judæorum , cæteroquin tamen digni , non admittantur ad Beneficia Ecclesiastica ; quia est contra *Cap. Eam te , de rescriptis* : quod non admittantur Canonici , nisi probata nobilitate , quia est contra *Cap. Venerabilis 87. de præb.* Excipias illas Ecclesias , in quibus ex primæva foundatione nobilitas existit . Limites etiam , nisi hæc , aut ejusmodi statuta fuerint a Sede Apostolica approbata . Demum nec de consensu Episcopi potest Capitulum statuere , quod capiens possessionem Canoniciatus , aut Beneficii , teneatur aliquidolvere convertendum in commodum aliorum Canonicorum ; hoc enim tanquam simoniacum reprobat in *Can. Si quis præbendas 1. q. 3.* Advertas etiam , quod Capitulum aliquando eget non solum consensu Episcopi in decernendis rebus , sed etiam consensu Beneficiatorum : nam solum Capitulum nequit quidquam statuere de his , quæ tangunt interesse etiam Beneficiatorum , sed horum est requirendus & habendus consensus , ex Rota coram Card. Cavallerio *dec. 57.* sicuti Capituli major pars non potest facere expensas de communi massa in rebus concernentibus ipsam majorem partem tantum , minore parte reclamante , ex textu , ac Doctoribus apud Clericatum *p. 3. disc. 20.*

143. Advertendum etiam est , quod administratio Anniversariorum communium Canonicis , & Beneficiatis , pertinet ad Capitulum privative , non ad Beneficiatos Ecclesiæ , nisi Beneficiati probarint , massam illam communem esse factam ex redditibus ipsorum Beneficiatorum ; nam tunc omnes intervenire debent , ex Rota in una *Gerunden.* coram de Grassis apud Genuensem *cap. 85. in annot.*

§. III.

De requisitis ad validitatem statutorum Capitularium.

144. **Q**uamvis Capitulum, uti diximus, quædam leviora possit statuere sine consensu Episcopi, quatuor tamen conditiones requiruntur, ut valeat conditum a Capitulo statutum; sicuti notat Barbosa de *Jure Ecclesiastico lib. 1. cap. 2. l.* scilicet, ut Capitulares consentiant in tale statutum, non quovis in loco, sed in domo, seu conclavi ad Capitula celebranda deputato, Canonicis, non quomodocumque, vel singulariter, sed per modum communitatis astantibus: II. quod duæ saltem partes Capitularium adsint: III. ut omnes fuerint vocati; alioquin unus contemptus, seu non vocatus, cum vocari debuisset, posset reclamare, actumque irritare, nisi ob bonum pacis postea consentire voluerit: IV. ut major & sanior pars illorum qui adsunt, statuto consentiat. Quod de statuto diximus, intelligas etiam de mandato, commissione &c. ex Riccio *ref.* 283.

145. Hinc mirabar olim Canonicum contententem se processisse ex mandato Capituli, quando major quidem pars Capitularium mandatum illi dederat agendi, sed non in loco ad Capitulum deputato, nec omnibus per modum communitatis astantibus. Quare, ut mihi videbatur, talis Canonicus non poterat obtendere, se agere nomine Capituli; & cum in Synodo cautum esset sub pœna suspensionis, ne quisquam sine mandato Capituli, auctoritatem & nomen Capituli præferret, credebam, in eas pœnas incidisse, qui de mandato singularium Capitularium dato extra locum Capitularem sibi nomen Capituli arrogabat.

146. Dixi superius §. 1. statuta, quæ fecerit Capitulum de rebus levioribus, non esse in rigore leges, sed meras obligationes, ordinationes &c. ob defectum nempe jurisdictionis in Capitulo sede plena: nam quamvis eam illi inesse pro his levioribus decernendis velint nonnulli sive ex communi consuetudine, sive ex tacito consensu Pontificis; tamen contraria opinio videtur probabilior: unde ejusmodi Capituli statuta non habent vim obligandi ex præcisa potestate, & voluntate ea ferentis, sed ex vi pacti, promissionis, & juramenti, quo singuli Capitulares promiserint, quod illa acceptabant, & observabunt: ut notat Sylvester *v. Lex q. 4.*

147. Hinc fit locus dubitationi, an Capitularis teneatur ad observantiam talium statutorum, quando major pars Capituli ea non observat? Hæc cum Sanchez de *Juram. cap. 15.* negative, dummodo de opposita jurantis, aut promittentis mente non constet. Ratio est; quia in tali casu inobservantiæ non putatur quis se obligasse, sed dumtaxat se obligasse pro casu, quo statutum in ea universitate observaretur: constat autem, quod in ea universitate non observetur, quando de facto a majori ejus parte non observatur. Propterea quærit Azorius *p. 1. l. 11. cap. 8.* quid censendum sit de iis qui in Capitulum admittuntur, ac jurant se statuta servaturos? Et respondet, eorum jusjurandum interpretandum eo sensu, nimirum jurare se servaturos ea, prout sunt
in

in more posita, hoc est prout solent a toto Capitulo, vel majori ejus parte servari.

148. Dubitatur etiam, an statutum factum a Capitulo obliget successores? R. Vel tale statutum fuit ab Episcopo confirmatum confirmatione essentiali, juxta modum loquendi insinuatum a Bartolo & Baldo apud Suarez *de legib. l. 6. cap. 26.* vel non? Si fuerit ita confirmatum, certum est, quod obliget successores; quia censetur tale statutum emanasse a jurisdictione & auctoritate Episcopali. Si vero non fuerit ita confirmatum, certum adhuc est, quod obliget; sed non facile de hoc redditur ratio, supposita carentia omnis jurisdictionis in Capitulo sede plena. Mihi tamen videtur dicendum, quod successores non teneantur illud servare ex prædecessorum juramento, si etiam ipsi suum juramentum non adjecerint, ex Sanchez *l. 3. cap. 13. in Decal.* siquidem obligatio juramenti est personalis: deinde existimo, quod successores teneantur illud servare tum ex vi pacti, quod tacite intercedit inter successores, & Capitulum, cui succedunt, scilicet ex pacto succedendi cum oneribus ab eo impositis, tum ex eo quod Capitulum semper unum & idem numero perseverat tam in omnium existimatione, quam juris fictione, ac proinde Capitulum dicitur non habere successores, etiamsi omnia ejus membra, seu singuli Capitulares decesserint, subintrantribus aliis, ut docet cum Remouch. Leuren. *tract. 2. de Coad. oblig. q. 431.* Unde si semel Capitulum per statutum se obligavit, semper remanet obligatum, donec illud statutum non revocetur.

149. Dixi supra, si fuerit confirmatum confirmatione essentiali ab Episcopo; nam est aliud genus confirmationis, quod dicitur accidentale, & hoc solum confert majorem quamdam solemnitatem, seu auctoritatem statuto Capitulari remanenti intra limites Capitularis statuti, nec ullatenus assurgenti ad legem Episcopalem: quare ex tali præcise confirmatione nulla deduceretur obligatio respectu successorum.

150. Ad extremum advertas, quod quamvis Capitulum possit etiam sine consensu Episcopi condere aliqua statuta de rebus levioribus, semper tamen erit necessarium, ut Episcopus non contradicat; nam quo ad hoc ille semper habet superiorem auctoritatem & jurisdictionem.

§. IV.

An possit Capitulum sine Episcopo revocare statuta Capitularia ab Episcopo, vel Pontifice olim confirmata?

151. **R**es hæc multas habet difficultates: paucis tamen, ut spero, eam expediam. Dico igitur 1. Non potest Capitulum revocare statutum, neque accedente consensu Episcopi, quando ex tali statuto fuerit jus alteri quæsitum. Ratio est; quia per inferiores Principe nullo modo potest tolli jus quæsitum tertio, *l. ult. ff. de pactis*. Quare si Capitulum statuerit, ut Canonici supernumerarii admittantur ad participationem distributionum & anniversariorum, non poterit deinde tale statutum revocari in præjudicium eorum qui admissi sunt inter Canonicos, quidquid sit de admittendis.

152. Dico 2. Non potest Capitulum revocare statutum confirmatum ab Episcopo, quando Episcopus in confirmatione addiderit clausulam: *ut si quidquam contra fiat, non valeat*. Ratio est; quia tunc ipsis statuentibus tollitur, ne contra statutum sic confirmatum procedant: uti habetur expresse in *Cap. Dilecto, de præbend.* & notavit Glossa ibi, ac Suarez l. 6. de leg. c. 26. n. 24.

153. Dico 3. Non potest Capitulum revocare statutum confirmatum ab Episcopo, vel a Pontifice confirmatione essentiali, sine consensu Episcopi, vel Pontificis respective. Ratio est; quia per talem confirmationem statutum Capitulare factum est lex Episcopalis, vel Pontificia; siquidem auctoritate alterutrius est roboratum. Illa enim nostra facimus (inquit Pontifex in *Cap. Si Apostolica, de præbend. in 6.*) quibus auctoritatem impertimur.

154. Dico 4. Potest Capitulum sine consensu Episcopi, vel Pontificis respective, revocare statutum ab alterutro confirmatum confirmatione accidentali. Ratio est; quia talis confirmatio superaddita est ob quamdam auctoritatem, & specialem splendorem, non autem ob specialem aliquam vim obligandi. Satis clarum exemplum de hac re extat in *Cap. Cum accessissent, de constit.* ibi enim habetur, quod Canonici Tullenfes fecerant statutum de supprimendo suæ Ecclesiæ Primiceriatu, & hoc statutum fuerat confirmatum ab Alex. III. nihilominus Innocentius deinde III. supponit, quod inconsulto Pontifice potuerint ii Canonici Primicerium eligere, ac tali statuto a Pontifice confirmato contravenire, scilicet quia confirmatio fuerat mere accidentalis.

155. At dubitabis, unde dignoscetur, quod confirmatio vel sit essentialis, vel dumtaxat accidentalis? R. Quoties statutum respicit commodum statuentium, toties confirmatio superioris præsumitur mere accidentalis; quia non debet præsumi superior velle invito beneficium conferre, & ad favorem recipiendum obligare nolentem. At e converso, quoties statutum concernit principaliter bonum publicum, aut favorem Ecclesiæ, vel aliorum, quam statuentium, toties præsumendum est regulariter, confirmationem esse essentialem: ex Fagnan. n. 12. de const. Engel de constit. aliisque.

156. Dixi, regulariter ita præsumendum, ut indicarem, etiam in ejusmodi statutis concernentibus bonum publicum posse aliquando confirmationem expostulari ob meram auctoritatem & honorem, non autem ob obligationis impositionem: sed regulariter id non est præsumendum, nisi clare constet; quia consuetudo declaravit, hanc confirmationem in ejusmodi statutis concernentibus bonum publicum expostulari tanquam essentialem.

157. Dubitabis etiam, an Capitulum possit revocare statutum a se juratum, sine Episcopo relaxante juramentum? R. aliquando posse, aliquando non posse. Et quidem potest (in suppositione tamen, quod non fuerit superadditum juramentum de non revocando), tunc quando in id statutum jurant singuli Canonici ut singulares; quod evenit, quando jurant id, quod singulorum observantiam seorsum concernit, v. g. ut nullus, nisi Doctoratu insignitus, vocem passivam habeat ad officium &c.

158. Non potest autem revocare, tunc quando singuli quidem jurant, non tamen ut singulares, sed ut universitas quædam; quod contingit, quando jurant

jurant id quod , non per singulas personas seorsim implendum est , sed conjunctas nomine universitatis , seu collegialiter : ut si statuatur , non habendum esse Capitulum , nisi tali tempore &c. ut constat *ex Cap. Dilecto, de prabend.* apud Sanchez l. 3. *Decal. cap. 15.* Temperant autem hoc Abbas, Angelus, Sylvester , alique , ut non possit universitas statutum tale revocare , nisi propter favorem & bonum publicum . Cæterum in aliis casibus recurrendum erit pro relaxatione ad Episcopum .

§. V.

An possit Capitulum jurisdictionem Episcopalem exercere , Episcopo excommunicato , vel suspenso ?

159. **R**esolutio hujus quæstionis pendet ex resolutione alterius ; videlicet , an , Episcopo excommunicato , vel suspenso , jurisdictio devolvatur ad Capitulum ? Pro qua videndus est Fagnanus in *Cap. Quia diversitatem, de concessione præben. num. 25.* ubi respondet negative , & docet , in tali casu recurrendum esse ad Papam , qui consuevit in facti contingentia constituere Vicarium Apostolicum . Probat autem suam assertionem Fagnanus tum ex multiplici ratione petita ex variis textibus Canonis , ac præsertim ex eo quod mors civilis Prælati non æquiparetur morti naturali , nisi ubi id in jure cautum invenitur , ut pro regula tenendum ait Glos. Joan. in *Can. Placuit* , il secondo , v. *Mortuus* 16. q. 1. tum demum ex praxi , qua nimirum , Episcopis ob delictum , vel inhabilitatem suspensionis ab administratione , Capitulum non administrat , sed Sedes Apostolica providet .

160. Quare clare ex hoc deducitur , non posse Capitulum , Episcopo excommunicato , vel suspenso , exercere jurisdictionem Episcopalem . Excipe , nisi necessitas Ecclesiæ aliud exigat , & Pontifex propter distantiam facile adiri nequeat . Excipe etiam , nisi Episcopus fuerit excommunicatus propter notoriam hæresim ; quia , Episcopo notorie hæretico , jurisdictio devolvitur ad Capitulum , juxta *Cap. Ut commissi, de Hæ. in 6.* Fagnan. n. 34. citantem se ipsum in *Cap. Ad abolendam, de Hæret. n. 32.* siquidem , Episcopo notorie hæretico , sedes Episcopalis non solum interpretative , sed vere vacat : ut ex Fagnan. docet Leurenus de *Jurisd. Capit. qu. 454.* Hinc Sac. Congreg. Concilii , teste eodem Leurenio , die 14. *Januarii* 1588. declaravit , Episcopo existente hæretico , pertinere ad Capitulum facultatem concedendi dimissiones .

161. Dixi , Episcopo notorie hæretico ; quod intelligas de notorio non solum notorietate facti , sed etiam notorietate juris per sententiam declaratoriam criminis : nam ante talem sententiam licet Episcopus amittat aliquid jus circa Episcopatum ipsum , seu quasi infirmetur prior titulus , aut confiscetur , ex Suarez de *Fide disp. 21. sect. 1. n. 20.* non tamen illum amittit quo ad proprietatem ipso facto ; alias non posset illum juste retinere , præsertim perpetuo , sine nova collatione , ex eodem *ibid. n. 19.* Jurisdictione vero Episcopali Episcopus hæreticus privatur quidem statim quo ad se , etiam si per accidens occultus sit , quia non potest licite illa uti : at quo ad alios non privatur

fit.

statim, sed per Extravagantem *Ad evitanda* toleratur in illa, donec per sententiam declaretur, ut recte docuit Sylvester *v. Hæresis n. 16*. Hinc ante omnem sententiam declaratoriam, si casus contingeret, quod Deus avertat, non posset Capitulum sibi arrogare jurisdictionem Episcopalem, sed deberet ad Pontificem recurrere, & aliis opportunis juris remediis uti.

162. Refert Spondanus tum *ad annum Christi 1543.* sub Paulo III. tum *ad annum 1583.* sub Gregorio XIII. eximiam Fidem, ac religionis Catholicæ zelum integerrimum Capituli Colonienfis adversus duos Archiepiscopos suos in hæresim prolapsos, quorum alterum, nomine Hermannum, cum eo adducere nequiverit, ut ipse a se atque a diocesi improbos Lutheranæ sectæ concionatores repelleret, ad summum Ecclesiæ Tribunal Judicemque supremum Pontificem Romanum detulit, ac tandem, ut auctoritate Pontificia depositus cederet Archiepiscopatu, compulsi. Alterum nomine Gebhardum, cum sacras ille infulas maritali vinculo colligare ausus fuerit, atque (ut scelus sceleris viam emollit) ejuravit palam Catholicam religionem, apud Rom. Pontificem primum in judicium vocavit, deinde strenuè armis repressit, ac tandem, eo a Gregorio XIII. in publico Consistorio excommunicato, atque a sede dejecto, alium Archiepiscopum elegit, quem in ejus locum Pontifex substituit. Quare summa erit semper in Ecclesiâ Dei Capituli Colonienfis laus, cujus sodales re ipsa se ostenderunt, quod in signatorio anulo se profitentur, nempe *Fideles Ecclesiæ Romanæ Filios*.

§. VI.

An Capitulum, Episcopo vivo absente, vel negligente, possit Vicarium constituere, & jurisdictionem Episcopalem exercere.

163. **R**Em hanc tractat Leurenus *de Vicar. q. 25.* ubi docet, quod, sive Episcopus sit negligens in constituendo Vicario, sive sit absens, eo refragante non possit Capitulum constituere Vicarium; quia in eo casu jura statuunt modum alium supplendi hanc negligentiam, absque eo quod devolvatur ad Capitulum jus constituendi Vicarium.

164. Hoc autem certum est de Episcopo negligente. At, si sermo sit de Episcopo absente, opus est distinctione: nam vel absentia est diuturna, v. g. ex eo quod Episcopus ductus sit in captivitatem ab hostibus Fidei, aut versetur in remotis &c. vel non talis est? Si hoc secundum, procedit doctrina data: si autem primum, tunc potest Capitulum constituere Vicarium, sed, quam cito poterit, ad Sedem Apostolicam rem deferat.

165. Dixi, quod tunc potest Capitulum Vicarium constituere; nam administratio, & jurisdictio Episcopalis transit ad Capitulum, etiam quando Ecclesia quasi vacat, ex Leuren. *q. 447. de Cap. Sed. Vac.* Atqui censetur Ecclesia quasi vacare, quando Episcopus ductus est in captivitatem, ut constat ex textu *Cap. Si Episcopus, de supplend. neglig. Prælat. in 6.* & probat Card. de Luca *de Benef. disc. 16. num. 4. Jm. et. 11.* imo fuit decisum a Rota in *Burgens. 10. Martii 1597.* coram Orano. Ergo &c. Notat tamen Reiffenstuel, quod

quod per hoc non negatur, posse Episcopum ab hostibus Fidei captum per litteras suis subditis præcipere, suamque Ecclesiam, quatenus valet, administrare, exemplo S. Marcelli &c.

166. Item censetur Ecclesia quasi vacare, quando Episcopus degit in remotis, & Vicarius illius relictus in diocesi moritur absque alia Episcopi provisione, ex Quaranta in *Sum. Bull. v. Auctor. Archiep. n. 22. Diana p. 8. tr. 4. resol. 4.* aliisque: unde tunc etiam poterit Capitulum constituere Vicarium; & ita servatum fuisse in facti contingentia referunt citati Auctores Neapolitani tempore quo bonæ mem. Hannibal de Capua Archiepiscopus Neapolitanus existerat in Polonia Legatus Summi Pontificis: siquidem ille dicitur esse in remotis, cujus præsentia brevi haberi non potest, *Cap. un. §. fin. ne sed. vacante &c.*

167. Addidi, quam cito poterit, rem deferat ad Sedem Apostolicam; tum quia sic fere praxis; tum quia, cum agatur de jurisdictione exercenda, sequi oportet quod tutissimum est. Hæc autem limitatio, seu cautela, potissimum advertenda est in casu quo Episcopus incideret in amentiam perpetuam; nam tunc Capitulum debet Episcopi Ecclesiæ suæ conditionem, & facti circumstantias Pontifici aperire: at, si necessitas Ecclesiæ id exigat, & Pontifex facile adiri nequeat, poterit Capitulum administrationem Episcopatus assumere, & Vicarium constituere, donec a Sede Apostolica aliud ordinetur, ut recte tradit Reiffensuel in *tit. de suppl. negl. Prælat. n. 39.*

168. Dubium est, an Capitulum possit exercere jurisdictionem Episcopalem, si Episcopus fuerit ad aliam Ecclesiam translatus, Bullas Pontificias translationis acceperit, sed novi Episcopatus possessionem nondum adiverit? Respondent nonnulli apud Dianam *coord. tom. 3. tract. 5. ref. 6.* negative; imo testatur Garcias, hanc opinionem in Hispania frequentius de consuetudine servari. Verum affirmative dicendum videtur cum eodem Diana, aliisque ab eo citatis; quia primus Episcopatus statim vacat per translationem ad secundum, & absolutionem a primo factam a Papa, accedente ipsius translati consensu, etiam non adepta possessione secundi, ex Abb. in *Cap. fin. de post. Prælat. & latius conf. 101. vol. 2. Mascard. de prob. concl. 183.* aliisque. Quare poterit in casu Capitulum &c.

169. Dubium etiam est, an Capitulum possit se ingerere in exercitium jurisdictionis Episcopalis, quando Episcopus sit notabiliter negligens vel in administranda iustitia, vel in administrando munere Episcopali? Videtur enim, quod possit; quia aliter non esset satis consultum & provisum subditis Episcoporum, qui sine opportuno remedio cogerentur ferre malam administrationem iustitiæ &c. Nihilominus certo tenendum est, non posse; quia nunquam id legitur Capitulo a jure concessum, & in materia generaliter prohibitoria, qualis est hæc, quod expresse non permittitur, prohibitum censetur: *Cap. Inter, de translat. Episc.* Neque inde fit, non esse satis consultum subditis Episcoporum; nam adeo opportunum remedium vel per recursum ad Papam, ut is negligenter Episcopum adigat ad faciendum officium, vel ad Archiepiscopum deferendo ipsum Episcopum, ut ipse hunc tanquam sibi immediate subiectum

compellat ad iustitiæ administrationem. Legatur *lib. 2. cap. 18.* Vitæ S. Caroli, & ibi apparebit, quam bene Sanctus Archiepiscopus confluerit ac prospexerit tum salutis unius Episcopi sui suffraganei, tum bono subditorum ejusdem Episcopi, quod ille aliquantulum negligebat. Certe mellissus S. Bernardus scribens Clero Romano *epist. 236.* rationem ostendit, quæ ille debeat Episcopo suo non eâ diligentia fortasse quâ oportuerit officium exequenti suppetias ferre: *Quæcumque, inquit, sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, hæc ei suggerit, hæc suadere, hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum.* Sic enim verò Capitulum opitulabitur Antistiti suo, suggerendo quæ recta sunt, eadem suadendo, eadem agendo, non autem ejus partes sibi arrogando, nisi ubi, & quando a jure fuerit concessum.

170. Dixi, nisi ubi, & quando fuerit a jure concessum; nam aliquando, nempe in casu quo Episcopus neglexerit intra tempus a jure statutum conferre Beneficium, cujus collatio ad ipsum spectet jure ordinario, non autem jure aliquo speciali vel delegationis, vel singularis privilegii, vel devolutionis, in tali (inquam) casu potest Capitulum Episcopi munus supplens conferre tale Beneficium; siquidem ita expresse statuitur in *Cap. Nulla 2. de concess. præbend.*

171. Solet a nonnullis DD. quæri, an Capitulum possit cessationem a Divinis ponere, vel interdictum locale ferre? Et quidem innuitur in *Clem. 1. de sent. excom.* quod possit cessationem ponere, sicuti etiam interdictum; idque ulterius eruitur ex *Cap. Si Canonici, de offic. ordinarii, in 6.* Verum id est intelligendum, ubi, & quando ex consuetudine legitime præscripta acquisitum fuerit Capitulo tale jus. Cæterum hoc illi jus ordinarium non est, ut constat ex *Cap. Quæsit, de his quæ sunt a majori.* Addas, quod quando Capitulum haberet acquisitum tale jus, illud non posset exequi sine consensu Episcopi, ut ex *cit. Cap. Quæsit* recte insert Reiffenstuel *eod. tit.*

C A P U T I I.

Quid possit Capitulum quo ad præeminentias.

172. **L**itium ac turbarum copia non exigua ex præeminentiæ fonte dimanat. Non raro enim judicat Episcopus, eas sibi Capitulum honorificentias arrogare, quæ illi nullatenus competunt: atque idcirco, ne abusus aliquis invalescat, acriter se se illi opponit; ac resistentibus Capitularibus, lis inter Capitulum, & Episcopum suboritur.

173. Quare utrique parti diligenter illud observandum est, præeminentias omnes, quæ competunt Capitulo, eas esse vel ex jure scripto, vel ex consuetudine, vel ex privilegio, ita ut attendentes ad hæc tria præeminentiæ fundamenta Capitulares non facile se debeant ultra extendere, Episcopus vero, si pacem exoptet, non facile eos, ut citra consistant, adigere.

174. Et quidem, quod attinet ad jus scriptum, satis constat ex Decretalibus, ex Concilio Tridentino, ex Cæremoniali Episcoporum, quamnam præ-

rogativæ atque honorificentia competant Capitulo Cathedralis, quod cum sit senatus Ecclesiæ, certe ab omni non ipso contradistinguendum est, juxta formam a sacris ritibus præscriptam, cui inhaerens Rota Romana apud Urfayam *discept.* 35. sapius decidit, Canonicos Cathedralis distinguendos esse in sacris ornamentis a Canonicis Collegiatarum quantumcumque insignium. Profecto cum ex juris dispositione Capitulum Cathedralis dicatur constituere ipsum corpus Ecclesiæ Cathedralis, & saltem habitu habeat jurisdictionem Episcopalem, & superioritatem supra Parochos, ac reliquos omnes Clericos, valde rationabile ac juridicum est, inquit Card. de Luca, ut illi is honor tribuatur, qui ejus gradui par est tum quo ad honorificentia titulos, tum quo ad sedem, locum, velles &c. Hinc infert idem cit. Em. Auctor *de Præemin. disc.* 21. certum omnino esse, quod, quando Capitulum Cathedralis collegiatum, seu capitulariter intervenit, præcedat Capitulum Collegiatæ, ac Parochum, & quemcumque alium Prælatum, & Rectorem quamvis qualificatum in propria Ecclesia. Excipe Vicarium Generalem Episcopi, qui habet præcedentiam super Capitulum, ut patet ex declarationibus registratis per Barbosam in *Sum. Apostol. Decis. v. Vicarius Generalis circa locum & præcedent.* quamvis nonnulli apud Menoch. *conf.* 52. pluribus adductis auctoritatibus & rationibus sustineant partes Capituli. Excepit etiam Sac. Cong. Episcop. & Regul. in *Calavitan.* apud eundem de Luca *de Præemin. disc.* 22. Prælatum Regularem in propria Ecclesia, nisi ex parte Capituli doceretur de consuetudine immemorabili in contrarium; quamvis huic exceptioni multa opponat ipse de Luca, submittendo tamen se superiori judicio. Verum, ad evitandas lites Capitulum inter & Episcopum, non est meum referre omnia præminientia, quæ Capitulo convenire hic & nunc decisum fuit, argumento deducto ex jure scripto: solum dico, in facti alicujus contingentia inspiciendum esse jus scriptum sacrorum canonum, Conciliorum, ac præsertim Tridentini, Cæremonialis &c. & ex eo rem esse decidendam amicabiliter quo ad fieri potest.

175. Quo ad consuetudinem, hæc quidem plurimum valet in præminientialibus, eique a jure in iis multum defertur, ut notat variis in locis Card. de Luca. Propterea cum olim Canonici & Dignitates in una *Urbinate.* de anno 1700. prætenderent uti posse pulvinari pro genuflectendo, præsentem Archiepiscopo, rescripsit Sac. Rit. Congreg. probandam esse consuetudinem. Quare diligenter observent Capitulum, & Episcopus, an vere adsit consuetudo, ut Capitulo hæc, vel illa honorificentia species exhibeatur, & quatenus adsit, non graventur illi se conformare. Refert Card. Pallavicinus in *Historia Conc. Tridentini*, magnam inter quosdam Principum Oratores de quodam cæremoniali ortam controversiam finem ibi habuisse allegata consuetudine; unde cit. Auctor subdit, *consuetudini, ac necessitati unumquemque se facile accommodare, secus autem nudo ac mero arbitrio.* Dixi, observent, an adsit consuetudo, eique insistant: limitandum tamen est, dummodo ea consuetudo fuerit legitime præscripta, item dummodo ea non extendatur de casu ad casum, de loco ad locum, de persona ad personam; nam consuetudo est strictæ interpretationis, ut cum aliis docet Salas *disp.* 19. de *leg. sect.* 14. ac proinde

inde non ex eo quod hæc, vel illa præminencia, aut prærogativa competat Capitulo in uno Episcopatu, eadem prætendenda est a Capitulo in alio Episcopatu. Neque obstat *Cap. Super eo, de cognat. spiritual.* ubi præcipitur cuidam Episcopo consuetudinem Metropolitanæ Ecclesiæ, vel aliarum circumpositarum inquirere, & diligenter imitari; nam, ut docet Suarez *lib. 7. cap. 16. de legib.* textus procedit de ea consuetudine, quæ observatur ut totius provinciæ universalis, & non ut propria huius, vel illius diocesis. Fortasse non raro decepti sunt Capitulares putantes, eamdem sibi honoris significationem deberi, quam ex speciali alterius Ecclesiæ consuetudine intellexerint alteri Capitulo deferri. Viderint, ne talis eos error capiat, neve inde litium occasionem sumant.

176. Tandem quo ad privilegia, plures aliquibus Capitulis competunt præminencia, ut videre est apud Ughellium varias Pontificum Constitutiones referentem, quibus variarum Ecclesiarum Capitula condecorantur, atque iisdem facultas utendi Mitra, Anulo, Cappa, aliisque insignibus respectively conceditur. Quare, ne lis locum habeat, consulant diligenter Episcopus & Capitulum, quænam sint, & quatenus se extendant Capituli privilegia? an fuerint deperdita vel per non usum omisivum, vel per contrarium usum, vel per revocationem factam a legitimo superiore, uti multa fuerunt revocata a Tridentino, vel per sententiam particularem propter abusum &c? Et quidem, si fuerint deperdita, non est cur Capitulum illis innitatur: si autem adhuc subsistant, meminerint, privilegium derogans juri alterius, v.g. juri Episcopali, restringendum esse, quantum patitur proprietas verborum; quia non præsumitur Pontifex velle huic juri derogare, nisi id expresserit, uti desumitur ex *Cap. Licet, de off. ordinar.* & tradit Suarez *l. 8. de leg. cap. 27. n. 9.* Hinc, si Capitulum haberet privilegium concedendi Beneficia vacantia, non intelligeretur de Beneficiis providendis ab Ordinario, nisi id ipsum exprimeretur, ex *Castrop. de privil. p. 10.* Meminerit etiam, privilegium uni concessum, non extendi ad alios ob similitudinem, vel majorem rationem, uti docent Bonacina *de leg. disp. 1. q. 3. p. 3.* Suarez *de leg. l. 8. cap. 28.* Hinc olim frustra contendebat Capitulum unius Ecclesiæ Cathedralis, ad se etiam extendi ob similitudinem, vel majorem rationem, privilegium concessum Ecclesiæ Collegiatæ. Demum, ne lites concitentur, sic suis privilegiis præminentialibus utatur Capitulum, ut I. ea non extendat ultra id quod conceditur: II. non sumat ex illis occasionem delinquendi, & irreverenter Episcopo resistendi: III. non adversetur fini intento a privilegio; nam alias certe Episcopus se se opponet: siquidem privilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur facultate, ex *Can. Vbi, dist. 74.*

C A P U T I I I .

Proponitur , ac resolvitur casus spectans ad Capitulum .

177. **C**asus est: Canonici cujusdam Cathedralis volebant statuere , ut inter ipsos dividerentur pecuniæ suæ cassæ capitularis , residuæ post persoluta unicuique Capitularium stipendia ad congruam sufficientem , & post alia onera præstita : verum , quia de hac potestate a nonnullis est dubitatum , idcirco apud nostram casuum & canonum Congregationem quæsitum est . I.an Capitulum possit id statuere cum consensu Episcopi ? II.an possit sine consensu Episcopi ?

178. **R.** Videtur in primis , id posse Capitulum statuere etiam sine consensu Episcopi ; nam Capitulum sede plena potest etiam sine consensu Episcopi statuere de his rebus , quæ suam communitatem & collegium concernunt , dummodo non statuatur quæ tangunt Ecclesiam , & nullatenus Episcopo præjudicent : Glossa in *Cap.2. Statutum , de verborum significat. in 6. Barbosa de Officio , & Potest. Episcopi p.3. alleg.993. & Rota decis.76. n.1. p.7. Recent.* Cum autem statutum de dividenda inter Canonicos massa communi , concernat solam communitatem & collegium Canonicorum , nec præjudicet Episcopo , sequitur &c.

179. Accedit , quod in tantum id non posset Capitulum , in quantum vel careret dominio talis massæ , de qua possit disponere , vel careret jurisdictione , qua possit statutum condere : atqui cassæ Capitularis pecuniæ omnes , utpote ad mensam separatam Capituli destinatæ ; sunt in dominio ipsius Capituli , & solum illa statuta requirunt jurisdictionem in statuente , quæ respiciunt decisionem causarum , vel ligant alios tanquam subditos ad aliquid faciendum , vel omittendum , non vero illa , quæ respiciunt universitates ipsas , & negotia propria ; nam certum est , universitates omnes facere posse statuta circa negotia ad eas pertinentia per *l.Omnes populi ff.de just. & jur. & ibi Bart. ergo &c.*

180. Solidius deinde videtur , id posse Capitulum statuere cum consensu Episcopi : I. quia Capitulum cum Episcopo potest restringere , ac suppressere præbendas , adeoque numerum Canonicorum , saltem si is non sit juratus , aut confirmatus a Papa , arg. *Cap.8. 9. 12. de conslit. & redditus sibi applicare : ergo potest saltem cum Episcopo redditus superfluos sibi applicare ; præsertim cum hoc modo non minuatur cultus Divinus , sicut in suppressione præbendæ : II. quia Episcopus cum consensu Capituli licite & valide applicat suæ mensæ fructus Beneficiorum vacantium , ex Glossa in *Cap. unic. v. Constituat , ut Eccles. Benef. sine dimin. & in Cap. Si propter , v. Concedimus de resc. in 6.* ergo Capitulum cum consensu Episcopi licite ac valide applicat sibi fructus in sua cassa superfluos , eo magis quod non sint alteri debiti , sicuti fructus Beneficiorum vacantium , qui de jure debentur successori .*

181. Nihilominus pro resolutione præmittendum est primo , casum procedere de eo Capitulo , in quo non solum divisa est massa capitularis a massa Ecclesiæ , sed etiam unicuique Capitularium assignata est determinata pars pro sua congrua præbenda ; quia per hanc assignationem tacite insinuat , illa cum

eum debere esse contentum, nec posse amplius lucrari, præter distributiones. Præmittendum est secundo, non procedere in eo casu, in quo residuum massæ sit totum ex illa portione, quæ pro quotidianis distributionibus detracta ex communibus Beneficiorum redditibus, vel ex fundatione, aut Fidelium voluntate, ex.gr.pro anniversario defuncti, assignata, est in illos distribuenda, qui certa die Officio interfunt; nam tale residuum accrescit totum presentibus, ut loquitur Trident. *sess.21. cap.3. de ref.* Limites, dummodo ex eo non sit assignata determinata pars unicuique Præbendato interessenti: ut notat Castropal. *de Hor. Can. disp.3. p.8.*

182. His prænotatis, dico 1. Non potest Capitulum cum sui consensu Episcopi id, quod superest de massa post omnia onera persoluta, inter ipsos Canonicos distribuere. Probatur. Capitulum neque de consensu Episcopi potest quidquam statuere contra jus commune Pontificium, per *Can. Institutionis 25. quasi. 2. & Cap. unic. de majorit. & obed. in 6.* atqui jus commune Pontificium est, ut, quod superest de massa, in communes usus, non autem in privatorum utiatur, derivetur, ex *Cap. Cum-M.9. de constit. & Frances de Eccles. Cathedr. cap.8. n.291.* ergo non potest Capitulum, neque de consensu Episcopi &c.

183. Dico 2. Multo minus id potest sine consensu Episcopi. Ratio est; quia Capitulum nequit sine Episcopo quidquam statuere, quod concernat non solum Capitulum, sed insuper directe tendat ad bona Ecclesiastica imminuenda, vel ad redditus communes massæ capitularis in privatam utilitatem derivandos; siquidem talia bona, ac tales redditus sunt bona fabricæ, vel bona Dei, super quorum administratione Episcopus habet assistentiam generalem juris & fundatam intentionem, *Can.3. 5. 6. caus.10. q.1. Trid. sess.22. cap.9. de ref. & sess.24. cap.3. de ref. Garcias de Benef. p.3. cap.2. num.198. Barbosa ad Conc. Trid. sess.22. cap.9. n.5. de ref.* Neque obstat *Cap. Relatum 12. de testament.* in quo Capitulis tribuitur administratio bonorum Ecclesiæ acquisitionum cum exclusione Episcopi; nam ibi sermo est de iis bonis, quæ sunt derivanda in utilitatem Capitularium, puta de distributionibus &c. non autem de iis bonis, quæ derivanda sunt in utilitatem Ecclesiæ, & in augmentum cultus Divini, ut firmat Pichler *in decis. tom.1. dec.26.*

184. Hinc patet responsio ad objecta. Siquidem 1. negatur, quod tale statutum concernat solum Capitulum; etenim, ut diximus, tendit ad diminutionem rerum Ecclesiasticarum, & Divini cultus. Ad confir. negatur, etiam dominium talis massæ esse penes Capitulum; sed dicimus, talem massam esse in dominio Ecclesiæ, vel Dei: unde a Tridentino *sess.25. cap.1. de ref.* ejusmodi res vocantur *res Dei*, exceptis illis redditibus, qui non modo designati, sed etiam actualiter ex massa communi jam extracti, & Capitularibus extrahiti sunt. Idem ferme ad illud de jurisdictione, quæ non est ad huc.

185. Ad 2. respondetur, utilitatem, & necessitatem Ecclesiæ, vel augmentum cultus Divini esse in causa, cur illa liceant. At in nostra hypothesi nulla adest utilitas ac necessitas Ecclesiæ, aut Divini cultus augmentum, sed sola privatorum locupletatio.

186. Fertur de Chrodegango Metensi Episcopo, quod regulam pro Canonici sæculo Ecclesiæ octavo inlittuerit, & in ea præscripserit, ut Canonici facultates suas Ecclesiæ donarent, allegans illud S. Prosperi documentum, nempe ut illi Clerici, qui de rebus Ecclesiæ vivere cupiunt, res proprias, quas habent, per instrumenta chartarum Deo, & Ecclesiæ, cui deserviunt, condonent, & sic rebus Ecclesiæ licentius absque maxima culpa utantur, ut sicut de rebus Ecclesiæ ipsi Clerici gaudent, ita & Ecclesiæ de rebus ipsorum Clericorum cum pauperibus suis sic aucta & meliorata gratuletur. Ex quo apparet, quantum cavere debeant Capitulares, ne proprium sibi faciant, quod ad Ecclesiam pertinet; & ne Ecclesiæ detrahant, qui Ecclesiæ donare deberent. Cæterum dixi, utilitatem & necessitatem Ecclesiæ esse in causa, cur illa liceant; nam, ut Episcopus valide & licite applicet suæ mensæ fructus Beneficiorum vacantium, requiritur cum consensu Capituli iusta & rationabilis causa, v.g. necessitas Episcopi aliunde non habentis congruam, aut unde solvat debita &c. vel magna Ecclesiæ utilitas, cujuscumodi requiritur in unione faciendâ. Vid. Pickler tom. 1. decis. 84.

CAPUT IV.

Praxis ad tuendam pacem proponitur respiciens Capitulum.

187. **U**T Capitulum cum suo Episcopo ea qua decet concordia & amore semper junctum sit, expediet. I. quammaxime, si Capitulares cogitent ac memoria repetant, gravissime eos a Deo vindice puniri, qui suo Episcopo molestiam creant, turbas excitant, ac dissensiones foveant. Argumento sit, quod narrat Spondanus *ad annum Christi 199.* Nam quidam homines S. Narcissum Hierosolymitanum Antislitem diceriis & calumniis eo cum adegerint, ut Episcopatu se abdicaret, & in solitudinem se reciperet, acerbissimas poenas publice dederunt: *Quippe unus cum tota familia, suaque stirpe rapido flammæ ardore Divinitus immisso conflagravit: alius sædo morbo ab extremis pedum digitis ad caput usque infectus contabuit: tertius poenas aliorum intuens, reformidansque, reatum palam confessus, usque eo lacrymas fundere non destitit, quo ad utrumque oculum sibi penitus extinxerit.* Nec recentiora desunt in Episcoporum accusatores, imprudentesque litium excitatores, Divinæ ultionis exempla: etenim in Vita Venerabilis Dei Servi Fr. Joseph de Sebastianis Episcopi Bifuntiani, ac Tipherni, *lib. 4. c. 4.* habetur, quod homines nonnulli graviter in ipsum cum exarsissent, negotium dederunt cuidam Canonico, ut Romam se conferret, ibique Sanctum Antislitem apud sacros Cardinalium cætus vexaret, & confectis quammaxime ad similitudinem veri criminibus circumveniret. Has sibi partes Canonicus desumpsit, itinerique se commisit: *Ma fatte appena due, o tre miglia di strada (sunt ipsa Historici verba) sorpreso da un accidente d'apoplezia stramazzo da cavallo, e quasi morto fu riportato in città.* Et morienti adfuit Episcopus, qui hominis perfidiam atque impietatem egregia beneficentia & charitate rependit.

188. II. Expediet etiam ad pacem conservandam, ut Capitulares plane sibi

sibi persuasum habeant, Capitulum ab Episcopo, non autem Episcopum a Capitulo legem accipere oportere. Etenim tunc omnia perturbantur, quando subditi re ipsa, si minus voce, proterva illa Anastasii Imperatoris ad Hormisdam Pontificem verba proferunt, scilicet, se jubere velle, non juberi. Cavendum proinde est Capitulo, ne in hac ipsum esse sententia factis ostendat. Nullatenus autem id ostendet, si proponat quidem Episcopo quæ sibi opportuna, vel importuna, probanda, vel improbanda videantur; at liberum ipsi omnino relinquat suo ipsius arbitratu cuncta moderari, & sancte custodiat quidquid Episcopus in Domino judicaverit. Extant hac de re præclara sanctorum virorum exempla. S. Franciscus Salesius cum esset Præpositus Capituli Genevensis Episcopo suo Granerio præsto erat, eidem rei propositæ difficultates sincere explicabat, ne sibi hæc, vel illa demandaretur provincia contendebat: at, ubi Episcopus, iis non obstantibus, præciperet, illico se promptum & expeditum in obedientia observantiaque præstabat. S. Carolus Borromeus lib. 8. c. 3. in sermone familiari cum suis Ecclesiasticis hæc non semel usurpavit: *Convien che Puomo faccia quel che è in suo potere, rappresentando al suo Superiore quanto occorre, & haver poi per bene quel che da lui vien disposto*. Neque vero solum ejusmodi præcepta dabat ille, sed, quantum ei res & persona concederet, etiam factis id exequabatur; siquidem refert ibidem Historicus: *Il che egli operava esattamente, poichè soleva rappresentare a Sua Santità i bisogni, e le cause, che gli occorreivano, pigliando in bene poscia quanto gli veniva ordinato, come se fosse venuto dalle proprie mani di Dio*.

189. III. Profecto si ad iustam horum Sanctorum normam se componerent Capitulares, nunquam, aut fere nunquam cum suo Episcopo decertarent. At, inquit ipsi, nos decertamus pro Capitulo, cujus iura facta testæ esse volumus: cæterum singuli e nostro collegio Episcopi mandata facere vehementer cupiunt. Apposite in hanc rem, & strictim respondet Card. Bellarminus in lib. de gemit. Columb. Ergo, inquit, si ita est, debet esse *Canonicus humilis, obediens, officiosus, Capitulum vero superbum, inobediens, inofficiosum*. Nemo non videt, quam male convenient Canonici obediens cum Capitulo inobediens, & quam iniquum sit, ut Episcopo Canonici pareant, Capitulum non obtemperet. Verum, quidquid id sit, meminisse oportet illud Cassiani col. lat. 16. c. 6. *Omnia etiam, quæ utilia ac necessaria estimamus, postponenda esse bono charitatis ac pacis*.

190. IV. Expediet etiam ad arcendam omnem prorsus dissensionem, si Capitulum nihil omnino in patronorum gratia atque auctoritate opis, aut perfugii collocet: ex hoc enim fonte dimanant schismata inter subditos, & Prælatum, ut constat ex pluribus Ecclesiasticæ Historiæ monumentis, ac præsertim ad annum Christi 499. sub Symmacho Papa, quando patrocinantibus Festo, & Probino Senatoribus, & præcipue Theodorico Rege, Clerus Romanus divisus est a suo Pastore. Proximis vero temporibus sensit incommodum Ecclesiæ quadam illustri sub Ven. Dei Servo Fr. Josepho de Sebatianis Episcopo propter gratiam atque potentiam cujusdam viri principis, qui se nuncupabat ad ostentationem *il porto de' malcontenti*. At, Divina sic disponente Providen-

tia,

tia, non raro contingit, ut, crescente lite, decreſcant patroni, & qui diſſenſiones fovendo incendium excitaverat, ab eodem mature ſanus longe recedat: ex quo illud conſequitur, ut ſubditus omnium invidiam ſolus ferat, & offenſi Paſtoris iudicium ſubire lucro aſſonat. Proinde caveat uniuſcuſque Eccleſiæ Capitulum ita alicujus gravi patrocinio inniti, ut inde rixarum cum ſuo Epifcopo anſam capiat; nam minime e ſententia res eveniet, imo ſecuri dum Capitulares quieſcunt ſub arbore, vigil ſanctus de cælo deſcendet, & dicet: *Succidite, & diſſipate illam: Dan. 4. 20.*

191. V. Minuentur demum lites, ſi unius, vel alterius præſervidi ingenii ſermones contemnuntur a Capitularibus: ſæpe enim non deſunt in morigeratis etiam cœtibus, qui ſtatim exardeſcant, & ad extrema præcipites ruant: ſi patienter hoc, vel illud ſeramus, inquirunt, ſi novis his præceptis obtemperemus, ſi ab Epifcopi iudicio non appellemus, inſoleſcet Prælatus, opprimitur Capitulum, jacebit noſtra dignitas ac nobilitas. Hujusmodi ſermones contemnunt Capitulares memores illius *Eccl. 8. Cum fatuis conſilium non habeas; non enim poterunt diligere, niſi quæ eis placent.* Certe non ita eſt, ut iſti exiſtimant, inquit Bellarminus *de 7. verb. cap. 3.* Nam ſæpe, ut Sapiens loquitur, *reſponſio mollis frangit iram;* nec raro patientia juſti admirationi fuit perſecutori, & de inimico amiſſimum reddidit: imo omnino conſultius erit Capitulo, ſi poſt Epifcopi iudicium, turbarum loco, Chriſtianam, & Eccleſiaſticam diſmiſſionem ſubſtituat; nam, ut S. Hieronymus ait, *qui patienter ſuſtinent quod de ſe judicatum eſt, iſti & a Deo miſericordiam conſequuntur, & frequenter etiam ab hominibus revocantur in priſtinum gradum & gloriam, quam amiſerant.* Illud etiam quamaxime ad pacem proderit, ſi Capitulares non quarant quæ ſua ſunt, ſed unice communi Eccleſiæ ſuæ bono, & Dei honori ſerviant; nam *diſſenſionis cauſa eſt* (inquit S. Thom. in *ep. 1. ad Cor. c. 1. l. 2.*), *dum unusquiſque partiale bonum quærit, prætermiſſo perfectò bono, quod eſt bonum totius.* Hinc agebat Caſſianus *collat. 16. cap. 6. Fundamenta veræ amiſſiæ ſunt in contentu ſubſtantiaæ mundialis, & omnium quas habemus rerum deſpectione.*

F I N I S T E R T I Æ P A R T I S .

P A R S   Q U A R T A

QUID NON POSSIT EPISCOPUS SINE CAPITULO.

C A P U T   I.

192.

Idimus quid possit Capitulum sine, & cum Episcopo sede plena. Exposcit jam ordo. doctrinæ, ut videamus, quid non possit Episcopus sine Capitulo; nam licet Episcopus in exercitio suæ jurisdictionis regulariter non pendeat a Capitulo, ex comm. apud Suarez *de leg. l. 4. cap. 5.* tamen aliquando debet necessario requirere consensum, vel consilium Capituli: tunc autem id debet, quando agitur de iis casibus, in quibus jus expresse exigat consilium, vel consensum Capituli, aut agitur de iis rebus, quæ specialem rationem, vel necessitatem præferunt: in ejusmodi siquidem rebus prudentem Episcopum consiliariorum operam negligere nefas est; nam, ut aiebat Plato, *quiddam sacrum profecto consultatio est.* Hinc omnium suffragio, ex testimonio Suetonii, damnatur Julius Cæsar, qui nec in Dictatura, nec in Consulatu, consilio senatus usus est, unde & se & Rempublicam perdidit. Rem statim presse ac dilucide aggrediar. Ac primo ostendam, quid non possit Episcopus sine consensu Capituli; deinde quid non possit sine consilio ejusdem; postremo quæ notabilis exceptio universalem regulam limitet, & quæ observanda sint a Capitularibus in consilium adhibitis.

§. I.

Quibus in rebus exigatur consensus Capituli?

193.

An tequam exempla utriusque partis producam, & innuam quibus in casibus jus expresse id exigat, aut quibus in rebus ratio id possit, operæ pretium erit statuere, in quo differat consensus a consilio; nam aliquibus in rebus requiritur a jure consensus, & aliquibus in rebus requiritur consilium Capituli.

194. Itaque consensus stat in hoc, quod major, & sanior pars Capitularium approbet illud, quod proponitur, illudque velit: consilium vero stat in hoc, quod ante rem statuendam adhibeatur consultatio cum Capitularibus capitulariter congregatis. Hinc est, quod, quando requiritur consensus Capituli, tenetur Prælati sequi id, quod major & sanior pars Capitularium decreverit, alioquin nulliter agat, ex *Cap. 1. de his, quæ fiunt a Prælato*, quando vero requiritur consilium, sola consultatio cum Capitularibus capitulariter facta sufficit ad validitatem actus, absque eo quod Prælati eorum opinio-

nem

nem sequi teneatur; ita tamen, ut irritus sit actus, si Prælatus tale consilium, seu consultationem non adhibeat, *ex Cap. Novit, de his &c.*

195. Jam vero jus expresse exigit consensum Capituli in subsecutionibus: videlicet I. in alienatione rerum ad Ecclesiam, vel Capitulum pertinentium, dummodo res sint immobiles, vel mobiles pretiosæ; si enim res non fuerint ejusmodi, poterunt ab Episcopo alienari sine tali consensu: imo etiam poterunt, quamvis sint immobiles, si tamen sint exigui valoris; minus utiles Ecclesiæ, & subsit aliqua necessitas, *ex Can. Terrulas 22. q. 2.* in quo tamen non comprehenditur terrula, quæ sit pars alicujus fundi majoris, ut notat Reiffenstuel; ea siquidem terrula, utpote accessorium, sequitur naturam principalis.

196. Talis porro Capituli consensus in alienatione rerum est necessarius, quando res, seu bona alienanda, sunt ipsius Ecclesiæ Cathedralis, vel sunt bona pertinentia ad mensam Episcopalem separatam a mensa Capituli, ut probant Clericæ. *de Benef. disc. 52.* & Card. Petra *tom. 5. Comm. fol. 53. num. 4.* Ad aliarum vero Ecclesiarum bona alienanda sufficiet consensus Capituli Collegiæ, vel Rectoris talium Ecclesiarum respective. Limites, nisi Episcopus ipse sit auctor talis alienationis; nam in tali casu requiretur consensus Capituli Cathedralis, *ex Abb. in Cap. 1. de his, quæ sunt &c. & ex Molina tom. 2. de Just. disp. 468.*

197. Præterea talis Capituli consensus debet esse expressus in alienatione perpetua, qualis est donatio, venditio, & commutatio: sufficiet vero consensus tacitus, idest consensus scientis, & non contradicentis, in alienatione temporali, qualis est locatio, vel oppignoratio, *ex juribus & DD. apud Schmalzgrueber lib. 3. Decretal. tit. 10.*

198. II. in collatione Beneficiorum, si ea communiter spectet ad Episcopum, & Capitulum ipsius. III. in suppressione Canoniciatus, & unionis Beneficiorum simplicium, propter tenuitatem præbendarum in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, *ex Trid. sess. 24. cap. 16. de ref. IV. in unionis Beneficiorum ex aliis causis facienda, v. g. ob evidentem necessitatem, vel utilitatem, ex Cap. Exposuisti, de præbendis:* ubi notes obiter, posse quidem Episcopum unire Beneficia simplicia præbendis Ecclesiarum Cathedralium ob ipsarum tenuitatem, cum consensu Capituli; at non posse eadem unire mensæ Episcopali, vel ipsi Capitulo, *ex juribus, & DD. apud Reiffenstuel lib. 3. Decr. tit. de his &c. V. item* necessarius est consensus Capituli, si agatur de augendo numero Canonicorum, *ex Cap. Cum accessissent, de constitutionibus, & facit regula 29. in 6. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.* VI. si agatur de subijciendo Capitulo alicujus jurisdictioni, *arg. Cap. ut. de major.* sicuti etiam in omnibus negotiis, in quibus Ecclesiæ, & successoribus notabile præjudicium generari potest, quæque ad Prælatum, & Capitulum simul spectant, *Abb. in cit. Cap. 1. tit. de his &c.*

199. VII. item Episcopus indiget consensu Capituli in ferendo præceptum de observando aliquo festo particulari, *ex Suarez t. 1. de Rel. l. 2. c. 11.* cujus verba placet exscribere, cum plura ad rem nostram valde utilia expli-

cet enodetque. En eximii Doctoris verba: *Uterius vero interrogari potest, an solus Episcopus possit hoc præceptum imponere sine consensu Cleri, & populi; vel necesse sit horum consensum simul concurrere? Et ratio dubitandi est; quia ferre præceptum de observatione festi, est actus jurisdictionis: sed jurisdictio est tantum in Episcopo, non in populo, vel Clero; nam ad laicum populum non pertinet legem ferre Ecclesiasticam, etiam particulariter, & cum Clericis, sed tantum obedire illis; Clerus autem cum sit subditus Episcopo, illius tenetur obedire præcepto, quia jurisdictio Episcopi, licet non sit suprema, est quasi monarchica in suo Episcopatu, & ideo illius præcepto tenentur subditi parere. Et confirmatur ex usu; quia Episcopi ad hujusmodi leges statuendas non solent populum, vel Clerum in consilium vocare, sed sua potestate eas conduunt. Respondeo in rigore juris, Episcopum, non solum, sed cum Clero, & populo posse præscribere leges de peculiaribus festis in suo Episcopatu servandis. His enim fere verbis ejus potestas circa hunc actum limitatur in Cap. ult. de feriis, & in Cap. 1. de Consecrat. dist. 3. Quibus locis id notant Doctores, præsertim Abbas num. 4. ubi allegat Innoc. & alios, sequitur Angel. v. Ferie num. 5. Tabien. num. 10. Sylvest. v. Dominica num. 3. Anton. 2. par. tit. 9. c. 7. §. 1. Rationem vero deducit Abbas ex alio principio fortasse magis dubio, quod ea, quæ possunt aliis asserre præjudicium, non possunt præcipi ab Episcopo sine approbatione, vel saltem non cum rationabili contradictione eorum, quorum interest. Quod principium ipse probat auctoritate Innocentii, Friderici, & Archidiaconi, non tamen ex jure, nisi ex Cap. Gestis, Cap. Vbi, dist. 74. quæ prohibent Episcopis, ne aliquem invitum ordinent, aut consecrent, quod longe diversum est. Illud ergo principium, licet sit consentaneum rationi, existimo tamen in rigore solum procedere in casibus a jure expressis, vel contentis in aliqua juris regula. Quod mihi probat ratio dubitandi proposita; nam jurisdictio Episcopi de se monarchica est, nisi a superiore limitetur: limitari autem potest a jure communi, vel a Pontifice: ergo quando non invenitur talis limitatio, potest suos subditos obligare præcepto, aut lege sua, quæ non sit manifeste iniqua. Quod si subditis gravis visa fuerit, non possunt sua resistere potentia, seu auctoritate, sed ad superiorem recurrere: secus vero erit, si potestas ejus jure sit limitata. In præfenti ergo omnes admittunt dictam resolutionem quo ad Cleri consensum, fatenturque, jurisdictionem Episcopi in hoc casu esse limitatam, ut sine Clero non possit hanc legem ferre ob dictum Cap. ult. de feriis, quod non est speciale, sed frequens in his, quæ pertinent ad negotia Ecclesiastica, spectantia ad bona Ecclesie, vel commune jus Clericorum, ut constat ex toto titulo de his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli, ubi specialiter videri potest Panorm. in Cap. Novit: quamvis in his multum valeat consuetudo, ut decernitur in Cap. 3. de consuetud. in 6.*

200. Attendenda autem est in decernendis festivitibus Constitutio Urbani VIII. *Universa*, in qua cavetur, ne festa nova, præter ibidem enumerata, decernantur ab Episcopo, vel alio Ordinario: quæ vero de consuetudine celebrantur in aliquo loco, non esse sub obligatione, nisi unum ex iis, quod celebratur pro uno de principalibus Protectoribus. Quare vix se se offerret

occafio, qua Epifcopus uti debeat doctrina hæcenus tradita circa fefti indictionem.

201. Illud fortaffe Epifcopo non raro incumbet, ut Capituli confenfum requirat pro translatione Corporum, & aliarum Reliquiarum Sanctorum; nam ad hanc requiri confenfum Capituli docet Fagnanus in *Cap. 2. de Reliquiis &c. num. 29.* Ratio eft; quia talis translatio reputatur inter ardua & gravia, quæ Epifcopus fine confenfu Capituli aggredi non valet, arg. *Cap. 1. de his, quæ fiunt &c.* Quæ Fagnani doctrina an fit recepta, haud fatis fcio: multas enim vero a S. Carolo factas fuiſſe facrorum Corporum translationes lego, non autem lego expetitum ſuper hac re Capituli confenfum: quamquam in more eſſet S. Archiepiſcopo ejuſmodi translationes facere tempore Conciliorum Provincialium, ut majori cum honore & majori pompa res hæc tanta perageretur.

202. VIII. Requiritur confenfus Capituli in ſurrogandis novis Examinatoribus &c. extra Synodum, ex decreto Clementis VIII. anno 1593. apud Jordan. l. 10. tom. 3. & quidem, ſi in Examinatoribus propoſitis ab Epifcopo fuerint qualitates requiſitæ a Concilio Tridentino, injuſte a Capitulo negaretur talis confenſus: unde in tali caſu juxta Pignatellum tom. 1. conf. 119. talis confenſus ſupplendus eſſet per judicem; ac de facto praxis eſt, quod in tali caſu fiat ab Epifcopo recurſus ad Sacram Congregationem, quæ vel dat licentiam: ſupplendi dictum confenſum, vel cogit Capitulum ad conſentiendum, ex eodem *ibid.* & ex textu in *Cap. Nullus, de jure patronatus.* Imo Pignatellus loco citato expreſſe & in terminis ita docet: *Ex quo Ordinarius nominaverit Examinatores, & inſtitit penes Capitulum, ut præſtaret confenſum, atque illum ſine cauſa præſtare recuſavit, habentur pro legitime deputatis, etiam dicto confenſu non interveniente; iſte enim confenſus debet concedi ex juſtitia, & ideo pro conſeſſo habetur, ſi præſtari diſſeratur.* Quod ſi in Examinatoribus propoſitis ab Epifcopo non fuerint qualitates requiſitæ a Concilio, & de hoc conſtet, debet Epifcopus alios proponere. Qualitates autem requiſitæ a Tridentino ſunt inſcriptæ, videlicet, quod Examinatores ſint Doctores, Magiſtri, aut Licentiat in Theologia, vel Jure Canonico: & ſi tales prærogativæ non reperiantur in aliquo, tunc inſtituendi ſunt Examinatores illi, qui ad id videntur magis idonei; & quidem poſſunt eſſe tum Clerici, tum Regulares Mendicantes, tum etiam ſeculares: ubi notes, quod licet Regularis aliquis non ſit inſignitus doctoratu, non tamen propterea conſendus eſt carere prærogativa requiſita a Tridentino; tum quia ad talem eſſectum ſufficit magiſterium in Theologia; tum quia ſicuti Concilium reſpectu Religioſorum eligendorum ad Epifcopatum ſatis eſſe ducit teſtimonium & approbationem ſuperiorum de eorum ſcientia, licet in aliis requirat doctoratum, ita videtur ſufficere talem approbationem reſpectu eligendorum in Examinatores: & praxis Curia Romanæ in Tribunali Cardinalis Vicarii id confirmat. Ad extremum notetur in hac re, quod confenſum ſemel præſtitum valide, non poteſt amplius Capitulum revocare re non integra, ex de Luca diſc. 1. de Can. & ex Suarez t. 1. de Relig. lib. 2. cap. 11.

203. Dubitabit hic aliquis ex data occasione, an inter qualitates eligendi in Examinatorem Synodalem sit, ut eligendus designetur sub nomine proprio, non vero sub nomine appellativo Dignitatis, vel officii; ita ut illegitime fiat, si designetur sic: *Reſtor Seminarii: Archidiaconus Cathedralis &c.* ? R. Videtur, talem qualitatem non eſſe neceſſariam, ſed poſſe deſignari Examinatores ſub nomine appellativo Dignitatis, vel officii; nam cum obtinentes talia officia, vel Dignitates, ſoleant eſſe perſonæ doctæ & qualificatæ, videntur recte poſſe Synodo ſatiſfacere, & ab ea probari. Accedit, quod non raro ita factum legimus in pluribus diœceſanis Synodis: nec reprehendendi ſunt de imperitia ii Synodales Patres, qui Reſtorem Seminarii ſub nomine appellativo Examinatorem renuntiarunt.

204. Nihilominus dicendum eſt, quod poſſit quidem Examinator deſignari ſub nomine appellativo, ſed ſub tali designatione non comprehendantur ſucceſſores, & ſubrogati in Dignitate, vel officio. Ita Caſtrop. *de Benef. diſp.* 3. p. 1. §. 3. Garcias *part.* 9. *cap.* 2. n. 335. Tambur. *de excom. cap.* 3. citans Barboſam, Hurtadum, Dianam, alioſque. Ratio primæ partis eſt; quia etiam ſub nomine appellativo Dignitatis ſatis exprimitur & dignoſcitur perſonæ designata; nam designans in Examinatorem Caſum actualiter Reſtorem Seminarii, ſatis eum exprimit, & ſatis ille intelligitur ſub nomine Reſtoris Seminarii.

205. Ratio ſecundæ partis eſt; quia Concilium Trident. non eſt contentum illa generica designatione: quod inde colligitur, quia petit, ſingulis annis Examinatores deſignari, & ſupponit, deſignatos mori poſſe; quæ non cohærent cum designatione facta ratione Dignitatis. Confirm. ex deciſionibus Rotæ apud Garciam *loc. cit.* & ex decreto Sac. Congreg. Concilii in una *Toletan. de anno 1594.* apud eundem.

206. Neque obſtant allata in contrarium. Nam, eſto obtinentes talia officia ſoleant eſſe perſonæ doctæ; tamen non cognoſcuntur immediate, niſi de præſenti eas obtinentes, non vero ſucceſſores: immediatam autem eorum cognitionem in deſignantibus videtur Concil. Tridentinum requirere; & conſequenter &c.

207. Deinde, eſto in aliquibus Synodis ita factum legatur, unde tamen habes, quod deſignati fuerint ſucceſſores per tale nomen appellativum? Fortaſſe deſignati fuerunt ſolum de præſenti obtinentes talem Dignitatem, vel obtentum fuit indultum a Sede Apoſtolica, ut ita poſſet fieri.

208. Ex altero capite, ex quo Episcopus debet requirere & habere conſenſum Capituli, nempe ex ſpecialitate rationis, ac neceſſitate rei inexiſtente, aliqua ſunt ulterius exponenda, quæ talem conſenſum exigunt. Verum notes, ex hoc capite non derivari talem obligationem, niſi ad ſummum per argumentum a ſimili, ex *Cap. Novit, de his &c.* ut advertit Suarez *de leg. loco citato*. Hoc prænotato, Episcopus debet habere conſenſum Capituli in illis legibus ferendis, quæ poſſunt cedere in præjudicium Capituli, & Cleri, v.g. ſi aliquid innovandum eſſet contra privilegium a ſuperiore conceſſum Capitulo, vel contra legitimam & præſcriptam Capituli conſuetudinem. Hinc fortaſſe

falsè factum est, quod sacra Card. Congreg. a Clem. XI. specialiter deputata anno 710. in una *Alben.* declaravit, non posse Episcopum Confraternitates in Cathedrali instituere sine consensu Capituli; item non posse titulos Beneficiorum simplicium. & Parochialium Cathedralis, ac diœcesis immutare, tribuendo ex. gr. simplici Cappellano titulum Prioris, & simplici Plebano, vel Presbytero, titulum Archipresbyteri: & non posse Synodum diœcesanam indicare sine consensu Capituli, censet Pignatellus *tom. 1. conf. 69.* Verum quo ad hæc notetur exceptio, seu limitatio, quam infra apponemus. Item notetur, non esse penes Capitulum judicare, an talis, vel talis res possit hic & nunc cedere in præjudicium Capituli; nam non est licitum subditis constituere se iudices contra superiorem, præsertim in causa propria: justitiam tamen Sedes Apostolica Capitulo non negabit, cum eam duxerit postulandam.

C A P U T II.

Consilium Capituli quibus in rebus exigatur.

209. **D**iximus hætenus, quando, & quibus in rebus exigatur consensus Capituli: superest, ut inspiciamus, quando, & quibus in rebus Episcopus debeat adhibere consilium Capituli? Pro quo etiam dicendum, tunc ex debito adhibendum esse tale consilium, quando jus expresse id exigat, & quando necessitas specialis rei inexistentis id postulat, cum ea tamen limitatione, quam apponemus infra.

210. Jam vero jus antiquum exigat, ut adhibeatur consilium Capituli in promovendis personis ad sacros Ordines, ex *Can. Episcopus sine, dist. 24.* De facto tamen sufficit examen Ordinandorum instituere, juxta decretum Tridentini *sess. 25. de ref.* Item ex jure novo Trident. *sess. 5. cap. 1. de ref.* Episcopus de consilio Capituli debet providere, ut habeatur lectio sacre Scripturæ, vel Theologiæ. Item cum ejusdem consilio Magistrum eligere, qui Grammaticam Clericos gratis doceat. Item debet Episcopus consilium Capituli adhibere in distinguendo præbendas Canonicales in Subdiaconales, Diaconales, & Presbyterales, ex variis juribus apud Barbosam *de Canonicis cap. 42.* Item in Processionibus edicendis, decernendis, dirigendis &c. Et quidem hac in re, quod sufficiat consilium Capituli absque ejus consensu, sæpius declaravit Sacra Cong. Card. apud Barbosam *de Potest. Episcopi alleg. 78. de Canon. cap. 42.* & apud Jordanum *de Processionibus tom. 2. l. 11. aliosque.*

211. Necessitas rei inexistentis tunc exigat consilium Capituli, quando res est ardua, & ad Ecclesiæ administrationem pertinens; nam in tali casu opus esse consilio docet nos pluribus in locis Scriptura: unde S. Dorotheus inquit: *Opus nobis auxilio præter Deum, opus coadjutoribus.* Quod autem opus sit consilio Capituli, docet in jure Alex. III. qui ad Patriarcham Hierosolymitanum in *Cap. Novit, de his quæ sunt a Prælato*, sic scribit: *Non decet te, omisiss membris, aliorum consilio in Ecclesiæ tuæ negotiis uti, cum id non sit dubium, & honestati tuæ, & SS. PP. constitutionibus contraire.*

212. Enim.

212. Enimvero etiam in profana republica senatus consilio non uti a sapientibus improbatum. Hinc, ut dixi, damnatur ipse Julius Cæsar, qui nec in Dictatura, nec in Consulatu consilio senatus usus est, teste Suetonio, unde & se; & Rempublicam perdidit. Limites tamen assumptum, dummodo ex petitione consilii a Capitulo non possit publica res detrimentum pati; quod sane contingeret, si negotium aliquod verteretur secreto admodum tractandum, aut quantocyus expediendum, ut fuisse ostendit Card. Palæotus in *lib. de Sac. Consist. Notes*, quod, si Episcopus omitteret consulere Capitulum in rebus arduis, in jure non expressis, non proinde invalidaretur actus qui fieret ab Episcopo: siquidem irritatio pro tali casu non habetur in jure.

213. Porro Episcopus ad adhibendum consilium, vel exquirendum consensum Capituli, duplicem viam habet. Prima est negotium Canonicis capitulariter congregatis immediate, vel mediate proponere, ut, absente deinde Episcopo, ipsi rem ad trutinam revocent. Altera est, si Episcopus Capitulum extra ordinem congreget, vota que Canonici ipse præsens exquirat: nam Episcopus potest interesse Capitulo, dummodo de re ad suum, vel suorum commodum spectante non agatur; quamquam talis exceptio non habeat locum, quando agendum sit de rebus ad Episcopalem dignitatem spectantibus, in quibus ipse Episcopus potest esse iudex: ex Barbossa de *Potest. Episcopi allegat. 73. & de Canon. cap. 35.*

214. Locus autem talis convocationis censetur aula capitularis consueta, nec potest Episcopus Canonicos adigere ad cogendum Capitulum in proprio palatio, nisi forte is esset locus Capituli consuetus, aut nisi locus consuetus esset legitime impeditus, ex Jordano de *visitat. l. 7. tit. 2.* Cæterum Capitulum censetur legitime congregatum, si convocati fuerint ab habente potestatem in locum unum omnes in loco præsentem, qui jus suffragii habent, & interesse possunt: text. & DD. in *C. 42. de elect.*

C A P U T III.

Notabilis exceptio proponitur.

215. **H**Aftenus dicta de expectando consensu, vel exquirendo consilio Capituli, habent locum dumtaxat, ubi, & quando contraria consuetudo Prælatorum non fuerit legitime præscripta: nam, ubi fuerit talis contraria consuetudo, non solum est attendenda, sed equiparatur privilegio Prælati, ex *Cap. Ea noscitur, de his que fiunt a Prælato*. Unde tunc Prælatus veluti ex privilegio in casibus expressis potest operari sine consensu, & sine consilio Capituli quo ad validitatem actus, ex Reiffensuel *lib. 13. tit. 10.* Limites cum Barbossa, ut id non procedat iis in rebus, quæ nulla possunt consuetudine præscribi: sub qua limitatione puto intelligendum esse Lambertinum de *Jure pat. p. 3. lib. 2. q. 1.* apud Garciam, docentem, *hodie posse asseri, titulum de his que fiunt a Prælati sine consensu Capituli, recessisse ab aula; siquidem Episcopi hodie fere omnia expediunt sine consensu Capituli.*

216. Ibi autem plene probabitur, talem esse consuetudinem agendi sine con-

consensu, vel consilio Capituli, ubi duó saltem testes deponunt, ac simul testantur, se vidisse sic observatum esse a Prælatis in illo loco., scientibus & præsentibus multis, toto temporis spatio quod ad introducendam consuetudinem requiritur; vel deponunt, ac simul testantur, se ita vidisse, & a maioribus audisse sic observatum, quin viderint, aut audierint aliquid contra fieri, vel unquam factum esse, ex Castrop. aliisque quamplurimis apud ipsum *tr. 3. disp. 3. p. 6. n. 6.*

217. Demum hætenus dicta de requirendo consensu, vel consilio Capituli, locum habent, quando Episcopus procedit jure ordinario; nam in illis, in quibus procedit ut delegatus Sedis Apostolicæ, nullam Episcopus habet communionem cum Capitulo, sicque non indiget hujus consensu, vel consilio quo ad validitatem actus: ex Fagnano *Cap. Ad audientiam, de Eccl. edif. n. 53. 54.*

218. Illud autem observandum est a Capitulo diligenter, quando ab Episcopo ejus postuletur consilium, ut scilicet fidele se se illi præbet in servando secreto: siquidem senatores & consiliarii debent esse tenacissimi arcanorum; tum quia eo ipso quod funguntur munere consiliarii, censentur ex sua parte suscipere onus servandi secretum, & non manifestandi res sibi propositas, quæ illo indigent; tum quia locus in quo agitantur olim a Græcis consultationes, vocabatur Silentium., & Silentiarium; tum quia *character hominis prudentis, est taciturnitas, atque silentium*, ex B. Petri Forerii *Vita lib. 2. cap. 11.* tum quia libertas vulgandi aliis ea quæ in secreto tractata sunt, est valde noxia Principi, & reipublicæ, sicut e contrario saluberrima est fides silentii; tum demum quia alicubi datur juramentum de servando secreto, cujus maxima habenda est ratio.

219. Quod si aliquis quærat, an semper damnandus sit de peccato mortali quisquis aperit aliquod secretum? *Et ex Gobat de Juram. n. 565. & ex Sanchez de Juram. in Decal. l. 3. cap. 14.* non statim damnandum esse de mortali frangere secretum in quavis re modica, sed, juxta materiam quæ detegitur, judicandam esse culpam; si enim ea sit gravis momenti, detectio erit mortalis; si autem levis, erit venialis. Neque obstat juramentum; siquidem qui negligit præstare rem parvam sub juramento promissam, non peccat mortaliter, sed venialiter, juxta graves DD. Castrop. *tr. 14. disp. 1. p. 6. Illung tr. 5. n. 52. Cardenas in 2. Crisi disp. 17. n. 16.* contra Lessium, Tolletum, Valentiam, & alios: qui vero rem aliquam de se gravem indefinite promittit cum juramento, & deinde leve quid ex ea omittit præstare, conveniunt Doctores, quod iste non peccat mortaliter.

220. Quamquam rei gravitas & levitas non pensanda est dumtaxat secundum se, sed etiam secundum circumstantias, & respective, ac præsertim ex intentione, seu fine præcipientis secretum, cui multoties graviter nocet leve aliquod ac tenue rei datum indicium, unius, vel alterius verbi simplex aperitio, unde callidi deinde auditores rem totam facile intelligant. Certe ex unico & æquivoco verbo, quod quidam secreti particeps protulit reo damnato ad mortem, tota olim detecta fuit Neroniana conjuratio. Imo non raro nutus aliquis, motus corporis, habitudo vultus, poterit graviter nocere fini intento

a præcipiente secretum; nam, ut optime agebat Cassiodorus, *solicitis inquisitoribus sepe vultu proditur, quod tacetur*.

221. Quamobrem operam dare debent Canonici, utpote Episcopi consiliarii, ut a detegendo quolibet minimo secreto abtineant (nisi quandoque lex Divina, aut naturalis aliter mandet, sicuti aliquando docet mandare S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. puta, si secreto commissa pertineant ad corruptionem multitudinis spirituales, vel corporales, vel in grave damnum alicujus personæ, vel quid aliud hujusmodi); nec facile sibi persuadeant, rem esse leveni; nam sepius res etiam leves, plurimum intereant, sub secreto servare. Hinc sapienter olim enuntiavit Valerius Maximus, *taciturnitatem maximam esse ac tutissimam rerum administrandarum vinculum*.

222. Præter fidelitatem in tegendo secreto, debent Capitulares adhibiti ab Episcopo in consilium, exhibere illi charitatem, dando consilia sana, & plena æquitatis ac iustitiæ. Quod præstabant, si Deum præ oculis habeant, & bonum Ecclesiæ, non privatum commodum, aut propriam exultationem. Opportune in hanc rem cadit, quod legitur in Vita S. Vincentii Ferrerii apud Bolland. lib. 2. c. 4. *Cum in Constantiensi Concilio inter omnes illos doctissimos Patres, qui in eo convenerant, diu fuisset magna quedam questio agitata, nec unquam tantæ rei veritas inveniri potuisset, tandem constituerunt, ut ad B. Vincentium mitteretur, qui de ea re eos faceret certiores. Itaque una omnium voce missus est ad eam Joannes tunc Cardinalis S. Angeli, cujus fuerunt comites quatuor, quorum duo erant Theologi, duo vero utriusque juris consulti, omnium illius ætatis eruditissimi. Venienti igitur ad se Cardinali, & sui adventus ei causam exponenti, Vincentius lacrymans respondit: Unde mihi, ut tantus talisque vir ad me veniat? Breves litteræ me usque ad Constantiam advenire facile fecissent, etiamsi in extremis partibus fuisset Orbis. Illud vero vehementer admiror, quod tanta virorum doctissimorum multitudo, quantum scimus ad Constantiense Concilium convenisse, nequiverit veritatem rei aperire. quam ego tam facilem, tamque manifestam existimo: sed hanc ignorantiam non ob aliud evenisse puto, nisi ob superbiam nonnullorum ex eis, qui sunt in ipso Concilio, qui omnia, non propter Deum faciunt, sed ut humanam gloriam consequantur. Hæc postquam ab eo dicta sunt, statim Cardinali, & eis qui eum comitati sunt, explanavit quod illi voluerunt. Profecto si consiliiarii Capitulares quærant quæ sua sunt, ignorant sana & salubria consilia quæ Episcopo suggerant, atque inde grave non raro in Ecclesiam resultabit incommodum. Quare interroganti olim, quisnam esset opportunus reipublicæ consiliarius? reposuit Titus Romilius: *Is optimus est consiliarius, qui sententiam suam, non ad gratiam, aut ad privatas amicitias, & rationes, sed ad communem utilitatem refert*.*

223. Tandem Capitulares adhibiti in consilium a suo Episcopo debent libere, sed reverenter, id quod sentiunt, aperire, ita ut, per se loquendo, graviter peccarent dando consilium aliter atque in mente judicant. Ratio est; quia hoc esset abuti munere consiliiarii, & proximum decipere, atque idcirco esset ex objecto culpa gravis, continens injustitiam: quamquam, si deceptio

fuc-

fuerit in re levi, erit culpa tantum venialis; sicuti etiam raro erit mortalis, si deceptio non fuerit formalis, & ex intentione, sed solum materialis: ex Suarez de Relig. tom. 3. l. 5. c. 9. Correa de Consil. disp. 1. §. 5.

224. Dixi, reverenter: non solum quia sic postulat Episcopalis Dignitas, coram qua loquuntur Capitulares; sed etiam quia, ut bene notat Cornelius a Lapide in Prov. cap. 27. *saniora & suaviora sunt consilia que matura & modesta sunt, quam que sunt ardentia & temeraria*: ejusmodi autem regulariter erunt, quæ nullo habito respectu vel ad Episcopum, vel ad Collegas, inurbane, & audacter proferuntur.

225. Cæterum menierint Capitulares, decus, vel dedecus sui Episcopi se in ore, & manu sua portare: consiliariorum enim imprudentia & fatuitas Prælato, qui eos adhibuit, imputatur, & ascribitur; sicut viceversa prudentia & sapientia ministri, vel consilarii, Prælato tribuitur. Hinc Alphonsus Aragonum Rex dictitabat, *Regum consiliarius aut Reges esse, aut Regum animas habere oportere*. Enimvero tantæ molis est, probos ac sapientes esse Episcopi administratos, ut ex hoc optima ejusdem gubernatio quammaxime pendeat. Memorabilis est sententia Homulii Senatoris Romani dicentis, *optare se potius malum Principem, qui bonos haberet consiliarios & amicos, quam bonum, qui malos haberet, quibus administrationem committeret*. Scio, nunc rerum administrationem ab Episcopis Vicario Generali demandari, non autem Capitulo, aut Capitularibus: at, si Capitulares concorditer vixerint cum suo Episcopo, certe illorum opera ipse in multis utetur, ac propterea multum eorum virtus tum Episcopi exultationi, tum Ecclesiæ utilitati deserviet.

226. Dubitabit hic aliquis, an, si Episcopus quidpiam minus recte faciat, vel mandet, ipse autem excusetur a culpa propter ignorantiam, vel inadvertentiam invincibilem, teneantur Capitulares non requisiti illum mone-re? & teneri, per se loquendo. Ratio est; quia proximi miseria, quæcumque ea sit, sublevanda est per misericordiam, v. g. dando consilium, docendo &c. cum autem ipsa ignorantia in rebus pertinentibus ad rectam gubernationem sit quædam miseria, & ratione illius possint plura incommoda in proximum dimanare, sequitur, quod ea sublevanda sit, si minus ex vi præcepti correctionis, saltem ex vi præcepti misericordiæ quo ad dandum consilium, docendum &c. quod præceptum strictius obligat eos, ad quos veluti ratione status hoc munus spectat, ut sunt Capitulares respectu sui Episcopi. Vid. Suarez de Charit. disput. 8. sect. 2. num. 6. Hinc olim Dei Servus Illustris. Episcopus Ruzzini cum intellexerit, suum Archiepiscopum per errorem putare, melius esse, ut eleemosynæ a se omnes fierent in occulto, prout de facto exequabatur, Mediolanum se contulit ad hunc dumtaxat finem, ut Archiepiscopum suum de hac re commonefaceret, & aliquarum eleemosynarum publicitatem Episcopo convenire edoceret.

227. Dixi, in tali casu præstandum esse tale remedium ex vi præcepti misericordiæ, seu charitatis, non vero ex vi præcepti iustitiæ; nam regulariter loquendo obligatio ex officio ad consulendum, solum obligat ad dandum consi-

lium, quando petitur, non ad præveniendum: ut ostendit *Correa de Consil. disp. 1. n. 81*. Cum autem in hypothefi Capitulares non requirerentur, sequitur &c.

228. Dixi etiam, per se loquendo; nam plures possunt occurrere circumstantiæ excusantes ab ea obligatione, ut fufe tractant Doctores agentes de correctione. Quod vero olim Card. Bellarminus Archiepiscopo Rothomagensi dedit consilium, curent Capitulares, ut aliquam nacti occasionem, etiam non requisiti, commode suo Episcopo insinuent. Ecce illud: *Illustriss. Dominatio Vestra petit a me*, inquit Venerab. Card. *ut formam Pastoris sancti præscribam, ut in se eam possit imprimere. Optima postulatio: imo ego ipse concupivi ardentissime hoc ipsum, & toto corde indagare curavi, quomodo possem evadere sanctus Archiepiscopus: & quia non successit, Deus permisit, ut Sanctissimus Pontifex Paulus V. præceperit mihi, ne Roma discederem. Quia vero tolerare non poteram absentiam ab Ecclesia meæ Pastoralis curæ commissa; existimaui in conscientia, me eam debere alteri resignare, qui suo muneri satisfaceret: atque ita Divina Providentia meum videns imperfectum, me eo onere liberavit. Quare si ego viam invenire non potui ut essem sanctus; quomodo eam potero aliis demonstrare? Tamen, si Dominatio Vestra Illustrissima cogit me, ut explicem, quem modum observare statueram, ut bonus Pastor evaderem, dum per triennium fui Archiepiscopus in nobili & perantiqua Civitate Capua, dicam. Ego tanquam ad speculum oculos animumque converti, ad Vitas scilicet eorum qui optimi & laudatissimi Episcopi fuerunt, legendo illorum historias ac gesta, & admitendo, ut illis per Dei gratiam efficerer simillimus, eorum actiones imitando: quare Sanctorum Episcoporum Vitas semper præ manibus habebam, & perpetuo in mea mensa erat aliquod Surii volumen apertum, ut ordine percurrerem Vitas tantorum Sanctorum Episcoporum, Ambrosii nimirum, Martini, Augustini, Germani Antisiodorensis, Anselmi Cantuariensis, Antonini Florentini, Laurentii Patriarchæ Veneti, & ut alias præteream, cum voluntate legi Vitas duorum Prædecessorum tuorum Ausberti, & Audemii, qui in officio Pastoralis eminentes fuerunt, subditorum animas prædicatione verbi Dei, corpora profusis elemosynis, semetipsos orationis pabulo nutriendo. Si Dominatio Vestra Illustrissima in hac specula intendere voluerit, & per eorum vestigia incedere, absque dubio sanctus Archiepiscopus evadet: neque ego auctor esse illi possum melioris consilii &c.*

229. Hoc certe consilium exquisitissimum est, ac plane dignum quod a Capitularibus detur, & vicissim accipiat; ita ut ipsi etiam imitentur sanctos Capitulares, nempe S. Joannem Nepomucenum Canonicum Pragensem, S. Benignum Archidiaconum Beneventanum, B. Ferdinandum Archidiaconum Conchensem, S. Odulphum Canon. Trajectensem, S. Leodegarium Canon. Portensem, S. Amandum, S. Aderaldum, S. Gilduinum, aliosque Sanctos Canonicos seculares, videndos apud Raynaudum tom. 8. & Sarnellum tom. 1.

C A P U T I V .

Casus proponitur , ac resolvitur.

230. **C**asus est : Episcopus excommunicavit aliquos Presbyteros , qui licet suspensionis censuræ essent obnoxii ob violatum præceptum Episcopi de abstinendo a negotiatione sub pœna suspensionis a Divinis ipso facto incurrendæ , nihilominus post ipsam cedulorum affixionem , qua in suspensionem incurrisse declarabantur , sacris se immiscere , & rem Divinam facere ausi sunt : cum autem talis excommunicatio lata fuerit sine consilio Capituli , nulla ulteriori monitione , aut citatione præmissa , quæstio orta est , an talis excommunicatio fuerit valida ? Quæritur proinde , quid juris ? *Re.* Videtur , quod non fuerit valida . I. Quia Episcopus indiget consensu , aut saltem consilio Capituli in inquirendis , puniendis , & corrigendis delictis subditorum , alioquin irrita est sententia Episcopi , *Can. Episcopus nullius* 15. q. 7. & concordat *Cap. 1. de excessibus Prælat.* ubi prohibetur , ne Episcopus Presbyteros sine iudicio Capituli suspensioni , vel eorum Ecclesiis iudicio subijcere attemptet . Quare , cum talis consensus , vel consilium non intervenerit , irrita fuit talis excommunicationis sententia .

231. II. Quia censuram debet præcedere admonitio , idque exploratum est in iure , & quidem de excommunicatione expresse traditur in *Cap. Sacro* 48. de sent. excom. de suspensione in *Cap. Reprehensibilis* 26. de appellat. de interdicto in *Cap. Statutum* 13. de sent. excom. in 6. ita ut censura nulla sit , si omnis prorsus præcedens admonitio excludatur , ex Suarez *disp. 3. de cens. sect. 12.* Præterea hæc admonitio fieri debet sub comminatione talis censuræ , neque sufficit præcessisse comminationem censuræ alterius distinctæ , prout in hoc casu contigit , ubi præcessit comminatio suspensionis a Divinis , & hujus per inobedientiam incurræ declaratio ; nam , ut bene Suarez *sect. 8. disp. 3. de censuris* notat , ut nova censura incurratur , nova videtur opus esse contumacia , & consequenter nova admonitio est facienda ; atque adeo censura non potest ferri absolute , & sine respectu ad futuram contumaciam , vel resipiscientiam : in quo respectu jam includitur quædam admonitio , & effectus censuræ suspenditur ad tempus , quod contumaciæ deponendæ ferens ita censuram præscripsit , ita ut tunc primum incurratur , si præcepto ita lato subditus non paruerit : quare in casu , cum non præcesserit admonitio , vel non præcesserit sub comminatione talis censuræ , nempe excommunicationis , sed absolute lata fuerit sententia ob delictum præteritum , sequitur &c.

232. III. Quia Episcopus non potest declarare excommunicatum aliquem sine citatione , qua ille vocetur in iudicium ad allegandum pro se , ut fusc probant Soto 2. 2. q. 2. art. 2. Diana tom. 5. coord. resol. 6. Avila de censuris p. 2. c. 5. disp. 1. dub. 5. & Juristæ communiter , quos ad satietatem refert Chartarius in *decis. crimin.* 61. Atque hæc doctrina taliter procedit , ut , si fiat declaratio excommunicationis absque citatione , ea declaratio non pariat suum effectum , nec constituat reum in mora , ex *Cap. Gratium , de offic. delegat. Cap.*

Cap. Bonæ, de elect. atque id communiter docent Juristæ videndi apud Dianam *loco citato*. Neque obstat asserere, quod delictum fuerit notorium, & quod, quando delictum notorium est, non requiritur citatio, ut docent Abbas in *Cap. Reprehensibilis, de appell.* alique; nam hoc procedit, quando cum notorietate facti stat etiam, notorium esse, quod nulla subsit exceptio, qua reus iuste tueri se possit, ut bene expendit Castrop. *tom. 3. disp. 1. p. 5.* apud citatum Dianam. In casu autem non dabatur talis notorietas; siquidem illi poterant allegare ignorantiam facti, nempe ignorantiam de affixione cedulorum, ob quam Divinis se se immiscere non dubitarent.

233. Dicendum tamen cenſeo, talem excommunicationem valide latam esse, adeoque necessitatem imposuisse talibus Presbyteris, ut saltem in facie Ecclesiæ ab iis abſtinerent, quæ per censuram prohibentur, donec a iudice, qui validam sententiam tulit, vel ab ejus superiore absolverentur.

234. Prob. quia toties excommunicationis sententia valida est, quoties in iudice illam ferente est actualis & expedita jurisdictio, fertur ob commensuratum culpam, & nullus substantialis ordo iudicii prætermittitur: cum igitur in Episcopo esset actualis & expedita jurisdictio, culpa esset pœnæ commensurata, siquidem iuxta externi fori præsumptionem, & legitimas probationes, erat gravis inobedientia, & contemptus præcepti Episcopalis declarantis eos suspensos a Divinis, & consequenter prohibentis Divinorum exercitium, præterea nullus substantialis ordo iudicii prætermisus est, ut patebit solutione objectionum, sequitur &c.

235. Quod autem ex validitate talis sententiæ oriretur respectu talium Presbyterorum obligatio abſtinendi a prohibitis a censura, donec absolverentur, etiamſi coram Deo culpa vacarent, suadetur; quia obligatio observandi talem censuram validam in foro externo, non oritur præciſe ex obligatione charitatis præcipientis, ne detur scandalum, sed oritur etiam ex præcepto Ecclesiastico incluso in tali sententia iusta in foro exteriori, imperante pro eodem foro observationem talis censuræ, ut removeatur scandalum, nec ingeneretur exſtimationis, quod is, qui ita percellitur excommunicatione, continnet claves Ecclesiæ; uti docent Suarez *disp. 4. de cens. sect. 7. n. 15.* Sayrus *lib. 1. de cens. c. 17.* alique: unde fit, quod tali censura innodatus si actum aliquem a censura prohibitum exerceat coram iis, qui ejus innocentiam sciunt, & consequenter sine scandalo, non peccet fortasse in foro conscientiæ; at si juridice de hoc actu vincatur, iuste possit a iudice puniri, ex Suarez *loc. cit. n. 18.* Dixi, fortasse non peccet in foro conscientiæ; nam mihi exploratum non est, quod in tali casu abſit culpa pro foro conscientiæ: licet enim tale præceptum Ecclesiasticum, ut obligans in foro conscientiæ, sit dumtaxat in ordine ad vitandum scandalum, & contentum clavium, tamen, cessante hoc fine, seu evitato hoc inconvenienti in aliquo speciali casu, & circa aliquas particulares personas, non crediderim esse immunem a peccato, qui actum a censura prohibitum exercet; siquidem in tali particulari casu evitaretur quidem speciale periculum scandali, at non evitaretur generale periculum illius: & consequenter præceptum illud Ecclesiasticum, quod est ad
vitand-

vitandum generale periculum scandali, non autem solum speciale, adhuc in conscientia obligaret, & qui in tali casu ita se gereret, delinqueret. Ita juxta doctrinam Castropalai *disp. 5. de legibus p. 1.* Verum de hoc alii viderint; cum mihi satis sit ostendisse, latam excommunicationem validam fuisse: quanquam, si contendere vellem, talem excommunicationem validam juxta allegata & probata obligare præsumptos reos, ut etiam in occulto, & citra scandalum parent præcepto prohibitivo, excommunicationi annexo, de non communicando cum aliis, de non celebrando &c. si, inquam, id contendere vellem, adesset mihi auctoritas omnium ferme antiquorum, videlicet Alexand. S. Thomæ, Riccardi, Durandi, Sylvestri, Paludani, aliorumque asserentium, absolvent parendum esse sententiæ excommunicationis validæ sine distinctione, an id procedat in secreto, vel in publico: adesset optima ratio adducta a Vasquez in *Opusc. de excomm. dubio undecimo*, ubi ait: *Non abs re putarunt antiqui, quod etiam in occulto parere tenemur præcepto prohibitivo excommunicationi annexo.... quoniam præsumptio & est juris, & de jure, & judici potestas confertur id faciendi non tantum ob culpam veram, sed cum more humano illi constat juridice infligendam esse talem penam: unde licet lex fundata in præsumptione, quando tantum est præsumptio juris, non obliget, tamen hæc cum habeat præsumptionem juris, & de jure, obligat &c.* Hæcenus Vasq. loc. cit.

236. Neque obstant rationes in contrarium adductæ. Nam ad I. 32. id procedere de jure communi, non autem procedere ubi est legitima ac præscripta consuetudo in contrarium, qualis ferme ubique est in Italia; siquidem Episcopi sine consilio Capituli Presbyteros censuris obstringunt, subditos quoscumque corrigunt &c.

237. Ad II. 32. esse in jure indictam excommunicationem ferendam contra illos, qui Episcopi decreto non parent, aut censuras violant: siquidem in *Cap. Si quis, de majorit. & obed.* edicatur, ut excommunicetur, qui fecerit contra decretum Episcopi: & in *Cap. Si quis, de Cleric. excomm.* mandatur, ut Clericus suspensus, qui per contemptum & superbiam aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsumpserit, & postea ab Episcopo correptus in incepta præsumptione perduraverit, *modis omnibus excommunicetur*.

238. Quando autem in jure indicitur excommunicatio ferenda contra aliquem, tunc excommunicatio in illum ferri potest sine ulteriori monitione: ut firmiter Sanchez *lib. 2. de Matr. disp. 29.* Bonacin. *disp. 1. q. 1. p. 9.* Filliucius *de censuris c. 1. q. 3.* & omnes fere Theologi hanc esse sententiam satis probabilem affirmant. Ita Castropalao *de cens. disp. 1. punct. 5.* Layman *de censuris cap. 5. num. 6.* Avila *dub. 5.* Pirhing, Reiffenstuel, alique Canonistæ, qui sub aliqua limitatione vel gravitatis causæ, vel notorietatis delicti, id passim permittunt. Suffragatur Barbosa in *Cap. Sacro, de sent. excomm.* asserens, posse excommunicari sine alia monitione illum, qui non paret Episcopo præcipienti; nam, ut ipse ait, *satis monet judex eo ipso, quod aliquid juxta præcipit, vel prohibet.* Suffragantur Hurtadus, & Diana *tom. 5. coord. tr. 1.* asserentes, ad ferendam excommunicationem sufficere, quod præ-

præcesserit contumacia contra præceptum Ecclesiæ, etiam si tale præceptum latum non fuerit sub pœna excommunicationis.

239. Cum igitur in casu tales Presbyteri immiscendo se Divinis fecerint contra decretum Episcopi suspendentis eos ab exercitio Divinorum, & cum de tali temeritate correpti ab Episcopo per affixionem cedulorum perliterint in incepta præsumptione, nec ullam deinde dederint satisfactionem, valide ab Episcopo excommunicati sunt, nulla ulteriori monitione præmissa.

240. Nec relevat, quod sententia relata supra ad secundum, sit probabilis, non autem certa; nam iudex & legislator in usu suæ potestatis (secus autem in iudicando) potest se conformare sententiæ probabilis non minus, quam privatus, & proinde eo casu subditi tenentur obedire. Ita Præp. in 3. p. S. Thomæ q. 1. de sens. in com. dub. 9. Reginald. in praxi tom. 1. l. 9. cap. 8. Diana tom. 5. tr. 1. coord. resol. 31. Hinc Bordonus in conf. reg. t. 2. ref. 78. ait: Quando clare constat, sententiam fuisse nullam, & invalidam, in hoc casu censuratus non tenetur timere, neque servare sententiam; quia non ligat neque apud Deum, neque apud Ecclesiam, quæ neminem inique, & contra iustitiam ligat, quæ unicuique mandat servari jus suum illesum: quod si in opinione sit casus, & utrinque sint Doctores communiter, ita ut opinionem reddant probabiliorē, vel probabilem ex parte iudicis, in foro Ecclesiæ sententiatu tenetur timere, & servare censuram; quia tunc casus censetur dubius: in dubiis autem obediendum est Iudici, & Prelato. Hactenus citatus Auctor.

241. Ad III. R. non requiri citationem partis, quando crimen est notorium, & liquido & certo constat, nullam defensionem esse reo; quia citatio est, ut citatus se defendat: ergo ubi certo constat, non esse defensionem, frustra est citatio. Sic Panormitanus in Cap. Causam, de rescr. Sylvest. verb. Citatio, aliique tum Theologi, tum Canonistæ videndi apud Sanchez lib. 3. consil. cap. unic. dub. 4. Cum autem in casu crimen esset notorium, & liquido constaret nullam adesse reo defensionem, non requirebatur citatio.

242. Nec quidquam facit, quod iniquum videbatur punire reum inauditum; nam iniquum non est illum sic punire, quando ejus delictum notorium & inexcusabile est: sicuti etiam quando supremus Princeps magna & iusta de causa uteretur plenitudine suæ potestatis: præsertim quia, ut bene notat Card. Pallavicinus in hist. Concil. Trid. l. 1. c. 9. n. 11. E' proprio de litiganti condemnati, li quali sempre si querelano, che il Giudice non gli ha uditi, perchè non avrebbero voluto mai, che si finisse l'udienza, e si profferisse la decisione: & cap. 10. num. 6. ait: Non Giudice benchè non supremo accetterebbe o l'obbligo, o l'uso di non condannare alcun reo, senza prima convincerlo del suo torto colle parole, e senza disputare con lui, finchè egli si dichiara di non aver che più replicare.

CAPUT V.

*Praxis ad tuendam pacem proponitur respiciens Episcopum ,
& Capitulum .*

243. **P**Ræter ea quæ supra recensuimus conducentia ad tuendam pacem Capitulum inter, & Episcopum, alia quædam hic in fine Operis subnectam, quæ venerabiles Antillites, piissimosque Sacerdotes in usu habuisse, memoriæ proditum est. Et primo quidem valde ad pacem conferet, si Episcopus in rebus statuendis, etiamsi non teneatur, tamen sui Capituli consilium adhibere non respuat. Profecto id Cardinali Bellarmino Archiepiscopo Capuano causæ fuit, cur ipso regente omnia non solum summa concordia, sed uno eodemque spiritu ductuque agi viderentur. En ipsissima P. Bartoli verba in *eius Vita lib. 2. cap. 8.* rem hanc luculenter testantis: *In-
vitava sovente a tener Capitolo i Canonici della Cattedrale: e tuttochè si fatte
adunanze sogliano riuscir paurose a' Prelati per l'animosità, che suol dare
ogni congregazione per veder si un corpo di molte forze, nel quale a ciascuno
pare esser tutto, e poter solo quello, che può insieme con gli altri; nondimeno
fu sì lontano il Cardinale dall'aver onde temerne, e'l Capitolo dal mai esser-
gli nè mostrarsi in nulla spiacevole, nè ritroso, che anzi questo adunarsi a di-
scutere, a consigliare, a stabilire le provisioni da prender si, fu il più soave,
e'l più valido spediente, che si adoperasse a condurre la non piccola, e perma-
nente riformaione, che si facesse di quella Chiesa.* Deinde addit idem Histo-
ricus eodem capite, miram semper fuisse consensionem inter Episcopum, &
Capitulum, ita ut mutuis decertarent officiis, & quo plus sibi credi, quo
liberalius tractari se videbat Capitulum, eo libentius, ne videlicet humani-
tate vinceretur, in propositi ab Archiepiscopo negotii procuracione prom-
ptum ac studiosum se exhibebat.

244. II. Conferet etiam quamaxime ad pacem, si Episcopus susurro-
nes, eosque, qui alterius rebus bene factis, vel certe indifferentibus malam
intentionem affingunt, a se penitus arceat: item si delatoribus ita unam au-
rem præbeat, ut semper alteram reo reservet absenti: nam *homo perversus
suscitat lites, & verbosus separat principes, Prov. c. 16.* & ut vertit Vatabl.
*Vir perversus occasiones contentionis inicit: & delator saepe inter magnates dis-
sidia concitat.* De facto legimus in Vita Sancti Francisci Salesii *cap. 8.* Epi-
scopum Granerium propter perversorum hominum delationes, & calumnias,
plurimum de benevolentia erga optimum Sacerdotem Franciscum remisisse:
*Composero maliziosamente certe detrazioni, e maledicenze contra questo inno-
cente con tanto artificio, che le fecero arrivare all'orecchio di Monsig. Gra-
niero, e tanto operarono, che il buon Vescovo nel sentirle ritirò non poco il
cuore, e l'affezione sua da quello, che non pure riguardava con buon occhio,
ma riteneva con applauso come primo ministro.* Hinc sacri canones tam cautum
hac in re volunt Episcopum, ut jubeant, depositiones contra eum non recipi,
qui infamia non laborat, etiamsi tres, vel plures jurati affirmant, se vidisse

illum crimen committentem : ut patet ex *Cap. Inquisitiones*, de accusat. Præclare id observabat S. Thomas de Villanova Archiepiscopus Valentinus, ut constat ex *toto cap. 10. lib. 2. Vita ejusdem* : quare, habita delatione contra aliquem Ecclesiasticum, non statim credebatur, sed rem totam vel per se, vel per idoneos viros omnibus vestigiis indagabat leviter, ac sine tumultu, & delatorem non semel coarguit, inquiens : *La collera, con che sete venuto a lamentarvi del vostro prossimo, senz' avergli prima fatta la correzione particolare, conforme alla dottrina del Vangelo, pensate voi, che non sia peccato mortale?*

245. III. Multum proderit ad pacem, si aliquando, & cum debita discretionem, ipse Episcopus Capituli voluntati se accommodet, & a Canonicis exorari se aliquando permittat. Exemplo sit idem S. Thomas de Villanova, qui licet paupertatem summopere diligeret, & omnem vestium ornatum abhorreret, tamen ad Capituli enixas preces sericum capitis tegumentum induere non recusavit : *Lo pregarono, che il berrettino, che egli portava in capo, lo facesse fare di raso, e così fece persuaso dalle loro preghiere, e per contentarli : cit. l. 2. c. 2.* Nec timor subsit detrahendi aliquid auctoritati ; nam, ut optime aiebat Cardinalis Bellarminus : *Vale più un' oncia di carità, che ogni peso di onorificenza*. Aliquando etiam proderit amice, & non judicialiter, rem ipsam, quæ in controversiam vocatur, cum ipsis Canonicis agere. Id summopere profuit S. Francisco Salesio ad dirimendam litem, quam habuit cum Canonicis : *Congregò i Canonici*, inquit *Historicus lib. 3. cap. 4. e disse loro, che quantunque potesse valersi dell' autorità, amava meglio d' usar preghiere : pregarli dunque di non astringerlo ad usar rigori, de quali si serve la Chiesa per reprimere gli ostinati : esortarli per tanto con un affetto paterno a sottometterli. E tanto disse, che gli riuscì di guadagnarsi i lor cuori*.

246. Ad extremum meminere tum Episcopus, tum Capitulum, quod Christus Dominus ex hoc mundo discessurus pacem reliquit, *Joan. 14.* in quem locum ait Cornelius a Lapide : *Super omnes divitias hujus sæculi pax eminet*. Imo idem Auctor in *Proverb. cap. 20.* fuscè probat hanc assertionem, quod honor, & gloria hominis est litem non inchoare, & si inchoata sit, ab ea cessare. Probationes autem sunt ejusmodi : I. quia lites mille afferunt curas, molestias, mæores, pericula, ignominias, profusionem opum &c. & longe plus damni afferunt, quam sperari possit lucri, etiam si illæ nobis adjudicarentur, quod tamen anceps est, & dubium : II. quia lites auferunt pacem, & charitatem, quæ præstat omnibus Mundi bonis : III. quia lites nisi succedantur, crescunt in immensum, fiuntque immortales, & irrevocabiles ; hinc lis una ferit aliam, & aliam sine fine : IV. quia lis cum proximo parit litem internam cum animo ; anima enim irati, & litigantis, mille passionibus æstuat, præsertim secum disceptat, & litigat, cum ira & cupido vindictæ cum recta ratione illam vetante decertant, & digladiantur &c. Hæc ille, quæ tum Episcopi, tum Capitulares sedulo cogitent.

247. Illud etiam mantissæ loco superaddam, quod, si tam Episcopus, quam Capitulum lites evitaverint, prospere utrique, & ex voluntate, Deo
sic

sic disponente , res ceder , ita ut sine litibus obtineant , quod nunquam fortasse per litem impetrassent . Præclarum hac in re exemplum extat de S. Ignatio apud Maffejum in *Vita lib. 3. cap. 9.* ubi habetur , quod *pacem & concordiam* (quo ad officium , & Dei gloria pateretur) non modo cum suis , verum etiam cum alienis omni cura studioque retinuit semper , & cavit , ne aut per se , aut per suos facto dissonæ quemquam offenderet .... Anno Christi nati M. D. LIII. cum Societas in Hispania , Deo adjuvante , majorem in modum cresceret , gravia in nostros crimina repente confecta ab iniquis , & spiritualium Exercitiorum Liber in suspicionem apud sacros Inquisitores magno apparatu artificioque vocatus est ; quo nuntio Romam allato , multi auctores Ignatio fuere , ut se , suosque omni ope tueretur , accusatorum calumnias , & improbitatem in tanta præsertim suæ existimationis ac famæ periculo redargueret . At ille conscientie testimonio , ac Dei bonitate subnixus , nihil extimuit , remque totam sine tumultu magistratibus agnoscendam reliquit , quorum opera & veritas brevi patuit omnibus , & ex eo tempore Societas feliciores in dies habuit progressus . En ut hic Sanctus a litibus abstinens , quod optabat maxime , impetravit . Quod etiam contigisse Eminentissimo de Atte Episcopo Anconitano testatur Historicus in *eius Vita cap. 18.* Sic multoties suum jus Capitulum , suum servavit illæsum Episcopus , si a litium tumultu , & a contentionibus utraque pars temperaverit .

CONCLUSIO TOTIUS OPERIS , ET ADJUMENTA QUÆDAM
AD PACEM TUENDAM .

248. **P**roductis , quantum pro viribus assequi potui , iis quæ ad theoricam & praxim tuendæ pacis conferunt , veniendum est in fine hujus Libri ad quædam adjumenta utilia eidem paci stabilendæ confirmandæque , quæ simul erunt stimuli quidam ad abstinendum a litibus , & a turbis concitandis . Erunt autem numero quinque .

A D J U M E N T U M   I .

Exemplum Philosophorum .

249. **P**rima in acie proferam in confusionem nostram (ut loquitur S. Hieronymus disputans adversus Jovinianum exemplo continentium & abstinentium Gentilium) proferam , inquam , exemplum Philosophorum , & Ethnicorum , qui concordiam & pacem summo opere retinendam & procurandam inter subditos præsertim ac dominos , litesque fugiendas contendunt . En quid pronuntiaverit Seneca : *Turpius nihil est , quam cum eo bellum gerere , cum quo familiariter vixeris .* Cicero vero laudat Servium Sulpicium non tam ob admirabilem , & pene divinam juris scientiam , quam quod semper maluerit litium controversias tollere , quam actiones instituire . Et Isocrates in suo *Areopagetico* laudat præcos Athenienses , quod foro fugerint , neque

eo descenderint unquam, nisi coacti & magno pudore. Præclarum est illud Catonis censorii, qui forum muricibus, id est præacutis lapidibus sternendum curavit, ut videlicet eo rari adventarent litigantes, & qui adventassent, haud diu hærent. Themistocles etiam apud Ælianum *lib. 9. variar. hist.* adeo abhorrebat a forensibus litibus propter damna inde emergentia, ut per exaggerationem dixerit, e duabus viis, quarum altera ad tribunal, altera ad inferos duceret, prælecturum se eam, quæ recta ad inferos tenderet. Musonius in sermone, an Philosophus actionem injuriarum contra aliquem suscepturus sit, *satiis est*, inquit, & *excelso viro dignius injuriam vincere, quam litem. Magnanimus quisquis est, litem excindit, & adversario parcit.* Sic Ethnici sentiebant de litibus. Quare libet exclamare cum S. Hieronymo *ep. 4. ad Hel.* *Hæc in segillationem nostri breviter dicta sint, si non præstet Fides, quod exhibuit infidelitas*, scilicet alienum animum, & abhorrentem a litibus.

ADJUMENTUM II.

Theologorum, & Canonistarum auctoritas.

250. **T**heologorum, & Canonistarum auctoritas, qui rem suis librant ponderibus, a lite ac judiciali contentione quo ad fieri potest abesse nos docet. Et quidem Card. Cajetanus in *cap. 9. ad Cor.* existimat, alterutrum litigantium semper delinquere, quia alteruter fovet injultam causam, nisi per ignorantiam excusetur. Layman vero *tract. 4. cap. 31.* valde consultum judicat esse Christianis, ut, orta inter eos aliqua controversia, transactioni, vel amabili compositioni, aut arbitrorum judicio causam committant potius, quam ut judiciali lite longo tempore se fatigent. Cornelius a Lapide in *Proverb. cap. 20. Honor*, inquit, & *gloria hominis est litem non inchoare, & si inchoata sit, ab ea cessare.* Gonzalez in *tit. de transact. Cap. 1.* Plerumque, ait, *fructuosius est liti cedere, quam litigare, l. Etenim ff. de minoribus, & commendanda est verecundia lites execrantium, l. 4. §. 1. ff. de alien. judicii, præcipue in Ecclesiasticis personis, quarum officium est litem habentes ad pacem revocare, Cap. Placuit, dist. 90. ideoque litigiosi ordinari non possunt, Cap. 1. §. Ecce, 46. dist. Accedit, minuendarum litium studium utroque jure esse commendatum, cum per lites foveantur inimicitie &c.* Theophilus Raynaudus ait, quod Episcopi sui sententiæ non acquiescere, & ad aliud tribunal provocare, sit dispendium plerumque potius, quam compendium; & refert in hanc rem exemplum insigne ex *lib. 5. Vit. Patrum*, ubi duo cum delictum quoddam commississent, ab Alexandrino Episcopo excommunicatione percussi provocarunt ad Hierosolymitanum Antistitem: quo ratam habente excommunicationem, ad Antiochenum Patriarcham primo, deinde ab eo quoque renovata excommunicatione ad Rom. Pont. adiverunt: at, Summo Pontifice anteriora omnia judicia firmante, causati blandientium sibi invicem Præsulum studia, migrarunt in Cyprium ad S. Epiphanium, sperantes fore, ut per eum aliquid impetrarent. Adventantes S. Epiphanius Divinitus præmonitus iussit
extra

extra urbem manere utpote excommunicatos. Itaque compuncti corde redierunt ad suum Alexandrinum Episcopum, illique se subiecere. *Consultius fecissent, si id jam ab initio exhibuissent*, inquit citatus Auctor. Tobias Lonher ostendit, lites identidem a damone excitari, quod confirmat Matthiolus in sua Sylva historiali facto quodam, quod contigit Moguntiae ad annum Christi 1055. ipso Pentecostes die, quando opera damonis lis orta est, & contentio inter ministros Archiepiscopi, & familiares Abbatis Fuldenis circa prae-eminentiam quo ad locum adeo gravis, ut multus hinc inde sanguis effunderetur: cum vero Sacerdos ad Aras operans recitaret versiculum illum: *Hunc diem gloriosum fecisti*: vox exaudita est: *Hunc diem bellicosum ego feci*. Scilicet discordiarum parens inter ipsos sacros ministros, & diebus magis sacris lites concitat: ac propterea S. Gregorius 3. p. *Past. Admonendi sunt*, inquit, *qui jurgia seminant, ut, cujus sint sequaces, agnoscant*. Hæc in unum congesti, non quia ab ea recedam sententia, qua Part. 2. ostendi, lites aliquando judiciales etiam ab Episcopo suscipi posse; sed quia plane omnibus persuasum velim, eas non esse suscipiendas, nisi ex necessitate, & dumtaxat quando majori bono compensantur.

ADJUMENTUM III.

Auctoritas SS. Patrum.

251. S Ancti Patres pluribus in locis Christianos, & præsertim Ecclesiasticos a litibus deterrent. S. Gregorius lib. 7. epist. 27. *Sicut grave*, inquit, *& plenum vituperationis est, inter personas omnipotenti Deo militantes, de secularibus negotiis ortam diu controversiam permanere; ita laudabile, & studio est religioso conveniens, terrenis gratam Deo pacem præferre compendiis, & ex rebus transitoriis mansura semper charitatis lucra mercari*. S. Ambrosius lib. 3. de Virgin. *Christus est pax: in foro lites. Christus Fides est: in foro fraus atque perfidia*. S. Augustinus Enchirid. 78. lites etiam justas vix suscipi, ait, sine peccato saltem veniali; quia fere procedunt ex nimio amore rerum temporalium, & vix carent periculo odii, malevolentiae, calumniae &c. S. Hieronymus in cap. 5. ad Galat. sic habet: *Septimum locum inter carnis opera contentio possidet, quodam quasi sacramento eminenti inter vitia numero collocata; servum enim Domini non oportet rixari, sed esse mansuetum ad omnes, doctorem longanimum cum mansuetudine audientem etiam eos, qui e contra disputant*. Salvianus lib. 3. de Provid. Videamus, inquit, *si in illis saltem religiose devotionis obsequiis, quæ minora atque communia in summa quiete & omni tempore omnes Christiani obire possumus, præceptis Dominicis respondere tentamus. Jubeat Christus, ne litigemus. Quis jubenti obtemperat? Nec solum jubet, sed intantum hoc jubet, ut ea ipsa nos, de quibus lis est, relinquere jubeat, dummodo litibus exuamur: si quis enim, ait, voluerit tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, relinque & pallium. Interrogo, qui sint qui spoliantibus adversariis cedant, imo qui sint, qui adversarios suos non spo-*
liare

liare conentur &c ? Ubi observes zelum hujus Sancti contentendis omni ope a litibus nos avertere ; sed teneas, absolute loquendo, & iis seclusis quæ vitio litigantium obrepunt, lites in iudicio forensi agitare, non esse prohibitum a Christi lege. Salvianus autem prohibitionem agnoscens, intelligendus est de illis eventibus, in quibus per accidens admiscetur iniquitas : verum cum, attempta humana fragilitate, ea se se facile immisceat, idcirco Ecclesiastici præsertim viri lites evitare vehementer studeant, non quidem taliter, ut omni prorsus casu id sibi illicitum putent, siquidem ipse B. Petrus Damiani ad Alexandrum II. scribens illi suavit, ut consuetudinem aboleret, quæ tunc temporis invaluerat, ne Episcopi a Presbyteris apud Metropolitanum, vel Primate accusari possent ; sed taliter, ut nonnisi ex magna necessitate lis intentetur. Nam *justum bellum*, agebat Livius, *quod necessarium, & pia arma, quibus nulla, nisi in armis, relinquitur spes.*

ADJUMENTUM IV.

Exemplum Sanctorum veteris & novi Testamenti.

252. **E**xempla Sanctorum ex utroque Testamento id ipsum hortantur. Nam Abraham *Gen. 12.* advertens, rixas inter suos, & fratris pastores exortas esse, dixit ad Loth : *Ne quaso sit iurgium inter me & te, & inter pastores meos, & pastores tuos : fratres enim sumus. Ecce universa terra coram te est : recede a me, obsecro : si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo : si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* S. Petrus cum Gentiles in Ecclesiam admiserit, disceptarunt adversus illum qui erant ex circumcisione, dicentes : *Quare introisti ad viros præputium habentes ?* At ille non iratus est, quasi a subditis de sua actione ratio exigeretur, sed pacifice causas exposuit : unde ait S. Gregorius : *Querela Fidelium, non ex potestate, sed ex ratione respondit.* Meminerint hoc Prælati. S. Paulus licet oraculo Spiritus Sancti ab initio cum S. Barnaba conjunctus fuerit, tamen quia postea diversitas opinionum inter eos exorta fuerat, se ab eo segregavit, ne contentio inter eos exurgeret, uti S. Chrysostomus testatus est, dicens : *Mihi diserte videtur separatio Pauli a Barnaba facta, quod inter se dixerint : Quoniam ego non volo, nec tu vis, ne pugnemus, distribuamus provincias, & ita sibi invicem multum cedentes hoc fecerunt.* Unde idem Sanctus Paulus Corinthiis postea scripsit : *Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei.* S. Ephrem testamentum conscripsit, non fortunæ rebus, sed meritis opulentum, in quo gratias agit Deo, quod nunquam litigarit cum ullo homine. Petrus Abbas Cluniacensis cum per litteras questus esset cum Cisterciensibus, eo quod ab Innocentio Pontifice ipsi impetraverint, ne suo monasterio decimas persolverent, statim ac intellexit, id parum illis gratum accidisse, excusatorias alias litteras dedit, quibus charitas, quæ aliqua ex parte inter eos læsa videri posset, ætiori vinculo, imo insolubili glutino

tino compacta confisteret: unde apparet, inquit Baronius *ad annum 1131.* quales esse consueverint inter Sanctos querelæ & disensiones, in quibus ne charitas, quæ est vinculum perfectionis, disrumperetur, magna in primis adhiberi consuevit industria. S. Thuribius Limanus Archiepiscopus variis identidem ortis contentionibus inuictam, inquit Historicus, objecit patientiam & æquitatem: quod si aliquando rei gravitas eum impulit, ut severitatis Ecclesiasticæ aculeos in Clericos nonnullos exereret, statim solitam cum illis amicitiam redintegavit, & Præfecturam quamdam, de qua lis erat, concessit; nam, ut subdit idem Historicus, *Sancti facile placabiles iras gerunt, imo nomihil sui juris paci resarciendæ, vel conservandæ libenter condonant.* Ven. Fr. Bartholomæus de Martyribus Archiepiscopus Bracharensis cum varias senserit excitari turbas a Canonicis suæ Metropolitanæ propter erectionem Seminarii, quam ipse meditabatur, recusantibus Canonicis quidquam de suis præbendis, & distributionibus contribuere juxta ac mandaverant litteræ Pontificiæ, ipse non insurrexit, non litem instituit, sed blande & humaniter primo animorum motus compescuit, deinde, ut litterarum Pontificiarum rigor in aliquibus punctis temperaretur, permisit, imo sibi desumpsit has partes scribendi ea super re ad Romanam Curiam, ut per ipsam ejusmodi temperamentum liceret: qua quidem humanitate mirifice deliniti Capitulares, ultro se Archiepiscopi voluntati accommodarunt, *ut in ejus Vita lib. 3.* Habes sparsim in decursu Operis, quæ S. Anselmus, S. Thomas de Villanova, S. Franciscus Salesius, Ven. Card. Belarminus, aliique exempla hac in re dederint, nobisque omnibus proposuerint.

ADJUMENTUM V.

Doctrina & exemplum Christi Domini..

253. **C**hristus Dominus qui est via, veritas, & vita, verbo & exemplo nos docuit pacem & concordiam diligere. Etenim Apostolos alloquens ex hoc Mundo abiturus, *pacem*, inquit, *relinquo vobis, pacem meam do vobis*, idest, ut explicant Janfenius ac Toletus, *mutuam inter vosmetipsos concordiam*. Hinc S. Augustinus *de verbis Domini secund. Joan. ait*: *Non poterit ad hereditatem Domini pervenire, qui testamentum pacis noluerit observare: nec potest concordiam habere cum Christo, qui discors voluerit esse cum Christiano*. Imitantur quidem sacri ministri, ac præsertim Prælati, Christum Dominum, dum passim sacra inter mysteria repetunt, *Pax vobis*: sed optime advertit S. Chrysostomus: *Si Pax non habetur in corde, quasi in scena res agitur, & ludo, cum Christus pacem, non ex ore, sed ex corde desideret, & affectu velit proximum salvari, non labiis*. Accedit, quod absolutissimum in hac re ipse se nobis exhibuit exemplar; etenim non solum cum suis Apostolis, viris ante acceptum Spiritum Sanctum idiotis ac rudibus, patientiam, mansuetudinem, & charitatem plane admirabilem exercuit, verum etiam in ipsa Cruce suis crucifixoribus ignovit, & pro eisdem oravit. Quare non pigeat Chri-

416 DE TUENDA PACE, ET CONCORDIA &c.

Christianum, præsertim Ecclesiasticum, quod fecit ac docuit Christus: & prisca illa primorum Christianorum tempora reflorescant, quando multitudinis credentium erat cor unum & anima una.

254. Supereſt, ut cum S. Bernardo rem sic absolvam: *Si quid erupit, quod non fuit, aut secus quam fuit dicendum, sit quaeso apud vos quasi non dictum: ubi vero dixi quod oportuit, aut ubi oportuit, sit non frustra dictum.* Caterum hoc quidquid est Operæ, Catholicæ Ecclesiæ, & ejus visibilis Capituli judicio, perpetuo subiectum esse volo.

F I N I S.

INDEX

I N D E X

M A T E R I A R U M.

A

Absolvendi facultas an sit in Episcopo Titulari relate ad suos subditos &c. *pag.* 31. eam quam habent a Trident. subdelegare possunt Episcopi. 202. *V. Jurisdictio.*

Academix testimonium requisitum ad Episcopatum 16.

Acceptio personarum quandonam committatur in judiciis 290.

Acquirat Episcopus Titul. per se suæ Ecclesiæ, per accidens Summo Pont. si fuerit Regularis 6.

Altare portatile relate ad Episcopos Titular. 88. relate ad Protonotarios 151. & *seq.*

Ambire, idest aspirare ad Episcopatum, quando sit illicitum 311.

Anniversariorum administratio modo ad solum Capitulum privative, modo etiam ad Ecclesiæ Beneficiatos pertinet 379.

Appellatio frivola quæ 351. appellationis substantialia *ibid.*

Approbare ad Confessiones nequit Episcopus Titul. Sacerdotem nostratem pro suo diocesano 44. Penes quem sit facultas approbandi ad Confessiones *V. Jurisdictio.*

Approbatus ad Confessiones censetur Episcopus Titul. 31.

Archiepiscopi Titulares non tenentur petere Pallium 71. iidem nequeunt Crucem elatam ante se deferre 80.

Archipresbyteri Basilicarum Urbis 247 Vicarium tenentur sibi constituere

Tom. I.

248. Eorum potestas, ac jurisdictio 255. & *seq.* Archipresbyter Vaticanæ est Ordinarius in spiritualibus 258.

Assistentia Episcopo debita a Canonici 345. ejus modus, & tempus 346.

Assistere matrimonio an, & quando possit Episcopus Titul. 44.

Associatio, seu deductio Episcopo debita a Canonici 347.

Astylo gaudet palatium Episcopi Titul. 84.

B

Basilicæ Urbis præcipuæ 247. Sunt Rom. Pont. Cathedrales 263. Vaticana potitur exemptione 258. Clerum habet tum numero, tum nobilitate præcellentem 263. *V. Vicarius Basilicæ.*

Benedicere in aliena diocesi personis occurrentibus nequit Episcopus Titul. 38. rogantibus autem caute, & raro videtur posse 39.

Benedicere vestes sacras &c. valide possunt Episcopi Titul. 36. an, & quando possint licite 39. Ejusmodi facultatem delegare possunt Episcopi Cardin. Suburbic. Romæ commorantes Sacerdoti in propria respectiva Ecclesia existentibus 189.

Benedictionem Episcopalem in Missa solemniter nequit dare Episcopus Titul. sine licentia &c. 38. potest tamen non solemnem *ibid.*

G g g

Be-

Beneficium in quo formaliter consistat **5**. An esse possit sine redditibus *ibid.* Beneficium est Episcopatus Titularis *ibid.* Beneficia possunt conferri Episcopo Titul. sine dispensatione &c. **7**. Præhabita non vacant per assumptionem ad Episcopatum Titularem *ibid.* nec sunt reservata *ibi*. Omnia possunt absolute loquendo conferri a Papa **11**. Beneficium actu Curatum est compatibile cum Beneficio habitu tantum Curato **22**. Beneficia an, & quatenus liceat resignare **181**. Potestas ea conferendi cuicunque possit committi ab Episcopo **202**. Quenam Beneficia conferre possint Episcopi Cardin. Suburbic. **200**. & *seq.* quanam possit Vicarius Apostolicus **237**. & *seq.* quanam Archiepiscopus Vaticane **257**.

Bona Episcopi Titul. an, & quando subiaceant spolio **7**. Bona Capituli, de quibus curare tenetur Episcopus **364**. & *seq.* Quenam bona alienare nequeat Episcopus sine consensu Capituli **395**.

Bulla Episcopatus Titularis **37**.

C

Canonici qui **335**. eorum vivendi forma ante, & post millenarium Ecclesie **337**. & *seq.* Constituunt unum quasi corpus civile **339**. Quodnam sit illius caput proximum & immediatum *ibid.* An præter assistentiam teneantur etiam in Choro psallere **364**. Quomodo *ibi* gerere se debeant **365**. Qualitates requisitæ in admittendis ad Canonatum **366**. Duo Canonici detineri possunt pro servitio, & assistentia Episcopi **345**. in iis etiam Canonici Doctoralis, aut Magistralis **346**. non tamen Pœnitentiarius *ibid.* iidem absentes a Choro integre percipiunt fructus præbendarum **345**. exceptis tamen distributionibus quotidianis *ibid.* V. Capitulum.

Canonici Episcopus Titul. quo habitu debeat uti assistens Choro **59**. Habet in Capitulo jus suffragii magis ponderativum *ibid.* Varia circa eum cæremonialia *ibid.* Quando non lucretur fructus **61**. Quando lucretur, & quando non lucretur distributio-nes *ibid.*

Canonizationum iudices possunt esse Episcopi Titul. **85**. in Canonizatione Sanctorum, & insuper processu fabricando semper unus ex Protomotiariis intervenit **101**. **123**.

Capitulum quid sit **335**. Capituli Cathedralis dignitas, ac præeminentia **336**. Quenam Episcopo debeantur a Capitulo **344**. & *seq.* Interesse debet Concioni tempore Adventus, & Quadrag. quando eidem interest Episcopus **348**. item accedere ad eas Processiones, quibus Episcopus Pontificaliter intervenit **350**. & *seq.* Episcopi iudicium tenetur subire **351**. Capitulum: qua tale a Pontif. excommunicari potest, non autem ab Episcopo **352**. potest tamen ab eo suspendi, & interdicti *ibid.* Censurari nequit ob debitum pecuniarium **354**. Quid possit sine, & cum Episcopo **377**. & *seq.* Quid non possit etiam de Episcopi consensu **379**. V. Canonici.

Cappelle quenam dicantur publicæ **196**. Cardinalatus componibilis cum Episcopatu Titulari **50**.

Cardinalis Regularis Professus ex Ordine militari Hierosolymitano **221**. An teneatur, aut saltem possit militie vacare **224**. & *seq.* Testari non potest absque Pontificis concessione **230**. Tenetur ad deferendum habitum suæ Religionis **231**. Quando peccabit contra paupertatem *ibid.* Privilegiis, gratiis, & Indulgentiis sui Ordinis uti potest, & quatenus **232**. V. Equites Hierosolymitani.

Cardinalis Vicarius Urbis quam iurisdictione-

- ditionem habeat in Episcopatus Suburbicarios 174. 185. *& seq.*
- Causæ civiles, & criminales Episcoporum Titul. a quo cognoscendæ 49. Causæ Papales quatenus delegari possint Protonotariis non participantibus 100. Causæ majores, ad quas indiget Vicarius speciali commissione 178.
- Censura lata ab Episcopo sine consensu Capituli an valida sit 405. Casus de eo proponitur, ac resolvitur. *ibid.* Censuris parce uti debent Ordinarii 353. Praxis pro iis ferendis contra Capitulum *ibid.* Quinam possint censuras ferre *V. Jurisdictio.*
- Cessatio a Divinis an a Capitulo ferri possit 386.
- Chorepiscopi quinam essent 2.
- Citatio, si aliquando faciendâ sit Capitulo, capitulariter fieri debet 354. Citatio partis censuram debet præcedere 405. Limitatio 408.
- Clausulæ generales an, & quando comprehendant Cardinales 193.
- Clericus conjugatus non plene gaudet privilegiis Clericalibus 175. Quid de bigamo *ibid.* Neuter eligi potest in Vicarium Generalem *ibid.*
- Collatio Episcopatum quot modis fiat, & a quo 171. facta criminoso irritanda 16. Ad quem spectet collatio Episcopatum Titularium 12. *& seq.*
- Collegiatæ Canonici, & Capitulum 336.
- Collegii Protonotariorum dignitas 99. 101. 103. *& alibi.* Quotuplex aditus ad idem Collegium 108. Ejus locus *ibid.*
- Conciliis an, & quatenus interesse possint Protonotarii 107. Ad Concilia possunt vocari Episcopi Titul. non est tamen necesse quod vocentur 46. *& seq.* Conc. Tridentino non interfuerunt nomine solo Episcopatus Titularis *ibid.* Qua ratione intelli-
- gendus de Lugo asserens, nullum Titularem reperiri in Nomenclatore post Concilium *ibid.* *& pag. 52.*
- Conclavis Rotæ qua diligentia, & sub qua pœna a Prælati custodiendâ 103. *& seq.*
- Concordia inter Episcopum & Capitulum *V. Pax.*
- Confessio *V. Absolvere.*
- Confessarium sibi potest eligere Episcopus Titul. & qualem 81. An Episcopi Cardinales Romæ commorantes eligere possint non approbatum ab Ordinario Romano 194.
- Confirmationem possunt ministrare Episcopi Titul. 3. 40. illicite sine Ordinarii licentia 38. Sufficit aliquando præsumpta 40.
- Congregationes Sac. Rit. & Casuum in diocesisbus constituere tenentur Episcopi Cardin. 113. Congregationes Cardinalium, Sede vacante, in sua ordinaria potestate perseverant. 105.
- Consecratio Rom. Pont. ad quem privative spectet 215. Consecratio suscipienda ab Episcopo Titul. intra trimestre a confirmatione 70.
- Consensus in quo differat a consilio 394. Quando, & quibus in rebus exigatur consensus Capituli *ibid.* *& seq.* Notabilis exceptio 400. Quando requiritur, nulliter aget Prælati non sequendo id, quod major & sanior pars Capitularium decreverit 394. Ejusmodi consensus modo debet esse expressus, modo sufficit tacitus 395.
- Consilium in quo differat a consensu 394. Quando, & quibus in rebus exigatur consilium Capituli 399. Notabilis exceptio 400. Quænam observare debeant Capitulares adhibiti in consilium ab Episcopo 401.
- Constitutio Alex. VII. de Archipresbyteris, & Vicariis Basilicarum Urbis 270.

Constitutio Bened. XIV. de privilegio doctorandi Protonotariis concessa 129.

Constitutio Sixti IV. de privilegiis Protonotariorum cum notis ad textum 127. & *seq.*

Constitutiones veteres Capituli, per consuetudinem jam derogatæ, an, & quomodo possint ab Episcopo in usum revocari 356. & *seq.* Casus de eo proponitur, ac resolvitur *ibid.*

Consultor quando, & qualiter peccabit contra veritatem 110. quando aliorum sententiæ se possit accommodare *ibid.* Sac. Rit. Consultoris munus quanti intersit *ibid.*

Convocatio Capituli a quo, quando, & ubi facienda 400.

Crimen concussionis 119.

Crux Patriarchalis V. Patriarchæ.

Crux pectoralis. relate ad Episcopum Titul. 33.

D

Decanus sacri Collegii quis 169. Ejus præcedentia, & prærogativa *ibid.* & *seq.* Decanatus Sac. Collegii an privative spectet ad cœtum Episcoporum Card. 116.

Decimæ an solvendæ ab Episcopo Titul. 84.

Delegati esse possunt Episcopi Titul. tum Pont. tum Dioscesani 86. Delegati potestatem quamdiu perseveret 105. & *seq.*

Diaconie Cardinales quæ 168.

Dignitas Ecclesiastica quæ, & quatuorplex 165. an, & qualem habeat Vicarius Basilicarum *ibid.* an, & qualem Vicarius Generalis 194. Dignitas, & qualitas Episcoporum Titul. 49.

Dimissorias an, & quatenus dare possint Episcopi Cardin. Suburbic. 190. & *seq.* An, & quando eas dare possint

Titulares 45. An, & quando Vicarius Apostolicus 127. Dimissorias dare potest Archiepiscopus byter Vaticanæ 161. non tamen ejus Vicarius *ibid.* sicut neque Vicarius Generalis Episcopi 163. Limitatio *ibid.* Quando possit Vicarius Capitularis 301. & 383.

Discordia, lis, ac dissensio, alia est per se, alia per accidens 339. *Utriusque* remedium 343. Unde, & quando cœperint lites, ac discordiæ inter Episcopum, & Capitulum 339. quænam fuerint celebriores a millennario Ecclesiæ 341.

Dispensare an, ubi, & quando possint Episcopi Titul. 32. An, & quam dispensandi facultatem habeat Vicarius Basilicæ Vaticanæ 161. & *seq.* An, & quam habeat Vicarius Apostolicus 138. Quid de Vicario Generali, & Capitulari 178. & 300.

Disponendi privilegium habent Protonotarii 123. pro qua summa, quando, & quatenus *ibid.*

Dispositio loquens de Episcopo habet locum in Titul. 7.

Distributiones Canonicales ob absentiam a Choro amissæ quibus accrescant 369. Limitatio *ibid.* Eas non lucrantur duo illi Canonici, quos Episcopus pro servitio, & assistentia detinebit 345. nec Vicarius Capitularis a Choro absens propter officium 199.

Doctorandi privilegium habent Protonotarii, & quatenus 125. & *seq.*

Doctoratus requisitus ad Episcopatum Titularem 19. ad Vicarium Generalem 176. ad Capitularem 198. ad Examinatorem Synodalem 397.

Doctrina quæ, & quanta requiritur in Episcopo Titul. 18. & *seq.* Quæ, & quanta in Protonotariis, & Prælatiis 112. in Vicario Basilicarum 150. Ratio habenda in facultatum studio 113. *Librorum* delectus *ibid.* & *seq.*

Eccle-

E

Ecclēsia quando censeatur quasi vacare 384. & *seq.* Ecclesia in partibus an dicenda sit sancta 4. Parochialis vacans an possit sine concursu conferri ab Episc. Card. Romæ existente 201.

Episcopi nomen, & dignitas 309. ejus officium 311. Potestas tum Ordinis, tum jurisdictionis 313. & *seq.* Non dandi parvis urbibus, & cur 104. Duo olim in eadem urbe *ibid.* Episcopi actuales sunt capaces suscipiendi, & retinendi Episcopatum Titularem 22. Episcoporum privilegia 315. Quotuplex eorum vocatio ad Episcopatum 310. Quenam Episcopus mandare possit Capitularibus ratione status Clericalis, Officii, & Beneficii 349. Quenam ab eo debeantur Capitulo 364. & *seq.* Quid non possit sine Capitulo 394. Quando illius consensu indigeat ad validitatem actus 395. quando solo consilio, & consultatione 399.

Episcopi Cardinales Suburbicarii quinam sint, & quot 167. & *seq.* Unde, & quando cœperint vocari Cardinales *ibid.* Quenam olim eorum ministeria 168. Quinam ex iis habeant potestatem etiam civilem & temporalem in suis diocēsis 185. An uti debeant ea intitutione Dei, & *Apostolicæ Sedis gratia* &c. 213. Sunt postulandi, non eligendi, ad Dignitatem inferiorem 215. Quid juris obtineant circa electionem, & consecrationem Rom. Pont. *ibid.* An cæteris Cardinalibus præmi-neant in munere assistendi Pontifici *ibid.* Episcopi Gard. Suburb. vitæ sanctitate illustres 218.

Episcopi Scotti qui 2. Episcopi sine titulo ullius Ecclesiæ *ibid.*

Episcopi Titulares qui 1. Sunt in triplici differentia *ibid.* Sunt vere Epi-

scopi 3. Incunt matrimonium spirituale cum sua Ecclesia *ibid.* Initium habuerunt post amissionem Orientis 4. ex occasione subrogandi Episcopos in urbes captivas 5. Obtinēt Beneficium habens curam animarum 5. & *seq.* Nequeunt transferri ad aliam Ecclesiam sine solutione prioris vinculi 6. Nequeunt eligi ad aliam Ecclesiam, sed postulari *ibid.* Non subsunt Episcopo diocēfano *ibid.* nec Religiosi Prælati Regularibus *ibid.* Possunt consequi alia Beneficia 7. Eorum usus absolute expedit in Ecclesia 8. Parce regulariter sunt creandi 11. Qualitates in iis requisitæ 16. An promovendus dignior cæteris 17. An ejusmodi Episcopatus sint ad liberam collationem Papæ 12. & *seq.* Quorum est spes proxima reductionis, censentur quo ad multa actuales 14. Episcopi Titul. debent esse e legitimo matrimonio 17. Sunt æque honorandi ac alii Episcopi 27. Differunt a simplici Sacerdote non solum ratione Ordinis, sed etiam ratione jurisdictionis 43. Aliqui Titulares habent redditus 70. Notitia Episcoporum Titul. qui a seculo XIII. sanctitate, doctrina, rebusque præclare actis floruerunt 90. & *seq.*

Equites Hierosolymitani 221. Ordinis institutum, & habitus 222. Sunt strictè Religiosi 221. & *seq.* A multiplici tamen lege Religiosis omnibus communi sunt exempti 232. Possunt de se ipsis disponere, & promoveri ad Ecclesiasticas Dignitates 223. Promoti ex iis ad Cardinalatum *ibid.*

Eucharistiam an, & quatenus liceat ministrare in Oratorio extra tempus Paschale 157. De cujus licentia asservari possit SS. Eucharistia in Oratorio, vel Ecclesia alicujus Conservatorii Puellarum 202. & *seq.*

EXA-

Examen pro concursu an Romæ in suo palatio possint instituere Episcopi Cardin. Suburbic. 202. Examini non subijciuntur Episcopi Titul. 24. subijciuntur tamen, si transferantur ad Episcopatum æqualem *ibid.* li- cem examinare possunt a se ordi- nandos 45. Quale requiratur exa- men in promovendis ad Ductora- tum a Protonotariis 129.

Excommunicandi potestatem activam habent Episcopi Titul. 43. An eam habeat Archipresbyter Basilicæ Va- ticane 257. Penes quos sit ejusmodi potestas *V. Jurisdictio.*

Excommunicatio. *V. Censura.* Excom- municationibus in jure comprehen- duntur Episcopi Titul. 83.

Exemptionem habent Protonotarii a jurisdictione Ordinarii, & aliorum Judicum, & quatenus 139. & *seq.*

F

Facultates absolvendi, dispensandi &c. a Trident. concessas subdele- gare possunt Episcopi 202.

Familia Episcopi Titul. gaudet privi- legio fori 84.

Familiarem suum triennalem ordi- nare nequeunt Episcopi Titul. 33.

Familiares Papæ declarantur Proto- notarii 136. & *seq.* Eorum privi- legia *ibid.*

Fidei Professio ab Episcopo Titul. emittenda 72. a Protonotariis 109. a Canonici 364.

Fidelitas Ecclesiæ, & Pontifici exhi- benda a Prælati 114. & *seq.*

Finis multiplex, ob quem creantur Episcopi Titul. 27. & *seq.*

Forma de stylo Curie observanda in promotione Episcoporum Titul. 24.

Forma observanda in eorum conse- cratione 26. Forma admissionis ad Protonotarium Collegium 108.

Forum competens Episcoporum Titul. 49. & 83. Capituli 351.

Fructus præbendæ Canonialis quan- do percipi incipiant 369. amissi ob absentiam a Choro cui debeantur *ibid.* Eos integre percipiunt duo illi Canonici, quos Episcopus pro ser- vitio & assuetudine detinebit 345.

Functiones Episcopales, impedito Episcopo, ad quem spectent 240. & 295.

G

Gabellæ, a quibus eximuntur Pro- tonotarii 124.

Gradus honorum Artium, & Faculta- tum studiosis constituti 125.

Gradus consanguinitatis, & affinita- tis cognoscendi regula 284.

Gratia facta non perit concedentis morte 106. Limitatio *ibid.*

H

Hæretici an veniant nomine Inf- delium 2. Eorum libri de Reli- gione tractantes nequeunt sine li- centia legi ab Episcopis Titul. 79. & *seq.* Episcopus Titularis de hæ- resi suspectus, aut Hæreticus, quan- do a Diocesano detineri possit 83.

Honorarii Protonotarii qui 100.

Horas Canonicas an teneatur recitare Vicarius Basilicæ ex vi solius Vica- riatu 253. An idem, quando tene- tur aliunde, possit recitare in Choro partem Officii juxta ritum Basilicæ, & aliam partem extra Chorum juxta ritum communem 254. Ad Horas Canonicas non obligat Beneficium stabiliter carens redditibus 6.

Hugonis Cardinalis de Alatro factum commendabile 115.

I

Illustres dicuntur Protonotarii, & quare 102.

Impedimentum publicæ honestatis non agit retro 285. Casus de eo *ibid.*

In-

Indulgentia relate ad Episcopos Titul.
36. relate ad Vicarium Apostolicum.
238.

Infidelis qui baptizatur in nostris regionibus, cuius Episcopi fiat subditus relate ad Ordines 34.

Interdictum ferri potest ab Episcopo in Capitulum qua tale 352. ejusmodi interdictum non erit particulare, sed generale 353. utriusque interdicti differentie morales *ibid.* Interdictum locale an ferri possit a Capitulo 386.

Joannes Franciscus Cardin. Commendonus Prælatorum exemplar 111. *& seq.*

Irregularitas an, & quondam incurritur a Clericis militantibus 230.

Judices, a quibus eximuntur Protonotarii 141.

Juramentum emissum ab Episcopis Titul. in sua consecratione quomodo intelligendum 11. Quodnam præstandum sit a Protonotariis 102. 109.

Jurisdicção quæ, & quotuplex 41. Quæ & qualis competat Episcopo Titul. *ibid.* *& seq.* Eam non habet in suos familiares in foro poli 43. neque in foro tori *ibid.* In jurisdictione voluntaria potest se subicere Episcopo diocesano 50.

Jurisdicção Episcopalis 314. eam exercere nequit Episcopus, nisi post acceptas Apostolicas Litteras *ibid.* nec sine iis offensis admitti & recipi, aut Ecclesiæ possessionem consequi potest *ibid.* Limitatio *ibid.* Quo jure, & quibus in casibus eam exercere possit in Regulares exemptos *ibid.* an, & quatenus extra proprium territorium 315. Ejusmodi jurisdictionis quando transeat ad Capitulum 383. An eam Capitulum exercere possit Episcopo excommunicato, vel suspenso 383. An vivo absente, vel negligente 384. Quid, si Episcopus sit notabiliter negligens in administrando munere Episcopali &c.

385. vel si translatus ad aliam Ecclesiam, ejus possessionem nondum adiverit *ibid.* An Episcopi Card. Suburbic. habeant integram potestatem jurisdictionis in suis respective Episcopatibus 185. *& seq.* An eam tam voluntariam, quàm contentiosam exercere possint in ipsa Urbe Roma 187. *& seq.* Jurisdicção Vicarii Apostolici 237. Archipresbyteri, & Vicarii Basilicarum Urbis 255. *& seq.* Vicarii Generalis 277. *& seq.* Vicarii Capitularis 300. Vicarii Foranei 304.

Jus patronatus non cessat per mutationem Ecclesiæ 14.

Jus reverentiale an præstandum sit ab exemptis erga Ordinarium 143.

L

Legatis a latere subjiçuntur Protonotarii 141. an etiam Legatis natis *ibid.*

Legitimandi privilegium Protonotariis concessum 132. *& seq.*

Lex. universalis excommunicationis &c. comprehendit etiam Cardinales 225. Legibus Diocesani an, & quomodo teneantur Episcopi Titulares habentes quasi domicilium in aliqua diocesi 75.

Libelli, vulgo *memoriali cicchi* 183. quomodo cum iis gerendum *ibid.*

Libros prohibitos sine licentia nequeunt legere Episcopi 79. *& seq.* An eos legere possint Episcopi Card. Suburbic. 193. Librorum delectus in facultatum studio tenendus 113. Libri non sanæ doctrinæ quantum noceant incaute legentibus 305. mores corrumpunt, ac Fidem *ibid.* pro viribus ablegandi sunt, maxime a Scholis, Seminariis, Monasteriis, & quare *ibid.*

Licentia obtinenda pro conferendis Sacris Ordinibus debet esse expressa 33.

Li.

Limina Apostolorum an teheantur visitare Episcopi Titul. **76.** Quid de Episcopis Card. Suburbic. **108.**

Lites *V. Discordia*.

Litigare an Episcopo liceat **370.** & *seq.* Casus de eo proponitur, ac resolvitur *ibid.*

Locus Episcopi Titul. in sessionibus **53.** **Protonotariorum** in Consistoriis, & Cappella Pontificia **106.** in Conciliis **107.** in solemnibus equitatu **123.** Loci præeminentia Episcopo debita **344.**

M

Magister ceremoniarum Capituli primo ac principaliter inservire debet Episcopo **346.**

Matrimonii spiritualis Episcopi cum Ecclesia proprietates **4.** Illius vinculum quo sensu dicatur majus, quam vinculum matrimonii carnalis **180.** An sit de jure Divino indissolubile *ibid.* An ejusmodi matrimonium ineant Episcopi Titul. cum sua Ecclesia ab Infidelibus occupata **3.**

Matrimonium validum ne sit, quando Parochus, & testes specificæ, & in individuo contrahentes non cognoverint **286.** & *seq.* Praxis pro causis matrimonialibus **280.** & *seq.*

Militia quibus sit vetita per sacros Canones **224.** & *seq.*

Missam celebrare in aliena diocesi potest Episcopus Titul. **38.** non tamen in ea uti Pontificalibus sine licentia *ibid.* in Missis de turno, si fuerit Canonicus, abstinere debet, & alium subrogare **60.** Missam applicare non tenetur pro populo **74.** An Missam audientes die festo in Sacello Episcopi, vel Cardinalis &c. præcepto satisfaciant **156.** **195.** & *seq.* *V. Altare*, & *Oratorium*.

Monasteria Monialium adire quatenus liceat Episcopo Titul. **76.**

Monitio debet censuram præcedere ad ejus validitatem **405.** Limitatio **407.**

Morum integritas Prælati incumbens **110.** & *seq.*

Munerum acceptio an, & quatenus liceat in judiciis **290.** An, quæ, & quando ea possint Episcopi Titul. accipere pro exercitio Pontificalium **77.** an, & quatenus Protonotarii **118.**

N

Nobiles efficiuntur Episcopi Titul. per talem assumptionem **49.** Notarii qui **99.** Usus, & officium *ibid.* quando, & quare appellati sint Protonotarii **100.** & *seq.* quare Participantes *ibid.*

Notarios creandi privilegium habent Protonotarii **120.** & *seq.* Quinam sint ejusmodi Notarii *ibid.* An Clericus, aut Religiosus possit deputari in Notarium **131.**

Nullatenes, & nullatenenses Episcopi qui **1.**

Nuncii Apostolici an, & quatenus procedere possint contra Protonotarios **141.**

O

Obedientia Episcopo debita a Capitulo in quibus præstanda **348.** & *seq.* Sub qua culpa, & quibus sub pœnis **355.** Casus de eo proponitur, ac resolvitur **556.** & *seq.*

Obligationes Episcopi Titul. aliæ positive, aliæ negative **68.** & *seq.* Obligationes generales Protonotariorum **110.** & *seq.* particulares **119.** & *seq.* Obligationes Episcoporum Cardia. Suburb. **304.** Vicarii Apostolici **240.** Vicarii Basilicarum Urbis **251.** & *seq.*

Officialis Episcopi in quo differat a Vicario Generali **273.**

Offi-

P

Officium Episcopi 311. Episcopi Card.

Suburbic. 183. & seq. Protonotario-

rum 101. Sede vacante 102. & seq.

Officium Vicarii Basilicarum 251.

& seq. V. *Obligatio*.

Officium juxta ritum suæ Religionis quatenus possit recitare Episcopus Regularis 64.

Optare Episcopatus Suburbicarios quinam possint 174. & seq.

Orare tenentur Episcopi Titul. pro sua Ecclesia 74.

Oratorium habere possunt Episcopi Titul. in proprio Palatio 86. quatenus etiam Romæ 87. Possunt in eo celebrari plures Missæ *ibid.* in eo satisficit præcepto a quolibet interesse, & quolibet die festo *ibid.* & 156. 195. & seq.

Ordinare possunt valide Episcopi Titul. 30. illi tamen sine licentia

Ordinarii 33. etiam si resideant in

locis exemptis *ibid.* Culpa in alienis subditis ordinandis quæ 34. pœna 35. Nequeunt ordinare familia-

res ad titulum triennialis servitutis

33. nec venientes ex iis partibus In-

fidelium, ubi habent Titulum 34.

Episcopi Card. Suburb. ordinare

possunt suos subditos per se, vel

per alios 192. non tamen extra

limites suarum diocesium *ibid.* nec

Romæ in sacello Palatii 193. Limi-

tatio *ibid.*

Ordinarius an habeat jurisdictionem

in Protonotarium 139. an illum

queat declarare, aut denunciare

excommunicatum 141. an, & quando

possit contra eum procedere tan-

quam Delegatus Apostolicus 142.

V. *Exemptio, Episcopus, & plura per*

totum. Quinam veniant nomine

Ordinarii 141.

Offensis Episcopi munus, & præro-

gativa 170. 179. 185.

Pallium nec solent, nec tenentur

petere Archiepiscopi Titulares

53. & 71. sine Pallio vocantur Ar-

chiepiscopi, ordinant Clericos &c.

ibid. Limitatur in Archiep. Nazare-

no *ibid.* Pallio utitur Episcopus

Ofstensis 170.

Papa quo sensu appelletur S. Petri Vi-

carius 273. Potest augere, vel mi-

nuere numerum Episcoporum Ti-

tul. 12. Liberam habet collationem

talium Episcopatum, & quate-

nus *ibid.* qua ratione possit consti-

tuere Episcopos in partibus Infide-

lium 15. non irrogat injuriam Ec-

clesiæ Græcæ constituendo tales Epi-

scopos 11.

Parænesis ad Vicarios tum Generales,

tum Capitulares, tum Foraneos re-

spectivè 304.

Parochus an constitui possit in Vi-

carium Generalem 276. an in Vi-

carium Capitularem 299.

Participantes qui 100.

Patriarchæ majores quinam sint 80.

possunt per totum orbem, ubi non

sit Papa, vel ejus Legatus, deferre

Crucem elatam *ibid.* Titulares ne-

queunt conferre Pallium suis respec-

tivè Archiepiscopis 71. Hierosoly-

mitani Titulares 14.

Patria potestate eximuntur Episcopi

Titul. 49.

Pax & concordia inter homines qui-

bus obtineatur mediis 342. *Quomo-*

do pacifice & concorditer vivent

Episcopus & Capitulum 343. *Praxis*

in hunc finem Episcopo proposita

360. Alia Capitulo proposita 374.

& 391. Alia denique respiciens

Episcopum simul & Capitulum 409.

Adjumenta quædam ad tuendam

pacem 411. & seq.

Perfectionem vitæ Christianæ tenetur

habere Episcopus Titul. 68. In quo

ca consistat *ibid.*

Pœnzæ ab Episcopo statuendæ in Capitulum 352. a Vicario Generali in iudiciis 297. pecuniariis an, & quando uti oporteat *ibid.*

Pœnitentiæ Sacram. *V. Absolvere*, & *Confessor*.

Pontificalia in aliena diœcesi exercere nequeunt Episcopi Titulares 39. neque in ea Ecclesia, ubi exerceant jurisdictionem 38. Suffraganei quando possint 41. Possunt in propria diœcesi in casu &c. 43. Pontificalibus utendi privilegium habent Protonotarii, & quatenus 147. & *seq.*

Potestas Ordinis Episcopalis 313. & *seq. V. Ordinare*.

Potestas jurisdictionis 313. & *seq. V. Jurisdictio*.

Præcedentia Episcopi Titul. 56. in concursu aliorum Episcoporum *ibid.* Præcedentia Protonotariorum relate ad Episcopos, & alios Prælatos 106. & *seq.* Præcedentiæ ordo inter Episcopos Card. Suburb. 169. Unde defumatur præcedentia inter Cardinales 178.

Prædicare populo suo tenentur Episcopi Cardin. Suburb. 211. Episcopi Tituli. Prædicatores nequeunt mittere ad suas Ecclesias 46.

Præminentia loci debita Episcopo 344.

Præminentia Episcoporum Titul. 49. & *seq.* Quæ illis competant determinate in Curia 54. in aliena diœcesi &c. *ibid.* & *seq.* Præminentia Protonotariorum 106. & *seq.* Episcoporum Cardin. Suburb. 214. an hæc redundant etiam in ipsorum Ministros *ibid.* Præminentiam supra alios Episcopos quando adepti sunt Episcopi Cardin. 169. Præminentia Vicarii Apostolici 239. Vicarii Basilicarum 263. & *seq.* Vicarii Generalis 294. Capituli Ecclesiæ Cathedralis 386. & *seq.*

Præfatus Palatii Apost. quem locum

habeat in Cappella Pontificia 129. Prælati Domestici Papæ declarantur Protonotarii 136. & *seq.* eorum privilegia *ibid.*

Privilegia Episcopi 315. Titularium 81. & *seq.* Privilegio Curialium Urbis uti possunt 85. Privilegia Participantium in communi 122. & *seq.* Eorum elucidatio in particulari 125. & *seq.* Eorum usus pro rogatio ad quinquennium, dimisso officio 160. & *seq.* Privilegiis sui Ordinis uti potest Cardin. Regularis, & quatenus 232.

Privilegium derogans juri alterius strictè accipiendum est 388. uni concessum non extenditur ad alios ob similem, vel majorem rationem *ibid.*

Protonotarii Apostolici qui 99. origo, usus, & numerus 100.

Psalterio antiquæ versionis utitur Basilica Vaticana 354.

Q

Quasi domicilium, non autem domicilium, habent Episcopi Titulares in loco, quem eligunt pro sua habitatione 75.

Quæstiones Fidei quam potestatem habeant in Episcopos Titulares 83. quam in Protonotarios 141.

Qualitates requisitæ in promovendo ad Episcopatum Titularem 16. Qualitates personæ deputandæ in Vicarium Apostolicum 236. in Vicarium Basilicarum 250. in Vicarium Generalem 275. & *seq.* in Vicarium Capitularem 298. & *seq.* Qualitates in promovendo ad Canonica tum 366.

R

Reditus Collegii Protonotariorum 221. quando incipiunt de illis participare 269. quas ob causas

cos

eos amittant 121. Redditus Episcopatum Suburbicarium 217. & seq.

Referendarii utriusque Signaturæ sunt Protonotarii, & quatenus 102. & 123.

Retormatio an, & quomodo introduci possit in Capitulum ab Episcopo 356. & seq.

Religio non tenetur in rigore alere Religiosum assumptum in Episcopum Titul. 66. neque is obtinere potest dignitates Religionis *ibid.* gaudet tamen Indulgentiis, & aliquibus privilegiis ejusdem 67. Religionis votum an, & quatenus emitte possit Episcopus Titul. 77.

Religiosus est capax Episcopatus Titul. 20. etiam dimissus e Societate Jesu 21. Religiosi Episcopi Titul. quo ad habitum 61. quo ad exemptionem a Prælato, & Regula 62. & seq. tenentur ex voto Obedientiæ parere Pontifici 63. non autem Episcopo diocesano 64. acquirunt Pontifici, vel Cameræ Apostol. *ibid.* An, & quando teneantur in clauastro vivere 65. Religiosus exemptus quandonam possit ab Episcopo censurari 279. quandonam ab eodem declarari, seu denunciari excommunicatus, vel suspensus *ibid.* An eligi possit in Vicarium Generalem 275. an in Notarium deputari 131.

Reliquiarum cultus in Ecclesia antiquissimus 319. *Diversa* olim Ecclesiæ Latine & Græcæ circa ejusmodi cultum disciplina 320. & seq. Quomodo Episcopus debeat procedere in iis authenticandis 322. & seq. Signillum Episcopi non est unicus & necessarius modus probandi veritatem Reliquiæ 329. An, & qualiter peccet qui pro Reliquia unius Sancti supponit aliam 330. An possint ad cultum exponi minutæ parvulæ Reliquiarum 331. An Reliquiæ rite approbatæ possint deferri e collo ap-

pensæ *ibid.* An piscopus pro translatione Corporis, vel Reliquiarum alicujus Sancti indigeat consensu Capituli 397. *Reliquias* Sanctorum an, & quatenus possint approbare Episcopi Titulares 45. Quid de Vicario Generali 279.

Residentia personalis qualis, & quo jure incumbat Episcopis 312. Residentia relate ad Episcopos Titulares 72. & seq. relate ad Episc. Card. Suburb. 204. relate ad Vicarios Basilicarum 252. relate ad Canonicos 339. & 364. ad Vicarium Apostolicum 240.

Residuum massæ Capitularis an possit Capitulum sibi applicare cum, vel sine Episcopo 389. & seq. Casus de eo proponitur, ac resolvitur *ibid.*

Resignantes Protonotariatum quibus gaudeant privilegiis 114.

Reverentia Episcopo debita a Capitulo in quibus præstanda sit 344. & seq. sub qua culpa, & quibus sub penis 354.

S

Sabinensis Episcopi denominatio 171.

Sacramenta an aliquando teneantur per se ipsos ministrare Episcopi Card. Suburb. 212.

Sanctitate illustres inter Episcopos Titulares 90. & seq. inter Protonotarios 162. & seq. inter Episcopos Card. Sub. 218. inter Capitulares 402.

Statuta pro suo Collegio condere possunt Protonotarii 159. an, & quatenus ea obligent 121. & 160. Statuta Capitularia unde habeant vim obligandi 380. Conditiones ad eorum validitatem requisitæ *ibid.* An ad observantiam teneatur Capitularis, quando major pars Capituli ea non observat *ibid.* An statuta facta a Capitulo obligent successores 387. Confirmata ab Episcopo, vel Pontifice,

H h a

tifice, an, & quatenus revocare possit Capitulum sine Episcopo *ibid.* Quid de statutis juratis ab ipso Capitulo 382.

Secretarii Congregationum quam facultatem habeant Interpontificii tempore 109.

Secreti tenacitas Prælati incumbens 116. Secretum a Capitulo servandum in rebus ab Episcopo propositis 401. qua sub cu'pa *ibid.*

Sepultura respectu Episcoporum Titul. 90.

Simoniam in provisione Episcopatum Titul. quando, & quatenus 23.

Sponsalia a filiofamilias contracta cum animo contrahendi matrimonium infciliis parentibus an valida 281.

Suburbicariorum Episcopatum prærogativa 170. Electio, & Optio ad tales 172. & *seq.* Suburbicar. diocesum notitia 217.

Suffraganeus qui 57. & 209. ubi sint constituendi 57. annuus census illis assignandus, & quatenus *ibid.* Pontificalia exercent, & ubi *ibid.* Distributiones chorales non illis debentur 58. Præminentia, & Cereimonialia *ibid.* An Episcopi Card. Suburb. teneantur Suffraganeum sibi constituere 209.

Sumptus quinam requirantur in promotione ad Episcopatum Titul. 25. in Protonotariatus assentione 108.

Suspensionibus in jure an & quatenus comprehendantur Episcopi Titul. 23. Suspensionis poenam quando, & qualem incurrant Protonotarii 105. Suspendio ferri potest in Capitulum ab Episcopo 352.

Synodo diocesana interesse nequeunt compelli Episcopi Titulares 75. Limitatio *ibid.* An Episcopi Card. Suburb. teneantur singulis annis congregare Synodum 210.

T Abelliones V. Notarios creandi privilegium.

Templa, Altaria &c. valide consecrat Episcopus Titul. 35. illicite tamen sine Ordinarii licentia 37. Ad quem de jure spectet Templorum consecratio *ibid.*

Testari quinam a jure prohibeantur 230.

Theologia Scholastica quanti faciendæ sit a Prælati studiosis 113. Ejusdem vindicatio *ibid.*

Titulares Protonotarii qui 100. eorum vestitus, & privilegia 145. & *seq.* Quomodo eos creare possint. Protonotarii Participantes 143. & *seq.*

Tituli Cardinales 168. Quibus olim Titulis appellarentur Episcopi Card. 169. Tituli honorifici Episcoporum 53.

Tonsura valide confertur ab Episcopo Titul. illicite tamen sine licentia 21. Eam subditis conferre potest Episcopus Card. Suburb. in palatio Romæ existente 193.

V acationis tempus a Trid. Canonis indultum 356. Quibus tamen diebus eam assumere prohibeantur 565. Vacationis dies an, & quatenus assumere possit Vicarius Basilicæ 253.

Veritas quomodo examinanda, & aperienda in Congregationibus 120. & *seq.*

Vestes Sacerdotales benedicere V. Benedicere.

Vestitus Episcoporum Titul. 52. Protonotariorum 107. 123.

Vicarius quisnam sit, ac dicatur 272. Alter est natus, seu legitimus, alter datus

- datus, seu datus *ibid.* Dativus quis, & quoduplex *ibid.*
 Vicarius Apostolicus 235. Qualitas personæ deputatæ in Vicarium 236. Potestas eidem concedi solita 237. Ejusdem præeminentialia 239. Obligationes 240. Provisio, & emolumenta 242. Vicariatus expiratio 244.
 Vicarius Basilicarum Urbis 247. a quo, quomodo, & qualis constituitur 248. & *seq.* Ejus officium, & obligationes 251. & *seq.* Potestas 255. & *seq.* Præeminentia 263. & *seq.* Honorarium stipendium 266. Expiratio Vicariatus 267. Elenchus Vicariorum Basilicæ Vaticanæ 268.
 Vicarius Capitularis quis sit, a quo, quando, quomodo, & qualis eligendus 297. & *seq.* Ejus potestas, ac jurisdictio 300. Quando expiret illius officium 301. & *seq.*
 Vicarius Foraneus quis 303. Quæ, & quanta sit ejus potestas 304. An eam possit subdelegare *ibid.*
 Vicarius Generalis 272. Ejus constitutio, & creatio 274. & *seq.* Jurisdictio, ac potestas 277. & *seq.* Quomodo se geret in causis matrimonialibus 280. & *seq.* & 285. & *seq.* Quomodo in nonnullis perti-

nentibus ad rem beneficalem 292. in judicio de qualibet alia re exercendo, pœnisque pro delicto irrogandis 290. & *seq.* Quando, & qualiter debeat Episcopo obedire 292. Ejusdem Vicarii dignitas & præeminentia 294. Vicariatus expiratio 295.

Visitare tenentur Episcopi Card. Suburb. per se, vel per alios suas respectivè Ecclesias 207. Visitationi diocesane subest Episcopus Titul. Canonicus 60.

Visitatio Sacrorum Liminum V. *Limina.*

Vocatio ad Episcopatum quoduplex 310.

Votum Religionis 77.

X

X Enia relate ad Protonotarios 118.

Z

Z Elus integerrimus Capituli Coloniensis adversus duos Archiepiscopos suos in hæresim prolapsos 384.

ERRATA

CORRIGE.

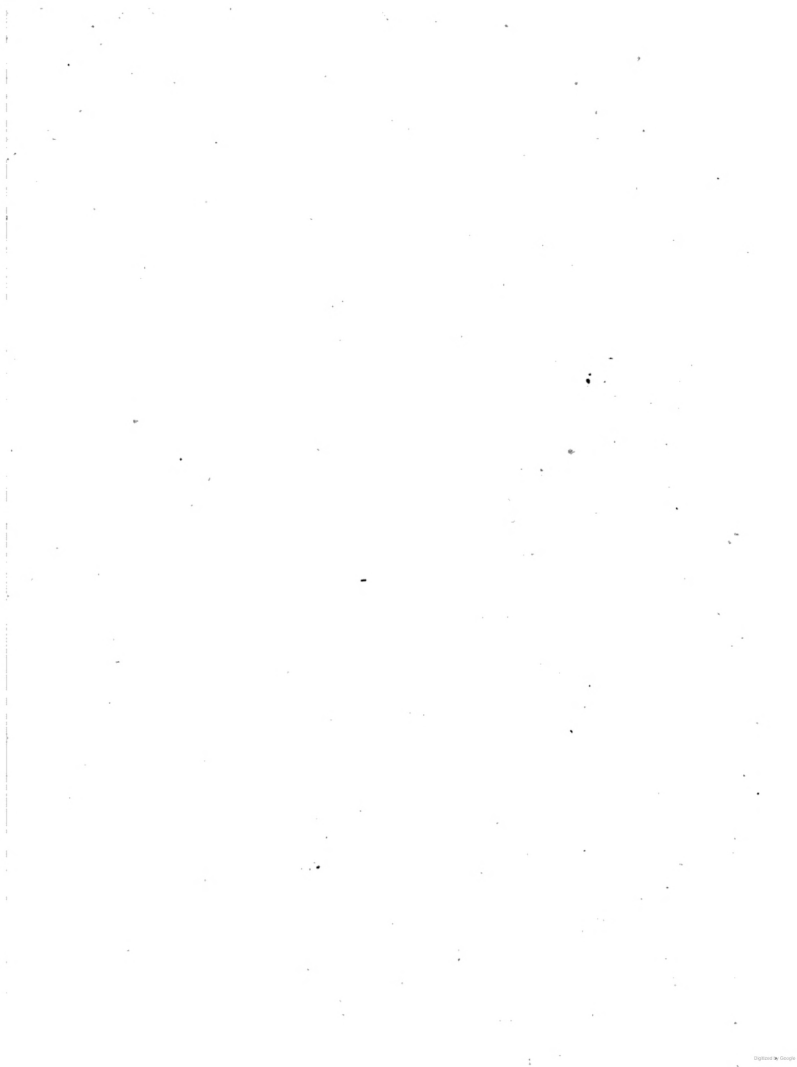
Pag. 100. n. 5. lin. 2. multum fidere
114. lin. 1. Nam statim
153. n. 176. lin. 3. non eP
259. lin. 1. seu non finita Hora
351. lin. 11. functiones per Pon-
tificales
403. n. 222. lin. 10. missus est ad
cam

Lege non multum fidere.
Non statim.
non est.
sed non finita Hora.
functiones Pontificales.
ad eum.

6543

